

UNGDOMSKOMMISSIONEN

UNGDOMMEN OG FRITIDEN

BETÆNKNING
AFGIVET AF UNGDOMSKOMMISSIONEN

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1952

Administrations
bibliotek

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
<i>Forod</i>	7

Første del, Indledning.

<i>Kapitel 1. Ungdomsårenes særpræg</i>	13
§ 1. Indledende bemærkninger. § 2. Ungdomstidens udstrækning og særlige karakter.	
§ 3. Ungdommens livsmod og usikkerhed. De psykiske behov. § 4. De unges forhold til hjemmet. § 5. Problemerne i skole og på arbejdsplads. § 6. Forholdet til det andet køn.	
§ 7. Kammeratskab og foreningsliv. Fritidsudnyttelsens betydning. § 8. De unges idealer.	
§ 9. Nogle af ungdomsopdragelsens problemer.	
<i>Kapitel 2. Ungdoms- og fritidsforhold før i tiden</i>	31
§ 10. Indledende bemærkninger. § 11. Landsbyerne før de store bondereformer. § 12. Landsbyerne i attenhundretallet. § 13. Landsbyerne i de sidste halvtreds år. § 14. Stationsbyerne. § 15. Købstæderne. § 16. København omkring 1800. § 17. København omkring 1850. § 18. Hovedstaden efter industrialismens gennembrud.	
<i>Kapitel 3. Ungdoms- og fritidsforhold i vore dage</i>	43
§ 19. Indledende bemærkninger. § 20. Forskellen mellem milieuerne. Nogle træk af ungdomsenqueten. § 21. Tre milieubeskrivelser.	
<i>Kapitel 4. Betænkningens hovedsynspunkter</i>	53
§ 22. Kommissionens vurdering af ungdommens fritidsudnyttelse. § 23. Hovedsynspunkterne bag betænkningens forslag.	

Anden del. Den organiserede fritidsvirksomhed.

<i>Kapitel 5. Indledende bemærkninger</i>	61
§ 24. Planen for betænkningens anden del. § 25. Ungdomsarbejdet i forskellige fremmede lande. § 26. Foreningsvirksomhedens betydning og den såkaldte foreningskrise. § 27. Foreningslivets fremtid. § 28. De 14—18-åriges særlige problemer.	
<i>Kapitel 6. Ungdomsforeningernes virksomhed</i>	71
§ 29. Foreningernes medlemstal ifølge foreningsenqueten. § 30. Ungdomsenquetens oplysninger om de unges deltagelse i foreningslivet. § 31. Foreningernes virksomhed. § 32. Uddannelsen af foreningsledere., § 33. Kommissionens forslag om støtte til lederkursus. § 34. Mindretalsudtalelser vedrørende forslaget i § 33. § 35. Spørgsmålet om støtte til foreningsinstruktører og ungdomskonsulenter. § 36. Foreningernes lokaleproblemer. Kulturcentre og sognegårde. § 37. Kommunal hjælp i lokalespørgsmålet.	
<i>Kapitel 7. Ungdomsklubvirksomhed</i>	87
§ 38. Ungdomsklubvirksomhedens indhold og omfang. § 39. Definitionen af begrebet ungdomsklubber. § 40. Støtten til klubvirksomhed efter forsørgsloven m. v. § 41. Leder-spørgsmålet inden for klubberne.	

<i>Kapitel 8. Fritidsvirksomhed i skolerne.</i>	Side 96
§ 42. Den bestående fritidsvirksomheds indhold og omfang. § 43. Kommissionens synspunkter og anbefalinger.	

Tredie del. Skoling og læsning.

<i>Kapitel 9. Indledende bemærkninger.</i>	103
§ 44. Betyningen af dette område. § 45. Sammenhængen med den almindelige kulturpolitik. § 46. Radioen.	
<i>Kapitel 10. Den frie almindennende ungdomsundervisning.</i>	107
§ 47. Områdets afgrænsning. § 48. Deltagelsen i ungdomsundervisningen. § 49. De vigtigste skoleformer. § 50. Den almindennende undervisning i almindelighed. § 51. Studiekredsarbejdet og radioen. § 52. Studiekredsboøger og fagboøger. § 53. Folkeuniversitetsarbejde og foredragsvirksomhed. § 54. Ungdommens forhold til højskolen. § 55. Kortere kursus af høj-skolekarakter.	
<i>Kapitel 11. Ungdommens læsning.</i>	121
§ 56. Ungdomsenquetens hovedresultater vedrørende læsning. § 57. Avislæsningen. § 58. Ugebladslæsningen. § 59. Læsningen af kiosk hæfter. § 60. Sættningen og omfanget af boglæsningen. § 61. Anvendelse af biblioteker m. v. § 62. Læsning af tidsskrifter og fagblade. § 63. Skolens ansvar for ungdommens læsevaner. § 64. Bibliotekernes virksomhed. § 65. Den periodiske litteratur.	
<i>Kapitel 12. Museer og samlinger.</i>	137
§ 66. Omfanget af ungdommens museumsbesøg. § 67. Museernes opgaver. § 68. Kunst i skolerne.	

Fjerde del. Forlystelser.

<i>Kapitel 13. Indledende bemærkninger.</i>	145
§ 69. Ungdommens deltagelse i forlystelseslivet. § 70. Muligheden for oprettelse af folkeparker.	
<i>Kapitel 14. Teatret.</i>	148
§ 71. Omfanget af ungdommens teaterbesøg. § 72. Kontakten mellem ungdommen og teatret. § 73. Skolescenens virksomhed. § 74. Billige teaterbilletter. § 75. Amatørteaterarbejdet.	
<i>Kapitel 15. Filmen.</i>	156
§ 76. Ungdommens filmvaner. § 77. Filmernes indflydelse på ungdommen. § 78. Filmcensuren. § 79. Bevillingssystemet. § 80. Udlejning af film til foreninger og skoler. § 81. Børn og film. § 82. Skolens ansvar for filmopdragelsen. § 83. Anvendelse af film i foreningerne.	
<i>Kapitel 16. Dans.</i>	177
§ 84. Ungdomsenquetens tal om dansen. § 85. Behovet for danseundervisning. § 86. Restaurationsdans og foreningsballer. § 87. Muligheden for oprettelse af dansehaller. § 88. Folkedansen.	
<i>Kapitel 17. Forskellige forlystelser m. v.</i>	182
§ 89. Ungdommens restaurationsbesøg og spiritusforbrug. § 90. Tobaksforbruget. § 91. Kortspil, totalisatorspil og lykkehjul. § 92. Omrejsende tivolier.	

Femte del. Andre fritidsbeskæftigelser.		Side
<i>Kapitel 18. Musik</i>		193
§ 93. De unges udøvelse af sang og musik. § 94. Skolens undervisning i sang. § 95. Musikundervisning udenfor børneskolen. § 96. Problemerne i landkommunerne. § 97. Koncertbesøg, radioaflytning og gramfonpladesamling.		
<i>Kapitel 19. Forskellige former for hobbyvirksomhed</i>		200
§ 98. Hobbyvirksomhedens betydning. § 99. Husflid og sløjd. § 100. Håndarbejde. § 101. Kunstneriske fritidssysler.		
<i>Kapitel 20. Idrætten</i>		210
§ 102. Idrætsudøvelsens omfang. § 103. Aktiv og passiv idrætsinteresse. § 104. Idrættens hovedorganisationer. § 105. Idrætsanlæggene. § 106. Den offentlige støtte. § 107. Lederuddannelsen. § 108. Idrættens sundhedsproblemer. § 109. Idrætsforeningerne og fritidsklubarbejdet.		

Sammendrag.

<i>Sammendrag</i>	229
-----------------------------	-----

Bilag.

Bilag 1. Fritidsforhold m. v. i fire jyske landkommuner.	237
I. A-B kommune (Østjylland).	237
II. K kommune (Sønderjylland).	243
III. O-P kommune (Nordjylland).	249
IV. Æ kommune (Midtjylland).	254
Bilag 2. Oplysninger om visse fritidsforhold og forbrugsvaner blandt 18—24-årige. (Uddrag af en undersøgelse foretaget 1950 af Dansk Gallup Institut for Berlingske Tidende).	258
Bilag 3. Hovedresultaterne af ungdomskommissionens undersøgelser af ungdomsforeningernes forhold. (Foreningsenqueten).	268
Underbilag 1. De enkelte foreningers medlemstal 1946.	282
Underbilag 2. Medlemmerne i de enkelte foreninger procentvis fordelt efter alder 1946.	283
Underbilag 3. Den procentvise fordeling efter erhverv af lokalforeningernes ulønnede ledere og tillidsmænd 1946.	284
Underbilag 4. Medlemskontingent i forskellige ungdomsforeninger 1946.	285
Bilag 4. Kort redegørelse for de enkelte ungdomsforeningers arbejde. (Udarbejdet i 1952).	287
Bilag 5. Ungdomskommissionens skrivelse af 10. april 1947 til justitsministeriets udvalg vedr. biografteaterspørgsmålet.	299
Bilag 6. Forsøg på en analyse af ungdommens filmsmag på grundlag af ungdomsenqueten november-december 1946. Af Ebbe Neergaard.	303
Bilag 7. Børnefilm. Fortegnelse udarbejdet af Statens Filmcentral.	328

Forord.

Ved skrivelse af 17. oktober 1945 anmodede arbejds- og socialministeriet formanden for Dansk Ungdomssamvirkes repræsentantskab, professor, dr. theol. *Hal Koch*, om at overtage hvervet som formand for den af regeringen under samme dato nedsatte ungdomskommission.

Man tilskrev samtidig en række ministerier og organisationer om at udpege repræsentanter til kommissionen, hvorhos man anmodede departementschef *H. H. Koch* om at ville deltage i kommissionens forhandlinger i det omfang, hvori han skønner dette hensigtsmæssigt.

Ved nærværende betæknings afgivelse havde ungdomskommissionen følgende sammensætning:

Formand: professor, dr. theol. *Hal Koch*.

Ledende sekretær: statsvidenskabelig konsulent *Henning Friis*, (arbejds- og socialministeriet).

Prokurist *Tage Albertsen*, (Dansk Samlings Ungdomsgrupper).

Kommunelærer *Chr. Klarskov Andersen*, (Dansk Vandrelaug).

Forstander *J. Th. Arnfred*, (Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler).

Byretsdommer *Aksel Bertelsen*, (K. F. U. M.).

Kontorchef, frk. *Alice Bruun*, (arbejds- og socialministeriet).

Sekretær *Bent Christensen*, (Danske Studerendes Fællesråd).

Fuldmægtig *Lauge Dahlgaard*, (Radikal Ungdoms Landsforbund).

Sekretær *Axel Egekvist*, (Danmarks Retsforbunds Ungdom).

Kontorchef *N. Elkær-Hansen*, (statsministeriet).

Forpagter *Jens Peter Erichsen*, (Venstres Ungdom).

Forretningsfører *Henry Gran*, MB, (Faglig Ungdom).

Sekretær, fru *Toni Grøn*, MB, (Kvindeligt Arbejderforbund).

Gymnasielærerinde, frk. *Kirsten Hartvig-Olsen*, (K. F. U. K.).

Sekretær *Erik Hauerslev*, (Arbejdernes Oplysningsforbund).

Folketingsmand *Per Hækkerup*, (Danmarks socialdemokratiske Ungdom).

Forstander *Jens Marinus Jensen*, (De danske Ungdomsforeninger).

Læge *Karen M. Høirwp Knudsen*, (Dansk Kvindesamfund).

Kaptajn *R. M. Larsen*, (forsvarsministerens foredragsudvalg).

Professor, dr. jur. *Louis le Maire*, (justitsministeriet).

Forstander, mag. art. *Johannes Novrwp*, (undervisningsministeriet).

Sekretær *Knud Erik Svendsen*, (Danmarks kommunistiske Ungdom).

Kontorchef, fru *E. Torkild-Hansen*, (undervisningsministeriet).

Ifølge sit kommissorium, skal kommissionen „lade foretage de fornødne undersøgelser af ungdommens særlige problemer og behov og på grundlag heraf fremsætte egne forslag.

Kommissionen vil bl. a. have til opgave at undersøge ungdommens arbejds- og indkomstforhold og faglige uddannelse, dens boligforhold og muligheder for en sund udnyttelse af fritiden, i hvilken forbindelse spørgsmålet om støtte til ungdommens foreninger, fritidslokaler og idrætsliv vil være at tage i betragtning. Endelig skal kommissionen tage hensyn til de problemer, som vedrører de unges familiedannelse og bosætning.

Kommissionen skal i sit arbejde i første række tage sigte på mulighederne for gennem positive foranstaltninger at sikre den normale ungdom en harmonisk social og kulturel udvikling, men skal samtidig optage spørgsmålet om den asociale ungdoms problemer til behandling med særligt henblik på forebyggelse af ungdomskriminaliteten".

Kommissionen har tidligere afgivet følgende betænkninger m. v.:

1. Udtalelse vedrørende etablering af en offentlig erhvervsvejledning. 1946.
2. Udtalelse vedrørende revision af lov om ungdomslejre. 1946.
3. Betænkning angående ungdommens boligforhold I. 1947.
4. Udtalelse til justitsministeriets udvalg vedrørende biografspørgsmålet. 1947.
5. Udtalelse vedrørende revision af lov om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom. 1947.
6. Betænkning om den tilflyttede ungdoms særlige problemer. 1948.
7. Ungdommens bosætningsproblemer. Betænkning. 1948.
8. Betænkning over beskyttelsesforanstaltninger m. v. samt etablering af en almindelig helbreds kontrol for ungdommen. 1948.
9. De værnepligtiges forhold. Betænkning. 1949.
10. Ungdommens adgang til den højere uddannelse I. Gymnasiet. Betænkning. 1949.
11. Boliger for ungdommen. (Ungdommens boligforhold II). Betænkning. 1949.
12. Ungdommens friluftsliv. Betænkning. 1950.
13. Fritidslokaler på landet. Betænkning. 1951.
14. Udtalelse af 10. marts 1951 vedrørende ændringer i lov om foranstaltninger til imødegåelse af ungdomsarbejdsløshed.
15. Udtalelse af 24. april 1951 vedrørende den ved lov om tipning oprettede studiefonds forvaltning og virksomhed.
16. Den danske ungdom. En statistisk undersøgelse foretaget af ungdomskommissionen. 1951.
17. Ungdommens adgang til den højere uddannelse II. Studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter. Betænkning. 1951.
18. Ungdommen og arbejdslivet. Betænkning. 1952.
19. Ungdommens adgang til uddannelserne ved de videregående faglige skoler m. v. Betænkning. 1952.

Som det ses af de citerede afsnit af kommissoriet, blev der ved kommissionens nedsættelse lagt stor vægt på fritidsproblemerne, der havde stået i forgrunden under den debat om ungdommens stilling i det moderne samfund, som foregik i årene op til og under den anden verdenskrig. Kommissionen selv har under sit arbejde gentagne gange været

inde på fritidens problemer og konstateret, hvorledes deres løsning på den ene side har nøje forbindelse med f. eks. de unges arbejdsforhold og boligforhold, på den anden side udgør den nødvendige forudsætning for, at reformer på andre af ungdomslivets områder kan få den tilstræbte virkning. Sikringen af den normale ungdoms harmoniske, sociale og kulturelle udvikling kan derfor ikke foregå ved reformer på et enkelt område alene, og de f. eks. i denne betænkning indeholdte synspunkter og forslag må sammenholdes med de synspunkter og forslag, der er fremført i ungdomskommissionens øvrige betænkninger.

Man har allerede beskæftiget sig med fritidsspørgsmål i de ovenfor under 4, 6, 9, 12 og 13 nævnte betænkninger m. v. De der behandlede emner er berørt på forskellige steder i denne betænkning, hvor den under 4 nævnte udtalelse desuden er aftrykt som bilag 5. Desuden henvises til hæftet „Den danske ungdom“ (nævnt som nr. 16), der indeholder en redegørelse for den af kommissionen i november—december 1946 foretagne ungdomsenquete, hvorved der indsamledes et betydeligt statistisk materiale, bl. a. til belysning af ungdommens fritidsudnyttelse.

Betænkningen er forberedt af en række underudvalg og arbejdsgrupper under kommissionen. Professor, dr. jur. *Louis le Maire* har forestået forarbejdet vedrørende forlystelser, forstander, mag. art. *Johs. Novrup* forarbejdet vedrørende skoling og læsning, kontorchef *W. Horsten* forarbejdet vedrørende idrætten og kommissionens formand forarbejdet vedrørende den organiserede fritidsvirksomhed. Som sekretærer har blandt andre nuværende direktør *Ib Koch-Olsen*, Irs. *Poul Møller*, MF., sekretær *Erik Hauerslev* og fg. fuldmægtig frk. *Karen Prior* bistået ved forarbejdet.

Kommissionen og dennes sekretariat har til drøftelsen af større eller mindre afsnit tilkaldt eller rådført sig bl. a. med følgende enkeltpersoner og repræsentanter for organisationer:

Betænkningen som helhed: formanden for Dansk Ungdoms Fællesråd, højskolelærer *Knud Gedde* og statskonsulent for ungdomsundervisningen *Frode Kristensen*.

. Kapitel 1: læge, fru *Kirsten Auken* og skoleinspektør, fru *Anne Marie Nørvig*.

Kapitel 2: højskolelærer, dr. phil. *Roar Skovmand* og dr. phil. *Fridlev Skrubbeltrang*.

Kapitel 6: en række kommunale ungdomsudvalg.

Kapitel 7: klubleder *Jørgen Andersen* (Socialt Boligbyggeris Ungdomsklubber), arkitekt *Edvard Heiberg*, godsejer *A. Horsens* (Ungdomsringen), kontorchef *H. Horsten* (arbejds- og socialministeriets børneforsorgskontor), viceskoleinspektør *Arne Jørgensen* (Landsforeningen af Ungdomsklubber) og sekretær, frk. *M. Østergaard* (Ungdomsringen)

Kapitel 8: skoledirektør *A. P. Andersen*, Esbjerg, og lektor *Sven Brüel*, Fredericia.

Kapitel 11: forretningsfører *Oluf Bertolt* (Arbejdernes Oplysningsforbund), bibliotekar, fru *Gudrun Franck* og undervisningsassistent *Knud Hansen* (Liberal Oplysningsforbund).

Kapitel 12: billedhugger *August Keil*, museumsdirektør *Poul Nørlund* (Nationalmuseet), redaktør *Walter Schwartz* og museumsdirektør *Leo Swane* (Statens museum for kunst).

Kapitel 14: direktør *Thomas P. Hejle* (Dansk Skolescene), forfatter *Kaj Nielsen*, sceneinstruktør *Just Thorning* samt repræsentanter for Dansk Amatør Teater Samvirke.

Kapitel 15: direktør *Thomas P. Hejle* (Dansk Skolescene), direktør *Ib Koch-Olsen* (Dansk Kulturfilm) og direktør *Ebbe Neergaard* (Statens Filmcentral).

Kapitel 16: danseinstruktør *Børge Kisbye* samt repræsentanter for Dansepædagogisk Forening og Amatørdansernes Forbund.

Kapitel 17: fabrikant *Marius Poulsen* (Afholdsungdommens fællesråd).

Kapitel 19: mag. art. *Gunnar Heerwp*, komponist *Finn Hø ff ding* og mag. art. *Vagn Refiling*.

Kapitel 20: arkitekt *Svend Møller* (Dansk Husflidsselskab) og redaktør *Walter Schwartz*.

Kapitel 21: direktør *Axel Lundquist Andersen* (Dansk Idræts-Forbund), grosserer *V. Ulf Andersen* (Dansk Idræts-Forbund), redaktør *Preben Christiansen* (De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger), kontorchef *W. Horsten* (indenrigsministeriet) samt gård-ejer *Jens Aage Larsen* (De danske Gymnastikforeninger).

Betænkningen er redigeret af et udvalg bestående af *Hal Koch* (formand), *Bertelsen*, *Elkær-Hansen*, *Friis*, *Hækkerwp*, *Jens Marinus Jensen* og *Novrwp*. Højskolelærer *Poul Dam* har været sekretær for redaktionsudvalget.

Betænkningen er endeligt vedtaget på kommissionens plenarmøde den 16. august 1952.

Axel Egekvist har taget forbehold overfor alle forslag om tilskud til ungdomsarbejdet fra stat eller kommuner.

E. Torkild-Hansen, som tillige er medlem af ungdomsskolekommissionen, der behandler visse af de samme problemer, som behandles i nærværende betænkning, må på de punkter, hvor de to kommissioners forslag ikke falder sammen, henholde sig til sin stilling i ungdomsskolekommissionen, men slutter sig iøvrigt i det store og hele til flertallets betragtninger og forslag i nærværende betænkning.

Tage Albertsen.	Chr. Klarskov Andersen.	J. Th. Arnfred.	Aksel Bertelsen.
Alice Bruun.	Bent Christensen.	Lauge Dahlggaard.	Axel Egekvist.
N. Elkær-Hansen.	Jens Peter Erichsen.	Henning Friis, led. sekretær.	Henry Gran.
Toni Grøn.	Kirsten Hartvig-Olsen.	Erik Hauerslev.	Per Hækkerup.
Jens Marinus Jensen.	Karen M. Høirup Knudsen.	Hal Koch, formand.	R. M. Larsen.
Louis le Maire.	Johannes Novrup.	Knud Erik Svendsen.	E. Torkild-Hansen.

Poul Dam.

FØRSTE DEL
INDLEDNING

Kapitel 1.

Ungdomsårenes særpræg.

§ 1. *Indledende bemærkninger.*

Ungdomsårene frembyder en række problemer af psykologisk art, idet de unges sjæleliv i mange henseender er særpræget både i forhold til børnenes og i forhold til de helt voksne. Denne kendsgerning må tages i betragtning, når man ønsker at behandle de ungdomsspørgsmål, som forekommer i samfundet, og ungdomskommissionen har da også ved forskellige lejligheder fremsat betragtninger, som støttede sig til ungdomspsykologien. Det har herved været en vanskelighed, at de ungdomspsykologiske spørgsmål er behandlet lidet udtømmende her i landet, medens der f. eks. i England, U.S.A. og — omend i mindre grad — Sverige og Norge er fremkommet en omfattende litteratur på dette område. Ganske vist har man i et vist omfang kunnet drage nytte af denne fremmede litteratur, men andre landes forudsætninger er på mange måder forskellige fra de forudsætninger, der er tilstede i Danmark, og dette begrænser ganske naturligt anvendeligheden af det udenlandske materiale.

De psykologiske spørgsmål er af særlig stor betydning, når man drøfter ungdommens fritid, fordi denne hører sammen med dagningen af de psykiske behov for ungdommen. Kommissionen har derfor fundet det rigtigt at indlede denne betænkning med en kortfattet redegørelse for den psykologiske viden om ungdomsårene, som kan anses for at have opnået en vis almindelig anerkendelse. Man mener ikke, at man herved har udfyldt behovet for en dansk ungdomspsykologi, og ønsker overhovedet ikke arbejdet med denne redegørelse betragtet som et forsøg på at tilvejebringe et videnskabeligt dokument. Formålet har alene været at skildre visse af de hovedtræk af ungdomsårenes sjæleliv, som efter kommissionens mening må tages i betragtning ved enhver drøftelse af ungdomsspørgsmål og ganske særligt ved drøftelsen af fritidsproblemerne. På visse punkter vil nærværende redegørelse blive suppleret af de indledende kapitler i ungdomskommissionens betænkning om den tilpasningsvanskelige ungdom, navnlig for så vidt angår de sjælelige forhold, der ligger til grund for tilpasningsvanskeligheder hos børn og unge.

Der må dog, inden den egentlige gennemgang påbegyndes, forudskikkes endnu en bemærkning. Ungdomspsykologien er en af de yngste grene af en temmelig ung videnskab, og dette spores meget tydeligt ved en gennemgang af forskellige fremstillinger af den. Dels er det videnskabeligt anvendelige erfaringsmateriale, som man bygger på, endnu yderst spinkelt, dels fortolkes det som oftest på en meget personlig måde. Mange forfattere giver i højere grad et billede af deres egne fordomme og vurderinger end et billede af ungdommen, som den er. Ungdomskommissionen vil for sin del understrege, at redegørelsen i dette kapitel er et udtryk for en opfattelse af, hvordan ungdommen faktisk er, og ikke nogen moralsk anerkendelse eller fordømmelse.

§ 2. *Ungdomstidens udstrækning og særlige karakter.*

Kommissionen har først og fremmest beskæftiget sig med tiden fra det fyldte 15. til det fyldte 25. år, altså de aldersår, hvor flertallet er gået ud af skolen, men i hvert fald flertallet af mændene endnu ikke har indgået ægteskab. Det er en ganske grov afgrænsning af ungdomstiden, som imidlertid har vist sig meget anvendelig i praksis.

Fra psykologisk side kan man heller ikke angive nogen bedre bestemmelse af ungdomstiden. Den intetsigende definition „overgangstiden, hvor man hverken er barn eller voksen" er naturligvis ikke forkert, men henviser problemet til definitioner af begreberne barn og voksen. Vanskelighederne ved at afgrænse ungdomstiden hænger iøvrigt i væsentlig grad sammen med, at de forskellige psykologer opfatter baggrunden for ungdomstidens særlige psykiske problemer forskelligt.

Nogle psykologer af ældre skoler lægger hovedvægten på kønsmodenhedens indtræden og de øvrige biologiske forandringer, der finder sted omkring puberteten. Denne falder imidlertid til meget forskellige tidspunkter hos forskellige individer, og der synes også at være tydelige forskelle mellem forskellige miljøer. Afslutningen af ungdomstiden fastsættes forskelligt af de forskellige forfattere, alt efter hvilke træk de lægger særlig vægt på. Såfremt man fæstner sig ved vækst i benbygning, må ungdomstiden regnes for at vare til omkring 25 års alderen.

De psykologer, der lægger vægt på de biologiske forhold, søger normalt også forklaringen på de psykiske forandringer heri. Man fæstner sig så ved væksten, der ofte foregår springvis således, at harmonien mellem de forskellige dele af kroppen midlertidigt delvis går tabt, eller ved udviklingen af de sekundære køn skar akterer — hårvækst, stemmens overgang m. m. — og mener, at usikkerheden overfor disse forandringer indvirker på sjælelivet på lignende måde, som alle er enige om, at selve kønsmodningen optager sindet.

Med støtte i moderne videnskabelige studier af primitive folk har nyere psykologisk teori imidlertid hævdet, at den psykiske udvikling i ungdomsårene ikke følger den biologiske i alle samfund eller i alle dele af samme samfund. I en række primitive samfund synes ungdommen således ikke at gennemleve en psykisk brydningstid af den karakter, som kendes fra samfundene i Vesteuropa, hvor den tilmed synes at være et relativt nyt fænomen, der trådte særlig stærkt frem fra slutningen af det attende århundrede. Det psykiske præg synes også at være væsensforskelligt hos unge, der går i skole til omkring 18 år, og hos unge, der kommer ud i arbejdet, når de er 14 år, selv om den biologiske udvikling stort set er den samme. De forskere, der har hæftet sig ved disse forhold, mener, at ungdommens psykiske særpræg hænger sammen med den sociale situation omkring overgangen til de voksnes verden. De benægter ikke, at selve kønsmodningen på en række punkter indvirker på ungdommens sjæleliv, men anser denne indvirkning for at være af underordnet betydning i forhold til det, der kunne kaldes den sociale overgangsalder problemer.

Selv om de psykologer, der lægger hovedvægten på den biologiske udvikling, utvivlsomt ofte ud fra deres forudsætninger påpeger noget væsentligt om ungdomstiden, kan man i vore dage ikke forbigå den opfattelse, der søger ungdomsproblemernes baggrund i den sociale overgang til de voksnes verden. Henvisningen til de forskelligartede psykologiske problemer i de forskellige miljøer er meget overbevisende, ikke mindst fordi enhver er i stand til at overbevise sig om, at disse forskelle faktisk eksisterer. Dertil kommer, at flere og flere 14—17-årige i stedet for at komme ud på arbejdspladserne søger ungdomsskoler af forskellig art, hvorved der skabes en helt ny ungdomssituation. Det er ikke alene sociale skel, der skiller f. eks. gymnasieelever og lærlinge, men nok så meget psykologiske. De

studerende og kursussøgende unge har et helt andet forhold til det at blive voksen end deres jævnaldrende, som står helt og fuldt i erhvervslivet.

Den sociale overgangsalder begynder, når udgangen af skolen nærmer sig, og vedvarer til det tidspunkt, hvor den unge erhvervsmæssigt og familiemæssigt har fundet sig til rette i en forholdsvis fast tilværelse. Dens udstrækning er derfor meget individuelt bestemt og bl. a. afhængig af uddannelsesforholdene. Man kan f. eks. sammenligne faglærte og ufaglærte arbejdere med akademikere. Den første gruppe er i regelen endeligt placeret erhvervsmæssigt ved 21—22 års alderen, mens akademikere i en del tilfælde bliver op mod 30 år, før de får en egentlig stilling og kan forsørge en familie. For den største del af ungdommen vil overgangsfænomenerne imidlertid forekomme i alderen 15—24 år.

Ungdomstiden er dog langtfra nogen ensartet periode, men dens forskellige problemer dukker op på forskellige alderstrin. Man kan foretage en meget grov inddeling af den i fire perioder, nemlig: en første periode, hvor den begyndende kønsmodning gør sig gældende, og de legemlige forandringer sætter ind; en anden periode, hvor kønsmodningen afsluttes, og de legemlige forandringer foregår med stor styrke; en tredje periode, hvor de legemlige forandringer fortsættes, samtidig med at den unges sociale stilling forandres, og endelig en fjerde periode, hvor den legemlige udvikling, men ikke den sociale tilpasning er afsluttet. Denne grove inddeling vil imidlertid langtfra altid være anvendelig, f. eks. vil de unge, der kommer ud i praktisk arbejde ved det 14. år (eller f. eks. i landbruget endnu før), møde de sociale tilpasningsproblemer på et tidspunkt, hvor deres legemlige udvikling kun svarer til den, der her er angivet som typisk for første eller anden periode.

I mange forbindelser anvendes 18 års alderen som skel mellem en yngre og en ældre ungdomsperiode. Dette kan være juridisk begrundet, idet forældremyndigheden ophører, og den såkaldte „personlige myndighed“ indtræder ved dette tidspunkt, men også psykologisk taler meget i hvert fald for at behandle de unge under 18 år for sig. Denne gruppe er normalt enten skolesøgende eller beskæftiget i uddannelsesstillinger eller rene overgangsstillinger, og hverken de unges højdevækst eller deres intelligensudvikling er afsluttet. Årene fra 15 til 18 år bør derfor på mange måder betragtes som en fortsættelse af barneårene, samtidig med at det utvivlsomt er i disse år, at den væsentligste og mest afgørende del af udviklingen fra barn til voksen foregår, i hvert fald for de mange unge, der kommer ud i arbejdslevet.

Selv om man ikke kan regne med en direkte overføring af denne inddeling af ungdomstiden på den side af de unges tilværelse, som vender ud mod fritiden, er det dog klart, at behovene for kontakt med andre og for fritidsbeskæftigelser af forskellig art veksler, efterhånden som den unge passerer igennem de nævnte stadier. Enhver indgående drøftelse af ungdommens fritidsproblemer må tage hensyn hertil.

§ 3. *Ungdommens livsmod og usikkerhed. De psykiske behov.*

Ungdommens særlige psykiske situation indebærer en dobbelthed. Dels er de unge præget af deres mod på livet, deres tro på at kunne klare sig. Dels er de usikre og fra tid til anden besjælet af mindreværdsfølelser.

De to sider af de unges væsen bestemmer imidlertid i væsentlig grad hinanden.

De unge er præget af forventning om, hvad den „livets vej“, som de nu går ud på, vil bringe af spændende oplevelser og besejrede hindringer, af velstand, indflydelse og lykke. De unge ser frem mod en ny tilværelse og nærer et lyst håb om, at det skal lykkes at overvinde de vanskeligheder, som den byder på.

Denne indstilling hos de unge fortolkes ofte som overmod, ikke mindst fordi den hos de fleste optræder afvekslende med en åbenbar usikkerhed. De voksnes verden er ny og ukendt, og de problemer, der faktisk forekommer, er anderledes end de tænkte vanskeligheder, som man kan drømme sig henover. Den unge vil derfor ofte svinge mellem gåpålyst og følelse af usikkerhed.

Navnlig i vore dage er de problemer, som kan forårsage usikkerhed, meget talrige og væsentlige, og der er derfor næppe tvivl om, at ordet usikkerhed er en af nøglerne til forståelse af mangt og meget i ungdommens særlige psykologiske situation. Der åbner sig en ny og ukendt verden for den unge på næsten alle sider. Den forrige store overgang — den, som førte ind i skolen — ligger langt tilbage, og det er glemt, hvor stor den var. Årene i skolen har i regelen været forholdsvis rolige og harmoniske, den udvidelse af omverdenen, der er foregået, har været langsom og følgerigtig, og der er i de normale tilfælde intet sket, der har ændret den rolle, som barnet har haft i samfundet — skolebarnets, hvis verden er bestemt af hjem, skole og kammerater.

Nu skal den unge derimod stå på egne ben, og det under omstændigheder, hvor han eller hun tit kan føle sig ganske ene. Det er den samme situation, som man har oplevet, hvis man var „ny i klassen“.

Den unge føler sig usikker — og må gøre det. Usikkerheden er et naturligt fænomen på ethvert alderstrin, når man står overfor noget nyt og uprøvet, og for den unge, der står foran at skulle være voksen, kommer dertil, at den relative sikkerhed, som barnet havde opnået, er slået i stykker, og en ny skal bygges op.

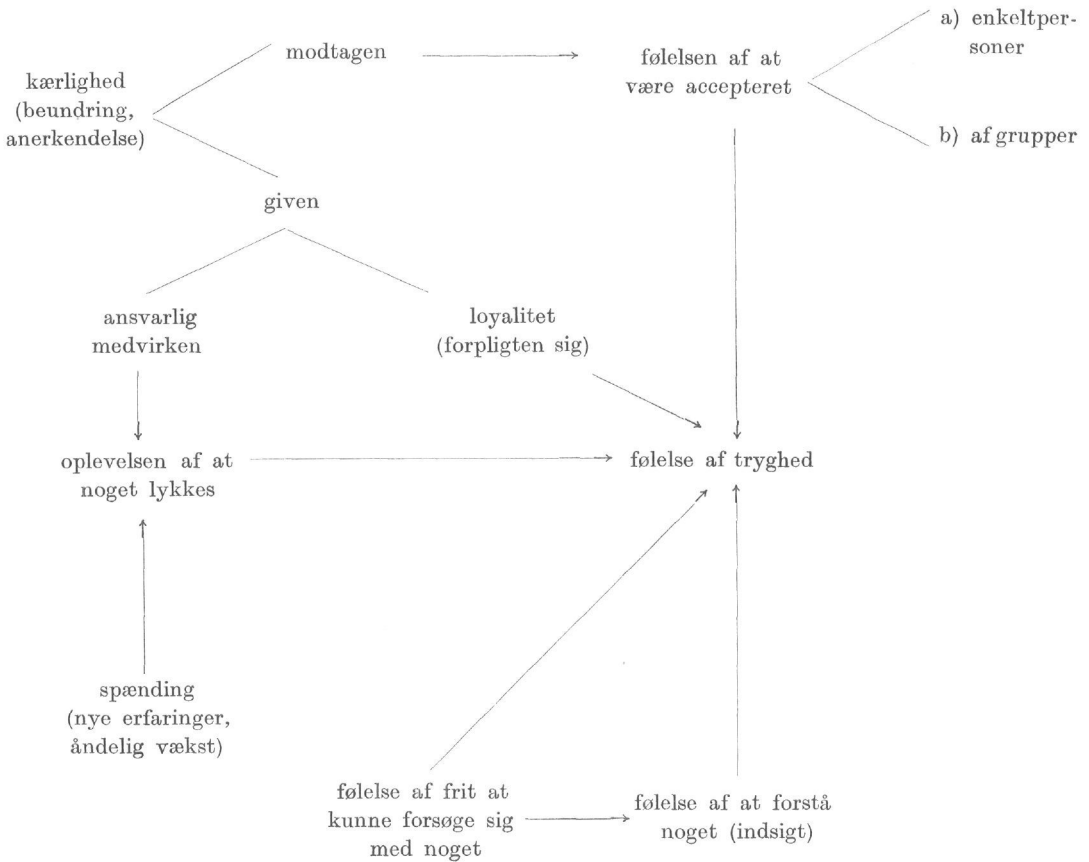
Det er denne situation, der er det karakteristiske ved ungdommens stilling i det moderne samfund. I et samfund, der næsten udelukkende byggede på naturaløkonomi, havde bairnet fra en tidlig alder overblik over sin verden, og det kendte også de voksnes tilværelse ud og ind. Overgangen fra barn til voksen var derfor kun i ringe grad præget af vanskeligheder, og en usikkerhedsfølelse forekom kun, når man blev stillet overfor nye opgaver, som man tvivlede om at kunne magte. Overfor de grundlæggende problemer følte man normalt tryghed (jfr. kap. 2, navnlig § 11).

Det bliver derfor i vore dage væsentligt for den unge at kunne færdes hjemmevant i den nye verden og at have nogen tillid til, at han kan klare sig i overensstemmelse med den nye rolle. Dette har fået udtryk i omstående skema, der ikke skal betragtes som udtømmende, men som synes at kunne give en anvendelig indførelse i problemerne.

Man kunne meget vel have udarbejdet andre lignende oversigter, hvor f. eks. ungdommens livsmod stod i centrum, og vist, hvorledes en række af ungdomstidens psykiske fænomener hang sammen dermed. Fra et behovssynspunkt er det imidlertid ret vigtigt at lægge vægten på behovet for tryghed — for at føle sig hjemme på det sted, man er, og i den bane, man gennemløber. Det må bemærkes, at tryghedsbehovet i og for sig spiller en rolle i alle aldre, og at oversigten derfor vil være anvendelig i mange andre situationer; men det er dog navnlig i ungdomsårene, at dækningen af dette behov møder vanskeligheder.

I oversigtens centrum står følelsen af tryghed, som har fem kilder: man er accepteret — man kan forpligte sig overfor andre •— det, man beskæftiger sig med, lykkes, — man kan frit forsøge sig med et eller andet — man forstår noget. Det fremgår klart heraf, at den tryghed, der tales om, meget vel kan forenes med spænding og risiko. I hvert fald er friheden til at påtage sig en risiko og til at opleve spænding af en eller anden art — til at anvende livsmødet — nødvendig, hvis den unge skal føle sig hjemme og sikker i den nye verden. En sikkerhed, som overflødiggjorde livsmødet, eller som låste de unge fast i ganske bestemte forhold, ville være en karikatur af den tryghed, der tales om her.

De psykiske behov i ungdomsårene, som har forbindelse med tryghedsbehovet.

(Efter G. M. Fleming: *Adolescence*, London 1948, p. 47).

Oversigten viser endvidere, hvorledes kærligheden — ikke mindst i sine virkninger som beundring og anerkendelse — kommer ind i billedet, og hvorledes adgangen til ansvarlig medvirken og til at vinde nye erfaringer optræder som forudsætning for følelsen af, at noget lykkes for en.

Der er en gruppe af forhold, som oversigten ikke medtager, nemlig de mange forskellige miljøer og omverdensforhold, som møder den unge, og som delvis behandles i de følgende paragraffer. Det er dog allerede på dette sted værd at bemærke, at de psykiske behov ikke altid bliver tilfredsstillet i de nærmeste miljøer — i hjemmet, i skolen, på arbejdspladsen — og når dette ikke er tilfældet, søger den unge at få dem tilfredsstillet andetsteds, eventuelt ved at skabe et miljø, hvor han eller hun kan opleve en følelse af sikkerhed. Gruppedannelsen, der præger fritidsudnyttelsen i ungdomsårene, og som nærmere omtales i § 7, tjener således bl. a. til at skabe et miljø, hvor de unge kan opleve at være accepteret.

Man har ligeledes undladt at tage direkte hensyn til de unges rent materielle levevilkår. Årsagen hertil er ikke, at disse er uden betydning for den psykiske situation, men at de indvirker meget forskelligt, således at det er yderst vanskeligt at sige noget almenlydigt herom. Andre steder i betænkningen er der derimod taget hensyn til bl. a. de hindringer for en god fritidsudnyttelse, som kan ligge i de materielle forhold.

Det lier omtalte bør holdes i erindring ved de følgende afsnit, hvor den unges situation i forskellige omverdensforhold ridses op. Afslutningsvis behandles fritidsudnyttelsen og idealdannelsen ud fra tilsvarende udgangspunkter.

§ 4. *De unges forhold til hjemmet.*

Hjemmet er for den unge som for barnet en hovedhjørnestein i tilværelsen eller skulle være det. I mange tilfælde er forholdet mellem forældre og de halv voksne børn imidlertid mere præget af modsætninger end af samarbejde, og det kan heller ikke betvivles, at det er et nødvendigt led i udviklingen fra barn til voksen, at den unge frigøres fra det afhængighedsforhold, som barnet *må* stå i til forældrene, men dette behøvede i sig selv ikke at medføre de nævnte modsætninger.

Den krise i forholdet mellem forældre og børn, der ofte forekommer på et eller andet, normalt ganske tidligt, tidspunkt af ungdomstiden, må nemlig ikke alene tilskrives forhold hos den unge alene, men også forhold hos forældrene. En del af momenterne i krisen beror på, at forældrene til en vis grad er uvillige til at indrømme overfor sig selv, at deres rolle er ændret i og med, at barnet er ved at blive voksent, og ubevidst modvirker de derfor udviklingen — f. eks. ved gennem alt for samvittighedsfuld kritik at berøve den unge den voksende sikkerhed og ved at bremse forsøg på selvstændig udfoldelse.

I vore dage, hvor familierne er mindre, end de var f. eks. for 100 år siden, og hvor de sociale forhold m. v. medfører, at børnene hyppigere må forlade forældrenes erhverv og milieu, er det i og for sig naturligt, at forældrene har sværere ved at erkende, at deres børn er blevet voksne og dermed selvstændige væsener med ret til en egen tilværelse. Tidligere var de ældre børn i familierne lettere stillede, fordi forældrene havde yngre børn, som de fortsat kunne være fuldt ansvarlige for. Nu er — eller rettere var i lange tider — de fleste unge „de yngste“.

Der har i de senere år været talt meget om forældreopdragelse, navnlig med henblik på de problemer, der står i forbindelse med opdragelsen af småbørn og skolebørn. Mange forældre opdrager også sig selv til at vise forståelse over for de unge, men der er dog stadig grund til at gøre opmærksom på, at forældrene må lære, hvordan de kan give slip på børnene, når den tid kommer, hvor disse skal stå på egne ben. Det må understreges, at dette ikke vil sige, at de unge for deres egen personlige udviklings skyld skulle bryde med hjemmet. Tværtimod er der som nævnt ovenfor ikke tvivl om, at forældrene og hjemmet betyder overordentlig meget for udviklingen i ungdomsårene, men for at de skal komme til at gøre dette, må forældrene forstå, at udviklingen fra barn til voksen indebærer en principiel frigørelse. De unge må frigøres for barndommens modtagende afhængighed af familien, for kun derved kan de komme tilbage til familien som selvstændige medlemmer, der som noget ganske naturligt søger hjælp hos de ældre. Familien må forsåvidt ophæves som den selvfølgelig enhed for at kunne genoprettes som et frit selvvalgt fællesskab.

I de tilfælde, hvor dette ikke sker, men hvor forældrene bevidst eller ubevidst forsøger at fastholde børnene i en forlænget barndom, sker der som oftest et af to. Enten lykkes det med det resultat, at de pågældende aldrig opnår virkelig selvstændighed og sikkerhed, fordi de er blevet vænnet til også som voksne at have barnets rolle. Eller det lykkes kun på den måde, at et stadigt oprør hos barnet holdes i skak, og krisetilstanden mellem barn og forældre bliver kronisk — til den dag, hvor den unge bryder ud (f. eks. ved et uovervejede ægteskab) for aldrig eller først efter længere tids forløb at komme i et naturligt, hjerteligt forhold til forældrene igen.

Det ses umiddelbart af oversigtD i § 3, på hvor mange punkter man fra forældrenes og familiens side kan sætte ind for at fremhjælpe de unges følelse af sikkerhed — og på hvor mange punkter man kan svigte. Det er først og fremmest følelsen af at være anerkendt som ansvarlig medvirkende person, som familien kan give den unge. Men også på andre punkter, f. eks. ved at støtte de unge, når de forsøger noget nyt, eller når de søger større indsigt, kan familien gøre meget — eller svigte. Forældrene har et overordentlig stort ansvar over for den unges udvikling på alle områder, og adskillige af de problemer, der opstår for den unge, kan føres tilbage til manglende eller fejlagtig indsats fra forældrenes side.

Ingen ung er i og for sig interesseret i at bryde med familien, tværtimod, men i den nye situation bliver et af de største krav til den unge, at han eller hun skal blive klar over sin egen situation, og hvad er da mere selvfølgelig, end at også de nærmeste, forældrene og ældre søskende, optages til kritisk betragtning — en kritik, der bliver lige så nærgående og hensynsløs, som selvkritikken er det hos en del unge i disse år. På samme måde er det forståeligt, at man først og fremmest ønsker at blive accepteret i sin nye rolle af dem, som man står nærmest, og at det sårer og smerter mere end noget andet, hvis man føler, at netop denne anerkendelse udebliver. Dette gør familiens ansvar særlig stort.

Forældrene er naturligvis stillet over for et problem, der ikke uden videre kan løses. Har de unge den modenhed, der må være en forudsætning for, at man tør give dem den frihed, som de ønsker at få? For at udtrykke det praktisk: Tør man lade den pågældende unge administrere alle sine penge eller kun en del? Tør man lade ham eller hende flytte hjemmefra? Besvarelsen af sådanne spørgsmål må afhænge af mange forskellige omstændigheder og kan kun i et vist omfang begrundes sagligt. Der er imidlertid en ting, som man kan sige generelt: Hvis forældrenes naturlige bekymring længe hindrer de unge i at tage ansvaret for tid, penge, valg af omgangskreds o. s. v., er der fare for deres udvikling. Friheden er forudsætningen for, at ungdomsårene kan blive en udvikling og en opdragelse til selvstændighed, og friheden må også i et vist omfang være en frihed, der kan misbruges. Hvornår de unge skal have deres frihed på et eller andet område, bliver et spørgsmål om opdragernes evne til at vurdere den situation, der foreligger, deres indsigt i de unges forhold, en række rent praktiske omstændigheder, bl. a. af økonomisk art, og så også om det moralske mod. At det går mest smertefrit, såfremt frigørelsen er forberedt gennem barneårene og foregår gradvis gennem ungdomstiden, synes dog sikkert.

Forholdet til hjemmet former sig utvivlsomt noget forskelligt for de unge piger og for de unge mænd, først og fremmest fordi de unge piger længere er følelsesmæssigt afhængige af og bundne til forældrene, som på deres side er tilbøjelige til at værne mere om pigerne og til i højere grad at nedlægge beskyttende forbud på det ene eller andet område. Det fremgår således af ungdomsenketen (Den danske ungdom, s. 69), at forældrene i større omfang ønsker at have kontrol med, hvilke gæster døtrene har, end at have kontrol med sønnernes gæster. På den anden side er mange unge mænd i byerne økonomisk afhængige af forældrehjemmet, fordi de som elever eller studerende ingen indtægt har eller som lærlinge har en helt utilstrækkelig indtægt og derfor må have økonomisk støtte — også til køb af private fornødenheder. Et væsentligt mindre antal unge piger modtager en egentlig uddannelse, og som regel bliver de unge piger derfor i en yngre alder økonomisk uafhængige eller får fornemmelsen af at være det. Dette er bl. a. en følge af, at de i gennemsnit betaler 15—20 pct. mindre for kost og logi end unge mænd med tilsvarende indtægt (Den danske ungdom, s. 68). Når dette er tilfældet, må det ses som udtryk for, at forældrene undertiden enten betaler privilegiet at kunne behandle de unge piger som børn ved at nøjes med en lav betaling for kost og logi eller lader dem benytte en større eller

mindre del af fritiden til at hjælpe til i huset. I begge situationer betaler de unge piger den økonomiske uafhængighed med en afhængighed af anden art.

På landet er der en del af ungdommen, som bliver holdt hjemme på grund af forældrenes vanskelighed ved at få fremmed arbejdskraft, og som derfor lever i nogen afhængighed. I et vist omfang vil disse hjemmeboende desuden blive holdt i økonomisk afhængighed, nemlig hvis de ikke får fast løn eller får en ganske utilstrækkelig løn udbetalt.

Når talen er om de unges frigørelse, må det understreges, at der er forskel på en frigørelse fra hjemmet og en frigørelse i hjemmet.

Hvis forældrene bistår de unge i deres selvstændighedsbestrebelse, vil en af følgerne i de fleste tilfælde være, at der udvikler sig et frit og fortroligt forhold mellem forældre og unge.

En frigørelse i den forstand, hvori ordet her er brugt, kan meget vel forenes med, at de unge gerne og i betydeligt omfang tilbringer fritiden hjemme. Boligforholdene vil vel ofte være en hindring herfor; men f. eks. viser ungdomsenqueten mange eksempler på små lejligheder, hvor de unge ikke desto mindre er meget hjemme og har adgang til at tage kammerater med. Når man træffer eksempler på unge fra større lejligheder, der ikke i tilsvarende grad deltager i hjemmelivet, får man derfor omvendt mistanke om, at forholdet mellem forældre og børn i sådanne tilfælde lader noget tilbage at ønske.

Også de interesser, som tilsyneladende drager de unge bort fra familiens bolig, f. eks. foreningerne, kan, når forældrene er indstillet derpå, bidrage til at styrke båndene i familien.

Et af de vanskeligste problemer synes at opstå omkring de unges valg af omgangskreds. Det vil ofte være svært for forældrene at se tavse til, når de synes, at de unge vælger forkert, og hvis forældrene mener at måtte skride ind, er det vanskeligt at undgå, at de unge føler sig krænket og lukker sig til over for forældrene.

Det vil være ønskeligt, om det oplysende arbejde, som gennem de seneste år er udført på børneopdragelsens område, udvidedes til at omfatte de spørgsmål, som har med forældrenes forhold til de unge at gøre. Radioen kunne utvivlsomt gøre en værdifuld indsats på dette område, bl. a. med udsendelser, der var beregnet både på de unge og på forældrene.

Der skal i denne forbindelse henvises til kommissionens betænkning om den tilpavningsvanskelige ungdom, hvor en række af de her berørte spørgsmål vil blive drøftet nærmere.

§ 5. *Problemerne i skole og på arbejdsplads.*

Udviklingen er hidtil gået i retning af, at skolen har fået stadig større betydning i ungdomsårene. Flere end før fortsætter i 8. og eventuelt 9. klasse, flere tager mellemskoleeksamen, realeksamen og studentereksamen, og et større antal unge nu end før deltager i undervisningen i de forskellige ungdomsskoleformer.

De skolesøgende unges problemer bliver af særlig art, fordi den egentlige sociale overgangstid, særlig for dem, der fortsætter deres studier efter gymnasiet, falder sent. En del af de studerende unge bor hjemme hos forældrene meget længe uden at have egen indtægt af betydning, og uden for hjemmet er deres væsentligste kontakter et skolemilieu og en kammeratskabskreds, der i mangt og meget ligner mellemskolens og gymnasiets. Karakterudviklingen kan derved svigte på afgørende punkter, nemlig ved at de unge

psykologisk set låses fast i en afgrænset verden, hvor de sjældent får et naturligt, åbent forhold til medlemmer af andre samfundsgrupper.

På den anden side har de studerende ofte mulighed for gennem deres langvarige uddannelse at udvikle sig og modnes i en grad, som ikke er mange andre beskåret. Mange studenter har draget nytte heraf og erhvervet kontakt med mange problemer og mange sider af tilværelsen, hvorved de har fået mere åbne sind end de fleste og fået en ganske særlig baggrund for deres fritidsudnyttelse. Dertil kommer, at læreanstaltnernes placering medfører, at mange må bo i lejede værelser eller på kollegier og lignende. De vil herved få udviklet en selvstændighed i samme grad som f. eks. mange arbejdere. Andre studenter lever imidlertid mere eller mindre i en tænkt, studentikos verden, og det kan ikke nægtes, at adskillige akademikere er umodne på en række praktiske områder.

Hvis den unge derimod går ud af skolen og træder ind i et arbejdsforhold, ændres hans eller hendes verden på afgørende måde. Situationen er imidlertid stærkt præget af det arbejde, der vælges, og det er vanskeligt at give et almengyldigt billede af den. Der er væsentlig forskel på by og land og på små og store bedrifter.

Overgangen er selvsagt mindst vanskelig for den unge, der kommer fra et landbo-hjem, og som kommer i arbejde ved landbrug, og for den unge pige, der kommer i huset. Han og hun ved på forhånd, hvad arbejdet består i, selv om meget naturligvis skal læres, og de væsentligste problemer hænger sammen med tilpasningen til de fremmede folk, som er arbejdsgivere eller arbejdskammerater. Det er derfor forholdsvis let at opnå en vis tryghedsfølelse — ikke mindst fordi arbejdet f. eks. i landbruget i sig selv giver et naturligt af-løb for kræfterne — men opnås der ikke tryghed i forholdet til arbejdet og arbejdsgiverne, vil det være svært at vinde den på anden måde. Man lever i en lille, forholdsvis lukket kreds, som ikke i større grad åbner sig mod omverdenen, bl. a. på grund af den lange arbejds-tid, og hvor man ikke selv kan skabe sig et milieu.

Såfremt den unge efter skolegangens ophør kommer i arbejde i sit eget hjem eller i familiens bedrift eller blandt mennesker, han eller hun i forvejen kender godt — slægt-ninge og bekendte — bliver de egentlige arbejdspladsproblemer særlig små, mens forholdet til hjem og familie ofte vil blive vanskeligere, fordi hele udviklingen skal foregå i et enkelt milieu, og forældrene i mange tilfælde vil være utilbøjelige til at give de unge så megen frihed og selvstændighed, som en fremmed arbejdsgiver ville have indrømmet dem.

Når man dernæst vender sig til de stadig mere almindelige tilfælde, hvor de unge kommer i arbejde i hidtil fremmede erhverv og hos vildtfremmede arbejdsgivere, møder man en ganske anden situation. Den unge kommer i så fald ind i en helt ny verden med mange fremmede mennesker, som han skal finde sig tilrette med. Han har fået mange nye forpligtelser, som det er svært at leve op til, og den unge vil være længe om at forbinde nogen tornuftig mening med arbejdspladsen og arbejdet — i hvert fald gælder dette i mange kontorvirksomheder og industriforetagender. Alt er fremmed og mærkeligt. Værktøjet ligger underligt i hånden, og det svirrer med fagudtryk, der ikke stod i skoleordbogen.

Ofte vil den unge føle sig meget ensom på arbejdspladsen. Måske er der jævndrende „lidelsesfæller“, men der er ofte mindre direkte forbindelse med dem end med de fleste ældre kolleger og med de foresatte, og denne sidstnævnte kontakt føles mere som et pres end som noget lettende. De ældre kolleger, f. eks. svendene, synes at betragte lærlingene og arbejdsdrengene som deres undergivne og er ofte tilbøjelige til at drille dem og til at lade dem mærke deres underlegenhed.

De egentlige foresatte forstår måske bedre de unges situation, men ofte vil det dog være sådan, at de unge får fornemmelsen af ikke at blive regnet for noget, og hvis det falder

sammen med det forhold, at det kniber med at forstå meningen med arbejdet, kan de få meget svært ved at opnå tilfredshed ved arbejdet.

Disse spørgsmål, der er behandlet i kommissionens betænkning om ungdommen og arbejdslivet (navnlig s. 28—30) og i Henning Friis og Poul Dam: *De unge og arbejdslivet* (i Edw. Wolf og P. Bahnsen (red.): *Kan vi få det bedre?*, København, 1952), har væsentlig betydning for ungdomslivet i det hele taget. Hvis tilpasningen til livet på arbejdspladsen foregår langsomt og utilstrækkeligt, vil den unge søge udløsning for sine psykiske kræfter i fritiden, og hvis han eller hun ikke finder frem til en udviklende og produktiv fritidsudnyttelse, som kan opveje savnene i arbejdstilværelsen, opstår der fare for forlystelsessyge. Mangel på arbejdsglæde og den tilfredsstillende, der følger dermed, kan gøre de unge negative eller trodsige på arbejdspladsen og oplevelsessyge i fritiden, og det kan alt for let blive en varig indstilling. Arbejdslivet og dets indhold danner således på flere måder baggrunden for fritidslivet, navnlig ved at bestemme de psykiske behov, som de unge søger tilfredsstillende i fritiden, men også ved at afgrænse de rent praktiske muligheder for fritidsudnyttelsen.

Forældrene kan iøvrigt "gennem opdragelsen gøre meget for de unges tilpasning på arbejdspladsen og i livet uden for hjemmet. Det er tydeligt, at problemerne er særlig store for de unge, der som børn ikke har prøvet at have et ansvar, og som ikke har fået lov til selv at tage de mange små nederlag, som hverdagen fører med sig. Hvis forældrene i alt for høj grad har prøvet at fjerne enhver sten fra barnets og den ganske unges vej, vil de vanskeligheder, som møder den unge uden for hjemmet, ofte blive mødt med en følelse af forurettelse, som gør det langt sværere for den unge at finde sig tilpas. Den opdragelse til frihed, som er omtalt foran, må også være en opdragelse til ansvar. Forældrene må ikke glemme at stille krav til børnene og at pålægge dem pligter, og de må være så sunde, at de kan se roligt til, når børnene kommer ud for de små nederlag, som overvindes og derfor udvikler og hærdner.

§ 6. *Forholdet til det andet køn.*

Det er meget vanskeligt at behandle spørgsmålet om de unges forhold til det andet køn, fordi moralske synspunkter af en eller anden art let sniger sig ind i behandlingen. Man har til og med en fornemmelse af, at selv de statistisk betonedede videnskabelige undersøgelser, der er foretaget på dette område, er blevet præget af de pågældende videnskabsmænds egne vurderinger.

Følgende kan dog anses for nogenlunde alment anerkendt.

Allerede i barneårene er der et vist element i tilværelsen, som man i mangel af bedre ord betegner som seksuelt, og seksuelt betonedede lege — både mellem børn af samme køn og mellem børn af modsat køn — er ikke lidet udbredte til trods for, at de i de fleste kredse af befolkningen er belagt med kraftige forbud fra forældrenes side.

Kønsmodningen betegner imidlertid en kraftig intensivering af denne del af tilværelsen. Intensiveringen er stærkest hos de unge mænd, der ifølge amerikanske undersøgelser (Kinsey) er kraftigst seksuelt aktive i årene umiddelbart efter puberteten. Den kraftigste seksuelle aktivitet hos kvinderne synes derimod (efter samme kilde) at indtræffe langt senere.

I skolealderen er kontakten med det andet køn for de flestes vedkommende forholdsvis svag, og det er ikke ukendt, at kammeraterne søger at sikre kredsens enkønnetthed ved fordømmelse af dem, der omgås jævnaldrende af modsat køn. Noget synes at tyde på, at denne indstilling, hvor den forekommer, delvis kan føres tilbage til en opdragelse

med streng afvisning af de seksuelle lege og en mere eller mindre bevidst adskillelse mellem „raske drenge“ og „søde piger“. Hvis drenge og piger er adskilt i skolen, er der en særlig tydelig barriere mellem de to køn.

Ved kønsmodningen, hvor den unge bliver voksen på et område, som hidtil er blevet og måske stadig bliver omgærdet med hemmelighedsfuldhed fra de voksnes side, falder denne barriere imidlertid. Til det at være voksen hører i de unges øjne også det at være forelsket, og det bliver derfor selvfølgelig, at man skal beskæftige sig med det andet køn. De sværmerier som navnlig hos pigerne har været tilstede i forvejen, får derfor nu frit løb, og sværmerierne vil undertiden bekræfte, at man virkelig er ved at blive lige så voksen som heltene og heltinderne i ugebladene. Dertil kommer så, dels at den, som ikke har fundet sig en „kæreste“, føler sig og måske også regnes for mindreværdig i forhold til de mere benådede kammerater, dels at sværmerierne tilfredsstiller en del af det stærke kontaktbehov i denne alder.

Disse sværmerier rummer ikke i sig selv noget bevidst seksuelt hos de unge omkring 15 års alderen, og for pigerne synes det at være det normale, at forbindelsen mellem interessen for det andet køn og det seksuelle er forbeholdt en senere alder. For drengenes vedkommende er trangen til seksuel udløsning derimod stærk, og hos mange bliver den knyttet til sværmerierne. Dertil bidrager i vore dage dels den dyrkelse af kvindekroppen, som præger revy, reklame og til dels også film (dog navnlig reklame for filmene), dels den skamfølelse, som stadig i visse, omend stadig mindre, kredse synes forbundet med onanien, selv om denne ikke indebærer nogen fysiologisk fare. En vis aggressivitet kan også være begrundet i en — som regel ubegrundet — frygt for, at den anden part skal ringeagte en, hvis man ikke viser initiativ, eller for ikke at blive anerkendt som ligeværdig i kammeratkredsen.

Der er næppe tvivl om, at mange drenge og unge mænd i de tidligste ungdomsår er meget tilbageholdende og generte, når det drejer sig om at opnå kontakten med unge piger, men samtidig bærer på en seksuel aggressivitet i disse forhold. For unge, der er opvokset i et milieu, hvor der er blevet tilstræbt et naturligt forhold mellem kønnene, vil dette faktum imidlertid gøre sig gældende i væsentlig mindre grad. Hos de ganske unge piger er det påfaldende, at de er forbløffende lidt tilbageholdende, når det gælder kontaktens erhvervelse, fordi de ikke forstår de seksuelle kræfter, som de slipper løs. Når de indlader sig i seksuelle forhold, vil det i de fleste tilfælde være begrundet i frygten for, at de ellers ikke kan beholde kontakten med de unge mænd, som de holder af.

I de senere ungdomsår er situationen imidlertid en ganske anden. Der er ikke tvivl om, at den officielle kønsmoral kun efterleves af en meget begrænset del af ungdommen, og at den overvejende del af såvel de unge mænd som de unge piger indlader sig i seksuelle forhold før ægteskabet, mange dog under alvorlige skrupler og overvejelser. En væsentlig del har dog alene seksuelle forbindelser før ægteskabet med den senere ægtefælle.

De seksuelle forbindelser, der ikke overgår og ikke er tænkt at skulle overgå til ægteskab, er af meget forskellig art. Det er dog formentlig kun en ganske lille del af ungdommen, som hyppigere indlader sig med helt tilfældige partnere. En stor del lever derimod i forholdsvis varige samlivsforhold, som i mangt og meget har samme karakter som ægteskaber, hvor ægtefællerne ikke bor sammen. Størstedelen af den ugifte ungdom over 22—23 år lever utvivlsomt i forlovelser, som får udslag i seksuelt samliv, eller i faste forhold som de omtalte, der ikke er legaliseret som forlovelser, men ofte varer i årevis.

Denne moralsædvane synes at være anerkendt (hvad der dog sjældent indrømmes) i ret vide kredse, således at partnerne i de halvlegaliserede forhold f. eks. uden kontrol af samværrets art inviteres sammen hos familie eller venner.

Mange unge, der indretter deres tilværelse på denne måde, synes at forstå, at den medfører ikke så få problemer også af psykisk art. Disse problemer har i mangt og meget påfaldende lighed med vanskelighederne i de unge ægteskaber. Således er frygten for graviditet utvivlsomt med til at forbitre mange faste forbindelser og mange forlovelser, på samme måde som tilfældet er i en del ægteskaber, hvor økonomien ikke er tilstrækkelig, og dertil kommer, at anvendelsen af visse svangerskabsforebyggende metoder også af fysiologiske grunde kan virke neuroseskabende. Selve forbindelsens løser karakter, som muliggør en meget pludselig afslutning af den, kan også skabe særlige spændinger.

Når mange unge i vore dage lever i faste forbindelser, der ikke får udtryk i officielle forlovelser, må det til dels ses som udtryk for en skyhed over for alt for bindende former, som de ikke mener at kunne leve op til. De kriser i samlivet, som forekommer i de faste forbindelser, er derfor ikke meget mindre alvorlige for parterne, end de kriser, der forekommer i en deklareret forlovelse eller i et ægteskab. Forholdene er dog utvivlsomt forskellige for de unge mænd og de unge kvinder, idet de sidste oftere har ønsket en fastere binding og rent praktisk og samfundsmæssigt løber den største risiko. Man kan dog ikke se bort fra de problemer, der i samme forbindelse kan rejse sig for de unge mænd, som ofte, netop fordi de har ønsket den mindre formelle forbindelse, vil føle et væsentligt ansvar for situationen og dens udvikling.

Hertil kommer de problemer, som følger med en indtrådt graviditet. I de fleste tilfælde vil de unge under indtryk af den almindelige opfattelse indgå ægteskab. Ca. 40 pct. af alle førstefødsler i ægteskab falder i ægteskabets første ni måneder, og det samlede antal fødsler i ægteskaber, der har varet mindre end ni måneder, er ca. dobbelt så stort som antallet af fødsler udenfor ægteskab. Ægteskaber, der indgås under slige omstændigheder, bliver imidlertid i mange tilfælde hverken harmoniske eller bestandige.

Der kan være grund til at gøre opmærksom på nogle punkter, hvor dels uvidenhed, dels forskellige praktiske forhold gør sig gældende på en sådan måde, at de seksuelle spørgsmål bliver vanskeligere for de unge end nødvendigt.

For det første er den atmosfære, som man i vide kredse lægger omkring alt, hvad der har med kønslivet at gøre, med til at gøre området mystisk, hvad der medfører en ekstra kraftig optagethed af det, når det med kønsmodningen får realitet for de unge. En naturlig fortrolighed med kendsgerningerne i kønslivet — afstemt efter hvad børnene og de unge på hvert enkelt alderstrin selv søger at få besked om — ville, hvis den blev et selvfølgeligt led i opdragelsen, såvel i hjem som i skole, fjerne en af de uheldige forudsætninger for ungdomstidens seksuelle problemer. I så fald ville seksualiseringen af reklame, revy og film også i mindre grad have uheldige følger, ligesom den seksualinteresse, som får udtryk i den stærke optagethed af „oplysende litteratur“, ville træde i baggrunden. Det, der er brug for, er ikke alene seksualoplysning i sædvanlig forstand, men nok så meget at kærlighedslivet for de unge kommer til at fremtræde som noget, der er nøje forbundet med hele tilværelsen og ikke er en halvt hemmelig parentes. Der må ikke være noget spørgsmål om de fysiologiske kendsgerninger, som forbliver ubesvaret, hvis barnet eller den unge fremkommer med det, og det skal være selvfølgeligt, at alle spørgsmål skal kunne stilles. Det vigtigste er imidlertid, at der gøres et arbejde for at skabe en naturlig indstilling til kærlighedslivet hos de unge.

For det andet er det uheldigt, at man fra mange sider søger at skille de to køn i barne- og ungdomsårene, således at der bliver større mulighed for at betragte det andet køn som noget fremmed og utilnærmeligt og kontakten med det som noget næsten for-

budt og derfor særlig tillokkende. Adskillelsen får altså en dobbelt virkning — på een gang bliver afstanden større og impulsen til at overvinde den så meget stærkere.

I visse henseender er den store forskel mellem opdragelsen af drenge og opdragelsen af piger formindsket i vore dage. Samtidig er der dog tabt en hel del ved, at de store børneflokke, hvor drenge og piger voksede op sammen, er så få i vore dage, hvor mange er enebørn eller kun har få søskende.

Skolen har visse steder opretholdt delingen mellem drenge og piger, og det samme gælder til en vis grad ungdomsskoleformerne. Navnlig folkehøjskolen er dog langt fremme i overgangen til samtidigt at have elever af begge køn, idet de allerfleste højskoler nu har både mænd og kvinder på vinterholdene.

Også i fritiden bliver kønnene ofte skilt. Dette gælder således i væsentlige ungdomsorganisationer som spejderkorpsene og gymnastik- og idrætsforeningerne, hvor der dels af principielle grunde, dels på grund af rent praktiske forhold findes et skarpt kønsskel. Måske opnås herved i nogle tilfælde, at der er unge, som bliver ledet bort fra en meget stærk optagethed af det seksuelle, men på den anden side må man være klar over den fare, som det kan medføre, at den normale kontakt med det andet køn indskrænkes så stærkt. Det er ønskeligt, at fritidsudnyttelsen i så stor udstrækning som muligt former sig sådan, at unge af begge køn får mulighed for at træffe hinanden, uden at det bliver for indviklet eller for dyrt, f. eks. hvis restaurantbesøg frembyder den eneste udvej. KFUM og KFUK har tidligere haft præg af at være rent enkønnede, men udviklingen indenfor disse foreninger går nu i retning af et større samarbejde, som får udtryk i afholdelse af fællesmøder m. v. Denne tendens er særlig fremtrædende i byerne.

Det må i denne forbindelse tages i betragtning, at trangen til at være sammen med unge af det andet køn er en vigtig faktor ved de unges valg af fritidsbeskæftigelse, og at man ofte må se f. eks. interesse for biograf eller for foreningsarbejde som noget, der er afledet af ønsket om at kunne være sammen med den unge pige eller unge mand, som man har fundet sig, eller af ønsket om at finde sig en sådan.

For det tredje har den officielle fastholdelse af en moral, der fordømmer seksuelle forhold før ægteskabet, og som kun følges i meget ringe omfang, medført, at ungdommens faktiske seksualliv ligger uden for opdragernes (forældrenes, skolens og kirkenes) synskreds, således at de unge lever deres seksuelle liv uden at kunne få råd nogetsteds (bortset fra oplysning af begrænset værdi om det rent fysiologiske). Før i tiden lå den officielle moral til grund for de unge pigers adfærd i mellemklassen og overklassen i byerne, medens de unge mænd „gik ekstra” med underklassens unge piger. Denne dobbeltmoral er nu blevet erstattet af et system, hvor den faktiske moral ikke i nogen samfundsgruppe svarer til tidligere tiders officielle moral. Den her omtalte udvikling har formentlig medført, at de tilfældige forbindelser er blevet langt sjældnere. På landet kendtes dobbeltmoralen i mindre grad tidligere, og der er forskellen mellem før og nu mindre påfaldende. Udviklingen har imidlertid medført, at mange unge føler behovet for personlig vejledning inden for dette område stærkere end nogensinde, og det er vigtigt, at opdragerne og ungdomsforeningerne ikke skyder det ansvar, som dette medfører, fra sig.

§ 7. Kammeratskab og foreningsliv. Fritidsudnyttelsens betydning.

De unges behov for at blive accepteret af andre er en af de væsentligste faktorer bag det udtalte gruppeliv, som ungdomsårene opviser. Dels søger man kontakt med andre,

dels søger man at flygte fra sin egen usikkerhed ind i deD beskyttelse, som gruppen giver den enkelte.

Grupperne kan være af vidt forskellig art, lige fra den tilfældige gadehjørnegruppe, der ikke behøver at eksistere udover det tilfældige sammentræf, til den fast organiserede ungdomsforening. Rækken er ikke alene en rangfølge, men også til en vis grad en aldersfølge. De alleryngste er ofte ikke sikre nok til at gå ind i noget organiseret, hvorved de trods alt skal fremtræde som enkeltpersoner, og de holder sig derfor mest til de tilfældige grupper, der har udviklet sig af skolekammeratskabet og kammeratskabet på gaden.

Gadehjørnegruppen kan under omstændigheder udvikle sig til en fastere kammeratskabskreds, en klike eller en bande — det sidste ord taget i sin sociologiske betydning og ikke nødvendigvis som udtryk for noget misliebigt eller endog kriminelt.

Den samme trang til et vist gruppeliv ligger bag tilslutningen til idrætsforeningerne og til ungdomsklubberne, som bl. a. har brugt det udtryk om deres egen virksomhed, at de er „varme gadehjørner“.

På et lidt senere tidspunkt i ungdomsårene kommer den dag, hvor de unges selvstændighed er så vidt udviklet, at de indmelder sig i en folkelig, politisk eller religiøs ungdomsforening. Når det ikke er almindeligt i den unges milieu, at man er medlem af den pågældende forening, kan denne beslutning betyde meget for den unge selv som en viljeshandling, der demonstrerer, at han eller hun er et selvstændigt individ, der af egen fri vilje slutter sig til et fællesskab.

Fællesskabet i foreningen giver så de unge lejlighed til en alsidig virksomhed, der fører fremad mod større medansvar og større selvstændighed og netop derved er med til at fuldbyrde den unges udvikling fra barn til voksen. Ikke mindst vigtigt er det, at behovet for at få et ansvar opfyldes i foreningerne, navnlig i de mindre, hvor en stor del af medlemmerne kan deltage aktivt i arbejdet.

Hvis man herefter vender tilbage til oversigten i § 3, som har været lagt til grund for behandlingen i de foregående paragraffer, vil man se, at de psykiske behov, der er anført der, i og for sig alle vil kunne tilfredsstilles af hjem, skole, arbejdsplads og foreninger. På den anden side ved enhver, at dette langt fra altid er tilfældet. De nævnte faktorer i den unges liv kan ofte give ham eller hende en tilstrækkelig klar følelse af at være accepteret. Som forholdene er, ville behovene for, at noget lykkes, for spænding (i videste forstand), nye erfaringer og åndelig vækst, for at føle, at man har et personligt ansvar og frit kan sætte noget i gang, og for at føle, at man forstår mere og mere, imidlertid i mange tilfælde ikke være tilfredsstillende, hvis tilværelsen var begrænset til disse faktorer.

De nævnte behov er dog som også foran nævnt lige så væsentlige for den unge som behovet for at være accepteret, og også dækningen af dem er nødvendig for, at den unge kan få den flere gange omtalte følelse af sikkerhed (i videste forstand). Mange har tilmed anset dem for endnu væsentligere, og det er for så vidt forståeligt, som eventyrlyst og oplevelsestrang er meget fremtrædende træk hos de unge, men denne opfattelse skyldes dog snarest, at disse behov sjældnere tilfredsstilles i den moderne verden end behovet for at føle sig accepteret.

Muligheden for også at få disse andre behov tilfredsstillet ligger i fritiden, hvor den unge har — større eller mindre — mulighed for selv at vælge sin beskæftigelse, selvom mange følger med strømmen, og der i almindelighed ikke er nogen klar forventning om, hvad man vil få ud af en eller anden fritidsbeskæftigelse.

Spændingen søges i idræt, både som deltager og som tilskuer, i film og læsning, hvor den bliver en andenhånds oplevelse, og i nogle — ganske få — tilfælde i småkriminalitet.

At det er spænding, som de ganske unge søger i film og læsning, er klart nok — ikke for ingen ting hedder en af de „kulørte" serier netop „Spænding" — og et vist behov for litterære og kunstneriske oplevelser kommer først i anden række.

En spænding af en ganske anden art findes i de aktive fritidsbeskæftigelser, hvor interesse for et eller andet emne er det drivende, og denne spænding hænger både sammen med de nye erfaringer, der vindes, og med følelsen af, at man udretter noget og forstår noget, og af at noget lykkes for en. For de fleste unge vil der være en eller anden hobby, der er i stand til at få denne stilling i deres tilværelse. Måske er den legepræget (f. eks. bygning af modeljernbane), men det ændrer ikke det centrale. Tværtimod tilfredsstilles de psykiske behov, der her er tale om, i et vist omfang af enhver leg, og det er karakteristisk, at det netop er de unge, som er meget lidt sikre og føler sig underlegne i forhold til andre, der slet ikke formår at lege.

Det er sikkert kun de færreste, der går sådan op i en aktiv fritidsinteresse, at den bliver deres eneste, mens de fleste har et behov for underholdning, selv om de har aktive fritidsinteresser. Dette er ganske naturligt, og der er ikke grund til at tro, at det skulle have uheldige følger for de unges udvikling. Det betænkelige indtræder alene der, hvor underholdning og forlystelser bliver det dominerende, fordi en sådan fritidsanvendelse kun er i stand til at give de unge en illusion af indhold i tilværelsen og svigter overfor væsentlige psykiske behov. Undertiden skaber underholdningen et drømmeland, som man kan flygte tilbage i, når nederlagsfølelsen i forhold til omverdenen bliver for stærk, men som oftest er det en flugt, som man ikke kan foretage ret mange gange med held.

§ 8. *De unges idealer.*

Det er karakteristisk for de store børn og de ganske unge, at de søger noget at beundre, selv om de mange gange næppe nok ville indrømme det for sig selv og også ville have svært ved at forklare, hvad det egentlig var, de søgte.

Et udtryk for dette er ungdommens sværmen for et nært eller fjernt „ideal" — en person, der omfattes med hengivenhed og beundring.

På et noget senere trin i den unges udvikling former de halvt ubevidste indtryk af det gode og skønne sig til noget mere bevidst, som bliver den første tilnærmelse til skabelsen af en livsholdning. Hurtigst sker dette, når det foregår i tilknytning til en eller anden person, der opfattes som forbillede.

Funktionelt set er begge disse trin udtryk for, at den ganske unge har oplevet en sådan mængde af nye erfaringer, at han eller hun har brug for et ståsted, for noget at leve på, og en egentlig livsholdning er han eller hun endnu ikke i stand til at opbygge selv. Det nemmere og nærmere bliver i første omgang at knytte sig til en bestemt — tænkt eller virkelig — person og formulere livsholdningen som det ganske enkle: Jeg vil være som N. N. Når „idealet" er en person i den unges nærhed, kan der også være tale om, at den unge bliver accepteret af „idealet", og det samme kan ske — i fantasier, dagdrømme — når der er tale om en fjern eller opdigtet person. Endelig lever den unge sig ofte i fantasien ind i „idealets" tilværelse („identificerer sig med idealet", som det hedder i fagsproget) og får derved en andel i den succes, som „idealet" opjever — og som måske ikke forekommer i den unges daglige tilværelse.

Deter ikke opgaven i denne sammenhæng at gå dybere ind på følelses- og fantasilivet i ungdomsårene, end det allerede er sket. Man skal dog henvise til, at der ved en even-

tuel dyberegående behandling deraf kunne kastes lys ind over mange af de forhold, der her kun er nævnt ganske kort, bl. a. de psykiske behov, der er omtalt i § 3 og § 7.

Det er ganske oplysende at undersøge, hvilke personer der af nutidens unge udvælges til „idealer“, fordi det siger en del om ungdommens situation i det hele taget. For større skolebørns vedkommende foreligger en undersøgelse ved kommunelærer H. C. Rasmussen (Pædagogisk-psykologisk tidsskrift, 1948).

Forældre, ældre søskende og andre slægtninge betragtes meget ofte som „idealer“ af de alleryngste blandt de unge, men når den egentlige ungdomstid begynder, kommer frigorelsestrangen imellem og leder „ideal“daimelsen ind på andre veje.

Personer fra tegneserier, film og — i noget mindre omfang — børnebøger optræder også som „idealer“ hos de 12—14-årige, og det synes her at være det overvættede mandige, der tiltrækker drengene (Robin Hood, Fantomet, Tarzan), mens pigerne ser op til det sødt romantiske (og for resten først og fremmest vælger filmsskuespillerinderne selv og i meget ringe omfang de fiktive personer, som de fremstiller).

Når sværmeriernes tid begynder, er det ikke ualmindeligt, at en yngre lærer bliver genstand for de kvindelige elevers beundring, og det hænder også, at mandlige elever sværmer for en ung lærerinde. Før den tid hører det derimod til undtagelserne, at lærere og lærerinder vælges til „idealer“.

Kammeraterne er idealdannende på alle tidspunkter, men navnlig i den senere alder, hvor gruppe- og foreningslivet spiller en større rolle. Det afgørende bliver herved ofte, om den pågældende kammerat er i besiddelse af en frigjorthed og selvstændighed, som man selv ikke magter endnu, og det kan medføre, at der vælges temmelig tvivlsomme „idealer“, hvis autoritet alt for let fører den unge ud i småkriminalitet eller småusædelighed.

Noget andet gælder, når det er foreningsledere, der vælges til „idealer“. Her kommer det an på de pågældendes evne til at udløse den unges bundne tanker og til at acceptere den pågældende. En „ideal“dannelse af denne art kan dog få meget uheldige følger, hvis lederen ikke er klar over den rolle, han eller hun spiller i de unges følelsesliv, men den kan også være frugtbar for den unge, navnlig hvis bindingen ikke bliver for fast.

§ 9. *Nogle af ungdomsopdragelsens problemer.*

Der foregår en væsentlig åndelig udvikling gennem hele ungdomstiden. Intelligensen udvikles indtil 18—20 års alderen, der gøres nye erfaringer på meget store felter og i et hastigere tempo end sidenhen i livet, og efterhånden får den unge en vis indstilling til det grundlæggende i livet •— til venskabet, til kønslivet og kærligheden, til livet i hjemmet, til medborgerskabet, til samfundet, til Gud. Hvis karakterudviklingen er fuldstændig, vil disse indstillinger stå i et harmonisk indbyrdes forhold, så der dannes en helhed, en livs-holdning.

Den personlighed, som derved får form, er i mangt og meget selvskabt. Både den unges sum af erfaringer og bearbejdelsen af disse erfaringer er noget rent personligt. Det ville imidlertid være virkelighedsfjernt, hvis man forbigik den kendsgerning, at de erfaringer, der gøres, afhænger af den omverden, som den unge oplever, og at ikke alene den unge selv har et ansvar, men at også omverdenen har et ansvar for, hvilken udvikling den unge gennemløber. De to ansvar er væsensforskellige, og normalt kan man ikke nøjes med alene at gøre det ene af dem gældende. Lige så lidt som opdragerne kan overtage den unges eget ansvar, kan de lade ham eller hende bære hele ansvaret for sin udvikling. Der er nødvendigvis en opdragende gerning — på ondt og godt •— i det at have med ungdom at gøre,

og kredsen, der må være sig dette bevidst, er i virkeligheden meget vid, sådan som O. M. Fleming har sagt det i sin dedikation i bogen *The Social Psychology of Education*: „Til arbejdsgivere, til formænd, til foreningsledere, til skolelærere, til forældre, til ægtemænd, til hustruer, til søstre, til brødre, til alle, der har prøvet — bare en enkelt dag — at opdrage nogen”.

Spørgsmålet om ungdomsopdragelsens form og indhold må derfor uundgåeligt komme med ind i behandlingen af ungdomsårenes problemer, og i de foregående paragraffer er der på forskellig måde henvist til den rolle, som de mennesker, der kommer i berøring med de unge, spiller eller kan spille for deres udvikling.

Det problem, der skal tages op i denne paragraf, hænger tildels sammen med idealdannelsen, idet det kan formuleres således: Hvad kan der siges om følgerne af, at man bevidst søger at lede de unge frem til en bestemt livsholdning eller omvendt bevidst søger at undgå dette?

Det er klart, at en fuldstændig neutral opdragelse er et tankefoster. Ingen ung er stillet over for en uendelighed af forskellige erfaringer, som han eller hun frit kan vælge imellem. Man stifter bekendtskab med en bestemt kulturkreds på et bestemt tidspunkt, og allerede derigennem er der sket en vis begrænsning af de samfundsmæssige og åndskulturelle påvirkninger, som man kan lade sig udsætte for. Der er nogle mennesker, som man har særlig intim kontakt med, og dem påvirkes man af — negativt eller positivt — selv om de intet gør for det. Der står bestemte bøger på forældrenes reoler — eller slet ingen — og folkebiblioteket har også et bestemt udvalg, der bydes frem. Der kommer en bestemt avis ind ad døren hver dag. Radioen er så at sige konstant indstillet på de danske stationer. Det oneste valg, der foretages — i de fleste tilfælde vel af forældrene — er valget mellem program 1 og program 2. Også når det gælder de forskellige fritidsbeskæftigelser, sker der mindre et bevidst valg fra de unges side end en passiv driven med.

Lige gyldigt hvordan man indstiller sig, foregår der derfor en påvirkning af den unge. Det er ikke opgaven her at diskutere, om denne påvirkning er heldig eller uheldig, men det er dog utvivlsomt, at den ikke bidrager til at udvikle og bekræfte de unges selvstændighed. Såfremt de unge kun er undergivet den automatiske påvirkning, er der fare for, at de får en færdigsyet „livsholdning”, der er uden dybde og ikke får den betydning for de unges tilværelse som en livsindstilling, der er erhvervet på grundlag af, at man virkelig har beskæftiget sig med problemerne.

En bevidst ungdomsopdragelse har en lang række mål, som delvis supplerer hinanden. De unge må føres ind i de voksnes verden, de må have et stof at arbejde med, hvor ud fra de kan danne sig en indstilling til tilværelsens problemer, og for det her behandlede problems vedkommende bliver spørgsmålet, i hvilket omfang man vil styrke de unges skepsis, og i hvilket omfang man vil søge at opbygge en bestemt livsholdning.

Opdragelse til skepsis strider mod væsentlige træk i de unges, i hvert fald i de yngstes psyke. Sålænge de unge er ved at finde sig til rette i de voksnes verden, har de brug for idealer; nogen eller noget de kan knytte sig til, vise hengivenhed og beundring, således som det er skitseret i foregående paragraf. En bevidst opdragelse af de fjorten—attenårige til skepsis ville let kunne blive en opdragelse til tomhed og stå i modsætning til den modning til selvstændighed, som man iøvrigt tilstræber. Noget andet gælder de lidt senere årgange — over atten eller tyve — som er kommet over de første ungdomsårs vanskeligheder. Disse unge vil ofte kunne modtage en opdragelse til kritisk vurdering som en værdifuld hjælp til at nå frem til en afklaret, positiv livsholdning.

Nogle opdragere vil mene, at det udelukkende gælder om at vise ungdommen,

„hvad der er værd at elske“, som Hostrup sagde, og klart påvirke den til at antage dette som sit eget. En sådan opdragelse bliver nødvendigvis bestemt af opdragerens autoritet, og navnlig i de tilfælde, hvor den unge er stærkt bundet til opdrageren, kan denne få held med sit forehavende, også på en sådan måde, at den unge virkelig får noget at leve på. Resultatet kan dog også blive, at der skabes en ensidig indstilling, der uden at give den pågældende en virkelig livsholdning hindrer ham eller hende i at tage stilling **til** andre synspunkter. I andre tilfælde kan en autoritetsbestemt opdragelse vække de unges opposition i en sådan grad, at resultatet bliver det stik modsatte af det tilsigtede. Der er utvivlsomt nogle unge, der har været udsat for en så målbevidst opdragelse til et bestemt standpunkt, at de netop derved er blevet fjernet fra det. Det gælder også for denne opdragelsesmetode, at den er mest betænkelig •— ud fra et psykologisk synspunkt —• når det drejer sig om de unge i 14—18-års alderen, hvor der enten sker en ukritisk acceptering af det tilbudte livssyn eller en lige så ukritisk afvisning af dette.

Hvis ungdomstiden skal tjene til en personlig udvikling, som får udtryk i skabelsen af en egen livsholdning, kan der imidlertid vælges et andet grundlag for ungdomsopdragelsen. Det væsentlige herved måtte være, at man søger at stille de unge overfor en række påvirkninger, som de kan vælge imellem, og som de kan vælge i stedet for de mere automatiske påvirkninger. Det er vigtigt, at de unge får forståelse af de grundlæggende livsforhold, og at de bliver sat ind i en naturlig sammenhæng med den verden, der omgiver dem, og de ideer og strømninger, der findes i denne, således at de efterhånden bliver i stand til at vælge, hvad de vil beskæftige sig med og hvilken personlig stilling, de vil tage til tingene. Formålet må være at hjælpe de unge til at finde deres egen form og til at bygge en egen livsholdning op. I dette arbejde vil både hjemmet, skolen, klubberne og foreningerne kunne virke med, men det forudsætter en tilbageholdenhed fra opdragerens side, som ofte vil kræve en vis selvovertindelse.

Kapitel 2.

Ungdoms- og fritidsforhold før i tiden.

§10. *Indledende bemærkninger.*

Den gennemgang af ungdoms- og fritidsforhold før i tiden, som foretages i dette kapitel, søger at gøre det klart, på hvilke punkter der er sket afgørende ændringer i løbet af det sidste halvandet hundrede år, og den understreger herved det moderne fritidsproblems særlige karakter, ikke mindst dets sammenhæng med en ganske bestemt social-kulturel situation. I flere henseender vil den historiske betragtning tjene til en klarere forståelse af de problemer, som frembyder sig i dag

Der er ifølge sagens natur ikke mulighed for at få et materiale for tidligere perioder, der svarer til ungdomsenqueten for vor tid, og man må nøjes med de samtidige forfatteres personlige betragtninger og historikernes nøjsommelige forsøg på at stykke et billede sammen af et utilstrækkeligt kildemateriale. Den fremstilling, der gives i det følgende, må derfor tages med det forbehold, der ligger i, at den behandler en forsvunden verden, som nu kun kendes til en vis grad. Dertil kommer, at der var — og er — væsentlige forskelle mellem landsdelene, som det ikke er muligt at tage hensyn til i denne skildring.

Det må desuden bemærkes, at man ikke kan indskrænke sig til at betragte ungdommen alene eller fritiden alene. Man må nødvendigvis forsøge at få et samlet billede af de sociale og kulturelle forhold, fordi de bestemmer det milieu, som ungdommen oplever som baggrund for fritiden.

Dette bliver særlig vigtigt, fordi „fritid“ er et helt moderne begreb. Det forudsætter en tilværelse, hvor hjem og arbejdsplads er skilt fra hinanden, og hvor arbejdstiden er relativ kort. Først da disse to betingelser var til stede, blev det muligt at bestemme en opdeling af tiden i arbejdstid og fritid, medens denne opdeling var uden mening tidligere, hvor al tid for så vidt var arbejdstid, men hvor arbejdet også var gennemtrukket af meget, som i vore dage hører med til fritiden. I gamle beretninger hører man på den ene side om fester, selskabelighed og forlystelser og på den anden side om et gemytligt, humørfyldt arbejdsliv (som f. eks. hos de gamle håndværkere). Dertil kommer ting som husflid og håndgerning, som dengang gled ind i tilværelsen som noget, der hørte med, og i hvert fald ikke opfattedes som noget, der var væsensforskelligt fra arbejdslivet. Man må derfor opfatte tilværelsen før i tiden som en sammenhæng, hvor de skel mellem forskellige anvendelser af dagens timer, som vi benytter os af, ikke fandtes.

§ 11. *Landsbyerne før de store bondereformer.*

Der er kun få skildringer af den danske bondes liv før de store bondereformer. Af de litterære skildringer er der kun ganske enkelte, der synes at give et forholdsvis virkelighedsnært billede, og også de må som kildeskrifter tages med varsomhed. De bønder, som

Holberg bragte på scenen, lever imidlertid for tilskueren, og det fremgår af flere af epistlerne, at Holberg kendte de folk, han skrev om. Med de forbehold, som naturligt må tages overfor en kilde af denne art, er „Bjerget" derfor nok et anvendeligt billede af den sjællandske landsby i den første del af syttenhundredtallet — i hvert fald tyder samtidens topografiske og landøkonomiske litteratur ikke på andet.

Det er efter vore begreber en snæver tilværelse, der berettes om. Verden udenom var ikke meget kendt. Man havde et vist forhold til de nærmeste kirkesogne — dem, hvis degne Per havde „taget troen fra". Herremanden var en fjern gud, som man ikke havde nogen kontakt med — opadtil af grænsedes verden af ridefogeden, degnen og præsten. Lærdom og læsning var noget, man lige akkurat havde snuset til — på det spredte ryttergods og efterhånden også andre steder var børnene begyndt at søge de nylig oprettede skoler (1736 var der ca. 600), og nogle havde også før den tid kunnet læse og skrive lidt — men der stod en uhyre respekt om denne lærdom, og det bedste, der kunne times en bonde-
søn, var, at han blev en lærd mand — at Easmus Berg blev Erasmus Montanus. Gårdens bibliotek bestod, når det kom højt, af salmebogen, almanakken, en postil eller to og måske også et par af de gamle folkebøger.

Der har ikke været tale om fritidsproblemer. Arbejdet var vel en byrde, forsåvidt som det optog hele dagen, men det var ikke altid meget anstrengende. I landsbyen lå det i en fast rytme, hvor der ikke var plads for konkurrence eller fremdrift, og hoveriet var mindst lige så meget et irritament, en åndelig plage, som en fysisk belastning. Man arbejdede uden modydelse fra herremanden, når man gik på hans mark, og bestilte derfor så lidt som muligt. Højest bestræbte man sig på at komme hurtigt hjem til sit eget. Da de økonomiske forhold i slutningen af syttenhundredtallet havde gjort en produktionsforøgelse inden for landbruget ønskelig, var de landøkonomiske forfattere i det store og hele enige om, at hoveriet befordrede dovenskab.

Både fællesskabet i landsbyen og arbejdet på hovmarken gjorde imidlertid arbejdet til en social foretelse i den forstand, at man kom i kontakt med mange af sine bysbørn, og at arbejdet ofte lettedes gennem sang og spøg. Der var sikkert også nært familieliv dengang, men kontakten med landsbyens øvrige beboere var omtrent lige så intim som med den egne families medlemmer, og til fællesskabet i arbejdet svarede et fællesskab i fester. De gamle landsbyvedtægter fastsatte ofte bøder i naturalier — først og fremmest i øl — beregnet til de fælles fester. Det gamle landsbysamfund, der eksisterede før udflytningen, kendte vel overhovedet ikke til fester, der var private i den forstand, at man ved indbydelsen valgte og vragede. Hvad der foregik, var hele landsbyen —• eller hele gildeslaget (de gårde og huse, hvis beboere traditionelt festede sammen) — med i.

Generationsmodsatningerne synes ikke at have spillet nogen større rolle. Til de store fester var unge som gamle med og fornøjede sig hver på deres måde — de unge vel mest ved dans og sanglege, de ældre vel mest ved øl og brændevin. De unge spillede dog en særlig rolle ved f og år sfesterne —• fastelavnsridt med tøndeslagning og legestue, de forskellige påskefester, majfesten, sommer-i-by-ridtet o. s. v.

Det må dog huskes, at festerne var undtagelserne. Den daglige tilværelse har ikke været slet så farverig, som mange har villet give det udseende af. Den var måske ikke kun grå og indholdsløs, men den har været stilfærdig og mange steder fortrykt. Man har kunnet gå op i arbejdet og i det daglige samvær, de små bekymringer og de små glæder, snak ved bystævnet, leg på landsbygaden i skumringen, når den lange arbejdsdag var til ende, men det må ikke glemmes, at der ofte savnedes åndeligt indhold i tilværelsen, og at drikket og usædelighed mange steder var væsentlige træk i billedet. Af ting, som vi i vore dage ville

regne til fritidssystemerne, fandtes kun husfliden og håndarbejdet, som til gengæld var højt anskrevet, og som man i mange egne af landet anvendte megen tid på, hvorom f. eks. de kunstfærdige manglebrætter og navneklude vidner. På overgangen mellem fritidsbeskæftigelse og arbejde (stadig efter vor betragtningsmåde) stod forfærdigelsen af redskaber, husgeråd, møbler og udstyr.

Det, vi i vore dage forstår ved et folkeligt liv, har ikke eksisteret på den tid. De åndelige interesser har ikke været meget omfattende. Man tog imod den forkyndelse, der lød i kirken, og som i hovedtrækkene var præget af den kirkelige retning, som til enhver tid prægede de toneangivende kredse ved hoffet og universitetet. Bortset fra enkelte pietistiske vækkelser var det først i tiden omkring 1800 og derefter, at de religiøse vækkelser fik den brede, folkelige karakter.

Man må for at få et afrundet billede af forholdene på landet tilføje, at en stor del af bondestanden var meget usselt stillet, nærmest proletariseret, og at der desuden var et utal af omstreffende tiggere.

§ 12. *Landsbyerne i attenhundretallet.*

Det gamle landsbysamfund sprængtes i løbet af attenhundretallet. Levevis og traditioner forblev længe uændrede i så høj grad, at man kunne tro, at der kun var sket ydre og ubetydelige ændringer i bondesamfundets levevilkår, navnlig når der bortses fra udflytterfamilierne; men det kan nu ses, at attenhundretallet skabte en helt ny og fra den gamle væsensforskellig bondekultur — noget, der ikke mindst fik betydning for ungdommen.

Årsagerne til denne sprængning må søges forskellige steder. Vigtigst af alt var udskiftningen, ophævelsen af landsbyfællesskabet og udflytningen fra den gamle lukkede landsby. Derved mistede landsbyen, arbejdsfællesskabets vigtigste led, og hvad der var tilbage — på hovmarken — var ikke meget værdifuldt og ophørte iøvrigt, efterhånden som hoveriet afløstes. Tabet af arbejdsfællesskabet betød imidlertid, at grundlaget for festfællesskabet svandt bort, og mange steder gled de traditionelle fester så hurtigt i baggrunden, at endog erindringen om dem ofte er gået tabt.

Dermed skiftede livet i landsbyen karakter. Arbejdet blev mere intensivt som følge af, at den enkelte ved initiativ og energi kunne forøge sin indtjening, og iøvrigt også som følge af de byrder, som udstykning og udflytning havde lagt på mange. Den delvise overgang til pengeøkonomi og den enkelte bedrifts økonomiske uafhængighed af de andre skabte ofte en vis konkurrence — økonomisk og social — mellem ligestillede, og bl. a. derfor trak den enkelte familie sig ind i den nu driftsmæssigt uafhængige gård. Andelsbevægelsen, der kom frem i 1880'erne, følte som noget nyt — ikke som en genoplivelse af det gamle landsbyfællesskab, som var og blev dødt. Der er ofte gjort forsøg på genskabelse af fællesskabet, men de er sjældent nået ret langt. Kun i ganske enkelte særprægede sogne bevaredes en eller flere af de gamle årstidsfester, som formåede at samle hele sognet.

I en vis henseende tjente de folkelige bevægelser til at forstærke sprængningen af landsbysamfundet. De gudelige forsamlinger, den grundtvigske bevægelse, Indre Mission, afholdsbevægelsen, landarbejderbevægelsen o. s. v. har alle været med til på mange måder at fremskynde landsbysamfundets udvikling, men også — uundgåeligt — til at sætte skel i det. Mere eller mindre bevidst betragtede man dem, der blev vakt af de nye bevægelser, som oprørere, som folk, der satte sig udenfor, og som man derfor selv lukkede ude. Der kom lejre og fronter i de forhen i disse henseender så modsætningsløse landsogne. Klaus

Berntsen har i sine erindringer fra barndom og ungdom givet et meget levende billede heraf.

Klaus Berntsen er imidlertid selv et eksempel på, hvad forvandlingen af landsbysamfundet havde betydet for ungdommen. Gennemførelsen af almueskoleloven af 1814 havde sikret den oplæring i de almindelige skolefag — det vil sige havde sprængt den hidtidige horisont, og fra omkring 1800 begyndte der også at blive oprettet sognebogsamlinger. Man kunne nu selv læse om, hvad der var uden for sognets grænser, selv om bonden først virkelig blev bragt i forbindelse med bogen gennem højskolen. Dens indsats blev det, at Danmarkshistorien blev levende for lægmand, og at litteraturen — i første række den folkeligt romantiske — åbnede sig for den jævne befolkning på landet. Allerede fra begyndelsen af århundredet kan det imidlertid spores, at en af landboreformernes virkninger var, at selvtiliden voksede, og at man begyndte at tænke over tingene selv og at tro på, at også ens egen mening havde en betydning. Det var først de kirkelige vækkelser, der gjorde sig gældende, siden — efter 1834 og 1848 — også de politiske. Disse vækkelses ledende mænd blandt bønderne var i ikke få tilfælde unge folk, da de gik i gang, og da de havde deres største betydning. I mangt og meget har de folkelige bevægelser været ungdomsbevægelser i den tid, hvor de havde vækkelseskarakter. Hertil medvirkede som nævnt fra midten af århundredet højskolen, der kom til at betyde det afgørende nybrud i mange unges tilværelse, idet de kom hjem med viljen til at bringe det videre ud, som de havde modtaget, hvad der bl. a. fik udtryk i friskolerne.

Imod slutningen af attenhundretallet, hvor den her skitserede udvikling var gennemløbet, og hvor landsbysamfundet stod overfor en ny omvæltning, tegnede ungdommens situation sig nogenlunde således:

Arbejdstiden var stadig meget lang, og de tekniske fremskridt havde endnu ikke medført nogen væsentlig lettelse i arbejdsbyrden. Tværtimod var der af konkurrencen og den gradvise overgang til pengeøkonomi skabt et arbejdstempo og en arbejdsintensitet, som tidligere ikke havde været kendt.

Livet i familien betød meget, i hvert fald hos gårdmændene, og normalt var karlene og pigerne også inddraget heri, selv om de ikke var i slægt med husbondfolkene. Kontakten til landsbyens andre familier var sikkert noget mindre almen, end den havde været hundrede år før. Mellem de unge indbyrdes var der vel ofte et vist fællesskab, men det blev ikke videreført til et tilsvarende fællesskab mellem de ældre. Skellene mellem de sociale grupper og mellem de forskellige religiøse retninger var væsentlige og hindrede bl. a. det gamle festfællesskab. Man festede nok stadig, men deltagerne kom — når man ser bort fra bryllupper og begravelser, hvor de gamle skikke holdt sig længst — fra de pågældendes egen sociale eller religiøse gruppe.

Husflid og håndarbejde var stadig de vigtigste fritidsbeskæftigelser, men læsningen var kommet til. I de hjem, hvor der blev læst højt om aftenen ved den nyindførte petroleumslampe, forenedes de tre ting til en harmonisk enhed, som fik familielivet til at rumme og give mere end på måske noget andet tidspunkt før eller siden. Der var kommet bøger i bondens stue, ikke alene almanakken med de moraliserende, halvgudelige historier, men også Oehlenschläger, Ingemann, Blicher, H. C. Andersen, Hostrup og Bjørnson kunne man finde foruden den jævne underholdning af folkelig karakter (Zakarias Nielsen, Carit Etlar o. s. v.). Sognebogsamlingerne var blevet almindeligere — navnlig i de højskolepåvirkede egne — i 1889 havde 1 068 af landets 1 697 sogne bogsamlinger.

De unge fra de små hjem måtte ofte ud at tjene hos fremmede længe før konfirmationen, og for dem kom hjemmet og alle dets sysler og interesser til at betyde væsentligt

mindre end for gårdmandsbørnene. Uden for hjemmet var det højskolerne og de mange nye foreninger, der havde ungdommens øre. Bevægelserne var blevet organiseret, og frem af foreningerne voksede et rigt folkeligt liv, som ikke mindst de unge nød godt af. Der blev oprettet læseforeninger og foredragsforeninger (fra 1870'erne), skytteforeninger (fra 1860'erne), gymnastikforeninger (inspireret af P. H. Ling og oprindeligt sammen med skytteforeninger) og ungdomsforeninger (omkring 1900), og der blev bygget forsamlingshuse (fra 1870'erne). Overalt var ungdommen i første række.

En stor del af ungdommen på landet levede således i en verden med to poler — hjemmet og forsamlingshuset.

For en anden — vel ikke ganske lille — del var kroen imidlertid vigtigere, og selv om afholdsbevægelsen betød meget for bekæmpelsen af drikkeriet, er der ikke tvivl om, at også dengang havde mange unge en indholdsløs og nedbrydende fritid. Det rige folkelige liv fandtes ikke i alle sogne — og hvor det fandtes, nåede det ikke ud til alle sognets grupper. Navnlig stod husmændene og landarbejderne ofte udenfor.

§ 13. *Landsbyerne i de sidste halvtreds år.*

Allerede i den sidste del af atten hundredtallet var grundlaget for den nye omvæltning i landsbysamfundet imidlertid blevet lagt. Der var sket en afgørende produktionsomlægning, og i forbindelse hermed var andelsbevægelsen vokset frem og havde bragt teknikken ud til landsognene. Omkring århundredskiftet begyndte maskinerne desuden at finde indpas på de enkelte gårde. Behovet for arbejdskraft i landbruget steg vel en del, men ikke i nær samme grad som befolkningen i landsognene. Resultatet blev en væsentlig udvandring, dels til Amerika, dels til byerne.

Udvandringen tappede landbruget for megen værdifuld ungdom, og i nitten hundredtallet, hvor vandringerne fortsatte, også efter at landbefolkningens fødselsoverskud var gået tilbage, blev mange landsbyer fattige på ungdom og på ungt initiativ. Dette gjaldt ikke mindst spekulationstiden fra 1914—18, 1920'erne og tiden efter traktorens sejrstog.

Den stærkere kontakt med bylivet, som på den ene side transportmidlernes udvikling (rutebilerne og motorcyklerne), på den anden side udbredelsen af byernes dag- og ugepresse medførte, fik også betydning for landsbyerne. I filmens og radioens tidsalder blev det klart, at den byprægede kultur havde fået så stor indflydelse, at den folkelige landsbykultur var trængt over i en forsvarsstilling. Inden for de folkelige bevægelser var vækkelsen på retur, og foreningerne havde undertiden fået præg af institutioner, der — iøvrigt på værdifuld måde — løste forskellige praktiske opgaver på det sociale og kulturelle område (arrangement af aftenhøjskole, drift af forsamlingshuse o. s. v.), men som følte som noget selvfølgelig, der ikke havde den samme opløftende karakter som i genembrudstiden. I en del tilfælde kunne de kritiseres for at konservere en problemstilling, som ikke mere eksisterede, og som ikke sagde ungdommen noget, f. eks. anklagede radikalismens og arbejderbevægelsens folk højskolen for at vedligeholde en nationalromantik, der ikke havde noget at gøre med folket selv.

Den sociale udvikling i samme periode medførte en forbedring af husmændenes og medhjælpernes forhold, f. eks. gennem husmandsloveivningen, der støttede den udvikling, som allerede var i gang, og hvorved husmandsbegrebet ændredes fra at betegne en gift landarbejder med eller uden jord og ofte i fast tjeneste til at betegne den moderne småbruger. Modsætningerne mellem de forskellige grupper forsvandt dog ikke. Der opstod en ny delingslinie mellem husmænd og landarbejdere, og på visse måder uddybedes de gamle

skel, f. eks. på grund af den politiske udvikling, der taget i meget store træk førte gårdmændene ind i Venstre, husmændene ind i Det radikale Venstre og landarbejderne i Socialdemokratiet. Den opløsning af landsbyfællesskabet, som var foregået igennem attenhundredtallet, fortsatte altså, og nu fulgtes den mange steder af en bortvisnen også af det patriarkalske familieliv. Petroleumslampen havde i sin lyskreds indfanget hele familien med karle og piger, medens det nemme elektriske lys gav mulighed for spredning af husstanden. Hertil medvirkede også, at interessen for husflid og håndarbejde svandt bort eller skiftede karakter, og at husbondfamilien mange steder trak sig tilbage til en fornemmere dagligstue. Fælleslæsningen afløstes af en mere tilfældig læsning, bl. a. af de mange dag- og ugeblade, der kom fra byerne, men også af et bredt udvalg af anerkendt litteratur, der spredtes i billige udgaver. En række forlag har imellem 1890 og 1920 gjort sig fortjent af folkeoplysningen ved denne virksomhed. Det må også huskes, at mange af ugebladene virkelig formåede at give den brede befolkning meget af det, den søgte efter, og at de havde et betydeligt folkeoplysende præg. Det gjaldt tidligere navnlig Ugens Nyheder og noget senere Ill. Familie-Journal, og i vore dage følger f. eks. Landet, Husmandshjemmet og Samvirke i dette spor. Blandt den populærvidenskabelige oplysning må i første række det gamle Frem (1897—1918) og de skrifter, der under navnet Folkelæsning blev udsendt af Udvalget til folkeoplysningens fremme, fremdrages.

Byernes forlystelseliv og rene underholdningspresse indfangede imidlertid mange af de unge. Motorcyklerne, der navnlig fra 1920'erne blev forholdsvis almindelige, gjorde det muligt for de unge, der var interessereb heri, at „dække“ ballerne i et stort område. Det gamle sogn var nu blevet afgørende sprængt.

De lokale forskelle er imidlertid meget store. Hvad der her er sagt, gælder alene en vis, men meget almindelig type af landsogne. Der er sogne, hvor forlystelseslivet og den moderne teknik har præget udviklingen i endnu højere grad, men også sogne, hvor det folkelige liv stadig er levende, og hvor de patriarkalske forhold er opretholdt.

§ 14. Stationsbyerne.

En beretning om udviklingen i landkommunerne kan ikke forbigå stationsbyerne eller de bymæssige bebyggelser på landet, som de hedder i statistikken. De største af dem er virkelig opstået omkring jernbanerne, medens andre skylder ladepladser deres opkomst, og atter andre — i den seneste tid — er blevet etore på grund af rutebiltrafikken. Alle forudsatte de dog købstadsprivilegiernes delvise ophævelse ved næringsloven af 1857, som muliggjorde egentlig handels- og håndværksvirksomhed uden for byerne.

Stationsbyerne er således kun ca. 100 år gamle, selv om en del af dem er vokset op på steder, hvor der var et par gårde eller en lille landsby i forvejen, og deres historie er endnu ikke skrevet. De første indbyggere var dels tilfældigt udstationeret banepersonale, dels folk med mere fremdrift og tro på heldet end de fleste. Det var ikke de bedst stillede, der slog sig ned på disse steder. De gik imidlertid igang med en nybyggertilværelse, der efterhånden viste sig at bære frugt. Jenny Alkjær sig har i Huse i Hederanden samlet en del interessant stof fra stationsbyerne ved den vestjyske længdebane og understreget, at stationsbyen var et udtryk for flid og arbejdsomhed, men også at den manglede historie, dybde og skønhedssans.^f Et berømt litterært eksempel er Johs. V. Jensens Gråbølle (fra Himmerlandshistorier).

De folkelige bevægelser, som havde gjort sig gældende i landsbyerne, blev ikke bragt med til stationsbyerne — med undtagelse af Indre Mission — og endnu mindre var det muligt

at videreføre den folkelige tradition fra sognets liv i de nye byer. Den sociale fremdrift, som dér gjorde sig gældende, knyttede sig ofte til en ensidig opfattelse af bylivet, som først og fremmest søgte det materielle velvære. Det åndelige liv fik som oftest alene udtryk i missionshuset.

Stationsbyerne blev således i et vist omfang karikaturer af byerne, og de fik desuden ofte — efter rutebilernes fremkomst — den tvivlsomme ære at blive centrum for det lokale forlystelseliv. Hotellet blev tit det vigtigste sted i stationsbyen. Også de næstvigtigste — missionshuset og realskolen — var udtryk for noget andet end den gamle landsbykultur.

Nu gælder det naturligtvis for stationsbyerne som for de rene landsogne, at der er store forskelle, men som hovedregel må man vist sige, at det folkelige liv og fritidslivet i mange stationsbyer i de første små hundrede år af disses historie har været svagt, I de enkelte familier og i mindre kredse kan man ofte finde et rigt fritidsliv, men et større fællesskab har endnu kun i de færreste tilfælde kunnet få form. Der er imidlertid ikke grund til at tro, at denne tilstand er varig, og man kan visse steder konstatere, at der er skabt et grundlag for, at stationsbyerne kan blive ikke alene trafikale, men også kulturelle centre (bl. a. på grund af bibliotekernes og biografernes betydning).

§ 15. *Købstæderne.*

Vender man sig herefter til byerne, finder man et billede, der på mange måder adskiller sig fra billedet af landkommunerne, ikke mindst fordi bybefolkningen i det sidste halvandet hundrede år har været stærkt voksende, og den til enhver tid værende „gamle“ befolkning samtidig har haft en ikke uvassentlig evne til at præge også de nytilkomne.

Omkring år 1800 boede der 100 000 mennesker i København og noget mindre i alle landets købstæder tilsammen. De fleste af købstæderne var ganske små — „brolagte landsbyer“ kaldte man dem endnu langt senere — og det er også ret tilfældigt, hvad der er overleveret fra dem. Hovedvægten i denne fremstilling vil derfor blive lagt på København. Flensborg havde 13 000 indbyggere, men de største provinsbyer inden for de nuværende grænser, Odense og Aalborg, havde knapt 6 000 indbyggere (som Sorø idag), og der var ialt kun ni provinsbyer, hvor indbyggerantallet oversteg 2 000 — derimod var der 36 købstæder og handelspladser, hvor indbyggertallet var under 1 000.

Befolkningen var imidlertid særpræget. Den bestod, efter at købstadstederne var skilt fra købstæderne, først og fremmest af de ret fåtallige embedsmænd og af repræsentanter for handel og håndværk, som ved købstadsprivilegierne havde en beskyttet stilling. Dertil kom tyendet og et vist antal daglejere, men hovedstammen i byernes befolkning var alligevel overklasse og mellemklasse. Skellet mellem by og land var i høj grad et classeskel.

I det små efterlignede man i provinsbyernes bedre kredse ved attenhundredtallets begyndelse forholdene i residensstaden. Der var klubber og læseselskaber og blev ført en omfattende selskabelighed. For underklassen og tyendet har forholdene ikke været meget bedre end i København, selv om hverken usædeligheden eller det omfattende drikkeri synes at have været så påfaldende i de små købstæder som i storbyen med dens 100 000 indbyggere. Den konservative indstilling, som synes at have præget så at sige hele befolkningen i provinsbyerne, hindrede de folkelige bevægelser i at få fodfæste i dem i nævneværdigt omfang, og endnu langt hen mod århundredets slutning stemte i købstæderne så at sige alle andre end de egentlige arbejdere på Højres kandidater.

Provinsbyernes monopolstilling ophørte i alt væsentligt efter 1857, da næringsloven med virkning fra 1862 afskaffede forbudet mod handel og håndværk uden for byerne (idet

der dog indtil 1920 opretholdtes visse „læbælter“), og dermed forsvandt også en af støttepillerne for den dominerende klasse i disse byer. Omtrent samtidig indtrådte dog en stærk befolkningsforøgelse i de byer, hvor der anlagdes fabrikker, og her ændredes befolkningens sammensætning tilsvarende, sådan at der opstod en talstærk arbejderstand.

Problemerne inden for fritidslivet som inden for samfundslivet i det hele taget kom i disse byer til at minde om problemerne i København, medens forholdene i de små byer stadig var meget prægede af traditionerne.

I de sidste fyrre-halvtreds år, hvor en række provinsbyer har fået en sådan størrelse, at de kan underholde egne faste teatre, orkestre, museer o. s. v., har kulturlivet og dermed også fritidslivet udviklet sig efter lignende linier som i København, men stort set uafhængigt af udviklingen dér. På mange felter er også de ungdomsproblemer og sociale problemer, som findes i købstæderne, af lignende art som i hovedstaden.

§ 16. *København omkring 1800.*

København var hovedstad i et stort rige omkring 1800, og det prægede livet i den. Den var hoffets og regeringens sæde og en vigtig handelsby, som havde haft en glørværdig andel i den florissante handelsperiodes virksomhed. Så at sige hele befolkningen levede inden for voldene, idet der kun boede et par tusind mennesker på stadens grund uden for portene. Utterslev, Emdrup, Brønshøj, Valby, Sundbyerne, Hellerup og Gentofte var rene bondebyer, Frederiksberg en for nylig opdaget landiiggerby.

På mange måder var det overklassen — både hofadelen, den akademiske verden og handelsfyrsterne — som gav byen karakter, og dertil svarer også, at et mere forfinet kulturliv på den tid næsten var begrænset til København.

Den københavnske befolkning har således været ivrige bogkøbere. Så at sige hele boghandelen var samlet i hovedstaden, og de lister over abonnenter, som mange bøger fra denne tid indeholder, omfatter næsten kun personer i eller med tilknytning til dette sted. Ude over landet var der vel interesse for læsning på herregårdene og i præstegårdene og embedsmands- og overklassehjem i købstæderne, men der var langt mellem de enkelte — og langt til København — og et egentligt kulturmilieu kunne ikke komme til verden. Også aviserne og tidsskrifterne var hovedstadsfænomener. De første provinsblade havde store vanskeligheder, og først omkring midten af århundredet begyndte man at regne med dem — først med venstrebladenes fremkomst omkring 1870 fik de betydning for de bredere lag.

Anderledes altså i København, hvor der er blevet læst meget — af overklassen, akademikerne og mellemklassen — men ikke af underklassen „matroser, håndværkere, kælderfolk“ (Goldschmidt). Den mere krævende litteratur og tidsskrifterne har ikke haft noget stort publikum og er kun i yderst få tilfælde nået ud over de akademiske kredse. Mellemklassen har næret sig ved de jævne aviser og ved en udpræget underholdningslitteratur — deriblandt en flod af rædsels-, røver- og spøgelseshistorier, der især blev oversat fra tysk. Den benyttede sig i vidt omfang af hovedstadens lejebiblioteker, f. eks. Stadthagen, der er kendt fra Poul Møllers digt Hans og Trine. Underklassen har som nævnt så at sige ikke læst — når det kom højt den meget udbredte smudspressen og de gamle folkebøger. Man har ikke nogen virkelig basis for betragtninger over ungdommens læsning, selvom det lige nævnte Hans og Trine siger lidt herom og om, hvordan en mand som Poul Møller så på tidens underholdningsbøger og deres betydning for ungdommen, men man kan vel gå ud fra, at de voksnes læsning har dannet grundlaget for ungdommens. Studenterne deltog ivrigt i de forskellige litterære fejder, men om den øvrige del af ungdommen foreligger der

kun få vidnesbyrd. En læsehest som den unge Thomas Overskou, der kom fra arbejderklassen, opfattede tydeligt sig selv som en undtagelse.

Fornøjelser og forlystelser har tilsyneladende betydet ikke så lidt i København, og hertil bidrog i første række de mange klubber, som fandtes i næsten alle klasser af befolkningen, medens den egentlige selskabelighed blomstrede i de mere velhavende kredse. De ubemidlede klasser „greb med begærlighed de lejligheder, som familiehøjtider, deriblandt begravelser, gav til gæstebud, og tilbøjeligheden til kippeliv i de talrige danse- og værts-huskældre var stor". (Rubin: 1807—14, s. 20). Dertil kom stærke mænd, vanskabte mennesker, vilde dyr, pantomimetrupper o. s. v., som bl. a. optrådte på Dyrehavsbakken. Endelig var der i alle klasser en voldsom interesse for teatret, både det kongelige og en mængde private forestillinger ved amatører.

Skolevæsenet var betydeligt bedre end på landet. I 1799 bestemte fattigplanen for København, at børn, hvis forældre ikke kunne betale for deres undervisning, skulle søge fattig- og friskolerne, og skolemyndighederne i det mindste prøvede på at give eleverne kundskaber inden for et ret stort område.

Arbejdsforholdene har målt med vor tids målestok i visse henseender været meget slette. Den almindelige arbejdstid var f. eks. i håndværket 12 timer, nemlig fra kl. 5 til kl. 11 om formiddagen og fra kl. 1 til kl. 7 om eftermiddagen, om vinteren dog kun så længe det var lyst. Tyendet har haft en endnu længere arbejdstid. Ved de forsøg på at skaffe de unge undervisning, som blev gjort, måtte man derfor benytte sig af søndagen (f. eks. ved de Massmann'ske søndagsskoler, der begyndte i året 1800 og var beregnet på læredrenge).

Omkring en tiendedel af byens befolkning var daglejere („sjovere") eller rent ud almissemønstre, og både de og mange andre i de lavere klasser levede under meget små kår i kældere og baghuse. Familielivet var roligt og harmonisk i overklassen og mellemklassen, selv om kontakten mellem forældre og børn synes at have været langt svagere end i landbohjemmene på samme tid. I underklassen har man ganske enkelt ikke haft plads til det, og det har bl. a. betydet, at ungdommen i stort omfang allerede dengang var hjemløs, når arbejdsdagen var til ende. Forældrenes kontakt med børnene har været yderst ringe på grund af den lange arbejdstid — også mødrene måtte ofte arbejde ude.

§17. *København omkring 1850.*

Med hovedstadens udvikling forandrede dette billede sig en hel del.

Det falder således i øjnene, at klubberne og de dramatiske selskaber efterhånden afløstes af foreninger med helt andre formål — industriforeningen, håndværkerforeningen, studenterforeningen, den slesvigske forening, kammagernes forening o. s. v. Fra 1840'erne blev det de folkelige og politiske bevægelser, der dannede grundlaget for foreningerne, og det selskabelige trådte i baggrunden, hvad der dels hænger sammen med byens vækst, dels med at det politiske røre satte skel i befolkningen.

Skellene mærkedes imidlertid ikke i forlystelseslivet, hvor teatret på Kongens Nytorv endnu længe var i stand til at samle mere interesse end noget andet — i hvert fald inden for de højere klasser. De professionelle privatteatre begyndte omkring 1850, og dertil kom (fra 1843) Tivoli, som vakte kolossal begejstring — i 1844 var antallet af besøgende således tre gange Københavns befolkning — et tal, som ikke overgås forholdsvis i dag, hvor turister og provinsgæster udgør en stor del af de besøgende.

I en lang periode havde man haft et forbud mod oprettelsen af nye konditorier og restaurationer, men i 1845 blev det ophævet under henvisning **til**, at der nu herskede større sømmelighed og mådehold i drik end tidligere.

De kirkelige højtideligheder anvendtes i alle samfundslag som påskud til selskabelighed, og både konfirmationer og begravelser kunne medføre en bekostning, der var rent ud ruinerende for familier i små kår.

Man begyndte at få øjnene op for ungdomsspørgsmålene, f. eks. stiftedes Samfundet for det kvindelige tyendes vel i 1847 og Det tekniske institut — forløberen for teknisk skole — i 1843. Et oplysningsarbejde sporedes i Læseforeningen af 1836 og Håndværkerdannelses-Foreningen af 1847.

Håndværkeruddannelsen havde iøvrigt fundet sted inden for laugene. Den praktiske uddannelse varede 5, 6 indtil 7 år — længst for dem, der boede hos læremesteren. Læretiden afsluttedes med svendestykket — og med en modtagelse i svendeherberget. Her blev den nyudlærte svend „indviet i det kammeratlige liv med drik og fylderi og pengeafpresning" — et forhold, der havde en meget „skadelig indflydelse på deres moralitet" (Villads Christensen: København 1840—1857, s. 265 f.). Der festedes ofte i tre dage, og det kostede hver af de nye svende op til 18 rigsdaler — en ganske betydelig sum — men så begyndte også ungdommens bedste tid med det glade svendeliv og friheden til at vandre over den hele jord. Svendekroen, der hørte til hvert svendelaug, var ofte stor, havde i et enkelt tilfælde restaurant, festsal, dansesal, selskabsværelser, logirum og keglebane.

Arbejdstiden var stadig meget lang både inden for håndværket og inden for handelen.

Omkring midten af århundredet var de patriarkalske forhold i erhvervslivet så at sige forsvundet, og svendene begyndte at optræde som en samlet gruppe. Med laugenes ophævelse omkring 1860 understregedes det, at arbejdsforholdene nu var blevet rene kontraktforhold, og at den gamle ordening var skrinlagt — hvad der også fik stor betydning for de unges uddannelse.

Boligforholdene var omkring 1850 værre end nogensinde, og mange mennesker af de lavere klasser måtte bo i logihuse af den slags, der omtales i Bergsøes Fra Piazza del Popolo, eller melde sig som husvilde til politidirektøren, der ikke vidste sine levende råd. Først efter sløjfningen af voldene skete der nogen forandring heri.

§ 18. Hovedstaden efter industrialismens gennembrud.

Industrialiseringen satte ind i midten af århundredet, og dermed tog byernes vækst fart. Fra 1850 til 1900 steg folketallet i hovedstaden til det tredobbelte, medens stigningen fra 1800 til 1850 havde været 30 pot. Provinsbyernes folketal voksede tilsvarende.

Derved sprængtes det gamle bysamfund. Der opstod en ny overklasse, idet de mere velhavende medlemmer af mellemklassen svang sig op ved industriens hjælp, medens akademikerne tabte en stor del af deres samfundsmæssige betydning.

Samtidig brød håndværkernes verden sammen. Svendene blev inden længe arbejdere, der stod i et løsere forhold til arbejdsgiverne, som i stadig større omfang var fabriks herrer, og til de faglærte arbejdere kom et stadig stigende antal ufaglærte.

Underklassens leveforhold blev trods forbigående tilbageslag væsentligt forbedret allerede i det nittende århundredes sidste del. Efter at voldene faldt, begyndte boligbyggeriet på „broerne" at tage fart, og selv om de nyskabte kvarterer — f. eks. på Vesterbro — efter vore dages begreber lader overordentlig meget tilbage at ønske, var boligforholdene

der dog bedre, end underklassens boligforhold havde været omkring 1850. Også underklassen fik nu i større omfang mulighed for et familieliv, selvom den lange arbejdstid holdt mand og ofte også hustru borte fra hjemmet.

Arbejdsforholdene forbedredes gradvist, efter at industrialismen i en overgangstid havde medført en forværrelse, og man interesserede sig i vide kredse for „arbejderspørgsmålet“. Det gav sig bl. a. udtryk i oprettelsen af arbejderdannelsesforeninger (bl. a. Rimestad's virke fra 1850'erne) og oplysningsforeninger for arbejderne (f. eks. Studentersamfundets oplysningsvirksomhed fra 1883). Fra nittenhundredtallets første tiår fremkom — med større varig succes — arbejdernes egen oplysningsbevægelse, der i 1924 blev til A. O. F.

Ungdommens håndværksmæssige uddannelse blev sikret ved en lov om lærlinge-forholdet (1889), og antallet af tekniske skoler steg kraftigt. Børnearbejdet blev indskrænket, og arbejdstiden sat ned. Derved forøgedes de unges fritid, og først nu kan man begynde at tale om fritidsproblemer. Børne- og ungdomskorpserne, der skriver sig fra begyndelsen af det tyvende århundrede, tog et arbejde op, som fik stor betydning, og det samme gælder de andre nye ungdomsbevægelser, navnlig de religiøse og de politiske. Ældst af alle disse er KFUM og KFUK, der kom til Danmark omkring 1880, mens de politiske ungdomsforeninger efter spæde tilløb fik form og format omkring 1905. Spejderbevægelsen fremstod i Danmark 1909, FDF stiftedes 1902.

Jævnside med forøgelsen af fritiden var der imidlertid sket så store fremskridt på anden måde, at fritidsproblemerne foreløbig trådte i baggrunden for andre. Familielivet havde som nævnt fået bedre kår, og den forbedrede adgang til faglig uddannelse og til deltagelse i oplysningsarbejdet blev efterhånden — fra tiden omkring århundredskiftet — benyttet af mange inden for arbejderungdommen, hvor videlysten og viljen til at komme videre frem var af samme art som den indstilling, der prægede den ungdom på landet, som søgte til højskolerne. Også læsningen fik større udbredelse, selv om dette — som naturligt er — foreløbig kom ugebladene og underholdningslitteraturen til gode. Ugebladene bidrog som nævnt foran i betydeligt omfang til spredning af alsidig folkeoplysning, og en række forlag gjorde en værdifuld indsats for at få billig skønlitteratur og populær faglitteratur ud til befolkningen. De b var et væsentligt fremskridt, at størstedelen af befolkningen således fik et forhold til læsning, og efterhånden førte det også til, at den „højere“ litteratur opnåede en større udbredelse. Hertil bidrog også bibliotekerne, idet Københavns kommunebiblioteker oprettedes 1885.

Helt nye fritidsbeskæftigelser dukkede op med idrætten, som først gjorde sig gældende i 1880'erne, mens Dansk Idræts-Forbund stiftedes i 1896, og med det ikke uniformerede friluftsliv, som efter den første verdenskrig og navnlig efter Herbergsringens stiftelse i 1930 fik stor betydning for byungdommen af begge køn. Familielivet fik videre rammer med kolonihavebevægelsen, som begyndte i 1880'erne.

Den fortsatte udvikling af bysamfundet førte iøvrigt i den første halvdel af nittenhundredtallet til dannelsen af endnu et betydende samfundslag, funktionærerne, den nye mellemklasse, som rekruteredes dels fra den gamle, selvstændige mellemklasse, dels fra arbejderklassen, og som derved medvirkede til at bygge bro mellem samfundsklasserne. Denne brobygning sås også inden for skolevæsenet, der demokratiseredes mere og mere og efter almenskoleloven af 1903 og navnlig efter 1918, da loven om ordningen af den højere undervisning i hovedstaden vedtoges, næsten ikke kunne opvise socialt betingede skel.

Det samme gjaldt efterhånden det kulturelle liv, som de fleste samfundsgrupper fik ligeberettiget andel i i tiden mellem verdenskrigene. Det kongelige teater fik påny et noget nærmere forhold til hele befolkningen — ikke mindst til ungdommen — og det samme

gjaldt konoertlivet, bl. a. under radioens indflydelse. Filmen var fra den første filmforevisning i København i 1895 genstand for almindelig interesse, og dette er blevet tilfældet i stigende grad, efter at stumfilmen i 1920'erne og talefilmen i 1930'erne fik præg af at være en kunststart.

Forbedringen af boligforholdene i attenhundretallet fik kun foreløbig betydning, idet den ikke fortsattes i takst med de forøgede behov for hjemmelivet, som arbejdstidens forkortelse fremkaldte. Dertil kom dels, at boligbyggeriet ikke fulgte trop med befolkningstilvæksten, dels at man havde lagt sig fast på en lejlighedstype, der slet ikke svarede til de krav, som et ikke alene i tid mere omfattende, men også mere alsidigt familieliv, hvor hustruen og børnene havde deres egne interesser, måtte stille. I de seneste tiår har radioen og nu også fjernsynet skabt nye muligheder for familielivet, men også nye problemer for det.

Det må afslutningsvis understreges, at familielivet i byerne i det sidste hundrede år er blevet stadig intimere. I arbejderklassen har de forbedrede leveforhold skabt den materielle baggrund for et familieliv, som tidligere ikke fandt nogen plads i tilværelsen, og også i de bedrestillede klasser har en forøget forståelse for børn og unge nærmet forældrene til deres børn.

Kapitel 3

Ungdoms- og fritidsforhold i vore dage.

§ 19. *Indledende bemærkninger.*

Det er overordentligt vanskeligt at give en blot tilnærmelsesvis rigtig skildring af ungdoms- og fritidsforhold i vore dage. Der er så mange forskellige, delvis modstridende træk i den moderne verden, at det er svært at forene dem til et på en gang klart og vel-lignende billede.

Man er dog nu bedre stillet end for blot fem-seks år siden, fordi der med ungdomsenqueten (i hæftet *Den danske ungdom*, 1951) foreligger et omfattende talmateriale til belysning af ungdommens situation i arbejde og fritid. På en række punkter har ungdomsenqueten forøget vor viden om ungdommen, på andre punkter har den bekræftet formodninger, som man ikke havde turdet handle ud fra. Ungdomskommissionen mener at have ret til at betegne ungdomsenqueten som en væsentlig landvinding, selv om den som et herhjemme nyt statistisk forsøg er behæftet med visse mangler. I en række af kapitlerne i denne betænkning har ungdomsenquetens tal da også været det naturlige udgangspunkt for den nærmere drøftelse af de foreliggende problemer.

Statistik har imidlertid sin begrænsning. Den er kun levende for den, der kan forbinde de tørre tal med mennesker og materielle forhold, og det medfører, at det ofte er læserens tidligere erfaringer, der stikker igennem, når han prøver at uddrage det væsentlige af tabellerne.

Til at give et sandt billede af vore dages ungdoms- og fritidsforhold hører derfor ikke alene kendskab til realiteterne, som de får udtryk i statistik og lovgivning, men også et bredt erfaringsgrundlag og virkelig indfølelse. Meget få er i besiddelse af disse forudsætninger i tilstrækkeligt omfang. De skitser, der bliver givet i dette kapitel, er derfor i samme grad som redegørelserne i de to foregående kapitler forsøg og foregiver ikke at være andet. Man har i det store og hele ladet selve det statistiske materiale ligge i denne forbindelse, idet der redegøres herfor ved behandlingen af de enkelte sagområder.

§ 20. *Forskellen mellem milieuerne. Nogle træk af ungdomsenqueten.*

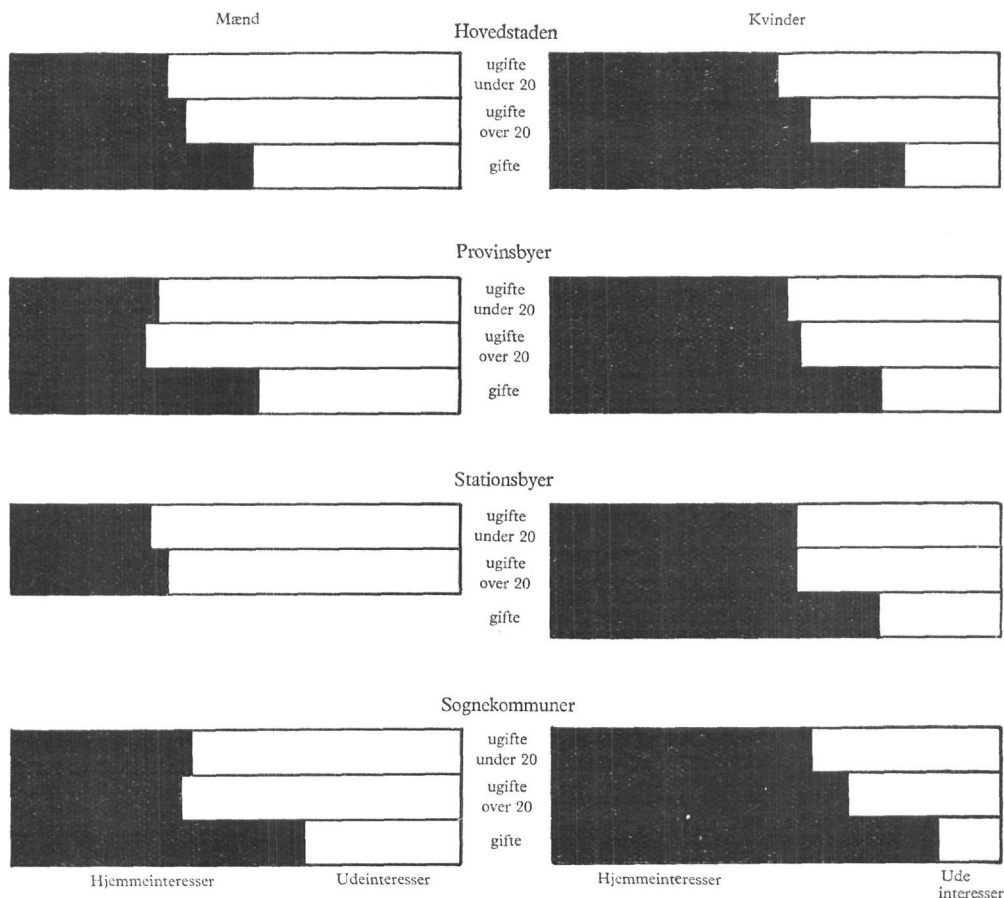
Det danske samfund af i dag er i mange henseender præget af bylivet. Ikke alene lever en meget stor del af befolkningen i hovedstaden og provinsbyerne, men dannelsen af bymæssige bebyggelser i landkommunerne har fået et betydeligt omfang. Langt vigtigere er det dog, at byens kulturform mange steder er blevet mønster for landsbyen — ofte i den forstand, at det er de dårlige fænomener fra byerne, der først kommer ud på landet, f. eks. kulørte hæfter, dårlige ugeblade, lidet værdifulde film.

På den anden side er der også mange steder, hvor landsbysamfundet er stærkt præget af de folkelige vækkelser, såvel i traditionel som i nutidig form, og hvor der derfor leves et rigt kulturliv, der har ganske andre former end i byerne. Den traditionelle deling mellem land og by svarer i vore dage snarere til en deling mellem på den ene side den

landsbyverden, som er præget af det folkelige arbejde, og på den anden side byerne og de af byerne prægede landkommuner.

Man kan imidlertid ikke klare sig med at betragte disse to miljøer i en eller anden rendyrket form. Navnlig indenfor den sidste gruppe er der mange forskellige miljøer bestemt af boligforhold, erhvervsforhold, classeskel og ideologiske skel, og efter nedenstående kortfattede statistiske oversigt har man fundet det rigtigt at udvælge nogle eksempler på forskellige miljøer og beskrive dem. Eksemplerne bliver nødvendigvis tilfældige og utilstrækkelige. Den danske ungdom i dag lader sig ikke presse ind i nogle få typer.

Ungdomsenquetens oplysninger om ungdommens fritidsudnyttelse giver nemlig et meget nuanceret billede. Ikke alene bopæl, uddannelse, erhverv, boligforhold og arbejdstid gør sig gældende, men også smag og personlige interesser. Det er imidlertid værd at notere, at hjemmelivet for så at sige alle grupper af ungdommen synes af meget stor betydning. Det må således bemærkes, at der blandt de svar, der er blevet givet på enquetens spørgsmål om de unges to vigtigste fritidsinteresser, (jfr. Den danske ungdom, s. 92 fE), var omtrent ligevægt mellem de svar, som henviser til interesser, der særlig dyrkes i hjemmene, og dem, der henviser til udeinteresser. Det ses af nedenstående diagram, at hjemmeinteresserne spiller forskellig rolle på de forskellige alderstrin, og at de navnlig er fremtrædende hos kvinderne, men der er dog ikke nogen af de anførte grupper, hvori den andel af de unge mænd, som har nævnt hjemmeinteresser, er mindre end 30 pot.

De unges hovedinteresser fordelt på hjemmeinteresser (sort) og udeinteresser (hvidt).
Efter Den danske ungdom s. 94.

Hvis man prøver at foretage en fordeling af de unges aftener efter disses faktiske anvendelse, vil man se, at hjemmelivet spiller en lignende meget stor rolle, (jvfr. Den danske ungdom s. 109 ff.). Hvis der til hjemmelivet også regnes besøg hos venner og bekendte, men ikke privat selskabelighed, ses det, at omkring halvdelen af aftenerne for ungdommen som helhed anvendes til hjemmeliv. Tallene for anvendelsen af søndagene udviser et lignende billede.

Den vigtigste hjemmeinteresse er læsning, og derefter kommer håndarbejde, som imidlertid næsten udelukkende nævnes af de unge piger. De vigtigste udeinteresser er gymnastik og idræt, friluftsliv af forskellig art, biograf, musik og dans. Læsning bliver anført som en hovedinteresse fire gange så hyppigt som biografbesøg. Den faktiske fordeling af aftenerne er imidlertid sådan, at biograferne besøges 10 pct. af alle aftener. Den næsthyppest forekommende udeinteresse, når der er tale om den faktiske anvendelse af aftenerne, er deltagelse i aftenskolevirksomhed, der kun er nævnt som hovedinteresse af ret få.

Helhedsindtrykket af ungdommens fritidsudnyttelse, som det fremtræder på grundlag af ungdomsenqueten, er således anderledes, end de fleste formentlig ville have ventet, men man skal ikke være blind for, at gennemsnitstallene bl. a. dækker over talmæssigt mindre betydende grupper, hvis fritidsudnyttelse lader meget tilbage at ønske. Ret store grupper i byerne vokser op i to- og treværelses-lejligheder, hvor det er forbundet med store vanskeligheder at føre et godt hjemmeliv, og når de unge fra disse hjem søger at tilbringe fritiden andetsteds, står der dem i mange tilfælde kun gaden, biografer, kaffebarer og smårestauranter åbne. Af skolemæssige og milieumæssige grunde mangler de baggrund for at gå ind i foreningslivet, og de har ikke haft lejlighed til at udvikle selvstændige interesser.

Også i de mindre byer og i landkommunerne findes der en rodløs og uinteresseret ungdom af denne type, og det er foreløbig meget begrænset, hvad man har kunnet gøre netop for denne ungdom gennem fritidsklubber og lignende organiseret fritidsvirksomhed. En virkelig indsats må også gøre sig gældende på langt flere områder end selve fritidsområdet. Hvis boligforholdene er så ringe, som tilfældet er nu, og hvis skolen ikke er i stand til at give disse unge interesser, kan man ikke vente sig, at de uden store vanskeligheder skal kunne få et fritidsliv af virkelig kvalitet.

I den følgende tabel er til belysning af det netop fremførte givet et sammendrag af forskellige tabeller fra ungdomsenqueten. De unge, der alene har almindelig folkeskoleuddannelse, er, som det ses, i mindre omfang medlemmer af foreninger end andre unge. De kommer sjældnere i teatret, der er flere af dem, der ikke læser aviser dagligt, og flere, som læser kiosk hæfter, og som aldrig eller kun sjældent læser bøger. Der er også tydelig forskel mellem tallene for de unge, som har gået i eksamenskole, og for de unge, der har suppleret deres folkeskoleuddannelse på aftenskoler eller højskoler. Tilsvarende forskelle findes derimod ikke ved biografbesøgene og kun i mindre grad ved idrætsudøvelsen.

Man kan heri se en årsagssammenhæng mellem skoleuddannelsen og fritidsudnyttelsen, men det må erindres, at skoleuddannelsen selv ofte er udtryk for det milieu, som den unge vokser op i. Det er dog i hvert fald klart, at fritidsudnyttelsen er meget forskellig i de forskellige miljøer, enten dette nu er udtryk for miljøets direkte påvirkning, eller det er udtryk for forskelle i uddannelsen.

Det ses også af tabellen, at fritidsudnyttelsen er forskellig i by og på land. Disse forskelligheder ligger imidlertid i endnu højere grad i de enkelte fritidsudnyttelsers indhold. Således har foreningslivet et helt andet præg i sognekommunerne end f. eks. i hovedstaden, og f. eks. læsevaner og biografvaner varierer stærkt fra landsdel til landsdel.

Sammenhængen mellem skoleuddannelsen og fritidsudnyttelsen. *Ungdoms enqueten.*

	Mænd			Kvinder		
	alm. folkeskole	+ høj- skole eller aftenskole	eksamens- skole	alm. folkeskole	+ høj- skole eller aftenskole	eksamens- skole
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Var medlemmer af foreninger¹⁾:</i>						
Hovedstaden	77	91	86	42	51	67
Provinsbyer	82	90	89	52	60	80
Sognekommuner	80	89	85	65	80	83
<i>Havde været til teater, revy eller koncert i den sidste måned²⁾:</i>						
Hovedstaden	26	33	50	25	35	58
Provinsbyer	31	30	42	28	31	47
Sognekommuner	10	15	27	13	23	40
<i>Læste dagligt aviser³⁾:</i>						
Hovedstaden	84	90	90	67	69	81
Provinsbyer	85	91	91	74	73	79
Sognekommuner	74	82	92	70	77	76
<i>Læste kioskhæfter⁴⁾:</i>						
Hovedstaden	28	26	13	13	11	5
Provinsbyer	29	33	14	10	10	5
Sognekommuner	31	24	11	12	10	6
<i>Læste sjældent eller aldrig bøger⁵⁾:</i>						
Hovedstaden	23	18	7	27	17	9
Provinsbyer	19	15	7	27	20	10
Sognekommuner	27	18	9	26	19	12

Efter Den danske ungdom ¹⁾ s. 128, ²⁾ s. 145, ³⁾ s. 168, ⁴⁾ s. 181 og ⁵⁾ s. 191.

Som eksempel på, hvor stor variationen er mellem forskellige dele af landet, er der i efterfølgende tabel givet en sammenligning, dels mellem fem af de ved ungdomsenqueten udvalgte kommuner, dels mellem de største og mindste procenttal på de forskellige områder, som er forekommet i nogen af de undersøgte kommuner. Navnlig de sidste tal viser, at billedet skifter meget stærkt fra kommune til kommune. I een landkommune spiller næsten alle unge mænd kort, i en anden kun en fjerdedel. Nogle steder går alle i kirke, andre steder kun halvdelen. Visse kommuner er næsten tørlagte, i andre nyder det store flertal spiritus — og så fremdeles.

Procenttal til belysning af de unges fritidsliv i enkelte kommuner. Ungdomsenqueten.

	København	Fåborg	Jyderup	Lyng- Uggeløse	Hinge	Maks. af alle kom- muner	Min. af alle kom- muner
	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.
<i>A. Mænd.</i>							
Medlem af forening.....	81	92	78	72	98	98	72
Går aldrig i kirke.....	53	39	8	42	8	56	3
Biografbesøg ¹⁾	93	97	88	80	51	97	51
Foreningsbal ¹⁾	31	41	51	38	4	71	4
Restaurationsbesøg ¹⁾	49	58	61	61	9	66	9
Restaurationsdans ¹⁾	16	4	6	8	0	29	0
Nyder ikke spiritus.....	22	26	32	39	46	71	7
Spiller kort.....	63	76	76	59	47	97	24
Ryger.....	83	84	84	68	82	88	62
Læser ugeblade.....	76	88	88	68	69	94	61
Læser kiosk hæfter.....	22	27	36	56	18	56	14
Læser bøger ¹⁾	71	61	49	56	81	81	48
Udøver idræt.....	44	53	48	43	69	74	32
<i>B. Kvinder.</i>							
Medlem af forening.....	51	64	69	64	72	94	49
Går aldrig i kirke.....	36	7	16	21	4	41	0
Biografbesøg ¹⁾	89	85	81	59	28	90	28
Foreningsbal ¹⁾	27	33	53	38	4	75	4
Restaurationsbesøg ¹⁾	42	26	37	36	11	72	11
Restaurationsdans ¹⁾	18	4	6	9	0	27	0
Nyder ikke spiritus.....	31	47	56	61	69	84	14
Spiller kort.....	39	49	41	29	34	57	6
Ryger.....	66	70	59	57	67	77	42
Læser ugeblade.....	81	84	84	81	78	94	62
Læser kiosk hæfter.....	11	9	8	6	4	18	1
Læser bøger ¹⁾	64	67	64	46	67	82	41
Udøver idræt.....	29	39	34	28	48	72	14

¹⁾ I løbet af sidste niåned.

Tabellerne kan imidlertid kun give et ganske overfladisk indtryk af forholdene, alene af den grund at de ifølge deres natur må behandle isolerede foreteelser og ikke kan tage hensyn til, at de mange forskellige enkeltfænomener optræder som dele af et mønster.

For at råde bod herpå har man dels ladet udarbejde beskrivelser af ungdommers forhold i fire jyske landkommuner og optrykt dem, noget camouflerede, i bilag 1, dels beskrevet tre milieuer, som ikke direkte svarer til eksisterende by- eller landsbysamfund, men som giver udtryk for almene træk i det danske samfund. De er ikke nødvendigvis

typiske eller fuldstændige, men kunne suppleres på forskellig måde, og der kunne gives andre skitser fra andre milieuer. De her givne er imidlertid stykket sammen af træk mange steder fra og skulle således have en vis, omend naturligt begrænset gyldighed.

§ 21. *Tre milieubeskrivelser.*

Landsbyen „Abildrød“ er en næsten ren bondeby med de nødvendige indslag af handlende og embedsmænd. Den er fra gammel tid præget af den grundtvigske bevægelse, som stadig er ret stærk, selv om den til en vis grad er gået i stå. Der er en friskole, som samler en del børn, men flere og flere af børnene går dog i den kommunale centralskole. Valgmenighedskirken er fuld hver søndag, og der er en meget aktiv kreds omkring kirken. Der er imidlertid oftere begravelse end barkedåb i den, og konfirmandtallet er faldende. Sognekirken er mere tom end halvtom, og den søger ungdommen slet ikke.

Det tredje samlingspunkt for de grundtvigske kredse er det gamle forsamlingshus, der er stort og stateligt, men efterhånden meget lidt tidssvarende med dets store, lidt uhyggelige sal og mangelen på smårum og på ordentlige toilet- og garderobeforhold. Det er navnlig gymnastikforeningen og ungdomsforeningen, der samler ungdommen der. Gymnastikforeningen har næsten alle med, men holdene er unge, for de fleste vandrer bort fra sognet i en ung alder, og der er ofte delingsførerskifte, fordi delingsførerne får plads andetsteds i landet. Gymnastikforeningen afholder julebal, og hen i februar spilles der dilettantkomedie — Brødrene Østermans Huskors, Pigernes Alfred eller lignende. Ungdomsforeningen er ret aktiv, men det kniber noget med at samle de unge til foredragene, og blandt tilhørerne er de ældre ofte i overtal.

Den lokale boldklub har store vanskeligheder ved at stable et fodboldhold på benene, og det er ofte unge med et halvdårligt ry, der er med i den. Det hænder også vel tit, at fodboldholdet vender hjem fra en udenbys kamp med lidt mere under vesten end godt er. Boldklubben har bal en gang om måneden i vintertiden, og der er mange med, selvom flertallet er faste balgæster fra flere omliggende sogne. Der er ikke knyttet spiritusbevilling til forsamlingshuset, men man kan samle et par kasser fulde af tomme flasker ved en runde om forsamlingshuset morgenen efter ballet.

Der er aftenskole ved friskolen, hvor undervisningen først og fremmest består i almindelige skolefag og navnlig samler de ganske unge. Også ved centralskolen er der aftenskole. Eleverne er noget ældre, og blandt fagene er engelsk, husgerning og håndgerning de vigtigste. I det seneste par år er der desuden oprettet en aftenhøjskole, der samler 20—25 deltagere navnlig i tredive-fyrreårsalderen, deriblandt flere ægtepar. Husholdningsforeningen har oprettet husholdningskursus og kursus i kjolesyning, som begge bliver søgt af en del af de unge piger, men navnlig af husmødrene. Drengene og de unge mænd deltager i stort omfang i henholdsvis det landøkonomiske ungdomsarbejde og den landbrugsfaglige undervisning. En del unge tager del i husflid i nabosognet, hvor husflidsforeningen har sin egen bygning.

Sognebiblioteket, som bliver passet af kontrolassistentens kone, er gammelt og ganske godt sammensat, og de ca. 1 500 bind bliver benyttet flittigt, dog kun i mindre grad af de unge, hvoraf kun ret få er faste lånere. Endelig må det nævnes, at der i vinterhalvåret er danseskole i forsamlingshuset en gang om ugen, om eftermiddagen for børnene og om aftenen for den voksne ungdom.

Gårdene i sognet er ret store, og de benytter sig næsten alle af fremmed arbejdskraft. De unges arbejdstid svarer i næsten alle tilfælde til overenskomsternes, selv om orga-

nisationerne ikke spiller nogen nævneværdig rolle, og det er nu — i modsætning til forholdene i et par af nabosognene — sjældent med 10—11 timers arbejdsdag. Det er almindeligt, at børnene hjælper til i forældrenes bedrift, men der er ingen, der beskæftiger andres børn under 14 år. Medhjælperværelserne er i det store og hele i overensstemmelse med lovens forskrifter, men der er ikke mange af dem — navnlig ikke af karlekamrene — der kan opvarmes, og særlig indbydende til ophold i fritiden kan man ikke sige de er.

Som arbejdskraft er de unge stort set alle præget af energi og interesse, selvom forholdene medfører, at en del er urolige og spekulerer på at rejse til byerne for at finde varigt arbejde der. Mellem halvdelen og en trediedel af de unge, der går ud af skolen, rejser bort fra sognet, inden der er gået fem år.

De, der bliver tilbage, kan for manges vedkommende regne med at overtage den fædrene ejendom, og ca. halvdelen af dem gør et virkelig energisk arbejde på at forberede sig hertil gennem besøg på landbrugsskoler. Det hører desuden til „Abildrød“s traditioner, at så at sige alle unge fra gårdmandshjemmene tager på ungdomsskole og siden en eller flere gange på højskole.

Det daglige fritidsliv er tilsyneladende ikke meget afvekslende for de unge, selv om der er de månedlige foreningsmøder, den ugentlige gymnastik og deltagelsen i de forskellige former for undervisning. Der er ingen biograf i sognet eller i noget af nabosognene, og kroen er en traditionsrig og næsten fornem institution, hvor de unge ikke kommer. Derimod foregår der en noget lyssky udskænkning i slagterens baglokale, som tiltrækker en vis, omend lille, del af den mandlige ungdom. Om sommeren kommer de unge imidlertid regelmæssigt ud på landsbygaden om aftenen efter endt dagværk. De yngste leger sammen med børnene, de lidt ældre cykler omkring eller spadserer ud til den lille iskiosk, der ligger der, hvor man fra hovedvejen drejer ned til „Abildrød“. Den er blevet et uofficielt samlingssted for de unge, der mødes her og snakker om småt og stort. Det er utvivlsomt mest småt og uvæsentligt, der drøftes, og ud fra en streng betragtning kan det være svært at se nytten af, at de unge „står og hænger“. De unge får imidlertid afløb for en del af deres kontaktbehov her, og i al beskedenhed vokser og modnes de i dette uforpligtende samvær.

De fleste af aftenerne tilbringes imidlertid hjemme, og det gælder i omtrent samme grad for de unge, der bor hos forældrene, og de unge, der tjener hos fremmede. En del er henvist til deres værelser, men de fleste er ikke alene formelt, men også reelt velkomne i familiens opholdsstue, hvor de hører radio sammen med familien eller læser aviser. Aftenerne bliver sjældent lange, for arbejdets krav gør sig gældende og bestemmer en tidlig sengetid.

Købstaden „Bredkøbing“ hører ikke til de allerstørste. Den lever af sin havn, af handel med oplandet og af et par mellemstore industrivirksomheder — en møbelfabrik og en dampmølle. Byen vokser næsten ikke for tiden, og de unge søger bort — ikke mindst de unge piger, som har svært ved at finde beskæftigelse i byen, hvor ingen af de større virksomheder anvender kvindelig arbejdskraft, og hvor meget få har råd til at have hjælp i huset.

Ungdommen er iøvrigt noget af et problem i „Bredkøbing“. Aviserne har fornylig været fulde af kritik over den moderne frie opdragelse, som bl. a. medførte, at de unge ikke mere havde nogen respekt for de ældre, og der har tilmed været nogle tilfælde af hærværk, dels overfor skolebygningen, dels overfor Frederik den Syvendes buste i byens anlæg.

Foreningslivet har kun i ringe grad fat i de unge, og en ungdomskreds, som hidtil har været samlet en gang om måneden hos sognepræsten, er blevet opløst helt. De eneste for-

eninger, dei betyder noget for de unge, er Faglig ungdom, D. s. U. og B. B. — fodboldklubben. Faglig ungdom har energiske, men ganske unge ledere, som ikke øver nogen stor indflydelse på medlemmerne, og den lokale afdeling af D. s. U. driver vel et godt arbejde for de ret få, der er medlemmer, men den synes at mangle evnen til at få fat i de mange andre unge. Det kan fodboldklubben derimod, og faktisk er fodbold det eneste, der virkelig interesserer ungdommen i „Bredkøbing“. Dertil bidrager det naturligvis, at klubbens førstehold ligger fint placeret i den lokale serie.

Aftenskolen samler ikke så få elever •— men ikke først og fremmest blandt de unge — medens ungdomsskolen for ufaglærte efter en pæn start for nogle år siden er gået stadig tilbage.

De unges aftener ude tilbringes derimod om vinteren i en billig danserestaurant, der hedder „Aladdins hule“ og om sommeren i traktørstedet „Vennelyst“ ved forsamlingspladsen i fredskoven. Der er i dag ikke mange, der drikker for meget, men de sidder og hænger over en pilsner eller en sodavand det meste af aftenen. De unge mænd er ikke meget for at flytte sig fra stolene, og hvis pigerne vil danse, må de ofte nøjes med hinanden som partnere. Luften er tyk af cigaretrøg.

Når pengene ikke slår til hertil, bliver gadehjørnerne samlingssteder, og det hænder ikke så sjældent, at der udklækkes planer om at få fest i gaden — noget, der kan sætte lidt kulør på den kedsommelige tilværelse. Undertiden bliver det altså til hærværk — undertiden til andre ting.

Kedsomheden bekæmpes også gennem ugebladene og biografen. Der er kun en, og den skifter program to gange om ugen. Mange af de unge ser hver eneste film, der kommer frem, næsten uanset, hvad det er. Censurens aldersgrænse bliver ikke taget højtideligt. Biografens repertoire kunne være bedre, og ejeren gør hæderlige anstrengelser for at hæve kvaliteten, men uden synderligt held, bl. a. fordi han har svært ved at få biografen til at betale sig og frygter for at måtte ofre entreindtægter på kunstens alter.

For lærlingenes vedkommende former fritiden sig naturligvis anderledes. Den er først og fremmest meget kortere, fordi den tekniske skole i så høj grad lægger beslag på tiden uden for arbejdstiden. Arbejdsmæssigt er der ikke mange, der klager over ungdommen, men også på arbejdspladsen kniber det med respekten for de ældre.

Så vidt man kan bedømme det, har de fleste unge kun en forholdsvis løs tilknytning til hjemmet, selv om de er der ret ofte, bl. a. for at høre radio. De fleste lejligheder er ret gamle og temmelig små, og forældrene er tilsyneladende ikke meget interesserede i at holde de unge hjemme, så om et egentligt familieliv er der ikke tale i ret mange tilfælde.

De unge, der er kommet ud over den egentlige uddannelsestid, er mindre påfaldende i byens liv. Mange af dem er officielt eller uofficielt forlovede og tilbringer meget af tiden sammen med kæresten på den enes eller den andens bopæl.

Mange unge falder naturligvis uden for det billede, der er givet her, men i hovedsagen svarer det til de faktiske forhold. Ungdommen i „Bredkøbing“ er temmelig besværlig, men det hænger bl. a. sammen med, at der ikke gøres noget videre for at skabe den bedre udviklingsmuligheder.

„Charlotteparken“ er et nyt boligkvarter i København. Kærnen er en moderne bebyggelse opført af et af de almennyttige boligselskaber, og omkring kærnen breder sig et bælte af små enfamiliehuse og rækkehuse fra omkring 1930. Beboerne er et bredt udsnit af bybefolkningen med hovedvægten på kontorfolk og faglærte arbejdere. I boligselskabets ejendomme bor der mest yngre familier på 30-40 år, medens enfamiliehusene for største-

delens vedkommende bebos af familier, hvor forældrene er mellem 45 og 60. „Charlotteparken“ ligger i et af yderkvartererne, og lørdag og søndag går en stærk strøm af cyklister og bilister ud igennem den.

Beboerne kender ikke meget til hinanden, selv om der er startet en lejerforening, som optager en lille kreds af dem stærkt. Navnlig de fleste af villafamilierne har deres væsentligste interesser andetsteds, f. eks. som medlemmer af forskellige foreninger, der samler folk fra hele byen, og hvis møder og sammenkomster afholdes i centrum. Den personlige omgangskreds består for de fleste familiers vedkommende også af mennesker, der er spredt ud over en stor del af hovedstaden, selv om man desuden kommer sammen med nogle af de nærmestboende og også trakterer på dem. Børnene og de unge kender ganske naturligt væsentligt mere til hinanden end de voksne.

Bortset fra de handlende har så at sige alle de voksne mandlige beboere arbejde på virksomheder, der ligger et godt stykke borte fra „Charlotteparken“, og det samme gælder ca. en trediedel af de voksne kvindelige beboere. „Charlotteparken“, bliver præget stærkt af dette forhold. I morgentimerne tager en stor del af befolkningen til arbejde og først ved fem-sekstiden om eftermiddagen vender strømmen tilbage. I mellemtiden er det de hjemmeverende kvindelige beboere og børnene, i formiddagstimerne kun børnene under skolealderen, der præger kvarteret. De skolesøgende børn går næsten alle i en ny stor skole med ialt 1800 børn —• fra 1. klasse til realklasse. Skolen har fornylig begyndt fritidsvirksomhed i eftermiddagstimerne og haft stor succes med det, og der er en del børn fra „Oharlotteparken“, der deltager i sløjdhold, frivillig gymnastik, dukketeatergrupper o. s. v.

Indtil for et års tid siden var ungdommen den store anstødssten i kvarteret. Den havde ikke noget sted at være og samledes om aftenen i klynger på gadehjørnerne. Det var i hvert fald i begyndelsen meget uskyldigt og opfyldte i al sin løshed et vist kontaktbehov hos de unge. Nogen flirt var der også blandet ind i det. Der var imidlertid så mange ubrugte kræfter hos de unge, at det i længden ikke var tilfredsstillende blot at stå og snakke. Så blev der leget, men ofte så støjende, at beboerne klagede over det og nogle gange ringede til politiet. Der foregik også andet end lege —• undertiden ville ordet optøjer være mere dækkende, og det hændte, at man gav sig til at genere fredelige forbipasserende, simpelthen for at der kunne ske noget. Boligselskabets udgifter til ituslåede ruder var ikke ganske små.

En del af de unge går endnu i skole, nogle få i gymnasiet, resten i mellemskole og realklassen, men ellers er flertallet af dem lærlinge i handel, kontor eller håndværk eller ufaglærte. Mange af de unge piger er på fabrik. Det er et fællestræk hos de unge, at de er respektløse og uden dybtgående interesser, men de fleste af dem er samtidig fagligt dygtige, energiske og målbevidste. De læser ikke meget, mest ugeblade, men de går meget i biografen og taler om filmene med en vis kritisk sans. De interesserer sig for sport, men ikke meget intenst, og det er ikke så mange af dem, der stadig er aktive medlemmer af en eller anden idrætsforening. De er med få undtagelser ganske kirkefremmede. Familielivet betyder tilsyneladende ikke meget for dem, selv om det åbenbart er afhængigt af, hvordan forældrene er indstillet. I hvert fald er der nogle af de unge, der praktisk taget kun er hjemme, når de spiser, og når de sover. Andre er temmelig meget hjemme, men hver af familiedlemmerne passer sit, såfremt der da er ro nok, og det eneste, man kan samles om, er radioens mere folkelige underholdningsudsendelser. For de unge i villafamilierne tegner det sig lidt bedre. De har i mange tilfælde eget værelse, og det, at de unge og de ældre ikke er tvunget ind på hinanden, har muliggjort et vist familieliv om forskellige fællesinteresser, f. eks. musik.

For et års tid siden blev der imidlertid oprettet en ungdomsklub i „Charlotteparken“, og det har forandret billedet. Der er ikke så mange, der hænger på gadehjørnerne nu, udgiften til ituslåede ruder er gået væsentligt ned, og politiet får ikke ret mange udrykninger til kvarteret. Ungdomsklubben er ikke særlig imponerende. Den omfatter et par kælderrum til almindeligt samvær, snak og spil og desuden et sløjdværksted med en halv snes høvlebænke. I stort omfang lader de unge sig selv, men der er også en noget ældre leder, som imidlertid holder sig i baggrunden så meget som muligt, og der er en snedker med pædagogisk sans, der vejleder de unge i sløjdværkstedet. Klubben har givet dem et sted at være i fritiden, og den har samtidig givet en række opgaver til dem, der havde for stort overskud af energi. Det må også nævnes, at de nærmeste restauratører kan mærke konkurrencen fra ungdomsklubben, idet deres unge publikum er næsten forsvundet, efter at det har fået et bedre og billigere sted at opholde sig i fritiden.

En af de indirekte virkninger af klubbens arbejde er blevet, at der er oprettet lokale grupper af politiske ungdomsforeninger.

Kapitel 4.

Betænkningens hovedsynspunkter.

§ 22. *Kommissionens vurdering af ungdommens fritidsudnyttelse.*

Det er omtalt i kapitel 2, hvordan tilværelsen før i tiden var total og ikke kunne spaltes op i arbejde, familieliv og andet fritidsliv. Det, man foretog sig, havde på een gang betydning i flere henseender, eller man gled umærkeligt fra den ene beskæftigelse til den anden. Husmødrenes tilværelse og meget i landsbysamfundet har endnu i dag denne karakter. Ellers er den totale tilværelse blevet sprængt i vore dage. De tre nævnte faktorer i tilværelsen er blevet sideordnede, om end ikke uafhængige af hinanden. Dette forhold har haft afgørende indflydelse på de hovedsynspunkter, der ligger bag denne betænkning.

De mennesker, der betragter begrebet fritid som udtryk for ørkesløshed og tids-spilde, og som ofte henviser til de gode, gamle dage, hvor man levede lykkeligt alene i arbejdet og i familien, har i hvert fald ikke forstået, hvad det er, der er sket. Tilsyneladende er de heller ikke mange, men man kommer næppe uden om, at det store flertal, som principielt har anerkendt fritidens betydning, ofte er lidet villigt til at tage konsekvensen af sit eget standpunkt. I praksis vil mange tage afstand fra et fritidsliv, som ikke er præget dels af faglig dygtiggørelse, som tjener arbejdets interesser, dels af hvile med henblik på næste dags arbejde.

Vore dages arbejdstempo har ganske rigtigt medført, at man kun kan arbejde et begrænset antal timer daglig, men dertil kommer, at mange i vore dage savner de muligheder for personlig udfoldelse, som arbejdslivet frembød før i tiden. Selv om arbejdet er en faktor af største betydning for ethvert menneske, er det dog ofte sådan, at det ikke er i stand til at opfylde mere end en vis del af udøvernes psykiske behov. Den personlige udfoldelse, der sker i ethvert arbejde, må derfor suppleres med udfoldelsen i fritiden.

Fritidslivet giver muligheder for afløb af den overskudsenergi af fysisk eller intellektuel art, som ikke finder anvendelse i den enkeltes specielle arbejde. Dernæst åbner det en række muligheder for kontakt med andre mennesker end dem, man er sammen med i arbejdet; af særlig betydning er det, at det giver lejlighed til at være sammen med personer af det andet køn. Visse kontaktformer giver de unge mulighed for at deltage i et fælles virke på et eller andet område, hvorved de kan påtage sig ansvar og få demokratisk medbestemmelsesret. For mange unge kommer hertil behovet for at være alene, der ikke står i modsætning til behovet for at have kontakt med andre, men supplerer dette. Ikke mindst med vore dages vanskelige boligforhold kan det være svært at få dækket netop dette sidste behov.

Fritiden giver endvidere mulighed for, at man kan fordybe sig i selvvalgte beskæftigelser og derigennem udvide sin erfaringskreds og få del i en række oplevelser, som ellers ikke er en beskåret. Navnlig for de unge vil mange af deres mest betydningsfulde oplevelser iøvrigt ikke så meget bero på de rent ydre foranledninger, men mere på de indre processer, som de udløser i den unges bevægelige sind. Særligt vigtigt er det for

mange, at de i fritiden kan opleve den skaberglæde, som måske ikke forekommer i det ofte mekaniske og ensformige arbejde. Samtidig med at fritiden kan give lejlighed til en målbevidst, alvorlig indsats, giver den plads for underholdning, adspredelse og „leg“.

Sammenfattende kan det siges, at fritiden og de forskellige udnyttelser af denne tjener til en fri, lystbetonet supplerung af den øvrige tilværelse, således at der fysisk og psykisk bliver skabt bedre balance mellem de forskellige sider af det enkelte menneske.

Den karakter af supplement, som fritiden har, gør det også forståeligt, at forskellige mennesker og ikke mindst unge får dækket meget forskelligartede behov gennem fritiden. Der gives ingen fritidsbeskæftigelse, som egner sig for alle, men den enkeltes fritidsbeskæftigelse bliver et resultat bl. a. af de påvirkninger, han har været ude for, de faktisk foreliggende muligheder, vedkommendes individuelle tilbøjeligheder og det arbejde og den uddannelse, som han har.

I vore dage er fritiden som sagt en nødvendighed, der dog samtidig har givet mange mennesker mulighed for en lykkeligere tilværelse. Derved er den blevet en udfordring til det fælles samfund, som må bidrage til, at denne mulighed for en lykkeligere tilværelse bliver til virkelighed for alle. Samtidig med at fritiden er blevet forlænget, er de kvalitative krav til dens anvendelse vokset. Den forhøjede levestandard har muliggjort, at så at sige alle samfundets medlemmer kan få del i en række goder, som for mange af fortidens mennesker var uopnåelige. Meget, der før var luksus, er i dag kommet inden for rækkevidde af næsten ethvert menneske.

Med det forbehold, der ligger i fremhævelsen af den udfordring til det moderne kulturliv, som fritidsproblemet indebærer, ønsker man at fastslå, at kommissionen ikke deltager i den så almindelige klagen over ungdommens fritidsudnyttelse. Den kritik, som man på en del områder har grund til at komme med, må ikke få nogen til at overse, at der i de faktiske forhold er et godt grundlag at bygge videre på. Der er næppe noget område, hvor man med rette kan være helt afvisende over for situationen. De vanskeligheder og uheldige fænomener, der forekommer, er tværtimod overalt langt mindre fremtrædende, end man kunne have ventet, når man tager den meget omfattende sociale omvæltning, der er foregået i det sidste hundrede år, i betragtning. Den har navnlig givet de tidligere underklasser en helt ny stilling, der har gjort tilværelsen lysere for dem og bragt dem i et nærmere forhold til den del af kulturen, som tidligere faktisk var forbeholdt overklassen. Samtidig er samfundet, bl. a. som følge af store vandringer, blevet forvandlet fra at være et overvejende bondesamfund til at være et overvejende bysamfund. Disse forandringer har nødvendigvis medført en række kulturelle problemer, der ikke kan ventes løst uden videre. Intet er mere fejlagtigt end at bedømme nutidens åndelige standard ud fra f. eks. den kendsgerning, at store grupper af befolkningen læser bøger af væsentlig ringere kvalitet end dem, der er overleveret til os fra tidligere perioder. De fleste af de strenge kulturkritikere overser, at man ikke skal mange generationer tilbage, før flertallet af befolkningen simpelthen ikke kunne læse og ikke beskæftigede sig med den underlødige litteratur, som fandtes i store mængder den gang, men som heldigvis er blevet glemt.

§ 23. *Hovedsynspunkterne bag betænkningens forslag.*

Den refererede opfattelse af forholdene medfører, at kommissionen kan tage sit udgangspunkt i fritidsudnyttelsen, som den er i dag, og alene behøver at beskæftige sig med de punkter, hvor ungdommen enten ikke har mulighed for at vælge frit mellem de forskellige fritidsmuligheder, eller hvor ungdommen savner støtte af den ene eller anden art til

at få tilstrækkeligt ud af de valgte fritidsbeskæftigelser. Forbud, der skal tjene til at beskytte ungdommen mod dårlige fritidsbeskæftigelser, vil næppe have gode virkninger, og det er i det hele taget ikke tilrådeligt, at de ældre prøver at virke som „formyndere“ for ungdommen. En lettere adgang til mere alsidige og berigende fritidsbeskæftigelser vil derimod kunne bidrage til, at de ringere fritidsbeskæftigelser konkurreres bort.

Man kan derfor ikke lægge særlig vægt på en eller anden bestemt fritidsbeskæftigelse, men det må være målet, at den unge står overfor et varieret tilbud af forskellige fritidssystemer, således at han eller hun frit kan vælge mellem de forskellige muligheder og derved få et personligt forhold til dem. Det er væsentligt, at de unges fritidsbeskæftigelse ikke blot er udtryk for helt tilfældige påvirkninger, men et resultat af bevidste overvejelser fra den unges side. Såfremt dette bliver tilfældet, vil man også bidrage til at undgå den situation, at en enkelt interesse opluger den unge så fuldstændigt, at der ikke bliver tid eller energi tilovers til andet. Hobbyinteresser, sport og friluftsliv er f. eks. hver for sig værdifulde som bestanddele af fritidsliv, men det er meget få unge, hvis psykiske behov tilfredsstilles fuldtud herigennem, og det må også af denne grund tilstræbes, at de unge stilles overfor fritidsbeskæftigelser af oplysende og idebetonet, f. eks. politisk eller kulturel, art.

Den balance, der har været talt om i foregående paragraf, må med andre ord forudsætte, at fritiden både har et neutralt, „legende“ indhold og anvendes til mere målbevidste, samfundsbetonede systemer.

På den anden side må det understreges, at de forskellige muligheder, som foreligger på fritidsområdet, hver for sig vil engagere de unge i ret høj grad; et forsøg på at få den unge til at omspænde „alle gode fritidsinteresser“ er derfor dømt til at mislykkes. Der appelleres fra så mange sider til de unge, at det ville være forståeligt, om nogen anså det for at være et personligt nederlag, hvis han ikke kunne rumme de mange forskellige ting. Den valgfrihed, som må tilstræbes, må også være en frihed til at forkaste en række ting og kun vælge de områder, som man virkelig føler, at man kan få noget ud af.

Kommissionen har endvidere lagt vægt på, at en eventuel offentlig indsats i det hele bør indskrænke sig til en vis bistand til det frie arbejde, som det drives af ungdomsforeningerne eller på anden måde.

Det er utvivlsomt muligt at pege på en række punkter, hvor det frie ungdomsarbejde ikke helt har løst de opgaver, det har påtaget sig, eller hvor det slet ikke har forsøgt at tage de foreliggende opgaver op. Man møder derfor undertiden tanken om, at det frivillige ungdomsarbejde skulle suppleres eller erstattes af et offentligt ungdomsarbejde, eller at det offentlige skulle øve en vis vejledning af det frivillige arbejde. Fortalerne herfor henviser til andre lande, hvor man i højere grad har lagt ungdomsarbejdet ind under det offentlige indflydelse.

Kommissionen er imidlertid af den opfattelse, at der ikke er anledning til at søge fremmede mønstre af denne art anvendt på danske forhold; dertil er andre landes ungdomsarbejde for stærkt præget af disse landes særlige samfundsmæssige forudsætninger. I forskellige enkeltheder vil man utvivlsomt kunne tage ved lære af ungdomsarbejdet i andre lande, men hovedpræget er der efter kommissionens mening ikke nogen grund til at søge ændret.

Det frie ungdomsarbejde, der bæres af de unges egen indsats, er udtryk for meget værdifulde traditioner i dansk folkeligt liv, og det må også i fremtiden være det bærende i ungdommens fritidsliv. Selvom man i visse situationer og på visse områder måtte ønske, at det offentlige ydede ungdomsforeningerne og det øvrige ungdomsarbejde øget økonomisk støtte, må det understreges, at denne hjælp ikke under nogen omstændigheder må

medføre en beskæring af ungdomsarbejdets frihed. Støtteordninger må tilrettelægges således, at de enten ikke rummer nogen mulighed for at begrunde indgreb i og kontrol med f. eks. de enkelte foreningers virksomhed eller administreres i samarbejde med repræsentanter for det frie ungdomsarbejde.

Undertiden vil der forekomme tilfælde, hvor kommunerne med held kan sætte et nyt arbejde i gang, men selv da er det den interesse, som ungdommen selv lægger for dagen, der er afgørende for resultatet, og det bør iøvrigt tilstræbes, at det nye arbejdsområde hurtigst muligt får sådanne former, at ungdommen selv kan overtage ledelse og ansvar.

Det bør understreges, at det bedste værn mod uønskelig indblanding i det frie ungdomsarbejde findes i ungdommens egen indsats.

I drøftelsen af ungdommens fritidsudnyttelse må *de unges forhold til hjemmet* komme til at spille en væsentlig rolle. Fra mange sider har man fæstnet sig ved at de unge tilsyneladende i stor udstrækning tilbringer fritiden udenfor hjemmet. Der er heller ikke tvivl om, at der i en vis periode af ungdomstiden er et stærkt behov for at få udadvendte kontakter blandt andet som udtryk for en mere eller mindre bevidst reaktion imod hjemmets autoritet og som led i den selvstændiggørelse, som må foregå i ungdomstiden, og som er omtalt i kapitel 1, § 4. Efter kommissionens mening har man dog ofte lagt for stor vægt på de unges flugt fra hjemmet. Ungdomsenqueten har således vist, at omkring halvdelen af de unges aftener faktisk tilbringes i de unges egne eller families og venners hjem.

Der er derimod grund til at beskæftige sig med det spørgsmål, om dette fuldt ud udnyttes af forældrene til skabelsen af et godt fritidsliv indenfor familien. Tidligere har man ofte opgivet dette problem og indskrænket sig til at beklage, at familielivet ikke var så godt, som det formodedes at have været før i tiden. Man må efter kommissionens opfattelse mene, at hjemmene i en række henseender faktisk har mulighed for at opfylde det ansvar, som de har overfor de unges fritidsudnyttelse, i højere grad end det sker. Det er klart, at de vanskelige boligforhold og mange familiers økonomiske forhold frembyder en række problemer, som ikke uden videre kan løses, men kommissionen anser ikke disse vanskeligheder for afgørende, hvor de voksne virkelig forstår betydningen af, at de unges fritidsbeskæftigelser i væsentlig grad finder deres plads i hjemmene. Forældrenes ansvar er særlig stort overfor de 14—18-årige, som fra mange sider er blevet opfattet som en særlig problematisk gruppe. Efter kommissionens mening må deres vanskeligheder imidlertid i høj grad ses som et udtryk for vanskelighederne ved at forene selvstændighedstrangen med et trods alt positivt forhold til forældrene, og forældrenes indstilling overfor de unge vil derfor være afgørende for de 14—18-åriges situation.

I de forskellige kapitler i denne betænkning er det berørt, hvorledes forældre og hjem kan være med til at gøre en indsats, således at den store aktivitet, der udfolder sig f. eks. på foreningslivets, oplysningsarbejdets, hobbyvirksomhedens og filmens område, så langt fra at fjerne de unge fra hjemmene kan blive et middel til at give familielivet indhold og perspektiv. De fritidsinteresser, som må dyrkes udenfor hjemmene, vil ofte give de unge større udbytte, hvis forældrene er interesserede i og forstående over for dem.

Kommissionen har kun rent i forbigående beskæftiget sig med ungdommens forhold til kirken. De almindelige bemærkninger i omtalen af den organiserede fritidsvirksomhed gælder også for så vidt angår det kristelige ungdomsarbejde i KFUM og KFUK og en række ungdomsklubber og løse organiserede kredse, men derudover er der utvivlsomt en række problemer, herunder det meget vanskelige om konfirmationen, som en udtømmende beskrivelse af ungdommens spørgsmål ikke ville kunne gå uden om.

Når ungdomskommissionen imidlertid har ladet dette område ligge, skyldes det dels en erkendelse af, at det i sit væsen vedrører livsanskuelsesspørgsmål, som ikke kan underkastes kommissionsbehandling, i det mindste ikke af en kommission med ungdomskommissionens sammensætning, dels det dermed sammenkædede forhold, at en eventuel behandling næppe ville kunne munde ud i forslag eller henstillinger.

Det ville derimod efter kommissionens mening være værdifuldt, om man fra interesseret side i tilknytning til ungdomskommissionens betænkninger m. m. ville tage initiativet til en drøftelse af disse spørgsmål.

Det skal endelig understreges, at kommissionen har været tilbageholdende m. h. t. at stille forslag på en række områder, hvor forslagene ikke vil kunne bedømmes ud fra ungdommens forhold alene. Det er efter kommissionens mening uheldigt at foreslå alt for mange særforanstaltninger for ungdommen. Ungdomstiden er en overgangstid fra barndommen til tilværelsen som voksen, og det må bl. a. medføre, at man overalt, hvor det kan gøres, uden at de unges udvikling forceres for stærkt frem, bør søge at drage ungdommen med ind i en tilværelse, hvor den har sin naturlige plads ved siden af de noget ældre.

ANDEN DEL
DEN ORGANISEREDE FRITIDSVIRKSOMHED

Kapitel 5.

Indledende bemærkninger.

§ 24. *Planen for betænkningens anden del.*

Det er karakteristisk for ungdommens fritidsudnyttelse, at den i stort omfang foregår i større eller mindre fællesskaber. Foreninger og frie kredse betyder meget for alle aldersgrupper lier i landet, men der er i de unge år en særlig tilbøjelighed til at søge sammen med andre. Den psykologiske baggrund for denne trang til fællesskab er omtalt i kapitel 1, navnlig i § 7, og skal ikke nærmere berøres her.

Denne del af betænkningen samler sig om de mere eller mindre organiserede fællesskaber, som tjener ungdommens fritidsudnyttelse, og hovedvægten lægges på de egentlige ungdomsforeninger (kapitel 6), ungdomsklubvirksomheden (kapitel 7) og fritidsvirksomheden i skolerne (kapitel 8). Disse tre former for ungdomsarbejde er de mest fremtrædende og dem, det er lettest at behandle nogenlunde systematisk, men det er værd at bemærke, at området strækker sig langt videre. Der er næppe noget fritidsområde, hvor der ikke på en eller anden måde findes en vis organisering, og i de øvrige dele af betænkningen vil der komme mange eksempler herpå. Desuden udfoldes der mange steder, f. eks. af præster og lærere, et lokalt initiativ, som kunne have haft foreningsform, men som af en eller anden grund ikke har det. Endelig er der en mangfoldighed af lokale småforeninger, hvis virksomhed i nogle henseender minder om de store ungdomsforeninger, i andre om ungdomsklubberne, men som det er meget vanskeligt at få overblik over.

Det frie folkelige arbejde som helhed er et vigtigt og værdifuldt træk i det danske samfund, og der er næppe noget land i verden, hvor tilslutningen til frie fællesskaber af den ene eller anden art er mere almindelig. Dette gælder også for ungdommen. Den helt foreningsløse ungdom udgør et lille mindretal — i 1946 ved ungdomsenqueten, som medtog alle foreninger, drejede det sig, når man ser bort fra fagforeningerne, om ca. en femtedel af de ugifte mænd mellem 20 og 25 år og ca. en tredjedel af de ugifte kvinder mellem 20 og 25 år, og disse tal må, da medlemsskaberne næppe er oplyst fuldstændigt, endda anses for at være noget for store.

Når man i nogle lande dels har forsøgt, dels overvejer en omfattende offentlig fritidsvirksomhed for ungdommen, har dette som vist i den følgende paragraf ganske andre forudsætninger, end der ville være til stede her i landet. Der savner man først og fremmest det folkelige foreningsarbejde. Det ville være et alvorligt fejlgreb, om man af hensyn til de grupper, som i øjeblikket enten ikke nås eller kun nås mere tilfældigt af foreningerne, påførte det frie ungdomsarbejde en egentlig konkurrence fra det offentliges side. Der gør sig dog særlige forhold gældende for de 14—18-årige, og de omtales nedenfor i § 28.

Når man her forbigår andre former for organiseret fritidsvirksomhed end foreningerne, klubberne og skolernes fritidsvirksomhed, skyldes det til en vis grad, at det som nævnt er svært at få overblik over disse andre områder, men dertil kommer, at kom-

missionen, som tillægger det helt frie arbejde stor værdi, viger tilbage for tanken om at fremsætte forslag, som specielt berører dette. Det er et sundt træk i dansk folkeliv, at det er muligt at bygge et levende fællesskab op i små kredse uden mere organisation end højst nødvendigt, og det må ikke hjælpes ihjel. Noget andet er, at en række af de forslag, som kommissionen iøvrigt fremsætter, er formet således, at gennemførelsen af dem også vil blive til gavn for det mindre organiserede fritidsarbejde, der får udtryk i et vist fællesskabsliv.

§ 25. *Ungdomsarbejdet i forskellige fremmede lande.*

Det vil utvivlsomt være nyttigt at se ganske kort på ungdomsarbejdet i forskellige andre lande.

M. h. t. *Sverige* skal der henvises til de betænkninger, der er udsendt af den svenske ungdomsvårdskommitté, og hvoraf navnlig betænkningerne II, III og IV, som beskæftiger sig med ungdommens foreningsliv, forlystelselivet og fritidsvirksomheden iøvrigt, har interesse.*) Det fremgår af disse betænkninger, at foreningslivet også i Sverige spiller en betydelig rolle for ungdommen, idet dog kun ca. halvdelen af de unge er foreningsmedlemmer, medens tallet for den danske ungdoms vedkommende ligger på 75—80 pct. De foreninger, der er tale om, er i det store og hele af samme typer som de danske, idet dog afholdsorganisationerne og de kirkelige organisationer betyder langt mere i Sverige. De store grupper af svensk ungdom, som ikke deltager i foreningslivet, omfattes i et vist omfang af fritidsklubber og settlement-virksomhed, der imidlertid først og fremmest spiller en rolle i de noget større byer. Fritidsklubvirksomhed drives i det store og hele af de pågældende kommuner, og de har i flere tilfælde ofret ret betydelige beløb herpå. Den uorganiserede ungdom er i større omfang end i Danmark optaget af dans og af restaurationsbesøg. M. h. t. dansen må det understreges, at dansebanerne i stort omfang indgår som led i de mange folkeparker, som er baseret på kommunal indsats eller indsats fra arbejderbevægelsens side.

Situationen i *England* er afgørende præget af, at begrebet ungdom anvendes om en væsentlig yngre aldersgruppe end på kontinentet. De unge over 18 eller 20 bliver i højere grad end f. eks. hos os betragtet som ligeberettigede voksne. Dette medfører bl. a., at ungdomsorganisationer af den type, som vi kender dem, ikke spiller nogen væsentlig rolle i England. Der er studentsammenslutninger, og der er nogle forholdsvis ubetydelige ungdomsorganisationer tilsluttet de politiske partier, men ellers findes der ikke ungdomsforeninger af lignende art som her. Dette må bl. a. ses som et resultat af den historiske udvikling i England, hvor industrialiseringen skete tidligere end i noget andet land, og hvor der ikke kendes folkelige bevægelser af samme type som i Norden.

Ungdomsarbejdet i England bliver derfor i højere grad præget af det socialt betonede arbejde, som gøres af voksne for børn og unge mellem 12 og 18 år. Det vigtigste arbejde på dette felt er arbejdet i ungdomsklubberne, som er løst organiseret i to store landsforeninger. Klubberne er meget forskellige både m. h. t. ledelse og m. h. t. arbejdsform; i nogle tilfælde står kirkesamfundene bag disse klubber, i andre tilfælde finansieres de af kommunale myndigheder, og i atter andre er initiativet helt privat.

Dertil kommer de uniformerede børnekorps, først og fremmest spejderne, og desuden må man nævne klubber af unge landmænd, hvor der også er en del medlemmer over 18 år.

*) Statens offentliga utredningar 1944:31, 1945:22 og 1947:12.

I mange byer er der ungdomsråd, som imidlertid ikke har nogen officiel status. Derimod har skolemyndighederne overalt ansat særlige ungdomskonsulenter, som udelukkende beskæftiger sig med ungdomsklubarbejde, lederkursus og lign. Den offentlige støtte til ungdomsarbejdet i England andrager over 2 000 000 £ årligt, hvoraf ca. halvdelen kommer fra undervisningsministeriet, resten fra de lokale myndigheder.

Forholdene i *Tyskland* er stærkt præget af de særlige forhold, som fra 1933 umuliggjorde ethvert frit ungdomsarbejde, og som har medført et næsten fuldstændigt brud med den tyske ungdomsbevægelses traditioner.

Ungdomsarbejdet i Øst-Tyskland bygger på den halvstatlige organisation FDJ og minder i alt væsentligt om ungdomsarbejdet i Sovjet-Unionen. I Vest-Tyskland er der derimod opbygget et system af ungdomsorganisationer, som meget ligner ungdomsorganisationerne i Tysklands nabolande. De vigtigste af de større organisationer er den evangeliske og den katolske ungdomsorganisation, sportsungdommen, fagforeningsungdommen, spejderne, „falkene“ og vandrefuglene. Der er først og fremmest i Nordtyskland oprettet ungdomsfællesråd i de enkelte kommuner, amter, lande og for forbundsrepublikken som helhed. Navnlig på landet er der imidlertid mange helt uafhængige ungdomsgrupper, der ikke er repræsenteret i fællesrådene for de større enheder. I store dele af Vest-Tyskland har kommunerne, amterne og landene ansat ungdomskonsulenter, som varetager fordelingen af de meget betydelige offentlige tilskud til ungdomsarbejdet, og som administrerer ungdomshjem og lign. institutioner og endelig gennemfører kursus, lejre og lign. foranstaltninger.

Trods de meget store tilskud anser ungdomsorganisationerne dog, at de har formået at holde sig fri for det offentliges indflydelse. Udenlandske iagttagere er imidlertid ikke alle enige heri.

I *Frankrig* omfatter ungdomsorganisationerne først og fremmest spejderorganisationer, religiøse organisationer og politiske organisationer. Disse ungdomsorganisationer hævder stærkt deres selvstændighed, navnlig overfor det offentlige. Det offentliges indsats berører først og fremmest ungdomshuse eller ungdomsklubber, foranstaltninger i forbindelse med skolen og understøttelse til ungdomsherberger, ferielejre og lign.

Endelig skal forholdene i *Sovjetunionen* omtales. Ungdomsarbejdet foregår dels i sportsklubber, der er knyttet navnlig til fagforeningerne og universiteterne, dels i kulturelle klubber, som er organiseret i tilknytning til arbejdspladserne og fagforeningerne og til den eneste politiske ungdomsforening, Kommunistisk ungdomsforbund. Alle grene af ungdomsarbejdet er således direkte knyttet til det sovjetiske system. Der betales intet kontingent, og f. eks. sportsrekvisitter stilles gratis til rådighed. De kulturelle klubber ledes af lærere og omfatter bl. a. bibliotek, skaklokale, dansesal, teatersal og studiekredslokaler. Foruden i klubberne er der dansehaller i kulturparkerne, der svarer til folkeparkerne i Sverige. Klubsystemet anvendes også på landet.

§ 26. Foreningsvirksomhedens betydning og den såkaldte foreningskrise.

Værdierne i det frie ungdomsarbejde beror navnlig på den samling om fælles opgaver og den brede kontakt med andre unge, som det muliggør.

Behovet for at være sammen med andre og for at få en ansvarlig opgave i dette samvær hører som nævnt i kapitel 1 til de vigtigste i ungdomstiden, og foreningerne får betydning for de unges udvikling allerede derigennem, at de tilfredsstiller dette behov.

Kammeratskabet har imidlertid også en opdragende side, idet de unge lærer at omgås afdre og at samvirke med dem. Dette er af stor værdi for demokratiet, der yderligere styrkes gennem den træning i de demokratiske former, som deltagelsen i foreningernes styre medfører for de unge både som tillidsmænd og som menige deltagere i generalforsamlingerne.

Foreningsarbejdet, der som regel er rettet mod bestemte mål, bidrager yderligere til at få ungdommen til at tænke i fællesskaber, når det drejer sig om at løse større opgaver, og denne tankegang understøttes ved fordelingen af større og mindre opgaver på de enkelte medlemmer. I mange tilfælde bliver det klart for den enkelte unge, at foreningens ve og vel til syvende og sidst er afhængigt af den indsats, som han og hans kammerater yder, og den enkelte får derved en pædagogisk set hensigtsmæssig opfattelse af sit eget ansvar.

Til den opdragelse, der således foregår i foreningerne, kommer alt det, som foreningerne iøvrigt kan byde medlemmerne på — samlet i hovedgrupperne undervisning og underholdning. På undervisningsområdet vil navnlig de politiske og de folkelige foreninger have mulighed for at gøre en stor indsats ved at stille de unge over for megen viden og mange synspunkter, som de ikke er stødt på i skolen, og som giver dem en langt videre horisont, end nogen faglig uddannelse kan give, men også på underholdningsområdet kan foreningernes virksomhed blive af betydning. Dels er der i foreningerne et kammeratskabsmilieu, der kan modvirke underholdningens eventuelt dårlige virkninger, dels kan foreningerne ved en passende tilrettelæggelse af underholdningen bidrage til at udvikle medlemmernes kritiske indstilling til den moderne underholdningsverden.

Endelig er foreningsmilieuet en god baggrund for den selvvirksomhed, som man efter kommissionens opfattelse må lægge så stor vægt på indenfor fritidsområdet. Det, som foreningerne på den ene og den anden måde giver medlemmerne, kræver at blive bearbejdet af modtagerne, og disse har en mulighed for at gå sammen med kammerater om det, som de således bliver sat i gang med.

Når man således må tillægge foreningsvirksomheden stor værdi, har det kunnet virke foruroligende, at mange i de senere år har talt om foreningernes krise og herved henvist til en alvorlig mangel på ledere og lederemner, til dårlig tilslutning til foreningernes sammenkomster og til faldende medlemstal i så at sige alle organisationer.

Kommissionen mener dog ikke, at det er berettiget således at tale om en krise for foreningerne, i hvert fald ikke, hvis denne begrundes med en nedgang i medlemstallene. Tallene viser nemlig ganske klart, at der på længere sigt slet ikke er tale om nogen nedgang.

Mange af ungdomsforeningerne kan ganske rigtigt melde om en betydelig tilbagegang i medlemstallet i de seneste år, men set over en længere årrække tegner billedet sig ganske anderledes. Kommissionen har således i forbindelse med de undersøgelser af ungdomsforeningernes forhold, som har fået udtryk i bilag 3 og bilag 4, indhentet oplysninger om medlemstallene i disse foreninger gennem en årrække. Hovedresultaterne heraf fremgår af nedenstående tabeller og af de dertil svarende diagrammer. Af hensyn til overskueligheden er der i diagrammerne kun medtaget oplysninger for årene 1939, 1944, 1947 og 1951.

Til sammenligning med tallene tjener det samlede antal 15—24-årige i hele landet, i 1928: 634 400, i 1935: 647 300, i 1939: 652 000, i 1944: 649 100, i 1947: 623 100, i 1949: 608 800 og i 1951: 597 300. Antallet af unge er altså fra 1939 til 1951 gået tilbage med knapt 10 pct.

De politiske ungdomsorganisationer har så at sige alle haft medlemsfremgang i den første tid efter besættelsens ophør, og denne er (også for D.K.U., der i 1945 og 1946 havde

Medlemstal (afrundede) for visse ungdomsorganisationer 1928—1951.

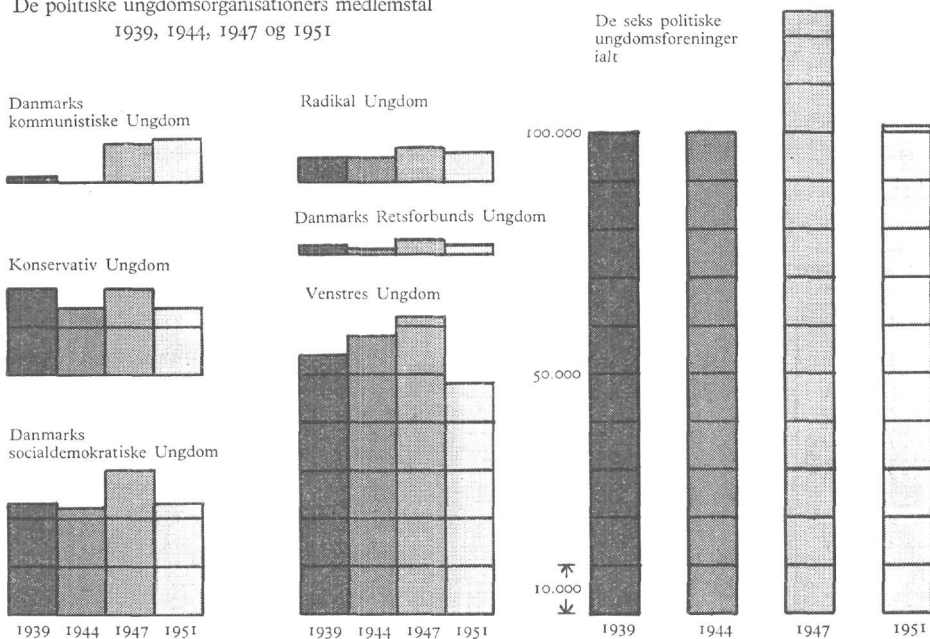
	1928	1935	1939	1944	1947	1949	1951
Danmarks kommunistiske Ungdom.....	200	300	1 200	...	7 500	7 600	9 000
Danmarks socialdemokratiske Ungdom.....	10 000	23 200	23 200	22 200	30 100	29 350	22 750
Konservativ Ungdom.....	14 000	29 000	18 000	14 000	18 000	15 000	14 600
Radikal Ungdom.....	2 700	3 400	5 600	5 500	7 100	5 500	6 200
Retsforbundets Ungdom.....	...	1 200	950	700	1 200	1 600	900
Venstres Ungdom.....	23 500	47 900	54 100	58 200	62 400	62 000	48 400
KFUM og KFUK.....	57 400	50 000	49 400	60 350	58 500	57 350	53 800
De danske Ungdomsforeninger	38 200	37 400	40 000	61 700	65 100	54 800	47 150

12 000 medlemmer) afløst af en tilbagegang, der er større end den samtidige tilbagegang i antallet af unge mellem 15 og 24 år ialt. Sammenlignet med det sidste år før krigen er det samlede antal medlemmer i de politiske organisationer dog kun gået 1 pct. tilbage, medens antallet af unge i alderen 15—24 år i samme periode er faldet mellem 8 og 9 pct. Den grad, hvori ungdommen er politisk organiseret, er altså steget.

De to anførte upolitiske organisationer har i mangt og meget haft den samme udvikling — en tilbagegang i de seneste år, men trods alt har de i 1951 større tilslutning, end de havde i 1939, ikke mindst i betragtning af det faldende antal unge.

Oversigten over medlemstallene gennem den periode, der her er betragtet, viser således alene, at den stærke tilslutning til foreningslivet, der skete under besættelsen og i årene umiddelbart derefter, ikke var varig, men der er ikke grundlag for deraf at udlede en tendens til flugt fra foreningslivet. Hvis man overhovedet skal sige noget om en eventuel langtidstendens, må man pege på, at der synes at være forholdsvis flere unge med i foreningslivet nu, end der var før krigen 1939—1945.

De politiske ungdomsorganisationers medlemstal
1939, 1944, 1947 og 1951

Hvis man betragter de organisationer, som har at gøre med gymnastik, idræt og friluftsliv, forstærkes dette indtryk.

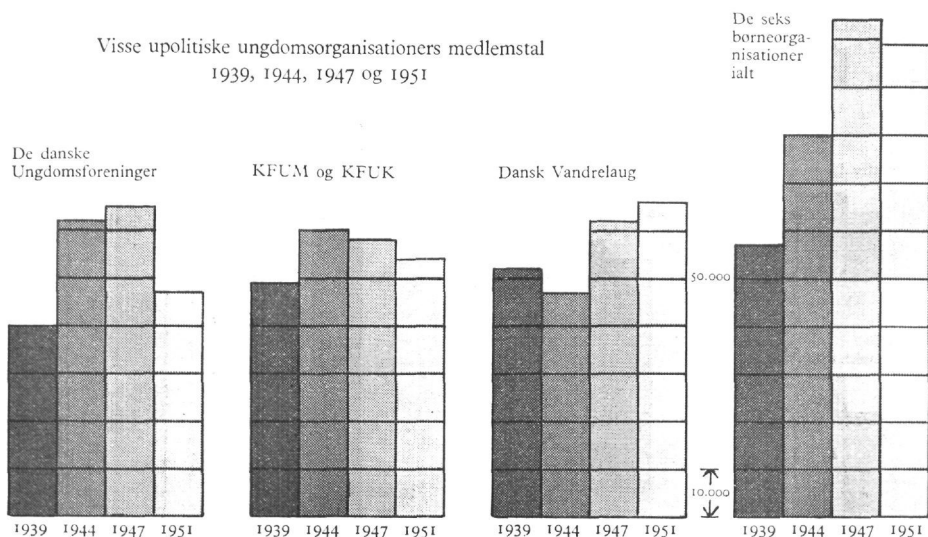
Medlemstal (afrundede) for visse idræts- og friluftorganisationer 1928—1951.

	1928	1935	1939	1944	1947	1949	1951
Dansk Idræts-Forbund*)	...	...	183 300	...	372 750	403 000	412 500
De danske Gymnastikforeninger*) ●	74 250	79 650	140 650	135 300	137 100	151 250	
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger*)	70 250	56 500	66 950	106 000	136 900	128 700	150 500
Dansk Vandrelaug . . . . . ●	1 200	52 500	47 000	62 500	69 500	66 000	
Det Danske Spejderkorps	...	...	9 200	14 850	20 200	20 150	20 950
Det Danske Pigespejderkorps . .	1 700	1 900	3 500	7 100	11 900	10 900	11 650
De Unges Idræt	8 700	10 300	12 850	12 100	15 050	12 900	11 200
Frivilligt Drenges Forbund	10 500	11 600	14 400	20 200	23 350	22 400	22 400
KFUM-Spejderne	3 450	6 425	9 600	13 050	15 250	15 450	15 350
KFUK-Spejderne	2 050	4 450	7 100	12 850	18 450	17 900	17 550

*) Kun aktive medlemmer.

Næsten alle disse organisationer havde nemlig langt større tilslutning i 1951 end i 1939, og medlemstallet er med visse svingninger steget gennem hele den betragtede periode. Denne stigning viser sammenholdt med udviklingen i medlemstallet for de politiske foreninger, KFUM og KFUK samt De danske Ungdomsforeninger, at der er sket en forskydning i foreningsinteressen, således at den nu i større omfang end tidligere er knyttet til interesse for idræt og friluftsliv. Måske kan iagttagelsen af dette forhold have været medvirkende til indtrykket af en „foreningskrise“, og det må også indrømmes, at det neutrale ungdomsarbejdes fortrængning af det idebetonede kan give anledning til nogen bekymring.

Man har dernæst fra forskellig side villet tage ungdomsenquetens tal for ungdommens deltagelse i foreningslivet som udtryk for „foreningskrisen“. F. eks. har det fore-

kommet påfaldende, at så få har angivet foreningsliv som hovedinteresse, og man synes også, at det er ret få af de unges aftener, der er optaget af foreningerne.

Kommissioner) mener, at en sådan fortolkning af enquetens tal ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til foreningslivets karakter. Bortset fra en mindre, meget interesseret gruppe, som besidder tillidsposter, og som derved har fået en stor del af fritiden beslaglagt, er der ikke og har der aldrig været nogen tendens til at regne foreningsliv for en „hovedinteresse“. Det skal heller ikke være sådan. Hjemmeliv anføres heller ikke som fritidsinteresse, men derimod en række sysler, der indgår i hjemmelivet. Andre af de nævnte fritidsinteresser dyrkes i foreninger, men det er naturligvis det, som foreningen er dannet om, og ikke foreningen selv, der står og skal stå i midtpunktet for opmærksomheden.

Når man ser på ledermangelen, kan man ikke undlade at fæstne opmærksomheden ved de stigende krav, der stilles til lederne — både som foreningsledere og som privatpersoner, der skal tænke på uddannelse og levevej. Der kan ikke med nogen ret gøres indvendinger gældende over for det forhold, at ungdommen ønsker at uddanne og dygtiggøre sig. Det medfører imidlertid, at foreningslivet savner de mange unge, som havde været ledere, hvis de havde levet på en tid, hvor adgangen til en uddannelse var vanskeligere, end den er nu. Andre unge må uden forberedelse nok springe ind i lederstillinger, som de ikke kan magte, og følgerne heraf bliver, at de giver op i skuffelse. Ledermangelen behøver derfor ikke at være særlig omfattende for at være meget følelig. Det må i denne forbindelse også erindres, at de fødselsårgange, hvorfra lederne skal hentes, er meget små.

Nedgangen i medlemstallene i de seneste år er det noget vanskeligere at forklare entydigt. Også her gør hensynet til den faglige uddannelse sig utvivlsomt gældende i et vist omfang, men dertil kommer, at der efter krigen har været en vis stigning i tilgangen til den frie aftenskole og aftenhøjskole, jfr. § 49. De forslag, som kommissionen har stillet, bl. a. i betænkningen om beskyttelsesforanstaltninger og betænkningen om ungdommen og arbejdslivet, og som skulle give ungdommen større og mere regelmæssig fritid, ville utvivlsomt ved deres gennemførelse bevirke en større deltagelse i foreningslivet.

§ 27. *Foreningslivets fremtid.*

Foreningsarbejdet har været hæmmet af ledermangelen og af, at foreningerne har været stillet dårligt i konkurrencen både med ungdoms- og aftenskolen, med ungdomsklubberne og med forlystelseslivet. Alle disse tre faktorer har på grund af deres økonomiske styrke hver på sit felt kunnet tilbyde mere end foreningerne, og det er en selvfølge, at det har fået indflydelse på tilgangen til disse. Det må også tages i betragtning, at radioen både ved sin foredragsvirksomhed og sine underholdningsprogrammer har bragt meget ind i dagligstuen, som tidligere måtte søges i foreningerne.

En del af skylden for svækkelsen af arbejdet må imidlertid bæres af foreningslivet selv. Der har indtil de sidste år været meget ringe tilbøjelighed til at underkaste arbejdsformerne kritik — man har tværtimod i mange foreninger anset de overleverede arbejdsformer for at være særkende ved det frie foreningsliv i modsætning til andre former for fritidsudnyttelse og bestræbt sig på at holde underholdning og baller væk fra foreningsprogrammerne eller højst medtage dem som indtægtsgivende ubehageligheder. Denne indstilling må i hvert fald for de foreningers vedkommende, der har et bredt folkeligt formål, anses for at være udtryk for en misforståelse. Ungdommen af i dag søger de steder hen, hvor man søger at tilfredsstille de unges behov. Foreningerne må forene fest og hverdag, munterhed og saglig alvor.

I andre tilfælde kan skylden ligge i en for stor „foreningsrigelighed“. Mange sogne rummer et så stort antal foreninger, at de konkurrerer hinanden ud og forøvrigt under denne konkurrence lægger en mindre heldig linie med underholdning og dans til enhver tid.

„Foreningskrisen“ er efter kommissionens mening først og fremmest udtryk for, at der er ved at ske en nødvendig omlægning af foreningslivet, som imidlertid stadig har og også fortsat kan have overordentlig stor betydning for ungdommen og for samfundet. Man har dog ikke i sinde at indlade sig på at give retningslinier for, hvorledes foreningsarbejdet fremover skulle forme sig. Det må blive foreningernes egen sag at finde de veje, som de må betræde for at sikre, at de også i fremtiden bliver i stand til at løse deres væsentlige opgaver for det danske samfund i almindelighed og for ungdommen i særdeleshed.

For at dette skal blive muligt, må man imidlertid søge at ligestille foreningslivet med andre former for fritids- og ungdomsarbejde. Arbejdet på denne ligestilling må bl. a. sætte **ind** overfor lokalespørgsmålet, således at lokaleforholdene ikke hindrer foreningerne i at udvide deres aktivitet, og på uddannelsen af ledere, som kan klare både de foreningstekniske anliggender og gamle og nye områder inden for fritidsvirksomheden.

Man kan desuden støtte foreningerne på en række af de specialområder, der kommer på tale i den fremtidige virksomhed, således bl. a. ved oplysningsarbejde, film, teater, musik og hobbyvirksomhed. Herom skal der henvises til de pågældende kapitler i betænkningens tredje, fjerde og femte del, og man skal desuden henvises **til**, at man i kommissionens betænkning om ungdommens friluftsliv har fremsat en række forslag om støtte til dette.

Udover det her anførte anser kommissionen det for urigtigt at foreslå støtte til ungdomsforeningerne. Det ligger i disses væsen, at de — også økonomisk — først og fremmest må holdes levende og aktive ved medlemmernes egen indsats, og en økonomisk støtte til ungdomsarbejdet som sådant ville vidne om mangel på tillid til foreningerne som et udtryk for medlemmernes selvstændige aktivitet. Den offentlige støtte kan og må kun være hjælp til selvhjælp.

§ 28. *De 14-18-åriges særlige problemer.*

Det er vanskeligt at forene de 14—18-åriges interesser med de noget ældres, fordi yngre i højere grad trænger til kammeratskabs- og gruppelev. Det er mere karakteristisk for dem, at de i høj grad deltager i gruppedannelse af uformel karakter, end at de er med i selve foreningslivet.

Dette skyldes formentlig i særlig grad, at de helt unge endnu savner et ståsted i tilværelsen, og at en del af dem vel søger et sådant, men er sky overfor de muligheder, som ungdomsforeningerne byder dem på dette område. De frygter, skønt uden virkelig grund, at blive sat i bås.

Dertil kommer, at de ganske unge endnu er præget af barndommens leg og foretrækker en mere fordringsløs, men også mere aktiv fritidsbeskæftigelse end den, der bydes dem i ungdomsforeningerne. Det er uheldigt, hvis denne trang til leg hæmmes hos de unge. I legen sker der en udfoldelse og en udvikling af en række evner, og i den får de unges livsglæde og livslyst naturligt afløb.

Legen er ofte præget af et uforbindende gruppelev, og de 14—18-årige unge fra alle samfundsgrupper har brug for et tilholdssted, hvor denne leg kan finde husrum. Man kan forestille sig det som et „varmt gadehjørne“, hvor de unge kan deltage i et mere eller mindre fast organiseret gruppelev, som ikke har sit formål bestemt i arbejdet for en eller anden

„sag“, men som får retning og form bestemt af de unge selv, og som i et vist omfang har legens karakter.

På dette område sætter ungdomsklubvirksomheden og til en vis grad skolernes fritidsvirksomhed ind.

Ungdomsklubarbejdet er undertiden blevet betragtet som et socialt arbejde, idet det skulle have særlig betydning for dårligt stillet og kriminalitetstruet ungdom. Det er utvivlsomt rigtigt, at den gruppe af ungdommen, som lever under de mest vanskelige forhold, kan blive ført på afveje af trangen til at være sammen med andre. På den anden side er det efter kommissionens opfattelse en misforståelse at skelne mellem socialt og kulturelt ungdomsarbejde, som det ofte gøres. Det sociale og det kulturelle er to sider af samme sag, og selv et mere neutralt ungdomsarbejde bør have et af sine formål deri, at de unge føres frem til en modenhed, som gør det muligt for dem at gå med i et ideologisk, kulturelt og politisk arbejde.

Det kan diskuteres, hvorvidt der er grundlag for at stille ungdomsforeningerne og ungdomsklubberne forskelligt med hensyn til offentlige tilskud, og hvorvidt en støtte til skolernes fritidsvirksomhed er berettiget, når man i almindelighed holder på det frie og selvstændige initiativ i ungdomsarbejdet.

Når en fritidsvirksomhed i skolerne fortjener støtte, hænger det sammen med dens mulighed for ved en sammenknytning af undervisning og fritidsvirksomhed at føre børnene frem til en sund og selvstændig fritidsudnyttelse, som også vil forberede dem til deltagelse såvel i foreningslivet i særdeleshed som i kulturlivet i almindelighed. Der kan imidlertid undertiden være en vis fare for, at det tidspunkt, hvor de unge går ind i foreningerne, udskydes på grund af skolernes, særlig eksamensskolernes, fritidsvirksomhed, og dette må søges undgået, bl. a. ved at fritidsvirksomheden holdes inden for ret snævre rammer og navnlig kun tager sigte på skolernes egne elever.

I skolernes tilfælde udnyttes et allerede eksisterende milieu i fritidsøjemed, og der er derfor ikke grund til at nære den samme uvilje som overfor anden offentlig virksomhed på dette felt. Denne uvilje beror ikke på principiel afstandtagen fra enhver offentlig indsats som sådan, men på en overbevisning om, at man her er på et område, hvor det frie arbejde har større muligheder for at nå de samfundsmæssigt fordelagtigste resultater.

Også indenfor klubberne vil det frie arbejde utvivlsomt i det lange løb give de bedste resultater, og man vil derfor anbefale, at det offentlige — i de fleste tilfælde kommunerne — lader sine fritids- og ungdomsklubber overgå til at være selvejende institutioner, som i så vidt omfang som muligt ledes af de unge selv. Man anser det af pædagogiske grunde for heldigt, at den del af udgifterne, som ikke kan opnås dækket ved tilskud efter forsørgsloven, dækkes ved en indsats fra den kreds af voksne og unge, som direkte har at gøre med den pågældende klub, og dette skulle være muligt i alle tilfælde. Dertil kommer, at de unge selv vil have større mulighed for at være medbestemmende ved klubbens anliggender, hvis den bliver selvejende.

Når støtten til ungdomsklubberne er relativt høj og beregnes på en ganske anden måde end den nedenfor foreslåede støtte til foreningerne, skyldes det, at klubarbejdet er temmelig dyrt, således at en del klubmedlemmer dels ville have svært ved at betale, hvad medlemsskabet i ungdomsklubben egentlig skulle koste, dels ikke på forhånd føler noget nært tilhørsforhold til klubben og ikke ville gå ind i noget organiseret ungdomsarbejde, hvis det var forbundet med særlige ofre eller ubehageligheder fra deres side. Af begge grunde kunne man således frygte en ringere tilslutning til klubberne, hvis disse ikke fik

tilskud, og de unge, som man ikke fik med, ville i stor udstrækning være dem, der havde mest brug for at komme der.

Også med hensyn til klubberne er det et spørgsmål, om de unge ikke derved holdes borte fra foreningerne. Ifølge nogle klubfolks udsagn går de unge i stort omfang fra klubberne over i foreningerne, således at klubberne skulle fungere som forskoler til foreningerne. En række foreningsrepræsentanter stiller sig imidlertid skeptisk heroverfor.

Man har ofte begrundet den særlige støtte til de 14—18-årige med, at denne aldersgruppe hidtil havde været forsømt og ikke deltog i nogen form ungdomsarbejde. Det er imidlertid kommissionens indtryk, at denne opfattelse ikke mere kan anses for tilstrækkeligt begrundet. Foreningsenqueten og ungdomsenqueten har således begge vist, at de 14—18-årige i ret høj grad deltager i foreningslivet. Dertil kommer, at mange af de 14—18-åriges problemer hænger sammen med forholdet til forældrene, og at en forbedring heraf vil bidrage til at løse dem.

Kapitel 6.

Ungdomsforeningernes virksomhed.

§ 29. *Foreningernes medlemstal ifølge foreningsenqueten.*

Ungdomskommissionen har søgt at belyse foreningslivets omfang og betydning gennem en undersøgelse vedrørende ungdomsforeningerne, som fandt sted i sommeren 1946, og som kan suppleres med oplysninger fra den omtrent samtidige ungdomsenquete, der er offentliggjort i hæftet *Den danske ungdom* (1951).

Med hensyn til enkeltheder i forenings enquetens resultater skal man henvise til bilag 3, mens der her alene skal gøres rede for nogle hovedpunkter.

Materialet er indhentet ved spørgeskemaer til en række landsomfattende ungdomsforeninger*), hvorved der blev skabt et grundlag for at undersøge disse foreningers størrelse og deres medlemmers alder og fordeling i landets forskellige områder, foreningernes økonomi, lokaleforhold m. v. Spørgeskemaerne vedrørte dels selve hovedorganisationerne, dels lokalafdelingerne, og de udsendtes og indsamledes gennem vedkommende hovedorganisation. Tallene bygger således på organisationernes egne oplysninger. Materialet er ret uensartet, og undersøgelsens resultater er i et vist omfang påvirket af dette forhold, hvorom der henvises til bilaget. Kommissionens sekretariat har, således som det fremgår af bilag 4, ved henvendelse til de pågældende foreninger i foråret 1952 søgt at fremskaffe nyere oplysninger.

Hovedresultatet af undersøgelsen blev, at de undersøgte ungdomsforeninger, bortset fra spejder- og børneorganisationerne, i 1946 havde ca. 660 000 medlemmer, hvoraf ca. 90 000 var tilsluttede foreninger i København og på Frederiksberg, ca. 160 000 foreninger i købstæderne og 410 000 foreninger i landkommunerne. Ved sammenligninger mellem landsdelene må det erindres, at idrætsungdommen ikke er medregnet, for så vidt den er organiseret under D.I.F. (navnlig i byerne), men derimod hvis den er med i gymnastikforeningerne eller skytteforeningerne (navnlig på landet)**)

I 1951 havde de samme foreninger ca. 680 000 medlemmer.

*) nemlig de seks politiske ungdomsforeninger (D.K.U., D.R.U., D.s.U., K.U., R.U. og V.U.), KFUK og KFUM, Afholdsungdommens fællesråd, NIOGT's ungdom, De danske Gymnastikforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De danske Ungdomsforeninger, Dansk-Nordisk Ungdomsforbund, Dansk Vandrelaug, Frivillig dansk Arbejdstjeneste, Danske Folkedansere, Grænseforeningens Ungdomsudvalg og seks børneorganisationer (spejderkorpserne, F.D.F. og D.U.I.). Undertaget er således bl. a. idrætsforeningerne under Dansk Idræts-Forbund, fagforeningernes ungdomsafdelinger, Faglig Ungdom, studenterforeningerne og Unge Landmænd, der på undersøgelsestidspunktet ikke havde nogen hovedorganisation.

**) Antallet af aktive medlemmer i foreninger under D.I.F. var i 1946 366 100 og i 1951 412 500.

Det samlede antal unge i alderen 15—24 år i 1946 er af Det statistiske Departement beregnet til ca. 625 500, men heraf kan dog ikke sluttet, at samtlige unge var tilsluttet ungdomsforeninger i 1946.

For det første bliver mange stående i foreningerne som medlemmer efter det fyldte 25. år. En undersøgelse af aldersfordelingen viste således, at blot 57 pct. af medlemmerne eller ca. 372 000 tilhørte aldersklassen 15—24 år. Af de politiske foreningers medlemmer var i den nævnte aldersklasse ca. 68 pct., af de kristelige foreningers ca. 49 pct., af skytte- og gymnastikforeningernes ca. 49 pct., af folkelige og nationale foreningers ca. 60 pct., og af andre foreningers ca. 82 pct.

Omstående diagram, der er udarbejdet på grundlag af foreningsenqueten (bilag 1, tabel 3), giver en oversigt over ungdomsforeningernes medlemsbestand fordelt efter alder og køn. Det ses tydeligt, hvordan grupperne politiske foreninger og „andre“ foreninger har hovedvægten af medlemsbestanden i aldersgruppen 15—24 år, medens de øvrige foreninger har en aldersmæssigt mere spredt medlemsmasse. Samtidig viser diagrammet størrelsesforholdet mellem foreningerne og mellem deres betydning for de forskellige aldersgrupper.

De undersøgte foreninger omfattede ialt 7 700 lokalafdelinger med gennemsnitlig 48 medlemmer. I København og Frederiksberg var medlemstallet pr. lokalafdeling 87, medens det i Københavns amt kun var 23. Udenfor København lå Sønderborg amt højest med 73 medlemmer pr. lokalforening, medens Bornholm og Lolland-Falster lå næstlavest — efter Københavns amt — med 29 medlemmer pr. lokalforening.

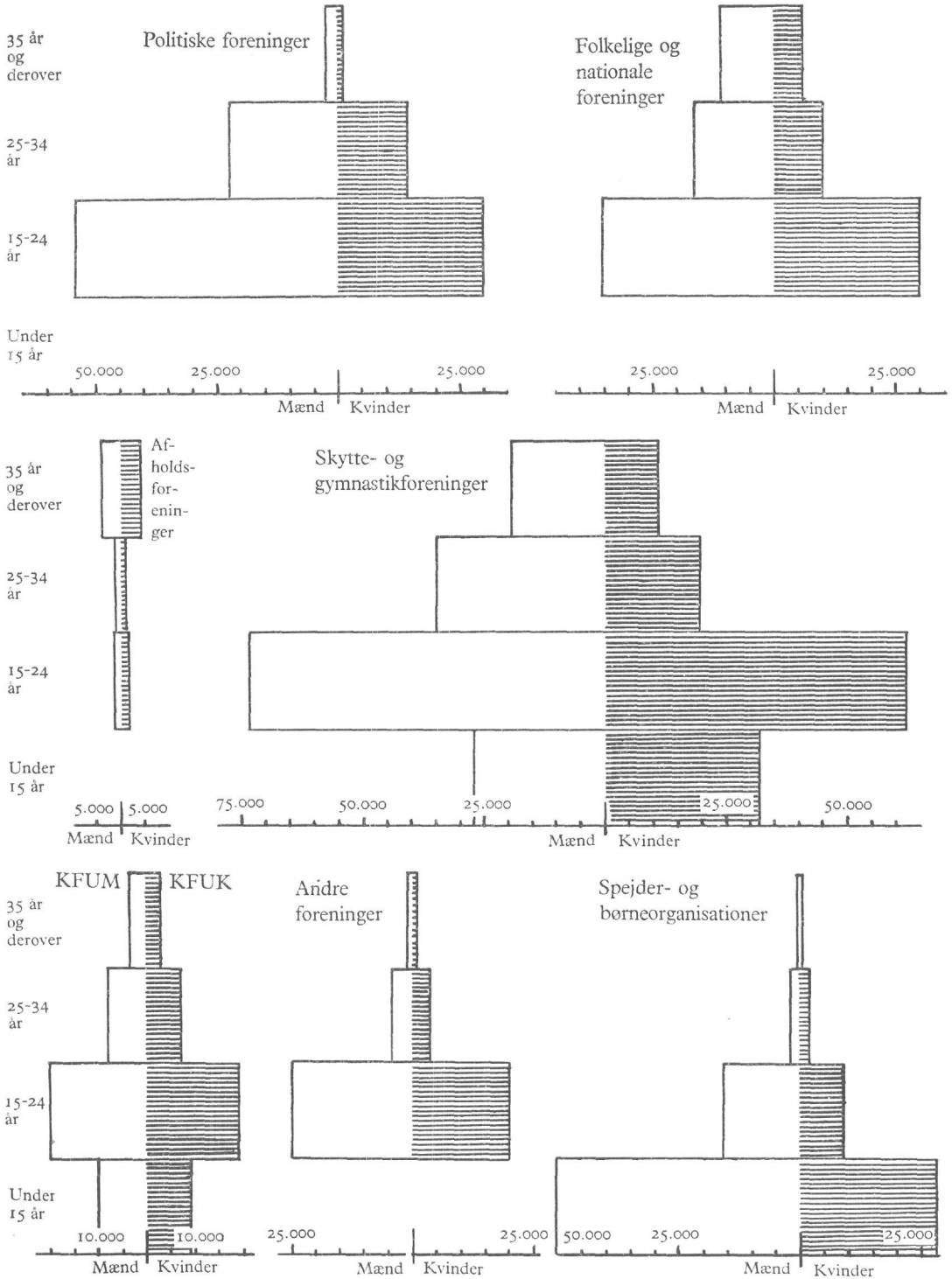
Aldersfordelingen er meget forskellig fra forening til forening. Således var ca. 24 pct. af medlemmerne i KFUM og KFUK børn under 15 år, og ca. 8 pct. var over 35 år, medens omvendt næsten alle medlemmerne i de politiske foreninger var i alderen 15—34 år, hvad der hænger sammen med, at medlemmerne af de politiske ungdomsbevægelser efterhånden overgår til de pågældende partiers vælgerforeninger. I skytte- og gymnastikforeningerne var ca. 11 pct. af medlemmerne over 35 år, og i de folkelige og nationale foreninger var ca. 16 pct. over denne alder. Afholdsforeningernes ungdomsafdelinger indtager en særstilling, idet to trediedele af medlemmerne var over 35 år.

De samlede medlemstal lå relativt lavt i Københavns amt, idet antallet af medlemmer i de undersøgte foreninger svarede til 27 pct. af de 15—24-årige, medens medlemstallet i de sønderjydske amter androg 82 pct. af antallet af unge. Tallene ligger lavest i de mest byprægede områder, nemlig København og Frederiksberg (41 pct.), Københavns amt (27 pct.), Århus amt (41 pct.) og Aalborg amt (38 pct.), medens der er høje organisationsprocenter i områder som Sorø amt (77 pct.), Præstø amt (76 pct.), Odense og Assens amtsråds kredse (68 pct.), Ringkøbing amt (83 pct.), Thisted amt (85 pct.) og Ribe amt (75 pct.).

Det må erindres, at det forhold, at det samlede medlemstal udgør en stor procentdel af det samlede tal for ungdommen mellem 15 og 24 år, kan være udtryk for forskellige situationer, nemlig enten at mange er foreningsmedlemmer, eller at de, der er foreningsmedlemmer, er med i mange foreninger. Man kan f. eks. ikke uden videre tage de meget store tal for de af landkommunerne særligt prægede amter som udtryk for, at der så at sige ikke findes foreningsløs ungdom i disse områder. En betydelig del af landkommunernes unge er medlemmer af flere foreninger.

Ungdomsforeningernes medlemstal 1946 fordelt efter alder og køn.
Efter foreningsgruppen, jfr. bilag 1.

§ 30. Ungdomsenquetens oplysninger om de unges deltagelse i foreningslivet.

Disse oplysninger om ungdommens tilslutning til foreningslivet kan sammenholdes med ungdomsenquetens oplysninger, som vedrører medlemsskab i enhver forening. Efterfølgende tabel, der svarer til tabel 110 i Den danske ungdom (side 129), idet dog dels fagforeningerne, dels stationsbyerne er udeladt her, giver et indtryk af de unges tilslutning til de forskellige foreningsgrupper.

At summen af procenterne kan blive over 100 skyldes, at mange unge er medlemmer af mere end een forening. Det fremgår således af tabellen, at de unge mænd i gennemsnit har 1,3—1,6 medlemsskaber. Tallet er lavest i byerne og højest på landet, men forskellen er ikke så stor som efter foreningsundersøgelsen, hvad der skyldtes det udvalg af foreninger, som måtte foretages ved denne. Derimod varierer gennemsnittallet for kvindernes vedkommende fra 0,7 i hovedstaden til ca. 1,2 på landet. Helt foreningsløse er kun ret få, som det fremgår af tabellens sidste linie, nemlig 14—17 pct. af de unge mænd og 28—48 pct. af de unge kvinder.

Procentdel af de unge, som er medlemmer af følgende foreninger:

	Hovedstaden		Provinsbyer		Sognekommuner		
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	
Politiske foreninger	.15	6	15	10	14	12	
Dansk Vandrelaug	.12	9	3	4	1	1	
Gymnastik-, idræts- og sportsforeninger	.36	15	46	26	60	50	
Fagligt betonedede foreninger	.16	7	14	5	19	11	
Selskabelige foreninger	.9	3	4	2	11	8	
Foredrags- og ungdomsforeninger m. v.	.9	11	20	14	35	29	
Eeligøse foreninger	.6	5	3	5	4	6	
Hjemmeværnsforeninger	.9	1	5	1	3		
Dyrkelse af hobby	.8	4	11	8	6	4	
Andre foreninger	.6	5	4	5	3	3	
	lait. ..	126	66	125	80	156	124
Helt foreningsløse	.17	48	14	37	16	28	

Foreningslivet har således på en eller anden måde kontakt med flertallet af de unge mellem 15 og 24 år — for de unge mænds vedkommende endog med et meget stort flertal.

Et yderligere udtryk for kontakten mellem de unge og foreningerne foreligger gennem den ved ungdomsenqueten foretagne undersøgelse af fritidsudnyttelsen i en bestemt uge, nemlig ugen forud for interviewet med hver enkelt af de unge.

Det viser sig her, at fra 12,5 pct. til 22 pct. har anvendt mindst een aften i løbet af den pågældende uge i foreningslivet, og her er gymnastik og idræt ikke regnet med,

selv om det dyrkes i foreninger. Hvis man forsøger at foretage en gennemsnitlig beregning af, hvor mange unge, der på samme tilfældige aften har deltaget i foreningssammenkomster, når man til tal fra 2,3 pct. til 5,0 pct.

Deltagelse i foreningsliv.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Deltog i foreningsliv i ugens løb	22,0	11,5	19,7	13,5	12,4	12,7
Deltog i foreningsliv en gennemsnitlig aften i ugen . . .	5,0	2,5	4,8	2,9	2,3	2,5

Disse tal synes vel ikke store, men de betyder dog, at mellem 15 000 og 30 000 unge hver aften i vintersæsonen samledes i foreningerne, og at mellem 70 000 og 140 000 havde berøring med foreningerne gennem en uge. Når det erindres, at mange foreninger har månedlige møder, kan man sikkert forsvare at sætte det antal unge, der i løbet af en vintermåned havde reel kontakt med foreningslivet (bortset fra idrætsudøvelse i foreningerne), til 200 000—300 000 —• op mod halvdelen af den danske ungdom i denne aldersklasse.

Tallene er måske blevet noget mindre, siden ungdomsgruppen optoges, jfr. foran, men de anførte tal viser i hvert fald, at foreningslivet for blot ganske få år siden havde et fast tag i meget store dele af den danske ungdom, og det er i sig selv overordentlig vigtigt at få fastslået.

§ 31. *Foreningernes virksomhed.*

Ungdomsforeningernes daglige arbejde former sig ganske naturligt meget forskelligt i de enkelte foreninger, alt efter hvad foreningernes særlige formål og opgaver er. I bilag 4 er der for hver enkelt af de undersøgte landsforeninger givet en kort redegørelse for foreningens arbejdsform, og man skal henvise til dette bilag.

På enkelte punkter muliggør foreningsundersøgelsen dog en vis oversigt, nemlig for så vidt angår lokalespørgsmålene, foreningernes økonomiske forhold og lederstabens sammensætning.

Lokalespørgsmål syntes ikke at eksistere for hovedforeningerne, der udelukkende anvendte nogle kontorlokaler — i en del tilfælde formandens hi em, i de øvrige større eller mindre lejligheder.

For lokalforeningerne eksisterer der imidlertid et lokaleproblem af ganske anden karakter end hovedforeningernes. De har kun i mindre omfang brug for kontorlokaler, men de har et behov for mødeværelser, mødesale og gymnastiksale.

Så godt som alle lokalforeningerne må benytte lejede sale til gymnastik, boldspil og folkedans, til større møder med foredrag, diskussioner, film eller underholdning og endelig til fester eller baller.

Vilkårene er ret forskellige for de forskellige arter af foreninger, idet f. eks. KFUM og KFUK ofte kan benytte menighedshuse og missionshuse, som stilles gratis til rådighed eller udlejes for en meget lav pris. Foreninger, der hovedsagelig var henvist til at benytte

forsamlingshuse eller andre sale ejet af privatpersoner, måtte efter priserne i 1946 regne med en årlig udgift til leje af sale på fra 100 til 1200 kr., hvortil i en del tilfælde kommer leje af lokaler til mindre møder.

Økonomien var for alle de organisationer, som gav oplysning om deres økonomiske forhold, et væsentligt problem.

Hovedindtægtskilden var for hovedforeningerne kontingentet, der indbragte fra 30 til 90 pct. af de samlede indtægter. Dertil kom for nogle få foreninger et offentligt tilskud (navnlig gymnastik- og idrætsforeningerne), for andre foreninger tilskud fra forskellige organisationer eller institutioner (navnlig de politiske foreninger), og endelig for de fleste foreninger visse mødeindtægter, indtægter ved bortlodninger m. m.

Lokalforeningerne måtte i høj grad supplere kontingentindtægten med indtægt fra fester og basarer.

Udgifterne omfattede for hovedforeningernes vedkommende lønninger til funktionærer, herunder rejsesekretærer, og administrationsudgifter iøvrigt. Repræsentation, agitation og lederuddannelse betød meget lidt, hvad der, for så vidt lederuddannelsen angik, skyldtes, at lederne selv dækkede udgifterne, evt. med støtte fra de lokale afdelinger.

Hvad angår aldersfordelingen for foreningsledere og ulønnede valgte tillidsmænd i lokalforeningerne, viste det sig, at der var en væsentlig forskel på de politiske og de øvrige foreninger, idet den første gruppe hovedsageligt havde ledere og tillidsmænd i en yngre alder end de andre foreninger. Den tilsvarende tendens gjorde sig gældende for formænd og bestyrelsesmedlemmer i hovedforeningerne, selv om disse foreninger havde ledere, der gennemgående var noget ældre end lokalforeningernes.

Den tilsvarende fordeling efter erhverv for lokalforeningernes ledere og ulønnede tillidsmænd viser, at lederstaben i de politiske foreninger, som man kunne vente, stort set blev rekruteret fra samme sociale grupper som de forskellige foreningers medlemsstab.

§ 32. Uddannelsen af foreningsledere.

Det er omtalt i kapitel 5, at et af de tydeligste træk i foreningernes øjeblikkelige situation er mangelen på egnede ledere. Med for få eller for dårlige ledere sygner foreningerne hen, eller de udvikler sig til noget ganske andet og mindre værdifuldt, end de skulle være. Man må derfor være opmærksom på enhver mulighed for at hjælpe foreningslivet til en bedre lederstab.

Der må gøres en særlig indsats for uddannelse af både de unge, der allerede har fået lederansvar, og dem, der gerne skulle kunne overtage et senere. Det er imidlertid ikke så lige til at få et sådant arbejde sat i gang eller at få dækket de udgifter, som det er forbundet med.

Ungdomskommissionen skal ikke gå nærmere ind på lederuddannelsens indhold, dels fordi begrebet foreningsteknik er meget omfattende, dels fordi de enkelte foreningers behov er forskelligt. Man skal blot understrege, at det er af stor værdi, at der i en foreningsledelse er sagkundskab på flest mulige områder. Som et eksempel på, hvordan lederuddannelse i det folkelige ungdomsarbejde kan tænkes lagt til rette, tjener beretningen fra et udvalg, der nedsattes i 1951, og som bestod af repræsentanter for De danske Gymnastikforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De danske Ungdomsforeninger, Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler samt Landsdelingsførerforeningen. Af udvalgets beretning, som fremkom i marts 1952, skal følgende anføres, uden at kommissionen tager stilling til forslagens enkeltheder:

„Der kan nævnes flere uddannelsesmuligheder, f. eks. et højskoleophold og kursus for foreningsledere. Et højskoleophold kan hjælpe i det, som udvalget vil kalde den almene uddannelse. De fleste højskoler har i deres undervisning det fag, som hedder „ungdomsarbejde“. Hvad man kan beskæftige sig med i dette fag, er antydnet nedenfor. Det ville være ønskeligt, om dette fag også fandtes på alle vore efterskoler og ungdomsskoler, idet det på naturlig måde kån gøre de helt unge bekendt med det foreningsarbejde, som de senere ofte kommer til at deltage i. Der bør dog være den forskel, at ungdoms- og efterskolen i første række skal vække interesse for deltagelse i foreningslivet, mens højskolens undervisning tillige bør give en hjælp til at tage del i ledelsen. Foreningerne må derfor være interesseret i, at deres medlemmer kommer på højskole.

Faget „ungdomsarbejde“ kan omfatte:

1. De folkelige bevægelers historie. En grundbog af Roar Skovmand er udsendt af statsradiofonien, ligesom der kan forventes udsendelser, hvori problemerne i nutidens ungdomsarbejde vil blive taget op. En bog som Koch Olsen, Bertolt m. fl. om „de folkelige rørelser“ er også brugbar.

2. Ungdomspsykologi, herunder overgangsalderens problemer, forholdet til forældrene, driftslivet, dagdrømme, horisontudvidelsen, de bevægelige sind, arbejde og fremtid (erhvervsvejledning), religiøse problemer.

3. Sognets ungdomsarbejde.

De herhen hørende spørgsmål vil også blive behandlet i ungdomskommissionen, der ventes at ville foreslå offentlig støtte på to begrænsede områder, nemlig til lokaler og til uddannelse af ledere. J. M. Jensen har skrevet en kortfattet bog om ungdomsarbejdet. En mere indgående behandling i bogform er ønskelig. Stoffet må omfatte: Ungdommens fritidsproblemer, lokalespørgsmålene, foreningsteknik (bestyrelsens ansvar og opgaver, bestyrelsesmøder, kontakten med medlemmerne), midlerne i ungdomsarbejdet: Foredrag, diskussion, studiekreds, aftenskole og aftenhøjskole, udflugter, gymnastik, idræt, boldspil, underholdningsaftener, oplæsningsaftener, folkedans, fester og sognebiblioteket i ungdomsarbejdet.

Med hensyn til kursus for foreningsledere og bestyrelsesmedlemmer tænkes på kursus for de forskellige foreningers hovedkredse, hvor man drøfter en bestyrelses arbejde, gamle og nye veje til at styrke arbejdet, beretninger fra andre foreninger om programlægning og arbejdets gang, fælles vanskeligheder o. lign. Sådanne kursus afholdes allerede, men bør holdes i større tal, så hele landet dækkes, og kan udmærket afholdes som fælleskursus for foreningsledere fra de forskellige organisationer, som arbejder på samme linie.

Der foreslås:

1. Kursus i opførelse af amatørskuespil, eventuelt gennem samarbejde med de bestående amatørteaterforeninger, herunder „Landsamatørteatret“. Det blev dog påpeget, at man som lærere ved sådanne kursus også må søge folk fra det professionelle teater. Der findes anvendelige bøger om dette emne, såsom Kaj Nielsen: „Amatørskuespil“ og Thornings bog om samme emne. Stoffet omfatter især: Bedømmelse af skuespil, rollefordeling, scenens indretning, kulisser, belysning, dragter m. m., oplæsning, instruktion, sminkning, sang af indlagte sange.

2. Kursus i ledelse af folkedans og sanglege, evt. moderne dans.

3. Kursus i ledelse af sangkor, fællessang, musikaftener og i musik-gymnastik.

4. Kursus i ledelse af studiekredse og aftenhøjskoler. En række fællesudvalg

mellem de folkelige ungdomsorganisationer kan tænkes nedsat til at arrangere de her nævnte kursus, ligesom visse skoler efter evt. forhandling med ungdomsorganisationerne kan tænkes at tage opgaverne op."

§ 33. *Kommissionens forslag om støtte til lederkursus.*

Mange foreninger afholder allerede nu regelmæssigt lederkursus, hvortil lederne kommer rejsende fra alle dele af landet. Disse kursus er oftest enten week-end-kursus for mindre områder af landet, hvor lederne har mulighed for at diskutere og udveksle erfaringer, eller feriekursus (ofte på højskoler), hvor lederne tilbringer en uges tid med diskussioner, foredrag og studiekredse, eller hvor de bliver uddannet til at lede folkedans, instruere amatørskuespil m. m. Kursus af længere varighed lader sig erfaringsmæssigt sjældent arrangere, da det er undtagelsen, at de unge kan frigøre sig fra deres arbejde til disse kursus, og de fleste kun har en eller to ugers sommerferie. Kurserne medfører store udgifter for foreningerne og ofte for lederne selv. Der er således både udgifterne til selve opholdet og til eventuelle honorarer til instruktører og foredragsholdere og rejseudgifterne. Nogle foreninger afholder alle disse udgifter, idet man ikke mener at kunne forlange, at lederne selv skal ofre både fritid og penge på foreningsarbejdet, men for adskillige foreninger ville denne fremgangsmåde blive for kostbar, således at de må lade lederne selv betale en del af udgifterne. Det ville derfor være af stor betydning både for foreningerne og lederne, om der dels kunne ydes økonomisk støtte til gennemførelse af lederkursus, dels kunne skaffes udvej for at dække nogle af foreningsledernes udgifter til rejsen til kurserne.

Lederuddannelsen må som hovedregel varetages af de enkelte foreninger selv, idet deres særlige præg og interesser kræver, at uddannelsen lægger vægt på ganske bestemte punkter, men der ville dog også være mulighed for, at uddannelsen af bl. a. studiekredsledere og specialinstruktører blev tilrettelagt for ledere fra flere foreninger under et ved initiativ fra de kommunale ungdomsudvalg eller de lokale fællesråd.

Et *flertal* indenfor kommissionen foreslår, at lederuddannelsen støttes efter følgende retningslinier:

De kursus, til hvilke der ydes støtte, må enten være arrangeret af hovedorganisationen, eller denne må have garanteret, at kursuset gennemføres efter planer, som indsendes sammen med ansøgningen. De midler, der stilles til rådighed, bør fordeles efter retningslinier fastsat af undervisningsministeriet og efter samråd med Dansk Ungdoms Fællesråd for de til dette sluttede foreninger. Efter tilsvarende retningslinier bør der kunne ydes tilskud til kursus, der arrangeres fælles for flere foreninger af de kommunale ungdomsudvalg eller de lokale fællesråd.

Med hensyn til støttens omfang foreslår man følgende retningslinier:

1. Dækning af udgifter til kost og ophold: Til kursus, der strækker sig over flere dage, kan der ydes tilskud til dækning af afholdte udgifter til kost og ophold med indtil 6 kr. pr. kursusdag for kursusledere, instruktører, foredragsholdere samt deltagere, som er foreningsledere eller lederemner over 17 år, og for hvem overnatning uden for hjemmet er nødvendig. Til deltagere, der bor hjemme, kan der, såfremt kosten fås på stedet, ydes refusion af afholdte kostudgifter med indtil 4 kr. Begge beløb bør reguleres efter bevægelserne i prisniveauet.

2. Rejsegodtgørelse: Til kursusledere, instruktører og foredragsholdere kan der ydes refusion af dokumenterede rejseudgifter på fellesklasse. Til deltagere, der opfylder de

ovenfor nævnte betingelser, kan der ydes refusion af dokumenterede rejseudgifter på fællesklasse med halvdelen af det beløb, livormed udgiften overstiger 8 kr.

3. Lederhonorar: Pr. dag 25 kr. Dette honorar kan ikke ydes, når kursuslederen er funktionær i foreningen, og ledelse af kursus må betragtes som en del af vedkommendes normale arbejde.

4. Undervisningsmateriel, herunder porto og tryksager: Halvdelen af den afholdte udgift, dog højst 3 kr. pr. deltager.

5. Hvor særlige forhold gør sig gældende, f. eks. hvor der som foredragsholdere eller instruktører tilkaldes sagkyndige uden for pågældende forenings leder- eller medlemskreds, vil der kunne ydes tilskud til foredragsholdere og instruktører efter samme regler som af undervisningsministeriet fastsat for kursus til uddannelse af lærere til undervisning i aftenskolen m. v.

I forbindelse med dette forslag om tilskud til lederuddannelse ønsker kommissionen at pege på de vanskeligheder, som mange unge, netop fordi de er de yngste på arbejdspladsen, har med at få tilrettelagt deres ferie med henblik på deltagelse i foreningernes kursus og lejre.

Ungdomskommissionen minder i denne forbindelse om sit forslag om 3 ugers ferie for de ganske unge, jfr. betænkningen om beskyttelsesforanstaltninger m. v., samt om at der ved overenskomsterne i foråret 1952 er indført 3 ugers ferie for de arbejdergrupper, der omfattes af disse. Man skal desuden anbefale, at arbejdsgivere i videst muligt omfang tager hensyn til de unge, der på grund af lederhverv og lignende har særlige ønsker vedrørende feriens placering eller beder om orlov ud over ferien. I de fleste tilfælde vil de pågældende gennem deres foreningsarbejde vinde så meget rent menneskeligt, at det også set fra arbejdsgiverens synspunkt vil være rigtigt at opmuntre dem til at deltage energisk i det.

§ 34. Mindretalsudtalelser vedrørende forslaget i § 33.

Et mindretal (Alice Bruun, Dahlgaard, le Maire) kan ikke tilslutte sig flertallets forslag om støtte til ideologisk betonede foreningers lederuddannelse og skal som begrundelse herfor anføre:

Selvom det ikke kan tilbagevises, at foreningslivet — og særligt det ideelt betonede — lider under økonomiske vanskeligheder, så er disse vanskeligheder dog ikke den væsentligste årsag til „krisen i foreningslivet“, og de er ej heller i nærværende betænkning anført som sådan. Foreningslivets problemer kan derfor ikke løses ved flertallets forslag om ofentlig støtte til lederuddannelse.

Mindretallet har forstået flertallets forslag sådan, at de er resultatet af ønsker om at støtte ungdommens foreningsliv som sådant *uden* samtidig at støtte de politiske, religiøse, m. v. formål, som de ideelt betonede foreninger arbejder for. Dette ønske opfyldes imidlertid ikke af flertallets forslag. Det er efter mindretallets faste overbevisning umuligt på den af flertallet angivne måde at støtte økonomisk f. eks. den politiske organisations lederuddannelse, uden at denne støtte i virkeligheden kommer vedkommende organisations politiske propaganda til gode. Lederuddannelsen er for en politisk ungdomsorganisation ikke blot et middel til støtte for organisationens „almindelige“ arbejde. Uddannelsen af ledere er i høj grad et mål i sig selv, og lederuddannelsen foregår ikke blot på særlige kursus, men er sammenvævet med organisationens hele daglige liv.

Efter mindretallets opfattelse bør foreningslivet støttes derved, at foreningsungdommen ligesom alle andre grupper af unge kan nyde godt af den lovgivning og de foran-

staltninger, der har ungdommens interesser for øje. Det gælder således i forbindelse med tilvejebringelsen af lokaler — jfr. senere i betænkningen — og i forbindelse med aftenskoleloven, ligesom foreningerne bør kunne indhente vejledning hos sådanne lokale „ungdomsvejledere“, som ungdomsskolekommissionen for tiden drøfter betimeligheden af at indføre i forbindelse med den forestående modernisering af ungdomsskolelovene samt hos ungdomskonsulenter under Dansk Ungdoms Fællesråd i overensstemmelse med det forslag, der fremsættes i følgende paragraf. Det er mindretallets opfattelse, at den virksomhed af økonomisk, social, politisk, religiøs og iøvrigt kulturel art, der her i landet foregår under foreningsmæssige former, er så omfattende, at en stor del af borgerne er udsat for før eller senere at blive stillet overfor organisatoriske problemer. Ungdomsorganisationernes særlige vanskeligheder med hensyn til at finde egnede ledere er derfor kun en enkelt side af et langt større problem, der formentlig kun kan løses tilfredsstillende derved, at så vidt muligt *alle* får adgang til undervisning i den elementære foreningskundskab og foreningsteknik.

Mindretallet kunne derfor tænke sig, at foreningskundskab indførtes som fag — eventuelt som et led i undervisningen i samfundskundskab — i de forskellige ungdomsskoler (seminarier, højskoler, efterskoler, ungdomsskolen for ufaglærte o. s. v.), hvilke skoler foreningsungdommen har samme adgang til at søge og på tilsvarende betingelser bl. a. med hensyn til offentlig støtte som landets øvrige ungdom.

Et andet mindretal (Egekvist) tiltræder det første mindretals kritik af flertallets forslag, men kan ej heller gå ind for mindretallets forslag, idet der overhovedet ikke bør ydes offentlig støtte til lederuddannelse.

§ 35. *Spørgsmålet om støtte til foreningsinstruktører og ungdomskonsulenter.*

Selvom der — som foreslået af kommissionens flertal — gennemføres kurser til uddannelse af ungdomsledere og gives offentlige tilskud hertil, vil der stadig være en række problemer tilbage, der står i forbindelse med spørgsmålet om den bedst mulige ledelse af ungdomsforeningerne. Dette hænger bl. a. sammen med, at man på sådanne kurser kun kan behandle foreningsarbejdet i hovedtræk og ikke gå ind på de mange specielle spørgsmål, der foreligger i de lokale foreninger. Dertil kommer, at det kun for en del af de frivilligt arbejdende ledere vil være muligt at afse tid til kursusdeltagelse. Endelig trænger lederne ofte til netop i umiddelbar forbindelse med det daglige arbejde at kunne drøfte dette med en erfaren person, at få hjælp ved tilrettelæggelsen af lokale kursus og andre større arrangementer, og herigennem at få inspiration og nye ideer til arbejdet.

Denne opgave søges indenfor nogle ungdomsforeninger løst af rejsesekretærer, som både er med til at skabe kontakt mellem den lokale virksomhed og hovedforeningen og virker direkte som støtte for foreningslederne rundt omkring i landet. Det arbejde, der udføres herigennem, er utvivlsomt af meget stor betydning for virksomheden i de pågældende foreninger, og kommissionen har derfor drøftet, om det var muligt at give det støtte. En sådan støtte kunne f. eks. bestå i, at staten gav tilskud til aflønningen af foreningsinstruktører, der var ansat af landsforeningerne, når deres opgave var at tilrettelægge lederuddannelse og at støtte og inspirere de lokale ledere. Der er imidlertid fremført en række betænkeligheder i denne forbindelse, idet man bl. a. har nævnt vanskeligheden ved at sikre, at disse foreningsinstruktører alene beskæftigede sig med de rent foreningstekniske spørgsmål og ikke på deres rejser, f. eks. som talere, drev propaganda for pågældende forenings ideologiske synspunkter. Disse betænkeligheder har medført, at kommissionen afholder sig fra at stille forslag af den nævnte art.

Man har videre drøftet, hvorvidt ungdomsforeningerne kunne have udbytte af en ordning i lighed med den, der findes i England og flere andre lande, hvor der er offentligt ansatte ungdomskonsulenter, der har til opgave at bistå dels ved igangsættelsen af nyt ungdomsarbejde, dels ved foreningernes større arrangementer, herunder uddannelse af ledere. Det er heroverfor blevet fremført, at en sådan ordning må anses for uheldig i betragtning af det folkelige ungdomsarbejdes traditioner her i landet. Det overvejende flertal af kommissionens medlemmer finder det meget vigtigt at fastholde det hævdvundne princip, at ungdomsforeningernes anliggender varetages af de unge selv og deres valgte repræsentanter.

Kommissionen har imidlertid kunnet samle sig om et forslag, der forener fortrinene ved de to nævnte fremgangsmåder, uden at de anførte betænkeligheder her kan gøres gældende. Man foreslår nemlig, at *der stilles midler til rådighed for Dansk Ungdoms Fællesråd, således at Fællesrådet kan ansætte vejledende ungdomskonsulenter, som skal virke som rådgivere med hensyn til det praktiske ungdoms foreningsarbejde.* Disse konsulenter skulle stå til rådighed for alle foreninger, uanset om de var tilsluttet Fællesrådet eller ej, og i det omfang, det var muligt, også for de kommunale ungdomsudvalg og lokale fællesråd. Ved en sådan ordning ville konsulentvirksomheden blive henlagt til et af ungdommens egne organer, samtidig med at Fællesrådets karakter garanterede, at de offentlige midler ikke blev anvendt til fremme af en enkelt forenings specielle synspunkter.

I en forsøgsperiode på 3 år foreslås der bevilget 40 000 kr. årlig til dette arbejde. Beløbet, der er ansat skønsmæssigt, skulle dække løn til to ungdomskonsulenter, deres kontorhold samt rejseudgifter m. m.

§ 36. *Foreningernes lokale problemer. Kulturcentre og sognegårde.*

Lokaleproblemet spiller som nævnt en betydelig rolle for adskillige foreninger, enten på den måde at foreningerne overhovedet ikke er i stand til at få de til behovet svarende lokaler, eller ved at lejevilkårene i en eller flere henseender er ugunstige.

De kommissionen bekendte undersøgelser har således vist, at så at sige alle ungdomsforeninger, der ikke er i besiddelse af egne lokaler, føler lokaleproblemerne meget stærkt. Der kan bl. a. henvises til den undersøgelse, som det kommunale ungdomsudvalg i Odense foretog i 1950, og hvoraf det fremgår, at mange foreninger har behov for lokaler særlig af mindre størrelse, som de kan benytte 1—3 gange ugentlig eller mere, at sådanne lokaler er ret dyre at leje, og at nogle foreninger har måttet indgå fast lejemaal for lokaler, der ikke var hensigtsmæssige. Der kan ligeledes henvises til en udtalelse i 1952 af det kommunale ungdomsudvalg i Århus, hvor man dog har udfoldet stort initiativ for fremskaffelse af lokaler bl. a. ved indretning af en sogne- og ungdomsgård i byens nordlige distrikt. Det fremgår heraf, at „ungdomsorganisationernes lokalemangel er meget følelig, så meget mere som en overvejende del af byens ungdomsorganisationer tilstræber en ændring af deres arbejdsformer med sigte på et udvidet klubliv for deres medlemmer. Dette må selvsagt kræve betydelig større behov for egne lokaler end før, hvor foreningerne stærkere havde deres politiske eller religiøse formål i forgrunden.”

Problemet kan iøvrigt tegne sig meget forskelligt. Foreningerne er f. eks. ofte henvist til at benytte restaurationslokaler, hvor det enten ligefrem er en betingelse for benyttelsen, at der nydes et eller andet, hvilket betyder en urimelig forhøjelse af mødedeltagernes udgifter, eller lejen bliver fastsat meget højt under hensyn til den mindre fortjeneste, restauratøren regner med at have, når lokalet benyttes til møde i stedet for til fester o. l. Hvor der foreligger andre muligheder, er lokalernes kvalitet som regel ringe, dels fordi de

ikke er indrettet til formålet, eller fordi der kun kan disponeres over rum, der ikke opfylder betingelserne for at kunne benyttes til beboelse, kontorer eller industriel virksomhed. Det forekommer tilmed, at man af økonomiske grunde er nødt til at foretrække en krosal fremfor en forsamlingshussal.

Lokalevanskelighederne består altså, dels i at der ikke er mulighed for at få egnede faste klublokaler til en rimelig pris og med passende beliggenhed, dels i at der kun få steder er et tilstrækkeligt udbud af større og mindre sale m. v., dels i at udlejningspriserne ofte overstiger foreningernes betalingsevne,

I betænkningen om fritidslokaler på landet har kommissionen beskæftiget sig med spørgsmålet om fremskaffelse af lokaler, for så vidt angår landkommunerne. Synspunkterne vil imidlertid også på mange punkter kunne finde anvendelse i byerne, og man har f. eks. i kap. 2 givet oplysning om de bestående regler vedrørende statsstøtte til fritidslokaler*), såvel i by som på land. Den nævnte betænkningens kap. 5 behandler indretningen af sognegårde, kap. 6 disses ejerforhold og kap. 7 finansieringsproblemerne. Det bemærkes, at der ved lov nr. 252 af 14. juni 1951 om ændringer i boligstøttelovgivningen m. m. er givet nye regler for finansieringen. Et opførelseslån kan sammen med foranstående prioriteter højst udgøre 75 pct. af ejendommens anskaffelsessum eller dens værdi. Hvis låntageren er en kommune, eller hvis kommunegaranti tilbydes for den del af lånet, der får sikkerhed efter 75 pct. af anskaffelsessummen eller værdien, forhøjes lånegrænsen til 85 pct. Der kan af indenrigs- og boligministeren gives afdragshenstand og rentenedsættelse for et tidsrum af indtil 20 år.

I overensstemmelse med et af ungdomskommissionen stillet forslag, som imidlertid forudsatte de for det sociale boligbyggeri gældende gunstige lånegrænser (85 pct., henholdsvis 95 pct.), er det i loven bestemt, at såfremt låntageren selv indskyder kapital i foretagendet udover den egenkapital, der udkræves som minimum, bortfalder ydelsen på statslånet for et tilsvarende beløb, og foranstående lån kan i så fald optages med et tilsvarende mindre beløb. Den besparelse, som kommissionens forslag tilsigtede, opnås imidlertid kun i ringe grad, efter at rigsdagen nedsatte lånegrænserne for denne art af byggeri.

Bl. a. af denne grund kan man ikke vente på kortere sigt at få løst lokaleproblemet ved disse bestemmelser, da byggerestriktioner og høje byggepriser desuden tvinger mange kommuner til at udskyde de planer, som de eventuelt måtte ligge med om at fremskaffe de fornødne lokaler gennem nybygning.

Sognegårdsformen vil utvivlsomt kunne anvendes med fordel i mindre bysamfund, medens forholdene er betydeligt vanskeligere i de større købstæder og hovedstadskommunerne. Her er der ofte arbejdet med tanker om større kulturcentre eller ungdomshuse, der blandt andet skulle rumme lokaler til brug for foreningslivet, men herved ville formentlig kun en vis del af det foreliggende behov kunne blive opfyldt. Foreningerne vil ganske vist kunne være fælles f. eks. om sale til fester, større møder og lignende arrangementer, der forekommer lejlighedsvis, men for bl. a. klublokaler og hobbylokaler, der skal anvendes væsentligt hyppigere, eventuelt dagligt, gælder det i de større byer, at foreningerne helst vil have egne lokaler, som helt kan præges af dem. Hertil kommer, at lokalerne helst skal

*) Bestemmelserne i lov nr. 235 af 30. april 1946 om byggeri med offentlig støtte (nu lovbekendtgørelse nr. 288 af 14. juni 1951), lov nr. 212 af 4. juli 1942 om ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom (nu lovbekendtgørelse nr. 301 af 16. juni 1948), lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen (senere ændret ved lov nr. 263 af 27. maj 1950), lov nr. 169 af 30. marts 1946 om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse samt lov nr. 181 af 20. maj 1933 om offentlig forsorg (nu lovbekendtgørelse nr. 475 af 31. august 1946).

ligge spredt i byen, således at afstanden, medlemmerne skal tilbagelægge, ikke bliver for lang. Det samme gælder mindre mødelokaler og studiekredslokaler, og disse sidste kan desuden, for så vidt studiekredsene får støtte efter aftenskoleloven, forlanges stillet til rådighed af den pågældende kommune.

Man har efter kommissionens opfattelse endnu ikke i tilstrækkelig grad klarhed over, hvorledes de store kulturcentre vil kunne indgå i det fritidsliv, der leves i de pågældende områder, eller som man kunne ønske blev levet der. De undersøgelser, som de kommunale ungdomsudvalg i forskellige større bykommuner, bl. a. Århus, Aalborg, Odense, Randers, Slagelse og Næstved, har foretaget til belysning af ungdomsforeningernes lokalebehov, kan i hvert fald for de tre førstnævntes vedkommende ikke siges at tyde på, at et stort kulturcenter ville være hensigtsmæssigt.

I en betænkning afgivet i 1949 af ungdomsnævnet i Århus har man således fremhævet nødvendigheden af at fremskaffe lokaler, bl. a. ved opførelse af fritidscentre, som skulle være fælles for hver sin bydels ungdom, medens man gik imod tanken om et stort ungdommens hus for hele byen.

Det kommunale ungdomsudvalg i Aalborg oplyser, at svarene på en forespørgsel til byens ungdomsforeninger i 1949 i anledning af, at kommunen havde erhvervet en bygning i den sydlige del af byen, viste, at „tanken om een stor bygning, hvor alle ungdomsforeningerne kunne have til huse, ikke mere havde den tilslutning, man kunne vente. Foreningerne præciserede, hvilke besværligheder der kunne være med at samle tilslutning til møder eller træningsaftener, hvis mødestedet eller gymnastiksalen lå for langt borte fra medlemmernes bopæl. Besvarelsen var af en sådan karakter, at ungdomsudvalget overfor byrådet kunne anbefale, at den påtænkte ungdomsgård blev indrettet som et centrum for foreningslivet i den sydlige bydel.”

I Odense spurgte man i 1950 ungdomsforeningerne: „Mener De, at rejsningen af en ungdomsgård i bymidten med lokaler til benyttelse af alle organisationer har Deres organisations interesse?“, og svarene viste, at der ikke ville kunne blive almindelig enighed om berettigelsen af en ungdomsgård. Ungdomsudvalget i Odense udtaler: „Med den udstrækning, Odense by har, finder udvalget, at ungdomsgården snarere bør være flere mindre „ungdomsgårde“ placeret i de forskellige bydele. En stor ungdomsgård i bymidten vil meget nemt få „kasernepræget“, og det vil være vanskeligt at skabe hyggelige og hjemlige forhold i så stor en bygning, som een ungdomsgård må blive.“ Man anbefaler derimod „oprettelsen af fritidscentre i bydelene, f. eks. bestående af børnehaver, fritidshjem, fritidsklub og lokaler med særligt henblik på foreningernes behov, alm. møde- og samlingslokaler, studiekredslokaler, lokaler til film og dans, arkiv- og depotrum, hobbylokaler, selskabsrum med adgang til aviser, spil og servering af kaffe og alkoholfri drikke.“ Ved en sådan sammenlægning af flere „arbejdsgrøner“ mente udvalget, at der opnåedes en lokalebesparelse, „f. eks. anvender fritidshjemmet ikke lokaler, hobbyværksteder m. v. om aftenen, mens ungdomsarbejdet derimod netop skal bruge lokaler på dette tidspunkt.“ „En speciel gren af foreningernes brogede flok danner de „uniformerede korps“, F. D. F., spejderne og D. U. I., som på grund af deres særlige arbejdsmetoder er stærkt interesseret i egne lokaler“, og udvalget udtalte, at „det ville være af uvurderlig betydning for disse foreninger, hvis de ved hjælp fra kommunen kunne få deres egne lokaler, små kredshuse (tropshuse).“

§ 37. Kommunal hjælp i lokalespørgsmålet.

Hvis det ikke er hensigtsmæssigt eller i overskuelig tid muligt at rejse en sognegård eller et ungdomshus, må kommunen dels søge at udnytte alle bestående muligbeder

for at fremskaffe lokaler i andre ejendomme, dels tage lokalemangelen i betragtning ved planlægningen af det offentlige byggeri og ved udarbejdelsen af bebyggelsesplaner. Det bør dernæst gøres til en betingelse for anerkendelsen af større boligprojekter, der modtager offentlig støtte, at de forudser indretning af lokaler, der, hvor kommunale ungdomsudvalg er oprettet, med disse som mellemed kan udlejes til bestemte foreninger eller på skift til forskellige foreninger.

Lokaler, der vil kunne benyttes af ungdomsorganisationerne, findes bl. a. i forbindelse med biblioteker, aldersrenteboliger, alderdomshjem o. lign., i skolerne, (navnlig aulaer, sanglokaler og andre lokaler, der ikke er for stærkt præget af skolens særlige forhold), i offentlige bygninger (uudnyttede kælder- og loftslokaler), samt i vandrerhjem. Benyttelsen af almindelige skolestuer kan derimod — bortset fra aftenskole- og studiekredsvirksomhed — kun anbefales foreningerne i de tilfælde, hvor der absolut ikke findes andre muligheder.

Arbejdet med at fremskaffe egnede lokaler til ungdomsforeningerne bør være en moralsk forpligtelse for kommunerne, i hvilken forbindelse man skal henvise til, at kommunerne har pligt til i henhold til aftenskoleloven at stille lokale med lys, varme og rengøring til rådighed for studiekredse og undervisning.

Enkelte ungdomsudvalg har givet udtryk for en vis betænkelighed over for det her fremførte, idet man har ment, at for eksempel et krav, om at der skal være ungdomslokaler i forbindelse med større boligprojekter, der opføres med offentlig støtte, ville virke hæmmende på boligbyggeriet. Kommissionen mener ikke, at dette vil være tilfældet, da man forudsætter, at bygherren modtager leje af lokalerne enten direkte af foreningen eller af kommunen, og det må desuden fremhæves, at netop den vanskelige boligsituation har skabt et øget behov for lokaler til brug for ungdommen.

Den anden side af lokaleproblemet har at gøre med den leje, der skal betales, eller omkostningerne ved driften af lokaler, som tilhører foreningerne selv.

Man må regne med, at de fleste ungdomsforeninger i lang tid fremover vil være henvist til lokaler lejet hos private, samt at driften af et forsamlingshus, en sognegård, et ungdomshus eller et lignende fælles fritidslokale nødvendiggør, at de foreninger, der benytter dem, betaler en vis afgift for denne benyttelse. De foreninger, som har egne lokaler, vil på grund af de fordele, som dette frembyder i det daglige arbejde, ikke opgive dem, uanset at de udgifter, der er forbundet hermed, kan virke hæmmende på foreningernes øvrige virksomhed. Da den udgift, der er forbundet både med leje af lokaler og drift af egne lokaler, kan virke meget tyngende på foreningernes budget (således er der foreninger, der betaler 1 200 kr. for et enkelt lokale i årlig leje), har ungdomskommissionen overvejet, hvorvidt der bør ydes foreningerne en økonomisk støtte til delvis dækning af denne udgift.

En sådan støtte bør først og fremmest ydes af de kommuner, der ikke kan anvise foreningerne billige, egnede lokaler. I denne forbindelse kan der henvises til de bl. a. af København, Frederiksberg, Gentofte og Fredericia etablerede ordninger. I København ydes der et tilskud på 60 pct. af lokaleudgifterne til foreninger, der virker opdragende i kulturel, national, politisk eller religiøs henseende, og som har bestået i mindst to år og har mindst 100 medlemmer. De lokaler, der kommer i betragtning, er sådanne, som anvendes til kontorer, studiekredse og andet dagligt arbejde samt til almindelige hyppigere forekommende medlemsmøder. Tilskuddet kan dog ikke overstige 2 kr. pr. medlem i alderen 16—30 år med bopæl i Københavns kommune.

I Fredericia og Frederikshavn ydes 2 kr. pr. medlem i henholdsvis alderen 15—20 år og 14—25 år ligeledes til nationale, politiske eller religiøse foreninger med mindst 20

medlemmer på betingelse af, at foreningen i det forudgående finansår har afholdt mindst 12 foredragsmøder eller lignende. Gentofte yder ligeledes 2 kr. pr. medlem, men tilskuddet er ikke direkte et tilskud til lokaleleje. På Frederiksberg bevilgedes tilskuddet efter tilsvarende regler, men det er for tiden inddraget. I Hvidovre ydes der dels et almindeligt tilskud pr. medlem gradueret efter medlemmernes alder, dels et særligt lokaletilskud, som i 1950—51 efter ansøgning blev ydet med 1,50 kr. pr. medlem til foreninger med særlige lokaleudgifter, dog kun såfremt der ikke på anden måde (f. eks. ved udlån af skolelokaler) ydes kommunal støtte dertil.

I andre kommuner, f. eks. Hillerød, Herlev, Kolding og Nakskov er der endvidere stillet midler til rådighed til drift af mødelokaler eller til lokaletilskud efter ansøgning.

Ungdomskommissionen foreslår, at det ved den forestående ændring af ungdoms- og aftenskolelovgivningen bestemmes, at kommunerne skal yde ungdomsforeningerne tilskud til delvis dækning af lokaleudgifterne. Idet det bemærkes, at de nærmere retningslinier for en tilskudsordning måtte fastlægges af undervisningsministeriet, skal man henstille, at tilskuddet sættes i forhold, til ungdomsforeningernes dokumenterede udgifter til leje af lokaler, der anvendes til foreningernes daglige arbejde, samt til hyppigt forekommende medlemsmøder. For foreninger med egne lokaler foreslås tilskuddet ydet i forhold til den udgift, som foreningen skønsmæssigt ville have, hvis den lejede tilsvarende lokaler i det omfang, det var passende efter foreningens størrelse og arbejdsform, samt de stedlige forhold, dog ikke udover den faktisk afholdte udgift.

Størrelsen af tilskuddet kunne tænkes gradueret efter foreningens aktivitet og dens evne til selv at bære de pågældende udgifter. Kommissionen anser det for vigtigt, om en sådan støtte i højere grad udgik til særlig aktive foreninger end til mere passive foreninger med mange medlemmer. De store foreninger vil som regel bedre være i stand til selv at afholde lokaleudgifter end de små foreninger, da lokaleudgiften i reglen ikke vokser proportionalt med medlemstallet.

Kommissionen foreslår derfor, at der gennemføres en ordning, hvorefter foreningerne får et kommunalt tilskud på 75 pct. af det beløb, hvormed lokaleudgifterne, således som de er fastsat i samråd med det kommunale ungdomsudvalg, overstiger et beløb af 2 kr. pr. medlem (aktivt og passivt). En udgift til lokaler, der svarer til et par kroner om året, må normalt kunne afholdes af medlemmernes bidrag, mens udgiften kan virke tyngende, når den udgør større beløb pr. medlem.

Det har været drøftet, om et eventuelt lokaletilskud kunne sættes i forhold til det indbetalte medlemskontingent som et udtryk for medlemmernes egen økonomiske indsats, men man har ikke ment at kunne gå ind herfor, da mange foreninger har indtægter fra medlemmerne af anden art, f. eks. ved at der opkræves betaling for de enkelte møder, eller ved at man opkræver et indirekte medlemskontingent gennem betalingen for et medlemsblad.

En kommunal støtte som den foreslåede bør ikke betinges af en for detaljeret kommunal kontrol med foreningernes arbejde, og man bør ikke lægge ensidig vægt på foreningernes oplysende virksomhed, men desuden have opmærksomheden henvendt på behovet for, at foreningerne også på anden måde samler ungdommen, dels ved på samme måde som ungdomsklubberne at give dem et fristed, som mange af dem hårdt savner, dels ved at give dem adgang til sund underholdning.

Hvor der er oprettet kommunale ungdomsudvalg, bør administrationen af ordningen henlægges til disse. Andre steder bør ordningens praktisering drøftes med en repræsentation for de lokale ungdomsforeninger.

Da kommissionen har ønsket den foreslåede ordning så alsidigt belyst som muligt, har man anmodet de kommunale ungdomsudvalg i en række større bykommuner om at udtale sig om forslaget. Det fremgår af de modtagne besvarelser, at et enkelt udvalg (Aalborg) er imod en tilskudsordning, da kommunen allerede har ydet foreningerne stor hjælp, medens de øvrige adspurgte udvalg (Århus, Fredericia, Frederiksberg, København, Næstved, Odense, Randers) finder en tilskudsordning ønskelig. Et par af udvalgene (København og Odense) finder, at den foreslåede ordning vil stille de store foreninger for dårligt, og et enkelt (København) mener, at der bør fastsættes et absolut maksimum for tilskuddets størrelse.

Man skal herefter foreslå, at der optages følgende paragraf i aftenskoleloven:

Det påhviler enhver kommune at yde tilskud til de i vedkommende kommune hjemmehørende ungdomsforeningers lokaleudgifter efter nærmere af undervisningsministeriet fastsatte regler.

Kommunens tilskud refunderes vedkommende kommune af statskassen med 50 pct.

Kommissionen skal endnu engang understrege, at målet må være at få forøget udbudet af egnede lokaler, og at behovet for en kommunal indsats på dette område ikke overflødiggøres af økonomisk støtte til foreningerne. Der ei ikke alene brug for billigere lokaler, men også — og måske i endnu højere grad — for bedre lokaler.

Kapitel 7.

Ungdomsklubvirksomhed.

§ 38. *Ungdomsklubvirksomhedens indhold og omfang.*

Ved siden af det klubprægede arbejde, der gennem en årrække har været udført dels i forskellige af de store ungdomsforeninger, først og fremmest KFUM, KFUK og D.s.U., dels i de forskellige settlements, er der i det sidste tiår oprettet et antal institutioner og foreninger, som udtrykkelig benævner sig fritidsklubber eller ungdomsklubber. Enkelte klubber oprettedes allerede før den anden verdenskrig, men bevægelsen blev først mere kendt under besættelsen, hvor den i begyndelsen navnlig blev støttet af Dansk Ungdomsamvirke og Danske Kvinders Samfundstjeneste. Disse to organisationer nedsatte et *udvalg for fritidsklubber i Danmark*, som støttede forskellige lokale initiativer for oprettelse af fritidsklubber eller ungdomsklubber, og i begyndelsen af 1943 var der ialt 24 af disse i gang. Hertil kom *Ungdomsringen*, der blev stiftet i sommeren 1942, og som oprettede fritidsklubber for de 14-18-årige i de eksisterende fritidshjems lokaler. Arbejdet i Ungdomsringen er siden fortsat uden afbrydelser, mens arbejdet i udvalget for fritidsklubber i Danmark gik i stå i den sidste del af besættelsestiden, og en række af de af udvalget oprettede klubber blev lukket. Efter befrielsen stiftedes imidlertid *Landsforeningen af ungdomsklubber i Danmark*, som siden har fortsat udvalgets arbejde.

Ungdomsringens arbejde har været præget af, at organisationen alene omfatter klubber, som har været anerkendt til modtagelse af offentlige tilskud ifølge forsorsloven, medens Landsforeningen i væsentlig grad har helliget sig de helt fritstående klubber og de klubber, som er oprettet som et led i arbejdet i ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom. I de seneste år er til disse grupper kommet en gruppe klubber i Socialt Boligbyggerisejendomme i København samt en gruppe indenfor Dansk Arbejdsmandsforbunds ungdoms-afdelinger.

I foråret 1950 foretog ungdomskommissionen en undersøgelse, der omfattede ca. 60 af de da bestående ca. 100 ungdomsklubber, og den blev suppleret med redegørelser for virksomheden i Ungdomsringen, Landsforeningen for ungdomsklubber, Socialt Boligbyggeris ungdomsklubber og Dansk Skolescenes ungdomshus.

Det fremgår af det materiale, som således indsamledes, at de fleste ungdomsklubber var ret nye, og at det kommunale initiativ havde betydet temmelig meget, dels på grund af det klubarbejde, der er udført i ungdomsskolen, dels i forbindelse med fritidshjemmene. Der findes flere typer af klubber, idet der er variationer såvel med hensyn til størrelse som med hensyn til antal åbningsdage og virksomhed. Således har ungdomsskoleklubberne som regel kun åbent et par timer en enkelt ugedag, medens Socialt Boligbyggeris ungdomsklubber, fritidshjemsklubberne og forskellige af de fritstående klubber har åbent flere timer på alle ugens dage. De sidste klubber opfylder derved andre behov end de først-

nævnte, idet de i højere grad udvikler sig til egentlige tilholdssteder og på den anden side må søge at give lejlighed til beskæftigelse af mange forskellige arter, hvor man inden for ungdomsskoleklubberne må nøjes med et mere begrænset virkefelt. Den typiske klub har 70—80 medlemmer.

Ledelsen af klubberne er som regel fordelt mellem en bestyrelse af ældre, en daglig leder og et klubråd, valgt af de unge selv. Det er kun enkelte af klubberne, hvor ledelsen helt ligger i hænderne på de unge selv, medens det egentlige ansvar i de fleste tilfælde er placeret hos klublederen, der kan være ansvarlig overfor en bestyrelse af ældre. I ikke helt få klubber er medlemmerne slet ikke inddraget i ledelsen af arbejdet. Også klubbernes økonomiske stilling udviser forskelle, idet en del modtager offentlige tilskud i ret betydeligt omfang, medens andre bliver drevet ved medlemmernes egne midler, eventuelt suppleret med større eller mindre bidrag fra privat side, f. eks. fra støttemedlemmer eller fra forskellige legater.

Arbejdet i de forskellige ungdomsklubber er som nævnt meget forskelligt præget, men det er muligt at give en samlet oversigt over de forskellige typer af fritidsbeskæftigelser, som træffes i klubberne.

Næsten alle klubberne fungerer i et vist omfang som et „varmt gadehjørne“. En større eller mindre del af den tid, der tilbringes i ungdomsklubber, går med tvangfri snak, eventuelt i et lokale med servering af sodavand, the eller lignende. Dernæst er der de fleste steder lejlighed til at beskæftige sig med spil af forskellig art, f. eks. billard, bob, bordtennis, skak, dam, mølle, halma, ludo, fortunaspil og selskabspil. De foretrukne synes at være de spil, som kræver nogen færdighed. Mange steder dyrkes de i stor udstrækning, bl. a. ved at der arrangeres turneringer.

Sporten har ret ringe plads i de fleste klubber, idet der dog en del steder dyrkes fodbold og håndbold.

Navnlig hvor medlemmerne er relativt unge, er det et ret hyppigt led i underholdninger o. lign. at arrangere selskabslege. De egentlige underholdningsprogrammer omfatter iøvrigt filmforevisninger, hvorved man benytter sig af Statens Filmcentrals film og af de film, som stilles til rådighed af forskellige ambassader og gesandtskaber, eller lejer film hos de forskellige udlejningsselskaber, amatøropræden, navnlig ved klubbens egne kræfter, f. eks. som udslag af en dramatisk kreds' arbejde, grammofonmusik og dans til grammofonmusik, radio eller orkester.

Et kapitel for sig er hobbyvirksomheden, der bl. a. kan omfatte træsløjd, metal-sløjd, radiosløjd, bensløjd, kanobyggeri, modelbyggeri, modelflyvning, modeljernbane, modelteater, keramik, tegning, maling, fotografering, læderplastik, syning, strikning, vævning og stoftryk. Visse af disse hobbies kræver ikke særligt værktøj, og til andre som f. eks. træsløjd kan benyttes det værktøj, der ofte er tilstede bl. a. i fritidshjemmene, medens atter andre forudsætter, at der indrettes særlige hobbyrum, hvorfor de ikke forekommer så ofte, som lederne eller de unge måske kunne ønske.

I de større ungdomsklubber og i en del mindre, hvor arbejdet har nogen tid bag sig, er der oprettet studiekredse under forskellige navne, navnlig som samtalekredse eller diskussionskredse, samt forskellige undervisningshold, bl. a. efter aftenskoleloven, f. eks. i fremmede sprog.

Om foredragsvirksomhed i samme forstand som i de egentlige ungdomsforeninger, er der kun sjældent tale, og da kun i form af foredrag af underholdende karakter, f. eks. ledsaget af film eller lysbilleder.

I sommertiden er klubberne i de fleste tilfælde lukket, men arbejdet fortsættes da ofte i form af friluftsliv, f. eks. ved afholdelse af søndagsture, weekend-ture og i ferien vandreture eller lejrophold.

De fleste klubber har en række af disse beskæftigelser på programmet, og det synes at være en almindelig erfaring, at de mindre krævende former væsentligt tjener til at fange de unges interesse i den første tid, hvor de kommer i klubben, og at de derefter søger over i det mere krævende, f. eks. i studiekredse, usædvanlige hobbies o. lign. Der synes overalt at bestå vanskeligheder ved at finde passende startbeskæftigelser for pigerne, idet de kun sjældent kan fastholdes ved de traditionelle „kvindelige“ beskæftigelser og har svært ved at komme ind i de traditionelt „mandlige“ områder. Et problem synes det også at frembyde, at de mere interessante kvindelige sysler, som f. eks. vævning og stoftryk, kræver, at der ofres temmelig meget i retning af anskaffelse af redskaber og materialer.

De forskellige klubber er ganske naturligt præget af medlemmernes alder, idet de klubber, der væsentligst besøges af 14-16-årige, beskæftiger sig mere med lege og lettere underholdning, medens der, hvor medlemmerne er ældre, f. eks. 17—20 år, også forekommer undervisning.

Uanset hvorledes lederspørgsmålet iøvrigt er ordnet, betyder de unges egen indsats meget inden for de enkelte beskæftigelsesgrene, f. eks. for så vidt angår underholdningsprogrammerne og hobbyvirksomheden. De unge kan imidlertid efter manges erfaring aktiviseres ganske særligt, hvor der er oprettet klubråd, og en del af ledelsen således er lagt i de unges egne hænder.

§ 39. *Definitionen af begrebet ungdomsklubber.*

Hvis man søger at opstille en definition af begrebet ungdomsklubber, må man lægge hovedvægten på følgende faktorer:

a. Den aktivisering og beskæftigelse af de unge, som tilstræbes i ungdomsklubberne, foregår først og fremmest i alderen fra ca. 14 til ca. 18 år. De efter forsorgsloven hidtil anerkendte klubber har principielt arbejdet netop med denne gruppe, som i loven er defineret som børn over den skolepligtige alder. De forskelle, der kan være mellem forskellige unge med hensyn til udvikling og modenhed, gør det imidlertid nødvendigt, at grænserne ikke overholdes skarpt, således som det heller ikke er sket, og der vil blive en del tilfælde, hvor børn fra 12 års alderen både vil have behov for at deltage i et ungdomsklubarbejde og med udbytte vil kunne gøre dette sammen med de 14-18-årige. Også en del 18-21-årige vil kunne have udbytte af at være med i klubarbejdet og bør derfor ikke vises bort fra det. Flertallet af de unge vil imidlertid efter de hidtidige erfaringer forholdsvis hurtigt efter det fyldte 18. år miste tilhørsforholdet til klubvirksomheden, fordi interesserne er blevet andre. For unge over 21 år vil der næppe i almindelighed være noget at hente i et arbejde af ungdomsklubkarakter, hvor de står sammen med væsentligt yngre, men for så vidt de deltager i organiseret ungdomsarbejde, vil dette normalt have karakter af egentlige foreninger, hvor hovedvægten lægges på møder, studiekredse o. lign., eller — hvis det foregår under klubform — i mindre grad behøve offentlig støtte end klubberne for de 14—18-årige.

Arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952 taler således om, at klubberne væsentligst skal tage sigte på at udføre et forebyggende arbejde for unge i alderen fra ca. 14 til 18 år.

b. Et andet væsentligt træk ved ungdomsklubvirksomheden må blive, at der er faste lokaler, som står åbne for deltagerne i klubbens arbejde til bestemte tider, normalt

flere timer i træk flere dage om ugen. Det kan ikke være nødvendigt, at lokalerne alene er beregnet til ungdomsklubbens brug, men på de tider, hvor de står åbne for ungdomsklubben, kan de ikke samtidig være åbne for andre.

Ved de hidtil foretagne anerkendelser af ungdomsklubber efter forsorgsloven har man holdt sig hertil og i reglen givet dispensation fra det almindelige krav i lovens § 126, stk. 3, 2. pkt., hvorefter anerkendelse i almindelighed kun kan meddeles institutioner, der har åbent i mindst 4 timer daglig på søgnedage hele året rundt med undtagelse af en rimelig sommerferie. Det kan forventes, at denne praksis bliver opretholdt.

c. Klubben må skulle stå åben for alle interesserede, der opfylder aldersbetingelserne og de økonomiske betingelser. Selv i de tilfælde, hvor klubben er startet med en vis gruppes behov for øje, må der være adgang for andre. Såfremt arbejdet drives under foreningsformer, d. v. s. med vedtægter, medlemskort o. lign., må der altid være en let mulighed for at besøge klubben som gæst og for derefter eventuelt at blive medlem af den. Det må ikke være en betingelse, at man samtidig indmelder sig i en bagved stående forening.

d. Aktiviteten i klubberne er rettet imod at hjælpe de unge til at beskæftige sig selv. Der gives derfor de unge lejlighed til frit uforpligtende samvær, til deltagelse i spil og sport af forskellig art og i hobby virksomhed samt til at deltage i klubbens ledelse og tilrettelæggelse af arrangementer af underholdende og beslægtet karakter. Bekendtgørelsen af 28. februar 1952 anvender formuleringen: „Klubberne bør give de unge adgang til sammen med jævnaldrende at deltage i udviklende underholdning samt give dem adgang til beskæftigelse og deltagelse i hobbyvirksomhed, idet der må lægges særlig vægt på at opøve deltagerne til selvvirksomhed.“

e. Det ligger i klubarbejdets karakter, at der ikke drives systematisk propaganda for et eller andet standpunkt indenfor klubbens rammer, men det kan næppe kræves, at klubberne skal drives med fuldstændig politisk, religiøs og anden ideologisk neutralitet. Dels er det næsten umuligt at opfylde et eventuelt krav i denne retning, dels er det uheldigt at give de unge i klubberne indtryk af, at man kan være standpunktløs, eller at klubledelsen er bange for at give udtryk for sine standpunkter.

En ungdomsklub kan således defineres som et i det væsentlige for aldersgruppen fra 14 til 18 år tilrettelagt ungdomsarbejde, der gennem at stille lokaler til rådighed giver de unge et tilholdssted, hvor de kan være sammen med jævnaldrende og på dette grundlag bygge et frit fællesskab op samt deltage i hobbyvirksomhed og underholdning af forskellig art, idet arbejdets hovedformål er at give plads for ungdommens trang til at udvikle sine interesser og for dens beskæftigelseslyst og aktivitet.

§ 40. *Støtten til klubvirksomhed efter forsorgsloven m. v.*

Ungdomsklubbernes karakter medfører, at visse udgiftsposter spiller en særlig stor rolle på budgettet. Det drejer sig om udgifterne til lokaler (husleje, lys, gas, varme, rengøring), ledelse og hobbymaterialer. Dertil kommer udgifterne til etableringen, navnlig til inventar, spil m. v. og værkstedsudstyr (til hobby virksomheden).

Med hensyn til inventar og værkstedsudstyr vil der efter den gældende praksis for ydelse af byggestøttelån, for så vidt klubberne indrettes i forbindelse med opførelse af nye ejendomme, være mulighed for at medregne et vist standardudstyr på byggeregnskabene. Efter de i 1951 gennemførte ændringer af byggestøtteloven vil der også være visse muligheder for at medregne etableringsudgifter af denne art ved en ombygning, hvorved der fremskaffes ungdomsklublokaler. Der vil herigennem være givet gode muligheder for

støtte til etableringen af de nævnte klubber. Hvad der navnlig af inventar måtte kræves herudover, vil med held kunne søges fremskaffet gennem klubbens eget arbejde, idet det efter erfaringerne ligger inden for det mulige at fremskaffe de fornødne midler til sådanne nyanskaffelser ved de unges indsats, ligesom det må anses for heldigt, at der består en række konkrete opgaver, der således kan stilles de unge.

Såfremt klubben vil kunne anerkendes efter forsorgsloven, kan etableringen iøvrigt finansieres efter endnu gunstigere regler.

Med hjemmel i forsorgsloven gives der nemlig i øjeblikket støtte til en række ungdomsklubber, der nærmere opfylder en række i medfør af forsorgsloven af arbejds- og socialministeriet og overinspektionen for børneforsorgen fastsatte betingelser.

Driftstilskudet til godkendte ungdomsklubber har siden 1945 udgjort 70 pct. af de af ministeriet godkendte driftsudgifter. Ved lov nr. 92 af 14. marts 1951 om ændringer i forsorgsloven vedrørende forøget offentlig støtte til institutioner for børneforsorg er dette tilskud nu blevet forhøjet til 80 pct., således at der ydes et statstilskud på 45 pct. af de godkendte driftsudgifter, medens kommunen, for så vidt den ikke selv driver institutionen, yder et tilskud på 35 pct. (§ 127, stk. 1, c).

Medens godkendelse til statstilskud af institutioner for børn over den undervisningspligtige alder tidligere kun kunne ske i undtagelsestilfælde, idet det i forsorgslovens § 127, stk. 2, var bestemt, at sådanne institutioner kunne få tilskud „under særlige forhold“, er dette forbehold nu slettet.

Ligesom tidligere er der dog i loven den begrænsning, at tilskud ikke kan gives til institutioner, der er anerkendt eller modtager tilskud som led i det almindelige skolevæsen (§ 126, stk. 2).

Der er endvidere efter forsorgsloven mulighed for at yde etableringstilskud til institutioner, der opnår anerkendelse. Efter § 127, stk. 5 a, kan der således til forebyggende institutioner med egen bygning ydes støtte fra staten med indtil 50 pct. af den del af udgifterne ved lokalernes indretning eller forbedring og anskaffelse af fornødent inventar, der ikke kan dækkes af størst mulige prioritetslån, af offentlige midler eller sådanne andre midler, som arbejds- og socialministeren godkender, samt størst muligt statslån efter byggestøtteloven.

Til institutioner, der indrettes i lejede lokaler, kan staten yde støtte med indtil 50 pct. af udgifterne ved lokalernes indretning og anskaffelse af fornødent inventar.

Statens støtte kan i begge tilfælde gøres betinget af, at den kommune, hvori institutionen er beliggende, yder en støtte af indtil samme størrelse. Til institutioner, der ikke oprettes af en kommune, kan den samlede støtte fra stat og kommune dog ikke udgøre mere end 70 pct. af udgifterne. På grund af de ret begrænsede midler, der i de senere år har stået til rådighed på finansloven, har arbejds- og socialministeriet som regel fulgt den praksis dels altid at gøre støtte fra staten afhængig af støtte fra kommunen, dels at give 35 pct. i støtte fra staten af de restudgifter, der ikke kan dækkes ved fuld udnyttelse af de forannævnte andre lånemuligheder.

For at en ungdomsklub kan opnå anerkendelse til statstilskud efter forsorgsloven, kræves det bl. a., at institutionen, hvis den ikke drives af en kommune, har en bestyrelse på normalt 5 og ikke under 3 medlemmer, heraf mindst eet kvindeligt medlem. Såfremt den stedlige kommunalbestyrelse fremsætter ønske herom, suppleres bestyrelsen med et af kommunalbestyrelsen, efter yderligere forhandling med den øvrige bestyrelse, valgt medlem. Medens der tidligere var bestemte krav i loven om, at der i bestyrelsen skulle være dels en læge, dels en pædagog, er disse krav opgivet ved den nye lov.

Anerkendelse af ungdomsklubber meddeles med en bestemt person som leder og kan til enhver tid tilbagetages. I praksis er det krævet, at lederen skal være myndig. Derimod har man ikke stillet krav om nogen bestemt uddannelse, men har lagt vægt på, om den foreslåede leder havde særlige evner for og erfaring i ungdomsarbejde. Kravene om en bestyrelse, der er ansvarlig for institutionens almindelige drift, og en anerkendt voksen leder, der har ansvaret for den daglige drift, kan ikke fraviges efter forsørgsloven. Loven stiller sig imidlertid ikke hindrende for, at der ved ungdomsklubber findes særlige organer, hvorved de unge deltager i ledelsen af klubben (klubråd eller lignende), og sådanne klubråd er, som nævnt, indført i en del tilfælde. Kommissionen anser det for meget væsentligt, at de unge får det størst mulige medansvar.

En betingelse for anerkendelse af en institution efter forsørgsloven er, at den udelukkende eller dog væsentligst modtager børn af mindrebemidlede forældre. I praksis betyder dette, at man stiller krav om, at mindst to trediedele af de unge, der besøger klubberne, kommer fra hjem, hvor forældrene opfylder betingelserne for at være nydende medlemmer af en sygekasse.

Endelig er det en betingelse for anerkendelse, at klubberne normalt indkræver et kontingent på kr. 1,50 pr. måned, hvorved der forudsættes, at medlemmerne desuden selv betaler for fortæring og deltager i afholdelsen af udgifter til materialer til hobbyvirksomhed. Dette udelukker dog ikke, at bestyrelsen kan tilstå friplads helt eller delvis, ligesom der er mulighed for, at kommunen i trangtilfælde kan betale kontingentet uden retsvirkning for forældrene.

Om beregningen af de tilskudsberettigede driftsudgifter findes nærmere oplysninger i arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952. Af særlig interesse for ungdomsklubber er, at der blandt de tilskudsberettigede udgifter kun kan medtages 50 pot. af udgifterne til materialer, der anvendes til hobbyvirksomhed. Begrundelsen herfor er, at det må anses for at være af pædagogisk betydning, at de unge i betydeligt omfang selv deltager i disse udgifter.

Pr. 31. marts 1952 var der anerkendt ialt 62 klubber efter de her anførte regler.

Gennem undervisningsministeriet ydes der af en på finansloven optaget bevilling til „forskellige foranstaltninger vedrørende ungdommens opdragelse og uddannelse“ på 15 000 kr. tilskud til fritidsklubber, der oprettes i tilknytning til ungdomsskoler for den ufaglærte ungdom, jfr. om denne skoleform, lov bekendtgørelse nr. 301 af 16. juni 1948.

Ifølge praksis yder staten tilskud til sådanne fritidsklubber med $\frac{1}{3}$ af samtlige udgifter, forudsat at kommunen eller institutioner m. v. uden for elevernes kreds dækker de resterende $\frac{2}{3}$ af udgifterne. Udgiften til lokale, lys og varme må dog holdes uden for de tilskudsberettigede udgifter, da der påhviler kommunen en almindelig pligt til at sørge for lokaler m. m. til ungdomsskolen, og statens tilskud til lærerløn kan ikke ydes i forhold til højere timeløn end den til enhver tid ifølge loven gældende minimumsbetaling i ungdomsskolen.

Ansøgning om tilskud, ledsaget af specificeret budget, indsendes til undervisningsministeriet gennem de lokale skolemyndigheder ved klubsæsonens begyndelse. Antallet af klubber, der således har fået statstilskud, er steget fra ca. 10 i 1947—48 til ca. 30 i 1950—51.

Det tilføjes, at klubberne ved de skoler, hvor de er oprettet, betragtes som et uundværligt led i skolens arbejde, samt at en del skoler afholder elevaftener m. v. uden at søge tilskud hertil. Undervisningsministeriets fornævnte bevilling kan iøvrigt også anvendes til

andre særlige ungdomsarrangementer, der ligger på linie med ungdomsskolearbejdet, samt til fritidsklubber, der ikke er direkte tilknyttet ungdomsskolen.

Kommissionen har overvejet, hvorvidt det driftstilskud på 80 pct. af de af arbejds- og socialministeriet godkendte driftsudgifter, der gives til ungdomsklubber, der er godkendt efter forsørgsloven, er for rigeligt. Det kunne f. eks. tænkes, at det vil svække initiativet og ansvarsfølelsen hos de unge og stå i vejen for den aktivisering af medlemmer, der bl. a. kan ske i forbindelse med en eller anden fælles indsats for klubben. Dertil kommer, at forskellige af udgifterne f. eks. til hobbyvirksomhed kan blive så store, at det vil være rimeligt at få de unge til at deltage i dem i det mulige omfang.

Man må dog mene, at den begrænsning af de udgifter, som kan godkendes som tilskudsberettigede, der er foretaget ved arbejds- og socialministeriets bekendtgørelse af 28. februar 1952, fjerner enhver betænkelighed overfor den høje tilskudsprocent, og at det således er rimeligt, at der gives tilskud på 80 pct. til visse væsentlige udgifter.

Dette gælder således udgifter til husleje. Kommissionen gør i denne forbindelse opmærksom på, at det må anses for rimeligt at stille mindre strenge krav til de lokaler, der benyttes af ungdomsklubber end til de forebyggende børneinstitutioners lokaler, idet man dog må være forsigtig med i almindelighed at svække kravene til de sanitære forhold. De unge opholder sig ofte kun i lokalerne i kortere tid, eller de kan — således som det navnlig er tilfældet ved forskellige klubber, der oprettes i boligkomplekser — iøvrigt holde til i familiens lejlighed i nærheden, således at klublokalerne kan betragtes som en udvidelse af lejlighedsarealet*). Kommissionen kan derfor anbefale, at de almindelige krav til institutioner af denne art lempes, idet det er af den største betydning, at udgifterne ved oprettelsen af sådanne klubber ikke blive for store. Selv ret beskedne klublokaler er bedre tilholdssteder for ungdommen end porte og kaffebarer.

Endvidere anser kommissionen det for rimeligt, at der ydes fuldt driftstilskud af de faste udgifter til lys, gas og rengøring, der ikke overstiger de i henhold til forsørgslovens § 128 godkendte.

Fra hovedreglen om, at der ydes 80 pct. driftstilskud, er det efter kommissionens opfattelse rigtigt, at der foretages forskellige undtagelser. De unge bør således selv fuldt ud dække udgifterne ved eventuel fortæring i forbindelse med møderne. Endvidere bør de i rimeligt omfang deltage i udgifterne ved underholdningsarrangementer, såsom film, dans o. lign., der medfører særlige udgifter for klubben, således at der opkræves en passende entre.

Et særligt problem frembyder udgifterne ved hobby virksomhed. Såvel af økonomiske som af pædagogiske grunde bør de unge nemlig deltage i disse udgifter. Man er dog klar over, at betalingen for materialer må varieres efter de unges økonomiske evne, og efter om der fremstilles genstande af varig værdi, og f. eks. må sættes væsentligt lavere (og eventuelt helt bortfalde) for skoleelever og lærlinge, medens den kan sættes højere for deltagere, der har en egentlig arbejdsindtægt.

Når det, som bestemt ved den nævnte bekendtgørelse, tillades klubberne at opføre halvdelen af udgifterne til materialer som tilskudsberettigede, således at det offentlige tilskud bliver 40 pct. af de samlede udgifter, vil man kunne overlade det til lederne at påse, at de unge i det mulige omfang deltager i udgifterne, under rimelig hensyntagen til pædagogiske og økonomiske hensyn.

*) I denne forbindelse skal nævnes, at erfaringerne fra boligklubberne synes at tyde på, at kravet om særlige toiletter ved klublokalerne disse steder er overflødig, idet de unge alene benytter toiletterne i lejlighederne.

Af de bestående ungdomsklubber vil de fleste kunne få denne støtte under den gældende ordning. Dette gælder dog ikke ungdomsskoleklubberne, der i alle henseender indtager en særstilling.

Det er imidlertid et væsentligt spørgsmål, i hvilken grad en virksomhed, der opfylder den foran givne definition, og som drives i forbindelse med en organisation, der også arbejder på anden måde (man kan f. eks. her tænke på KFUM og KFUK, De danske Ungdomsforeninger, politiske ungdomsforeninger eller idrætsforeninger), bør kunne komme i betragtning ved ydelsen af tilskuddene.

Det vil formentlig være rigtigt i denne forbindelse at opstille følgende betingelser:

1. Klubvirksomheden skal optræde som en selvstændig del af den pågældende organisations arbejde".
2. Der skal etableres en særlig ledelse af ungdomsklubvirksomheden, som i hvert fald kun for enkelte medlemmers vedkommende må være identisk med ledelsen af organisationens arbejde iøvrigt.
3. Ungdomsklubvirksomhedens regnskab skal føres særskilt.
4. De for ungdomsklubvirksomheden beregnede lokaler må ikke anvendes til samme tider af ungdomsklubben og organisationens øvrige afdelinger.

Under disse forudsætninger skulle også klubber oprettet af disse organisationer kunne blive tilskudsberettigede, og kommissionen ville anse det for meget heldigt, om der oprettedes klubber på denne måde.

Kommissionen er opmærksom på, at visse klubber eller foreninger af klublignende karakter eventuelt ikke vil kunne falde ind under støttereglerne i forsorgsloven, og at det ikke altid vil være ønskeligt, at deres arbejdsform ændres på en sådan måde, at betingelserne opfyldes. I så fald må man imidlertid, såfremt de nu givne dispensationsmuligheder ikke er tilstrækkelige, henvise de pågældende klubber til at blive støttet efter de for støtte til foreningsarbejdet i almindelighed foreslåede regler eller ved særskilte bevillinger. For så vidt angår klubber, der er knyttet til skolevæsenet, vil det være naturligt, at finansieringen foregår gennem dette, f. eks. over aftenskolen og ungdomsskolen, således som det allerede sker ved de klubber, der arbejder i tilslutning til ungdomsskolen for den ufaglærte ungdom.

En del klubber drives direkte eller indirekte af det offentlige, medens andre nærmer sig til selvejende institutioner. Der vil imidlertid altid være en vis fare for bureaukratisering i det offentlige ungdomsarbejde, hvorved de daglige ledere og medlemmernes mulighed for at være medbestemmende bliver begrænset. Man anser det derfor for ønskeligt, at det offentlige lader sine fritids- og ungdomsklubber overgå til at være selvejende institutioner. Den gældende tilskudsordning giver de økonomiske muligheder herfor.

§ 41. Lederspørgsmålet inden for klubberne.

Det spørgsmål, som bortset fra de økonomiske spørgsmål oftest dukker op i diskussionen om ungdomsklubberne, er spørgsmålet om fremskaffelsen af de rette ledere både blandt de unge selv og blandt de voksne, som deltager i arbejdet, idet ungdomsarbejdet som helhed lider under mangel på anvendelige ledere.

Det skal her blot nævnes, at de faktorer, der gør en person egnet som leder i et ungdomsarbejde, i og for sig er ganske selvfølgelige, nemlig organisationsevne, initiativ og viden om de mange rent tekniske problemer, der fremkommer i et sådant arbejde. Hertil

kommer for de ældres, vedkommende interesse for og forståelse af ungdommen, og for alle ledere, både unge og ældre, evnen til at lede uden at dominere, **til** at øve en indsats uden at kvæle de unge menige medlemmers eget initiativ. Det må efter kommissionens opfattelse stærkt fremhæves, at det er dette sidste punkt, som er det afgørende for, om en person virkelig er egnet til at være ungdomsklubleder, idet der ikke vil kunne rådes bod på denne mangel ved nok så stor teknisk viden om foreningslivets problemer.

Kommissionen mener derfor ikke, at man kan løse problemet om fremskaffelsen afledere til ungdomsklubarbejdet så lidt som til noget andet ungdomsarbejde ved etablering af en særlig uddannelse, som måske endda skulle være obligatorisk for dem, der skulle indtage lederstillinger. Såvel indenfor fritidshjemseminariekommissionen som indenfor seminariekommissionen har man beskæftiget sig med spørgsmålet om en særlig uddannelse **til** dette arbejde, og kommissionen er enig i, at uddannelsen **til** fritidshjemslærer og uddannelsen til folkeskolelærer hver på sin måde giver de unge værdifulde forudsætninger for en indsats i ungdomsklubarbejdet, og ved en omlægning af uddannelsen eller ved indførelse af særlige kursus kunne disse forudsætninger forøges. Det er imidlertid rigtigt at understrege, at det afgørende for en leder ikke kan meddeles ved nogen uddannelse, men at f. eks. det praktiske arbejde i ungdomskorpserne eller andre ungdomsorganisationer kan være en mindst ligeså værdifuld forskole. Det må bemærkes, at arbejds- og socialministeriet ved anerkendelse af lederne ikke stiller krav om særlig uddannelse, men om særlige evner for og erfaring i ungdomsarbejde.

Derimod vil man anse det for en værdifuld hjælp til ungdomsklubarbejdet, om der kunne etableres særlige — både kortere og længere — kursus for ledere eller for særligt interesserede medlemmer, hvorved disse kunne erhverve en vis viden i bl. a. ungdomspsykologi, ungdomsproblemer og ungdomslovgivning, foreningsteknik og klubarbejde med hobbyvirksomhed. Kursus af denne art må først og fremmest tage sigte på personer, som allerede er inde i ungdomsklubarbejdet. Såvel Ungdomsringen som Landsforeningen af ungdomsklubber har gennemført en række kortere kursus med dette formål. Tilskud til sådanne kursus bør efter kommissionens mening kunne ydes efter de i kap. 6 foreslåede retningslinier.

Med henblik på at give visse grupper af unge de fornødne forudsætninger for uden alt for store begyndervanskeligheder senere at kunne tage et ungdomsklubarbejde op, vil det desuden være ønskeligt, om man både ved tilrettelæggelsen af fritidshjemslæreruddannelsen og læreruddannelsen og i højskolernes undervisning søger at give henholdsvis de unge lærere og højskoleungdommen forudsætninger for at gå ind i arbejdet i ungdomsklubberne.

Kapitel 8.

Fritidsvirksomhed i skolerne.

§ 42. *Den bestående fritidsvirksomheds indhold og omfang.*

Den række af skoleformer, som beskæftiger børnene og de unge — folkeskolen, mellemskolen, gymnasiet, ungdomsskolen, højskolen o. s. v. — har, således som det er berørt i kapitel 5, på mange måder mulighed for at øve indflydelse på udnyttelsen af fritiden.

For så vidt dette område vedrører børnene, falder det i og for sig udenfor ungdomskommissionens interesseområde, men som det omtales nedenfor, vil de fritidsvaner, som børnene erhverver, få stor betydning for dem fremover.

Der er navnlig tre områder, hvor skolerne kan få betydning. Dels ved i undervisningen at lægge vægt på de faktorer, som kan påvirke børnene og de unge til at fortsætte med lignende sysler i fritiden. Dels ved, at skolerne åbner deres døre for foreningerne, således at skolebygningerne kommer til at fungere som fritidscentre. Dels ved, at skolerne selv søger at udbygge en fritidsvirksomhed for eleverne.

I et vist omfang arbejdes der allerede på disse fronter, men det vil utvivlsomt være heldigt, om der kunne ske en udbygning heraf. Det første punkt vil blive behandlet udførligt i forbindelse med de fritidsinteresser, som særlig kunne komme på tale, således navnlig ved omtalen af læsning, film, musik, sløjd, tegning og håndarbejde, mens spørgsmålet om at stille lokaler til rådighed allerede er behandlet i kapitel 6. I nærværende kapitel vil kommissionen derfor alene behandle spørgsmålet om skolernes egen fritidsvirksomhed.

I forskellige kommuner har skolevæsenet allerede gennem flere år haft en omfattende fritidsvirksomhed igang.

Som det mest fremtrædende eksempel kan nævnes virksomheden på *Frederiksberg*, hvorom følgende kan oplyses:

Den frivillige undervisning, der ligger om eftermiddagen (i reglen fra kl. 15,30 til kl. 17,30), omfattede i 1951—52 fagene træsløjd (12 hold), metalsløjd (8 hold), småsløjd (14 hold), gymnastik (65 hold), kvindeligt håndarbejde (16 hold), bogbinding (14 hold), sang og musik (29 hold), tegning (6 hold), samaritergerning (3 hold), maskinskrivning (1 hold), lersløjd (6 hold), litteratur og dramatik (8 hold), skolekøkken for drenge (2 hold), folkedans (9 hold), modelteater (2 hold), modelnyvning (2 hold), boldspil (13 hold), læsestue, fritidsklub, skolehaver og markskole. Det samlede antal deltagere var 6 408, mens der ialt (pr. 31. 12. 1951) gik 10 501 elever i kommunens skoler. Der er utvivlsomt en del elever, der deltager i flere hold, men da en del af holdene kun er åbne for børn over en vis alder, ses det dog, at deltagerne udgør en meget betydelig del af det samlede elevtal. Herudover har eleverne haft adgang til Dansk Skolescenes arrangementer og til koncerter ved arbejdsledige musikere. Det bemærkes, at eleverne selv kan fremsætte ønske

om oprettelse af nye fritidshold, og hvis blot 15—20 ønsker at danne hold i et bestemt fag, gøres det, såfremt man kan skaffe lærerkræfter dertil.

Esbjerg kommune har i 1951—52 haft fritidsundervisning for skoleelever i sang, musik, skak, fritidshjem, håndarbejde, dramatik, akvarelmaling og tegning, folkedans, forskellige slags sløjd, smyrnasyning, syning, fritidsklub, gymnastik og keramik. Desuden har man i 1950—51 begyndt en mindre fritidsvirksomhed under friere former for et hold milieuhæmmede piger, som socialrådgiver, skolepsykiater og skolepsykolog havde fundet frem. Der er om sommeren, også i ferien, svømmeundervisning og skoleroning. Der er skoleorkester, skolehaver, skolebio og skolescene. I alt deltog ca. 3 000 af kommunens ca. 8 000 skoleelever i fritidsvirksomheden.

Københavns kommunes skolevæsen som sådan har ingen fritidsvirksomhed for eleverne af samme art som den, der findes i de to nævnte kommuner, men man kan dog henvise til, at de københavnske skoleelever gennem skolen får kontakt med det værdifulde skolehavarbejde, skolebiblioteker med fritidsudlån og Dansk Skolescenes teater- og biografforestillinger, som omtales i kap. 14 og 15.

Emdrupborg skole i København har dog i vinteren 1951—52 drevet fritidsklubber med ca. 200 deltagere og frivillig sang- og musikundervisning med ca. 250 deltagere. Skolens børnetal var ca. 775. Man har i enkelte hold både børnene og deres forældre som deltagere.

I *Odense* deltog i 1951—52 ca. 500 elever i fritidsvirksomheden, som omfattede gymnastik, sløjd, bordtennis, filateli, modelteater og håndgerning. I *Århus* var der fritidsvirksomhed i træ- og metalsløjd, vævning, husflid, bogbinding, naturiagttagelse, tegning og maling, dramatik, filateli, hobby, husgerning for drenge, syning, sang, sport, svømning, skolehavervirksomhed og orkestermusik med ialt 2 600 deltagere. Der var ca. 13 300 elever i kommunens skoler pr. 1. august 1951.

Langt de fleste af landets kommuner byder imidlertid ikke eleverne lejlighed til at deltage i en sådan fritidsvirksomhed.

De nævnte kommuners fritidsvirksomheder står åbne både for folkeskolens og eksamensskolens elever.

Gymnasierne indtager på mange måder en særstilling, bl. a. fordi den gruppe unge, der besøger dem, er særligt udvalgt. Gymnasiasterne har ofte forholdsvis lidt fritid, ikke mindst i provinsen, hvor mange har lang vej frem og tilbage til skolen, men ved de fleste gymnasier er der dog elevforeninger, som støttes af skolerne, og som samler eleverne til foredrag og diskussioner. Mange steder oprettes der studiekredse i fritiden, hvor en af lærerne er leder, og i hovedstaden virker f. eks. musikforeningen Gymnamusa, Ungdommens naturvidenskabelige forening og Selskabet til naturlærens udbredelse, som alle har mange medlemmer blandt gymnasiasterne. Desuden driver nogle provinsgymnasier en vis foredrags- og mødevirksomhed, som også har betydning for kredse udenfor selve gymnasiet.

For mellemskolen, realskolen og gymnasiet bliver den væsentligste fritidsvirksomhed normalt den, som eleverne selv går i gang med tilskyndet af lærerne, og det materiale, som er blevet indsamlet af kommissionen, viser meget tydeligt, at der kan gøres en betydelig indsats her, såfremt skolen er interesseret. Det gælder således på læsningens område, hvor anvendelsen af skolebiblioteker og en tidsnær litteraturundervisning præger elevernes fritidslæsning stærkt, og det gælder et fag som sang, hvor det en del steder lykkes at fremkalde virkelig musikinteresse blandt eleverne.

Aftenskolerne, som i sig selv er udtryk for en fritidsvirksomhed for eleverne, giver undertiden disse lejlighed til at deltage i andre fritidsarrangementer, og indenfor

Københavns kommunes aftenskole er der oprettet en række klubber, navnlig for de sprog-studerende. Det bør også omtales, at den del af den praktiske ungdomsskole, som bærer navnet „De unges kolonihaver“, giver eleverne lejlighed til en meget værdifuld fritids-beskæftigelse, som optager dem stærkt. I mange byer er der i forbindelse med ungdoms-skole for ufaglærte oprettet ungdomsklubber, og desuden foregår der indenfor skolens egne rammer en vis fritidsvirksomhed med sportsudøvelse, traveture, lejrskoler og rejser til København eller nabolandene. Desuden er der som nævnt i kapitel 7 oprettet en række klubber i forbindelse med ungdomsskolen for ufaglærte.

Endelig foregår der ifølge sagens natur en omfattende fritidsvirksomhed på efter-skolerne, højskolerne og de øvrige kostskoler for ungdommen, men den har en så nær for-bindelse med disse skolars øvrige arbejde, at man skal undlade at komme nærmere ind på den.

§ 43. *Kommissionens synspunkter og anbefalinger.*

Det er kommissionens opfattelse, at skolens bestræbelser for at give eleverne værdi-fulde fritidsvaner alene kan krones med held, hvis der foregår en egentlig fritidsvirksom-hed i eller ved skolen. Dermed vil dens mere billedlig talt blive sprængt, og man vil få bragt det, som skolen søger at give eleverne, ind i den daglige tilværelse. Skolen vil blive mindre fremmed, mindre fjern, og den vil skabe et kulturmiljø for eleverne. Selv om ar-bejdet væsentligst gøres med børn, har det betydning for ungdommen. Dens fritidsvaner bygger på fritidsvanerne fra barndommen. Det er efter kommissionens mening ikke mindst vigtigt, at skolen gennem sin undervisning sigter mod at gøre eksamensskolens elever interesserede i de ting, der omtales, på en sådan måde, at fritidsvanerne præges heraf.

Der kan imidlertid gøres indvendinger gældende overfor skolernes fritidsvirksom-hed på tre væsentlige punkter. For det første vil mange frygte for, at skolens egentlige mål skal forflygtiges, og kundskabsmeddelelsen lykkes mindre godt. Denne frygt kan være motiveret for gymnasieelevernes vedkommende, men må dog i almindelighed betegnes som udtryk for en temmelig snæver opfattelse af skolens opgave. Kommissionen må for sin part mene, at skolen ikke blot skal søge at give de unge en del kundskaber, som kan blive af værdi for dem senere i livet, men også prøve at sætte dem igang på en sådan måde, at de virkelig bliver i stand til at få noget ud af tilværelsen.

For det andet kan man, efter kommissionens mening med nogen ret, pege på, at skolernes fritidsvirksomhed kan have den uheldige virkning, at de unge låses fast i skole-miljøet og holdes borte fra berøringen med unge fra andre grupper. Dette vil dog ikke være tilfældet, hvis fritidsvirksomheden er holdt indenfor passende rammer og tager sigte på et bredt udsnit af eleverne (således at navnlig elever fra den eksamensfrie mellemskole ved fritidsvirksomheden bringes sammen med eksamensmellemskolens elever), men på den anden side er koncentreret om aldersklassen 10—16 år, således at de ældre elever (bl. a. gymnasia-sterne) ikke holdes borte fra deltagelse i foreningsliv. Det må også søges undgået, at fritids-virksomheden føles som en blot og bar fortsættelse af det daglige skolearbejde.

For det tredje vil skolernes fritidsvirksomhed kunne virke som en konkurrence med hjemlivet. Også af denne grund bør man sørge for at holde fritidsvirksomheden inden-for passende rammer.

Kommissionen vil derfor anbefale:

- 1) at skolevæsenet i de enkelte kommuner tager spørgsmålet om fritidsvirksomhed for eleverne op til overvejelse,

- 2) at undervisningsministeriet indsamler erfaringerne fra den allerede gennemførte fritidsvirksomhed og lader dem komme interesserede kommuner til gode, og
- 3) at der ved støtte fra statens side skabes et økonomisk grundlag for skolernes fritidsvirksomhed.

Ved planlægningen må der lægges vægt på:

- 1) at en eventuel fritidsvirksomhed tager sigte på skolernes egne elever, men ikke deler dem efter skoleretning,
- 2) at der, for derved at gøre fritidsvirksomheden mindre snævert skolepræget, inddrages andre end skolens lærere som ledere og lærere i fritidsvirksomheden, og
- 3) at man i videst muligt omfang søger at få eleverne selv med i ledelsen af fritidsvirksomheden, så denne også kan være med til at opdrage børnene og de unge til medborgerskab.

TREDIE DEL
SKOLING OG LÆSNING

Kapitel 9.

Indledende bemærkninger.

§ 44. *Betydningen af dette område.*

Skoling og læsning er områder, som der ikke alene lægges vægt på fra opdragernes side, men som de unge faktisk beskæftiger sig meget med. Ungdomsenqueten vidner tydeligt herom. Det er således velkendt, at der er en overordentlig stor tilslutning til det udbredte system af aften- og ungdomsskoler, som findes her i landet, men det er ofte blevet hævdet, at den store tilslutning fremkom ved, at en forholdsvis mindre gruppe deltog i mange forskellige skoleformers undervisning eller i mange forskellige undervisningshold.

Enqueten viser på den ene side, at ikke mindre end 30 pct. af de unge angiver fritidsinteresser, som står i forbindelse med dette område, og at oa. 10 pct. af de unges aftener i vinterhalvåret anvendes til skolegang af forskellig art. På den anden side omfatter den del af de unge over tyve år, som slet ikke har modtaget nogen anden undervisning end folkeskolens, dog ca. 13 pct., 17 pct. og 28 pct. af de unge mænd henholdsvis i hovedstaden, provinsbyer og landkommuner, medens de tilsvarende tal for de unge piger er 21 pct., 27 pct. og 35 pct., således at ungdomsundervisningen ikke på langt nær omfatter alle unge.

Omfanget af læsningen illustreres af, at ingen angiver, at de aldrig læser aviser, mindre end 20 pct., at de aldrig læser ugeblade, mens ca. 40 pct. ikke har læst bøger i den sidste måned.

Det har stor betydning for ungdommen, at den i sin fritid kommer i forbindelse med de værdier, som ungdomsundervisningen og bogen repræsenterer. Undervisningen i børneskolen lægger vel grundlaget for en senere, selvstændig tilegnelse af viden og livsholdning, men mange af de problemer, som møder de unge siden hen i livet, er af en sådan art, at børnene i skolen — fordi de ikke er udviklede nok — vil være ude af stand til at få nogen hjælp til at løse dem. Både når det drejer sig om de fag, der bidrager til at øge kendskabet til menneskelivet, og de fag, som skal bidrage til at skabe forståelse for samfundslivet i fortid og nutid, vil børneskolen nok kunne sætte eleverne i gang, men den personlige tilegnelse af disse ting må ske i løbet af ungdomsårene, og den må i ret høj grad blive udtryk for de unges egen indsats. En del unge er meget vel klare over dette forhold og søger på den ene eller den anden måde at komme i nærmere kontrakt med tilværelsen. I den psykologiske oversigt foran i kapitel 1 er det da også vist, hvorledes fornemmelsen af at forstå noget, af at have indsigt i tingene, og den spænding, der hænger sammen med erhvervelsen af nye erfaringer og med åndelig vækst, er nødvendige led i en sund og harmonisk udvikling.

Den skoling, der foregår i ungdomsårene, vil være af både faglig og almen art. Det er overordentlig væsentligt, at der gives flest mulig unge en egentlig faglig uddannelse,

men man må undgå, at den faglige uddannelse får et sådant omfang, at de unge mister tilskyndelsen til i deres fritid at søge til de frie ungdomsskoleformer. Disses væsentligste opgave er af almindelig art, d. v. s. at de søger at vejlede de unge i deres udvikling. Det er af betydning for ungdommen, at de frie ungdomsskoler giver dem en sådan mulighed for vejledning, men det er også af værdi for samfundet som helhed, at dets borgere har benyttet ungdomsårene på en sådan måde, at de derved har forberedt sig til at udfylde en plads i samfundslivet. Det er af særlig værdi, at skoling og læsning i ungdomsårene styrker de unges egen aktivitet.

I de følgende kapitler i denne del af betænkningen behandles den frie ungdomsundervisning, de forskellige faktorer, som har betydning for ungdommens læsning, samt museernes virksomhed, og man kommer herved også ind på rent underholdende virksomhed. På den anden side er der i afsnittet om forlystelserne optaget områder som teater og film, som på mange måder ikke kan betragtes alene som forlystelser.

Når man ikke har gjort forsøg på at gennemføre en systematisk deling, må det bl. a. ses som udtryk for, at man anser det for umuligt at skelne skarpt mellem kunst og underholdning eller mellem underholdning og oplysning.

I det omfang, hvori der i det følgende tales om kunst, underholdning og oplysning må det derfor erindres, at disse begreber ikke opfattes som begreber, der udelukker hinanden.

§ 45. *Sammenhængen med den almindelige kulturpolitik.*

En af vanskelighederne ved ungdomskommissionens arbejde med de emner, der behandles i betænkningens tredje og fjerde del, hidrører fra, at det uden undtagelse er emner, der ikke alene berører ungdommen, men som har en væsentlig plads i den almindelige kulturpolitik, hvorfor det vil være underkastet et skøn, hvor langt man skal gå ind på de forskellige spørgsmål. Dertil kommer, at der ikke findes og i et demokratisk samfund næppe kan findes alment anerkendte målsætninger for kulturpolitikken.

Da dette ikke er muligt, og da der heller ikke i den offentlige debat er opstillet alternative målsætninger, der kunne anvendes som udgangspunkt, har kommissionen måttet søge at afveje hensynet til, at fritidsproblemerne skulle behandles forholdsvis fyldigt, med hensynet til den kendsgerning, at kommissionen hverken ved sin sammensætning eller ved sit kommissorium har fået til opgave at fremsætte et egentligt kulturpolitisk program.

Man vil dog med den her givne anledning udtale sin beklagelse af, at den kulturpolitiske debat har spillet en så lille rolle i det offentlige liv, som tilfældet er. De betænkninger, der udarbejdes af statslige kommissioner, er, selv når de vedrører emner af største betydning for det kulturelle liv, præget af påfaldende mangel på kulturpolitiske overvejelser. Dette gælder forskellige betænkninger fra de seneste år, som på forskellig måde berører emner, der behandles i nærværende betænkning fra ungdomskommissionen. Betænkningerne er udarbejdede af fremtrædende sagkyndige og rummer meget værdifuldt materiale, men de indeholder kun yderst spredte udtryk for det samfundssyn og kultursyn, der formentlig ligger bag de fremsatte forslag. Heller ikke alle ungdomskommissionens tidligere betænkninger vil kunne siges fri for denne mangel.

Ungdomskommissionen har følt det som et væsentligt savn ikke at kunne drage nytte af en bred, kulturpolitisk debat, som havde fundet udtryk i tidsskrifter og i offentlige betænkninger, og man vil mene, at værdien af kommissionsarbejde på det kulturelle livs forskellige områder ville blive væsentligt forøget, såfremt sociologiske og kulturfilosofiske undersøgelser og overvejelser kunne indgå heri.

§ 46. *Radioen.*

Det må bemærkes, at man har undladt en mere indgående behandling af en så alment betydningsfuld faktor i fritidslivet, navnlig som dette foregår i hjemmene, som radioen. Behandlingen heraf vil let blive en drøftelse af programlægning og lignende spørgsmål, der hænger sammen med den almindelige kulturpolitik, således at den fører ud over ungdomskommissionens arbejdsområde, og man vil derfor nøjes med enkelte almindelige bemærkninger.

Ungdommens lyttervaner er i et vist omfang belyst gennem ungdomsenqueten, og resultaterne af denne del af undersøgelsen er optaget i Den danske ungdom side 194 ff.

Det fremgår heraf, at mellem 60 og 80 pct. af de unge i de forskellige grupper hørte radio dagligt og mellem 15 og 20 pct. jævnligt, mens op til nogle og tyve procent sjældent eller aldrig hørte radio. Omkring halvdelen af disse sidste havde ikke adgang til at høre radio, hvor de boede; det drejede sig nemlig om medhjælpere i landbruget eller i husholdninger og om unge i lejede værelser. De foretrukne udsendelser var radioavis, lettere musik og let underholdning. Det må dog bemærkes, at spørgsmålene alene vedrørte de periodiske udsendelser. Studiekredsudsendelserne blev fulgt af 5—6 pct. af de unge i 1946.

Ungdomsenqueten, som er foretaget i efteråret 1946, må imidlertid anses for at være ret forældet på dette område, idet lyttevanerne har forandret sig betydeligt i de mellemliggende år, og udsendelserne er tilrettelagt helt anderledes nu end dengang. Derfor vil man formentlig med større udbytte kunne vende sig til den store lytterundersøgelse, som er foretaget i 1950 for statsradiofonien af Institutet for samfundsforskning ved Århus universitet, men hvorfra der foreløbig kun foreligger enkelte resultater, der ikke specielt vedrører ungdommen.

Radioen er på een gang underholdende og oplysende og har af begge grunde betydning for familielivet. Underholdningen betragtes ofte som det mindst vigtige, men efter kommissionens opfattelse er det både nyttigt og sundt, hvis et kvalitetsbetonet underholdningsprogram føres ind i hjemmene. De familiemedlemmer, der ellers ville søge underholdning og adspredelse andetsteds, holdes derved hjemme, og andre, som ikke er i stand til at komme ud, får en velgørende adspredelse.

Det oplysende stof har efterhånden givet radioen præg af at være dagligstuens højskole. Det gælder for studiekredsudsendelserne, der også med udbytte vil kunne følges af en familie, som ikke er med i en studiekreds, men som drøfter de behandlede spørgsmål indbyrdes, det gælder de egentlige foredrag, og det gælder de kulturelt og videnskabeligt orienterende udsendelser, der navnlig i de seneste år har nået en meget høj standard både m. h. t. form og m. h. t. indhold.

Endelig må det understreges, at radioen formidler kunstoplevelser indenfor litteratur og musik på en sådan måde, at både litteraturforståelsen og musikforståelsen øges. Dette sker, så vidt man kan bedømme, med den virkning, at interessen for at opleve de samme ting ved læsning eller ved at spille selv eller gå til koncert forstærkes, således at radioen efterhånden ikke virker konkurrerende, men ansporende.

Disse punkter har betydning for alle dele af befolkningen, men i ganske særlig grad for ungdommen, der i vore dage vokser op med radioen som en naturlig ting, og som derved i særlig grad vænnes til at benytte sig af den.

Radioaflytningen foregår normalt i fællesskab i familien, og den kan derfor, såfremt udsendelserne er anlagt med henblik på at have en så almen tiltrækningskraft som muligt, være med til at samle familien interessemæssigt. Af denne grund er det også heldigt, når udsendelser, der særligt har sigte på ungdommen, lægges sådan til rette, at de taler til

hele familien, og at omvendt det almindelige stof, der er beregnet på familierne som helhed, også appellerer til de unge.

Noget tilsvarende må gælde fjernsynet. Dette vil efter kommissionens mening meget vel kunne få positiv betydning for familielivet, hvis man ved tilrettelæggelsen af programmerne er opmærksom på faren for at passivisere tilskuerne ved fjernsynsmodtagerne. Det underholdende og det oplysende stof må indgå i programmerne i en passende blanding, og begge dele må lægges til rette sådan, at det mest muligt rammer de interesser, hvorom familien kan samles. Fjernsynet vil specielt kunne gøre en indsats for den aktive fritidsbeskæftigelse ved at give vejledning i håndarbejde og hobbyarbejde af forskellig art og ved at give kunstoriering, filmorientering og teaterorientering med illustrationer.

Kapitel 10.

Den frie almendannende ungdomsundervisning.

§47. *Områdets afgrænsning.*

Det er karakteristisk for dansk undervisnings væsen, at en så stor del af det bygger på elevernes helt frie deltagelse. Undervisningspligten omfatter kun den egentlige barnealder, og den forlængede undervisningspligt, som kommissionens flertal har foreslået i betænkningen om ungdommen og arbejdslivet, er ikke meget omfattende. For lærlingenes vedkommende kommer hertil en obligatorisk faglig undervisning.

Den frie ungdomsundervisning lægger beslag på fritiden, enten sådan, at det er aftentimerne, der benyttes, eller sådan, at de unge, som ved efterskoler og høj skoler, tager fri fra arbejdet i flere måneder for at gå på skole. Der er derfor grund til at medtage denne undervisning ved behandlingen af ungdommens fritidsudnyttelse. De skoleformer, der vil blive behandlet, er først og fremmest aftenskolen, derunder studiekredsarbejdet og aftenhøjskolen, samt efterskolen og højskolen. Man har undladt her at beskæftige sig med den faglige undervisning for lærlinge, ungdomsskolen for ufaglærte, husholdningsundervisningen og den landbrugsfaglige undervisning, idet disse skoleformer er blevet behandlet grundigt i betænkningen om ungdommen og arbejdslivet.

Af tekniske grunde er det ikke muligt at omtale de private kursus og brevs skoler, hvor eleverne betaler fuldt ud for deltagelsen, mere end blot i forbigående. Der er ingen samlet statistik over disse skolers elevtal eller over andre forhold, der vedrører dem.

§ 48. *Deltagelsen i ungdomsundervisningen.*

Af ungdomsenqueten fremgår det, at en betydelig del af de unge i kortere, eller længere tid deltager i de frie ungdomsskoleformers undervisning. Af efterfølgende tal, der alene omfatter de unge, der ved enquetens foretagelse var over 20 år, ses det, hvor mange procent, der har deltaget i forskellige former for frivillig almendannende undervisning.

Procentdel af de unge over 20 år, der havde deltaget i forskellige former for frivillig undervisning. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer og sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Efterskole, højskole m. v.	4,1	3,4	5,3	7,6	17,0	23,5
Frivillig afterskole o. l.	26,3	45,2	24,2	31,6	37,1	28,1
Private sprogkursus	6,5	11,3	3,1	4,7	1,1	1,6
Iøvrigt (navnlig kursus*)	1,9	4,4	2,5	6,1	11,3	14,3

*) Herunder formentlig en del kursus af faglig art.

Selvom det er vanskeligt at skille den frivillige faglige undervisning fra den frivillige almindelig, viser tallene, at det er en væsentlig del af ungdommen, der anvender en større eller mindre del af fritiden i ungdomsårene til at deltage i almen undervisning.

Dernæst gives der i oversigten over aftenernes anvendelse en række oplysninger om den rolle, som aftenskolerne spiller. Der er ved undersøgelsen ikke skelnet mellem de obligatoriske aftenskoler for lærlinge og frivilligt besøgte aftenskoler, men tabellen nedenfor vil dog kunne tjene til en skønmæssig adskillelse.

De unges anvendelse af aftenerne i aftenskoler. Ungdomsenknoten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.
I.								
Unge, der anvender:								
een	6	10	7	12	6	10	6	5
to	8	10	9	6	6	2	5	2
mindst tre	16	6	22	9	16	2	8	2
aftener om ugen i aftenskolen.								
II.								
Af de unges aftener anvendes i								
aftenskoler:								
ugifte under 18 år	14	10	21	16	17	5	10	4
ugifte 18—20 år	16	9	18	9	9	7	9	2
ugifte over 20 år	7	8	4	4	0	2	2	1
gifte	4	2	2	1	...	1	—	0

I aftenskoler af enhver art deltog således fra 28 til 38 pct. af den mandlige ungdom og 26 til 27 pct. af den kvindelige ungdom i provinsbyerne og hovedstaden. Tallene var derimod væsentlig lavere i sognekommunerne og for de unge kvinder i stationsbyerne. Da de fleste fagskoler har undervisning mindst tre gange om ugen, er forskellen mellem tallet for unge, der overhovedet har været i aftenskole, og tallet for unge, der har været der mindst tre gange, et udtryk for hvor mange unge, der deltager i ikke-faglig aftenskoleundervisning. Det drejer sig om 14, 16, 12 og 11 pct. af de unge mænd i henholdsvis hovedstaden, provinsbyer, stationsbyer og sognekommuner og om 20, 18, 12 og 7 pct. af de unge kvinder.

Ved den i bilag 2 citerede gallupundersøgelse angav 24 pct. af de adspurgte 18—25-årige, at de gik på aftenskole eller kursus. For kvinderne var tallet 21 pct., for mændene 27. For begge køn tilsammen var tallet i hovedstaden 24 pct., i provinsbyerne 29 pct. En nøjagtig overensstemmelse mellem de to undersøgelsesresultater kunne ikke ventes, da de er foretaget med mere end tre års mellemrum, og ungdomsenknoten også omfatter de 15—18-årige, men det er åbenbart, at tallene er af samme størrelsesorden.

Det kan sammenfattende siges, at mellem en femtedel og en trediedel af ungdommen deltager i aftenskoleundervisning i løbet af en vinter, og heraf er ca. halvdelen at finde i den egentlige, frivillige aftenskole.

§ 49. De vigtigste skoleformer.

De tre vigtigste former for videregående almindelig undervisning, som kommer i betragtning i denne sammenhæng, er som nævnt aftenskolen, efterskolen og højskolen, hvis forhold reguleres af hver sin lov.

Den nugældende aftenskolelov stammer fra 1942, da også de øvrige ungdomsskolelove blev revideret som følge af det arbejde, der udførtes af undervisningsministeriets ungdomsudvalg. Loven bestemmer, at en aftenskole har ret til fra staten og skolefonden at modtage tilskud til lærerløn, såfremt følgende betingelser er opfyldt: Eleverne skal være ude over den undervisningspligtige alder, skolens undervisningsplan og lærerkræfter skal være godkendt, der skal være stillet et passende lokale til rådighed for skolen (såfremt skolen er godkendt, har kommunalbestyrelsen pligt til at stille lokale til rådighed), og der skal være sikret skolen et stedligt tilskud. Adgangen til at oprette aftenskoler er således fri, og navnlig oplysningsforbundene, men også andre organisationer har i vid udstrækning benyttet sig af lovens regler. I de fleste tilfælde drives den mest omfattende aftenskolevirksomhed dog af den pågældende kommunes skolevæsen. Alle aftenskoler er undergivet tilsyn af statskonsulenten for ungdomsundervisningen.

Undervisningen kan foregå indenfor en lang række praktiske og almindelig fag, idet der dog ikke kan ske forberedelse til nogen eksamen og normalt heller ikke fagundervisning af den art, der hører hjemme under de tekniske skoler, handelsskoler eller lignende.

De fleste aftenskoler omfatter flere forskellige hold med forskellige emner. Et hold skal mindst modtage en undervisning, der strækker sig over 20 timer eller, hvis den omfatter flere fag over mindst 40 timer. Hvert hold skal have været besøgt af mindst 10 elever pr. time i gennemsnit. For landet som helhed var antallet af undervisningstimer i 1950—51 over 860 000. Mere end halvdelen heraf var timer i husgerning og håndgerning. Timerne i husflid og sløjd udgjorde ca. 14 pct., i fremmede sprog ca. 12 pct. og i almene skolefag ca. 11 pct.

Fordelingen af undervisningstimerne i aftenskolen 1950—51.

	København	Købstæderne	Landkommunerne	Ialt
Skolefag	19 519	21 732	50 573	91 814
Fremmede sprog	42 040	37 430	27 554	107 024
Landbrug	—	175	5 694	5 869
Havebrug	9 506	2 706	2 190	14 402
Fiskeri	—	40	202	242
Husgerning	9 989	29 997	48 259	88 245
Håndgerning	46 107	90 404	217 854	354 365
Husflid	—	9 394	62 883	72 277
Sløjd	12 264	13 063	25 402	50 729
Handels- og kontor-fag	12 406	9 324	4 920	26 650
Andre fag	18 539	16 778	15 493	50 810
Ialt	170 370	231 033	461 024	862 427

Af foranstående tabel ses bl. a., at tilslutningen er ret forskellig i de forskellige landsdele, og at fagfordelingen også udviser væsentlige forskelligheder, således spiller sprogene en forholdsvis større rolle i København end i købstæderne og navnlig på landet, medens omvendt et fag som husflid næsten kun forekommer i landkommunerne, og husgerning og håndgerning betyder væsentlig mere der end f. eks. i København. Den store tilslutning til disse sidstnævnte fag medfører, at ca. $\frac{2}{3}$, nemlig 178 455 af ialt 260 841 elever er kvinder. Aftenskolerne er som nævnt åbne for alle over 14 år, og i 1950—51 var ikke mindre end 71 pct. af eleverne over 21 år. Det lader sig ikke undersøge, hvor mange der var under 25 år og altså tilhørte den aldersgruppe, som ungdomskommissionen særlig har beskæftiget sig med.

Fra 1945—46 til 1950—51 er deltagelsen i aftenskoleundervisningen steget med 73 pct., nemlig fra ca. 151 000 til ca. 261 000 elever. Stigningen fremkommer først og fremmest som følge af en større søgning fra de ældre elevgrupper, men antallet af elever under 21 år steg dog fra ca. 69 000 til ca. 77 000, samtidig med at antallet af unge i denne alder i befolkningen som helhed gik tilbage.

Ved loven af 1942 blev der givet mulighed for at oprette undervisningshold, hvor lærerlønnen kunne fastsættes væsentligt højere end i aftenskolerne iøvrigt. Forudsætningen for, at disse regler kunne anvendes, var, at adgangen kun stod åben for elever, der var over 21 år, eller som havde gennemgået et kursus på en folkehøjskole eller lignende, samt at undervisningen alene omfattede kulturelle og samfundsmæssige emner. Den skoleform, der er blevet opbygget på grundlag af denne regel, har vundet betydelig udbredelse under navnet „aftenhøjskolen". Der var i 1950—51 ialt 18 793 elever med 25 244 undervisningstimer. Disse tal er ikke medregnet i de anførte tal for aftenskolen. Eleverne i aftenhøjskolen var — som det også var tanken — væsentlig ældre end eleverne i aftenskolen, således var ikke mindre end 34 pct. over 50 år.

Aftenhøjskolerne har hidtil i mange tilfælde været udtryk for forsøg, men det kan dog siges, at det virkelig herigennem er lykkedes at give deltagerne adgang til en væsentlig fordybelse i de behandlede emner, og at ikke så lidt af folkehøjskolens stof og indstilling er blevet bragt ind i aftenundervisningen herved.

Som eksempel på, hvorledes aftenskolevæsenet er opbygget, skal der kort gives nogle oplysninger om forholdene i henholdsvis Københavns og Århus kommuner.

Københavns kommunes aftenskole omfattede 6 afdelinger, nemlig A: Sprog- og handelsfag, B: Den praktiske ungdomsskole, C: Husholdning og madlavning, D: Kjølesyning og boligudstyr, E: Tegning, F: Aftenhøjskolen. Der undervises bl. a. i følgende fag: I A: Engelsk, tysk, fransk, svensk, russisk, spansk, italiensk, islandsk, bogføring, maskinskrivning, stenografi. I B: Træsløjd, kanosløjd, bogsløjd, metalsløjd, bensløjd, havebrug, gymnastik, fri idræt, dansk, regning, skrivning, matematik, kemi og fysik, skilteskrivning, taleskole, biblioteks- og håndbogskundskab. I F: Biologi, børnepsykologi, dansk litteratur, dramatisk litteratur, familiekundskab, film, filosofi, historie, hverdagslivets jura, kend din by, kulturhistorie, kunsthistorie, livsanskuelse, musikhistorie, aktuel politik, sang- og musikkundskab, sociallovgivning, sociologi og verdenslitteratur. Der var i 1950—51 ialt tilmeldt knapt 38 000 elever, hvoraf 25 000 kvinder, men heraf gennemførte alene 28 500, hvoraf 18 500 kvinder, de pågældende kursus. Aldersfordelingen var forskellig i de forskellige afdelinger. Gennemsnitsalderen var lavest i afdeling B og C og højest i afd. F. I afd. A og afd. D, der tilsammen omfattede ca. $\frac{2}{3}$ af alle elever, var ca. halvdelen af eleverne over 25 år.

I det samme år var der godkendt 10 forskellige private aftenskoler i Københavns kommune, og disse havde ialt 14 000 elever, heraf havde holdene under Arbejdernes Oplysningsforbund de 10 000.

I Århus deltog i 1950—51 ialt ca. 19 000 elever i aftenskolernes undervisning, altså en betydelig større procentdel af byens befolkning, end der deltog i aftenskolerne i København. Dertil kommer ca. 1 000 elever i aftenhøjskolen. Egentlig aftenskolevirksomhed blev drevet af 19 forskellige skoler, hvoraf de fleste dog var små. De tre største skoler var Arbejdernes Oplysningsforbund, der drev den kommunale aftenskole og havde over 10 000 elever, Folkeligt Oplysningsforbund, der havde over 5 000 elever og Århus-studenternes kursusvirksomhed, der havde ca. 1 300 elever. Den sidste skole gav kun undervisning i sprog, musikteori og litteratur, medens både AOF og FOF gav undervisning i bl. a. kontor-fag og huslige fag. Aftenhøjskoler blev drevet af AOF, FOF og Askovkredsen, hvortil kom 2 mindre skoler med 1 hold hver. Undervisningen i aftenhøjskolerne omfattede psykologi, filosofi og religion, kunst og litteratur, musik og samfundsspørgsmål.

Efterskolerne er ifølge loven private skoler, der til elever over undervisningspligtig alder giver en undervisning som ikke tager sigte på forberedelse til nogen eksamen eller uddannelse til bestemt erhverv, men hvis formål er elevernes almene opdragelse og uddannelse. På mange måder kan man sige, at efterskolerne virker som højskoler for de 14—18-årige, og efterskolens udvikling er da også foregået i nær kontakt med højskolebevægelsen.

De fleste efterskoler er kostskoler, men de behøver ikke at være det. Skolerne er normalt ret små, idet der ialt er 68 statsunderstøttede efterskoler, der i året 1950—51 var besøgt af 4 535 elever, som hovedsagelig kom fra landkommunerne, ikke mindst stationsbyerne. Flertallet af skolerne drives med 5 måneders vinterkursus og 4—5 måneders sommerkursus. På sommerkursus var der udelukkende kvindelige elever, medens $\frac{4}{5}$ af eleverne på vinterkursus var mænd.

De fleste efterskoler får deres præg ved, at eleverne lever borte fra hjemmet og danner et skolesamfund sammen med forstander og lærere. I undervisningen har man lagt vægt på praktiske fag, som husgerning og håndgerning for de unge piger og sløjd og husflid for drengene. Der lægges også vægt på gymnastik og idræt samt dansk og regning, men de praktiske fag får sjældent lov at dominere, idet fortælle-fagene spiller en stor rolle de fleste steder.

Den offentlige støtte til efterskolerne gives efter lignende principper som støtten til folkehøjskolerne.

Folkehøjskolerne lægger vægt på den almindennende undervisning og henvender sig først og fremmest til unge mellem 18—25 år. I 1950—51 fandtes der ved de 54 statsunderstøttede højskoler ialt ca. 5 900 elever og heraf var ca. 4 900 mellem 18 og 25 år, ca. 200 var under 18 år og ca. 800 var over 25. Folkehøjskolerne er således også elevmaterialets faktiske sammensætning skoler for den voksne ungdom. Ca. 1000 af eleverne havde hjemme i hovedstaden eller provinsbyerne. Over halvdelen var sønner eller døtre af gårdmænd eller husmænd.

Traditionelt har højskolerne 5 måneders vinterkursus for mænd og 3 måneders sommerkursus for kvinder. De fleste skoler er dog gået over til at have både mænd og kvinder på vinterkursus, og disse er på en del skoler udstrakt til at vare 6 måneder. Kursustiderne er bestemt af landbrugets forhold, idet f. eks. et vinterkursus begynder lige efter skiftedag.

Undervisningen omfatter en lang række forskellige fag, idet sigtet dog næsten i alle tilfælde er det almindelig og det personlighedsudviklende. Der lægges særlig vægt på historie, samfundskundskab, litteratur og lignende fag, der kan tjene til at give de unge en dybere indsigt i deres egne og samfundets problemer. Højskolernes arbejde med disse fag er præget af den opfattelse, at oplysning på en lang række områder hverken kan gives med fordel i børneårene eller i de tidligste ungdomsår, men først omkring 20-års alderen.

Den offentlige støtte til folkehøjskolerne består dels i statstilskud til skolernes udgifter til bygninger, lærerlønninger og undervisningsmateriel, dels i understøttelse af ubemidlede elever.

§ 50. *Den almindelig undervisning i almindelighed.*

Kommissionen har tidligere fremhævet, at de unges udvikling ikke kan anses for afsluttet på det tidspunkt, da folkeskolen forlades, og at der er et væsentligt behov hos de unge for at modtage undervisning også efter dette tidspunkt. Den må både omfatte undervisning af erhvervsorienterende og egentlig fagligt betonet art og undervisning med alment sigte. Den faglige undervisning bør i det omfang, hvori det er gørligt, lægges sådan tilrette, at der gennem den også gives en vis almen orientering, men i alt væsentligt må den almene uddannelse foregå i de særlige skoleformer, der her er omtalt eller svarer hertil.

En bred almenmenneskelig og medborgerlig opdragelse er imidlertid et produkt af mange påvirkninger, og det gælder endnu mere for ungdomsskolerne end for børneskolen, at de er faktorer blandt mange andre og må tage hensyn hertil. Det er således ikke muligt at trække noget skarpt skel mellem virkningen på de unge af den virksomhed, som foregår i aftenskoler, efterskoler og højskoler, og virkningen af det der foregår f. eks. i foreninger og klubber. Disse sidste benytter sig iøvrigt i høj grad af aftenskolelovens tilskudsregler, der gør det muligt at oprette aftenskolehold indenfor de pågældende foreningers egne rammer. Også en række af de fritidsbeskæftigelser, som ikke har direkte tilknytning til foreningslivet i snævrere forstand, er imidlertid almindelig, fuldsåvel som undervisningen i de forskellige skoler er det.

Kort sammentrængt kunne man sige, at alt, hvad der bidrager til at give de unge interesser og oplysning på områder, der ikke direkte har at gøre med de pågældendes erhverv, er almindelig, og det findes klart nok mange andre steder end i ungdomsundervisningen. Denne hjælper imidlertid på to måder væsentligt til. For det første giver aftenskolen de unge mulighed for at foretage en systematisk udvidelse af deres viden om og forståelse af et ganske bestemt selvvalgt område, og for det andet giver efterskolen og højskolen de unge en rolig periode, hvor de helt kan samle sig om kundskabstilegnelse og om at vinde større forståelse af livet og verden omkring sig.

Det er efter kommissionens mening overordentlig værdifuldt, at de unge i deres arbejde med sig selv får denne støtte, og man bør på enhver måde arbejde for at bortrydde de hindringer, der eventuelt måtte eksistere for større eller mindre ungdomsgrupper, der kunne ønske at benytte sig af disse skoleformer.

For aftenskolens vedkommende vil en gennemførelse af kommissionens forslag om, at al faglig undervisning overføres til dagtimerne, medføre, at de unge, hvis aftener hidtil var beslågt af teknisk skole eller handelsskole, fremtidig får mulighed for at deltage i den frivillige aftenskoleundervisning. Enkelte andre ungdomsgrupper vil af lang arbejdstid

være forhindret i at udnytte det tilbud, som aftenskolerne giver dem, og der er her grund til at fremhæve husassistenterne. Kommissionen har i tidligere betænkninger foreslået, at disses arbejdstid skulle reguleres sådan, at de havde sikkerhed for at kunne deltage i aftenskoleundervisning.

Kommissionen finder iøvrigt ikke grund til at komme nærmere ind på aftenskolens forhold i denne sammenhæng. Det er af betydning for aftenskolens alsidige virke, at der er en så stor fagkreds, og at der fra myndighedernes side er villighed til at anerkende nye emner som egnede for aftenskoleundervisning. Denne linie bør ubetinget fastholdes i fremtiden. På enkelte områder er der i de følgende kapitler fremsat anbefalinger, der vedrører aftenskoleloven og administrationen af denne.

Man skal på dette sted blot nævne et punkt i den gældende aftenskolelov, som man foreslår ændret. Det drejer sig om den såkaldte aftenhøj skoleundervisning, hvor deltagerne enten skal være fyldt 21 år eller have gennemgået et højskoleophold. Denne begrænsning kan ofte virke urimelig, og kommissionen foreslår den derfor ophævet eller ændret. Det må give den fornødne sikkerhed mod misbrug af de større tilskud, der gives til aftenhøjskolen, at emnerne er begrænset til de samfundsmæssige og kulturelle. Noget andet er, at undervisningen normalt vil være tilrettelagt på en sådan måde, at den alene egner sig for ungdom, der ihvertfald er i højskolealderen, d. v. s. over 18 år, og en aldersgrænse på 18 år bør derfor kunne anerkendes.

§ 51. *Studiekredsarbejdet 6g radioen.*

Såvel indenfor aftenskolen som indenfor foreningsarbejdet anvendes studiekredsformen meget, og den er også forudsat ved radioens udsendelsesrækker, der foregår i forbindelse med grundbøger. Studiekredsarbejdet vil som nævnt foran i et vist omfang kunne blive støttet efter aftenskoleloven.

Studiekredsarbejdet har naturligt bygget på trykt materiale, men der er grund til at overveje, i hvilket omfang man nu kan indføje anvendelse af film og materiale fra radioen. Det vanskeligste ved anvendelse af film beror på omkostningerne, men der er dog mulighed for at anvende en del af det offentlige tilskud til aftenskolen til forevisning af film.

Radiomaterialet har hidtil kun været af begrænset anvendelighed, fordi det skulle benyttes på et bestemt tidspunkt, og den store lytterundersøgelse, som blev foretaget i 1950, har vist, at der ikke var dannet en eneste lyttergruppe omkring de da løbende udsendelsesrækker. Tidligere udsendelsesrækker har dog givet anledning til dannelse af en del radiostudiekredse.

Dette kunne sikkert blive anderledes, hvis der var adgang til tråd- eller båndoptagere, således at man kunne afspille radioens studiekredsprogram og andre udsendelser af interesse på den aften, hvor studiekredsen var i stand til at samles, og f. eks. også ved senere møder kunne vende tilbage til et ældre program for at få slået noget fast. En optager-service kunne navnlig i byerne knyttes til bibliotekerne, som i stor udstrækning stiller studiekredslokaler til rådighed, og hvorfra også studiekredse, der holdt møder andetsteds, skulle kunne låne optagerne.

Selve optagelserne kunne foregå centralt, således at bibliotekerne fik tilsendt tråden eller båndet med udsendelsen på. En noget tilsvarende fremgangsmåde er ved at blive bragt i anvendelse på sprogundervisningens område i København. Den foreslåede ordning burde efter kommissionens mening indføres forsøgsvis i København, ved et centralbibliotek og et stort sognebibliotek.

Det er kommissionens opfattelse, at bånd- og trådoptagerne vil komme til at spille en stadig større rolle i fremtidens oplysningsarbejde, og man mener derfor, at en offentlig indsats på dette område må foregå så snart som muligt. Udgifterne til forsøgsordningen foreslås dækket med halvdelen af staten — eventuelt statsradiofonien — og halvdelen af de pågældende kommuner. En varig ordning bør formentlig indføres i biblioteksloven.

Man er opmærksom på, at der rejser sig visse forfatter- og kunstnerretlige problemer ved anvendelsen af bånd- og trådoptagere på den her skitserede måde, men de vil formentlig kunne løses ved indføjelser af en særlig klausul i de kontrakter, som statsradiofonien afslutter med de medvirkende, hvorved disse erklærer sig indforståede med, at det udsendte stof frit kan optages og afspilles i foreninger og studiekredse.

§ 52. Studiekredsbøger og fagbøger.

Oplysningsarbejdet vil med de stigende priser på fagbøger blive fordyret ikke uvæsentligt. Der er ganske vist navnlig af statsradiofonien udsendt en række billige studiekredsbøger af høj kvalitet, men dels omfatter denne virksomhed af naturlige grunde alene udsendelsen af grundbøger, dels er rammerne begrænsede af radioens øvrige stof.

Det ville derfor være heldigt, om den virksomhed, som er foregået i Udvalget for folkeoplysningens fremme, kunne udvides. Ordningen går ud på, at elever på skoler af forskellig art og deltagere i anerkendte studiekredse kan købe en række af udvalget på forhånd udvalgte bøger til halv pris, idet udvalget betaler forlaget et tilsvarende beløb. Man råder for tiden over et beløb på 15 000 kr. årligt, som ydes på undervisningsministeriets konto.

Dette beløbs ringe størrelse har medført, at man fra udvalgets side har været tilbageholdende med at optage nye, dyrere bøger på listen over de bøger, til hvis anskaffelse der ydes tilskud, og med at gøre større kredse opmærksom på, at udvalget byder denne adgang til indkøb af billig faglitteratur. For tiden (august 1952) kan følgende bøger, der er udkommet siden 1945, erhverves til halv pris:

Filosofi og psykologi:

- Byskov, J.: Sjælelivet, 1947.
- Grønbech, V.: Kampen for en ny sjæl, 1946.
- Russell, Bertrand: Samfundets magt og individets frihed, 1950.
- Schweitzer, Albert: Kulturens forfald og genrejsning, 1946.
- Schweitzer, Albert: Ærefrygten for livet, 1946.

Samfundsvidenskab:

- Andersen, Poul Nyboe: Penge og penges værd, 1947.
- Andersen, Poul Nyboe: Den økonomiske sammenhæng, 1947.
- Bauer, Fritz: Økonomisk nyorientering, 1945.
- Bertolt, O., m. fl. (red.): Dansk folkeoplysning, 1950.
- Chase, Stuart: Samfundets anatomi, 1950.
- Gedde, Knud (red.): De politiske partier, 1949.
- Kallestrup: Lauge R.: Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring, 1946.
- Sociale efterkrigsproblemer, 1948.

Geografi:

- Feilberg, C. G.: Afrika, 1950.

Na t urvidenskab:

- Lundbak, Asger: Atomet og universet, 1949.

Kunst:

- Opperman, Th.: Joakim Skovgaard's billeder i Viborg domkirke, 1948.
- Rasmussen, Steen Eiler: Byer og bygninger, 1949.

litteraturhistorie:

Kristensen, S. M.: Dansk litteratur 1918—1950, 1950.

Sprogkundskab:

Byskov, J.: Modersmålet, 1947.

Hald, Kr.: Vore stednavne, 1950.

Hornby, Rich.: Vore personnavne, 1951.

Historie:

Auring & Lomholt-Thomsen: Problemer i dansk politik, 1948.

Koch, Hal: Danmarks kirke gennem tiderne, 1949.

Lindhardt, P. G.: Vækkelser og kirkelige retninger i Danmark, 1951.

Marstrand, Even: England i det 20ende århundrede, 1948.

Olrik, Axel: Danske heltesagn, 1948.

Petersen, Arthur: Greve Christian D. F. Reventlow, 1948.

Skrubbeltrang, Fridlev: Den danske folkehøjskole, 1946.

Williams, Francis: Englands nye vej, 1950.

Det fremgår af denne liste, at eleverne på de skoler, som ordningen omfatter, har mulighed for at købe en del udmærkede fagbøger til halv pris, men listen er hverken særlig lang eller særlig alsidig. Dette er dels udtryk for, at der overhovedet kun i begrænset omfang udkommer faglitteratur til priser, der gør det muligt at indlemme de pågældende bøger i denne liste, dels en naturlig følge af, at rådighedsbeløbet er så lille. Ikke mindst med de bogpriser, som man nu må regne med, må det for udvalget være forbundet med store betænkeligheder at udvide listen i stærkere tempo, end det er sket.

Såfremt det beløb, der står til rådighed for udvalget, forhøjedes, hvad der forøvrigt ville være en naturlig følge af den skete forøgelse af omkostningerne ved bogproduktionen, ville det være muligt at understøtte udgivelsen af ny faglitteratur i højere grad. Et forlag, der overvejede en faglig udgivelse, ville da på forhånd kunne få sikkerhed for, at Udvalget til folkeoplysningens fremme ville sætte bogen på sin liste, hvorved man kunne regne med et vist fast salg. I en række tilfælde ville dette kunne blive afgørende for, om en bog kunne udgives.

Man skal derfor foreslå, at det beløb, der står til rådighed for udvalget, forhøjes, idet man forudsætter, at udvalget i så fald vil søge at udvide sin liste over bøger, der kan købes til halv pris, og lade dette tilbud komme ud til alle elever i højskoler, aftenskoler m. v.

§ 53. *Folkeuniversitetsarbejde og foredragsvirksomhed.*

Beslægtet med aftenskolens og aftenhøjskolens arbejde, men på et andet plan, er det arbejde, der udføres af folkeuniversitetsforeningerne, der eksisterer i mange byer, og som i flere perioder har spillet en betydelig rolle for foredragsvirksomheden på de pågældende steder. De er blevet sat i stand til det gennem samarbejdet med Folkeuniversitetsudvalget ved Københavns universitet, som med støtte i en bevilling på finansloven har kunnet yde ret væsentlige tilskud til udsendelse af foredragsholdere til folkeuniversitetsforeningerne. Foredragsholderne har først og fremmest været valgt blandt universitetets lærerkræfter og derudover næsten udelukkende blandt kvalificerede akademikere fra hovedstaden.

I betragtning af de problemer, som anvendelsen af kvalificerede foredragsholdere frembyder for foreninger udenfor de større byer, kan der være grund til at overveje, om der er behov for at støtte foredragsvirksomheden mere i almindelighed på lignende måde, som Folkeuniversitetsudvalget har kunnet anvende til støtte for virksomheden i folkeuniversitetsforeningerne.

Det er i de sidste år ofte hævdet, at foredragets dage er talte, men dette beror formentlig på en misforståelse. Der er ganske vist grund til at være opmærksom overfor

fremkomne forslag til fornyelse af foredragsformen, som går ud på at gøre tilhørerne mere aktive eller på at inddrage anvendelsen af illustrationsmateriale, som f. eks. film og båndoptagelser, men bortset herfra må det siges, at hvis der overhovedet er tale om en krisesituation for foredraget, må den bero på, at alt for mange foredragsholdere er ude af stand til at tilfredsstille tilhørernes behov. Foredragsvirksomheden i radioen har utvivlsomt i et vist omfang forøget lytternes kritiske sans, samtidig med at den på en gang tilfredsstiller behovet for oplysende foredrag og gør dette behov større. Derimod kan radioforedragene ikke udfylde de vækkende, folkelige foredrags plads. Situationen i studiet og ved højtaltaren muliggør alene saglig oplysning.

Dertil kommer, at deltagelse i et foredragsmøde er en social oplevelse, der i sig selv er af betydning, og som i mange tilfælde danner en meget frugtbar baggrund for tilegnelsen af foredraget. Såfremt der lægges op til diskussion eller samtale i forbindelse med foredraget, vil den enkelte tilhører også få mulighed for en direkte kontakt med foredragsholderen og en uddybning af foredraget, som ikke kan finde sted ved et radioforedrag.

Der er således en række kategorier af foredrag, og det er urimeligt at antage, at de alle skulle være dømt til undergang. Foreningernes foredragsvirksomhed er imidlertid hæmmet af de omkostninger, som afholdelsen af et foredragsmøde medfører, og det får virkninger på flere punkter. Man må af økonomiske grunde ofte vælge billige talere fremfor dyrere og bedre, og man tør ikke foretage bekostelige fremstød eller eksperimenter.

Kommissionen anser imidlertid foredragsvirksomheden for at være en væsentlig del af det folkelige arbejde i forholdet til ungdommen, og den mener, at det ville være heldigt, om de økonomiske vanskeligheder kunne blive afhjulpet. Man skal derfor udkaste følgende tanke til drøftelse i de interesserede kredse.

Med det formål at støtte den oplysende, folkelige foredragsvirksomhed kunne der dannes et udvalg, der fik rådighed over et vist tilskud ydet på finansloven. Udvalget kunne dannes under medvirken af Dansk Folkeoplysnings Samråd, Dansk Ungdoms Fællesråd og Folkeuniversitetsudvalget ved Københavns universitet, og man ville utvivlsomt med held kunne drage nytte af de erfaringer, som er gjort af Folkeuniversitetet i København. Dette udvalg skulle forestå udarbejdelsen af en liste over de foredragsholdere og emner, til hvis benyttelse man fra udvalgets side ville være villig til at yde tilskud. Såvel kredsen af emner som kredsen af foredragsholdere burde utvivlsomt være mere omfattende end det rent videnskabelige og det rent akademiske, som har præget Folkeuniversitetsudvalget. Der er således en række fremragende ikke-akademiske foredragsholdere, hvis saglige og pædagogiske kvalifikationer på visse områder står på højde med kvalifikationerne hos universiteternes lærerkræfter, og det vil være ønskeligt at få givet foredragsvirksomheden en bredde, som anvendelsen af udelukkende universitetslærerkræfter ikke muliggør.

Kommissionen ønsker ikke at stille noget konkret forslag på dette område, men indskrænker sig til at anbefale, at spørgsmålet tages op til drøftelse i videre kredse, og at de bevilgende myndigheder ser med velvilje på eventuelle anmodninger om tilskud til et arbejde af denne art.

Folkeuniversitetet i København har i de senere år i hvert af de to semestre med meget stor tilslutning gennemført en række forelæsningsrækker på universitetet og de dertil knyttede institutter. Det er kommissionen bekendt, at der for tiden indenfor Folkeuniversitetet arbejdes med planer om gennemførelse af treårige aftenkursus, der skulle give deltagerne en virkelig fyldig orientering indenfor et vist videnskabeligt område. Kursus af denne art ville sikkert udgøre en naturlig overbygning på aftenhøjskolens og Folkeuniversitetets almindelige virksomhed, idet de, der virkelig interesserede sig for et eller andet

område, herved kunne få højt kvalificeret bistand til at sætte sig grundigt ind i området. Det vil naturligvis ikke være meningen, at der skal kunne tages nogen eksamen på et sådant kursus, men der er utvivlsomt mange, der alene af interesse for selve det saglige område ville søge til det.

§ 54. *Ungdommens forhold til højskolen.*

De medborgerlige problemer og de problemer, der knytter sig til samlivet med andre mennesker, bliver først det store flertal af de unge bevidst omkring tyveårsalderen, og det er i denne alder, de har hjælpen behov. Denne hjælp må først og fremmest være hjælp til selvhjælp, fordi det drejer sig om problemer, som hvert enkelt menneske i sidste ende må klare alene.

En sådan hjælp kan ydes gennem foreningsarbejdet, og den kan ydes venner imellem, men den vigtigste hjælp vil dog bestå i en rolig periode, hvor tanken på erhverv og faglig uddannelse kan skubbes til side, og hvor den enkelte med god samvittighed kan beskæftige sig med sin almene udvikling.

På landet er behovet for en sådan periode i et vist omfang blevet anerkendt, idet man uden hvervsmæssige ulemper kan forlade arbejdet et halvt års tid for at tage på højskole. Der finder vel i høj grad en opfriskning af kundskaber sted på højskolerne, men væsentligere er den almindelige udvikling, der finder sted gennem skolens belysning af samfundslivets og det personlige livs problemer og gennem det nære kammeratskabs- og venskabsliv, som netop på højskolerne har gode vækstbetingelser.

Det ville være ønskeligt, om man i alle kredse af befolkningen ville forstå, at det er meget værdifuldt for en ung mand eller kvinde at anvende et halvt år på denne måde, og at det, der vindes, vanskeligt lader sig måle, men i hvert fald langt overstiger det indtægtstab og de hvervsmæssige vanskeligheder, som kan forekomme. Der lægges utvivlsomt i mange forbindelser for megen vægt på erhvervschancerne og for lidt på de menneskelige værdier. Det er måske også for arbejdsgiverne de bedste folk, som tager fri fra arbejdet med tanke på deres personlige udvikling.

Selvom en almindelig forståelse af de værdier, der ligger i et højskoleophold, er den væsentligste forudsætning for, at der i fremtiden kan blive en mindst lige så stor tilslutning til højskolen, som der har været hidtil, og for at de unge fra byerne i større omfang drager nytte af det tilbud, som højskolen og højskolelovens tilskudsregler betyder, vil kommissionen dog anse det for vigtigt, om en række af de praktiske og hvervsmæssige vanskeligheder, der nu gør sig gældende — navnlig for byernes ungdom — kunne blive afhjulpet.

For mange unge vil frygten for, at de efter endt højskoleophold står uden arbejde, dels være en alvorlig hæmning, når det skal afgøres, om de vil på skole, dels sætte sit stærke præg på navnlig det sidste par måneder af skoleopholdet. Det har bl. a. i de seneste år vist sig, at denne frygt ikke er ubegrundet. Arbejdsløshedsrisikoen kan naturligvis ikke fjernes, men det var måske muligt at formindske den på forskellige punkter.

I betænkningen om de værnepligtiges forhold har kommissionen foreslået følgende (kapitel V, s. 32—36):

Mellem iøvrigt lige kvalificerede ansøgere har hjemsendte værnepligtige fremfor personer, der har været arbejdsløse mindre end tre måneder, fortrinsret til stillinger, der anmeldes til de offentlige arbejdsanvisningskontorer.

og

Arbejdsløshedslovens 26-ugers bestemmelse for modtagelse af arbejdsløshedsunderstøttelse suspenderes i for eksempel indtil 6 uger fra hjemsendelsesdagen for hjemsendte værnepligtige. Suspensionen finder sted mod fuld refusion fra statskassen, såfremt kasserne måtte lide tab herved.

Kommissionen foreslår lignende regler gennemført med henblik på unge, der har afsluttet et højskoleophold, dog således, at det ikke berører den fortrinsstilling, som man har foreslået for de hjemsendte værnepligtiges vedkommende.

I denne forbindelse vil man opfordre fagforeninger og arbejdsløsheds-kasser til generelt at bevilge medlemmer, der er på højskole, fritagelse for betaling af kontingent, så længe opholdet varer, samt til ved den anvisning af arbejde, der foregår gennem fagforeningerne, at indrømme medlemmer, der kommer tilbage fra højskoleophold, en tilsvarende fortrinsstilling, som foreslået vedrørende den offentlige arbejdsanvisning.

Det ville være ønskeligt, om de unge funktionærer, der tog på højskole, kunne regne med at komme tilbage til deres gamle stillinger, men man har dog ikke ment det rigtigt at foreslå en dertil sigtende regel indført i funktionærloven, selvom en del større arbejdsgivere i de senere år har vist stor interesse for højskolens arbejde.

Forså vidt fc angår de unge, der er ansat under staten, må man mene, at det meget vel var muligt for de pågældende styrelser at undvære dem under et højskoleophold, og at de værdier, som dette ville kunne give dem, også ville være til nytte ved deres fremtidige arbejde i det offentlige tjeneste. Man skal derfor foreslå, at det pålægges de forskellige styrelser at vise den største imødekommethed overfor unge, som ønsker at få orlov under højskoleophold. En sådan bør ikke medføre tab af anciennitet i nogen retning.

Det ville utvivlsomt være af betydning for erhvervenes og kommunernes praksis i så henseende, at staten gennemførte det foreslåede.

Et særligt problem frembyder den unges faste udgifter, som fortsætter også under højskoleopholdet, navnlig skatten. Det vil næppe være rigtigt generelt at foreslå skatterne eftergivet under højskoleopholdet, men man ønsker at anbefale, at myndighederne er meget velvillige overfor ansøgninger om udsættelse, der er begrundet i højskoleophold, og at der bevilges udsættelse til et tidspunkt, der ligger et par måneder efter højskoleopholdets afslutning, således at den unge kan få en vis bund i sin økonomi, før skattebetalingen genoptages.

På dette punkt som på en række andre møder den unge, der vil på højskole, forskellige myndigheder, og det vil for mange af de unge være svært at finde rede i de sager, der skal klares. Mange højskolelærere træffer i deres daglige arbejde på disse problemer, idet eleverne ikke har ordnet alle de papirer, der skulle have været ordnet, og der er utvivlsomt en del, der kører fast undervejs og slet ikke kommer på højskole. Det ville derfor være ønskeligt, om der blev fundet en udvej for at tilbyde de unge bistand til de personlige problemer, der skal klares i forbindelse med et højskoleophold. I Stor-København ville denne opgave formentlig kunne løses af Højskolernes Sekretariat.

Gennemførelsen af de atten måneders tjenestetid i forbindelse med det forhold, at der nu indkaldes væsentligt flere af en årgang unge mænd end tidligere, vil lægge en meget betydelig byrde på de unge mænd, som må give samfundet halvandet år af deres bedste tid. Det ville være meget rimeligt, om samfundet til gengæld sikrede disse unge et halvt år til deres personlige udvikling. Såfremt dette ikke sker, vil det store flertal af de unge mænd have langt sværere end før ved at finde tid og midler til at gå på højskole.

Den lange tjenestetid vil sikkert have skabt et stort behov hos de unge for at komme ud i arbejde igen, sådan at de ikke, som det tidligere har været tilfældet, vil tage på højskole umiddelbart efter militærtjenesten. Sidenhen vil de unge landmænd utvivlsomt ikke kunne afse tid både til at gå på landbrugsskole og til at gå på højskole, og det betyder, at det almindelige — højskolen — bortfalder som værende luksus. For de unge fra byerne, som kun i begrænset, omend stigende, omfang har søgt højskolerne, vil den forværelse i deres erhvervsituation, som den lange tjenestetid medfører, betyde en yderligere hæmning overfor tanken om at tage på højskole.

Allerede det stigende antal indkaldelser har medført en mærkbar nedgang i antallet af mandlige elever, og denne vil utvivlsomt fortsætte i forstærket grad.

Det er imidlertid efter kommissionens mening af meget stor betydning, at højskole-tanken bliver holdt levende i den danske ungdom, og man vil derfor foreslå, at alle unge mænd, der er udskrevet til militærtjeneste eller allerede har været inde i atten måneder, får forhøjet den understøttelse til at deltage i højskolekursus, som de normalt ville kunne få, med halvdelen. Ordningen bør ikke alene omfatte de unge, der allerede har været indkaldt, idet det for mange vil være mere heldigt, som det hidtil ofte er sket, at de tager højskoleopholdet før militærtjenesten. Blandt andet vil en af virkningerne heraf være, at de unge værnepligtige er vænnet til at deltage i fritidsbeskæftigelser af den art, som man søger at gennemføre for de indkaldte.

Eetten til at få den forøgede understøttelse skulle gælde mindst tre år efter hjemsendelsen, da det normalt vil være bedst for de unge at komme ud i praktisk arbejde efter militærtjenesten, og der desuden må gives dem lejlighed til at tjene nogle penge før højskoleopholdet.

§ 55. *Kortere kursus af højskolekarakter.*

Det er i de seneste år blevet ret almindeligt, at højskolerne afholder sommerkursus af en eller to ugers varighed, ligesom en lang række foreninger afholder feriekursus, bl. a. netop på højskolerne, hvor deltagerne bor sammen, så længe kurset varer.

I de lande, hvor højskolekursus af den her i landet sædvanlige varighed er ukendte, er denne kursusform den vigtigste af de arbejdsformer, som højskolen benytter sig af, og de erfaringer, man har gjort hermed, synes i det store og hele at være meget tilfredsstillende. Man kan ganske vist ikke opnå at give kursusdeltagerne en sådan rolig og af spændt periode, som de tre eller fem-seks måneder ofte bliver, men også i den kortere tid, hvor deltagerne i disse kursus er sammen, er der mulighed for en nær kontakt mellem dem og for et målbevidst kursusarbejde.

De her i landet gjorde erfaringer går ud på, at de korte kursus både er velegnede til at give unge mennesker en forsmag på, hvad højskolen kan betyde for dem, og til at lade andre, yngre eller ældre, som af praktiske grunde er ude af stand til at deltage i egentlige højskolekursus og anden grundigere undervisning, få indblik i en række problemer, som de ikke har lejlighed til at beskæftige sig med til daglig. Flere højskolemænd har overfor kommissionen understreget, at de anså disse kursus for at være en overordentlig værdifuld nydannelse, som på bedste måde videreførte højskolens traditioner. De har anført, at den oplevelse, som disse kursus havde givet både kursusdeltagerne og dem selv, overtraf alle forventninger, og at de var overbevist om, at der her var fundet en vej, som ville få stor betydning for fritidsliv og kulturliv fremover.

Det er derfor meget ønskeligt, at denne kursusvirksomhed fortsættes og udbygges,

navnlig således, at der bliver oprettet kursus på fra et par ugers til et par måneders varighed. Disse kursus kan bl. a. tænkes foranstaltet af højskoler, ungdomsforeninger, oplysningsforbund, fagforeninger og kvindeorganisationer.

Mange mennesker vil imidlertid, uanset lysten, have svært ved at deltage i den slags kursus. Tiden skulle man vel kunne afse, efter at der er gennemført tre ugers ferie for en stor del af befolkningen, men der vil dog ofte være behov for velvilje fra arbejdsgivernes side, således at der blev mulighed for at få fri, uden løn, til deltagelse i kursus, som strakte sig udover ferien.

Navnlig når det drejer sig om halvlange kursus på et par uger eller mere, vil der være et behov for økonomisk støtte, hvis kurserne virkelig skal kunne få tilslutning fra alle kredse. En sådan støtte kunne gives til opholdsudgifterne og til undervisningen. Uden iøvrigt at ville gå ind på enkelthederne ved en støtteordning, skal kommissionen anbefale, at der fra undervisningsministeriet stilles sådanne beløb til rådighed, at kursusvirksomhed efter disse hovedlinier kan udvikles.

Det må bemærkes, at undervisningsministeriet i sommeren 1952 af tipsmidlerne har stillet 20 000 kr. til rådighed til elevunderstøttelser ved kursus, der strakte sig over mindst fjorten dage, og at ministeriet igennem flere år har ydet støtte til visse kursus af denne art, som arrangeredes af forskellige organisationer.

Kapitel 11.

Ungdommens læsning.

§ 56. Ungdomsenquetens hovedresultater vedrørende læsning.

Læsning er ifølge ungdomsenqueten den vigtigste af alle fritidsinteresser, idet den er nævnt af en tredjedel af alle unge, som omfattedes af denne statistik. For kvinderne alene spiller håndarbejdet dog en større rolle, og for mændene alene gælder det samme sportsudøvelsen. Disse tre grupper af hovedinteresser blev alle nævnt af over en femtedel af de unge, og hyppigheden af deres forekomst var som angivet i følgende tabel.

Procentdel af de unge, opdelt på landsdele og køn, der angav visse hovedinteresser. Ungdomsenqueten.

	Læsning			Håndarbejde			Sport		
	mænd	kvinder	ialt	mænd	kvinder	ialt	mænd	kvinder	ialt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Hovedstaden	34	39	37	—	35	19	28	14	20
Provinsbyer	24	34	30	0	44	24	38	16	26
Stationsbyer	26	33	30	0	52	28	39	23	31
Sognekommuner	33	35	34	0	58	27	33	21	27

Forekomsten af læsning nævnt som hovedinteresse er nærmere analyseret i nedenstående tabel. Det fremgår af de to tabeller, at læseinteresser forekommer hyppigere hos unge kvinder end hos unge mænd og hyppigere hos gifte end hos ugifte. Forholdet mellem læseinteressens forekomst i forskellige aldersklasser af ugifte er meget varierende fra landsdel til landsdel, og man må formodentlig sætte dette i forbindelse med vandringerne og den forskellige aldersfordeling i de forskellige landsdele.

Procentdel af de unge, opdelt på landsdele, køn, alder og civilstand, der angav læsning som hovedinteresse. Ungdomsenqueten.

	Mænd			gifte	Kvinder		gifte
	ugifte		19 år og derunder		ugifte		
	19 år og derunder	20 år og derover		pct.	19 år og derunder	20 år og derover	pct.
Hovedstaden	28	37	36	38	41	40	
Provinsbyer	25	21	40	36	33	35	
Stationsbyer	28	21	...	33	31	30	
Sognekommuner	33	36	38	37	30	36	

Det må bemærkes, at der under læsning er medtaget læsning af specialemer, væsentlig af faglig karakter.

Den nærmere karakter af de unges læsning blev ved ungdomsenqueten gjort til genstand for en indgående behandling, hvoraf en række hovedpunkter fremdrages i det følgende, og hvorom der iøvrigt henvises til Den danske ungdom s. 167—194. På grundlag af de oplysninger, der er givet der, kan nedenstående tabel sammenstilles.

Med en enkelt undtagelse gælder det for alle de undergrupper, hvori ungdommen er opdelt i tabellen, at der er flere, der regelmæssigt læser ugeblade, end der har læst en bog i løbet af den sidst forløbne måned, og det må erindres, at undersøgelsen blev foretaget i tiden 1. november—15. december 1946, således at „den sidst forløbne måned” ligger på den tid af året, hvor det almindeligvis anses, at læselysten er størst. For en række grupper, navnlig blandt kvinderne, gjaldt det desuden, at der var flere, der læste ugeblade end aviser.

Procentdel af de unge, opdelt efter landsdele, køn, alder og civilstand, som læste visse publikationsformer. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Ugifte 15—19 år:</i>								
Aviser (dagligt)	84	65	85	66	69	64	73	65
Ugeblade (regelmæssigt) . .	85	87	92	89	89	90	81	81
Kioskhæfter (2 sidste uger)	19	10	20	8	23	5	23	8
Bøger (sidste måned)	76	71	69	68	58	59	63	65
Fagblade og tidsskrifter..	58	37	54	29	30	16	30	16
<i>Ugifte 20—24 år:</i>								
Aviser (dagligt)	91	76	92	80	82	77	85	80
Ugeblade (regelmæssigt)..	60	75	82	81	77	81	79	74
Kioskhæfter (2 sidste uger)	10	4	16	4	16	3	15	4
Bøger (sidste måned)_____	67	68	63	66	46	49	57	48
Fagblade og tidsskrifter..	75	46	55	37	37	26	30	22
<i>Gifte under 25 år:</i>								
Aviser (dagligt)	92	70	95	90	93	86	86	87
Ugeblade (regelmæssigt) . .	73	83	83	87	73	73	70	78
Kioskhæfter (2 sidste uger)	14	8	15	4	...	...	11	4
Bøger (sidste måned)	67	57	70	47	...	45	58	44
Fagblade og tidsskrifter..	68	39	68	28	47	25	54	24

Oplysningerne er beklageligvis ikke kombineret således, at man kunne fastslå, i hvilken grad de forskellige grupper falder sammen. En sådan kombination kunne formentlig yde bidrag til den stadige diskussion om, hvorvidt ugeblade og kioskhæfter er supplement til eller erstatning for anden læsning. Det materiale, der indsamledes ved ungdoms-

enqueten, vil imidlertid kunne bearbejdes langt mere indgående, end man har ment, at ungdomskommissionens formål gjorde naturligt, og dette gælder navnlig det område, der her behandles.

Af foranstående tabel ses det først og fremmest, at den hyppigst forekommende lektüre er aviser, ugeblade og bøger. De så ofte i den offentlige debat om ungdommens læsning fremhævede kioskhæfter betyder meget lidt i sammenligning med de tre hovedformer, og tallene for dem er også væsentligt mindre end tallene for fagblade og tidsskrifter. Denne sidste gruppe er sammensat af meget forskellige elementer, som kun har det fælles, at de er periodiske udgivelser, der ikke kan henføres til ugeblade eller kioskhæfter. De blade, som er nævnt, er ofte af rent underholdende og ikke særlig lødig art, eller de lasses ikke særligt intenst. Mange af fagbladene tilsendes automatisk medlemmer i visse foreninger.

Avislæsningen (og læsningen af fagblade og tidsskrifter) synes at blive mere udbredt, når man går fra den lavere aldersgruppe til de højere, medens det omvendte gælder læsningen af ugeblade (og kioskhæfter) samt læsningen af bøger.

§ 57. Avislæsningen.

Der var ved ungdomsenqueten kun ganske enkelte, der angav, at de aldrig læste avis, mens der var en del, der vel læste avis, men gjorde det mere eller mindre uregelmæssigt. Antallet af daglige avislæsere var i hovedstaden, provinsbyerne og sognekommunerne blandt mændene henholdsvis 87, 88 og 78 pct., og blandt kvinderne 72, 75 og 73 pct. Mændene anvendte gennemsnitlig 30—35 minutter daglig på avislæsning, kvinderne derimod kun 20—25 minutter. Det må erindres, at lang anvendt tid såvel kan være et udtryk for stor interesse som for manglende læsefærdighed.

Det har større interesse at undersøge, hvad de unge læser i aviserne. I nedenstående tabel er det anført, hvor mange procent af de daglige avislæsere, der læser en række forskellige arter af stof.

Procentdel af de daglige avislæsere, der læser følgende arter af stof i aviserne.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Annoncer	28	43	49	53	53	61	58	63
Bog anmeldelser	31	41	27	33	23	28	20	25
Filmanmeldelser	55	66	63	64	48	42	37	47
Forbrydelser	70	73	75	67	81	72	73	64
Fortsatte romaner	10	19	6	10	17	35	13	26
Humor	61	65	72	69	82	80	70	73
Indenrigspolitik	67	50	53	30	47	34	44	24
Interviews	37	45	45	40	29	32	27	29

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Kronikken	34	36	22	22	28	26	20	18
Lederen	33	25	22	14	23	19	20	12
Radioprogrammer.	55	67	52	58	70	66	58	60
Sporten	65	42	69	44	68	44	54	32
Udenrigspolitik	68	49	51	27	51	26	43	19
Ulykker.	71	75	79	72	83	75	78	76
Lokale nyheder.	•	•	14	16	31	46	24	28
Overskrifter.	10	16	1	2	1	9	1	1

De særligt foretrukne emner er åbenbart forbrydelser og ulykker. Hverken indenrigspolitik eller udenrigspolitik har på enquetes tidspunkt været i stand til at fange interessen i samme grad, men også dette stofområde viser dog høje tal. Andre arter af yndlingsstof er humor og sport. Mindst interesse er der for det tungere stof som kronikker, lederartikler og boganmeldelser, i hvilken forbindelse det må erindres, at en del provinsblade kuD bringer ganske få boganmeldelser og slet ikke kronikker. Den fortsatte roman er åbenbart det mindst læste stof, dog ikke blandt de unge kvinder i stationsbyer og på landet.

Hvis man foretager en opdeling efter læsernes alder, vil man se, at de fleste af stofområderne interesserer yngre og ældre blandt de unge i omtrent samme grad. Der kan dog konstateres en væsentlig forskel mellem aldersgrupperne for det tungere stofs vedkommende. Der er således ca. dobbelt så mange af de ugifte over 20 år som af de ugifte under 20 år, der læser kronikker og lederartikler, og også for boganmeldelser, udenrigspolitik og indenrigspolitik er der en ganske klar stigning i interessen med stigende alder.

§ 58. Ugebladslæsningen.

At langt den største del af ungdommen læser ugeblade, kan ikke komme som en overraskelse for nogen, men ungdomsenqueten har desuden vist, i hvor høj grad de unge regelmæssigt læser, flere forskellige ugeblade.

Procentdel af de unge, opdelt på landsdele og køn, som havde læst mindst 1, 2, 3, o. s. v. ugeblade i løbet af to uger. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>7 løbet af to uger læst:</i>								
mindst 1 ugeblad	74	82	88	86	85	84	80	79
mindst 2 ugeblade . . .	62	67	76	74	67	69	53	51
mindst 3 ugeblade . . .	42	48	52	48	44	45	25	25
mindst 4 ugeblade . . .	23	27	30	26	24	25	11	11
mindst 5 ugeblade . . .	12	15	15	14	12	17	4	4
mindst 6 ugeblade	6	8	7	8	7	9	1	2

Antallet af læste ugeblade. Ungdom senketten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
<i>Gennemsnitlig pr. uge:</i>								
ugifte under 20 år	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,6	0,9	0,9
ugifte over 20 år	0,9	1,1	1,3	1,1	1,0	1,1	0,8	0,8

Omkring en fjerdedel af alle unge i bybefolkningen læser således — man tør formode temmelig regelmæssigt — mindst to ugeblade om ugen, og flertallet af de unge i alle dele af landet læser regelmæssigt eet ugeblad hver uge. (Hertil kommer dagbladenes søndagstillæg, der er holdt udenfor undersøgelsen). De unge kvinder læser i hovedstaden og stationsbyerne flere ugeblade end de unge mænd. I sognekommunerne, hvor ugebladslæsningen er mindre udbredt, er derimod ingen forskel mellem de to køns læsehypighed, og det samme gælder provinsbyerne, hvor de unge mænd læser ugeblade i større omfang end i de andre landsdele.

De ugeblade, der læstes, var, som det fremgår af nedenstående tabel, først og fremmest Hjemmet og Familie-Journalen, og derefter kom Ugerevyen, Billedbladet, Tempo og Skipper Skræk. Tabellen omfatter de ugeblade, som de unge har opgivet at have læst inden for de sidste to uger. Det må erindres, at undersøgelserne blev foretaget i 1946.

Procentdel af de unge, opdelt på landsdele og køn, som i løbet af to uger havde læst visse ugeblade. Ungdomsenketten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Hjemmet	47	46	59	50	58	49	55	47
Familie-Journalen	46	44	53	45	43	47	36	33
Ugerevyen	26	32	29	28	25	23	11	13
Billedbladet	25	23	24	23	23	21	11	9
Tempo	12	19	20	21	23	27	10	13
Skipper Skræk	22	11	22	6	19	6	8	2
Dansk Familieblad	11	9	19	13	11	11	8	6
Ude og Hjemme	11	19	12	20	11	19	4	9
Tidens Kvinder	2	10	2	11	1	14		3
Søndags B.T.	8	13	5	7	4	7	2	3
Idrætsbladet	2		5	1	3		1	
Hus og Hjem	1	2	7	6	8	12	8	10
Alt for Damerne	1	9		10		5		3
Landet			1		2	2	11	7
Øvrige	13	18	22	22	14	18	11	13

En undersøgelse, der blev foretaget af Dansk Gallup Institut for Berlingske Tidende i februar 1950 — altså godt tre år efter ungdomsenketens afholdelse — og som delvis er

gengivet i bilag 2 til denne betænkning, omfattede blandt andet spørgsmålet: Hvilke ugeblade læser De regelmæssigt hver uge?

Blandt de 18—24-årige var der 28 pct., der slet ikke læste ugeblade. For kvinderne alene var tallet 23 pct. og for mændene 32 pct. I modsætning til, hvad der blev fundet ved ungdomsenqueten, var der flere af de ugifte end af de gifte, der angav aldrig at læse ugeblade. Det gennemsnitlige antal regelmæssigt læste ugeblade pr. læser blev angivet til 2,6 — altså et betydeligt højere tal, end man — ved en væsentlig anderledes formulering af spørgsmålet — fandt ved ungdomsenqueten (også når man tager hensyn til, at gennemsnittet ved ungdomsenqueten blev udregnet af hele materialet og ikke blot af dem, der læste ugeblade). Forekomsten af de forskellige ugeblade fremgår iøvrigt af nedenstående tabel. Ved betragtningen af den må det erindres, at gruppen 15—17 år ikke indgår i gallupundersøgelsen, og at der ved denne er spurgt om regelmæssigt læste ugeblade, ved ungdomsenqueten derimod om de indenfor de sidste to uger faktisk læste blade.

Procentdel af de 18—24-årige, opdelt dels efter køn, dels efter landsdele, som regelmæssigt læste visse ugeblade. Dansk Gallup Institut for Berlingske Tidende 1950.

	Ialt	Mænd	Kvinder	Hoved- staden	Provins- byer	Landkom- rauner
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Hjemmet	30	31	30	33	34	25
Familie-Journalen	28	27	30	32	32	24
Ugerevyen	17	20	15	21	20	13
Alt for Damerne	16	6	25	16	20	12
Billedbladet	15	15	15	19	19	10
Tempo	14	12	16	15	18	11
Dansk Familieblad	11	10	12	9	17	8
Ude og Hjemme	11	7	14	14	15	6
Skipper Skræk	10	12	8	15	12	5
Søndags B.T.	7	6	8	10	11	2
Det røde Aftenblad	6	3	8	6	12	2
Hus og Hjem	6	5	6	5	5	6
Landet	5	6	3	1	0	10

Det ses, at denne tabel og den på grundlag af ungdomsenqueten udarbejdede i alle hovedtræk stemmer overens, og de forhåndenværende uoverensstemmelser lader sig let forklare ved de to undersøgelsers forskellige tilrettelægning. Et enkelt blad — Alt for Damerne — der ved ungdomsenquetens optagelse lige var fremkommet, indtager dog en ganske anden plads på den i 1950 foretagne undersøgelse.

Visse blade er udprægede provinsblade — det gælder Dansk Familieblad, Ude og Hjemme, Det røde Aftenblad og Hus og Hjem. Landet læses næsten udelukkende i sognekommunerne. Aldersfordelingen af de forskellige blades læsere viser ikke særlige forskelle, bortset fra, at Skipper Skræk i særlig grad læses af de ganske unge mænd. Alt for Damerne, Tempo, Ude og Hjemme og Det røde Aftenblad læses særligt af kvinderne.

Procentdel af de unge i hovedstaden, opdelt få køn og erhverv, der havde læst visse ugeblade inden for to uger. Ungdomsenqueten.

	Ugeblads- læsere ialt	Hjem- met	Familie- Journalen	Ugere- vyen	Billed- bladet	Tempo	Skipper Skræk	Søndags B.T.
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Mænd</i>								
funktionærer	65	44	42	16	27	6	10	3
faglærte	74	49	49	39	26	15	18	7
ufaglærte	87	50	60	34	26	28	41	6
lærlinge	85	55	53	33	29	9	24	10
studerende og skoleelever	50	31	22	11	24	2	8	10
<i>Kvinder</i>								
funktionærer	76	41	41	26	25	10	8	15
ufaglærte	90	52	46	45	20	45	16	9
lærlinge	89	54	54	41	23	22	17	10
studerende og skoleelever _____	70	37	31	25	19	6	7	16
husassistenter	82	42	51	26	17	15	7	12
gifte kvinder uden erhverv uden for hjemmet	86	48	50	30	26	23	9	13

En opdeling efter erhverv viser også en række interessante enkeltheder. I ovenstående tabeller er der på grundlag af ungdomsenqueten meddelt et uddrag af en sådan opdeling for hovedstadens vedkommende. Det ses for det første, at antallet af ugeblads-læsere ialt varierer fra 50 pct. til 90 pct. og at der f. eks. er væsentlig forskel på læserprocenten for funktionærer, faglærte og ufaglærte. For det andet ses det, at nogle blade læses i omtrent samme omfang i alle grupper. Det gælder Billedbladet, men også — når man ser bort fra studerende og skoleelever — Hjemmet og Familie-Journalen. Derimod er Tempo og Skipper Skræk ganske tydeligt læst i bestemte grupper, nemlig de ufaglærte og i et vist omfang også lærlinge og elever. Omvendt læses Søndags B.T. i særlig grad af studerende og af kontordamer og ekspeditricer, hvor en femtedel af ugebladslæserne læser dette blad.

De ugeblade, der er tale om, er alle så velkendte, at man har fundet det overflødigt at karakterisere dem nærmere. Det vil i de fleste tilfælde være klart, hvad de bringer, og hvad unge læsere særlig må formodes at søge i dem. Afslutningsvis skal dog meddeles efterfølgende tabel, der bygger på ungdomsenquetens spørgsmål om, hvad de unge læste i ugebladene.

Det mest læste stof er tegneserierne og humoren, der kræver forholdsvis lidt af æserne, men iøvrigt er alle de anførte stofgrupper læst af mindst en fjerdedel. De populære artikler og kriminalnoveller læses særlig af de unge mænd, brevkassen, kærlighedsnovellerne og de fortsatte romaner særlig af de unge kvinder. Det bemærkes, at de fortsatte romaner læses af et noget mindre antal end novellerne, skønt de i det store og hele er af samme litterære type.

*Procentdel af ugebladslæserne, opdelt få landsdele og køn, der læste visse arter af stof.
Ungdomsenqueten.*

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Populære artikler	50	45	62	44	49	34	46	35
Billedserier	59	56	84	66	71	55	63	65
Brevkasse	27	51	30	59	34	53	29	53
Humor	58	58	83	67	70	65	66	67
Kriminalnoveller	52	50	68	49	63	39	59	44
Kærlighedsnoveller	42	59	54	67	53	64	54	70
Fortsat roman	31	51	39	52	39	50	39	47

§ 59. *Læsningen af kiosk hæfter.*

Såvidt man kan skønne, svinger salget af kiosk hæfter en hel del, ligesom der også til stadighed fremkommer nye serier, medens andre lige så pludseligt forsvinder. Ungdomsenquetens oplysninger om kiosk hæfter er derfor antagelig mindre aktuelt anvendelige end de øvrige oplysninger om ungdommens læsning, og man vil mene, at kiosk hæfterne i dag spiller en mindre rolle for ungdommen, end de gjorde på enquetens tidspunkt. Delvis skyldes dette dog, at antallet af blade, der udelukkende eller væsentligst indeholder tegneserier, er blevet forøget, og at de har overflødiggjort nogle kiosk hæfter. Man tør derfor ikke hævde, at ungdommen har erstattet kiosk hæfterne med bedre læsning.

Med de her fremførte forbehold skal et par hovedpunkter fra ungdomsenquetens afsnit om kiosk hæfter refereres.

Antallet af „aktive“ kiosk hæftelæsere omfattede 20—25 pct. af de unge mænd under 20 år og 10—15 pct. af de unge mænd over denne alder. De tilsvarende tal for de unge kvinder var ca. 8 pct. og ca. 4 pct. Tallene bliver noget større, hvis man medtager de unge, der angav, at de læste kiosk hæfter, men faktisk ikke havde gjort det i de sidste to uger. Det store flertal af de unge, der havde læst hæfter i de sidste to uger, havde i denne periode læst et eller to, mens to—tre procent af samtlige unge mænd havde læst flere end seks på to uger.

Kiosk hæftelæserne findes navnlig blandt de unge, der kun har folkeskoleuddannelse, og — når de enkelte erhvervsgrupper betragtes — blandt de ufaglærte, samt blandt de unge på landet. Der er dog kiosk hæftelæsere i alle grupper — også blandt studerende, hvortil imidlertid også skoleelever er henregnet.

De hæfter, der læstes, var for de unge mænds vedkommende: Ole Ny, Styrmand Rasmussen og Kurt Danner — hæfter af dansk oprindelse, der nu er gået ind — samt med noget mindre tal de oversatte serier: Cowboy, Spænding og Sorte maske, og det danske vittighedshæfte Højt humør. De unge kvinder læste først og fremmest Romanbladet og filmsromaner.

§ 60. *Sammensætningen og omfanget af boglæsningen.*

Ved ungdomsenqueten konstateredes det som omtalt foran, at en stor del af de unge, nemlig omkring en trediedel af de unge i byerne og endnu flere i stationsbyer og

sognekommuner, overhovedet ikke havde læst bøger i den sidst forløbne måned. De ivrige læsere, der havde læst mindst en bog om ugen, udgjorde knapt en halv snes procent i sognekommunerne og noget mere i byerne, hvor de unge mænd i hovedstaden lå højest med 18 pct. Alt i alt havde boglæserne læst gennemsnitligt mellem to og tre bøger i løbet af den sidste måned.

De læste bøger kan fordeles i fire hovedgrupper, nemlig de egentlige børnebøger, den ældre skønlitteratur (fra før 1920), den moderne skønlitteratur (uden hensyn til lødighed) og faglitteratur (i bibliotekernes forstand).

De læste bøger fordelt efter art, opdelt efter læsernes køn og bopæl, samt for børnebøgernes vedkommende tillige efter læsernes alder.
Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Egentlige børnebøger								
ugifte under 20 år _____	(18,5)	(12,2)	(25,9)	(21,4)	. . . . .	. . . . .	(34,4)	(27,1)
ugifte over 20 år	(3,5)	(0,8)	(4,4)	(2,8)	. . . . .	. . . . .	(6,9)	(5,2)
Alle...	11,6	6,2	17,4	12,6	30,9	18,5	23,9	19,1
Ældre skønlitteratur _____	9,1	8,7	8,8	7,7	4,9	5,7	6,4	8,1
Moderne skønlitt. m. v.	56,5	76,2	51,2	72,6	47,7	72,0	54,0	67,8
Faglitteratur.	22,8	8,9	22,6	7,1	16,5	3,8	15,7	5,0
I alt...	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Det er værd at bemærke, hvor meget børnebøgerne betyder for ungdommens læsning. Blandt de unge under 20 år udgør de egentlige børnebøger omkring en fjerdedel af alle læste bøger med noget større tal på landet og noget mindre i hovedstaden, og selv når ungdommen betragtes som helhed, er det en meget stor procentdel af den læste bogmasse, der repræsenteres af de egentlige børnebøger.

Den ældre skønlitteratur udgør mellem fem og ti procent af de læste bøger, og faglitteraturen, hvoraf ca. to tredjedele er af underholdende art som f. eks. rejsebeskrivelser og levnedsskildringer, mellem en fjerdedel og en sjettedel af de unge mænds boglæsning, men en væsentlig mindre del af de unge kvinders. De unge mænds større fastholden ved børnebøgerne og større interesse for faglitteraturen medfører, at den andel af deres læsning, som den moderne skønlitteratur udgør, er væsentligt mindre end denne gruppes andel af de unge kvinders læsning.

Den foretagne inddeling giver kun et ganske groft billede af de unges læsning, men man har ikke ment det muligt at foretage en egentlig kvalitetsgruppering af de læste bøger, da enhver målestok for en sådan gruppering til syvende og sidst vil være subjektiv og derfor blive opfattet forskelligt af forskellige læsere.

Derimod har man på grundlag af ungdomsenquetens oplysninger om de bøger, som de unge særlig godt kunne lide, udarbejdet en liste over de unges yndlingsforfattere. En sådan liste bliver naturligvis kun et fingerpeg om, hvad ungdommen søger i sin læsning, og specielle grupper særlige forhold kommer ikke frem i materialet. Følgende karak-

teristiske træk ved listerne, der er optaget i Den danske ungdom s. 185—187, kan fremdrages, idet det dog må erindres, at undersøgelsen er foretaget i november—december 1946, og at de i den umiddelbart forudgående tid fremkomne bøger derfor fremtræder med en ganske særlig vægt. Ved sammenligning af tallene for de forskellige landsdele må det desuden erindres, at aldersfordelingen er forskellig, at bibliotekernes bogbestand er en ganske anden i landsognene end f. eks. i hovedstaden, at de unge kvinder udgør en forskellig andel af ungdommen i de forskellige landsdele o. s. v.

Indledningsvis bemærkes det, at de egentlige klassikere fra 1800-tallet så at sige savnes i det i tabellerne gengivne materiale, når man ser bort fra de forfattere, der helt eller delvis er gået over til at blive børnelæsning — Etlar (Gøngenhøvdingen), Defoe/Campe, Beecher Stowe (Onkel Torns hytte), Marryat og Verne — og som væsentligt nævntes af 15—17-årige — og fra de forfattere, der som Dumas, Kipling, Victor Hugo, Jack London og Baronesse Orczy (Den røde pimperl) repræsenterer overgangen til den spændende underholdningsroman, og som navnlig nævntes af de 18—20-årige. Den eneste rene klassiker, man kan finde, er Dickens, som imidlertid alene er nævnt på en beskeden plads i hovedstaden, og som også hører til de forfattere, der for visse værkers vedkommende (Oliver Twist, David Copperfield) i stor udstrækning læses af større børn.

De store forfattergrupper er forfatterne af best-sellers af ny dato og børnebogsforfatterne. Af de sidste findes f. eks. Howard Pyle (Robin Hood), Burroughs (Tarzan), Meister og Andersen (Jan-bøgerne), Valborg Dahl, Anna Baadsgaard, Gunnar Jørgensen (Flemming-bøgerne) og Rudolf Bruhn (De seks), der nævnes i alle landsdele — i provinsen på en ret tidlig plads på listen. Fælles for dem alle er, at de navnlig nævnes af 15-17-årige.

Best-sellerne læses derimod i særlig grad af de noget ældre blandt ungdommen, hvad der bl. a. hænger sammen med, at de er sværere at få i hænde end børnebøger og de nævnte ældre underholdningsromaner, der står på familiens reol. Slaughter, Martin og Cronin fører ganske tydeligt, medens Margaret Mitchell har en noget svagere stilling, end tilfældet ville have været, hvis undersøgelsen havde været foretaget på et tidligere tidspunkt, hvor Borte med blæsten var endnu klarere i erindringen. Navnlig den fremtrædende stilling, som en forfatter som Hans Martin (Tidevand og Frigjort) øjensynligt havde og formentlig i ikke ringe omfang stadig har for ungdommen, fortjener opmærksomhed. Andre udenlandske bestseller-forfattere, der er nævnt, er Eric Knight (— men dette fremfor alt), Lloyd Douglas (Jeg så ham dø), Louis Bromfield (Og regnen kom m. fl.), Radclyffe Hall (Ensomhedens brønd), Llewellyn (Grøn var min barndoms dal), Alice Hobart (Olie til Kinas lamper), Daphne du Maurier (Rebecca) samt på et noget højere plan Steinbeck, Hemingway og Remarque. Blandt de danske forfattere bemærkes Nexø, Paludan (Jørgen Stein) og Bech Nygaard (Guds blinde øje m. fl.), rejseforfatterne Krarup Nielsen og Mielche, en underholdningsforfatter som Kelvin Lindemann samt — ikke mindst — Morten og Johanne Korch, der overhovedet ikke er nævnt iblandt de tredive første i hovedstaden, men ligger førende i landdistrikterne. Endelig bemærker man en gruppe oversættelser fra svensk og norsk, væsentlig af underholdningslitteratur med landligt milieu, f. eks. Sally Salminen (Katrina) og Margit Söderholm (Driver dug, falder regn).

Der er tydeligt forskel mellem de to køns læsning. Blandt forfattere, der navnlig nævnes af de unge piger, findes f. eks. Bech Nygaard, Margaret Mitchell, Cronin, Margit Söderholm, Johanne Korch, Nexø (formodentlig Ditte Menneskebarn), Sally Salminen, Radclyffe Hall (der dog kun nævnes i København), Daphne du Maurier og Tora Feuk. Modsat læses følgende i udpræget grad af de unge mænd: Dumas, Steinbeck, Hemingway, Jack London, Carit Etlar, Rudolf Bruhn, Kipling, Pyle, Burroughs, Walter Christmas,

Krarp Nielsen, Gunnar Jørgensen, Defoe/Campe, Marryat og Jules Verne. For andre er forskellen mellem det antal unge mænd og det antal unge kvinder, der har nævnt dem, ikke så stor, at man kan se bort fra tilfældighedernes indvirken, eller billedet er forskelligt i de forskellige landsdele. Dette sidste gælder f. eks. Slaughter og Morten Korch.

Læsevanerne varierer åbenbart også en del fra landsdel til landsdel. Således nævnes Morten og Johanne Korch, Strömberg, Tora Feuk og forskellige af børnebogsforfatterne slet ikke i hovedstaden, mens man omvendt blandt de tredive første der finder forfattere, der ikke optræder i listerne for de andre landsdele, f. eks. Steinbeck, Paludan, Hugo, London, Dickens og Bromfield. Visse forfattere forekommer stadig sjældnere, jo længere man bevæger sig fra hovedstadsmilieuet, f. eks. Margaret Mitchell, Dumas, Nexø og Hemingway, mens andre omvendt har en stadig mere dominerende plads, f. eks. Morten Korch (ikke nævnt i hovedstaden, nr. 4 i provinsbyerne, nr. 2 i stationsbyerne, nr. 1 i landkommunerne), Strömberg (ikke nævnt, nr. 25, nr. 18, nr. 2) og Johanne Korch (ikke nævnt, nr. 15, nr. 8, nr. 3).

§ 61. *Anvendelse af biblioteker m. v.*

Man forsøgte ved ungdomsenqueten at danne sig et billede af, hvordan ungdommen får fat i de bøger, der læses. På grundlag af de indhentede oplysninger udarbejdedes følgende tabel.

*Procentdel af de unge, opdelt efter landsdele og køn, der fik deres bøger på visse angivne måder.
Ungdomsenqueten.*

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Eget køb	37	29	36	25	21	22	31	23
Lån hos bekendte	14	23	19	27	26	27	25	29
Lån på biblioteket	39	31	39	29	24	23	29	30
Læsekreds	6	8	4	5	3	3	3	4
Gaver	4	3	2	4	5	5	2	4
løvrigt	2	3	1	1	1	1	1	1

Det må bemærkes, at en del unge har angivet flere af disse måder at få fat i bøgerne på, således at tallene ikke kan lægges sammen. Ca. en tredjedel af de unge, der selv køber bøger, låner på bibliotekerne.

Formentlig har de fleste ved afgivelse af disse svar tænkt på de måder, hvorpå de fik hovedparten af de bøger, de læste. Der er således næppe tvivl om, at de allerfleste af de unge lejlighedsvis både køber bøger selv, låner hos bekendte og får bøger som gave. Størst interesse knytter der sig derfor til angivelsen af, hvor mange der låner bøger på bibliotekerne, idet man må regne med, at de, der overhovedet benytter sig af bibliotekerne, gør det regelmæssigt og i næsten alle tilfælde har givet oplysning om det.

Biblioteksbenyttelsen er — beregnet på den netop angivne måde — i nedenstående tabel oplyst for en række grupper af ungdommen.

Procentdel af de unge, opdelt efter landsdele og køn, samt efter dels alder og civilstand, dels skoleuddannelse, dels erhverv, som fik bøger ved lån på biblioteket.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.
	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.
<i>Samtlige unge</i>	39	31	39	29	24	23	29	30
<i>Efter alder og civilstand:</i>								
ugifte under 20 år	46	33	42	29			30	30
ugifte over 20 år	34	31	36	27			29	31
gifte	27	24	34	29			23	22
<i>Efter skoleuddannelse:</i>								
folkeskole	33	23	29	22			24	23
folkeskole + høj skole el. aftenskole			29	26	42	25	33	34
eksamensskole	48	41	53	41			56	50
<i>Efter erhverv:</i>								
kontorpersonale	28	30	35	28				
faglærte arbejdere	31	22	41	18				
ufaglærte arbejdere	33	22	25	21				
lærlinge og elever	41	37	39	32				
studerende	66	54	74	58				

I byerne benytter de unge mænd bibliotekerne i større grad, end de unge piger gør det, medens der ikke er nogen forskel mellem de to køns biblioteksbenyttelse i landkommunerne. De yngre bruger bibliotekerne i større omfang end de ældre. Unge med skoleeksamen bruger bibliotekerne for en større procentdels vedkommende end andre unge, og de ufaglærte arbejdere synes at være den erhvervsgruppe, der har det fjerneste forhold til bibliotekerne.

Fra opgørelsen i Den danske ungdom kan det til supplerung heraf oplyses, at gruppen kontorpersonale er den eneste gruppe, hvor deltagelse i læsekreds betyder noget videre.

§ 62. *Læsning af tidsskrifter og fagblade.*

Et forholdsvis stort antal af de unge har angivet at læse tidsskrifter og fagblade. En nærmere analysering af denne læsning afslører imidlertid, at det i høj grad drejer sig om foreningsblade, der automatisk tilstilles de unge, samt om underholdende tidsskrifter, hvoriblandt Det bedste spiller den største rolle. Desuden læser 5—15 pct. af de unge tidsskrifter vedrørende hobbies af forskellig art. Tidsskrifter i egentlig forstand om politisk-økonomiske og almene kulturelle emner læses kun af ganske få.

De underholdende tidsskrifter er, som det fremgår af følgende tabel, særlig udbredte blandt byernes ungdom og her igen blandt unge med eksamensskoleuddannelse.

Procentdel af de unge, opdelt efter landsdele og køn, samt dels efter alder og civilstand, dels efter skoleuddannelse, der læste underholdende tidsskrifter. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Opdeling efter alder og civilstand:</i>						
ugifte under 20 år	30	18	20	6	6	3
ugifte over 20 år	35	25	24	8	7	5
gifte	32	22	22	15	7	5
<i>Opdeling efter skoleuddannelse:</i>						
folkeskole	24	13	14	6	4	2
folkeskole+højskole el. aftenskole	28	20	14	6	7	5
eksamensskole	41	34	38	15	25	16

§ 63. *Skolens ansvar for ungdommens læsevaner.*

Det er et meget broget billede af ungdommens læsning, som danner sig, når man betragter de tal, der er gengivet i det foregående, og man vil uden videre kunne se, at det ikke giver mulighed for generalisationer. Derfor bliver det også et temperamentsspørgsmål, hvordan man vil vurdere læsningen, og flertallet af de hidtil foretagne læseundersøgelser har været så lidet oplysende om de tilgrundliggende, psykologiske, sociale m. fl., forhold på dette område, at kommissionen skal afholde sig fra at gå nærmere ind på emnet.

Man skal alene bemærke, at ungdommens læsning ikke er så god, som det kunne ønskes, men dog langt bedre, end mange vil mene. Dertil kan føies, at den almindelige udvikling har medført, at bogen er trådt noget i baggrunden for radio og film og også for den periodiske litteratur. Der er derfor på den ene side stadig brug for en indsats på dette område, og der er på den anden side en læseinteresse, som en sådan indsats kan bygge på.

Indsatsen må utvivlsomt i første række blive af pædagogisk art, d. v. s. foregå gennem skolerne. Dertil kommer naturligvis det, som forældrene kan gøre, og det, der gøres gennem ungdomsforeninger af forskellig art. Pressen har også sit ansvar.

Skoleundervisningen har altid beskæftiget sig med at lære eleverne at læse, og de læsevaner, som ungdommen er i besiddelse af, er derfor til en vis grad udtryk for en indsats fra skolens side eller omvendt for, at skolen har svigtet overfor denne vigtige opgave.

Opregningen af de unges yndlingsforfattere synes at vise, at skolens direkte betydning for læsevanerne er minimal, idet man næppe kan finde noget spor af skolens litteraturlæsning. Det, skolen ville have eleverne til at læse, og det, som de faktisk læser, tilhører for de fleste unges vedkommende to helt forskellige verdener.

Der er ikke noget mærkeligt i, at det er sådan. Skolen lægger næsten udelukkende vægt på den ældre og yngre klassiske danske litteratur, som i de fleste tilfælde kun har noget at sige den mere trænede læser, og den behandler endnu i vore dage i mange tilfælde læsestoffet med en halvt litteraturhistorisk metode, som ødelægger den umiddelbare glæde ved det læste.

Virkningen heraf bliver for alt for mange unge, at de får indtryk af, at god litteratur er kedelig, og at de derfor må holde sig til den mindre krævende underholdningslitteratur.

Det, der må til her overfor, er åbenbart, at skolerne ophører med at ville give egentlig litteraturundervisning og i stedet søger at give indføring i læsning. En række læsebogs-systemer er tilrettelagt ud fra dette hensyn, og lærerne vil ved deres undervisningsform kunne virke i samme retning, men der kunne gøres meget mere. Der må anvendes let, moderne stof — gerne såkaldte børnebøger, underholdningsbøger for unge og bedre ugebladsstof — således, at man virkelig kan give de unge en vejledning i valg af læsning. Et par samtaletimer over en roman af f. eks. Hans Martin vil modvirke en dårlig udvikling af læsevanerne i højere grad end selv den mest grundige gennemgang af Niels Klim, Adam Homo og Gæring og afklaring.

Det klassiske stof skal naturligvis med, men efter en udvælgelse, der først og fremmest tager hensyn til, om det siger de unge af i dag noget. Hvis de ikke til en vis grad kan blive optaget af et klassisk dansk værk, skal de ikke beskæftige sig med det, uanset dets anerkendte værdi. Den smag for de vanskelige klassiske værker, som ikke kan frembringes i en vis tid af ungdomsårene, vil ofte sidenhen komme af sig selv — såfremt skoleundervisningen ikke har skabt en for grundig uvilje mod enhver form for bedre litteratur.

Det er forøvrigt næppe rigtigt, at skoleelever i vore dage alene skal beskæftige sig med dansk litteratur. Oversættelseslitteraturen er så omfattende og så betydende for læsevanerne, at en kritisk vejledning gennem den er meget nødvendig.

Ved en sådan indførelse i læsning er det af stor betydning, at eleverne har adgang til skolebiblioteker, der står i intimt samarbejde med de offentlige biblioteker, således at skolen kan forberede benyttelsen af disse.

§ 64. *Bibliotekernes virksomhed.*

Kommissionen har overvejet muligheden for at beskæftige sig mere indgående med bogproduktionens og boghandelens forhold, herunder bogspreddingen på landet, idet man er af den opfattelse, at det er væsentligt for udviklingen af gode læsevaner hos de unge, at de også vænnes til at eje bøger.

Man er imidlertid nået til det resultat, at de forhold, der herved kommer på tale, er så omfattende, at det overstiger ungdomskommissionens formåen at behandle dem blot nogenlunde grundigt, samtidig med at de kun i begrænset omfang vedrører ungdommen alene, hvorfor man har undladt at beskæftige sig nærmere med dette område.

Dette samme gælder til en vis grad biblioteksvæsenet, som imidlertid skal omtales ganske kort.

Til trods for at der (1952) er ca. 1 500 folkebiblioteker (heraf ca. 225 børnebiblioteker) her i landet, kan dansk biblioteksvæsen ikke endnu siges at være fuldt udbygget.

For det første er der omkring 250 landkommuner (af ialt ca. 1 300), som helt mangler biblioteker, og for det andet er størsteparten af de eksisterende biblioteker først i de senere år gået i gang med en systematisk opbygning af særlige bogsamlinger for børn og unge. Ved biblioteksloven af 1950 er det imidlertid bestemt, at der fra 1960 skal oprettes folkebiblioteker i alle kommuner, når et vist mindre antal af de kommunale vælgere forlanger det. Samme lov præciserer iøvrigt bibliotekernes forpligtelse til at varetage børns og unges læseinteresser. I de beskrivelser af fire jyske landkommuner, der er optaget i betænkningens bilag 1, indgår også bemærkninger om de lokale biblioteker, og det fremgår tydeligt heraf, at biblioteksforholdene mange steder er meget lidt tilfredsstillende.

Selvom bibliotekerne, som det fremgår af § 61, indtager en fremskudt plads som formidler af de unges læsning, er biblioteksbenyttelsen begrænset til en ret ringe procent-

del af de unge. Årsagen hertil må dels søges i, at flertallet ikke synes at være klar over de muligheder, som biblioteket byder dem, bl. a. fordi de pågældende aldrig har modtaget rigtig og tilstrækkelig biblioteksorientering i skolerne, dels i at bibliotekerne hidtil ikke har taget tilstrækkeligt hensyn til ungdommens særlige læsebehov.

I denne forbindelse spiller det sikkert en rolle, at bibliotekernes bogvalg i princippet er overordentlig kvalitetsbestemt og derfor ikke umiddelbart appellerer til den utrænede læsers smag. Undersøgelsen over læsevanerne viser, at de alleryngste i betydeligt omfang stadig er på børnebogs- og kioskhæftestadiet. Det er endvidere karakteristisk, at de unge, der læser så meget, at de kan nævne „yndlingsbøger“, nævner de „letteste“, der i øjeblikket findes i biblioteker (muligvis også af den grund, at disse bøger samtidig er genstand for en pågående opreklamering).

Det ville sikkert være rigtigt, om bibliotekerne, i større omfang end tilfældet er, rådede over børnebøger også i afdelingen for voksne lånere, samt at man ved udarbejdelse af særlige boglister gjorde opmærksom ikke alene på de egentlige ungdomsbøger, men også på sådan lettilgængelig og underholdende litteratur, som erfaringsmæssigt kan tilregnes af ganske unge uden udviklede læsevaner. Ved større biblioteker kan værdien af et sådant vejledende arbejde mangedobles, såfremt der til udlånsvirksomheden knyttes en særlig ungdomsbibliotekar, som ved personlig kontakt med de unge kan være den enkelte en virkelig hjælp i valget af læsning og dermed gøre opmærksom på de rige muligheder, bibliotekernes bogbestand rummer også for den unge læser.

For at gøre ungdommen interesseret i bibliotekerne vil det sikkert være heldigt, om bibliotekerne i større udstrækning — f. eks. gennem ungdomsskoler, organisationerne o. 1. samt ved biografreklame — gjorde opmærksom på deres eksistens. Et samarbejde på dette område mellem det enkelte bibliotek og det kommunale ungdomsudvalg ville utvivlsomt i mange tilfælde kunne praktiseres.

Bibliotekerne må naturligt have bogspredningen som deres hovedopgave, men der er grund til at understrege, at de har mulighed for at blive kulturcentre, der gennem formidling af filmudlån, som det allerede sker i et vist omfang, (jfr. kap. 15), ved kunstudlån, ved at stille studiekredslokaler og båndoptagere til rådighed o. s. v., på værdifuldmåde kan samle en stor del af det, der kan gøres fra det offentliges side til fordel for det folkeoplysende arbejde.

§ 65. *Den periodiske litteratur.*

Den periodiske litteratur er ikke væsensforskellig fra den litteratur, der fremkommer i bogform, og det meste af, hvad der kan siges principielt om ungdommens læsning, gælder i samme grad om begge grupper.

Aviser, ugeblade, kioskhæfter og visse tidsskrifter adskiller sig imidlertid fra bøger ved at være langt billigere og langt lettere at få fat i. Medens bogpriserne i mange tilfælde er så høje, at det for de fleste unge ikke kommer på tale at anskaffe bøger selv, og disse unges bogforbrug derfor må dækkes af bibliotekerne, hvis anvendelse kræver en vis tilpasning, er det muligt at anskaffe læsning i form af et ugeblad eller kioskhæfte for en pris, der svarer til prisen for ganske få cigaretter. Dertil kommer, at det at gå ind i en boghandel for mange unge kræver en tilvænning af samme art som det at besøge biblioteket, mens aviser og blade ofte kan erhverves i de forretninger, hvor man gør en række daglige indkøb.

Det er desuden karakteristisk, at det lettere stof findes i dag- og ugepressen og kun i ringere grad i bøger og tidsskrifter. Det hænger ganske naturligt sammen med, at bøger

og tidsskrifter er så dyre, at de købere, der er til dem, ser mere på den varigere kvalitet, og i denne forbindelse må det understreges, at landets biblioteker ofte udgør en ikke uvæsentlig del af køberkredsen. Fagbøger med en stofbehandling af samme lethed som gennemsnitlige avisartikler (d. v. s. ikke kronikker) ville næppe kunne sælges, og skønlitteratur af samme karakter som gennemsnitlige ugebladsnoveller kan kun sælges i forholdsvis ringe omfang.

Virkningen heraf er imidlertid, at den letteste læsning også er den, som det er lettest at få fat på, og specielt for ungdommen betyder dette en fare for, at læserne aldrig kommer videre, idet overgangen til lødigere og vanskeligere litteratur både hæmmes af de praktiske vanskeligheder og af selve læsematerialets sværhed.

Om denne fare bliver aktuel, er naturligvis først og sidst et pædagogisk spørgsmål, og hvis skolens undervisning, som foreslået i § 63, lægges an på at hjælpe de unge i læsevalget, skulle den kunne undgås.

Kapitel 12.

Museer og samlinger.

§ 66. *Omfanget af ungdommens museumsbesøg.*

Det ville have været mærkeligt, hvis museumsbesøg var blevet nævnt som en hovedinteresse af ret mange af de unge, som blev udspurgt ved ungdomsenketen, og der er da også kun tre — af 9000 — der har gjort det. Det behøver imidlertid ikke at være udtryk for, at museerne ikke betyder noget og ikke kan betyde noget for ungdommen.

Kommissionen lod i 1947 foretage en række tællinger af de besøgende på forskellige københavnske museer for at undersøge, hvor mange unge i alderen 15—24 år, der besøgte museerne. Der blev afholdt 10 tællinger, hvoraf den første fandt sted 18. maj og den sidste 19. november 1947.

Nedenstående tabel viser antal besøgende på museerne på tællingsdagene. Det ses, at besøget har været godt dobbelt så stort på søndage som på hverdage. Størst har besøget været i oktober, hvor begge tællinger ligger i efterårsferien, og forskellen mellem

Antal besøgende i nogle københavnske museer i 1947.

A. Søndage	18. maj	13. juli	7. sept.	19. okt.	9. nov.	Ialt
Glyptoteket		1528	1266	904	410	4108
Kunstindustrimuseet...	26	58	513	165	199	961
Kunstmuseet	618	565	481	705	...	2369
Nationalmuseet	251	994	910	2358	1949	6462
Thorvaldsens museum .	166	481	313	230	478	1668
Tøjhusmuseet		845	831	2320	922	4918
Ialt...	1061	4471	4314	6682	3958	20486
B. Hverdage	23. maj	23. juli	18. sept.	23. okt.	19. nov.	Ialt
Glyptoteket		1185	153	256	150	1744
Kunstindustrimuseet...	52	59	98	133	186	528
Kunstmuseet	214	356	266	355	...	1191
Nationalmuseet	83	554	431	1759	255	3082
Thorvaldsens museum..	129	522	108	289	108	1156
Tøjhusmuseet		250	132	1715	35	2132
Ialt...	478	2926	1188	4507	734	9833

søndag og hverdag derfor er mindre, men det har åbenbart for en stor del været børn, evt. med ældre ledsagere, der har sat antallet af besøgende op, idet kun 16,2 pct. af de besøgende torsdag den 23. oktober har været i alderen 15—24 år. Sommerferien har også bevirket et større antal besøgende og har virket udjævnende på forskellen mellem besøgene søndag og hverdag.

Der er på Glyptoteket, Nationalmuseet og Tøjhusmuseet sondret mellem mænd og kvinder. Af de besøgende i aldersklassen 15—24 år var på Glyptoteket 52,5 pct. kvinder. På Nationalmuseet var 47,5 pct. kvinder, og på Tøjhusmuseet dominerede mændene med 70,9 pct.

Antal besøgende i alderen 15—24 år i pct. af samtlige besøgende.

A. Søndage	18. maj	13. juli	7. sept.	19. okt.	9. novbr.	ialt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Glyptoteket		17,0	13,2	24,4	28,0	18,6
Kunstindustrimuseet... .	19,2	10,3	19,1	41,2	44,7	27,7
Kunstmuseet	49,8	31,5	52,8	23,8	. . .	38,3
Nationalmuseet	22,7	24,4	22,1	14,6	19,3	20,5
Thorvaldsens museum . .	25,9	38,3	41,2	37,0	29,9	35,0
Tøjhusmuseet		39,1	26,5	26,3	25,2	28,3
ialt... .	38,9	26,9	24,8	23,9	21,6	25,5
B. Hverdage	23. maj	23. juli	18. sept.	23. okt.	19. nov.	ialt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Glyptoteket		22,9	13,1	19,9	28,7	22,1
Kunstindustrimuseet... .	32,7	38,9	22,5	57,1	44,1	41,7
Kunstmuseet	35,5	26,9	33,1	34,6	. . .	32,1
Nationalmuseet	44,6	25,3	16,7	11,6	18,0	16,2
Thorvaldsens museum . .	36,4	27,6	38,9	12,1	33,3	26,3
Tøjhusmuseet		32,0	22,7	14,1	45,7	17,2
Ialt... .	37,0	25,8	23,1	16,2	30,4	21,9

Ovenstående tabel angiver, hvor stor en procent de 15—24-årige udgør af det samlede antal besøgende. For alle tællingsdagene taget under eet har der været relativt flest 15—24-årige på Kunstindustrimuseet, på Kunstmuseet og på Thorvaldsens museum. Disse 3 steder udgør de unge ca. $\frac{1}{3}$ af samtlige besøgende. For museerne taget under eet udgør gruppen ca. $\frac{1}{4}$. Procenten for unge har endvidere været større i foråret og hen på vinteren end i sommermånederne og efteråret, dog har Kunstindustrimuseet haft relativt mange unge besøgende ved tællingerne i oktober-ferien. Det synes, som om der er relativt færre besøgende på Glyptoteket de dage, hvor der tages entre, men undersøgelsen omfatter for få dage til at vise nogen tendens.

Med den begrænsning, som materialets karakter nødvendiggør, kan man fastslå, at de unge åbenbart er forholdsvis flittige museumsgængere.

§ 67. *Museernes opgaver.*

Museernes betydning for opdragelsen af børnene og de unge kan blive meget væsentlig, idet en mængde af det historiske, geografiske og naturvidenskabelige stof, som indgår i skoleundervisningen, bliver levende og nærværende gennem samlingerne. Specielt for kunstmuseerne gælder det, at børnene og de unge i dem får mulighed for at lære at betragte kunst og at forstå den. Styrkelsen af det visuelle element i opdragelsen vil være af betydning ikke mindst for de unge, der får mere ud af at se end af at høre.

Der er imidlertid ingen tvivl om, at alt for mange museer forsømmer at give de besøgende den hjælp, som er nødvendig for, at de kan få det fulde udbytte af besøget, og i mange tilfælde for, at de pågældende får lyst til nogensinde at komme igen. Navnlig når det gælder spørgsmålet om ungdommen og museerne, er det vigtigt, at museerne virker indbydende, og at de kan give de besøgende mest muligt.

Det er i egentligste forstand en folkeoplysende opgave, der påhviler den del af vore museer, der er åben for offentligheden, og det er nødvendigt, at man forstår, at denne opgaves løsning kræver noget andet end museernes opgave med hensyn til at stille materiale til rådighed for forskningen.

Man vil kunne henvise til, at der arrangeres omvisninger i mange museer, og at der kan købes vejledninger, som fortæller meget om de udstillede genstande. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt, selv hvor omviserne og de trykte vejledninger er bedst. Dertil kommer, at omviserne undertiden har for stram timeplan og derfor jager igennem museet, eller de må lægge gennemgangen an efter en vis gennemsnitstype af besøgende, sådan at de, der vil fordybe sig i et eller andet, ofte netop de unge, bliver forhindret heri, fordi omviseren går for hurtigt videre. Der ville af og til være anvendelse for to slags omvisninger — mere overfladiske for besøgende, der kun vil have et almindeligt indtryk af museet — og mere dybtgående for særligt interesserede. De trykte vejledninger er i nogle tilfælde så uoverskuelige, at de allerfleste besøgende hurtigt opgiver at finde frem til enkeltheder, og de orienterende oversigtsartikler til visse kataloger sætter de færreste sig ned for at læse, før de går igennem museumssalene. Dertil kommer, at det er uheldigt, at man skal betale et katalog eller en vejledning — evt. i tilgift til entreen — for at få noget ud af sit museumsbesøg. Vejledningerne kan ofte være af størst nytte for de særligt interesserede, der tager dem med hi em og studerer dem før næste museumsbesøg.

Det rigtige udbytte af museumsbesøget får de fleste kun, når de selv kan se sig til rette, f. eks. ved let forståelige, men ikke overfladiske tekster ved de enkelte genstande eller grupper af genstande og ved anskuelsestavler og lignende, der giver de besøgende mulighed for at se de enkelte udstillingsgenstande i en større sammenhæng.

Selv forholdsvis beskedne samlinger kan, når dette princip følges, blive af stor pædagogisk betydning, f. eks. vil provinsmuseerne i høj grad kunne spille en rolle for folkeoplysningsarbejdet.

Kommissionen vil videre gøre opmærksom på den foredragsvirksomhed, som foregår ved forskellige museer, og som man må mene er af stor betydning. En del heraf, som særlig kunne fortjene udbygning, er de specialomvisninger, der nærmest former sig som vandrende foredrag af særligt kvalificerede personer, og som tydeligt er forskellige fra de almindelige omvisninger, hvor museets indhold som helhed er genstand for interessen.

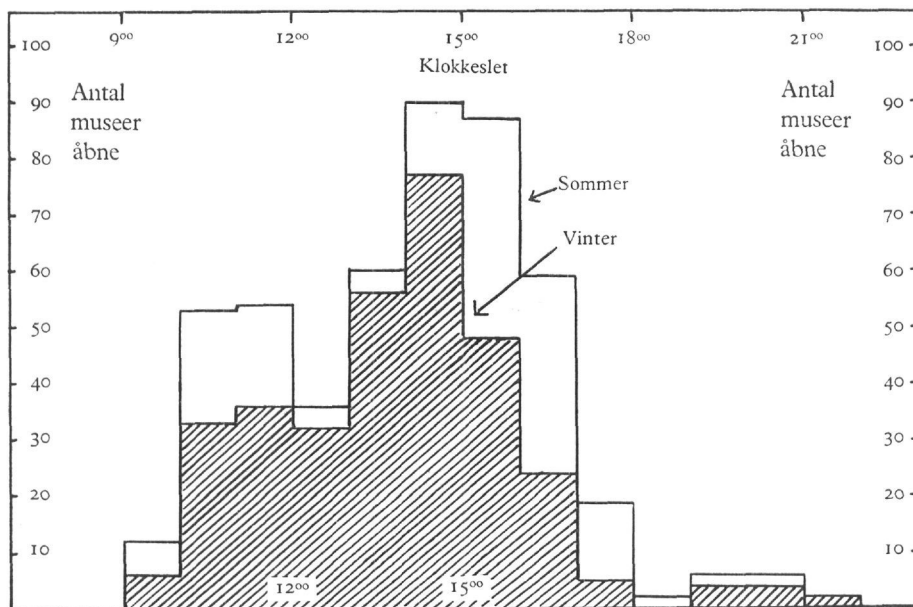
En række museer har ved deres eksempel vist, hvor meget der kan gøres på disse områder. Det gælder f. eks. Nationalmuseet (med Frilandsmuseet), Glyptoteket og Thorvaldsens museum.

Endelig må det nævnes, at museerne på eet punkt selv vanskeliggør en større tilstrømning af unge, nemlig ved åbningstiderne, der er lagt sådan, at kun turister og skolebørn, samt evt. husmødre, uden vanskelighed kan benytte sig af dem på hverdage. Som det ses af nedenstående granske oversigt, der omfatter 106 museer fordelt over hele landet, har det største antal åbent mellem kl. 10 og kl. 17, og kun ganske få har åbent nogle aftentimer, hvortil dog kommer aftenåbning ved forskellige særudstillinger o. 1.

Det flertal af hele befolkningen og af ungdommen, der arbejder i dagtimerne, kan alene benytte sig af åbningstiderne om søndagen. Det er dog et spørgsmål, om det er heldigt, at museumsbesøgene kommer til at konkurrere med friluftslivet, således som tilfældet vil være store dele af året. Der er i så fald ingen tvivl om, hvad der går af med sejren. Noget andet er, at en udflugt også kan gå til et museum udenfor hjemstedet, og det er formodentlig rigtigt, når det påstås, at flere unge københavnere har besøgt Frederiksborg slot end Rosenborg.

Alle museer burde efter kommissionens mening have åbent i nogle aftentimer. I en overgangsperiode vil det sikkert synes at have ringe virkning, men efterhånden som det bliver bekendt, at der er aftenåbning, er der mulighed for, at museerne herigennem kan komme til at spille en væsentlig større rolle for ungdommen. Der skulle heller ikke være noget i vejen for, at museerne med støtte i aftenåbningen oprettede studiekredse og undervisningshold, som fik tilskud efter aften3koleloven, bl. a. med anvendelse af aftenhøjskole-reglerne. En særlig udbygning af museernes arbejde kunne bestå i ansættelsen af museumslektorer med den specielle opgave at arrangere foredrag og omvisninger og instruere omvisere.

De forskellige foranstaltninger, der her er anbefalet, vil næsten alle medføre forøgede driftsudgifter for museerne. Man ønsker derfor overfor de centrale og lokale myndigheder stærkt at støtte en udvidelse af sådanne bevillinger, der har til formål at forøge

Antal museer (af ialt 106), der er åbne til forskellige klokkeslet mindst en hverdag om ugen.

museernes betydning for det folkeoplysende arbejde. Ikke min dst provinsmuseerne vil ved forøgede bevillinger kunne få meget stor betydning for ungdommen.

§ 68. *Kunst i skolerne.*

Der knytter sig en række særlige spørgsmål til museernes og samlingernes betydning for ungdommens kunstopdragelse. Ligesom tilfældet er med det litterære område, er der her væsentlig forskel mellem at vide, at forstå og at holde af. En virksomhed på kunstmuseerne af den art, der er skitseret foran, vil give de unge en mulighed for at få den elementære viden, der skal til, og vel også for at få en vis kunstforståelse, men længere kommer man næppe dermed.

Det centrale i kunstopdragelsen må blive, at de unges vænnes til at se kunst som en naturlig bestanddel af det milieu, der omgiver dem, — i skolen, i offentlige bygninger, på byernes pladser o. s. v. — og ikke blot som noget, der hænger på museer.

Siden 1929 har en komité med professor Aksel Jørgensen som drivende kraft forestået en vandrestilling af nutidskunst, der først og fremmest er kommet ud til landets gymnasier, og forskellige skoler har i de senere år delvis som følge af denne komité's virksomhed gennemført varige ophængninger af nyere kunst.

Værdien af dette arbejde er stor, og det er beklageligt, at det ikke har kunnet nå ud til de mindre skoler og væsentligst har haft betydning for de ældre elever i byerne. Vandrestillingerne har dog måske lidt for meget præg af at være undtagelser fra det daglige — et museum, der er flyttet ind i skolen, og vejen frem må derfor gå over en supplerende med varige, men meget gerne afvekslende ophængninger.

Kunstværkerne til ophængning og udstilling i skolerne er i et vist omfang skaffet ved tilskud fra staten og Ny Carlsbergfondet, i et vist omfang ved at de pågældende kunstnere velvilligst har udlånt deres værker. Såfremt man virkelig skal kunne forsyne alle landets skoler med kunst, må der imidlertid findes andre veje, navnlig da det allerede nu har vist sig vanskeligt at fremskaffe billeder. Man skal her pege på, at mange kunstnere utvivlsomt ville være villige til og interesserede i at gå ind på en lejeordning, medens museerne i mange tilfælde vil være ude af stand til at låne billeder ud, bl. a. på grund af risikoen.

For landkommunernes vedkommende måtte fremskaffelsen af billederne kunne organiseres centralt, måske gennem bibliotekerne, f. eks. således at centralbibliotekerne havde en vis bestand af originale malerier, original grafik og reproduktioner, som kunne udlånes til skoler, forsamlingshuse, foreningsbygninger og lign. institutioner. På finansloven er der iøvrigt optaget en årlig bevilling på 3 000 kr. til indkøb af kunstblade til landsby-skolerne.

Man vil endelig understrege, at mange ungdomsforeninger, foredragsforeninger, fagforeninger, landboforeninger m. fi. vil kunne bidrage væsentligt til den almindelige kunstforståelse ved at indkøbe kunst til ophængning i forsamlingslokaler o. 1.

FJERDE DEL
FORLYSTELSER

Kapitel 13.

Indledende bemærkninger.

§ 69. *Ungdommens deltagelse i forlystelseslivet.*

Når voksne mennesker søger adspredelse, betragter de det som en selvfølge, at dette må kunne ske under uforpligtende former, altså uden at man forskriver sig til bestemte retninger eller opfattelser, og uden at pædagogiske faktorer af den ene eller anden art søges indkoblet deri. Såsnart særlige foranstaltninger iværksættes med henblik på de unge, skifter billedet imidlertid. Forklaringen herpå må dels søges i, at man i almindelighed betragter ungdomsårene som en uddannelsestid, dels i, at den egentlige forlystelsesindustri tager sigte på et bredt publikum, der også omfatter de ældre aldersklasser.

Efter kommissionens opfattelse er adspredelse og forlystelser imidlertid lige så legitime for unge som for ældre, og man må have opmærksomheden henvendt på, at der virkelig består muligheder for, at ungdommen kan more sig under gode og betryggende former.

Gennem ungdomsenqueten har man fået mulighed for at danne sig et billede af forlystelseslivets betydning inden for ungdommens tilværelse og af den relative vægt, hvormed de forskellige forlystelsesformer gør sig gældende. Der blev her bl. a. stillet spørgsmålet: „Hvilke to ting interesserer Dem mest af det, De foretager Dem i Deres fritid?“, og ved at udskille de interesser, der kan henføres under forlystelseslivet, har man kunnet opstille følgende tabel:

*Antal gange hovedinteresser, der kan henregnes under forlystelseslivet, er blevet nævnt.
Ungdomsenqueten.*

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner		lait		
	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	
Biograf	124	141	113	130	37	36	109	74	383	381	
Teater	21	25	8	9		1	1	2	30	37	
At høre musik	106	75	58	75	11	10	63	72	238	232	
Koncerter	4	9		12					5	11	
Dans	92	115	37	113	27	29	83	81	239	338	
Folkedans	1	2	6	10	1	1	7	16	15	29	
Restauration	4	4	3		1	2	—	2	1	1	6
„More sig“.	4	4			2	—	17	14	23	18	
lait*).	356	375	226	340	80	77	282	260	944	1052	
Antal udspurgte unge ialt:	1100	1256	1176	1357	288	322	1551	1331	4115	4276	

*) Det bemærkes, at en del unge kan have angivet to hovedinteresser, som hører under forlystelseslivet.

Det fremgår af tabellen, at der i alle hovedlandsdele findes et betydeligt antal unge for hvem en af hovedinteresserne er „biograf“, „musik“ eller „dans“, medens hovedinteressen „teater“ især findes blandt unge i hovedstadsområdet. Interesserne „restauration“ og „at more sig“ bliver derimod kun af ganske enkelte opgivet som hovedinteresse. Det er imidlertid ikke umuligt, at denne svage repræsentation skyldes tilbageholdenhed hos de unge med hensyn til at opgive forlystelsesinteresser som hovedinteresser overfor interviewerne, hvoriblandt fandtes f. eks. en hel del lærere.

Op mod en fjerdedel af de unge har altså opgivet hovedinteresser, der hører under forlystelseslivet. Den anvendte afgrænsning af hovedinteresserne i interesser, der knytter sig til forlystelseslivet, og andre interesser kan dog ikke gøres nøjagtig. Også i de interessegrupper, som ikke er medtaget her, findes hovedinteresser, der nærmest hører under forlystelseslivet. For eksempel er sondringen mellem på den ene side fritidsinteressen „at høre radio“, som ikke er medtaget her, og interesserne „at høre musik“ og „teater“, som her er medregnet som forlystelsesinteresser, ret vilkårlig, når det gælder om at udskille de forlystelsesbetonede fritidsinteresser. Af denne grund, og fordi angivelsen af interesserne „restauration“ og „more sig“ måske ikke er fuldt pålidelig, må man sikkert regne de her anførte procenttal for minimumstal.

Forlystelsesinteresser er særlig almindelige blandt de unge i hovedstaden, idet op mod 32 pct. af mændene og 30 pct. af kvinderne har hovedinteresser af denne art. I provinsbyerne har op mod 20 pct. af mændene og 25 pct. af kvinderne hovedinteresser indenfor forlystelseslivet.

I stationsbyerne er interessen for forlystelser omvendt en del større blandt mændene end blandt kvinderne, 28 pct. mod 23 pct. Interessen for forlystelser er i sognekommunerne en del under gennemsnittet for hele landet. Kun 18 og 20 pct. af henholdsvis mændene og kvinderne havde hovedinteresser inden for forlystelseslivet. Det tilsvarende tal for hele landet under eet er 23 pct. for mænd og 24 pct. for kvinder.

Et nøjagtigere billede af forlystelseslivets betydning for ungdommen får man ved at undersøge, hvor meget af de unges tid det lægger beslag på.

Man kan således på grundlag af ungdomsnetten beregne, hvor stor en del af de unge, der gennemsnitlig pr. aften i ugen forud for undersøgelsen har deltaget i de forskellige former for forlystelser. En sådan beregning er foretaget i nedenstående tabel.

Procentdel af samtlige unge, der gennemsnitlig pr. aften i en uge i november-december 1946 har:

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Været i biografen	12,7	9,9	14,0	9,9	11,3	9,6	5,7	3,1
Deltaget i andre forlystelser og adspredelser	3,0	2,6	3,2	2,5	4,4	2,8	3,0	1,9
Deltaget i privat selskablighed eller danseskole	4,9	3,8	4,0	3,6	3,9	2,9	3,1	2,6

I tabellen er kun medtaget de tre vigtigste former for deltagelse i forlystelseslivet, nemlig at gå i biografen, deltagelse i andre forlystelser og adspredelser samt deltagelse i

privat selskabelighed eller danseskole. Grupperne „kulturelt udeliv" og „foreningsliv" fra den statistiske opgørelse af ungdomsenqueten er ikke medtaget her, idet der til disse beskæftigelser er regnet forskelligt, som ikke naturligt falder i gruppen forlystelsesliv.

Af de tre medtagne beskæftigelsesformer er i byerne biografbesøg mere almindelige end de andre forlystelser tilsammen; men også i landdistrikterne er denne forlystelsesform den mest almindelige. Det fremgår af opstillingen, at mændene oftere end kvinderne deltager i alle de nævnte forlystelsesformer.

Variationen i deltagerprocenten fra hovedlandsdel til hovedlandsdel er størst for biografgangens vedkommende, mens deltagelse i andre forlystelser og adspredelser åbenbart er lige almindelig i byerne og på landet. Deltagelse i privat selskabelighed eller danseskole er en lille smule mere almindelig i byerne end på landet.

Man må have i erindring, at undersøgelsen blev foretaget i vintertiden, hvor visse dele af forlystelseslivet udfolder sig kraftigere end på andre årstider.

§ 70. *Muligheden for oprettelse af folkeparker.*

I de følgende kapitler behandles forskellige områder indenfor forlystelseslivet hver for sig. Som afslutning på disse indledende bemærkninger vil man imidlertid pege på, hvorledes man kunne tænke sig en indsats, der i almindelighed forbedrer mulighederne for, at ungdommen kunne more sig på sund og god måde om sommeren.

På en række områder vil inspirationen til et bedre sommerforlystelsesliv kunne søges i det københavnske Tivoli og i de svenske folkeparker.

Tivoli i København rummer vel rutschebane, lykkehjul, spilleautomater og karruseller, men den har fået sit særpræg af ganske andre ting. Den er præget af at være en have, en park i ordets egentligste forstand, af de værdifulde musikprogrammer og af en gennemført smag. Den atmosfære, som er over Tivoli, er utvivlsomt af største betydning for et forlystelsesliv, der også omfatter ungdommen.

Udenfor København har man enkelte steder, f. eks. i Aalborg og Odense, oprettet lignende faste tivolier, hvor der er koncerter, artistoptræden og forlystelser.

De over 200 svenske folkeparker er skabt først og fremmest af arbejderbevægelsen med det formål at skabe rammen om et forbedret forlystelsesliv. Det store flertal af folkeparkerne ligger på et beskedent plan og driver ikke egentlig tivolivirksomhed med undertagelse af nogle skydetelte, lykkehjul og — hvis det går højt — en minigolfbane. De kan være meget varierende af udseende, nogle ligger som naturpark i et skovbryn, andre ved søer eller elve og andre igen er lagt på en klippekold, der gennem jordpåfyldning og beplantning er forvandlet til et frodigt anlæg. Det centrale i næsten hver eneste folkepark er tre etableringer: En dansestrade for ungdommen, en serveringspavillon, der muliggør nydelse af kaffe og læskedrikke — der er ingen spiritusudskænkning — og en teaterbygning. I sommerens løb er der dans lørdag og søndag aften, og et par gange i ugens løb bydes der på teaterforestilling eller solistoptræden. Folkeparkerne er frit tilgængelige, undtagen de aftener, hvor der er særlige arrangementer; så opkræves en beskedent entré.

De svenske erfaringer viser, at en bred folkebevægelse er i stand til at forme forlystelseslivet efter sine egne ønsker. Det ville være godt, om de store folkebevægelser i by og på land i samarbejde med kommunalbestyrelserne og de kommunale ungdomsudvalg ville tage et arbejde op for at få skabt lokale folkeparker, som både lærte af den svenske indsats og af den særlige danske tivoli-tradition. Ikke mindst ungdommen ville drage fordel heraf.

Kapitel 14.

Teatret.

§ 71. *Omfanget af ungdommens teaterbesøg.*

Teatret indtager ikke i vore dage nogen dominerende plads i forlystelseslivet. I hele landet affholdes årligt mellem 4 000 og 5 000 offentlige teaterforestillinger imod mellem 200 000 og 250 000 biografforestillinger — altså 50 biografforestillinger for hver teaterforestilling. Faste teatre findes foruden i København kun i Århus, Aalborg og Odense, men dertil kommer et ret varierende antal rejsende teaterselskaber og sommerteatre med revyprogram.

Da man ved ungdomsenqueten, der fandt sted i november—december 1946, rettede spørgsmålet: Har De været i teater, til revy eller koncert i den sidste måned? til de unge, fandt man da også, at temmelig mange svarede benægtende. Dog havde mellem en trediedel og halvdelen af de unge ugifte i byerne været til sådanne forestillinger i løbet af den sidste måned. Blandt de gifte var tallet godt en femtedel, og på landet var tallene væsentligt mindre end i byerne. De øvrige enkeltheder fremgår af tabellen, som er hentet fra Den danske ungdom, s. 143. Tallene er formentlig noget for store, jfr. kap. 15, § 76.

Procentdel af de unge, opdelt efter landsdele, køn, alder og civilstand, der i den sidste måned har været i teater, til revy eller koncert o. l., Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden	Provinsbyer	Stations- byer	Sogne- kommuner
	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Mænd:</i>				
Ugifte under 20 år	36	32	31	12
— over 20 -	46	43	29	16
Gifte	23	22	...	8
<i>Kvinder:</i>				
Ugifte under 20 år	42	38	34	21
— over 20 -	47	38	38	22
Gifte	24	20	28	9

En fordeling af de besøgte forestillinger efter art viste kun mindre forskelle, og oplysningerne var i høj grad præget af de muligheder for at se forestillinger af forskellig art, der faktisk havde været til stede i de forskellige områder i undersøgelsestidsrummet.

Forskelligheder i teatervaner m. v. hos unge med forskellig uddannelse og forskellige erhverv var derimod mere tydelige, således som det fremgår af tabellen i § 20. I hovedstaden havde således over halvdelen af de unge fra eksamensskolerne været i teatret, til koncert el. lign. mod kun en fjerdedel af de unge med almindelig folkeskoleuddannelse. Tilsvarende forskelle gjorde sig gældende i provinsbyerne og på landet.

Særlig ved klassiske koncerter og operaer var de unge fra eksamensskolerne langt hyppigere tilhørere end de øvrige unge, men også ved skuespil, især de mere alvorlige, var interessen langt større blandt unge fra eksamensskolerne. Revyer og operetter samlede i hovedstaden forholdsvis mindre interesse blandt unge fra eksamensskolerne end blandt unge fra folkeskolen.

Opdeling efter erhverv viser, at de ufaglærte unge sjældnere gik i teatret eller til koncert end de faglærte, hvis deltagerhyppighed igen lå under tjenestemændenes og funktionærernes, mens studerende og skoleelever i København lå højest. Ved en tilsvarende undersøgelse af biografbesøgene fandtes der ikke forskelle af betydning mellem de forskellige erhvervsgrupper. Forklaringen på, at f. eks. studerende og skoleelever var så flittige teatergængere, kan formentlig bl. a. findes i de organiserede teaterbesøg for skoleungdommen og de eksisterende ordninger med billige billetter f. eks. for studenter.

Koncertbesøgene omtales nærmere i kapitel 18, § 97.

§ 72. *Kontakten mellem ungdommen og teatret.*

Teatrets betydning for den opvoksende ungdom kan selvsagt ikke betragtes isoleret. Det er en blandt mange kunstarter, som alle kan være med til at føre ungdommen ind i kulturlivets traditioner, og gennem sin fremstilling af personer, skæbner og ideer bidrager det til at udvikle tilskuerens følelseliv og karakter. Netop den dramatiske form virker meget kraftigt og direkte, således at man må lægge særlig vægt på den i ungdomsopdragelsen.

Forudsætningen for, at teatret kan få den betydning, der med rette tilkommer det, er imidlertid, at ungdommen virkelig kommer i kontakt med det, og her er der utvivlsomt en række hindringer. Det kræver således dels en vis tilvænnning, dels et vist åndeligt arbejde at følge et skuespil (det samme gælder film, hvor der imidlertid er så meget andet, der fanger opmærksomheden, at man ofte ikke føler, at opfattelsen af handlingsforløb og dialog er mangelfuld). Teaterbilletter er dernæst væsentligt dyrere end biograf billetter, og traditionelt kræver det pænere påklædning o. s. v. at gå i teatret. De faste teatre er endelig koncentreret til de største byer i landet, medens der er faste biografer i de fleste bymæssige samfund, og unge, der går på aftenskole, kan ikke komme til teaterforestilling, der begynder kl. 20, men som regel til sidste forestilling i biografen, der begynder kl. 21 eller senere.

Den sidst nævnte hindring kan behandles ganske kort. Såfremt de forslag vedrørende arbejdstidens længde og den faglige undervisnings tidsmæssige placering, som kommissionen har fremsat i andre betænkninger, bl. a. i betænkningen om ungdommen og arbejdslivet, bliver gennemført, vil den hindring, som lang arbejdstid og aftenskole frembyder for teaterbesøgene, falde bort af sig selv.

Teatrenes geografiske placering frembyder derimod en væsentlig mere varig hindring for kontakten med ungdommen, og det gælder selvsagt navnlig ungdommen i landkommunerne.

I de mindre byer vil der være lejlighed til at se teater, når de forskellige turneselskaber eller landsdelsscenernes og Det kgl. Teaters turneer aflægger besøg, og dette sker som regel kun nogle få gange i hver sæson. På grund af turneernes vanskelige arbejdsforhold vil det imidlertid være svært for dem at bringe deres forestillinger på højde med forestillingerne på de faste teatre. Flere af turneselskaberne eksisterer alene ved, at forskellige foreninger køber forestillingerne. De allerfleste landkommuner får iøvrigt ikke engang besøg af turneerne, men beboerne må tage til byerne, hvis de vil i teatret

Turneerne modtager en vis offentlig støtte bl. a. fra filmfonden, jfr. iøvrigt teaterudvalgets betænkning. Støtte fra filmfonden bliver også ydet til organisationerne Andelsteatret og Arte, der har bidraget til at bringe nye kredse i provinsen i forbindelse med teatret, og som har aktualiseret debatten om et rigsteater. Tanken om oprettelsen af et sådant har været ført frem i debatten ved en række lejligheder i de senere år og strejfses også i teaterudvalgets betænkning. Der har man imidlertid ikke ment, at udvalgets sammensætning gav den fornødne baggrund for en drøftelse af dette spørgsmål, og også ungdomskommissionen skal lade spørgsmålet ligge. Man vil dog—som teaterudvalget—henvise til, at et rigsteater må forudsætte eksistensen af egnede, standardiserede teaterlokaler over hele landet, også i landkommunerne, jfr. ungdomskommissionens betænkning om fritidslokaler på landet s. 39, og teaterudvalgets betænkning, s. 26 ff. og s. 74 ff. Oprettelsen af folkeparker ville give ny næring til diskussionen om rigsteatret, og i sådanne parker ville scener og tilskuerpladser kunne etableres lettere end indendørs.

Amatørteaterbevægelsen vil i provinsen i et vist omfang kunne imødekomme folks almindelige trang til at gå i teatret, men den vil efter sit væsen også gøre denne trang kraftigere, jfr. iøvrigt nedenfor i § 75.

§ 73. Skolescenens virksomhed.

Det kræver som nævnt en vis tilvænning og åndeligt medarbejde at få udbytte af at overvære en teaterforestilling. Det gælder navnlig ballet og opera, som en del mennesker aldrig ophører at betragte som opstyltet skaberi, men også skuespillet kræver en del af tilskuerne.

Skolens litteraturundervisning ville her kunne lægge grunden, idet der ofte bruges en del tid på dramatiske værker af danske klassikere. Ofte forsømmes det dog at anvende disse værker til en indføring i teatret, og den almindeligt anvendte undervisningsform er vel, som omtalt foran i kapitel 11, heller ikke egnet til at give eleverne indtryk af, at det drejer sig om noget, der kommer dem ved. Oehlenschläger's Aladdin, Hertz' Svend Dyrings Hus og Hauch's Søstrene på Kinnekullen, for at nævne nogle ved mellemskoleundervisningen — af skolen — yndede værker, kræver en meget dygtig indsats fra lærerens side, for at eleverne kan få fornemmelse af og forventning om levende teater.

Igennem skolen kommer mange børn og unge imidlertid på anden måde i mere frugtbar forbindelse med teatret, nemlig ved skolescenen, som der her skal gøres rede for på grundlag af oplysninger fra direktør Thomas P. Hejle.

Dette samarbejde mellem skolen og teatret begyndte i foreningen „De højere skolers kunstafteften er“ (1920), som i 1924 under navn af „Dansk Skolescene“ blev udvidet til også at omfatte mellemskolens elever og til at optage selvstændig teatervirksomhed. Med Dansk Skolescene som forbillede er der i årenes løb oprettet en række skolescener, nemlig „Jydsk Skolescene“ i tilknytning til Århus teater, „Odense Skolescene“ i tilknytning til Odense teater, „Aalborg Skolescene“ i tilknytning til Aalborg teater og „Esbjerg og Omegns Skole-

scene"; desuden oprettedes i 1933 turnevirksomheden „Landsskolescenen“, der er en underafdeling af selve „Dansk Skolescene“, og som tager sigte på de byer, der ikke omfattedes af de stedlige institutioner.

„Dansk Skolescene“ er siden 1942 en selvejende institution. Dens økonomi hviler på overskuddet af en biografvirksomhed (Amager Bio) og den ejendom, hvori biografen har til huse.

Den pædagogiske og kunstneriske ledelse af skolescenen ligger hos et repræsentantskab på 16 medlemmer, hvoraf de 14 er valgt af samtlige danske lærerorganisationers styrelser, medens et medlem er valgt af Det pædagogiske Selskab og et af selve repræsentantskabet uden for dettes egen kreds.

Institutionen arbejder i 5 selvstændige afdelinger, nemlig Skolescenen for Storkøbenhavn, Skolescenens Bio (jfr. kap. 17), Landsskolescenen, Amager Bio og Dansk Skolescenes Ungdomshus (jfr. kap. 7).

Skolescenen for Storkøbenhavn er et teaterabonnement, hvis abonnenter er inddelt i to grupper, yngste hold og ældste hold. Yngste hold (i sæsonen 1951—52: 31484 abonnenter) består af skoleelever i alderen fra 10 til 16 år, medens ældste hold (i sæsonen 1951—52 6 181 abonnenter) består af eleverne i de tre gymnasieklasser samt realklassen.

Abonnementet omfatter for yngste holds vedkommende tre skuespilforestillinger, og i kontingent betales p. t. 7 kr. med 1 kr.s reduktion for søskende. Dansk Skolescene opfører skuespilforestillingerne for egen regning med skuespillere fra de forskellige københavnske teatre, der engageres til hver forestilling for sig. Forestillingerne gives for tiden på Det ny teater og Folketeatret.

Repertoiret består af både klassiske og moderne skuespil. Dog er klassikerne i afgjort flertal, eftersom man fortrinsvis spiller de værker af den klassiske danske og udenlandske dramatik, skolerne arbejder med. Som eksempel på digtere, der er opført, kan af den danske litteratur nævnes Holberg, Heiberg, Hertz, Hostrup, Leek Fischer og Kjeld Abell, medens verdenslitteraturen har været repræsenteret af Shakespeare, Schiller, Moliere, Ibsen, Strindberg, Goldsmith, Kleist og Tagore. Repertoiret vælges af repræsentantskabet, og intet skuespil må opføres for børnene, før repræsentantskabet har godkendt det i den færdige indstudering.

Forestillingerne finder sted om eftermiddagen. Børnene sidder sammen skolevis og ledsages af lærere. Forestillingerne har desuden en særlig leder, der skal sørge for ro og orden, og som desuden giver de oplysninger, forestillingen måtte kræve. Hvor en mere indgående forklaring er nødvendig, modtager børnene også en trykt orientering.

Skolescenens økonomi ligger for tiden således, at børnenes kontingent knap dækker, hvad selve teaterforestillingerne koster. Underskuddet, der bl. a. fremkommer ved udgifterne ved institutionens administration, dækkes af driften af Amager Bio og af tilskud fra de tre hovedstadskomtmunier.

Skolescenens ældste hold har hver sæson adgang til en forestilling på Det kongelige Teater og betaler herfor 1,50 kr. At billetten kan leveres så billigt, skyldes den i det følgende omtalte kommunale ordning med Det kongelige Teater. Hvis forholdene tillader det, får ældste holds abonnenter adgang til yderligere en forestilling på Det kongelige Teater, hvortil billetten da kun betales med 1,25 kr. Desuden kan ældste hold også tegne sig til enkelte forestillinger på yngste holds abonnement.

Landsskolescenen er, som før nævnt, Dansk Skolescenes turnevirksomhed, der har til opgave at give forestillinger i de egne af landet, som ikke dækkes af de tre landsdels-scener. Der gives forestillinger i de store byer, hvor egnede lokaler forefindes, og navnlig

i Sønderjylland, idet skoleungdommens tilslutning er organiseret gennem skolerne på lignende måde som i København, men kun omfattende en forestilling ad gangen.

Landsskolescenens hovedvirksomhed lå i mellemkrigsårene, hvor hver turne gav 30—40 forestillinger. Efter besættelsen blev virksomheden genoptaget; men de økonomiske vanskeligheder har bevirket, at det ikke har været muligt at gennemføre foretagendet i fuldt omfang. Det tilskud, som oppebæres på finansloven, 6 000 kr., var oprindeligt tilstrækkeligt, men det slår ikke mere til.

Dansk Skolescenens virksomhed har vakt berettiget interesse i udlandet, og det er kommissionens opfattelse, at den har været og er af stor betydning for skabelsen af teaterinteresse i den yngre generation, navnlig i hovedstaden. Man kan derfor anbefale, at de bevillende myndigheder ser med størst mulig velvilje på andragender om forøget støtte til Landsskolescenen, da det må anses for overordentlig ønskeligt, at en sådan skolescenevirksomhed får vid udbredelse også i provinsbyerne og landkommunerne.

Skolen vil også ved i sin fritidsvirksomhed (jfr. kap. 8) at indlemme grupper, der beskæftiger sig med modelteater (f. eks. marionetteater) og amatørteater, kunne gøre et værdifuldt arbejde for teaterinteressens og teaterforståelsens udvikling, hvorfor kommissionen skal anbefale oprettelsen af sådanne grupper.

§ 74. *Billige teaterbilletter.*

Det er rigtigt, at teaterbilletter gennemsnitligt er dyrere end biografbilletter, men det må dog bemærkes, at så at sige alle teatre har visse pladser, hvor billetpriserne er lavere end prisen på en biografbillet, og hvis man sidder på en sådan billig plads, føles det normalt ikke nødvendigt at klæde sig pænere, fordi man skal i teatret.

Dertil kommer, at en række teatre har ordninger, hvorefter billetter sælges til stærkt reducerede priser til forskellige grupper af ungdommen.

Disse ordninger er udformet på følgende måde:

I 1934 blev der mellem Storkøbenhavns kommuner og Det kongelige Teater truffet en stadig bestående ordning, hvorefter kommunerne forpligtede sig til hvert år at aftage 50 000 billetter, som teatret dengang regnede med at få tilovers fra det offentlige salg, for en pris af 2 kr. pr. stk. Billetterne måtte kun benyttes af personer, som var elever i fortsættelsesskoler og altså ude af den egentlige barneskole.

Da hensigten med ordningen i første række var at støtte teatrets økonomi, skulle teatret udelukkende levere billetter, som det ellers ikke ville få solgt, således at der ikke fra kommunernes side var nogen mulighed for at udvælge bestemte forestillinger til de unge. Som følge deraf foregik fordelingen af billetter på den måde, at eleverne ved de skoler og kurser, som kom i betragtning, måtte indtegne sig til en forestilling i Det kongelige Teater uden at ane noget om, hvilken forestilling den enkelte ville få at se. Trods dette væsentlige forbehold blev der så stor tilslutning, at der af de 50 000 billetter kun kan blive een billet til hver af de indtegnede pr. sæson. Billetprisen er i 1951 forhøjet til 3 kr.

Sideløbende med denne kommunale ordning med Det kgl. Teater har Dansk Skolescene i mange år med flere af privatteatrene haft et samarbejde, som ligeledes går ud på at lade ungdommen, særlig i gymnasieskolerne og seminarierne, få lejlighed til at benytte de billetter, teatrene fik tilovers fra det ordinære salg, til stærkt reducerede priser, idet det dog kun drejede sig om forestillinger af særlig kunstnerisk værdi. Denne ordning søges for tiden

for Københavns vedkommende udvidet til også at omfatte såvel eleverne fra ungdomsskolen for ufaglært ungdom som de unge fra de storkøbenhavnske ungdomsklubber.

Side om side med den udvidede københavnske ordning har der udviklet sig arrangementer ved landsdelscenerne i Aalborg, Århus og Odense.

I Aalborg udleveres til elever i realklasse og gymnasium billetter til skolescenepriser til teatrets ordinære forestillinger. Tilsvarende ordning har været truffet med teknisk skole, hvis elever har overværet en del ordinære forestillinger, der af skolens leder er udpeget som særligt egnede. Særlig billetordning består ligeledes for medlemmer under 20 år af de lokale ungdomsforeninger og for elever fra oplandets højskoler. Endvidere har der været truffet en ordning med byens aftenskoler og med militæret (Folk og Værn).

I Århus er ungdommens deltagelse i teatrets forestillinger organiseret inden for Jydsk Skolescenes rammer, hvor ikke blot skoleungdommen, men også de unge fra teknisk skole, fagskolerne, de forskellige fortsættelseskursus samt oplandets højskoler og landbrugs-skoler er samlet i et abonnement. Der opføres tre forestillinger — to af teatrets løbende repertoire og en speciel forestilling, valgt af et lærerråd — og opførelserne afvikles på samtlige søndag eftermiddage i sæsonen med en halv snes søndage til hver forestilling.

Odense teater har en ordning for realklassens elever, hvorefter de udover de ordinære skolesceneforestillinger får adgang til to lødige forestillinger på aftenrepertoiret. Egnede forestillinger udvælges endvidere af ungdomsnævnet, der afsætter billetter til teknisk skole, kursus m. v. til en pris, der gennemsnitlig andrager en trediedel af teatrets ordinære pris. Herudover giver man højskoler, efterskoler og lignende institutioner på Fyn og i det sydlige Jylland adgang til stærkt reducerede priser, når sådanne besøg organiseres.

Desuden må det nævnes, at studenterrådene ved universiteterne og de højere læreanstalter har fået gennemført meget gunstige billetordninger for de studerende, og at visse grupper med særlige faglige interesser bl. a. har gratis adgang til generalprøver.

Der er således efterhånden blevet organiseret ret omfattende ordninger, der giver ungdommen, også udover skolealderen, mulighed for at komme billigt i teatret, men det kan drøftes, hvorvidt ordningen kan og bør udbygges yderligere.

Kommissionen anser det for meget ønskeligt, at der består ordninger, hvorved unge, der er under uddannelse, og som enten slet ingen indtægt har eller kun har en beskedent indtægt, kan komme billigt i teatret. Billetter hertil vil passende kunne fordeles gennem skolerne, hvilket også sker. Derimod anser man det for at være uheldigt, hvis der består mulighed for, at unge med normal indtægt kan få teaterbilletter til nedsat pris. En ordning, der for ungdom under uddannelse er af stor betydning, bør ikke kompromitteres ved at blive anvendt udenfor sit naturlige område.

§ 75. Amatørteaterarbejdet.

Før i tiden var skellet mellem udøvere og tilskuere i teatret ofte mindre tydeligt. Folkemængden var en væsentlig faktor i de middelalderlige mysteriespil, og den gamle komedies „brud på illusionen“, når skuespillerne begyndte at tale med publikum, var netop et udtryk for, at tilskuerne var medvirkende i ordets egentligste forstand. Også scenerum og tilskuerplads gav udtryk herfor. Teatret var oprindeligt noget bredt folkeligt, som gav udtryk for følelser og ideer, der bevægede de store grupper. I en vis forstand havde det forbindelse med de mange folkeskikke, hvor man klæder sig ud og „spiller en rolle“.

Det litterære teater har hidtil ikke kunnet spænde så vidt, og det har endnu ikke fundet den form, som kan gøre det til folkeeje. Her kommer amatørteaterbevægelsen ind i

billedet, og det er kommissionens opfattelse, at dens arbejde bliver af væsentlig betydning for, om teatret får en betydning for det moderne folkelige kulturliv, som svarer til den betydning, det længe har haft for den litterære kultur.

Under navnet dilettantkomedie har amatørskuespillet længe haft en fast plads i mange foreningers arbejde*), og det, der er sket i de seneste år, er alene, at man i videre kredse har lært at forstå, at der kan og må stilles kunstneriske krav til disse forestillinger. Navnet er imidlertid ikke afgørende, og man har også før i tiden mange steder, bl. a. på en del skoler, navnlig gymnasier og højskoler, præsteret antagelige skuespilopførelser af voksne amatører.

De forskellige amatørteaterorganisationer og deres ledende folk har ydet en værdifuld indsats ved at understrege, at amatørforestillinger kan blive godt teater, når arrangørerne og de medvirkende sætter noget ind på det. Såfremt det gøres, kan amatørteaterarbejdet ikke alene få større betydning for de direkte medvirkende, men også for de kredse, som kommer til opførelsen og på anden måde får et indtryk af den foregåede virksomhed, og som derved kan få respekt og interesse for de værdier, som teatret rummer, ikke mindst i det folkelige arbejde. Amatørforestillinger vil i så fald ikke konkurrere med professionelle forestillinger, men tværtimod bane vejen for dem ved at skabe større teaterinteresse og -forståelse. Denne nyvakte teaterforståelse vil desuden medvirke til at grave grunden bort under amatørteatrets vildskud — de som oftest underlødige erhvervsmæssigt arbejdende teater- og underholdningstrupper, der i ret høj grad har vundet indpas udenom bevillingssystemet i de senere år, og som truer både de alvorligt arbejdende provinstur-neers økonomiske eksistens og standarden i foreningslivet.

For de medvirkende vil deltagelse i amatørforestillinger kunne være til stor personlig berigelse. Hvis det valgte stykke er af en vis litterær kvalitet, og opførelsen forberedes gennem en studiekredsagtig gennemgang af stykket, hvis instruktionen er lagt i hænderne på en teknisk og alment kyndig person, og hvis man fra alle de medvirkendes side er indstillet på, at opgaven er umagen værd, kan det ikke undgås, at arbejdet vil virke udviklende på en lang række områder. Den unge — eller ældre — amatørskuespiller vil lære noget om mennesker, noget om litteratur, noget om at arbejde sammen med andre, noget om at bruge sit sprog. Dertil kommer den psykiske virkning af, at man giver udtryk for noget af det, der bor inde i en, og som man ivoirigt ikke har lejlighed til at give udtryk for.

Det synes at være et stridsspørgsmål i amatørteaterkredse, om amatørteater er en kunstform, som man skal være kunstnerisk begavet for at beskæftige sig med, eller om det er en udtryksform blandt andre for det folkelige arbejde. Uden ivoirigt at ville tage stilling til de meningsforskelle, der har ført til, at der findes flere indbyrdes uenige amatør-sammenslutninger i Danmark, ønsker kommissionen at understrege, at dens interesse for amatørteaterarbejdet •— uanset om det går under denne betegnelse •— skyldes, at den anser det for at være en af de væsentligste veje til at bringe det folkelige arbejde og teaterkunst i forbindelse med hinanden. De kredse, som ud fra en speciel interesse for teatret beskæftiger sig med dramatisk litteratur og med — ofte eksperimentprægede •— amatørforestillinger, kan utvivlsomt have væsentligt, personligt udbytte af det, men det er efter kommissionens mening det amatørteaterarbejde, som udføres inden for ungdomsforeningerne og andre foreninger med bredere formål og ud fra det nævnte syn på forbindelsen mellem det folkelige arbejde og teatret, der i første række må følges med opmærksomhed. Det ligger i amatør-

*) De unges deltagelse i dilettantforestillinger er belyst i ungdomsenqueten (Den danske ungdom, s. 146). I løbet af 1946 havde 5—10 pct. af de unge medvirket i sådanne forestillinger.

teaterarbejdets væsen, at det ikke skal gøre folk til skuespillere, men alene give større forståelse af, hvad skuespil vil sige.

En særlig virkning af det folkelige amatørteaterarbejde må kunne vise sig ved foreningernes underholdninger. Disse er, som nævnt delvis på grund af de halv-professionelle truppers virksomhed, ofte langt under det, der svarer til det folkelige arbejdes traditioner i Danmark. Når det er sådan, må årsagen formodentlig søges i en vis fornemmelse hos foreningslederne af, at der skal være en vis mængde underholdning på programmet, parret med en fuldstændig mangel på egne kvalificerede kræfter. Hvis der blev arbejdet energisk og ud fra amatørteatersynspunkter, ville man imidlertid langt de fleste steder kunne lægge sine egne underholdningsprogrammer tilrette, og de ville blive både lødigere og mere fornøjelige end de som regel noget flade forestillinger, der med en uhyggelig forvrængning af et godt ord betegnes som folkelige.

Teaterudvalget har i sin betænkning, s. 8—11, beskæftiget sig med amatørteatrene og anbefalet dels udarbejdelse af oversigter over dramatisk litteratur, der skønnedes egnet for amatører, dels afholdelse af kursus for instruktører.

Amatørteatersammenslutningerne har da også sat kraftigt ind på disse to områder, der også efter ungdomskommissionens mening fortjener støtte.

Indsatsen er til en vis grad blevet hæmmet af økonomiske grunde, og man skal derfor foreslå

1) at der af filmfondens midler eller ved direkte bevilling stilles midler til rådighed til billiggørelse af bibliografier eller repertoireoversigter, der udarbejdes til brug for amatørteatersammenslutningernes medlemmer og ungdomsforeningerne, og

2) at de regler for støtte til lederkursus, herunder også instruktørkursus o. lign., der er foreslået for ungdomsforeningernes vedkommende i kapitel 6, anvendes tilsvarende ved kursus, der afholdes af en amatørteater sammenslutning.

De enkelte grupper vil både have god hjælp af repertoireoversigter og af kursus, der kan uddanne egnede instruktører, regissører og sminkører, og kunne drage nytte af aftenskolelovens tilskudsregler. Såfremt der oprettes studiekredse i et eller flere dramatiske værker og med kvalificerede ledere, vil de nemlig kunne anerkendes som aftenskolehold i litteratur, og der vil endda være mulighed for at anvende et vist antal timer til indstudering af skuespil.

Kapitel 15.

Filmen.

§ 76. *Ungdommens filmvaner.*

Der blev i 1950 afholdt næsten 226 000 biografforestillinger i Danmark, og der solgtes hertil 52 millioner billetter. Gennemsnitlig var hver indbygger mellem 10 og 70 år altså i biografen sytten gange i årets løb.

De 18—24-årige gik imidlertid ifølge den undersøgelse, som Dansk Gallup Institut foretog i februar 1950 for Berlingske Tidende, og hvoraf et uddrag er optaget i bilag 2, hyppigere i biografen end gennemsnittet. 24 pct. gik ganske vist aldrig i biografen eller sjældnere end en gang om måneden, men 23 pct. gik en gang om ugen og 7 pct. endnu hyppigere. Der var dog stor forskel mellem by og land.

Det var der også ved ungdomsenqueten i efteråret 1946. I hovedstaden, provinsbyerne og stationsbyerne havde over halvdelen været i biografen i den uge, der gik forud for spørgeskemaets udfyldelse, men i sognekommunerne gjaldt det kun for en trediedel af de unge mænd og en femtedel af de unge piger.

De unge fordelt procentvis efter antal biografbesøg i den foregående uge. Ungdomsenqueten.

		intet pct.	et pct.	to eller flere pct.
Hovedstaden,	mænd	37	43	20
	kvinder	47	39	14
Provinsbyer,	mænd	30	47	23
	kvinder	46	40	14
Stationsbyer,	mænd	41	41	18
	kvinder	44	44	12
Sognekommuner,	mænd	66	29	5
	kvinder	80	19	1

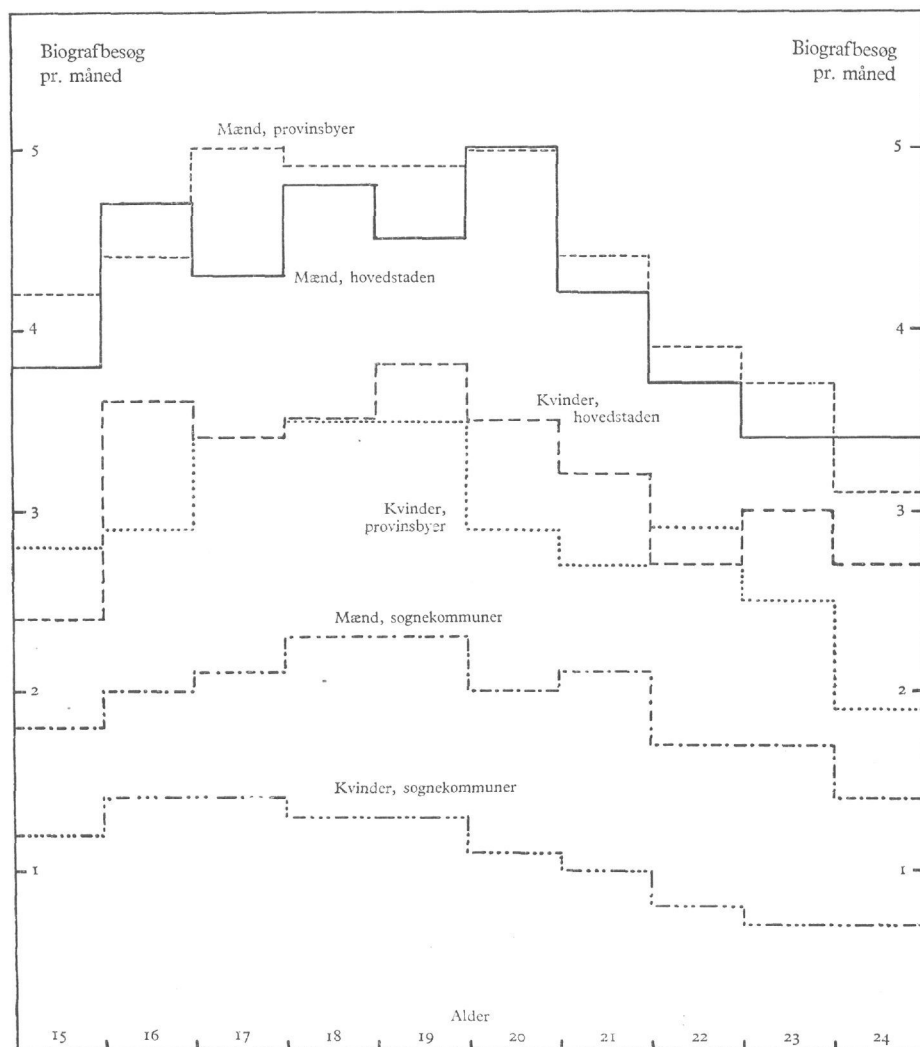
Tabellen belyser iøvrigt i enkeltheder forskellen mellem landsdelene, som er særlig stor, når man betragter tallene for, hvor mange der havde været i biografen mere end en gang i den forløbne uge. Provinsbyernes unge var hyppigere biografgæster end hovedstadens, mens sognekommunernes ungdom øjensynligt havde et forhold af helt anden art til film og biografer end ungdommen i byerne.

Den særlige undersøgelse af de unges forhold til biograferne, som indgik i ungdomsenqueten (jfr. Den danske Ungdom, s. 137 f), omfattede blandt andet et spørgsmål om, hvor mange gange de unge havde været i biografen i den sidst forløbne måned. Hvis man sammenligner disse månedstal med de tal, der fandtes ved undersøgelsen af den sidste uges fritidsudnyttelse, får man en formodning om, at de månedstal, der anføres nedenfor,

er noget for store. Dette beror på, at tiden bagud ikke kan overskues, og at begivenheder, der ligger ret langt tilbage, men som fremtræder klart for erindringen, placeres senere — altså nærmere ved betragtningstidspunktet. Dette forhold kan i ungdomsenqueten også iagttages ved tallene for teaterbesøg, der ikke kan være så hyppige som dèr angivet.

Gennemsnitligt antal biografbesøg i løbet af en måned. Ungdomsenqueten.

	Hoved- staden	Provins- byer	Stations- byer	Sogne- kommuner
Mænd, ugifte under 20 år _____	4,7	4,9	3,4	2,1
ugifte over 20 år. . . .	4,5	4,7	3,2	1,9
Kvinder, ugifte under 20 år	3,5	3,3	2,5	1,4
ugifte over 20 år _____	3,5	2,9	2,3	1,0

Gennemsnitligt antal biograf besøg pr. måned for unge mellem 15 og 24 år.
(Efter Den danske ungdom, side 138).

En opdeling af materialet på etårsaldersklasser viser en interessant variation i antallet af biograf besøg, idet det er stigende med alderen til omkring 18—20 år og derefter faldende, således som foranstående diagram viser. Der er grund til at se denne bevægelse i tallene bl. a. som et udtryk for den trang til at komme bort hjemmefra, der gør sig gældende i en vis tid i ungdomsårene og siden tager af.

Det er bemærkelsesværdigt, hvor ensartet de seks trappekurver forløber, og hvor uvæsentlig forskellen er mellem ungdommens filmsvaner i hovedstaden og i provinsbyerne.

Det er naturligt, at der var en del unge, der ved ungdomsenqueten angav, at biograf besøg hørte til deres hovedinteresser, men det drejede sig dog kun om knapt 10 pct., lidt mere i hovedstaden og stationsbyerne og lidt mindre i sognekommunerne.

Også om de sete film giver ungdomsenqueten visse oplysninger. Flertallet af de unge i byerne foretrak udenlandske film for danske, medens danske og udenlandske film i sognekommunerne blev foretrukket af omtrent lige mange. Det er særligt sprogvanskelighederne, der betinger denne forskel, men dertil kommer, at de unge i sognekommunerne formodentlig stilles over for et andet repertoire end unge i byerne.

Herom vidner iøvrigt besvarelsen af spørgsmålet om, hvilke to film af dem, de unge havde set i den senere tid, som særligt tiltalte dem. Listerne over de nævnte film er meget lange, men man har derudaf fremdraget de ti film, der er blevet nævnt hyppigst i hver af de fire landsdele. Disse var i hovedstaden: 1. Casablanca, 2. At være eller ikke være, 3. Det syvende slør, 4. Går du min vej?, 5. Himlen må vente, 6. Kampen om jernbanerne, 7. Den røde pimperl, 8. De røde enge, 9. Der var fem brødre, 10. Jeg elsker en anden.

I sognekommunerne nævnedes derimod: 1. De røde enge, 2. Det ligger i luften, 3. Den gyldne stad, 4. Katrina, 5. Der var fem brødre, 6. Ordet, 7. Diskret ophold, 8. Landmandsliv, 9. Tyven fra Bagdad, 10. Den usynlige hær.

De unges filmsmag falder i højere grad sammen med kritikernes vurderinger i hovedstaden end i landkommunerne. Direktør Ebbe Neergaard har foretaget en indgående analyse af denne undersøgelse over de unges yndlingsfilm, som er optaget i bilag 6, hvortil der henvises.

De film, der står til rådighed for biograferne, samler sig om ganske enkelte producentlande. Det fremgår af filmcensuren beretninger, at det store flertal af spillefilm, der er til censur, kommer fra U.S.A., og at derudover alene England, Frankrig, Tyskland, Italien, Sverige og Danmark er af betydning. Et klarere billede får man dog af tallene for bruttoindtægten ved udlejning af film, der af Det statistiske departement er blevet opgjort for 1950. I dette år betaltes 62,5 pct. af den samlede filmleje for film fra U.S.A., 22 pct. for danske film, 7,5 pct. for engelske film, 3,5 pct. for svenske film, 2 pct. for franske film og 2,5 pct. for film fra andre lande. Dette bør sammenholdes med, at amerikanske film i årene 1946 og 1947 gennemsnitligt til udlejerne indtjente en femtedel af det beløb, som danske film gennemsnitligt indtjente, nemlig ca. 54 000 kr. mod ca. 263 000 kr. Disse beløb svarer til et tilskuertal på ca. 160 000 mod ca. 800 000.

§ 77. *Filmenes indflydelse på ungdommen.*

Som grundlag for behandlingen af ungdommens forhold til filmen må man naturligt søge to spørgsmål besvaret:

Hvilken indvirkning har ungdommens filmvaner på dens udvikling i almindelighed?
og Hvilken betydning skal man tillægge denne virkning?

"Disse to spørgsmål har været i centrum for filmdebatten i mange år jævnsides med spørgsmålene om filmenes kunstneriske værdi og betydning. Der er skrevet en række værker om filmens sociologi, og man har også i mange bøger om ungdomspsykologi lagt særlig vægt på spørgsmålet om filmens betydning for karakteropdragelsen. Man har i denne sammenhæng nok foretaget en del sociologisk-statistiske undersøgelser, men samtidig fremsat mange påstande, der savner empirisk grundlag. Noget sikkert om filmens virkning på ungdommen kan man derfor ikke vide.

Der er dog grund til at skitsere visse af de forekommende problemstillinger, selv om de i høj grad har været præget af en bestemt kulturel situation, som det vil være uheldigt at konservere.

Det er nemlig formentlig karakteristisk for fremkomsten af ethvert nyt underholdningsmiddel, at det mødes med skepsis fra et samfund, som føler sig vel til rette med de kulturelle hjælpemidler, der allerede eksisterer, men denne skepsis er antagelig lige så lidt egnet til at fremme en sund udnyttelse af det nye, som en naiv acceptering af det ville være. Det er vigtigt at forsøge en realistisk behandling af de problemer, der faktisk er til stede. Det gælder således ved filmenes behandling af det seksuelle.

Det hævdes fra mange sider, at filmene, navnlig de amerikanske gennemsnitsfilm og deres efterlignere, overbetoner det seksuelle og derved virker ophidsende og foruroligende på ungdommen og koncentrerer dens opmærksomhed om kærlighedslivet i højere grad end nødvendigt og gavnligt. Nogle af kommissionens medlemmer er af denne opfattelse. Andre støtter derimod den opfattelse, at filmenes direkte og navnlig indirekte betoning af det seksuelle svarer til den stærke trang til seksualoplevelse, som præger de unge, og at de derfor i og for sig hverken stimulerer eller ophidser. Den undertiden forekommende meget kraftige fordømmelse af filmenes seksuelle indhold bygger antagelig i højere grad på annoncer, plakater og reklamefilm og -billeder end på kendskab til selve de pågældende film, idet det ofte er sådan, at reklameringen for en film understreger det seksuelle i en grad, der ikke svarer til den måde, hvorpå det behandles i filmen selv. Der er utvivlsomt en lang række nuancer i spørgsmålet om filmenes indflydelse på de unges seksuelle og seksual-etiske udvikling. Man kan f. eks. nævne spørgsmålet om dannelsen af idealbilleder af det andet køn, som kan vanskeliggøre en tilpasning i det virkelige liv, hvor meget få svarer til heltene og heltinderne fra lærredet.

Et andet punkt af interesse er den undertiden — og i stigende grad — forekommende kombination af seksualitet og voldshandlinger. Alle, der beskæftiger sig med film, er enige om, at der heri består en virkelig fare.

På tilsvarende måde har meningene været delte angående et andet af filmens emneområder, der kan samles under slagordet „gangsterfilm". Det er fra mange sider hævdet, at forbryderfilm virker demoraliserende, forrående, ja endog ansporende til efterligning. Undersøgelser har også bekræftet, at forbryderfilm *han* have skadeligt vejledende virkning over for stærkt milieuskadede eller i anden henseende tilpasningsvanskelige unge. Det drejer sig imidlertid om et både relativt og absolut ringe antal, for hvem filmene desuden er en blandt flere årsager til kriminaliteten.

Man har videre peget på, at forbryderfilmene og den udbredte brutalitet i mange andre film kan medføre en mere eller mindre dybtgående almindelig forråelse af ungdommen. Heroverfor har imidlertid visse psykologer hævdet, at forbryderfilmene tværtimod i det store og hele må antages at have en gavnlig virkning på de unge, da de ved oplevelsen af den slags film får afløb for en del af deres aggressioner.

Hvad der gælder forbryderfilmene, kan vel i det store og hele også siges at gælde en anden kategori, nemlig krigsfilmene.

Når talen er om krigsfilmene, må også spørgsmålet om filmens propaganda virkning naturligt trænge sig på. Propagandaen er imidlertid af vidt forskellig art og navnlig anlagt mere eller mindre direkte. En vis del af den propaganda virksomhed, der kan konstateres, er næppe producenterne meget bevidst.

Mange vil hævde, at filmen netop som middel for den direkte propaganda har en ganske særlig virkning. Filmen er strømmende, ustandselig. Den ophober argumenter og navnlig følelsesmæssige suggestioner uden at levne tilskuernes tid til eller lejlighed til at overveje og vurdere det, der opleves. Ved filmens slutning er der opbygget en stemning, som ofte kan have karakteren af en tendensbetonet indstilling hos tilskuerne, og de har kun sjældent mulighed for at analysere den bagefter — og da næsten aldrig lejlighed til at stille den over for en tilsvarende oplevelse med andet fortegn. Forskellige amerikanske undersøgelser har vist, hvorledes indstillingen til andre racer blev påvirket af propagandistiske film.

De samme undersøgelser har imidlertid vist, at den følelsesmæssige påvirkning, der således var opnået, ikke holdt sig i længere tid. Man har derfor ment, at den propagandistiske virkning kun får dyberegående karakter, når propagandaen har en vis bredde, d. v. s. dels samtidig foregår i avis, radio og skole, dels gentages gennem mange film. En sådan propaganda har rent faktisk fundet sted, navnlig under den anden verdenskrig.

Specielt ungdommen er påvirkelig af den vedholdende propaganda, navnlig når den på en gang appellerer til de elementære kræfter i sindet og til idealiteten hos de unge.

En meget vedholdende påvirkning foregår imidlertid, uden at det almindeligvis er filmkunstnerne helt bevidst, og den har åbenbart ikke ringe virkning. Det drejer sig om skabelsen af en mængde elementære attituder eller stereotyper. Personer fra lavere samfundslag skildres således ofte i almindelige underholdningsfilm som usympatiske, grove, naive eller komiske, ligesom der i mange overfladiske dusinfilm spores en tilbøjelighed til at identificere velstand, soigneret ydre og ungdommelighed med indre finhed og god karakter. Der er bestemte skabeloner for, hvordan repræsentanter for andre folk og andre racer er • — f. eks. er negre jævnt begavede, godmodige, overtroiske tjenende ånder, der ruller med øjnene o. s. v.

Mange af disse stereotyper i handling og persontegning kan i det lange løb virke fremmede for et vist snobberi, og de indgår i et billede af verden og samfundet, som for mange vil blande sig med det virkelige. Når det drejer sig om moder i påklædning og frisure, kan man tage sig det let, men det er uheldigt, hvis ungdommens opfattelse af andre nationer dannes efter lystspilforfatternes tilbøjelighed til at indføre komiske udlændinge i filmene.

Filmenes evne til at danne tilskuernes grundindstillinger kan naturligvis benyttes i positiv retning. Et eksempel på, at dette gøres systematisk, har man i arbejdet på at opnå hentydninger til de Forenede Nationers arbejde i flest mulige amerikanske film. Problematikken bliver imidlertid ikke mindre væsentlig, fordi man prøver at skabe indstillinger, der ud fra et eller andet standpunkt anses for ønskelige, hos ungdommen og hos befolkningen som helhed.

Det må på baggrund af stereotypdannelsen og den underbevidst og stemningsmæssigt virkende tendens eller propaganda i mange af filmene være af central betydning, at der gøres et bevidst arbejde på at tilskynde publikum, navnlig ungdommen, til at betragte filmene med eftertanke.

Spørgsmålet drejer sig til en vis grad om at udvikle ungdommens filmforståelse og sans for filmen som kunst, men det må bemærkes, at filmvanerne — som det fremgår af

ungdomsenquetens resultater og direktør Ebbe Neergaards analyse heraf — allerede nu er bedre end tidligere. Netop denne kendsgerning peger i retning af, at en alt for hårdhændet direkte pædagogiseren næppe er nødvendig. Blot der er et rigeligt udvalg af lødige film blandt den samlede mængde af film, der forevises, vil publikum gradvis vænne sig til at kræve det lødige. Tilsvarende vil en almindelig tilbagegang i filmenes kvalitet over en længere periode sandsynligvis også bevirke en almindelig forringelse af publikums smag og kritiske sans. Det bør betænkes, at biografbesøg for overordentlig mange er et behov, som tilfredsstilles uanset det tilbudtes kvalitet i enkeltheder.

Hvorvidt dette behov egentlig fuldtud forklares ved glosen „underholdning“, er tvivlsomt. Selv i en farce kan der uden tvivl findes elementer, som har en anden og mere karakteristisk virkning end „det underholdende“. Det er af betydning at tage dette i betragtning under overvejelsen af spørgsmålet om „filmopdragelse“. Man bør vogte sig for ensidigt at lægge repertoiret i et alt for krævende intellektuelt og kunstnerisk plan, selv om der også bør vises anerkendt værdifulde film.

Ungdommen må blive mere bevidst og mere aktiv i sin holdning overfor enhver art af film, den møder. Man vil derigennem kunne opnå, ikke alene at propagandistiske elementer i filmene unddrages en evt. farlig underbevidst virkning ved at blive taget frem i lyset, men først og fremmest, at mangan en film (måske endda overfladisk set rent „underholdende“) kan vise de unge deres egne problemer i et nyt lys og/eller gøre dem opmærksomme på sociale, politiske og menneskelige problemer, som ikke tidligere har været genstand for deres opmærksomhed. Filmorienteringen må være et blandt flere led i opdragelsen til den sunde skepsis, der bærer det demokratiske samfund. Denne del af filmorienteringen er ikke blevet mindre vigtig, efter at filmen har nået den relativt høje kunstneriske og tekniske standard, som den har i vore dage, idet netop udviklet teknik og stor kunstnerisk formåen vil gøre den moralske og ideologiske påvirkning effektivere.

Det, der skal opnås, er at stimulere ungdommens aktivitet — anspore til diskussioner mand og mand imellem i små kredse og ved de større møder — en aktivitet, der kan modvirke den passive holdning, som biografpublikummet i visse henseender har over for filmoplevelsen. Der skal egentlig ikke andet til end at give ungdommen materiale i hænde: oplysninger, synspunkter, gode film. Filminteressen er der allerede, den skal blot få positiv retning. Visse midler til en sådan aktivisering ligger efter kommissionens mening i den danske filmordning.

Et mindretal (Knud Erik Svendsen) har ønsket at knytte følgende bemærkninger til paragraffen:

Afsnittet om filmens indvirkning på ungdommen indeholder efter mindretallets opfattelse en række svagheder, som taget under eet medfører, at det ikke udtrykker den urolighed og ængstelse, som findes i stadig videre kredse over filmens udvikling.

F. eks. i spørgsmålet om behandlingen af seksuelle problemer, er det muligt, som det nævnes i afsnittet, at der findes nogle få, der overhovedet er imod, at filmen behandler denne side af tilværelsen. Men det turde være yderst få. Problemet ligger på et helt andet felt. Det er *måden*, filmen behandler det seksuelle på, der kritiseres i stadig stærkere grad.

For det første koncentrerer filmen opmærksomheden om det erotiske i en grad, der ikke svarer til det virkelige liv. For det andet er det ikke erotiske problemer, som de sædvanligvis findes hos ungdommen, der behandles. Milieuet er vidt forskelligt fra det, vi almindelige mennesker lever i, de egenskaber, der lægges vægt på hos helte og heltinder, er af en ensidig ydre art, samtidig med at filmene fremmer en tro på de ægteskabelige tre-

fire- og femkanters nødvendighed. Generelt er filmens behandling af det seksuelle ikke til nogen hjælp for ungdommen i den seksuelle problemsituation, som omgivelserne og andre påvirkningsmidler anbringer dem i, men tværtimod fyldes de med meget „filmliv“, som de sidenhen må gøre sig fri af.

På andre måder danner filmene forkerte idealer. Mandig styrke og „smartness“ i påklædning og optræden indpræges som nyttige ting. Ikke alene kan man dårligt se en amerikansk film uden at skulle overvære et passende antal kæbestød o. s. v., men denne stigende brutalitet bliver mere og mere sadistisk med nærbilleder, som udpensler kvælinger, spark i ansigtet og andre ting af lignende karakter. Altsammen virker forrående og skaber gennem stadig og konsekvent påvirkning en foragt for menneskeværd.

I denne forbindelse er problemet ved gangsterfilmene ikke det stærkt forgrovede, som nævnes i afsnittet, om de gør de unge til storforbrydere. Spørgsmålet er den almindelige forrående virkning, disse film har, hvilket menneskesyn, de udtrykker. Derfor er det forkert at ville tillægge disse film en gavnlige betydning, deres beskrivelse af forbrydernes friskhed, effektivitet, elegance, stærke liv kan altsammen præge tilskuerne til — naturligvis — i mindre grad at efterligne alt dette.

På samme måde er det også *helt ved siden af* — som det gøres side 160 øverst — at gøre krigsfilmene til „i det store og hele“ gavnlige, fordi — som det skrives — de unge gennem disse film skulle få afløb for de aggressioner, de påstås at være i besiddelse af. Ser man nærmere på de amerikanske film i denne gruppe, man tør vise i Danmark, vil man finde et fælles træk: forsøget på at skabe et rendyrket soldaterideal — den hårde, ordknappe, tillukkede, stærke mand, der forstår at „ordne sagerne“, men ellers ikke interesserer sig så meget for mere åndelige idealer. Krigens skal gøres til en sportmandsgerning for raske gutter.

Dette var kun nogle hovedtræk af de indvendinger, der kan rettes mod det pågældende afsnit. Efter mange offentlige udtalelser af enkeltpersoner og organisationer deles de af mange. Desværre tyder udviklingen i filmproduktionen i det land, der er hovedleverandør til danske biografer, på, at der ikke er nogen grund til at slå sig til ro, men at den farlige udvikling i filmens indhold vil fortsætte medmindre den offentlige mening i højere grad giver luft for sin uro.

Flertallet skal heroverfor bemærke, at det ikke kan godkende mindretallets referat af flertallets synspunkter.

§ 78. *Filmcensuren.*

Den danske filmordning hviler på lov nr. 117 af 13. april 1938 om biografteatervæsenets ordning.

Offentlig forevisning af film er herefter betinget af en bevilling og af, at filmen er censureret af Statens filmcensur.

Der er fastsat en række regler for biograf drift og for udlejningsvirksomhed, ligesom myndighederne gennem kommunale udvalg og et statsligt filmråd følger udviklingen. Der betales en særlig bevillingsafgift, som indbetales i filmfonden, hvorfra der gives støtte til fremme af filmens udnyttelse i undervisningsmæssig, kulturel og kunstnerisk henseende samt til danske privatteatre og til fremme af kunstneriske og videnskabelige formål.

Af offentlige eller halvoffentlige institutioner findes videre Ministeriernes Filmudvalg, der producerer kortfilm, som tjener som led i det offentliges oplysnings- og propagandaarbejde, Dansk Kulturfilm, der er en sammenslutning af organisationer, institutioner

og enkeltmedlemmer med det formål at producere film med kulturelt indhold, samt Statens Filmcentral og Det danske Filmmuseum.

Indledningsvis skal der gøres nogle bemærkninger om filmrådet. Det har en række opgaver, der alle får udtryk i hovedopgaven — „at bidrage til, at filmsforevisningen her i landet bliver af en så alsidig karakter og en så høj kunstnerisk og kulturel kvalitet som muligt". Det består i øjeblikket af en repræsentant for justitsministeriet, en repræsentant for undervisningsministeriet, en repræsentant for lærerorganisationerne, en repræsentant for højskolen, en repræsentant for Arbejdernes Oplysningsforbund, to repræsentanter for biografteaterdirektørerne, en repræsentant for skuespillere og dramatikere og en repræsentant for kvindeorganisationerne.

Denne sammensætning må i det store og hele anses for at være heldig. I betragtning af filmens betydning for ungdommen og dens rolle i folkeoplysningen er det vigtigt, at forbindelsen til skolen, ungdomsundervisningen og oplysningsarbejdet opretholdes, og at der også er forbindelse til det frie ungdomsarbejde. Man går derfor ind for, at filmrådet beholder sin nuværende sammensætning og alene suppleres med en repræsentant for ungdommen, f. eks. for Dansk Ungdoms Fællesråd.

Filmcensuren foregår med hjemmel i biograflovens III. afsnit. Der er i øjeblikket tre censorer, der som rettesnor for deres virksomhed har biograf lovens § 21, som siger, at film ikke må godkendes, såfremt deres forevisning „skønnes at krænke ærbarhed eller virke forrående eller på anden måde moralsk nedbrydende". Film, der „anses for egnede til på skadelig måde at påvirke børns sind og retsbegreber", må ikke godkendes til forevisning for børn under 16 år. Til gengæld kan censuren forsyne en film med betegnelsen „særlig egnet for børn". Godkendelsen af en film kan iøvrigt gøres afhængig af, at der foretages visse beskæringer.

Der censureres årligt mellem 200 og 300 førstekopier af spillefilm, og heraf bliver mellem en trediedel og en fjerdedel forbudt for børn, medens der foretages beskæringer i et tilsvarende antal, og nogle ganske få forbydes totalt.

Direktør Ebbe Neergaard, Statens Filmcentral, har foreslået, at filmcensuren i almindelighed afskaffes, og der i stedet indføres et ungdomsfilmnævn med følgende opgaver:

1. Godkendelse af enhver film, der ønskes forevist for børn og ungdom under 18 år. Nævnet skal kunne forbyde forevisning for ungdom under 18 år eller under en lavere i det enkelte tilfælde fastsat aldersgrænse.
2. Tilsyn med foranstaltninger af særlige børne- og ungdomsforestillinger af film. Nævnet skal også kunne foranledige sådanne foranstaltninger.
3. Indstilling til skattemyndighederne angående fritagelse for forlystelsesaftagelse for børne- og ungdomsforestillinger.

Det af direktør Neergaard foreslåede ungdomsfilmnævn skulle først og fremmest have positive opgaver, og dets flertal skulle bestå af pædagoger og psykiatere.

Som støtte for forslaget om afskaffelse af den egentlige filmcensur anfører direktør Neergaard bl.a., at tilhængerne af censuren har en ubegrundet angstelse for uheldig påvirkning gennem filmene, og at deres standpunkt er udtryk for mistillid til den menneskelige natur og til et sundt demokratis selvregulerende evner. Derimod erkendes det, at mange film ikke er egnede til forevisning for børn og unge, og der kan ikke anses at være noget principielt uheldigt i, at man søger at beskytte umyndige personer mod skadelig åndelig påvirkning. Endelig anføres det, at de klipninger, som filmcensuren foretager, før film godkendes, ofte er til skade for de pågældende films kunstneriske helhed.

Det er efter kommissionens mening klart, at censur i hvert fald er en nødvendighed, når det gælder forevisninger, hvortil børn og ganske unge har adgang. Som massepåvirkningsmiddel virker filmen meget kraftigt, og i modsætning til, hvad tilfældet er f. eks. ved radio og presse, kan man ikke modgå den skete påvirkning ved efterfølgende diskussion eller modgående påvirkning. Selv om man ikke i almindelighed mener at have grund til at nære betænkelighed ved en eventuel afskaffelse af censuren, skal man dog alene tage stilling til spørgsmålet om censuren for børn og ganske unge.

Direktør Neergaards forslag betyder en skærpelse og en positivering af den hidtidige censur for børn og unge, og det må anses for at være ønskeligt, at noget sådant sker. Det er ikke mindst vigtigt, at det offentliges positive indsats for børns og unges filmsmag understreges.

Man kan også være enig med direktør Neergaard i, at aldersgrænsen for unge, hvem man kan nægte at godkende visse film for, bør sættes til atten år. Perioden fra seksten til atten år er for de fleste unge så urolig, at en vis beskyttelse må kunne være mulig. Navnlige film, der understreger det seksuelle på en grov og uheldig måde, eller som er præget af råhed og brutalitet, vil ofte være mere skadelige for syttenårige end f. eks. for fjortenårige. Det kunne mod attenårsgrænsen fremhæves, at kontrollen er meget vanskelig, fordi kontrollørerne i mange tilfælde ikke er i stand til at skønne, om en ung er over eller under atten år. En sådan indvending kan imidlertid med samme ret rejses overfor den gældende aldersgrænse, og der er ikke tvivl om, at mange fjorten-femtenårige — netop lokket af forbudet — ser film, som egentlig er dem forment. Væsentligere er det sikkert, at meget få fjorten-femtenårige vil kunne snige sig ind til film, som er forbudt for unge under 18 år.

Med hensyn til de principper, der anlægges ved godkendelsen af eller forbudene mod film for børn og unge, skal kommissionen bemærke, at den gældende lovs formulering er meget vag, således at det hviler på censorernes rent personlige skøn, om en film kan tillades eller ikke. Det forekommer kommissionen at være en mangel, at der ikke tages hensyn til behovet for børnepsykologisk sagkundskab. Det er utvivlsomt også vigtigt, at censorerne — som tilfældet er i øjeblikket — er mennesker med almen kulturel dannelse, men der er næppe tvivl om, at de ofte må føle savnet af psykologisk bistand. Den bestående ordning, hvorved der er givet filmcensuren en psykiatrisk konsulent, kan næppe opfylde det behov, der er tale om her. Kommissionen er derfor stemt for, at det pålægges Statens filmcensur at rådføre sig med børnepsykologisk sagkyndige ved behandlingen af alle film, som påtænkes forbudt for børn, eller som må påregnes set af mange børn.

Dette sidste må tages med, idet mange film, som ikke forbydes for børn ved den nuværende censurordning, er meget lidt egnede til forevisning navnlig for mindre børn, uanset at de af producenter og udlejere anses for at være børnefilm. Fra psykologisk side har man f. eks. gjort opmærksom på det betænkelige i at lade mindre børn se en del af Walt Disneys tegnefilm, Tarzanfilmene samt visse filmatiseringer af klassiske børnebøger, bl. a. Torns eventyr, Oliver Twist og Store forventninger. Direktør Neergaards forslag om en særlig, positiv godkendelse af alle film, der tænkes vist for et publikum, der også omfatter børn og unge, må efter nogle af kommissionsmedlemmernes mening anses for at være det mest konsekvente middel til en virkelig ungdomsbeskyttelse på filmområdet.

Et mindretal (le Maire) finder ikke, at det foreslåede ungdomsfilmsnavn kan være anbefalelsesværdigt, idet man herved efter mindretallets opfattelse vil komme ind i en altfor kompliceret forretningsgang, hvis praktiske fordele ikke synes at være tilstrækkeligt indlysende. Mindretallet er indforstået med, at de kriterier, der anlægges af censuren, ofte må være psykologisk utilfredsstillende, specielt også ud fra et ungdomssynspunkt; men

det ses ikke, at spørgsmålet ved det nu foreliggende er således klarlagt, at der herved er skabt det fornødne grundlag for en nærmere stillingtagen til de herhenhørende spørgsmål.

De biografudvalg, der vælges af kommunalbestyrelsen i de kommuner, hvor der er biograf, fører tilsyn med udnyttelsen af de lokale bevillinger og afgiver beretning herom til kommunalbestyrelsen. Udvalgets medlemmer kan vælges uden for kommunalbestyrelsen blandt personer, der opfylder betingelserne for at udøve kommunal valgret.

Det er af stor betydning, at der er nogle, der følger bevillingshaverens arbejde, idet biografen er blevet et meget væsentligt træk i det lokale fritids- og forlystelsesliv. Det kommunale biografudvalg kan gøre en væsentlig indsats her, ikke mindst såfremt repræsentanter for skole og ungdomsarbejde, helst med kunstnerisk indsigt, kommer med i udvalget. Man skal derfor anbefale, at det kommunale biografudvalg udvides med medlemmer, der vælges dels efter indstilling af det kommunale ungdomsudvalg eller, hvor et sådant ikke er oprettet, af ungdomsforeningerne i kommunerne, dels blandt lærere i folkeskolen, dels blandt personer, der står i det folkelige oplysningsarbejde.

§ 79. *Bevillingssystemet.*

Adgangen til at drive biograf er som nævnt afhængig af en bevilling, der i byerne og de større bymæssige bebyggelser på landet gives af justitsministeren, iøvrigt af vedkommende amtmænd. Før en ny biograf oprettes eller en bevilling gives, skal der indhentes erklæringer fra kommunalbestyrelsen og fra filmrådet. Bevilling kan kun gives til enkeltpersoner, der godtgør at have de fornødne kunstneriske og forretningsmæssige forudsætninger for at kunne lede en biograf, til den kommune, hvori biografen ligger, til danske filmproduktionsselskaber, såfremt disse går ind på at ville opretholde en nærmere angiven produktion af kulturelt og kunstnerisk værdifulde film, samt i særlige tilfælde til landsorganisationer, hvis virksomhed er af samfundsnyttig og folkeopdragende karakter.

De nu bestående ca. 450 biografteatre er for langt de flestes vedkommende i hænderne på enkeltpersoner. En opgørelse fra 1945 viser, at det da var tilfældet for ca. 90 pct. vedkommende. Resten af bevillingerne er meddelt kommuner, produktionsselskaber og forskellige, navnlig lokale, foreninger, selskaber og institutioner, hvem bevillinger er meddelt under en tidligere lov, men som for størstedelens vedkommende ikke ville have kunnet få bevilling efter de gældende regler.

Spørgsmålet om bevillingssystemets opretholdelse ligger uden for ungdomskommissionens arbejdsfelt. Derimod mener man at måtte fremsætte forskellige bemærkninger og forslag til reglerne for, hvem der kan få bevillinger, sålænge bevillingssystemet består.

Ungdomskommissionen har i 1947 i sin skrivelse til biografudvalget (bilag 5) foreslået, at kommunale kulturinstitutioner, ungdomsudvalg, sognegårde og kulturcentre blev inddraget i kredsen af institutioner, der kan opnå biografbevilling. Det ses ikke af biografudvalgets betænkning, der fremkom i 1950, at udvalget har beskæftiget sig med skrivelsen.

Forslaget anses imidlertid af kommissionen at være så væsentligt, at det bør gentages og uddybes.

Det falder i to dele. For det første foreslås det, at organisationer eller institutioner, der repræsenterer et bredt udsnit af det folkelige og oplysende arbejde på stedet, således som tilfældet ofte vil være med de kommunale ungdomsudvalg, lokale ungdomsfællesråd, sognegårde o. s. v., inddrages i kredsen af de institutioner, der kan opnå biografbevilling. Det forekommer kommissionen naturligt, hvis man er interesseret i at indføre filmen i det

folkelige arbejde og i at udnytte de muligheder, som filmen i denne henseende frembyder, at man da lægger ansvaret på den lokale biograf direkte i hænderne på repræsentanter for den lokale befolkning. Dette ville vel også ske, hvis man gav bevillingen til kommunen, men det vil måske i de fleste tilfælde stemme bedre med befolkningens opfattelse af skellet mellem kommunal virksomhed og privat virksomhed, at bevillingen gives til interesserede organisationer. Medens bevillingerne endelig i de største byer kan blive tildelt personer med virkelig kunstnerisk indsigt — i mange tilfælde instruktører, skuespillere og lignende, vil det kun sjældent være muligt at finde tilsvarende emner til bevillingshavere i landkommunerne.

Dette hænger også sammen med, at indtjeningsmulighederne er meget små ved de fleste biografere i sognekommunerne. Det fremsatte forslag kan derfor ikke ses som et forsøg på at give de lokale institutioner nye indtægtsmuligheder. Formentlig vil man alene kunne regne med at få balance, hvor lokalerne er til stede i forvejen, som i sognegårdene, hvor der desuden, jfr. ungdomskommissionens betænkning om fritidslokaler på landet, tænkes ansat bestyrere, der kunne passe biografen som en del af deres arbejde.

Det i sin tid fremsendte forslag indeholder også et forslag om meddelelse af begrænsede bevillinger til sognegårde, kulturcentre, højskoler og lignende institutioner. Disse bevillinger skulle alene gælde til forevisning af film, der ikke indgår i de ordinære biografteatres løbende repertoire. Behovet for disse bevillinger er noget mindre nu end i 1947, fordi udviklingen af Statens Filmcentral har muliggjort foreningsforevisninger i en dengang ukendt grad, men selvom dokumentarfilm i stort omfang kan erstatte spillefilm, er der dog et stort behov for at se navnlig ældre spillefilm, som ikke indgår i det løbende repertoire, og det er kun ganske enkelte spillefilm, der kan udlejes fra centralen. Desuden er der i efteråret 1951 skabt en dispensationsmulighed fra de gældende udlejningsregler, men den er ikke meget omfattende.

Den er fastlagt i tilslutning til de „Almindelige vilkår for filmudlejning i Danmark“ og går i en forsøgsperiode ud på følgende:

- I. Kredsen af foreninger, der skal kunne komme i betragtning, begrænses indtil videre til sådanne, som er tilsluttet Dansk Folkeoplysnings Samråd, nemlig: Danmarks Biblioteksforening, Danmarks Lærerforening, Dansk Aftenskoleforening, Dansk Kvindesamfund, F.D.B.s oplysningsudvalg, Folkeuniversitetsforeningen, Foreningen af ungdoms- og efterskoler, Foreningen af danske Husholdningslærerinder, Folkeligt Oplysningsforbund, Folkevirke, Foreningen af Folkehøjskoler og Landbrugsskoler, Liberalt Oplysningsforbund, Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde, Arbejdernes Oplysningsforbund. Udover disse skal kun sådanne foreninger kunne komme i betragtning, som efter det i punkt 4 omhandlede nævns skøn ganske kan sidestilles med de nævnte.
- II. Kun kunstneriske eller kulturelt særlig værdifulde film eller film, der efter deres emne skønnes at frembyde speciel interesse for den pågældende forenings virksomhed, skal kunne stilles til rådighed.
- III. Det skal i alle tilfælde være et vilkår, at filmforevisninger indgår som organisk led i et foreningsarrangement, f. eks. med indledende foredrag om filmen eller vedrørende emner, der omhandles i denne.
- IV. Det eksisterende dispensationsnævn, bestående af 2 filmudlejere og 2 biografejere suppleret med et medlem af filmrådet som opmand, skal tage stilling til, hvilke film der skal kunne stilles til rådighed for de af ordningen omfattede foreninger. Disse

opfordres til 2 gange om året inden 1. august og 1. januar til nævnet at indsende fortegnelse over, hvilke film de kunne ønske at benytte i deres arbejde i henholdsvis den forestående efterårs- og forårssæson, hvorefter nævnet tager stilling til de fremsatte ønsker og foranlediger udlejerne, foreningerne og fællesrepræsentationen underrettet om, hvilke film der er godkendt til udleje til foreninger.

- V. Ordningen indgås foreløbig for en forsøgsperiode af to år, således at den i løbet af 1953 tages op til fornyet overvejelse efter de til den tid indvundne erfaringer.

Dispensationsnævnet har i januar 1952 godkendt følgende film til forevisning i de nævnte foreninger:

1. L'Espoir (Håbet). Film om den spanske borgerkrig efter manuskript af André Malraux. Danmarkspremiere 3. juni 1946.
2. The Louisiana Story (En Louisiana fortælling). Dokumentarisk film. Danmarkspremiere 21. december 1949.
3. The Quiet One (Et barns ensomhed). Mentalhygiejnisk spillefilm om en milieuskadet negerdrengs restitution. Danmarkspremiere 12. februar 1951.*)
4. Der Hauptmann von Köpenick (Kaptajnen fra Köpenick). Vemodigt-satirisk karakterkomedie efter Carl Zuckmayers skuespil. Danmarkspremiere 28. marts 1932.
5. A Night in Casablanca (En nat i Casablanca). Musikalsk farce med Marx Brothers. Danmarkspremiere 29. marts 1948.
6. Trouble in Paradise (Madame forelsker sig). Lystspil, instrueret af Ernst Lubitsch. Danmarkspremiere 25. april 1933.
7. Monsieur Verdoux. Med Charlie Chaplin. Danmarkspremiere 14. oktober 1948.

De tre sidste film har dog givet anledning til tvivl, da de „ikke mentes at falde ind under den i punkt II (ovenfor) givne karakteristik". På grund af særlige omstændigheder blev de dog godkendt til foreningsforevisning i den pågældende vintersæson.

Det ses af dispensationsreglerne og de anførte eksempler, at dispensationsadgangen ikke er meget vidtgående, og at det bl. a. må anses for vanskeligt på grundlag heraf at gennemføre forevisningsrækker, som gennem et alsidigt program kan bidrage til at udvikle film smag og filmforståelse.

Kommissionens forslag om meddelelse af begrænsede bevillinger må derfor fortsat anses for at være påkrævet.

Man ønsker afsluttende at bemærke, at biografvirksomhed vel er et erhverv, men at dette erhvervs udøvelse har stor betydning for, hvordan det folkelige kulturliv former sig. Netop de organisationer og institutioner, som iøvrigt har føling med dette liv, bør derfor også kunne beskæftige sig med biografvirksomhed.

§ 80. Udlejning af film til foreninger og skoler.

Statens Filmcentral (SFC) er oprettet ved loven om biografteatervæsenets ordning, idet det i § 18, stk. 1 hedder:

„Der oprettes af staten en filmcentral med den opgave at fremskaffe og udleje skolefilm og film, der tjener til oplysningens fremme. Endvidere skal filmcentralen bidrage til udviklingen af filmsforevisningen her i landet ved indkøb og udleje af kulturelt og kunstnerisk værdifulde film".

*) Denne film er senere overgået til SFC og kan derfor nu lejes af alle skoler og foreninger.

SFC begyndte sin virksomhed pr. 1. januar 1939.

Filmcentralen distribuerer de biograf-kortfilm, som fremstilles af Dansk Kulturfilm og Ministeriernes Filmudvalg, til biograferne. Når de er udspillet her, fremstilles der kopier i 16 mm smalfilm, som indgår i filmcentralens ikke-kommercielle udlejning.

Det store flertal af film erhverver filmcentralen dog fra andre kilder. Med en række lande har man indgået bytteaftaler, som går ud på, at filmcentralen mod at levere basismateriale til danske dokumentarfilm kan kræve og modtager basismateriale til oplysende film, produceret af den eller de organisationer, som aftalen gælder. Man har således bytteaftaler med Central Office of Information i Storbritannien, National Film Board of Canada, National Film Board of Australia, Kommunenes Filmcentral og Statens Filmcentral i Norge, de private firmaer Svensk Filmindustri og Europa Film samt organisationen Skogs- og Lantbruksfilm i Sverige, et privat firma i Schweiz, undervisningsministeriet i Brasilien, undervisningsministeriet i Argentina og undervisningsministeriet i Belgien. Yderligere aftaler af lignende art søges indgået med Frankrig, Italien og andre lande.

Ud over de mange film, som erhverves på denne måde, er indkøbt en lang række film fra Danmark, Storbritannien, U.S.A., Frankrig, Belgien, Italien og Sovjetunionen, idet det i mange tilfælde har været muligt at få kontrakter på særdeles gunstige vilkår.

I de senere år har antallet af film, til hvilke rettigheder er erhvervet, svinget mellem ca. 80 og ca. 150 pr. år, idet mellem tre fjerdedele og halvdelen af de erhvervede film er fremskaffet fra udlandet.

Herudover har filmcentralen navnlig fra den britiske ambassade og fra Marshallorganisationen i Danmark modtaget et stort antal kopier til distribution.

Efterhånden er smalfilmudlejningen fra filmcentralen blevet den mest omfattende gren indenfor dens virksomhed. Pr. 31. marts 1952 rådede SFC over 3 005 stumsmalfilmkopier fordelt på 360 filmtitler, og 2 042 tonesmalfilmkopier fordelt på 611 filmtitler. Desuden rådede filmcentralen over 828 normaltonefilmkopier fordelt på 420 titler samt 21 normalstumfilmkopier fordelt på 14 titler.

Udviklingen i udlånet af smalfilm fremgår af følgende tal fra de senere år:

	Udlejet stum-smalfilm i antal spoler:	Udlejet tone-smalfilm i antal film:
1947—48.	15 100	450
1948—49.	18 900	1600
1949—50.	31 100	4 600
1950—51.	36 300	5 750
1951—52.	42 800	8 350

Enhver skole og forening i Danmark kan låne oplysende film fra SFC for en afgift af 3 kr. pr. film uanset filmens længde. For spillefilm findes særlige satser varierende fra ca. 10 kr. for kortere og ældre film op til 150 kr. for lange, nyere spillefilm. Forevisningen af smalfilm fra SFC må ikke være offentlig — kun den lejende forenings (eller skoles) medlemmer har adgang. Til og med sommeren 1952 har det desuden været et vilkår ved udlejningen af film fra filmcentralen, at der ikke måtte tages entré af medlemmerne ved en sådan filmforevisning, men filmcentralen har fra efterårs-sæsonen 1952 opnået filmrådets godkendelse af, at foreninger ved forevisning af de dyrere spillefilm fra filmcentralen kan tage en entré af en størrelse, som er beregnet på at dække de med forevisningen forbundne udgifter, men stadigvæk på den udtrykkelige betingelse, at kun foreningsmedlemmer får adgang, og endvidere at der ikke finder salg eller udlevering af billetter sted ved indgangen til forevisningslokalet.

Foreninger kan leje visse af filmcentralen fastlagte programmer af tonesmalfilm, samlede omkring emner af almen interesse i oplysningsarbejdet, med en spilletid på 1 à 1½ time for den særlig billige pris af 10 kr. pr. program. Ordningen er indført for at stimulere foreningerne til ikke blot at køre film som ren underholdning, men at forbinde forevisningen med oplysende hensigt.

For skolernes vedkommende er indrettet en abonnementsordning, (der ikke blot omfatter børneskoler, men også aftenskoler m. m.). For 90 kr. pr. år modtager skolen eller en sammenslutning af skoler hver uge i skoleårets løb een film (uanset længde). Pr. 31. marts 1952 var antallet af sådanne abonnenter 787, omfattende 1293 skoler. I året 1951—52 leveredes til disse abonnenter 20 591 film, omfattende 31 218 spoler.

Statens Filmcentral har i København et hovedkontor med ca. 20 medarbejdere og fra 1948 desuden et særligt Jyllandskontor i Århus med en lille halv snes medarbejdere.

Såvel fra hovedkontoret som fra Jyllandskontoret udlejes tonesmalfilmsapparater med betjening. Desuden har filmcentralen på 29 af landets centralbiblioteker udstationeret tonesmalfilmgengivere, som udlejes til foreninger og skoler i oplandet og betjenes af bibliotekarer og lærere, som er uddannet af Statens Filmcentral. Prisen ved leje af disse apparater er 15 kr. for apparatet og 25 kr. til operatøren, hvortil kommer evt. transportudgifter.

Det erkendes fra filmcentralens side, at det antal tonegengivere, som filmcentralen råder over til udlejning, er ganske utilstrækkeligt til at dække oplysningsarbejdet med film på en fuldt tilfredsstillende måde. Det kan imidlertid næppe forventes, at filmcentralens park af tonegengivere kan udvides nævneværdigt i de nærmest kommende år — i hvert fald ikke på det nuværende bevillingsmæssige grundlag. Filmcentralen har underhånden udfoldet energiske bestræbelser for at stimulere en dansk produktion af en prisbillig og dog gennemsolid og let betjenelig tonesmalfilmgengiver. Fremkomsten af en sådan i masseproduktion vil formentlig betyde et virkeligt gennembrud for anvendelsen af film i det folkeoplysende arbejde og kan derigennem bidrage til en fornyelse af foreningslivet. For filmcentralens vedkommende må det dog tilføjes, at såfremt kravene om flere kopier og flere nye film stiger væsentligt, vil filmcentralens nuværende rammer sprænges, og de bevillinger, den nu modtager som tilskud fra filmfonden, vil vise sig ganske utilstrækkelige.

Filmcentralen har udsendt en række kataloger, bl. a. O-kataloget „Oplysende film“ 1950, hovedsageligt tonefilm beregnet for foreninger, og S-kataloget „Skole-Film“, et løsbilagskatalog påbegyndt 1951. Herudover udsendes et par gange om året meddelelsesbladet „SFC-film“, som fremstilles i ca. 17 000 eksemplarer og sendes til skoler, foreninger og andre interesserede.

Udover Statens Filmcentral er der en række andre udlejere eller udlånere. Antallet er ret svært at bestemme, da mange institutioner blot har en enkelt eller et par film, som udlånes eller udlejes til foreninger delvis i propagandaøjemed. En liste, der er udarbejdet af Landsforeningen af ungdomsklubber, der i særlig grad har taget filmen i anvendelse, opregner udover Statens Filmcentral 31 institutioner, hvor man kan låne eller leje smalfilm. Blandt de vigtigste af disse kan nævnes den amerikanske ambassades filmafdeling, AOF, FDB, Felix og Pilot film. Om disse foretagenders udlejningsvirksomhed foreligger følgende oplysninger.

Den amerikanske ambassades filmafdeling har i 1951 stillet ca. 13 000 tonesmalfilm vederlagsfrit til rådighed navnlig for foreninger og skoler. Gennemsnitligt skønnes de vist to gange ved hvert udlån. I ungdomsforeninger og skoler sker forevisningen helt gratis, da ambassaden stiller gengiver og operatør til rådighed. Andre betaler 35 kr. for gengiver med operatør.

AOF har 1. april 1951—31. marts 1952 udlejet 1 028 stumsmalfilm og 1 039 tonesmalfilm, hvoraf henholdsvis 243 og 222 var lånt hos Statens Filmcentral og et ikke oplyst antal i den amerikanske ambassade. Filmene benyttes af lokale AOF-afdelinger, socialdemokratiske foreninger, I), s. U., D.U.I., Dansk Arbejdsmandsforbund m. v. Der tages leje af filmene, og forevisningen betales med 25 kr., når der anvendes stumfilmgengiver, og 40 kr. + transportomkostninger for tonefilmgengivere. Der rådes over 5 stumfilmgengivere og 10 tonefilmgengivere.

FDB's oplysningsudvalg har i 1951 udlejet 2 462 tonesmalfilm til ca. 800 brugsforeninger, husholdningsforeninger og ungdomsskoler. Af filmene var ca. 800 FDB's egne film, 332 var lejet fra Statens Filmcentral og resten fra andre udlejere. Filmene er gratis bortset fra de tilfælde, hvor man skal betale til de oprindelige udlejere. Oplysningsudvalget råder over 10 tonefilmgengivere. Forevisningen betales med 40 kr. + transportomkostninger. Ved forevisning af kooperative film betaler FDB dog transportudgifterne.

Felix udlejede 1. juli 1951—30. juni 1952 ca. 1 500 stumsmalfilm og ca. 200 tonesmalfilm til ca. 900 menigheder, søndagsskoler og kristelige foreninger. Gengiver stilledes til rådighed i en del tilfælde. Betalingen herfor var 10 kr. for stumfilmgengiver og 40 kr. for tonefilmgengiver.

Pilot film udlejede i 1950—51 ca. 13 000 stumsmalfilm og ca. 5 000 tonesmalfilm til 5 000—6 000 foreninger, skoler m. m. Gengiver blev i begrænset omfang stillet til rådighed for en pris af 20 kr. pr. døgn.

Spørgsmålet om fremvisning af film uden for biograferne kan imidlertid ikke anses for at være fuldt belyst, med mindre man har en oversigt over antallet af forevisningsapparater, som er disponible for større eller mindre dele af foreningslivet. En sådan oversigt er ifølge sagens natur svær at skaffe, men man har dog ment at kunne anslå antallet af 16 mm-tonegengivere, der er her i landet, til ca. 500, hvoraf Folk og Værn tegner sig for ca. 100. Statens Filmcentral, der har foretaget dette skøn, formoder, at mellem 150 og 200 apparater er effektive i det almene oplysningsarbejde, medens resten benyttes til mere specielle formål.

Gengivere til 16 mm stumfilm findes efterhånden i stort antal, alene folkeskolen rådede 1. april 1952 over mere end 1 400 gengivere (ifølge meddelelse fra Statens Filmcentral).

En særlig plads blandt de institutioner, der råder over film til ikke-kommerciel udlejning, indtager Det danske Filmmuseum, der er oprettet 1939 under Dansk Kulturfilm og o. 1950 omdannet til selvstændig institution med statsstøtte.

Filmmuseet råder over et stort antal ældre spillefilm, som dog næppe i større udstrækning kan påregnes at dække det i § 79 omtalte behov for ældre spillefilm til foreninger, idet museets virksomhed bl. a. under hensyn til licensspørgsmålet må indskrænke sig til forevisning af film for de relativt snævre kredse, som allerede er positivt interesserede i filmens historie og æstetiske problemer. Museet råder i København over en forevisnings-sal, hvor der hver dag vintersæsonen igennem vises kunstneriske og filmhistorisk særligt bemærkelsesværdige film (hovedsagelig spillefilm) for medlemmerne i en slags klub, som i og for sig enhver kan indmelde sig i, idet dog lokalets størrelse (ca. 75 siddepladser) hidtil har begrænset kredsen til at omfatte ca. 2 000 personer. Herudover har museet tilknytning til specielle filmklubber, som er oprettet i ca. 20 provinsbyer; her forevises et lignende repertoire som det, museet gennemfører i København. En stærkt begrænset udlejning også til andre foreninger kan finde sted, men såvel licensspørgsmål, museets beholdning af

kopier som også den almindelige filmpolitik sætter som anført grænser for, i hvor høj grad denne udlejning kan komme foreningslivet i almindelighed til gode.

Udover udlejnings- og foreningsvirksomheden arbejder museet med et omfattende bibliotek af filmlitteratur, som er offentligt tilgængeligt, og råder over store samlinger af filmbilleder (stills), avisudklip angående film, filmmanuskripter samt apparater af ældre typer. Der kan næppe være tvivl om, at Det danske Filmmuseum allerede har og har haft stor betydning for dannelsen af en bevidst filmkultur, og at dets betydning vil vokse i fremtiden.

§ 81. *Børn og film.*

I sin før omtalte skrivelse til biografudvalget har ungdomskommissionen berørt spørgsmålet om børnenes forhold til film, og man skal også i denne sammenhæng fremsætte forskellige bemærkninger herom.

Det er nu almindeligt anerkendt, at diskussionen om børn og film ofte har været for unuanceret. Medens man tidligere, f. eks. i filmcensuren, har arbejdet med begrebet børn under 16 år som en helhed, er der, som det fremgår af § 78, nu fremsat forslag om en mere elastisk ordning, som gør det muligt at skelne f. eks. mellem film, der må forbydes for små børn, og film, som heller ikke må vises for større børn og unge under 18 år.

En lignende mangel på evne til at skelne mellem mindre og større børns indstilling er kommet frem i de børneprogrammer, der gives af mange biografer søndag eftermiddag. De består i de fleste tilfælde af folkelige lystspil eller farcer, tegnefilm, wildwestfilm eller tarzanfilm — alle filmtyper, som slet ikke appellerer til de mindre, der imidlertid i høj grad indgår i forestillingernes publikum.

Ved de børnefilmklubber, der er opstået mange steder i landet, har det derimod i de fleste tilfælde været klart, at lederne forstod, at det var et problem at finde film, der passede for alle de aldersklasser, som var med i klubberne. Den ofte valgte løsning — sammensatte programmer, som giver noget for enhver aldersgruppe — er imidlertid ikke særlig god, fordi de film, der er bedst for børn under skolealderen, ganske enkle fotograferinger af dagligdags begivenheder, keder de større børn; og de film, som disse omvendt foretrækker, går i bedste fald langt over hovedet på de små.

Der er ingen grund til at tro, at man i vore dage kan holde børnene borte fra filmen. Det kan måske gøres i et vist omfang i mindre bysamfund og på landet, men i storbyerne vil filmen være et så fremtrædende led i det daglige liv, at man vanskeligt kan hindre børnene i at gå i biografen, og dertil kommer, at de fortvivlede boligforhold driver forældrene til at skille sig af med børnene nogle timer hver søndag.

Dette sidste forhold er det, som giver børnefilmproblemet sin særlige karakter. Navnlig de mindre børn går først og fremmest i biografen for at have et sted at være søndag eftermiddag, eller de bliver taget med af lidt større søskende, som skal passe på dem, og som selv vil i biografen. Børnefilmklubbernes forestillinger ligger på andre tidspunkter, og de bidrager derfor ikke til at løse problemet. De vil normalt kun betyde, at børnene kommer en gang ekstra i biografen.

Det er meget tvivlsomt, om børn under skolealderen opfatter ret meget af en film med handling, og der synes ikke at være nogen tvingende grund til, at så små børn overhovedet skal se film. For dem er filmproblemet kun skyggen af et helt andet, socialt problem.

For de større børns vedkommende er der derimod nok brug for en egentlig filmindsats. Denne må blandt andet vedrøre fremskaffelsen af det rette repertoire, hvad der

er forbundet med store vanskeligheder. Som bilag 7 er gengivet en af Statens Filmcentral udarbejdet liste over egnede børnefilm, der kan fås fra filmcentralen, eller som er optaget af danske selskaber til brug for biograferne. Selv om listen altå ikke er udtømmende, viser den dog, at det foreliggende materiale ikke er særlig stort. Det er blandt andet dette forhold, som har gjort biografernes børneforestillinger så lidet værdifulde og derved indirekte givet stødet til oprettelse af børnefilmklubberne. Der er for tiden ca. 40 børnefilmklubber spredt over hele landet, og for nylig (maj 1952) er de første skridt til dannelsen af en landsforening af disse klubber taget.

Børnefilmklubberne udfører et nyttigt og idealistisk arbejde, men de kan dog kun betragtes som et trin på vejen. Gode børneforestillinger i biograferne ville være langt bedre, fordi de ligger på et tidspunkt, hvor børnene alligevel skal hjemmefra.

Film-indsatsen for de større børn må imidlertid også være af pædagogisk art, og her må man først og fremmest nævne den indsats, der er gjort af Dansk Skolescene.

Dansk Skolescene har parallelt med sit øvrige arbejde arrangeret filmsforevisninger for skolesøgende børn og unge i hovedstaden. Forestillingerne løber i tre rækker, dels for elever fra femte klasse (1951—52: 8 376 abonnenter), dels for mellemskoleelever (1951—52: 26 332 abonnenter), dels for realister og gymnasiaster (1951—52: 2 453 abonnenter). Der forevises egnede **film** af det almindelige repertoire, som regel dog film af en vis alder. Som eksempel kan anføres, at repertoireet i 1950—51 omfattede: Stavnsbåndsfilm, Stenblomsten, Tordenskyen, (femte klasses elever). Yngste mand om bord, Louis Pasteur, Det gælder os alle, Pimpernel Smith, (mellemskolen). Hamlet, Sorg klæder Elektra, Spøgelset flytter med, Kronens perler, (ældste hold). Det ældste hold modtager en trykt orientering om filmen otte dage før forestillingen. Forestillingerne finder for ældste holds vedkommende sted i filmsaleii i Dansk Skolescenes ungdomshus, for de andre holds vedkommende i almindelige biografer på hverdageftermiddage. Skolescenen gør utvivlsomt en nyttig indsats for skabelsen af en vis filmforståelse hos børn over 10 år — ikke alene i hovedstaden, men gennem Landsskolescenen også mange steder i provinsen.

Kommissionen anser det for vigtigt, at der gøres mest muligt for at stimulere produktionen af danske børnefilm og indkøbet og bearbejdningen af udenlandske. Både Dansk Kulturfilm og Statens Filmcentral har ydet en værdifuld indsats på dette område, men denne indsats er blevet hæmmet af økonomiske grunde. Kommissionens flertal vil derfor støtte direktør Neergaards tanke om oprettelse af et organ, som skulle opmuntre og fremme anskaffelsen af film, der er egnede for børn. Organet kunne enten være tilknyttet filmrådet eller etableret som en godkendelsesmyndighed som af direktør Neergaard foreslået. Man skal videre anbefale, at der åbnes mulighed for forlystelsesafgiftens bortfald ved forevisning af børnefilm, der er godkendt som særligt egnede. På grund af det begrænsede og ikke særlig betalingsdygtige publikum, der vil være tale om, er vanskelighederne ved at få en sund økonomi for egentlige børneforestillinger så store, at en afgiftsfritagelse må skønnes nødvendig.

Der har herudover for kommissionen været rejst spørgsmål om, hvorvidt der kunne foretages en ændring i den gældende helligdagslov, således at børneforestillinger i biograferne kunne finde sted allerede klokken 14, hvad der formentlig ville betyde, at biograferne var mere interesserede i at skabe specielle, virkelig egnede børneforestillinger. Kommissionen mener imidlertid, at spørgsmålet om en ændring i helligdagsloven rejser så mange principielle problemer, at man ikke kan tage stilling til det nævnte forslag.

Endelig har man fra forskellig side fremført, at det måtte være betimeligt at søge fremskaffet særlige ungdomsfilm, der forevist ved egentlige ungdomsforevisninger. Kommissionen kan ikke være enig heri. Det er ganske vist uomtvistet, at adskillige film er

mindre egnet for ungdommen, men deraf følger ikke, at man skulle søge skabt en ny genre, ungdomsfilm. Kommissionen må ud fra sin opfattelse af ungdomstidens karakter mene, at enhver påvirkning af ungdommen og enhver forhindring af en uønsket påvirkning må tage hensyn til det forhold, at de unge skal føres ind i de voksnes verden. Ungdomsfilm og ungdomsforevisninger vil derfor ikke frembyde nogen tiltrækning for ungdommen — bortset fra at man, hvis man tænker på de såkaldte ungdomsbøger, med nogen skræk imødeser den æstetiske „opdragelse“, som en produktion af ungdomsfilm kunne medføre. Et specielt filmarbejde for ungdommen vil imidlertid med fordel kunne udføres i foreningerne, hvorom der henvises til § 83.

Afslutningsvis vil kommissionen understrege, at een af årsagerne til, at der eksisterer et filmproblem for børn og unge, ligger i forældrenes svigten over for det. De har utvivlsomt alt for lidt kontakt med, hvilke film børnene ser, og de har derfor så godt som ingen mulighed for at snakke med børnene om filmene og forsøge at danne sig et indtryk af, hvilken virkning biografbesøgene har på dem. En del af børnefilmklubberne vidner om en stigende forståelse blandt forældrene for dette spørgsmål, men der er stadig meget at rette. Kvindernes eftermiddagsprogram i radioen har på værdifuld måde taget spørgsmålet op, og kommissionen kan kun anbefale, at dette stykke forældreopdragelse udbygges overat, hvor der er mulighed for det. Selvom børnene er med i en børnefilmklub eller Dansk Skolescenes forevisningsrækker, falder forældrenes ansvar ikke bort. Dels ser de fleste børn som nævnt film oftere end de angivne institutioner giver adgang til, dels er det uheldigt for børnene, hvis et så væsentligt led i deres tilværelse mangler forbindelse til hjemmet og forældrene.

§ 82. *Skolens ansvar for filmopdragelsen.*

Det synes iøvrigt naturligt, at der pålægges skolen visse opgaver i forbindelse med vejledningen af børnene og de unge på filmområdet. Mange skoler benytter sig, som det fremgik af tallene i § 80, af de småfilm, som stilles til rådighed af Statens Filmcentral, idet ikke mindre end 1300 skoler er omfattet af abonnementsordningen, men denne anvendelse af film tjener kun i ringe omfang en egentlig filmopdragelse.

Skolefilm er først og fremmest et pædagogisk hjælpemiddel, og de bevirker ikke i højere grad, at børnene får forståelse for filmen som kunstart, end velskrevne lærebøger f. eks. i historie skaber litteraturforståelse.

Overfor et krav om, at skolen skulle beskæftige sig med spillefilm, vil mange skolefolk og mange forældre utvivlsomt protestere. Der er i forvejen mange ting, der skal presses ind i en knapt tilmålt tid, men dette område er dog af ganske særlig betydning. Der ofres megen energi på at vække elevernes interesse for god læsning og at lære dem at skelne denne fra den dårlige, men mange børn og unge — måske de fleste — stilles hyppigere overfor en film end overfor en bog, samtidig med at de som følge af filmens evne til at sætte spor i tilskuerens sind er mere forsvarsløse overfor den.

Kommissionen foreslår derfor, at der gives spillefilmen en plads på skoleprogrammet. Denne plads må naturligvis foreløbig være ret beskedet, navnlig fordi man mangler film, der er egnede som grundmateriale for en sådan undervisning: korte spillefilm, der kunne have samme funktion som novellen og digtet i litteraturundervisningen, og hvoraf der — bortset fra tegnefilmene og en del børnefilm — kun findes få. Det er også en vanskelighed, at mange lærere formentlig ikke vil tro sig i stand til at give undervisning i dette emne, og man må understrege vigtigheden af, at lærerne er kvalificerede, fordi undervis-

ningen ellers let udarter til følelsesmæssigt betonet, moraliserende autoritær påvirkning fra lærerens side. Kursus i anvendelse af film i undervisningen og i filmteori bør derfor indgå i undervisningen på alle seminarier og i undervisningen til skoleembedseksamen.

Også de forskellige ungdomsskoler og højskolen bør optage filmens forhold på undervisningsplanen.

Skolen vil formentlig kunne give en vis indføring i filmen, men i hvert fald de mange, der går ud af skolen ved fjorten-femtenårsalderen, vil have behov for yderligere orientering. Denne må have som mål, at ungdommen inspireres (vænnens) til at blive bevidst i forholdet til filmen og tilegner sig kritisk dømmekraft overfor film. Dertil kræves først og fremmest, at børn og unge får lejlighed til at se film, som på een gang appellerer til de sjælelige kræfter og samtidig giver en løftelse, en særpræget og stor oplevelse, og at det bliver de unge bevidst, at her ser de noget godt, og at det er god kunst og en smuk oplevelse.

Endvidere måtte en sådan filmorientering gå ud på at give kundskab om: Filmens historie (baggrunden for de film, de ser idag), filmens store navne (så de ved, hvilke kunstnere de så nogenlunde kan stole på, når de skal vælge, hvilken film de vil se en aften), filmen som kunstart (så tilskuerne har et vist kendskab til filmkunstens midler og æstetiske teori som grundlag for bedømmelsen), og filmens sociologi (nogle antydninger blot, som kan åbne de unges øjne for, at film er mere end blot harmløs underholdning).

En del af denne orientering kan som nævnt foregå i de forskellige skoler for ungdommen, medens anden orientering må gives i særlige filmklubber eller inden for det almindelige foreningsarbejdes rammer.

Der er gjort enkelte forsøg på at oprette filmklubber for voksne. Det danske Film-museums klubforestillinger må navnlig fremhæves, idet de er sådan tilrettelagt, at de giver historisk baggrund for det moderne repertoire. Det har stor betydning, at filmmuseets virksomhed på dette område støttes så kraftigt som muligt og vinder udbredelse over hele landet og i så mange samfundslag som muligt. Navnlig vil disse forevisninger bære frugt, såfremt de sker i forbindelse med studiekredsarbejde eller anden oplysende virksomhed.

Et vist studiekredsarbejde over film har fundet sted i foreninger og så småt også i forbindelse med aftenhøjskolen. Statens Filmcentral er i gang med at udarbejde en studiekredsvejledning med tilhørende filmillustrationer, ligesom Statens Filmcentral som nævnt udsender sit meddelelsesblad til skoler og foreninger.

§ 83. *Anvendelse af film i foreningerne.*

De fleste foreninger har allerede gennem en årrække benyttet sig af film i et vist, men normalt beskedent omfang. Navnlig foredrag med rejsefilm har været yndet underholdning.

Efter at Statens Filmcentral har lagt virksomheden op i det plan, hvor den nu befinder sig, er der imidlertid mulighed for en langt større og langt mere intens anvendelse af filmen. Det katalog over oplysende film, som Statens Filmcentral udsendte i 1950, indeholdt op mod 500 film, der nu kan lejes for 3 kr. stykket uanset deres længde. Dertil kommer, at ordningen med udstationering af tonesmalfilmapparater på centralbibliotekerne har givet så at sige alle foreninger mulighed for at arrangere filmaftener, selv om de ikke selv har adgang til et forevisningsapparat.

Foreningernes filmanvendelse må imidlertid for tiden koncentrere sig om de oplysende smalfilm, og det hindrer et dybtgående arbejde med filmorientering. Statens Film-

central bar ganske vist ladet enkelte klassiske film nedkopiere til smalfilm, men dette materiale er forholdsvis spredt, således at den pædagogisk ønskelige vej, at følge filmens udvikling op til vore dage, ikke er farbar, og det er i øvrigt i stort omfang film, der i dag kun kan nydes, når der — hvad der i øvrigt er påbudt — gives forklarende foredrag i tilknytning til dem. Den indførte dispensationsadgang, der giver udlejerne ret til at udleje visse udspillede film til foreninger, vil til en vis grad løse problemet, selv om der bliver et vigtigt økonomisk spørgsmål tilbage.

I det omfang, hvori det er overkommeligt, bør Statens Filmcentral fortsætte arbejdet med at erhverve rettigheder til værdifulde spillefilm, der kan stilles til rådighed for foreningerne. I hvert fald i de tilfælde, hvori det er klart, at foreningerne anvender disse spillefilm til filmkulturelt oplysningsarbejde — og ikke blot til underholdning — burde lejeafgiften som for de oplysende films vedkommende kunne nedsættes til et blot nominelt beløb. Den nu fastsatte lejeafgift vil i det store og hele hindre spillefilms anvendelse i studiekreds- og aftenskolearbejde.*)

Foreningernes største udgift ved filmforevisninger er imidlertid betalingen for leje af apparat og honorar til operatøren. Såfremt apparatet lejes hos Statens Filmcentral (f. eks. gennem bibliotekerne), vil lejen foret tonefilmapparat andrage 15 kr. og operatørhonoraret 25 kr., men dertil kommer transporten fra det sted, hvor apparatet er udstationeret, og det kan betyde ganske væsentlige tillæg til de faste 40 kr.

Målet må være, at foreninger og skoler helt fritages for udgiften til apparaterne. Før dette sker, kan anvendelsen af det værdifulde danske og internationale filmmateriale ikke få det omfang, som man måtte ønske.

På vejen mod dette mål kan det være af nytte, at den eksisterende tilskudsordning, hvorved filmfonden har støttet anskaffelse af apparater, mod at disse af ejerne stilles til rådighed for andre interesserede foreninger, udbygges. Dette kunne blandt andet ske i forbindelse med biblioteksvæsenet, således at et væsentligt større antal biblioteker end idag fik dispositionsret over tonefilmapparater.

Dette kan imidlertid kun være et trin på vejen. Der må efterhånden tonesmalfilmapparater ud i alle sogne, hvad der også af hensyn til skolernes anvendelse af film er af stor betydning. Det vil lette denne udvikling, at prisen på toneapparater er på vej nedad. Man kunne tænke sig, at apparaterne blev stillet til rådighed under aftenskoleloven, efter hvilken der kan gives tilskud til undervisningsmateriel. Bevillingen måtte imidlertid i så fald forøges væsentligt. Jævnside med fordelingen af apparaterne kunne der foregå en omfattende uddannelse af operatører under Statens Filmcentrals ledelse.

Bortset herfra må den vigtigste indsats utvivlsomt bestå i et oplysningsarbejde overfor foreningernes folk, således at de lærer at forstå filmens betydning. Dette kan ske gennem kursus arrangeret af Statens Filmcentral, som tilfældet er nu, men suppleret med kursus arrangeret af foreningerne selv. Der måtte til sådanne kursus gives støtte efter de samme regler som foran omtalt i kapitel 6. Det er også nødvendigt, at der uddannes langt flere foredragsholdere og studiekredsledere, som er i stand til at påtage sig filmoplysningen. Dette arbejde vil naturligt høre ind under Statens Filmcentrals virksomhed, og man skal anbefale, at der stilles midler til rådighed herfor på finansloven. Man vil desuden anbefale, at Statens Filmcentral får mulighed for at ansætte en foreningsfilmkonsulent.

Endelig må det nævnes, at den gældende biograflov indeholder en bestemmelse, hvorefter bevillingshaverne er forpligtet til at overlade biografen til skoler i kommunen og

*) Fra efteråret 1952 kan lejen for spillefilm, der anvendes i studiekredsarbejde, dog på visse betingelser nedsættes til 25 kr.

sammenslutninger, der arbejder på folkeoplysningens grund, til forevisning af film i undervisningens og oplysningens tjeneste, når dette sker uden for de sædvanlige spilletider. Der skal ydes bevillingshaveren godtgørelse for hans positive udgifter herved (§ 10).

Det vil imidlertid være rimeligt, at alle skoler — også uden for selve kommunen — kan få adgang til biografen.

Dertil kommer, at når den kreds af foreninger, der kommer i betragtning, er begrænset til dem, der arbejder på folkeoplysningens grund, kan det opfattes som alene omfattende de foreninger, der som hovedformål har oplysningens fremme. Ungdomskommissionen mener derfor, at den gældende regel er mindre vel formuleret. Oplysningsarbejde er ikke nogen specialitet, der drives af ganske bestemte organisationer, men enhver af de utallige foreninger, der står som udtryk for de store folkerørelser, driver i større eller mindre grad oplysningsarbejde, og dette gælder også de politiske foreninger, ikke mindst ungdomsforeningerne. Kommissionen mener heller ikke, at der er grund til at opretholde den begrænsning, at der i disse tilfælde kun må forevises undervisningsfilm og oplysende film. Det væsentlige må være, om formålet med forevisningen er af undervisende og oplysende art.

Kommissionen vil derfor foreslå, at den pågældende bestemmelse i biografloven får følgende ordlyd:

„Skoler og foreninger i biografens opland skal have adgang til uden for de tider, biografen benyttes til offentlige forestillinger, at få den overladt til filmforevisninger i oplysningens tjeneste. I tvivlstilfælde afgør amtmanden (i København politidirektøren) efter indstilling af det kommunale biografudvalg, om en forevisning må antages at have undervisende og oplysende formål. For benyttelsen af lokalerne ydes der bevillingshaveren dækning for hans positive udgifter, således at godtgørelsen i tvivlstilfælde fastsættes af justitsministeren.“

Kommissionen mener ikke, at en sådan bestemmelse vil kunne komme på tværs af bevillingshavernes interesser, idet foreningernes forestillinger, dels vil ligge på andre tider og bestå af helt andre film end de almindelige forestillinger, dels vil være beregnet for lukkede kredse. Den voksende filminteresse, som bl. a. vil være en følge af et udvidet filmarbejde i foreningerne, vil også komme biograferne til gode.

Et mindretal (le Marie) mener, at den foreslåede bestemmelse er for vidtgående, og frygter, at man herved kan tvinge biograferne ind i propagandamæssige foranstaltninger af mere eller mindre gennemskuelig karakter.

Kapitel 16.

Dans.

84. *Ungdomsenquetens tal om dansen.*

Dansen spiller en vis rolle i de fleste unges tilværelse, og omend det her ikke drejer sig om noget særlig tungtvejende problem, bør man dog næppe undervurdere dets betydning. Det er navnlig væsentligt, at dansen frembyder lejlighed til kontakt med det andet køn, idet en sådan lejlighed for mange unge er svær at få på anden måde. Hvis også denne kontakt er de unge forment — f. eks. på grund af, at de ikke kan danse — vil deres samvær med andre unge ofte være glædesløst og bl. a. derfor præget f. eks. af overdrivelser i alkoholnydelse.

Der er utvivlsomt en del unge, for hvem dansen er en meget vigtig del af tilværelsen, men det gælder langt fra alle. Ifølge ungdomsenqueten er dans en hovedinteresse for 6 pct. af de unge mænd og 8 pct. af de unge kvinder, men en opdeling viser, at denne hovedinteresse forekommer langt hyppigere blandt unge under 20 år end blandt unge over denne alder. Det er åbenbart en interesse, der kommer hurtigt og forsvinder hurtigt igen.

Interessant er det imidlertid at bemærke, at medens mændene over 20 år væsentlig sjældnere end mænd under 20 år angiver dans som hovedinteresse, har de hyppigere deltaget i dans i den forløbne måned.

Den gennemsnitlige dansehyppighed er iøvrigt ikke stor, idet den varierer fra knapt 1 gang hver anden måned til knapt 2 gange pr. måned. Kun omkring 1 pct. af de unge havde været til dans mere end 10 gange i den foregående måned, mens mellem en trediedel (af ugifte kvinder under 20 år) og to trediedele (af de gifte) overhovedet ikke havde danset. Det må her bemærkes, at deltagelse i danseskoleundervisning ikke er medregnet.

De fleste unge dyrker almindelig selskabsdans, 5—6 pct. af byernes unge sportsdans og ca. 15 pct. af de unge mænd og ca. 30 pct. af de unge kvinder i sognekommunerne folkedans. Balletdans nævnes kun af ganske få.

Omkring 20 pct. af de unge mænd under 20 år i byerne og 35 pct. i sognekommunerne kan efter eget angivende ikke danse. De tilsvarende tal for pigerne er ca. 6 og 15 pct. For de unge over 20 år er det en del færre, der angiver ikke at kunne danse.

Restaurationsdans spiller kun en rolle i byerne, mens foreningsballerne dominerer på landet. Privat dans har væsentligst betydning for de gifte i byerne.

Oplysningerne om de mange, der ikke kunne danse, motiverer en nærmere undersøgelse af de svar, som blev afgivet på ungdomsenquetens spørgsmål „Har De fået danseundervisning før (efter) Deres 14. år?” Det viste sig, at mellem 20 og 40 pct. af de unge i byerne og 40—50 pct. af de unge landboer aldrig havde fået danseundervisning. Et betydeligt antal af de unge har fået danseundervisning allerede som børn; dette gælder således 50—60 pct. af kvinderne, i sognekommunerne dog noget mindre, medens et noget

mindre antal af de unge mænd har gået til dans som børn. En del af mændene synes dog at indhente det forsømte som voksne, men i det hele har også blandt de unge over 20 år færre mænd end kvinder modtaget undervisning i dans.

Selvom danseundervisningen her i landet har et stort omfang i forhold til i mange andre lande, tør man efter det foreliggende fastslå, at det er en ret stor del af befolkningen, der aldrig har modtaget undervisning i dans.

§ 85. *Behovet for danseundervisning.*

Der findes i Danmark et betydeligt antal uddannede danselærere og talrige institutter for undervisning i dans, således at kapaciteten i hvert fald i byerne i og for sig skulle være tilstrækkelig. At ikke så helt få af de unge alligevel aldrig har modtaget danseundervisning, kan skyldes flere forhold. Dels er bekostningen, der ikke alene omfatter undervisningsafgift, men også i visse socialt vanskeligt stillede grupper beklædningsudgifter, for adskillige for stor. Dels føles behovet for denne undervisning i mange tilfælde ikke så kraftigt, at forældrene og de unge anser det for naturligt, at børnene og de unge får danseundervisning, som desuden i nogle kredse betragtes som moralsk betamkelig, i andre som udtryk for snobberi. Eksistensen af de nævnte hindringer kan føre til, at man optager spørgsmålet om det betimelige i, at danseundervisningen i et vist omfang indføres som et led, f. eks. i folkeskolen eller aftenskolen, til diskussion.

Det må dog siges, at danseundervisning næppe er den mest påtrængende opgave for det almindelige skolevæsen, ligesom det kan tænkes, at den på forskellig måde vil kunne gribe forstyrrende ind i skolens øvrige arbejde. Ganske vist har ingen tænkt sig, at der skulle kunne blive tale om en omfattende plan, og kommissionen har alene drøftet, at der skulle ydes elementær danseundervisning i den form, at man på et vist klassetrin gav danseundervisning i gymnastiktimerne, så vidt muligt for drenge og piger sammen. Man mener dog alligevel ikke at kunne stille forslag i denne retning.

Man vil derimod gå ind for, at der som led i skolernes fritidsvirksomhed etableres en sådan elementær danseundervisning. Eleverne skal betale for undervisningen, og lærerne bør aflønnes efter de for danseskolerne gældende regler. Der vil herved blive givet børnene en mulighed for at få danseundervisning i et kendt milieu, hvad der utvivlsomt vil få betydning for en del børn og ganske unge, som ellers aldrig ville søge danseskolerne. De børn, der hidtil har søgt danseskolerne, ville dog sikkert fortsætte dermed.

En sådan ordning måtte imidlertid have begrænsede rammer og tilrettelægges sådan, at den i mindst mulig grad påførte den egentlige private danseundervisning konkurrence. Danseskolerne hører nemlig til de steder, hvor der er gode muligheder for at samle navnlig den yngste ungdom under betryggende former, og hvor børnene og de unge kan lære frit og utvungent at omgås fremmede, og der består derfor en selvstændig interesse i at opretholde danseskolernes nuværende standard. En eventuel ordning må søges gennemført ved forhandling med danseorganisationerne.

Kommissionen vil desuden anbefale, at ungdomsklubber, foreninger og skoler for ungdommen optager spørgsmålet om danseundervisning til drøftelse. Man kunne her tænke sig, at der etableredes særlige undervisningshold inden for foreningens eller skolens rammer, og at man traf aftale med en bestående danseskole om, at holdene indgik som led i danseskolens arbejde. Man ville herved både have de unge i det vante milieu, hvad der har betydning for at få en del med, som ville trykke sig ved at gå ind på et danseskolehold, og drage nytte af den kontrol med danseundervisningens kvalitet, som de store danseorganisationer udøver.

§ 86. *Restaurationsdans og foreningsballer.*

Spørgsmålet om, hvor ungdommen får lejlighed til at danse, kunne som nævnt foran på grundlag af enqueten besvares ved henvisning til restaurationsdansens og foreningsballernes forholdsvis store betydning henholdsvis i byerne og på landet.

Restaurationsdansen kan ud fra et ungdomssynspunkt i det store og hele ikke siges at være nogen eftertragtelig foreteelse. Restauratørerne er naturligvis først og fremmest interesserede i at beværte gæsterne, og dansen bliver et underholdningsmoment, der skal tjene til at fastholde disse. Dansegulvet er de fleste steder meget lille, således at de virkelig danseinteresserede ikke kan komme til at udfolde deres kunnen. Dertil kommer, at de unge, der søger restaurationsdansen for at danse, tvinges til et forbrug af spise- og drikkevarer, som de egentlig ikke har nogen interesse i, men som let kan danne vane. Såfremt de ikke har økonomisk evne til at betale det forbrug, som skønnes at kunne legitimere opholdet på de bedre restaurationssteder, hvor der er gode orkestre og ret store dansegulve, må de opsøge mindre gode steder, hvor danselejlighederne er ringere, men hvor man på den anden side kan nøjes med et beskedent forbrug. Navnlig for de yngre, hvor danseinteressen tilsyneladende er kraftigst, kan de restaurationsbesøg, som danselysten har ført dem ind på, have en række uheldige virkninger, navnlig i retning af usædelighed og for stort alkoholforbrug.

Foreningsballerne er af meget forskellig karakter. De har værdi ved, at den kreds, der deltager i dansen, er stor, men normalt ikke større end, at deltagerne har et vist forhåndskendskab til hinanden. De mindre heldige foretelser, som kan forekomme ved foreningsballerne, vil hænge sammen med, at ballerne kan blive præget af udenforstående, der er kommet med som følge af mangel på kontrol, og med at en del af deltagerne interesserer sig mindre for dansen end for spiritus og øl.

Kvaliteten af foreningsballerne er fuldt og helt foreningernes ansvar. Det rygte, som foreningsballer har visse steder i landet, må falde tilbage på bestyrelserne. Ungdomskommissionen vil understrege, at det efter dens opfattelse er en ganske rimelig opgave for foreningslivet at give ungdommen lejlighed til at danse under gode og hyggelige forhold. Foreningerne kan under visse omstændigheder svigte lige så meget, hvis de ikke arrangerer baller, som hvis de arrangerer dem uden at have hånd i hanke med, hvad der foregår.

Det sidste repræsenterer imidlertid en meget udbredt tradition, som må brydes. Mange foreningsledelser ser ballerne som gevinstmuligheder og betragter dem i hvert fald ikke som noget, der hører med til det almindelige foreningsarbejde. Med de stigende priser på musik m. v. bliver det ganske vist stadig sværere at få overskud på et bal, men det ventes nu engang af de pågældende foreninger, at de afholder et vist antal baller, og det bliver så et mål for foreningsledelsen at holde underskuddet så langt nede som muligt. Følgen af, at ballerne er noget, der er klistret på foreningernes almindelige arbejde, bliver dels, at man ser igennem fingre med, at der kommer mange uvedkommende med, dels at man ikke tør holde på en ordentlig form.

Der kunne imidlertid gøres meget for at give foreningsballerne en bedre karakter, hvis man sørgede for god underholdning til en eller to pauser »(jfr. kapitlet om teater), for en dansekundig ballede, som kunne vejlede og arrangere, og for et musikprogram, som gav danselejligheder for alle. Dertil kommer betydningen af en ordentlig kontrol med deltagerne, sådan at de balløver, som ellers mange steder turer rundt fra bal til bal, bliver holdt borte. I så fald ville foreningerne kunne gøre en væsentlig indsats for at højne forlystelseslivet på landet. Ansvar for, at dette sker, påhviler foreningsledelserne, som åbenbart dels mange steder er for svage, dels ikke interesserer sig nok for de lettere arrangementer, der også har deres berettigelse.

§ 87. *Muligheden for oprettelse af dansehaller.*

Hvis man søger andre former for opfyldelsen af ungdommens dansebehov, kommer tanken om dansehaller i forgrunden.

Det er lokaler, hvor dansen er det centrale og det, der betales for, medens det beværgningsmæssige træder i baggrunden, navnlig således at der ikke for deltagerne i dansen består nogen som helst købetvang. Dansehaller kendes flere steder i udlandet — særlig i England — men har ikke hidtil kunnet gøre sig gældende her i landet. I København findes i den indre by en enkelt dansehal, der er et levn fra århundredskiftets danselokaler, men dette etablissement er af en ganske anden karakter end de dansehaller for ungdommen, hvorom der her er tale. I sommermånederne drives „Dansetten” i Tivoli som egentlig dansehal, og den store tilstrømning til stedet har været egnet til at dokumentere, at der i hvert fald i sommertiden er et publikum for dansehaller.

De besøgende betaler entre og stilles derefter ikke overfor andre krav. Ledelsen sørger endvidere for, at deltagerne kommer aktivt med i dansen; der afholdes opvisninger og konkurrencer, og der gives instruktion i de nye danse, ligesom der foranstaltes danselege m. m. Et sådant etablissement søges også af et klientel, der er af en betydelig ensartethed i alder og indstilling.

Når dansehallen desuagtet ikke er slået igennem, skyldes det navnlig økonomiske forhold. Skal der være god musik og god plads, og skal entreen ikke være for høj, er rentabel drift meget vanskelig. Uden tilskyndelse — og tilskud — udefra vil sådanne etablissementer derfor næppe komme til eksistens. Endvidere må det erindres, at publikum gennemgående er ret konservativt indstillet, når det gælder forlystelseslivet. De ganske unge, de 15—18-årige, vil sikkert finde, at dansehallen er helt i sin orden, hvorimod de 19—25-årige nok ikke i første omgang vil synes, at det er „fint” nok. Udfra sine personlige erfaringer har „Dansetten”s leder, danseinstruktør Kisbye, udtalt som sin overbevisning, at dansehallen i fremtiden ville kunne blive enerådende, når det gjaldt dans for ungdommen. Kunne udviklingen føres blot et stykke i retning heraf, ville efter kommissionens opfattelse meget være vundet.

Skulle man fra det offentliges side søge at fremme en sådan udvikling, kunne dette formentlig bedst ske ved en afgiftsmæssig begunstiggelse. Ifølge § 4 e) i lov nr. 260 af 27. maj 1950 om afgift af forlystelser svares denne afgift ved baller og anden publikumsdans med $\frac{1}{6}$ af entreindtægten, mens den nævnte afgift tidligere androg $\frac{2}{7}$. Efter det af finansministeren fremsatte lovforslag skulle afgiften helt bortfalde i tilfælde, hvor foranstaltningen ikke var et led i arrangørens erhvervmæssige virksomhed eller iøvrigt var af erhvervmæssig karakter, men på dette punkt ændredes forslaget, således at den påtænkte afgiftsfritagelse for offentlige foreningsballer ikke blev gennemført.

Den fortsatte afgiftspligt for offentlige foreningsballer er der næppe nogen grund til at beklage. Den kan være medvirkende til at hæmme visse foreningers tilbøjelighed til på mindre velovervejede måde at skaffe sig overskud ved baller, og den betyder, at foreningerne får en nærliggende og desværre ofte nødvendig tilskyndelse til at holde justits ved ballerne, således at der kun gives adgang for medlemmernes egen kreds, og man navnlig undgår de deltagere, der tager rundt til det ene bal efter det andet, og som alt for let kommer til at dominere. Ordningen medfører kontrolforanstaltninger, der måske ikke står i noget rimeligt forhold til dens afgiftsmæssige udbytte, og den kan utvivlsomt give anledning til omgåelse, fordi offentlighedsbegrebet kun ret vanskeligt lader sig afgrænse, men principielt må den dog skønnes at være af værdi for ungdommens foreningsliv.

Det er dog i kommissionen blevet fremført, at der i mange tilfælde kunne være en interesse i, at flere foreninger sluttede sig sammen om et bal, uden at det derfor blev betragtet som et offentligt bal. Der er f. eks. ingen tvivl om, at det ville være i ungdommens interesse, om et sogns foreninger afholdt et julebal sammen i stedet for, at der var et foreningsbal hver aften gennem et par uger.

Derimod kunne en afgiftsfritagelse ved dansehallerne måske være af værdi, selvom afgiften er så beskeden, at spørgsmålet næppe er af afgørende betydning. Dansehallerne vil have mulighed for at samle en ungdom, hos hvem der ikke har udviklet sig noget behov for at deltage i et egentligt foreningsliv, og som heller ikke har forbindelse med ungdomsklubberne. Der påføres derfor næppe det organiserede ungdomsarbejde nogen væsentlig konkurrence ad denne vej. Nogen generel afgiftsfritagelse vil man dog ikke kunne anbefale, idet der må stilles særlige krav til ledelse og arbejdsform, såfremt begunstigheden skal kunne motiveres. Det, kommissionen vil foreslå, er derfor en dispensationsbeføjelse, der skal gøre afgiftsfritagelse mulig for danseforanstaltninger, uanset om de er af erhvervsmæssig karakter, når hovedvægten er lagt på dansen i sig selv, når ledelsen er i hænderne på folk med erfaringer og evner indenfor ungdomsarbejdet, og når alkoholudskænkningen er begrænset i art og mængde.

Det er dog kommissionens opfattelse, at man i øjeblikket ikke kan tænke sig oprettede dansehaller på erhvervsmæssig basis, selvom de ikke behøver at være meget flot indrettede. De forsøg i denne retning, der er blevet gjort i de senere år, er i hvert fald alle slået fejl, og „Dansen” består alene, fordi den er et led i Tivolis almindelige virksomhed, og underskuddet kan dækkes herigennem.

Der er derfor god grund til at overgive det til de kommunale ungdomsudvalg at undersøge behovet for dansehaller for ungdommen og mulighederne for med kommunal støtte (f. eks. lån eller garanti for lån) at indrette sådanne. Der er grund til at tro, at dansehallerne med tiden vil kunne bære sig selv økonomisk, men i en tilvænningsperiode vil den kommunale støtte være en nødvendighed, hvis institutionen skal have en form, som sikrer, at den kan blive et sundt og godt samlingssted for ungdommen. Ungdomsarbejdet bør fremme dansen for at få den kultiveret, ikke undertrykke den. Det ville også være ønskeligt, om der kunne indføres parkdans om sommeren på lignende måde, som det findes f. eks. i Stockholm.

§ 88. *Folkedansen.*

Man skal endelig fremsætte enkelte bemærkninger om folkedansen, der som nævnt betyder meget på landet. Bortset fra det rent folkloristiske, der ligger i, at de gamle danse og dragter bevares, kan folkedansen efter kommissionens mening have stor betydning for ungdommen. Den giver udtryk for livsglæde og er ofte så nær i slægt med sanglegene, at ikke mindst de ganske unge går op i den med liv og sjæl, når de først har stiftet rigtigt bekendtskab med den. Den ville med udbytte kunne tages op i forbindelse med skolernes gymnastikundervisning og i fritidsvirksomheden. Kommissionen er bekendt med, at undervisningen også i københavnske gymnasier bliver fulgt med levende interesse fra elevernes side.

De landssammenslutninger, der beskæftiger sig med folkedansens fremme, afholder en række instruktionskursus, og kommissionen foreslår, at der ydes støtte hertil efter samme regler som til foreningernes lederkursus (jfr. kap. 6).

Kapitel 17.

Forskellige forlystelser m. v.

§ 89. *Ungdommens restaurationsbesøg og spiritusforbrug.*

Der tales ofte om ungdommens hyppige restaurationsbesøg og om dens store forbrug af spiritus, og hvis det var rigtigt, at en væsentlig del af ungdommen brugte større beløb til disse formål, ville det også være et problem af meget stor betydning, sådan som det synes at være i andre lande.

De undersøgelser, der er foretaget, synes imidlertid at vise, at der vel er tale om et problem for en vis del af ungdommen, men at denne del er meget lille.

Man har således ved ungdomsenqueten (Den danske ungdom, side 154—155) undersøgt, hvor ofte i løbet af den måned, der gik forud for undersøgelsen, de unge har været på restaurant (kro, konditori, kaffebar) udover eventuelle besøg for at indtage sædvanlige måltider. Det viste sig herved, at de unge kun i ret ringe omfang angav at tage del i restaurationslivet. I gruppen 15—20 år angav ca. 68 pct., at de overhovedet ikke havde været på restaurant i undersøgelsesperiodens løb, og kun få havde besøgt restaurant mere end en enkelt gang i samme tidsrum. Blandt de ugifte i gruppen 20—25 år var restaurantbesøgene noget almindeligere. Den i bilag 2 refererede undersøgelse over visse forbrugsvaner, foretaget af Dansk Gallup Institut for Berlingske Tidende i 1950, viser det samme. Det må bemærkes, at der inden for kommissionen er blevet rejst tvivl om, hvorvidt de unge, der har deltaget i foreningsballer på kroer o. lign., har regnet dette som restaurantbesøg. Enquetens materiale gør ikke en efterprøvning af dette forhold mulig.

Man har i samme forbindelse spurgt om, hvad de unge søgte på restauranterne, og hertil har et meget stort antal (især blandt kvinderne) svaret „dans“ eller „underholdning“, men også det „at træffe bekendte“ spiller en stor rolle, specielt blandt de ugifte mænd i sognekommierne. Besvarelserne må dog tages med et vist forbehold, idet der ikke er tvivl om, at mange af de unge søger til restauranterne som led i en flugt, enten fra deres hjem, hvor de ikke nogenlunde uforstyrrede kan være sammen med kammerater, eller fra et mere eller mindre uhyggeligt værelse.

Mange af de unge er imidlertid ikke selv klare over den egentlige baggrund for deres restaurantbesøg, og derfor vil de færreste angive „at slippe væk“ som motiv, lige så lidt som man kan forvente, at halv- eller helprostituerede unge piger eller unge, der først og fremmest føler trang til spiritus, ville angive den egentlige grund til restaurantbesøgene.

Der eksisterer i Danmark ialt ca. 8 250 restauranter i videste forstand (hoteller, gæstgiverier, restauranter, pensionater, icecreambarer o. s. v.) med en samlet omsætning på ca. 750 mill. kr. eller ca. 240 kr. pr. indbygger over 14 år.

Disse tal stammer fra erhvervstællingen i 1948, medens ungdomsundersøgelsen fandt sted i sidste halvdel af året 1946. Selv under hensyntagen til den prisstigning, der var foregået, ikke mindst på spiritus o. lign., i den mellemliggende periode, synes de unges restaurant-

forbrug at være beskedent i forhold til befolkningens samlede forbrug. Af tabellerne ses det således, at de unge kvinder på landet angav at have brugt ca. 1 kr. pr. måned, men mændene i hovedstaden, der havde det største forbrug, ca. 14 kr. pr. måned eller ca. 170 kr. på et år.

Gennemsnitlig månedlig udgift til besøg*) på restaurant og lign. (Ungdomsenqueten).

	Mænd	Kvinder
	kr.	kr.
Hovedstaden	14,10	2,96
Provinsbyer	11,06	1,99
Stationsbyer	13,50	1,02
Sognekommuner	9,46	0,96

*) Bortset fra besøg for at indtage sædvanlige måltider.

Når enquetens tal for kvinderne er så lave, må forklaringen utvivlsomt søges i, at de unge piger lader deres kavalere betale for sig, og dette vil igen sige, at tallene for de unge mænds restaurantforbrug formentlig også indbefatter traktementer.

Sammenligner man på den anden side de unges indtægter med deres udgifter til restaurantbesøg, ser man, at mændene gennemsnitligt bruger 4—5 pct. af deres indtægt på restaurant uanset indtægtens størrelse. Det fremgår af ungdomsenqueten, at de unge, der har større indtægter, ikke besøger restaurant hyppigere end unge med mindre indtægter, men bruger mere ved det enkelte restaurantbesøg. Merforbruget fremkommer formodentlig alene ved mere omfattende spiritusnydelse. Således er den samlede månedlige restaurantudgift 3—4 gange så stor for de unge mænd, der har angivet at nyde spiritus, som for de andre — medens det gennemsnitlige antal restaurantbesøg for de spiritusnydende ikke er væsentligt større end for de ikke-spiritussydende.

Når man fra gennemsnitstallene går over til størrelsen af de enkelte unges restaurantudgifter, ses det, at mange opgiver ganske små udgifter, andre temmelig store. Blandt de unge mænd, der nyder spiritus, træffes der således en del, 5—10 pct., som har et månedligt forbrug på over 100 kr., og 15—25 pct., hvis forbrug ligger over 50 kr. Blandt de unge piger er der derimod kun ganske enkelte, hvis forbrug overstiger 50 kr. Tallene for de unge i hovedstaden udviser en langt større spredning end de unge på landet, således at der både er flere med et meget stort forbrug og flere med et meget lille.

Ungdomsenqueten kan intet oplyse om størrelsen af de unges spiritusforbrug alene, idet man kun har spurgt (Den danske ungdom, s. 157), om de unge nyder spiritus, og om de gør det på restaurant.

Under 20 år er der temmelig mange, der overhovedet ikke nyder spiritus — helt op til 56 pct. af mændene og 72 pct. af kvinderne (i sognekommunerne), men tallene er væsentligt lavere over denne alder, hvor flertallet — for mændene det store flertal — nyder spiritus.

De tal, som ungdomsenqueten giver, siger imidlertid kun noget om forbruget på restauranter — såvel af spiritus som af andet. Man kunne i og for sig tænke, at der ved siden af dette forbrug dels var et væsentligt spiritusforbrug i hjemmene, dels ved baller og fester var et forbrug af spiritus, som ikke indkøbtes hos kromanden, men medbragtes hjemmefra, men dette er der dog næppe grund til at antage for ungdommen som helhed, selvom der netop i den senere tid (maj 1952) har været en del beretninger i aviserne om de mange flasker, der kunne samles op i krohaverne efter ballerne.

Den i bilag 2 refererede gallupundersøgelse viser, at 25 pct. af de unge mellem 18 og 25 år aldrig drikker vin, 31 pct. drikker aldrig spiritus (likør, snaps, cognac, gin, rom, whisky), og 27 pct. drikker aldrig øl. Daglig drikker 8 pct. øl, men ingen spiritus eller vin. Nu og da drikkes øl af 38 pct., spiritus af 14 pct. og vin ligeledes af 14 pct. Resten drikker kun ved særlige lejligheder. Når den forskellige aldersgruppering tages i betragtning, svarer gallupundersøgelsens tal godt til ungdomsenquetens.

Det statistiske Departement har efter anmodning fra kommissionen af 1947 angående alkoholspørgsmålet foretaget en undersøgelse vedrørende de i finansåret 1949—50 foretagne anholdelser af berusede personer — ialt ca. 16 000, hvoraf 300 vedrørte udlændinge.

Undersøgelsen er i hovedtræk offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1951, s. 573, medens alkoholkommissionen til sin tid vil offentliggøre en grundigere redegørelse.

Af indlændingene var kun ca. 600 kvinder, der næsten udelukkende anholdtes i byerne. Ca. 150 af dem var under 25 år, og knapt 200 var fraskilte eller separerede. Blandt anholdelsesårsagerne var gadeuorden og værtshusuorden særlig hyppigt forekommende.

Af de ialt ca. 15 200 mænd, der er blevet anholdt, var ca. 2 600 under 25 år. Langt de fleste anholdtes i byerne, hvor anholdelsesrisikoen antagelig også er langt større end på landet. I forhold til antallet af mænd i de pågældende aldersklasser anholdtes af de 15—17-årige 1 af hver 1000 i beruset tilstand, af de 18—19-årige 9 af hver 1000 og af de 20—24-årige 13 af hver 1000. For de 25—29-årige og de 40—49-årige var tallet ligeledes 13 af hver 1000, medens det for de 30—39-årige var 11 af hver 1000 og for mænd over 50 år væsentligt lavere. Betragtes alene de ugifte, var tallet for de 20—24 årige imidlertid langt mindre end for aldersgrupperne mellem 25 og 70 år. Derimod var tallet for de gifte 20—24-årige større end for gifte i andre aldersklasser. De gifte har i det hele lavere anholdelsestal end ugifte og forhen gifte, hvad der hænger sammen med den stabilere tilværelse i hjem og familie.

Den foretagne undersøgelse viser ganske vist, at temmelig mange unge anholdes for beruselse, men en beregning foretaget under den forudsætning, at fordelingen mellem de forskellige civilstandsgrupper er den samme i alle aldersgrupper, ville føre til væsentlig højere tal for de ældre aldersgrupper. Det er således mindre fremtrædende, at de unge anholdes for beruselse, end at de ugifte gør det.

De anholdte unge mænd havde i større omfang end de anholdte over 25 år gjort sig skyldige i vold, slagsmål, gadeuorden eller værtshusuorden.

Der er naturligvis ingen grund til at betragte disse tal med ligegyldighed. Det er f. eks. i sig selv uheldigt nok, at der årligt anholdes over 2500 unge i beruset tilstand. På den anden side synes tallene at vise, at der ikke eksisterer et spiritusproblem specielt for ungdommen. Dels er der en vis mindre gruppe unge, som har tilpasningsvanskeligheder af personlig eller social art, der bl. a. giver sig udtryk i et for stort restaurantforbrug og spiritusforbrug, dels er der et alment spiritusproblem, der også berører unge aldersklasser. Intet af disse to problemer falder naturligt inden for denne betænkningens rammer.

Kommissionen finder derfor ikke grund til at stille egentlige forslag til foranstaltninger til ændring af ungdommens spiritus- og restaurantvaner. Den anser det for givet, at det eksisterende restaurantforbrug — når der bortses fra den egentlige tilpasningsvanskelige ungdom — er betinget dels af de pågældende hjemsvigtende evne til at fastholde de unge, i hvilken forbindelse boligforholdene spiller en væsentlig rolle, dels af mangelen på fritidslokaler og fritidsinteresser, der kunne opfylde de behov, som nu bl. a. søges tilfredsstillet på restauranterne. Forså vidt dette er tilfældet, vil de i andre kapitler nævnte positive forslag kunne være medvirkende til en heldig udvikling på dette felt.

Som en positiv foranstaltning, der specielt skulle tage sigte på dette område, kunne tænkes oprettelsen af ungdomskafeer. Ungdomskafeerne kunne enten være alkoholfrie eller have en begrænset udskænkning af alkoholsvage drikke. Det væsentligste ville være, at lederen var kvalificeret som ungdomsleder.

Kommissionen anser det imidlertid ikke for muligt, at sådanne institutioner drives på almindelig forretningsmæssig basis, og man ønsker ikke at foreslå en speciel tilskudsordning, så meget mere som flere af de eksisterende ungdomsklubber (jfr. kapitel 7) med held har ladet en vis ungdomskafevirksomhed indgå i deres arbejde, og det må anses for ønskeligt, om de unge således får en nem adgang til fra ungdomskafeen at gå videre i andet af ungdomsklubbens arbejde og derfra over i andet ungdomsarbejde. Med hensyn til sognekommunernes forhold kan der henvises til kommissionens betænkning om fritidslokaler på landet, hvor der side 42—43 er givet udtryk for det ønskelige i, at der føjes en beskeden serveringsvirksomhed til sognegårdene.

De negative foranstaltninger er utvivlsomt så vidt udbygget, som man kan forsvare. Kommissionen ønsker ikke at medvirke til, f. eks. at unge under en vis alder formenes adgang til restauranter, som det sker i forskellige andre lande, men det eksisterende forbud mod udskænkning af stærke drikke til personer under 18 år må være tilstrækkeligt.

§ 90. *Tobaksforbruget.*

Tobaksforbruget spiller utvivlsomt en væsentlig større rolle for ungdommen end forbruget af alkohol. Undersøgelser viser iøvrigt, at der er flere rygere blandt mændene end blandt kvinderne, og at deres udgifter er væsentligt større. Blandt mændene var der ved ungdomsenqueten ca. 15—20 pct., der oplyste, at de var ikke-rygere, blandt kvinderne ca. 35 pct. Den flere gange citerede gallupundersøgelse fra 1950 (bilag 2) har for de 18—24-årige 17 pct. ikke-rygere blandt mændene, 41 pct. blandt kvinderne, hvad der svarer ganske godt til ungdomsenquetens tal. Mange af de unge havde et tobaksforbrug, der i 1946 oversteg 20 kr. pr. måned. Dette gjaldt halvdelen af de mandlige rygere i hovedstaden mod en fjerdedel af den tilsvarende gruppe på landet. Forbrug på 50 kr. og derover pr. måned forekom hos 6 pct. af hovedstadens mandlige befolkning.

Disse tal ville dog sandsynligvis være en del større i dag. Den gradvise stigning i cigaretpriserne medførte nemlig ikke nogen nedgang i forbruget, der tværtimod steg fra 524 cigaretter pr. indbygger i 1946 til 938 i 1950.

Går man ud fra et konstant forbrug af 200 cigaretter pr. måned, der med 1946-priserne svarede til 20 kr., ville det i dag medføre en udgift på 30 kr., altså 50 pct. mere.

Uden at gå nærmere ind på spørgsmålet om tobakkens skadelige virkninger mener kommissionen at måtte understrege, at ungdommens tobaksforbrug er meget stort. De fundne gennemsnitsbeløb viser, at månedsforbrug, der svarer til 300—400 cigaretter, ingenlunde er sjældne. Det må iøvrigt her erindres, at der er spurgt om de pågældendes eget — af dem selv betalte — forbrug, og det formentlig i mange hjem er sådan, at tobaksforbruget i et vist omfang er kollektivt og betales af forældrene. Gallupundersøgelsen (bilag 2) viser iøvrigt, at 31 pct. af cigaretrygerne i alderen 18—24 år, i hovedstaden endog 46 pct., i 1950 røg mere end 10 cigaretter om dagen. Det gennemsnitlige daglige cigaretforbrug var ifølge denne undersøgelse 7,1.

Et forbrug på 300 cigaretter om måneden belaster imidlertid budgettet med en fast udgift på 45 kr. om måneden eller 540 kr. om året — en ganske net procentdel af den indtægt, som en ung oppebærer.

Det ville være heldigere for de unge, om disse beløb blev sparet, men det står kommissionen ganske klart, at det vil kræve en usædvanlig opfindsomhed at opnå en væsentlig nedsættelse af de unges tobaksforbrug — ikke mindst fordi rygningen er et af de træk i de voksnes tilværelse, der mest begærligt tilegnes af de unge i overgangsalderen, og som psykologisk bliver et blandt andre symboler på den ny erhvervede værdighed som voksne.

Ansvar for de unges store tobaksforbrug ligger til syvende og sidst hos forældre-generationen. Det er dens forbrugsvaner, der har smittet af på de unge, som i højere grad end før i tiden tiltager sig de rettigheder, som før var forbeholdt de ældre ri samfundet.

Disse forbrugsvaner er imidlertid ikke heldige for de unge, som ganske vist, så længe de er ugifte og uden forpligtelser, ofte er i stand til at ofre pengene uden at mærke udgiften som særlig tyngende, men som kommer til at føle den så meget kraftigere, så snart der sættes bo og stiftes familie. Tilmed er det nu det normale, at begge ægtefæller ryger.

Det er næppe for meget sagt, at tobaksforbruget undergraver mange unges økonomi, og at de forældre, som letsindigt har ladet børnene overtage deres egne dårlige vaner, har et tungt ansvar — også fordi en fornuftig opdragelse til sparsommelighed og økonomi kunne have modvirket det urimelige tobaksforbrug. Skabelsen af fornuftige fritidsinteresser, som stiller økonomiske krav til de unge, ville i nogle tilfælde have virket i samme retning.

§ 91. Kortspil, totalisator spil og lykkehjul.

Det er kun ganske enkelte af de unge i ungdomsenqueten, der som grund til restaurantbesøg anfører kortspil, medens et par procent af de unge mænd anfører ønsket om at spille billard. Det er derfor ikke udtryk for nogen dybere sammenhæng, når der her følger et par afsnit om spil.

Ungdomsenqueten har på dette område alene beskæftiget sig med kortspil (og totalisatorspil), og det fremgik af den statistiske opgørelse, at ca. to trediedele af de unge mænd og godt 40 pct. af de unge kvinder spiller kort.

De fleste, der har angivet at spille kort, har imidlertid højst gjort det et par gange indenfor den sidste måned. Der er forholdsvis få, der spiller kort flere gange om ugen, og disse findes væsentligst blandt de gifte, hvor der også er en del, som har en fast spilleaften om ugen. Ordningen med fast spilleaften forekommer navnlig hyppigt blandt de gifte kvinder. De foretrukne kortspil er whist og bridge, men mange har også angivet selskabsspil som hjerterfri, seksogtres og rommy. Man har ved undersøgelsen undladt at spørge om, hvorvidt der blev spillet om penge.

De fleste spil har en betydelig underholdningsværdi, og en række af dem er da også taget op af ungdomsklubberne, f. eks. billard, hvad der tjener til at holde en del unge borte fra restauranterne. Navnlig kortspil egner sig meget godt til underholdning og adspredelse i familiens kreds. Det må ikke glemmes, at kortspillet, der i almindelighed ikke indebærer større ungdomsproblemer, kan komme til at gøre det, når det bliver den eneste interesse, og navnlig når der spilles om større beløb, som tilfældet er visse steder.

Spil som skak, dam og lignende vil også have deres plads både i hjemmene og i ungdomsklubberne, ligesom der navnlig for skakspillets vedkommende er oprettet mange foreninger med dyrkelse af denne fritidsbeskæftigelse som formål.

Ved optagelsen af ungdomsenqueten var alene totalisatorspillet af betydning, når man betragtede ungdommens spil om penge, idet man dog ikke har mulighed for at vurdere omfanget af ungdommens deltagelse i lykkespil på markeder og i Tivoli m. fl. steder. Indenfor de i enqueten medtagne områder forekom totalisatorspillet kun i hovedstaden, hvor tallene vel var små, men dog på ingen måde helt ubetydelige. Således angav 22 pct. af de gifte mænd i hovedstaden at deltage i totalisatorspil, navnlig i forbindelse med due væddeløb.

En tilsvarende undersøgelse i dag måtte have medtaget tipningen, der utvivlsomt i høj grad har afløst totalisatorspillet og bl. a. gennem den lettere adgang til at indgå væddemål er nået ud til langt større kredse.

Deltagelsen i spil med pengeindsats er normalt blevet bedømt ud fra rent moralske betragtninger, som byggede på et meget begrænset erfaringsmateriale. I England og U.S.A. har man imidlertid i de seneste år haft en meget livlig diskussion herom, og af de engelske udtalelser kan bl. a. følgende citeres (Report of the Royal Commission on Betting, Lotteries and Gaming, London, 1951):

„Der synes ikke at være basis for den antagelse, at spil om penge (gambling), når det holdes indenfor fornuftige grænser, skader deltagernes karakter eller deres familie eller samfundet som helhed.”

Og: „Det følger ikke heraf, at spil om penge i begrænset målestok er en forlystelse, som man kan tillægge større værdi. Det kan indrømmes, at det har visse positive sider. For eksempel er det ofte forbundet med nogen intellektuel anstrengelse, og det har selskabelig værdi som samtaleemne, men det har også ofte sider, som man har grund til at fordømme.”

Tipstjenesten, der utvivlsomt er den spilleinstitution, hvorigennem de største beløb omsættes, er forlængst en fuldbyrdet kendsgerning, og kommissionen skal undlade at tage principiel stilling til den. Nogle af kommissionens medlemmer mener da også, at de formål til gavn for ungdommen, som tilgodeses ved fordelingen af overskuddet, er så væsentlige, at de betænkeligheder, der kan næres ved tipningen, må kunne overvindes. Andre af kommissionens medlemmer ville derimod meget have foretrukket, at de nødvendige midler var blevet stillet til rådighed for de nævnte formål på finansloven, idet man ikke anser det for heldigt, at tilbøjeligheden til at spille om penge opmuntres, navnlig i betragtning af, at spillet, som det synes, i stor udstrækning dyrkes af ungdommen, som man snarere burde søge at opdrage til sparsommelighed og sund budgetlægning.

Man må endelig nævne de lykkehjul og spilleautomater, der udgør et fremtrædende træk i de faste forlystelsesparker og de fleste af de omrejsende. I de sidstnævnte vil de iøvrigt ofte være særligt påfaldende, fordi de omrejsende tivolier ikke har så mange forskellige ting at byde på.

Justitsministeriets cirkulære nr. 111 af 8. juli 1939 siger følgende om lykkespil af enhver art (II afsnit, stk. 3):

„Med hensyn til meddelelse af tilladelse til etablering af spil af forskellig art indskræpes, at lykkespil om penge under enhver form — herunder automater — må anses stridende mod lovgivningens forbud mod hasardspil, Irvorfør der ikke af politiet må gives tilladelse til sådanne spil på markeder eller andetsteds. Lykkespil om varer bør ikke tillades, da disse i almindelighed må antages at være i strid med lotterilovgivningen. Undtagelser kan alene gøres, når gevinstens værdi er ringe, og spillets underholdende karakter er

så overvejende, at foretagendet nærmest har karakter af en forlystelse. For så vidt sådant lykkespil om varer tillades, skal varerne være af dansk tilvirkning, og såfremt gevinsterne udleveres i de såkaldte spillemærker, må disse kun anvendes til betaling for indkøb af varer og til adgang til forlystelser på samme markedsplads, dyrskueplads o. lign., hvor spillet finder sted, og de må ingen sinde anvendes som hel eller delvis betaling for spise- og drikkevarer i de på eller ved markedspladsen eller andetsteds værende beværtningstelte eller restaurationer.“ Dette suppleres (II afsnit, stk. 4) med følgende om de såkaldte behændighedsspil, der i virkeligheden ikke adskiller sig meget fra lykkespillene:

„Med hensyn til de forskellige behændighedsspil som pladespil, ringspil o. lign. bør tilladelsen kun gives, når spillernes indsats og gevinsternes værdi holdes inden for snævre grænser.“

De således givne regler tilstræber en begrænsning af de uheldige virkninger, som enhver opmuntring af spillelysten kan have, men de er efter kommissionens mening ikke tilstrækkelige, ligesom det er et spørgsmål, om de overholdes. Navnlig er det usikkert, om forbudet mod, at gevinster udbetales i penge, er helt effektivt. Nogle steder, f. eks. i Tivoli og på Dyrehavsbakken, har man den regel, at en spiller kun må opholde sig ved et spil en halv time, men heller ikke den er af større betydning, da den spiller, der har opbrugt sin halve time, kan gå videre til andre spil.

Alt tyder på, at der både ved lykkehjulene og ved spilleautomaterne er et meget stort overskud til indehaverne. I Tivoli inddrages dog dette delvis gennem ret store afgifter, som bl. a. anvendes til opretholdelse af det store koncertprogram.

Kommissionen har overvejet, hvorvidt der måtte være anledning til at søge stærkere restriktioner indført overfor lykkespillene, men den anser ikke sagen for så væsentlig, at den kan begrunde mere omfattende foranstaltninger.

§ 92. *Omrejsende tivolier.*

Der er god grund til at være opmærksom på en foreteelse i forlystelseslivet, som i høj grad præges af lykkespillene, nemlig de omrejsende tivolier.

Disse nedstammer fra de markedsrejsende, som imidlertid væsentligt drev små foretagender — en familie rejste med en karrusel, en anden med et lykkehjul, en tredje med et skydetelt o. s. v. I vore dage er det oftere halvstore virksomheder med noget teknisk udstyr og med flere forskellige ting på programmet, som rejser uafhængigt af markedspladsen. Disse tivolier har taget et kolossalt opsving i de sidste ti—femten år, og deres besøg rundt om i de små by- og landsbysamfund er lidet heldige. Der skabes her i nogle dage et uvant forlystelsesliv, der tiltrækker en stor del af sognets ganske unge og desuden en mængde løse elementer fra de omkringliggende sogne.

Det er de sidstnævnte, der giver pladsen omkring tivoliet dens præg, og som bevirker, at kommunen skifter ansigt i de dage, der er tivolibesøg. Sognets unge, som ganske naturligt gerne vil more sig, bliver mere eller mindre præget af de fremmede.

Forlystelser af denne art kan kun finde sted med politiets tilladelse, og justitsministeriet har i det herom udsendte cirkulære (nr. 111 af 8. juli 1939 med senere ændringer) givet en række regler for, hvornår denne kan gives. Det hedder heri, at politiet skal holde sig underrettet om de enkelte kommunalbestyrelsers almindelige stilling til, at der meddeles tilladelse til at opstille forlystelser m. v. i kommunen, og det er kommissionen bekendt, at en del kommuner ved deres modstand mod besøg af omrejsende forlystelser har bevirket, at de pågældende politimestre har nægtet at give den fornødne tilladelse.

Det er imidlertid efter kommissionens mening både uheldigt, hvis en kommune uden videre lader alle omrejsende forlystelsesindehavere komme, og hvis den uden at have sikret sig, at nabokommunerne har samme indstilling, frabeder sig ethvert besøg af omrejsende forlystelser. I det sidste tilfælde vil følgen blot blive, at de unge søger til de mindre nøjeregnende nabokommuner.

Kommissionen vil ikke generelt fordømme de omrejsende forlystelsers virksomhed, men den ønsker at anbefale, at de enkelte kommunalbestyrelser — eventuelt de kommunale ungdomsudvalg — er opmærksomme på det her behandlede spørgsmål, således at de nøje overvejer, hvorvidt de kan gå ind for, at omrejsende tivolier i det hele taget eller visse bestemte forlystelsesindehavere får tilladelse til at aflægge kommunen besøg. Det må i denne forbindelse bemærkes, at det citerede cirkulære åbner mulighed for, at kommunen kan få adgang til at udtale sig om hver enkelt andrager. De lokale ungdomsorganisationer vil eventuelt kunne gøre en indsats ved overfor kommunalbestyrelsen at fremføre ungdommens syn på de omrejsende tivoliernes besøg.

Justitsministeriets cirkulære udtaler imidlertid alene, at kommunalbestyrelsernes erklæringer er af vejledende betydning, og selvom det ikke er kommissionen bekendt, at nogen politimester skulle have meddelt tilladelse på trods af en kommunal erklæring, ønsker man dog at foreslå, at cirkulæret for alle tilfældes skyld ændres derhen, at tilladelse ikke må gives, såfremt kommunalbestyrelsen har frarådet det.

FEMTE DEL
ANDRE FRITIDSBESKÆFTIGELSER

Kapitel 18.

Musik.

§ 93. *De unges udøvelse af sang og musik.*

Interessen for musik, herunder sang, er meget udbredt i den danske ungdom. Det drejer sig ikke alene om en mere passiv interesse, der får udtryk ved, at folk lytter til musik i radio og ved koncerter, men en meget stor del af ungdommen udøver selv en eller anden form for musik.

Ungdomsenquetens opgørelse af de unges vigtigste fritidsinteresser viser, at 4 pct. af de unge mænd og 6 pct. af de unge kvinder har angivet musikudøvelse som den ene af de to hovedinteresser, medens ca. 5 pct. af både de unge mænd og de unge kvinder angav „at høre musik“.

Omkring 30 pct. af de ugifte og 20 pct. af de gifte spiller eller synger ifølge enquetens oplysninger. Der er ikke væsentlig forskel mellem tallene for de forskellige landsdele. For byernes vedkommende er der ikke nogen forskel mellem tallene for henholdsvis ugifte mænd og ugifte kvinder, hvorimod sognekommunernes ugifte kvinder dyrker musik og sang i noget højere grad end mændene. Tallene for de gifte ligger i alle landsdele noget højere for mændene end for kvinderne.

Man har i denne forbindelse undersøgt, hvilke instrumenter, der spilles af ungdommen. Klaver eller harmonium er i alle dele af landet det fremherskende instrument, men navnlig blandt de unge mænd på landet er dog harmonikaen meget udbredt, og herudover har også violin og gruppen „andre strengeinstrumenter“ (guitar, mandolin og banjo) nogen betydning.

Medens tallene for unge, der udøvede musik, herunder sang, som nævnt lå på samme niveau i de forskellige landsdele, udviser tallene for hvor mange, der har fået musikundervisning, store forskelle. Interessant er det, at antallet af unge, som havde fået musikundervisning, i byerne var langt større end antallet af dem, der nu udøvede musik, og at der på landet omvendt var langt flere unge, der spillede, end unge, som havde fået undervisning. Mellem en sjettedel og en trediedel af de unge i de forskellige grupper angav, at de savnede musikundervisning.

Deltagelsen i koncertbesøg var ret ringe, men der var tydelig forskel mellem tallene for de forskellige landsdele, idet kun ganske enkelte af sognekommunernes unge havde været til koncert imod et par procent i provinsbyerne og 5—6 procent i hovedstaden. Den del af ungdommen, der har gået i eksamenskole, besøgte koncerter — og hørte operaer — i væsentlig større udstrækning end andre unge i de samme landsdele.

Disse oplysninger om de unges musikudøvelse må ses på baggrund af det forhold, at musikken i vore dage gennemsyrrer tilværelsen i en grad som aldrig før. Mange unge er vant til at have den som en stadig tilstedeværende baggrundsstøj fra radioen, og både de

og andre kender den fra filmen, hvor den er blevet et uundværligt led i det stemningsmalende og suggererende.

Samtidig er musikken i højere grad end måske noget andet kulturfænomen udtryk for den europæiske kulturs særpræg og kontinuitet. Der er vel intet andet område, hvor værker, der er skabt for 200 og 300 år siden, er så levende med i nutidsmenneskets tilværelse.

Det er imidlertid væsentligt, at ungdommen lærer at opleve musikken som andet end dansemusik og som mere end en lystbetonet støj- og stemningsbaggrund, således at de kommer til at forstå, at musik kan formidle rige åndelige værdier.

Musikkens værdi ligger dog ikke alene i de rent æstetiske oplevelser, men musik har gruppekarakter og er med til at knytte mennesker sammen. Det gælder både, når man tænker på de udøvende, der synger eller spiller sammen og derved lærer at støtte sig til hinanden og respektere hinanden, og når man tænker på dem, der slutter sig sammen i lyttergrupper, discophilforeninger og lignende. For jazzmusikken er det sikkert væsentligt, at den føles som en særlig ungdomsmusik, der er med til at symbolisere ungdommens selvstændighed. Jazzen er også i høj grad aktiviserende.

Endelig må det understreges, at sangen spiller en meget stor rolle i Danmark som folkelig fællessang. På dette område indtager Danmark en særstilling, idet intet andet land har en sangskat, der som den danske er præget af mere alvorlige, folkelige sange, som giver udtryk for et dybt og inderligt fællesskab. Sangen anvendes dog ikke lige meget i alle kredse, idet bybefolkningen, navnlig mellemklassen og akademikerne, har et noget fjernere forhold til den. Det må imidlertid erkendes, at evnen til at synge ikke synes at svare til mængden af værdifulde sange. Det ligger i nogen grad i, at teksterne er så væsentlige, at melodierne kun sjældent dominerer, som f. eks. i mange tyske sange, men en noget større musikalsk forståelse ville dog kun kunne gavne de folkelige sanges anvendelse.

§ 94. *Skolens undervisning i sang.*

Den almindelige sangundervisning i folkeskolen har for tiden kun mulighed for at skabe forudsætninger for en virkelig musikinteresse hos ungdommen, hvor ganske særlige omstændigheder gør sig gældende, og i betragtning heraf er det ret forbavsende, at så mange unge selv udøver en eller anden form for musik.

Sangundervisningen i folkeskolen vil ofte bestå i, at børnene under lærerens violinledsagelse synger danske sange enstemmigt, evt. flerstemmigt, medens der kun i få tilfælde bliver givet en virkelig undervisning i hørelære, musikkundskab (med pladedemonstrationer) og egentlig korsang m. v. Kun i de sidste klasser i mellemskolen og i gymnasiet kan sangundervisningen have en mere omfattende karakter.

De få timer, der for øjeblikket står til rådighed til sangundervisningen (normalt 1 time om ugen), giver meget få muligheder for at gennemføre en egentlig musikopdragelse. Ifølge undervisningsplanen skal børnene lære at synge danske sange, og endvidere skal de lære at bruge deres stemmer på den bedst mulige måde, og skal dette program gennemføres med nogen konsekvens, er der i de tilfælde, hvor der kun er een ugentlig time, ikke megen tid til elevernes indførelse i musik.

I de fleste skoler får eleverne kun en nødtørftig undervisning i nodelære, hvilket medfører, at de sange, der læres, indøves ved „gehørsang“, og at eleverne ikke får mulighed for at tilegne sig nye sange gennem noder. Hvis man overførte de samme principper på faget dansk, ville det svare **til**, at man inden for litteraturen nøjedes med at lade børnene lære en række værker udenad, blot ved at de hørte læreren læse dem op.

Sangundervisningen i skolen bør ikke alene lægge vægt på det rent sanglige, men der må gennem hørelæren også gives børnene lejlighed til at udvikle deres musikalske evner. Dette vil iøvrigt virke gavnligt tilbage på folkesangen, idet en større musikalsk forståelse vil lette tilegnelsen af nye sange efter udgangen af skolen, medens den nuværende sangundervisning på en vis måde virker begrænsende. Det er væsentligt, at eleverne får noget, som de kan arbejde videre med.

En egentlig musikundervisning må derfor i hvert tilfælde også give eleverne kendskab til faget hørelære, således at de lærer at se nodeskriften som levende musikalske symboler. De må således beskæftige sig med elementære harmonier, melodilære og formlære.

Videre bør børnene i hvert tilfælde i de senere klasser gennem koncerter samt gram-mofon- og radioaflytning lære lettere tilgængelige værker inden for den lodigere musik at kende.

En systematisk undervisning i de nævnte emner kræver virkelig kvalificerede lærere. I de fleste byer varetages den nuværende sangundervisning i folkeskolen af seminarie-uddannede folkeskolelærere, der har haft musik som speciale på seminariet, folkeskolelærere, der har fulgt et årskursus i sang og musik på Statens lærerhøjskole, eller lærere med faglærereksamen i sang og musik, men i landkommunerne er det kun i ringe grad tilfældet. De særlige vanskeligheder, der opstår derved, omtales i § 96.

Ungdomskommissionen anser det ikke for rigtigt at stille forslag om en tvungen forøgelse af timetallet i skolens sang- og musikundervisning, men skal understrege, at det af hensyn til skabelsen af musikinteresse og musikforståelse er af væsentlig betydning, at undervisningen forbedres i overensstemmelse med de ovenfor anførte retningslinier. Man vil i denne forbindelse gøre opmærksom på, at der er mulighed for at give to timer sang om ugen på de fleste trin, og man vil henstille, at dette gøres, hvor der er lærere, som kan give en musikundervisning som den skitserede. Det er yderst uheldigt, hvis sangundervisningen, som det enkelte steder er sket, helt fjernes fra timeplanen på visse klassetrin.

En sådan udvidelse af sang- og musikundervisningen i folkeskolen må medføre, at der i hver enkelt skole — i landkommunerne i centralskolerne — indrettes et egentligt musiklokale. Standardudstyret hertil vil være klaver (eller flygel), radiomodtager, pladespiller, evt. båndoptager, diskotek og musikbibliotek. Der bør være et klaver i enhver skole.

De fleste vil dog ikke få tilstrækkeligt udbytte af musikken ved udelukkende at lytte til mekanisk gengivelse gennem radio eller grammofon, fordi denne gengivelse nødvendigvis er akustisk mangelfuld. Man må derfor skabe mulighed for, at skolebørnene får lejlighed til at lytte til levende musik, f. eks. ved at man med mellemrum formår en solist på et eller andet instrument til at give en lille koncert. Hvad orkesterkoncerter angår, foranstalter byorkestrene allerede nu en del koncerter for skolebørn, og eksistensen af arbejdsledige musikeres orkestre på Sjælland og i Jylland såvel som planerne om landsdelsorkestre skulle give gode muligheder for, at alle skolebørn i løbet af deres skoletid fik lejlighed til at overvære koncerter.

Kommissionen er klar over, at den nuværende lærermangel og de for øjeblikket herskende vanskelige lokaleforhold i de fleste skoler hindrer en udbygning af musikundervisningen i folkeskolen med kort varsel, og kommissionens forslag må opfattes som en angivelse af retningslinierne for en forbedring på længere sigt.

I visse andre lande omfatter musikundervisningen i skolerne også instrumental-musik, men det er klart, at der ikke kan stilles krav om noget lignende her i landet. Da instrumentbeherskelse imidlertid kræver, at undervisningen begynder allerede, mens bør-

liene går i folkeskolens første klasser, er det forståeligt, at tanken om en indsats fra skolens side kan dukke op. En sådan vil kunne ske i forbindelse med skolernes fritidsvirksomhed. Ved denne spiller musik og sang allerede nu en betydelig rolle. Det fremgår således af oversigten i kapitel 8, at der drives orkestermusik, korsang m. m., og desuden er der en del steder, navnlig i gymnasierne, arrangeret lytteklubber.

Et mindretal (Lauge Dahlgård) er ikke enig i de krav, der ifølge foranstående paragraf bør stilles til den obligatoriske sangundervisning i folkeskolen.

§ 95. Musikundervisning udenfor børneskolen.

Mange børn får privat musikundervisning i skolealderen, i de fleste tilfælde fordi forældrene anser det for at høre med til en god opdragelse. Denne undervisning vil ikke altid svare til barnets lyst og interesser, og da forældrenes interesse i overordentlig mange tilfælde er teoretisk og ikke strækker sig så langt, at de vil affinde sig med det ubehag, som den daglige øvelse på instrumentet medfører, kan musikundervisningen — uanset den pågældende lærers indsats — undertiden virke imod sin hensigt og fjernebarnet fra virkelig musikglæde.

Privatundervisningen er også for de unge den vigtigste form for musikundervisning, men den medfører betydelige udgifter til undervisningshonorarer og til instrumentet, og desuden er det mange steder svært at få den undervisning, man ønsker. Musikpædagogerne bor i de større byer og derindenfor endda i bestemte kvarterer. Navnlig når det gælder andre instrumenter end violin og klaver, viser vanskelighederne sig, idet det f. eks. er næsten umuligt uden for de allerstørste byer at få undervisning i at spille på violoncel, og det gør det meget svært at oprette amatørorkestre i provinsen. Adgangen til de sjældnere instrumenter ville iøvrigt med fordel kunne lettes, f. eks. ved at der blev stillet beløb til rådighed for større skoler, som disse kunne anvende til indkøb af musikinstrumenter til udlån.

Musikpædagogernes uddannelse er sikret gennem den musikpædagogiske eksamen, som overfor eleverne skal garantere, at indehaverne er i stand til at give dem en kvalificeret undervisning. Der består et vist socialt problem for musikpædagogerne, idet mange af dem har temmelig små indtægter, men det ville formentlig til en vis grad kunne løses, hvis musikpædagogerne i højere grad søgte ud til landkommunerne og de mindre provinsbyer, hvor der er et stort udækket behov for musikundervisning.

Overalt i landet findes der sangforeninger og korforeninger, hvor der i mange tilfælde gøres et kunstnerisk musikalsk arbejde, hvis betydning for musikkulturen ikke må undervurderes. Foreningerne er helt private og modtager kun små tilskud fra det offentlige.

Både sang og musik er optaget på aftenskolernes timeplan, og f. eks. i København er der indenfor aftenskolen udført et stort arbejde, navnlig med moderne korsang. Iøvrigt spiller musik og sang en væsentlig rolle i alle former for ungdomsundervisning, ikke mindst i efterskoler og højskoler, hvor sangen sættes meget højt. Nogle højskoler har desuden i de seneste år oprettet musikafdelinger, hvor undervisningen foregår i forbindelse med almindelig højskoleundervisning, og på en række højskoler afholdes sommerkurser, hvor musik og sang står i centrum. Også oplysningsforbundene og Folkeuniversitetet har taget et arbejde op, navnlig med musikforståelse og lyttergrupper.

Som et særligt arbejde må nævnes folkemusikskolerne. Der findes for øjeblikket 10, hvoraf de 4 ligger i hovedstadsområdet, og de resterende 6 i Aalborg, Århus, Frederikshavn, Helsingør, Odense og Viborg. Det samlede elevantal er på 3—4 000 om året. Skolerne ledes dels af statsprøvede musikpædagoger, dels af universitets- eller seminarieuddannede

lærere med musik som speciale. Undervisningen foregår om aftenen, og eleverne betaler et månedligt kontingent, som alt efter undervisningens art ligger mellem 6 og 10 kr.

Den væsentligste undervisning omfatter almindelig korsang med hørelære, men på de fleste skoler bliver der også givet en vis instrumentalundervisning og undervisning i orkesterspil, og endelig har man i de senere år gennemført „lytte s kole“, hvor eleverne gennem foredrag med musikdemonstrationer ved hjælp af grammofon, radio og klaver kan få uddybet deres kendskab til musik.

Der kræves ingen forkundskaber for optagelse i folkemusikskolen, og eleverne kommer fra alle aldersklasser, selvom det største antal er mellem 20 og 35 år.

Folkemusikskolerne har indtil nu arbejdet under meget vanskelige forhold, dels på grund af vanskeligheden ved overhovedet at fremskaffe lokaler, dels som følge af en hårdt anspændt økonomi. Der udbetales et årligt tilskud på 10 000 kr. fra den kulturelle fond til samtlige folkemusikskoler, altså knap 3 kr. pr. elev, og endvidere er der af enkelte kommuner ydet visse tilskud tildels igennem udlån af lokaler, men denne hjælp har ikke kunnet bringe vanskelighederne af vejen. Man har i mange tilfælde gennemført undervisningen med alt for store hold, således at eleverne ikke altid har kunnet få det rette udbytte af undervisningen. Dette sidste gælder især for uddannelsen i instrumentalmusik, hvor det er vanskeligt at gennemføre en effektiv undervisning, hvis holdene omfatter mere end 5 elever.

Kommissionen vil foreslå, at undervisning i instrumentalmusik bliver gjort berettiget til tilskud efter aftenskoleloven, således at den videst mulige dispensationsregel med hensyn til det gennemsnitlige deltagerantal på holdene bringes i anvendelse.

Herved ville formentlig også folkemusikskolerne blive berettigede til tilskud og få stillet lokaler til rådighed. Der vil herved blive skabt en vis basis for, at de musiklokaler, der indrettes i skolerne, virkelig bliver udnyttet, og der vil blive lejlighed til for mange unge, som nu hindres i at dyrke musik på grund af de dermed forbundne udgifter, at følge deres interesse uden uoverstigelige udgifter for dem selv. Når kommissionen mener at kunne stille dette forslag, beror det bl. a. på den værdi, som man mener at måtte tillægge opretholdelsen af de folkelige musiktraditioner.

Man skal endelig henlede opmærksomheden på, at mange af ungdomsforeningerne med held har optaget musikken på deres program, og at denne vej med fordel kan følges i større omfang. Musikken virker i sig selv tiltrækkende på de unge, og gennem et interesseret arbejde vil foreningernes anvendelse af musik og sang kunne bidrage til en god smagsudvikling på dette område,

§ 96. *Problemerne i landkommunerne.*

I de fleste landkommuner vil det imidlertid både være vanskeligt at gennemføre den foreslåede udbygning af sang- og musikundervisningen i folkeskolen og oprettelsen af aftenskolehold og folkemusikskoler. Skolerne er små, og det vil i mange tilfælde være vanskeligt at fremskaffe kvalificerede lærerkræfter. Oprettelse af centralskoler med musiklokaler og anskaffelse af klaver til enhver skole vil dog kunne bøde noget på disse vanskeligheder, og hvis man yderligere gennemfører, at centralskolens musiklokale bruges uden for skoletiden til såvel individuel musikundervisning som til hold under aftenskoleloven, vil der være mulighed for også på landet at skabe et rigt musikliv.

Som det fremgår af ungdomsenqueten, er der mange af de unge på landet, der spiller et instrument uden at have modtaget nogen egentlig undervisning, og dette skyldes først

og fremmest, at de ikke har adgang hertil. For visse kunstnerisk mindre værdsatte, men for friluftslivet og til sangledsagelse udmærket egnede instrumenter (harmonika og visse strengeinstrumenter) er en kvalificeret undervisning sjældent mulig, da der næsten ikke findes lærere heri, men for andre er det først og fremmest det forhold, at musikpædagogerne er koncentreret i visse byer, der gør sig gældende.

Hvis musikpædagogerne må tage ud fra byerne til centralskolerne på landet, vil det medføre alt for store udgifter for aftenskolen, hvis der udover timebetalingen også skal gives dækning for transportudgifter. Giver man derimod den pågældende lærer lejlighed til at give privatundervisning i skolens musiklokale om eftermiddagen, vil der antagelig kunne organiseres et system af vandrelærere, der giver egentlig musikundervisning for videregående elever om eftermiddagen, samtidig med at de leder aftenskolehold om aftenen. Eventuelt kunne man overveje en særlig tilskudsordning til dækning af disse vandrelæreres transportudgifter.

- På grund af vanskeligheden med at fremskaffe tilstrækkelig kvalificerede lærere til at påtage sig undervisningen i musik, vil der i øvrigt i landdistrikterne være betydelige vanskeligheder ved at gennemføre den i § 94 skitserede undervisning i folkeskolen.

Man må derfor søge frem til korledere, der er i stand til at assistere ved undervisningen i folkemusikskolen samt evt. ved undervisningen i folkeskolen. I to folkehøjskoler har man allerede nu indført en uddannelse til korleder — en uddannelse, der svarer til den, der inden for gymnastikken bliver givet delingsførere — og kommissionen skal anbefale, at disse bestræbelser fortsættes i videst muligt omfang, således at der sikres disse korledere den bedst mulige uddannelse, og at de får lejlighed til ikke alene at medvirke i det almindelige, folkelige korarbejde, men også at assistere ved undervisningen i folkemusikskolen og evt. folkeskolen. Desuden gives der på Århus folkemusikskole en særlig læreruddannelse, som vil have betydning i denne forbindelse, og der er i 1940 indført en statsprøve for korledere.

§ 97. *Koncertbesøg, radioaflytning og grammofonpladesamling.*

Ungdommens musikinteresse får, som det bl. a. fremgår af ungdomsenqueten, kun i ringe omfang udtryk i koncertbesøg. Årsagerne hertil er flere. Dels er der kun i begrænset omfang mulighed for at gå til koncert uden for de største byer, dels har kun en lille del af ungdommen haft en sådan lejlighed til at høre levende musik, at det har affødt et ønske om at høre mere.

De fleste lader sig derfor nøje med at lytte til radioens musikprogrammer; og de vil også kunne få en del ud af det, for så vidt som musikken i radioen både med hensyn til programlægningen og udførelsen ofte er af høj kvalitet. Af særlig interesse er ungdomskoncerterne, som gennem deres oplægning og de kommentarer, der gives ved dem, er med til at udvikle lytternes — ikke alene de unge lytteres — musikinteresse og musikforståelse.

Der er imidlertid stor forskel på den musikoplevelse, som radioaflytning eller grammofonanvendelse giver, og den oplevelse, som det er at høre levende musik. Den mekaniske gengivelse betyder altid en forringelse, og forholdene i hjemmet tillader ikke altid en virkelig koncentration om aflytningen. Radio og grammofon kan derfor, hvor værdifulde hjælpemidler de end er, ikke erstatte koncerterne.

Ungdomskommissionen vil i denne forbindelse anbefale, at de unge, der ikke har råd til at købe billetter til de almindelige koncerter, i passende omfang får lejlighed til at købe billetter til nedsat pris eller til at overvære generalprøver på orkesterkoncerter. Man

kunne f. eks. prøve på at gennemføre noget tilsvarende for koncerternes vedkommende, som Dansk Skolescene har gennemført for teatret, således at eleverne fik lejlighed til at overvære koncerter regelmæssigt. Der kunne også være grund til i muligt omfang at støtte operainteressen ved at have et skolescenelignende operaarrangement. I en række kommuner er der allerede gjort forsøg med koncerter for skoleungdommen, men det er vigtigt, at musiklivet bliver placeret som noget på linje med filmen og ikke som noget, man kun undtagelsesvis stifter bekendtskab med.

Man er klar over, at der kan være en del organisatoriske vanskeligheder, og at det vil være yderst vanskeligt at give samtlige unge lejlighed til at følge koncerter, men man mener, at det skulle være muligt — især hvis forslaget om landsdelsorkestre bliver gennemført — at skabe ligeså gode muligheder for ungdommen til at høre koncerter som til at gå i teatret. Det må iøvrigt understreges, at orkesterkoncerter ikke er den eneste anvendelige form, selv om de har en særlig evne til at interessere unge; men der bør også være lejlighed til at høre solistkoncerter og kammermusikkoncerter. I alle tilfælde vil værdien ofte forøges ved, at de unge forberedes og orienteres om musikken.

Desuden må man anbefale dannelsen af ungdomsmusikforeninger, i hvilken forbindelse man kan henvise til foreningen Gymnamusa i København, som arrangerer kammermusikkoncerter for medlemmerne, hvoraf en stor del er gymnasiaster.

En særlig form får musikinteressen, når den giver sig udslag i grammofonpladesamlinger. Denne samleinteresse er meget værd og fører ofte til indgående viden om og forståelse af musik. Både denne hobby og det musikpædagogiske arbejde hæmmes imidlertid af det uheldige forhold, at grammofonplader — i modsætning til alt læseligt — for tiden er underkastet importbegrænsning.

Kapitel 19.

Forskellige former for **hobby virksomhed**.

§ 98. *Hobbyvirksomhedens betydning.*

Ordet hobby, som er lånt fra engelsk, anvendes i daglig tale om en form for fritidsbeskæftigelse, der omfattes med en ganske særlig interesse. I snævrere forstand bruges det dog først og fremmest om de fritidsinteresser, der får udtryk i en udtalt selvvirksomhed med manuelt præg, og som almindeligvis dyrkes under private former, ofte som en del af hjemmelivet. Vigtige eksempler er kvindeligt håndarbejde, husflid, kunstudøvelse og samleinteresser.

Som omtalt i kapitel 2 var håndarbejdet og husfliden i bondesamfundet og også i nogen grad i købstæderne væsentlige bibeskæftigelser i hjemmet. Disse fritidssysler indgik som et naturligt led i hjemmets arbejde, og smukt udskårne og dekorerede brugsgenstande af forskellig art, som man endnu i vore dage kan finde i bondehjemmene, vidner om den trang, der har været til at få bragt glæde og skønhed ind i hverdagslivet. Bønderne søgte gennem disse husflidsarbejder, hvad enten det var vævninger eller manglebrætter, udløsning for deres fantasi og skønhedssans.

Efterhånden som industrialiseringen skred frem, og samfundet ændredes fra at være overvejende landbopræget til at blive mere bypræget, forsvandt denne form for almuehusflid. En ting, der før i tiden blev tilvirket ved husflid, og som på et senere tidspunkt blev fremstillet af en håndværker, er i vore dage underkastet en ganske anden produktionsproces. Husflidsarbejderen fremstillede selv sit arbejde, som han ønskede det, mens håndværkeren ofte udførte det på bestilling. Både husflidsarbejderen og håndværkeren arbejdede imidlertid med genstanden lige fra den første grove forarbejdning til den detaljerede fuldførelse, hvad der i sig selv skabte en arbejdsoplevelse. Den moderne industriarbejder udgør derimod et led i en mekaniseret masseproducerende virksomhed, der ifølge sin natur ikke giver den enkelte mulighed for samme selvstændige aktivitet som husflidsarbejdet eller det egentlige håndværk.

Den del af ungdommen, som i 14—15 års alderen oplever den bratte overgang fra skoletiden med dens afvekslende indhold af skolearbejde og leg til det forcerede og ofte ensformige arbejdsliv, lider utvivlsomt ofte under savnet af en arbejdsoplevelse af den type, som man havde i husflidens og det gammeldags håndværks dage. Her kan en hobbypræget fritidsvirksomhed sætte ind og give unge lejlighed til udfoldelse af de evner og den energi, som de måske ikke finder anvendelse for på arbejdspladsen.

Mange af de unge, der gennemgår en videregående skoleuddannelse end folkeskolens, løber på den anden side en vis risiko for overdreven specialisering og ofte også for at blive isoleret fra andre ungdomsgrupper. Hvis disse unge vælger en hobby uden for det område, der hører til det daglige arbejde, vil denne kunne virke som modvægt til speciali-

seringen og derved give sin udøver en rigere og bredere oplevelse af tilværelsen, hvad der er af stor betydning, ikke mindst for ungdommen.

Hobbyvirksomheden lærer de unge at koncentrere sig om og arbejde selvstændigt med en eller anden overkommelig opgave, og glæden over at have løst en sådan opgave eller at have nået et bestemt mål gennem frivilligt, selvstændigt arbejde er en vigtig faktor ved karakterdannelsen. Det er i og for sig underordnet, om resultatet af hobbyvirksomheden bliver et mesterstykke. Det væsentlige ligger i glæden ved at skabe.

Der findes en lang række arter af hobbyvirksomhed, der spænder lige fra samlen på mærkelige ting til målbevidst kunstudøvelse. De forskellige sysler imødekommer forskellige individuelle behov og kan hver på sin måde virke udviklende.

Således kan for eksempel en frimærkesamling ikke alene give den tiårige den umiddelbare besidderglæde, men også nogen historisk viden og et vist geografisk begreb, der kan udvikle sig til interesse for de pågældende lande. Den 16—17-årige får måske gennem frimærkesamlingen udløsning for en vis trang til selvstændigt, systematisk arbejde og bringer ham muligvis gennem bytteforbindelser i kontakt med udlandet.

Kunstudøvelse, f. eks. maling, kan for een person betyde, at han eller hun får lejlighed til at udøve og udvikle kunstneriske anlæg, som ellers ikke ville have fundet udtryk; en anden, som ikke i samme omfang besidder slige evner, kan få sin iagttagelsesevne og kunstforståelse udviklet. For mange vil det også gælde — måske uden at de ved af det —, at kunstudøvelsen giver dem afløb for følelser, som de ellers ikke kunne udtrykke.

Hobby virksomheden får som omtalt størst værdi, når den på naturlig måde opfylder en række behov, der ellers ikke ville blive tilfredsstillet. Valget af hobby er derfor af stor betydning. I de fleste tilfælde vil dette valg naturligvis bero på en umiddelbar interesse for det pågældende område, men en del unge har kun i mindre omfang bevidste interesser.

En del former for hobbyvirksomhed udøves eller kan udøves i hjemmene. Mens industrialiseringen og den dermed følgende tilbagetrækning af arbejdsfællesskabet har løsnet nogle af de bånd, der tidligere holdt familien sammen, er en mere udbredt hobbyvirksomhed i hjemmet en af de faktorer, der kan virke i modsat retning. Hjemmelivet vil derfor være tjent med, at forældrene opmuntrer børnenes og de unges hobbyprægede sysler. Forældrenes interesse eller opmuntring vil også være af stor værdi for barnet selv, idet den udvikling af en selvstændig interessebetonet fritidsvirksomhed, der gerne skal foregå, inden den unge kommer ud i erhvervslivet, derved fremmes. Desuden vil forældre og børn ofte kunne mødes netop i de hobbybetonede fritidsinteresser, som derved kan bidrage til forståelsen mellem generationerne.

Forældrenes medvirken bør ikke mangle, selvom det kan forudses, at interessen for hobbyen bliver af kortere varighed. Ved at kvæle et initiativ fra barnets eller den unges side risikerer man at skade udviklingen til selvstændighed og virkelyst. Omvendt kan kontakten mellem forældre og børn sikre, at den unges interesser fordeles over flere felter, og dermed blive en garanti for, at den enkelte hobby ikke opluger alt andet.

Ikke blot hjemmet, men også folkeskolen, eksamensskolerne, ungdomsskolerne og andre institutioner, som har berøring med ungdommen, spiller en rolle for den indstilling, som de unge får overfor hobbyvirksomhed.

I folkeskolen foregår påvirkningen ikke alene gennem fag som tegning, håndarbejde, sløjd og småsløjd, men til en vis grad også gennem den almindelige undervisning af børnene, hvorved man ifølge folkeskolelovens formålsparagraf blandt andet søger at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner og styrke deres karakter.

Der skal efter folkeskoleloven af 18. maj 1937 gives undervisning i tegning og for pigernes vedkommende yderligere i håndgerning på alle alderstrin.

I de første fem skoleår kan småsløjd, sløjd og skolehavegerning optages på undervisningsplanen, men sløjd er først obligatorisk undervisningsfag — og kun for drenge — i det sjette og syvende skoleår.

Eksamensmellemskolen har ligeledes tegning og for pigerne yderligere kvindeligt håndarbejde blandt de obligatoriske fag. Undervisningen i sløjd „eller andet legemsarbejde“ for drenge er derimod ikke obligatorisk, men bør finde sted, hvis de fornødne lærerkræfter findes, og forholdene ivotrigt tillader det. Faktisk gives der dog undervisning i sløjd i de fleste eksamensmellemskoler.

Ved siden af den egentlige skoleundervisning gives der i nogle kommuner eleverne lejlighed til at deltage i forskellige fritidshold udenfor skoletiden (jfr. kapitel 8).

Denne fritidsvirksomhed er for hobbyområdets vedkommende organiseret på forskellige måder. Således giver man nogle steder frivillig undervisning i hobbyprægede fag som træsløjd, metalsløjd og løvsavsarbejde. Andre steder stiller skolen hobbyværksteder til rådighed og giver børnene lejlighed til frit, men under tilsyn og vejledning af en lærer, at virke med de ting, der har deres særlige interesse.

For børn i skolealderen er der desuden efter forsorgsloven oprettet fritidshjem og fritidsklubber, hvor husflid og anden hobbyvirksomhed spiller en væsentlig rolle.

I ungdomsskolen for ufaglærte kan undervisning bl. a. omfatte håndarbejde, sløjd (træsløjd og metalsløjd) og husflid, ligesom der til undervisningen i alle fag, hvor det naturligt kan ske, skal være knyttet øvelser bl. a. i dagliglivets tegning.

Endvidere kan man i denne forbindelse nævne, at der i en del ungdomsklubber er indrettet værksteder (jfr. kapitel 7), hvor der er mulighed for at beskæftige sig med en række forskellige hobbies, og at en del af de foreninger for ungdommen i alderen op til 18 år, hvis hovedvirksomhed ligger inden for friluftslivet, giver deres medlemmer lejlighed til hobbyvirksomhed i vintermånederne.

§ 99. Husflid og sløjd.

Af ungdomsenketen fremgår det, at knapt 8 pct. af de unge mænd angav husflid eller sysler, der kan sidestilles med dette begreb, blandt de to vigtigste interesser i fritiden. For kvindernes vedkommende var den tilsvarende procent under 1.

Man kan ikke direkte af disse tal slutte noget om, hvor stor en del af de unge, der i det hele taget beskæftiger sig hermed i fritiden. Det er dog klart, at det drejer sig om betydeligt flere end dem, der har angivet disse hobbyformer som hovedinteresse.

Husflid uden nærmere oplysning om beskæftigelsens art repræsenterer lidt over halvdelen af de nævnte tilfælde. Til denne gruppe medregnes imidlertid en række hobbyformer, som vel ikke er husflid i snævrere forstand, men er beslægtet hermed, fordi interesserne kræver en skabende selvvirksomhed. Fritidsinteresser som radioteknik og mekanik nævnes hver for sig af ca. 1 pct. af de unge mænd, og desuden blev der nævnt modelflyvning, sløjd, modelskibsbygning, motorer og bogbinding samt en snes andre beskæftigelser.

Motiverne til egentlig husflidsvirksomhed har ændret sig væsentligt siden almuehusflidens dage. Mens det dengang først og fremmest var af betydning, at den enkleste — og af økonomiske grunde eneste overkommelige — måde at få sine brugsgenstande var selv at tilvirke dem, er det økonomiske moment i vore dage trængt i baggrunden. De fleste varer er i dag billigere og bedre end tilsvarende hjemmelavede, og selv når udgiften til

materialer er en hel del lavere end prisen på den færdige ting, vil besparelsen ved husfliden indbringe en meget beskedent timeløn.

Husflidsvirksomhed som fritidsbeskæftigelse tilfredsstillende imidlertid et behov for selvstændig skaber og giver herigennem en umiddelbar glæde, som er af stor betydning for udbyttet af fritiden. Desuden har husflidsarbejde væsentlig opdragende virkning på børn og unge, fordi det for at nå frem til vellykkede frembringelser er nødvendigt at tilrettelægge arbejdet med omtanke, ligesom husflidsudøveren lærer at bruge sine teoretiske kundskaber til løsning af mere udviklede praktiske opgaver. Herved udvikles ikke blot selvstændigheden, men den unge får mulighed for at erkende, at teori og praksis ikke er to skarpt adskilte områder, men står i et nært indbyrdes forhold, ligesom respekten for manuelt arbejde, ikke blot for egne, men også for andres frembringelser, udvikles gennem husflidsvirksomhed.

En af de mest yndede og udbredte husnidsbeskæftigelser er træsløjd. Gennem folkeskolens undervisning i sløjd, der som anført foran kun er obligatorisk for drengenes sjette og syvende skoleår, kan der gives stødet til en frugtbar selvvirksomhed i fritiden. De pædagogiske tanker, der har ligget bag indførelsen af sløjdundervisningen, lægger da også mere vægt på fagets alment udviklende og opdragende betydning for ungdommen end på det „nyttige“ ved at „uddanne“ eleverne til selv at kunne fremstille forskellige genstande i træ. Af bekendtgørelsen om målet for folkeskolens undervisning fremgår det dog først og fremmest, at sløjdundervisningen skal tilsigte at give eleverne øvelse i brugen af det almindeligste værktøj til træsløjd og fremstilling af enkle genstande.

Folkeskolens sløjdundervisning vil således være præget af to delvis modstridende pædagogiske hensyn. På den ene side lægger man vægt på indøvelse af de elementære regler for brug af værktøjet og på opøvelse til præcision og orden, på den anden side på udviklingen af elevernes selvstændighed og arbejdslyst, deres respekt for håndens arbejde og deres interesse for fornøjelige fritidsbeskæftigelser.

Det er utvivlsomt vanskeligt at finde den rette balance mellem disse hensyn, og faget fremtræder sikkert for mange skolebørn så systematiseret og ordensbetonet, at deres glæde ved at skabe noget med deres hænder går tabt. Det synes at være en udbredt iagttagelse, at skolebørnene går ind til det nye fag med stor forventning, men meget hurtigt skuffes og trættes af det. Den lyst, hvormed børnene går i gang med sløjd, er imidlertid et meget værdifuldt udgangspunkt for skolens arbejde. Mange lærere er klar over dette forhold og arbejder på at lade det lystbetonede element blive så fremtrædende som muligt i sløjdundervisningen. En lang række tekniske problemer lægger imidlertid hindringer i vejen herfor, og de hænger bl. a. sammen med den store klassekvotient. Det forhold, at de større elever ofte fremstiller praktiske og smukke ting efter eget valg, viser imidlertid, at målet kan nås.

Der må efter kommissionens mening lægges vægt på, at skoleundervisningen i sløjd i så høj grad, som det er muligt, uden at de pædagogiske mål iøvrigt forflygtiges, lægges an på hobbypræget basis. Man vil desuden understrege den mulighed for at udvikle elevernes æstetiske sans, som sløjdundervisningen giver.

Også i ungdomsskolen kan der som omtalt gives undervisning i husflid og sløjd, og lignende synspunkter, som er fremført for børneskolens sløjdundervisning, kan gøres gældende her.

Det frie arbejde på dette område er organiseret gennem Dansk Husflidsselskab, der omfatter omkring 500 lokale husnidsforeninger og husflidsskoler. Husflidsselskabet ejer Kerteminde højskole, hvor det er hensigten at uddanne ledere til husflidsarbejdet. Sel-

skabets organ, Dansk Husflidstidende, indeholder udover det egentlige foreningsstof artikler med anvisninger og modeller for forskelligt husflidsarbejde. Den organiserede husflidsbevægelse gør sig især gældende på landet, og der er navnlig i Nordjylland og på Fyn stor tilslutning til arbejdet. De lokale foreninger opretter og driver værksteder (husflidsskoler), hvor de lærere, der er knyttet til foreningerne eller skolerne, forestår forskellige kurser og giver vejledning.

Selvom husflidsforeningerne optager medlemmer i enhver alder og således ikke er egentlige ungdomsforeninger, er hovedparten af deltagerne i arbejdet unge mænd, hvorfor arbejdet fra lærernes side almindeligvis er tilrettelagt som et ungdomsarbejde. Virksomheden har i modsætning til tilsvarende virksomhed i Sverige og Norge normalt ikke salg for øje, men foregår som ren fritidsbeskæftigelse.

Husflidsbevægelsen støttes af det offentlige dels ved direkte statstilskud, der i finansåret 1950—51 udgjorde 52 350 kr., hvoraf 50 000 kr. tilfaldt Dansk Husflidsselskab, dels efter tilskud gennem aftenskolen regler. I nogle kommuner har man lejlighed til at benytte sløjdlokalerne i de kommunale skoler som husnidsværksteder, men omkring 100 husflidsforeninger har dog egne bygninger.

Det er ungdomskommissionens opfattelse, at der udover de værksteder, som drives af husflidsforeningerne, er behov for værksteder, der giver ungdommen mulighed for hobbyvirksomhed, særligt sløjdsale og værksteder til metalsløjde, og dette gælder særligt i byerne, hvor husflidsforeningerne spiller en mindre rolle. Endvidere er der behov for lærere, som ikke alene kan give egentlig undervisning i husflid og sløjde, men også individuel vejledning for unge, der driver mere selvstændigt hobbyarbejde. Aftenskolen og ungdomsskolen giver ganske vist rig adgang til at deltage i undervisning i hobbyprægede fag, men mange unge vil have større interesse i og udbytte af at deltage i hobbyvirksomhed, hvor opgaver og arbejdsfelt er helt selvvalgte, og hvor lærerens opgave bliver at give individuel undervisning, som svarer til hver enkelts behov. Undervisningselementet bliver på ingen måde mindre, men den unge vil ikke i samme grad føle sig spændt inde i en bestemt ramme. Der er for kommissionen ingen tvivl om, at de pædagogiske resultater ved dette arbejde vil stå på højde med de resultater, der opnås ved almindelig undervisning, og at de to undervisningsformer hver for sig passer godt til en del af ungdommen og derfor må kunne eksistere side om side. Tendensen inden for aftenskolen går da også i denne retning.

En af de særlige vanskeligheder, der gør sig gældende ved en fritidsvirksomhed på dette område, er, at man ikke let kan anvende de sløjdlokaler, der findes på skolerne, eller som skal indrettes ifølge folkeskoleloven. Formanden for Dansk Husflidsselskab, arkitekt *Svend Møller*, har udtrykt det sådan overfor kommissionen: „Det er ikke let at være fælles om afbenyttelse af samme værksted, særlig ikke hvis det drejer sig om et værksted, der hører til folkeskolen og står under den ansvarlige lærers beskyttelse, og som så benyttes af fremmede mennesker om aftenen. For husflidens vedkommende er egne værksteder absolut at foretrække.“

På længere sigt må man derfor ønske, at de kommunale ungdomsudvalg kunne forestå opførelse, indretning og administration af hobbyværksteder, såvidt muligt i samarbejde med de lokale hobbyorganisationer, deriblandt husflidsforeningerne. I mange kommuner vil det være muligt at indrette disse værksteder i bestående bygninger, særlig sognegårde, og ved opførelse af nye sognegårde må der sørges for indretning af tidssvarende værksteder. Såvidt muligt burde disse værksteder være forbeholdt hobby- og husflidsarbejdet.

Foreløbig vil denne udvej dog næppe stå åben, og man kunne som en midlertidig ordning tænke sig, at sløjdlokalene forsynedes med to sæt værktøj, et for børneskolen og et for fritidsvirksomheden og aftenskolen.

§ 100. Håndarbejde.

Den vigtigste kvindelige fritidssyssel er uden tvivl håndarbejdet. Halvdelen af de unge kvinder, der deltog i ungdomsenqueten, har nævnt den som fritidsinteresse, og ved gallupundersøgelsen, som refereres i bilag 2, nævnede ikke mindre end 92 pot. af de unge kvinder strikning som hobby.

Disse forhold er i nogen grad udtryk for en kulturtradition, der henviste kvinden til hjemmets sysler. Efterhånden som de opgaver, der løstes indenfor hjemmets fire vægge, svandt ind i antal og mangfoldighed, kom madlavning og håndarbejde til at spille en forholdsvis større rolle. Syningen, d. v. s. broderiet, blev i visse kredse anset for den eneste helt passende kvindelige fritidssyssel.

I vore dage indtager håndarbejdet en noget anden plads. Broderiet, der så at sige altid havde udsmykningsformål, er trådt i baggrunden, og strikning og anden tilvirkning af beklædningsgenstande er kommet i første række, uanset at der består lette muligheder for at erhverve dem ved køb. En fritidssyssel af samme art som andre er håndarbejdet dog ikke blevet. Dertil er det direkte nyttige element for fremtrædende i det. I modsætning til, hvad tilfældet normalt er ved husfliden, er det muligt f. eks. ved strikning at tilvirke genstande af samme kvalitet som dem, man køber, samtidig med at man får dem billigere — idet ens eget arbejde dog ikke bliver særlig godt aflønnet. Dertil kommer, at man kan give udtryk for sin egen personlige smag på et vigtigt område. Håndarbejdet spænder også over en lang række forskellige sysler — lige fra stopning af strømper, som næppe vil blive medregnet blandt fritidsinteresserne, til næsten rent hobbyprægede beskæftigelser som f. eks. knipling.

Mange kvinder — navnlig blandt de unge — har arbejde udenfor hjemmet, og langt de fleste har underordnede, ufaglærte stillinger, hvor arbejdet er mekaniseret og ensformigt. For kvinderne er en fritidssyssel, hvor man ser resultater, derfor meget væsentlig. Den vil kunne dække behovet for selvvirksomhed og for at føle skaberglæde.

Undervisningen i håndgerning, som optager en væsentlig plads på timeplanen for alle klassetrin i folkeskolen og for de fleste skoleformer for ungdommen, må efter kommissionens mening tage sigte på dette. Det er vigtigt, at børnene og de unge lærer håndarbejdets teknik, men det bør ske på en sådan måde, at der vises vej til arbejdslyst og skaberglæde. Det er kommissionens indtryk, at man mange steder forstår dette, men at man også en del steder arbejder efter planer, som ikke kan give de samme gode resultater. De muligheder, som håndgerningsundervisningen frembyder for at give børnene og de unge sans for form, farvesammensætning og mønstre, for stil og for kulturtradition, benyttes utvivlsomt også i meget forskellig grad af forskellige lærerinder.

Kommissionen vil anbefale bestræbelser i retning af at lade de former for håndarbejde, hvor skaberglæden kan blive mest intens, deriblandt syning af egne klæder, få den altovervejende plads i undervisningen og af i så høj grad som muligt at indføre teoretisk stof, der kan fremme smagsudviklingen og understrege kulturtraditionerne i håndarbejdet. Man vil endelig anse det for ønskeligt, om der under skolernes fritidsvirksomhed (jfr. kapitel 8) blev oprettet hold i f. eks. kludeklip, stoftryk, vævning og lignende kunstnerisk- og hobbyprægede former for håndarbejde. I håndgerningsundervisningen kunne man tilskynde eleverne til at deltage i disse stærkt smagsudviklende sysler.

Indenfor ungdomsundervisningen er tilsvarende bestræbelser vidt fremskredne bl. a. på grund af det arbejde, der er udført af institutionen Højskolernes Håndarbejde, og man kan også pege på virksomheden indenfor Selskabet til Håndarbejdets Fremme. Der er herved gjort en omfattende indsats for at forny værdifulde traditioner indenfor håndarbejdet og for at fremme udviklingen af en god smag på dette område.

§ 101. *Kunstneriske fritidssysler.*

En egentlig kunstnerisk fritidssysel blev ved ungdomsenqueten nævnt af godt 5 pct. af mændene som en af de to vigtigste fritidsinteresser, mens det tilsvarende tal for kvinderne var 4 pct. De interesser, der blev nævnt, omfattede tegning, maling, porcelæns-maling, skilteskrivning, dekorationsarbejde, farveklip og modelering.

Den gruppe unge, der i større eller mindre omfang beskæftiger sig med noget sådant i fritiden, er dog formentlig større, idet det kun er de vigtigste interesser, der er blevet registreret ved enqueten, og kunstneriske interesser skal utvivlsomt være meget stærke for at blive nævnt, fordi de unge synes, at det virker lidt indbildsk at nævne dem. Hvis man sammenligner de anførte tal med tallene for de unge, der har angivet musikudøvelse som hovedinteresse, ser man, at også denne sidste gruppe omfatter 4—5 pct. af ungdommen. Derimod udøver 20—30 pct. af ungdommen faktisk musik eller sang.

Der er ikke stillet tilsvarende spørgsmål vedrørende den faktiske kunststudøvelse, men tallene for musikken viser, at man ikke kan slutte for meget af tallene for de angivne interesser. Ved den i bilag 2 refererede gallupundersøgelse, hvor man direkte spurgte pågældende, om de havde en fritidsbeskæftigelse (hobby), svarede kun 2 pct. med at angive et område, der faldt indenfor det kunstneriske, men tallene iøvrigt synes at vise, at svarene på dette spørgsmål ikke er afgivet på en sådan måde, at man kan betragte besvarelsen som udtømmende.

Det er imidlertid sådan, at mange, som har lyst til amatørvirksomhed inden for gruppen tegning, maling, modelering o. s. v., enten ikke tør gå i gang eller beskæftiger sig med det halvt i smug. Dels skyldes dette sikkert angst for at blive beskyldt for at have kunstnerdrømme, dels mangler de fleste mulighed for at få råd og vejledning. Tegning, maling og modelering spiller nemlig, som man ved, en fremtrædende rolle i barnets verden. Den iver og glæde, hvormed et barn giver sig i kast med disse sysler, er udtryk for de stærke behov, barnet har for at gengive sine indtryk og for at udfolde sin fantasi, og det fremhæves fra børnepsykologisk side, at barnets beskæftigelse med tegning og lign. imødekommer behov i forbindelse med forstands- og følelsesliv, ligesom denne virksomhed utvivlsomt er væsentlig for udviklingen af barnets evne til at iagttage og opleve.

Denne trang til at skabe og gengive ved hjælp af farver eller modelervoks er i reglen stærkt udviklet inden skolealderen og vedvarer oftest gennem det meste af skoletiden, hvor interessen kan få ny næring gennem tegneundervisningen. Drengenes fri tegning i skolealderen er hovedsagelig inspireret af mekanik, for eksempel flyvemaskiner, tog, automobiler, mens pigebørn oftest tegner personer.

Imidlertid aftager interessen for tegning og maling ret pludseligt, når den voksende selvkritik, der udvikles i pubertetsårene, begynder at gøre sig gældende. Den opgives ofte under indtryk af den glatte og formelle teknik, der præger reklametegninger, illustrationer og serier i dag- og ugepressen, og som de unges egne frembringelser ikke kan nå på højde med.

Behovet for at udtrykke sig gennem form og farve ophører imidlertid ikke med den mere modne alders indtræden, selv om det som oftest fortrænges ved misforstået selvkritik og mangel på indre sikkerhed, og udbyttet af kunstudøvelse som hobby er ikke afhængigt af de kunstneriske anlæg. Selve beskæftigelsens karakter medfører, at man ikke stræber efter en kunstnerisk position, endsige „uddanner sig“ til kunstner. Man vil gennem opøvelse nå frem til en vis teknik i sine frembringelser, men amatøreren får uden tvivl størst glæde af sin virksomhed, hvis den forbliver en fornøjelig fritidsudnyttelse.

Man må desuden fremhæve disse beskæftigelses betydning for den almindelige kunstforståelse, ikke blot hos amatøreren selv, men i videre kredse. Den unge opnår en mere direkte indlevelse i kunstens verden med dens specielle problemer ved selv at få kunstnerens værktøj i hånden. Han får bedre forudsætninger for at betragte et kunstværk og forstå, hvad kunstneren har villet med det. Amatøren vil også gennem sit arbejde med kunstens problemer blive bedre rustet til at drage nytte af museer og udstillinger.

Det er derfor kommissionens opfattelse, at en større udbredelse af kunstudøvelse som hobby vil gavne den gode professionelle kunst. Ved udviklingen af kunstforståelse og sikker smag hos ungdommen forsvinder den dårlige eller rentud bedrageriske „kunst“'s muligheder for at gøre sig gældende, mens interessen for den værdifulde kunst øges.

En væsentlig betingelse for at få udbytte af en kunstnerisk hobby er imidlertid et vist elementært grundlag. Alt for ofte tabes interessen for en eller anden hobby efter kort tids forløb, fordi begynderen dels ikke er klar over, hvilke forudsætninger den kræver, dels stiller for store forventninger til resultatet af virksomheden.

Allerede gennem skolens tegneundervisning skulle der være mulighed for at skabe et stabilt grundlag for en frugtbar hobbyvirksomhed inden for tegningens og malingens område. Undervisningen havde tidligere som hovedformål at søge at udvikle børnenes evne til at give en tro gengivelse af en forelagt fortegning eller en opstillet rumlig model, hvor perspektivtegningen var det væsentligste. I de senere år er der imidlertid foregået en rig udvikling inden for dette fag. Selv om plantegningens og perspektivtegningens teknik er det grundlæggende i tegneundervisningen, er man efterhånden nået til den erkendelse, at der ikke skal lægges for megen vægt på denne del af faget, men at undervisningen også skal lægges an på at give børnene lejlighed til at udtrykke personlige oplevelser, hvorved der imødekommes en række psykiske behov, hvorimod det må være mindre afgørende, om børnenes fremstilling er nøjagtige gengivelser af fortegninger og modeller. Denne udvikling i faget kommer til udtryk i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 29. februar 1940 om optagelsen, undervisningen og de afsluttende prøver på seminarierne, hvor det af § 22 fremgår, at man søger at uddanne seminarieeleverne til ved tegneundervisningen i barneskolen at tage behørigt hensyn til børnepsykologiske erfaringer og æstetiske krav. Endvidere fremhæves tegning som hjælpefag gennem fagillustrationer, særlig kridttegning.

I den betænkning vedrørende ændring af uddannelsen for lærere og lærerinder i folkeskolen, som er afgivet i 1951 af seminariekommisionen, fremhæves (side 101—103) den udvikling, der er foregået med undervisningen i tegning i folkeskolen. Den hidtidige udviklingslinie betegnes som stærkt positiv, men seminariekommisionen fremhæver, at det må være muligt at nå videre endnu. Således ønsker man at bibringe seminarieeleverne de kunstneriske grundbegreber i den bildende kunst i samme omfang, som det er muligt på litteraturens område, hvorved de får betingelser for at udvikle sig videre og kan virke inciterende på fremtidige elever i folkeskolen.

Ungdomskommissionen anser den indstilling, som seminariekommisionen lægger for dagen, for et godt udgangspunkt for tegneundervisningen, således at den kan støtte

børnenes og de unges frie skaberi og dermed virke som inspiration for nutidig og fremtidig hobbyvirksomhed.

Folkeskolens undervisning bør derfor ikke blot omfatte egentlig tegning, men også brugen af farver, og det må desuden være en naturlig opgave for tegneundervisningen at give eleverne i de ældre årgange af den undervisningspligtige alder en vis indføring i kunsthistorien og orientere dem om, eksistensen af de forskellige teknikker indenfor den bildende kunst. En uddybning heraf vil kunne ske på fritidsholdene (jfr. kap. 8).

Lignende synspunkter bør efter kommissionens opfattelse lægges til grund for undervisningen og fritidsvirksomheden i andre skoleformer, f. eks. ungdomsskolen, efterskolen og højskolen.

Der er næppe mulighed for at føje andre grene af kunsten ind i skolernes undervisning. Værdifulde arbejdsformer som modelering, pottemageri, farveklip, linoleumstryk på papir og stof m. m. vil derimod kunne tages op i skolernes fritidsvirksomhed. '

For unge udover skolealderen er der forskellige muligheder for at modtage undervisning i kunststudøvelse, og heriblandt må nævnes de i dag- og ugepressens annoncespalter hyppigt forekommende brevskeoler i tegning og (i mindre omfang) i maling. Princippet heri er, at eleven fra skolen får tilsendt et undervisningshæfte, der indeholder instruktioner og en række opgaver, som kan løses efter studium af det pågældende hæfte. Eleven sender de i opgaverne anbefalede tegninger til skolen, hvorfra de med lærerens bemærkninger tilbagesendes eleven sammen med det følgende instruktionshæfte. Kommissionen skal ikke udtale sig om den pædagogiske værdi af denne undervisning, men ønsker at bemærke, at den formentlig alene er egnet til at give en rent teknisk færdighed og ikke til at vejlede unge, der ønsker at dyrke tegning for deres fornøjelses skyld. Disse kurser ligger desuden i et ret højt prislag, og når de alligevel søges, må det tages som udtryk for, at der er et stort udækket behov for undervisning og vejledning på dette område.

Tegning, maling og modelering dyrkes imidlertid også i et vist antal sammenslutninger af amatørkunstnere, og dette antal synes at være taget til i de senere år.

Disse sammenslutninger er kun sjældent begrænset til ungdommen, hvorimod der findes flere former for amatørkunstforeninger, hvor såvel unge som ældre optages. Da der ikke findes nogen opgørelse over antallet af sådanne foreninger og deres medlemstal, er det vanskeligt at udtale sig om, hvilken rolle organisationerne spiller for amatørkunstnerne blandt de unge. Der er dog ingen tvivl om, at disse amatørsammenslutninger har stor værdi, både fordi der gennem dem bliver øvet en betydelig indsats for at vække og fremme interessen for kunst i bredere grupper af befolkningen, og fordi den aktive kunststudøvelse gennem fællesskabet med ligesindede kan få mulighed for at udvikle sig og derved få større udbytte af sin fritidsvirksomhed.

Arbejdet giver sig bl. a. udslag i udstillinger og i etablering af kursus og instruktioner for medlemmerne. Der er nemlig ikke tilnærmelsesvis de samme muligheder for at få en nogenlunde billig undervisning på dette område, som der f. eks. er på musik- og sangudøvelsens område. Der er derfor fra en del sammenslutninger udgået initiativ til at arrangere skoler eller kursus i tegning, maling og modelering udelukkende for medlemmerne eller til at få oprettet kurser i tilknytning til aftenskoleundervisningen.

Mens den almindelige aftenskoleundervisning omfatter fag, der enten er praktisk betonet eller nærmest er en fortsættelse af folkeskolens undervisning, deriblandt tegning, maling og modelering, åbner aftenskolelovens § 10 mulighed for undervisning, herunder øvelser og foredrag, alene i kulturelle eller samfundsmæssige emner. Denne undervisningsform, der som tidligere nævnt benævnes aftenhøjskolen, muliggør en undervisning af høj

kvalitet i tegning, maling og skulpturkunst, hvor teoretisk, kulturbetonet arbejde er forbundet med praktiske øvelser.

Det er kommissionens indtryk, at de forskellige amatør-sammenslutninger ikke i tilstrækkeligt omfang har været opmærksom på de muligheder for at få offentlig støtte til undervisning i kunstudøvelse, som åbnes gennem aftenskoleloven.

Det kunne tænkes, at man fra forskellig side ville indvende imod en sådan virksomhed, at den ville tjene til at uddanne „trommesalsmalere“, som ødelagde markedet for de virkelige kunstnere, eller at den gav deltagerne en ulykkelig tro på egne evner. Kommissionen anser ikke denne fare for at være aktuel. Dels lægger man vægt på, at en sådan undervisning ville fremme den almindelige kunstforståelse og dermed skabe basis for en udvidelse af kunstmarkedet, dels mener man, at de kunstnere, der vil blive beskæftiget som lærere ved denne undervisning, selv vil være i stand til at fastholde amatørlinien.

Kapitel 20.

Idrætten.

§ 102. Idrætsudøvelsens omfang.

Idrætten hører til de mest betydende blandt ungdommens fritidsinteresser. Således angav ikke mindre end ca. 30 pct. af de unge mænd og ca. 18 pct. af de unge kvinder, der udspurgtes ved ungdomsenqueten, at have sportsudøvelse som hovedinteresse, og mange af de unge var medlemmer af gymnastik- og idrætsforeninger. Det fremgår af nedenstående tabel, at det for de ugiftes vedkommende drejer sig om mellem en fjerdedel og tre fjerdedele af de unge. Tallene for de gifte er en hel del lavere, navnlig for kvinderne.

Procentdel af de unge, der var medlemmer af gymnastik- og idrætsforeninger. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder	mænd	kvinder
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
ugifte u. 20 år	47	27	51	33	66	65	59	58
ugifte o. 20 år.	40	27	46	35	74	65	69	50
gifte.	33	8	31	12	47	34	33	24

Da man videre undersøgte den faktiske idrætsudøvelse, viste det sig, at 65—85 pct. af de unge enten drev idræt eller havde gjort det. En nærmere analyse af dette forhold er foretaget i nedenstående tabel. Tallene afviger på visse steder fra de i Den danske ungdom offentliggjorte, hvad der skyldes korrigerings af mindre unøjagtigheder.

Fordeling af de unge efter, om de driver eller har drevet idræt. Ungdomsenqueten.

	Mænd			Kvinder		
	ugifte		gifte	ugifte		gifte
	u. 20 år	o. 20 år		u. 20 år	o. 20 år	
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Hovedstaden:</i>						
driver idræt nu.	55	40	28	40	36	13
driver ikke idræt nu, men har gjort						
det før.	27	43	55	33	41	52
har aldrig drevet idræt*).	18	17	17	27	23	35

*) Bortset fra den obligatoriske idræt i skolen.

	Mænd			Kvinder		
	ugifte		gifte	ugifte		gifte
	u. 20 år	o. 20 år		u. 20 år	o. 20 år	
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
<i>Provinsbyer:</i>						
driver idræt nu	59	44	27	42	41	15
driver ikke idræt nu, men har gjort det før	22	35	52	34	39	62
har aldrig drevet idræt*).	19	21	21	24	20	23
<i>Stationsbyer:</i>						
driver idræt nu	57	49	...	53	35	23
driver ikke idræt nu, men har gjort det før	19	32	...	29	43	47
har aldrig drevet idræt*).	24	19	...	18	22	30
<i>Sognekommuner:</i>						
driver idræt nu	54	48	25	55	43	14
driver ikke idræt nu, men har gjort det før	22	27	45	25	37	57
har aldrig drevet idræt*).	24	25	30	20	20	29

*) Bortset fra den obligatoriske idræt i skolen.

Det fremgår af tabellen, at antallet af idrætsudøvere er særlig stort blandt de ugifte under 20 år, og da der allerede af denne aldersgruppe er omkring en fjerdedel, der angiver, at de har drevet idræt før, må frafaldet ske tidligt i ungdomsårene.

Antallet af unge, der aldrig har drevet idræt, og — tør man vel formode — aldrig kommer til det, var i hovedstaden størst for kvinderne og i sognekommunerne for mændene. De forskelle i den andel, der aldrig har dyrket idræt, der kan konstateres mellem ugifte under 20 år og ugifte over 20 år, er så små, at man ikke derudaf kan udlede noget om stigning eller fald i ungdommens idrætsinteresse.

De, der tidligere havde drevet idræt, forklarede om årsagen til, at de var holdt op, at de manglede tid (fra 52 pct. i hovedstaden til 20 pct. i sognekommunerne) eller lyst (fra 37 pct. i sognekommunerne til 12 pct. i hovedstaden). Ca. 10 pct. angav sygdom, og 12 pct. i sognekommunerne forklarede, at den ønskede idræt ikke kunne drives på den pågældende egn.

En fordeling efter erhverv viser, at idrætsudøvelsen er mindst udbredt blandt ufaglærte arbejdere og mest udbredt blandt studerende, lærlinge og elever samt funktionærer og tjenestemænd.

Procentvis udgør den del af ungdommen, der dyrker de ifølge Det statistiske Departements undersøgelse vigtigste idrætsgrene, de i nedenstående tabel nævnte tal.

Antallet af aktive, organiserede idrætsudøvere ialt inden for disse idrætsgrene var ifølge den nævnte tælling, som Det statistiske Departement foranstaltede i 1948:*)

Procentdel af samtlige unge, der dyrkede visse idrætsgrene. Ungdomsenqueten.

	Hovedstaden		Provinsbyer		Stationsbyer		Sognekommuner	
	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.	mænd	kv.
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Gymnastik	12	19	14	19	26	29	25	33
Fodbold	14	—	21		30		24	—
Håndbold	10	5	10	11	6	20	17	24
Skydning	1		0		4		1	—
Badminton	3	4	3	3	6	8	4	5
Svømning	3	3	1	1	—	0	0	1
Fri idræt	4	1	6	2	2	1	1	0

Gymnastik: 171 000, fodbold: 124 000, håndbold: 75 000, skydning: 49 000, badminton: 31 000, svømning: 29 000 og fri idræt: 28 000. Fodbold og skydning dyrkedes udelukkende af mænd. Kvinderne var derimod i flertal inden for gymnastik og svømning.

Medens ungdomsenquetens tal for gymnastik og fodbold svarer ret godt til det indtryk af disse idrætsgrenes betydning, som Det statistiske Departements opgørelse giver, virker tallene for skydning og svømning meget små. Det kan til dels skyldes lokale forhold i de udvalgte kommuner, men dertil kommer, at aldersfordelingen formentlig er meget forskellig indenfor forskellige sportsgrene, og at der navnlig er mange skytter, der er over 25 år. For svømningens vedkommende kommer dertil, at der har været stærk tilstrømning til denne idræt siden 1946, bl. a. som følge af svømmepigernes resultater ved olympiaden i 1948.

Der er dog grund til at tro, at fodbold, håndbold og gymnastik i stort omfang dyrkes uden for hovedorganisationerne, medens alle, der dyrker f. eks. svømning som idræt, er organiserede under Dansk Svømme- og Livrednings-Forbund. Antallet af idrætsudøvere kan således for en del idrætsgrenes vedkommende være noget større, end de officielle tal angiver.

Den af Dansk Gallup Institut i 1950 for Berlingske Tidende foretagne undersøgelse, der delvis er aftrykt i bilag 2, beskæftigede sig også med spørgsmålet, om de interviewede dyrkede sport. For de 18—25-årige gjaldt det for 54 pct.s vedkommende, og disse 54 pct. drev gennemsnitligt 1,8 idrætsgren. 25 pct. dyrkede gymnastik, 13 pct. håndbold, 11 pct. (23 pct. af mændene) fodbold og 9 pct. svømning. Tallene svarer — bortset fra svømning — ret godt til tallene fra ungdomsenqueten.

§ 103. *Aktiv og passiv idrætsinteresse.*

En del af den passive idræts interesse er betinget af sensationsdyrkelse eller af tipningen, men man overvurderer utvivlsomt omfanget af den.

Når det f. eks. siges, at det er en karikatur af idrætsinteresse, der får udslag i, at der er 40 000, der ser på, at 22 mand spiller fodbold, skyldes det bl. a. til en vis grad ukend-

*) Statistiske Efterretninger 1949, nr. 26, s. 185.

skab til sammensætningen af tilskuere mængderne. Mange af tilskuerne er selv aktive fodboldspillere, der naturligvis også gerne ser andre spille. Andre har spillet tidligere, men er nu blevet for gamle. Atter andre ville gerne spille, men kan ikke klare det, navnlig fordi de ikke har tid. Bortset fra landskampene må man regne med, at de fleste af tilskuerne har eller har haft et betydeligt mere aktivt forhold til fodbold, end man på forhånd ville tro.

Selvom man må mene, at omfanget af den rent passive idrætsinteresse normalt overdrives, hindrer det ikke, at man kan se de problemer, der eksisterer omkring den.

De unge, der alene viser interesse for idræt ved at gå til stævner og konkurrencer og ved at læse avisernes sportsider, men som går stærkt op heri, løber fare for at stikke fast i en ren tilskuermentalitet. De får utvivlsomt dækket et vist spændingsbehov på en ganske god, socialt anerkendt måde, men set på længere sigt vil en passiv idrætsinteresse dog kunne hindre tilegnelsen af andre, mere aktive interesser og dermed få virkelig uheldige følger.

Sportsjournalistikken lægges stærkt op på den rent passive sportsinteresse, og derved tilslører den, hvad der er den dybeste baggrund for de aktive idrætsudøveres interesse for deres idræt — nemlig lysten til at „lege“. Det er muligt at opbygge et langt og sindrigt forsvar for idrætten, og det er muligt at pille det fra hinanden igen, men det skulle være fuldt tilstrækkeligt at gøre opmærksom på, at idrætten giver den unge — og det moderne menneske i det hele taget — en af de bedste muligheder for at lægge hverdagens forpligtelser til side.

I denne leg, der gerne må tages alvorligt — det er netop legens væsen, at man lader, som om det er alvor — får den enkelte lejlighed til at udfolde en mængde egenskaber, der ellers må være lagt på hylden. Det betyder så meget for den pågældendes harmoniske menneskelige udvikling, at det i denne sammenhæng er mindre væsentligt, om idrætten til syvende og sidst er fysisk sund eller usund.

Det kan desuden nævnes, at den unge får mulighed for at deltage i et værdifuldt kammeratskabsliv i idrætsforeningen. Når idrætten drives som i Danmark, giver den desuden en træning i at omgås andre mennesker og i at samarbejde med dem på et fælles mål, og den lærer en, hvad „fair play“ vil sige i teori og praksis.

Når man vil bedømme idrættens betydning for ungdommen, kan man imidlertid i væsentlig grad holde sig til den indstilling, der præger dansk idrætsliv og dansk idrætsungdom. Som denne indstilling er i dag, vil kommissionen anse det for heldigt, om så at sige enhver ung går med som aktiv idrætsudøver.

Der er imidlertid en hel del unge, der enten ikke mere driver idræt eller aldrig har gjort det. Den første gruppe angiver i stor udstrækning manglende tid, og i betragtning af, i hvor høj grad fritiden er begrænset eller beslaglagt for unge, der er under en eller anden form for uddannelse, kan man meget vel gå ud fra, at disse svar dækker over reelle hindringer. Kommissionens forslag i betænkningen om ungdommen og arbejdslivet, bl. a. om indførelse af dagskole for lærlinge, vil medføre, at denne hindring for ungdommens idrætsudøvelse falder bort.

Den sidste gruppe rekrutteres utvivlsomt i særlig grad blandt børn, der på grund af deres fysik eller på grund af særlige forhold ved deres opdragelse — overdreven pylretthed el. lign. — har større hæmninger overfor idrætsudøvelse end andre. Denne gruppe kunne antagelig i stort omfang bringes over sine hæmninger, hvis skolernes undervisning i legemsøvelser i større udstrækning, end det nu er tilfældet, var bygget op omkring elevernes frie lystbetonede virksomhed.

De fritstående øvelser og det stærkt disciplinbetonede præg, der er over en del gymnastiklæreres undervisning, vil imidlertid kun være i stand til at fæstne disse børns hæmninger, og hertil kommer, at disse børn, der ofte er kluntede og usikre, i andre af gymnastiktimens øvelser, f. eks. boldspil, meget tydeligt får at føle, at de er de dårligste, og derved mister den sidste rest af glæde ved at røre sig i boldspil og anden idræt. Det er imidlertid ofte netop disse børn og unge, der fysisk og psykisk har brug for at drive idræt, og skolen ville kunne betyde meget mere for dem, hvis den kunne drage dem med ind i glæden ved gymnastik og idræt.

En del skoler har i deres fritidsvirksomhed frivillig gymnastik og boldspil, og det er meget nyttigt ikk mindst for de nævnte børn, der har særlige vanskeligheder med gymnastiken. Et egentligt initiativ fra skolens side er iøvrigt ikke påkrævet på dette punkt, da de forskellige idrætsforbund næsten alle udfører et meget betydeligt og værdifuldt arbejde blandt børn under 14 år.

§ 104. Idrættens hovedorganisationer.

Ved overgangen fra det 18. til det 19. århundrede begyndte den mere organiserede idrætsudøvere i Danmark, idet „den danske gymnastiks fader“, Franz Nachtgall, 1799 i København oprettede den første frivillige gymnastikforening. I årenes løb har idrætten samlet sig i 3 hovedorganisationer, nemlig De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De danske Gymnastikforeninger og DaDsk Idræts-Forbund. Hertil kommer Dansk Firmaidræts Forbund og forskellige foreninger, der ikke er tilsluttet de nævnte hovedorganisationer.

De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger skriver sig fra 1861, da den danske skyttebevægelse — tildels med de engelske skytteforeninger som forbillede — begyndte.

Ret hurtigt kom gymnastikken med i arbejdet, idet eksercitsen i forbindelse med skydeøvelserne afløstes af legemsøvelser, hvortil bl. a. løb, højde- og længdespring samt fægtning hørte. Af 21 amtsforeninger havde allerede i 1872 de 14 legemsøvelser på programmet. Foreningernes formålsparagraf ændredes derfor derhen, at skydning vel stadig var sagens hovedformål, men at man også ville støtte enhver bestræbelse, der sigtede til „gennem legemsøvelser at træne en sund dansk ungdom op“.

Pr. 1. april 1952 havde De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger 159 900 aktive og 81 900 passive medlemmer, der var fordelt på 39 amtsforeninger. Af de aktive medlemmer var 34 200 børn under 14 år. De voksne fordelte sig med 46 600, der deltog i skydning, 31 100, der deltog i gymnastik og 48 000, der drev anden idræt.,

De danske Gymnastikforeninger blev i 1929 udskilt fra De danske Skytte- og Gymnastikforeninger. Foreningernes mål er „en legemlig og åndelig sund, dansk ungdom. Den søger at nå dette mål ved at øve gymnastik, boldspil og anden idræt. Igennem gymnastikken og idrætten og ved afholdelse af foredragsmøder, festlige sammenkomster og stævner søger den også at give ungdommen åndelige værdier“. Foreningen ønsker at arbejde i nær tilknytning til den danske folkehøjskole og i dens ånd.

Pr. 1. april 1952 havde De danske Gymnastikforeninger 155 900 aktive og 100 000 passive medlemmer fordelt på 26 amtsforeninger — 56 200 af medlemmerne var børn under 15 år.

Dansk Idræts-Forbund stiftedes i 1896 med det formål at løse en række fællesopgaver for den samlede idræt, idet en række andre idrætsgrene efter stiftelsen af den danske skyttebevægelse havde vundet indpas her i landet, navnlig ved impulser fra England. De ældste faglige sammenslutninger af idrætsforeninger er Dansk Forening for Rosport (stiftet 1887) og Dansk Boldspil-Union (stiftet 1889).

Forbundet omfatter nu 29 special-forbund (med ca. 4 200 klubber), der på det idrætstekniske område administrerer de forskellige idrætsgrene med stor selvstændighed, men som iøvrigt er underkastet forbundets fællesbestemmelser.

De største af specialforbundene under Dansk idræts-forbund er — som det fremgår af nedenstående tabel over medlemstallene pr. 1. juni 1952 — Dansk Boldspil-Union, Dansk Gymnastik Forbund, Dansk Håndbold Forbund og Dansk Svømme- og Livrednings Forbund med henholdsvis 146 000, 42 100, 34 900 og 27 100 aktive medlemmer. Det samlede medlemstal under Dansk Idræts-Forbund er 789 100, hvoraf 431 700 er aktive.

Forbundets navn	Antal foreninger	mænd	Aktive medlemmer			Passive medlemmer
			kvinder	børn under 14 år	aktive ialt	
Dansk Arbejder Idrætsforb.	105	10 916	5 258	7 698	23 872	10 223
Dansk Atletik Forbund	193	12 468	2 652	2 937	18 057	16 725
Dansk Badminton-Forbund	461	11 671	6 949	1 261	19 881	3 904
Dansk Boldspil-Union.	1329	82 928	—	63 112	146 040	225 328
Dansk Gymnastik-Forbund....	123	10850	16036	15190	42076	12341
Dansk Håndbold-Forbund	527	15 112	11 391	8 406	34 909	21 231
Dansk Lawn-Tennis Forbund.	156	9 606	6 990	2 428	19 024	4 574
Dansk Forening for Rosport	142	9 789	3 738	1 573	15 100	11 374
Dansk Sejl-Union.	75	10138	269	600	11 007	4 214
Dansk Sv.- & Livredn.-Forbund	111	5 481	8 623	12 999	27 103	6 986
KFUM & K's idrætsforbund...	104	10483	1940	11587	24010	1347
18 mindre forbund.	856	37 957	6 331	6 369	50 657	39 129
	4 182	227 399	70 177	134 160	431736	357 376

Firmaidrætten har spillet en rolle fra den moderne idræts første fremtræden i Danmark, men det var først efter århundredskiftet, at firmaidrætsklubberne dukkede op i større omfang og som en særlig gruppe. Efter den første verdenskrig var antallet steget i en sådan grad, at der var behov for en mere fast organisation, og i 1921 stiftedes da i København „Firma-Klubbernes Boldspil Union“, hvorfra i 1927 de rene kontorvirksomheder skilte sig ud og dannede „Handels- og Kontorstandens Boldspil Union“. I tidens løb opstod der også i provinsen organisationer, der samlede de lokale firmaidrætsklubber, og som et naturligt bindeled stiftedes i 1946 „Dansk Firmaidræts Forbund“ med det formål at samle den danske firmaidræt og varetage dennes fælles interesser.

Når der i det hele taget opstod sådanne firmaklubber, var det et ønske om også uden for arbejdspladsen at kunne mødes med kolleger og arbejdskammerater. Den særlige mulighed, der inden for et firma eller en fabrik er for at propagandere for idrætten, har i vid udstrækning gjort det muligt også at få folk ud på idrætspladsen, som ellers ikke havde tilknytning til idræt. Dansk Firmaidræts Forbund omfatter 11 lokalforbund med ialt

369 foreninger. Medlemstallet er 51 300, hvoraf 25 000 er aktive.

Endelig må det nævnes, at en lang række andre foreninger har idrætten som eet blandt flere punkter på deres program. Dette gælder således de fleste af de egentlige ungdomsforeninger.

Hovedorganisationerne vælger, sammen med hær og flåde, repræsentanter til bestyrelsen for Idrætsmærket, hvis formål er „at vække lysten hos den danske ungdom til at øve idræt, som fører til en alsidig udvikling af legemet, og til at vedligeholde de engang vundne færdigheder". Idrætsmærket, der indstiftedes i 1921, er siden da (til vinteren 1952) erhvervet af ca. 140 000 voksne over 18 år. Det særlige Ungdoms-Idrætsmærke, der indstiftedes i 1945, er erhvervet af ca. 4 150 unge mellem 14 og 18 år. Skoleidrætsmærket, der er organisatorisk uafhængigt af Idrætsmærket, er erhvervet af ca. 100 000 skoleelever.

Hovedorganisationernes samlede medlemstal er, som det fremgår af nedenstående sammentælling, over $1\frac{1}{4}$ million, og når man ser bort fra de passive og fra børnene, kommer man til et tal, der ligger på mere end en halv million. Nettoantallet af aktive idrætsudøvere er dog formentlig lidt lavere, fordi en del er medlemmer i flere foreninger. Dette spiller dog næppe nogen større rolle.

Tilslutningen til idrætsorganisationerne er vokset meget stærkt i de seneste år, idet antallet af aktive medlemmer fra 1939 til 1951 steg ca. 125 pct. i De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, ca. 90 pct. i De danske Gymnastikforeninger og ca. 125 pct. i Dansk Idræts-Forbund (jfr. § 26).

Hovedorganisationernes medlemstal 1952.

	Aktive medlemmer voksne*)	børn	Passive medlemmer
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger..	125 700	34 200	81 900
De danske Gymnastikforeninger.	99 700	56 200	100 000
Dansk Idræts-Forbund	297 600	134 100	357 400
Dansk Firmaidræts Forbund	25 000	—	26 300
Tilsammen...	548 000	224 500	565 600

*) d. v. s. over 14(15) år.

§ 105. Idrætsanlæggene.

Ifølge Det statistiske Departements idrætsundersøgelse fra 1948 fandtes der da bl. a. 577 større idrætsanlæg, d. v. s. anlæg, der omfattede baner for mere end en enkelt idrætsgren eller som dækkede et areal på mindst 1 ha; heraf fandtes 44 i hovedstaden med forstæder, 94 i provinsbyer med forstæder og 439 i landkommuner. Der var 52 anlæg under udførelse og 40 anlæg under projektering. Kommunerne ejede 410 af idrætsanlæggene og administrerede 334, mens resten hovedsagelig ejedes og administreredes af idrætsforeninger.

Af de 577 idrætsanlæg var 426 forsynet med omklædningsrum, men kun 279 havde badeindretning, og af disse havde igen kun 74 varmtvandsinstallation. Særlig på landet manglede en stor del af anlæggene disse installationer.

Disse større idrætsanlæg omfattede bl. a. 743 fodboldbaner, men fodboldklubberne benyttede ialt 1 741 fodboldbaner, hvoraf 1 032 var forsynet med omklædningslokale og 702 med badeindretning.

Videre benyttedes der ca. 200 indendørs og ca. 900 udendørs baner til håndbold, 542 uden- og indendørs tennisbaner, 946 badmintonbaner og 1 563 gymnastiksale, heraf 857 i forsamlingshuse, 551 i skoler og 155 i andre lokaler.

Udøverne af fri idræt benyttede 271 anlæg, hvoraf dog kun 134 var komplette idrætsanlæg, og svømmerne anvendte mindst 12 svømmehaller, 56 friluftsbassiner og 46 søbadeanstalter med sportsbassin. Roklubberne rådede over 132 bådehuse og 1 449 både, mens kajakklubberne havde 50 bådehuse og 1 436 både.

Disse tal viser, at der i en lang række kommuner ikke er egentlige idrætspladser eller gymnastiksale. I 12 købstæder og hened to trediedele af landkommunerne manglede der således større idrætsanlæg, og 205 af de 1 741 fodboldbaner var hverken indhegnede eller planerede. Af de benyttede 1563 gymnastiksale havde kun 674 badeindretning. Det må i denne sammenhæng erindres, at de vanskelige byggeforhold har forsinket gennemførelsen af folkeskoleloven, bl. a. forsåvidt gymnastiksalene angår.

Uden at komme ind på en vurdering af de enkelte forhold må man dog sige, at udbygningen af idrætsanlæggene her i landet ikke svarer til ungdommens interesse for idrætsudøvelse. Kommunebeskrivelserne i bilag 1 giver talende eksempler herpå. Ungdomskommissionen finder derfor anledning til at opfordre kommunerne til under anvendelse af de gældende tilskudsregler (jfr. § 106) at tilvejebringe egnede idrætspladser og gymnastiksale — evt. ved samarbejde med andre kommuner. Det må i de kommuner, hvor der er nedsat kommunale ungdomsudvalg, påhvile disse at tage spørgsmålet om tilstrækkeligheden af de forhåndenværende idrætsanlæg op til behandling og fremsætte eventuelle forslag til forbedring.

Såfremt kommunen ikke vil tage sig af denne sag eller ikke er i stand til at ofre tilstrækkeligt, vil det ofte være muligt for en kreds af unge selv at opføre et idrætshus eller anlægge en idrætsplads, som i hvert fald frembyder tilstrækkelig gode forhold til den daglige træning. Der er adskillige eksempler på, at ungdommen i en kommune selv har løst en sådan opgave med eller uden støtte fra kommunen.

Der er under Dansk Idræts-Forbund nedsat et særligt anlægsudvalg, som har til opgave at give idræsteknisk vejledning i anlæg af idrætsanlæg, således at de er brugbare for øvelser og konkurrencer efter de forskellige idrætsgrenes reglementer og bestemmelser. Det tilrådes derfor, når en kommune eller en idrætsforening har planlagt et arbejde og skitse-mæssigt beregnet udgifterne, at indsende materialet til anlægsudvalgets gennemsyn eller godkendelse, forinden anlægget færdigtegnes, og arbejdet sættes i gang.

Interessen for *friluftsbade* er stærkt voksende, og der findes rundt om i landet ca. et halvt hundrede anlæg, hvis udførelse i mange tilfælde kun har krævet beskedne beløb, fordi medlemmer af de stedlige idrætsklubber og ungdomsforeninger har slået sig sammen om at lave det grovere arbejde med udgravning og støbning. Der er dog stadig en lang række kommuner, hvor der hverken er naturlig adgang til badning ved kyster og søer eller kunstige anlæg, hvor ungdommen kan bade under betryggende forhold. Man skal derfor anbefale, at der indrettes friluftsbadeanstalter med svømmebassiner overalt, hvor der ikke er naturlige bademuligheder. Der bør altid søges sagkyndig bistand, som kan fås ved henvendelse til Dansk Forening for Folkebade, Øster Voldgade 10, København K., der har udarbejdet en vejledning for kommuner og andre interesserede, indeholdende tegninger

over forskellige typer og regler for indretning og drift af disse anlæg. Undervisningsministeriet har for nogle år siden udsendt et vejledende cirkulære om planlægning af sådanne svømmebassiner (cirkulære af 15. februar 1941). Der kan iøvrigt herom henvises til ungdomskommissionens betænkning vedrørende fritidslokaler på landet, side 34 f.

I den nævnte betænkning side 48 behandles også anlæget af badeanstalter og badstuer, og kommissionen skal særlig understrege ønskeligheden af, at hvert idrætsanlæg får sin egen badstue efter finsk mønster.

§ 106. *Den offentlige støtte.*

For at få en oversigt over det offentliges støtte til ungdommens idrætsliv anmodede ungdomskommissionen i 1947 Det statistiske Departement om at foretage en undersøgelse af statens støtte til anlæg af idrætspladser i henhold til beskæftigelseslovene samt kommunernes støtte til idrætten i årene 1943-44—1945-46. På grundlag af denne undersøgelse, hvoraf et referat er optaget i Statistiske Efterretninger 1949, suppleret med oplysninger fra arbejds- og socialministeriet, kan der gives følgende oversigt over det offentliges støtte til idrætslivet.

Spørgeskemaerne vedrørende støtte til ungdommens idrætsliv blev udsendt til samtlige landets kommuner. Der indkom svar fra 1 320 eller omkring 95 pct., hvori indbefattet de tre hovedstadskommuner og samtlige provinsbyer, således at der kun manglede oplysninger fra godt 70 hovedsagelig mindre sognekommuner, af hvilke størsteparten ingen støtte yder idrætten.

Statstilskud til anlæg af idrætspladser ydes dels af arbejds- og socialministeriet i henhold til beskæftigelseslovgivningen, dels gennem undervisningsministeriet, når idrætspladsen bl. a. benyttes af skoleungdommen. Desuden har staten årligt ydet idrætten direkte tilskud, der nu er afløst af tipsmidlerne, hvis fordeling omtales nedenfor.

Bestemmelsen i beskæftigelsesloven af 30. marts 1946, hvis formål er bekæmpelse af arbejdsløsheden ved iværksættelse af arbejder af almen interesse, herunder idrætspladser, går ud på, at staten kan yde tilskud til arbejdsløshedsforanstaltninger og materialer, når arbejdet udføres af langvarigt arbejdsløse. De tilskud fra staten, der i henhold hertil er ydet kommunerne til anlæg af idrætspladser i finansårene 1940/41—1951/52, androg for hele landet 10 079 000 kr., hvoraf 2 058 000 kr. blev ydet til hovedstadskommunerne, 3 269 000 kr. til provinsbyerne og 4 752 000 kr. til landkommunerne. Der var i samme periode godkendt tilskud til et samlet beløb af 18 858 000 kr., men en del planer er på grund af, at beskæftigelsesforholdene har været bedre end ventet, ikke kommet til udførelse, medens visse arbejder er under udøvelse og det fulde tilskud derfor endnu ikke udbetalt.

Endvidere er det i folkeskoleloven af 18. maj 1937, jfr. lovene af 15. marts 1946 og 27. maj 1950, bestemt, at der ved enhver skole, hvor der undervises børn over 12 år, skal indrettes en gymnastiksal med tilhørende omklædningsværelser og badeindretning, hvortil der kan ydes et årligt tilskud svarende til den ydelse, der betales af lån optaget ved opførelsen, dog højst i forhold til et beløb på 20 000 kr. pr. gymnastiksal. Desuden skal der i enhver kommune udlægges en bekvemt beliggende større plads til boldspil samt anden idræt for skolebørnene og den voksne ungdom. Til indretning heraf og til indretning af svømmebassiner kan staten yde et direkte tilskud af 75 pct. af den medgåede udgift, dog højst 6 000 kr. til anlæg af svømmebassin og 4 000 kr. til idrætsplads. Dette til-

skud til idrætspladser androg i finansårene 1949—50, 1950—51 og 1951—52: 161 756 kr., 158 000 kr. og 199 270 kr.

Kommunernes udgifter til idrætten fremgår af nedenstående oversigt, der viser dels de kontante tilskud til idrætsforeninger, dels kommunernes udgifter til egne idrætspladser o. lign. i det første år efter krigen. Det har ikke været muligt at fremskaffe nyere tal.

Foruden ved direkte tilskud yder kommunerne i stor udstrækning idrætten støtte ved vederlagsfrit at stille arealer til rådighed for anlæg af idrætspladser. Det foreligger imidlertid ikke oplyst, hvor meget denne støtte kan anslås at være værd i penge. Man kan heller ikke angive pengeværdien af de garantier for lån og driftsunderskud, som kommunerne yder. Det er også meget almindeligt, at sognekommunerne stiller gymnastiksal gratis til rådighed for foreninger. Ca. 200 kommuner ydede ikke idrætten støtte på anden

	Kommunernes kontante tilskud til idrætsforeninger		Kommunernes udgift til egne idrætspladser o. lign.		Samtlige udgifter
	til anlæg af idrætspladser o. lign.	andre kontante tilskud	til anlæg af idrætspladser o. lign.	til drift af idrætspladser o. lign.	
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.
1945—46.					
Hovedstaden	—	48	11	785	844
Provinsbyerne	119	80	328	469	996
Sognekommunerne	199	109	842	457	1607
Hele landet	318	237	1 181	1711	3 447

måde end ved at stille fodboldbane, gymnastiksal o. lign. vederlagsfrit til rådighed for idrætsforeninger.

Det skal nævnes, at 10 af de mindre købstæder og ca. 400 af sognekommunerne slet ikke støttede idrætten i 1945—46.

Som følge af lov nr. 278 af 9. juni 1948 om tipning ændredes den offentlige støtte til ungdommens idrætsliv, idet den meget beskedne direkte støtte afløstes af tilskud fra tipsmidlerne.

Af det årlige overskud ved tipstjenesten tilfalder nemlig overskud indtil 1 mill. kr. fuldtud idrætsformål, mens beløb herudover tilfalder idrætsformål efter en faldende skala, således at den del af overskuddet, der overstiger 4 mill. kr., for 10 pct.s vedkommende tilfalder idrætsformål.

For spilleåret 1. juli 1950 til 30. juni 1951 blev tipstjenestens overskud 12 228 980 kr. Heraf blev der til idrætsformål ydet 3 521 398 kr., der tilfaldt Dansk Idræts-Forbund med 1 760 699 kr. og De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger med 1 055 957 kr., medens De danske Gymnastikforeningers andel indgik i statskassen, da organisationen ikke ønsker at modtage penge direkte fra tipning. I stedet blev der ydet den et almindeligt statstilskud af tilsvarende størrelse, som i 1950—51 var på 390 000 kr. Det resterende beløb fordeltes af indenrigsministeriet til bl. a. visse idrætsorganisationer, gymnastikinstitutter, videnskabeligt arbejde vedr. idræt, Danmarks deltagelse i de olympiske lege og hjælp til selvhjælp for sogneråd og lokale foreninger, der opfører klubhuse m. m.

Idrætsorganisationerne har fri rådighed over midler, de modtager gennem tips-tjenesten eller ved direkte statstilskud. Dansk Idræts-Forbund anvender sit tilskud til løsning af forbundets og specialforbundenes almindelige opgaver, herunder til uddannelse af foreningsledere, instruktører og amatørinstruktører, til lægeundersøgelser og lægeværelset i København samt til gennemførelse af oplysning og propaganda med mere. Desuden gives der en vis støtte til særlig vanskeligt stillede klubber til materiel.

For De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeningers vedkommende anvendes skyttegruppens andel væsentligst til billiggørelse af ammunition, men der ydes også tilskud til skydebaner, fornyelse af geværpiber, instruktionskursus og udbyggelse af det nordiske samarbejde. Gymnastik- og idrætsgrupperne yder tilskud til amtsforeningernes arbejde med 1,50—2,00 kr. pr. medlem, afholder instruktionskursus og giver tilskud til dommer- og lederuddannelse, landsdels- og landsidrætsstævner.

De danske Gymnastikforeninger har af statstilskuddet udbetalt 2,50 kr. pr. voksent aktivt medlem til amtsforeningerne. Endvidere får amtsforeningerne tilskud til instruktion i idræt og vejledende tilsyn med gymnastik, og der ydes tilskud på 50 kr. pr. måned til enhver leder, der søger videregående gymnastik- eller idrætsuddannelse.

Skønt der gennem tipsmidlerne stilles ret store beløb til rådighed for idrætten, vil der, for så vidt angår anlæg af idrætspladser, gymnastiksale m. v., stadig være brug for hjælp fra stat og kommune. Det er således kommissionens opfattelse, at kommunerne med støtte af staten bør varetage indretningen og driften af de nødvendige anlæg, mens uddannelsen af idrætsudøvere og instruktører hertil bør varetages af organisationerne selv med økonomisk basis i tipsmidlerne og i medlemskontingenterne. Disse medlemskontingenter dækker iøvrigt størstedelen af idrætsforeningernes udgifter.

Dansk Idræts-Forbund har ca. 789 000 aktive og passive medlemmer, og forbundet skønner, at de 432 000 aktive i gennemsnit hver betaler 2,50 kr. i kontingent om måneden og de 357 000 passive hver 50—75 øre om måneden. Man kommer derved til, at medlemmernes samlede kontingenter andrager ca. 15 mill. kr. om året, medens andelen i tipsmidlerne ligger under 2 mill. kr. I nogle idrætsgrene fremkommer der en vis indtægt ved arrangement af idrætsstævner, og endelig må der tages hensyn til værdien af lederes og instruktørers ulønnede indsats.

Tilsvarende forhold gør sig gældende i De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, som tæller omkring 242 000 aktive og passive medlemmer, der efter organisationens skøn betaler ca. 2½ mill. kr. i kontingent årligt. Hvis dertil lægges de årlige kontingentydelser på ca. 2 mill. kr. fra De danske Gymnastikforeningers omkring 256 000 aktive og passive medlemmer, vil det sige, at de 3 hovedorganisationers kontingenter alene beløber sig til omkring 20 mill. kr.

Medlemskontingenterne er meget varierende i de forskellige idrætsgrene. Fodboldspillerne betaler gennemsnitlig 2—3 kr. månedlig. For roerne ligger det gennemsnitlige kontingent på ca. 47 kr. årlig og for kajakroerne på ca. 27 kr. årlig, hvorved bemærkes, at roerne har store udgifter til bådehuse og materiel. For ganske unge gives der dog betydelige lettelser, således at kontingentet for de unge under 17 år ligger omkring 20 kr. om året.

Hertil kommer de ofte ret betydelige udgifter til anskaffelse af personligt udstyr, en udgift, der er meget varierende for de forskellige former for idræt. Man skal henvise til udgifterne til sejlbåde og robåde og til udstyr til cyklesport og fægtning. De i skytteforeningerne gængse geværtyper koster mellem 200 og 1 000 kr., og den årlige udgift til vedligeholdelse af geværer og til ammunition udgør for hver skytte ca. 150 kr.

Ved ungdomsenqueten var det kun få af de unge, som ikke drev idræt, der som grund gav, at de ikke havde råd til det. Man må derfor antage, at praktisk talt ingen alene af økonomiske grunde holder sig tilbage fra at deltage i idrætsudøvelse, men måske fra visse særligt dyre idrætsgrene. Derfor bør tipsmidlerne også i hovedsagen anvendes til løsning af centrale opgaver, f. eks. instruktøruddannelsen, og ikke til opgaver, der kan løses lokalt af medlemmerne og kommunen. Når idrætsforeningerne på grund af de senere års prisstigninger står over for øgede udgifter til lokale opgaver, f. eks. til lokale instruktører og til anskaffelse af materiel, bør disse merudgifter søges dækket lokalt. Som ved de øvrige ungdomsforeninger (jvf. kap. 6) går kommissionen altså ind for, at det offentlige, staten eller tipstjenesten, yder tilskud til lederuddannelsen, at kommunerne med støtte fra staten stiller bygninger og anlæg til rådighed, men at alle udgifter, der iøvrigt opstår i foreningernes daglige arbejde, dækkes af de lokale foreningers egne midler, herunder først og fremmest af kontingenter.

§ 107. Lederuddannelsen.

Som følge af idrætsarbejdets karakter er lederens menneskelige og idrætsfaglige kvalifikationer af største betydning, og der gøres da også et betydeligt arbejde for at udanne dem bedst muligt.

Lederne fordeler sig på to grupper — de egentlige foreningsledere og idrætsinstruktørerne, som dog i en del tilfælde er de samme personer.

Den egentlige idrætsinstruktion varetages inden for foreninger under Dansk Idræts-Forbund dels af forholdsvis få professionelle, dels af et stort antal amatørinstruktører. Størsteparten af undervisningen varetages af folk, der intet vederlag modtager.

Uddannelsen af amatørinstruktører sker på kursus, der arrangeres af det pågældende special-forbund. Undervisningen lægges i hænderne på dygtige instruktører, og den økonomiske baggrund for gennemførelsen af disse instruktørkursus er de tilskud, som Dansk Idræts-Forbund gennem tipsmidlerne er i stand til at yde.

Special-forbundene har i finansåret 1950—51 uddannet godt 2 500 instruktører, og der er af D.I.F. til denne uddannelse givet et tilskud på 241 000 kr.

Samtidig afholder Dansk Idræts-Forbund rundt om i landet ved sin cheflæge og instruktør kursus, der først og fremmest tager sigte på at give allerede uddannede instruktører indblik i de nyere træningsmetoder. I finansåret 1950—51 har der været afholdt 10 kursus, hvori ca. 600 instruktører har deltaget. Disse kursus afholdes som weekend-kursus med såvel praktisk som teoretisk undervisning.

Dansk Idræts-Forbund har ansat en instruktør, der står til rådighed ved de forskellige idrætsgrenes kursus, arrangerer D.I.F.s egne instruktørkursus, foreningslederkursus og ungdomslederkursus og i flere tilfælde medvirker ved fællestræning arrangeret i anledning af særlig vigtige idrætsbegivenheder.

Endelig har Dansk Idræts-Forbund nedsat et særligt ungdomsudvalg, der i 1951 afholdt weekend-kursus på idrætskolerne i Vejle og Gerlev, hvor man samlede de særlige ungdomsledere, for at de foruden at få direkte belæring kunne knytte personlige forbindelser og udveksle erfaringer. Programmet omfattede foruden idræstekniske emner bl. a. foredrag om, hvorledes de unge tænker og reagerer, og om foreningernes ikke-idrætslige virksomhed, klubliv, underholdning etc. Lignende foredrag indgår iøvrigt også i mange af de almindelige instruktør- og foreningslederkursus. Det er tanken at fortsætte og udvide dette arbejde med afholdelse af særlige ungdomslederkursus.

Indenfor De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger samt De danske Gymnastikforeninger ledes arbejdet af delingsførere, der uddannes dels på gymnastik- og idræts højskolerne, dels på folkehøjskolernes delingsførerafdelinger. Hvert år er der henved 4 å 500 mandlige og ca. 600 kvindelige elever, der dog langt fra alle går ind i foreningernes arbejde.

Skyttegruppen indenfor De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger har igennem en række år afholdt kursus for såvel amts- som kredsskytteledere med bistand fra hæren og herunder specielt skydeskolen for håndvåben. Gymnastikgruppen har, fælles for hele landet, afholdt kursus for delingsførere, mens amtsforeningerne i almindelighed har klaret kursusvirksomheden ved lederes deltagelse i delingsførermøder rundt om i landet. Også idrætsgruppen har i de sidste år vist meget initiativ og bl. a. haft kursus for håndbold-, fodbold- og atletikledere med stort fremmøde og til stor gavn for arbejdet landet over. I de sidste 3 år har idrætsgruppen udstedt henved 800 certifikater til håndbolddommere, ca. 100 til atletikdommere og 75 til fodbolddommere.

De danske Gymnastikforeninger afholder på lignende måde kursus for håndboldledere og håndbolddommere, atletikledere og idrætsmærkedommere, ledere, der af amtsforeningerne er udpeget til at udføre vejledende tilsyn i kredsene, samt for foreningsledere (kredsformænd og bestyrelsesmedlemmer). Endvidere afholder amtsforeningerne delingsførermøder.

Som omtalt i kapitel 6 har et fællesudvalg til drøftelse af lederuddannelsen i det folkelige ungdomsarbejde været nedsat af De danske Gymnastikforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De danske Ungdomsforeninger, Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler og Landsdelingsførerforeningen. Dette udvalg, som har ønsket at styrke ungdomsarbejdet i sognene og samarbejdet mellem de foreninger, der driver dette, har foreslået følgende grundprinciper for uddannelsen af ledere i det folkelige gymnastik- og idrætsarbejde:

Delingsføreruddannelsen bør herefter omfatte en grunduddannelse på 3 eller 5 måneder, hvor der dels gives almindelig højskoleundervisning, dels enten uddannelse i gymnastik med voksne og orientering om gymnastik med børn eller uddannelse for idrætsledere med et lignende ugentligt timetal, samt en udvidet lederuddannelse, der sigter imod følgende opgaver: Tilsyn, ledelse af månedsmøder (gymnastikdage), ledelse af kortere instruktive kursus i idræt, ledelse af delingsførermøder, idræts- og boldspildommere samt lærergerning ved ungdomsskoler, hvortil der ikke kræves egentlig læreruddannelse.

Den udvidede lederuddannelse tænkes gennemført ved oprettelse af 2. års afdelinger på gymnastik- og idræts højskoler samt ved oprettelse af forskellige specialkursus på skolernes og/eller organisationernes initiativ.

Disse kursus søges gennemført ved større tilskud fra organisationernes side på baggrund af de nu øgede statstilskud.

Ungdomskommissionen lægger, som det fremgår af kapitel 6, stor vægt på uddannelsen af ledere til ungdomsarbejdet. For idrættens vedkommende bør uddannelsen ikke alene lægges an på det rent idræstekniske, men også tage hensyn til, at enhver idrætsleder samtidig er en ungdomsleder med det store og mangesidede ansvar, som dette medfører. Dette tages der hensyn til, bl. a. ved de nævnte ungdomslederkursus under Dansk Idræts-Forbund, og ved delingsføreruddannelsen, der som nævnt foregår på højskoler. Såvel for ungdommen som for idrætten er det af største betydning, at idrætslederne har et nært forhold til dets almindelige ungdomsarbejde og indgående kendskab både til dets almindelige teknik, jvf. kapitel 6, og til de værdier, som det er bygget op på, og man må opfordre orga-

nisationerne til energisk og eventuelt i indbyrdes samarbejde at arbejde på, at dette bliver tilfældet.

En meget betydelig del af det daglige lederarbejde indenfor idrætsforeningerne bestrides af unge mennesker. Når man kommer til de egentlige bestyrelseshverv, vil det derimod være sjældent, navnlig i byerne, at de unge selv har fået dem overdraget. Det hænger til en vis grad sammen med det forhold, at foreningerne ofte må disponere over betydelige pengebeløb og andre værdier, og man derfor er bange for at lade en ung komme til. Selvom dette synspunkt er forståeligt, må man dog understrege, at de unge, der får både opgaver og ansvar, herigennem gennemgår en værdifuld udvikling. Det må derfor tilstræbes, at de unge i det videst mulige omfang får lejlighed til at deltage i foreningernes ledelse.

§ 108. *Idrættens sundhedsproblemer.*

Det er blevet diskuteret meget, om idrætsudøvelsen fysisk set er sund, men diskussionen har langtfra ført til enighed. Det er derimod almindeligt anerkendt, at idrætsudøvelse må forudsætte, at den pågældendes helbred er i orden. Hvis dette ikke er tilfældet, kan idrætten, der ifølge sit væsen anstrenger udøveren, meget vel gøre skade.

Det første forsøg med speciel helbreds kontrol for idrætsudøvere blev gjort i 1922, da Dansk Idræts-Forbund oprettede et lægeværelse på Østerbro stadion, hvor enhver, der er medlem af en forening under D.I.F., vederlagsfrit kan blive undersøgt med henblik på, hvorvidt den pågældende kan tåle at dyrke idræt. Der er her gennemsnitlig blevet foretaget ca. 2 000 undersøgelser årligt. Det har drejet sig om en almindelig klinisk undersøgelse; ved mistanke om foreliggende alvorligere lidelse, er patienten blevet sendt til specialundersøgelse.

Justitsministeriet og sundhedsstyrelsen udsendte i 1942 et cirkulære, der påbød, at der skulle være en læge til stede ved alle offentlige boksekampe. Der er dog også lægevagt ved visse idrætsstævner, således ved cykle- og rostævner og enkelte af de større fodbold- og gymnastikstævner.

I 1948 blev der udover lægen ved D.I.F.s lægeværelse ansat en cheflæge, hvis opgave det er at medvirke ved uddannelse af idrætsinstruktører og idrætslæger og at være med i arbejdet for en bedre helbreds kontrol med idrætsudøvere. For de fleste idrætsgrenes vedkommende har det været frivilligt, om udøverne ville lade sig underkaste en lægeundersøgelse, før de påbegyndte træningen eller deltog i konkurrencer. Obligatorisk har undersøgelsen kun været for brydere og vægtløftere samt konkurrencedeltagere i boksning, cykling, roning, svømning, fægtning og kvindeatletik.

D.I.F. arbejder nu, efter at det er blevet økonomisk muligt, på at drage så vidt muligt alle læger ind i idrætsarbejdet.

Den almindelige danske lægeforening har på sine fortsættelseskursus indlagt idrætsmedicin som undervisningsfag, ligesom lægekredsforeninger landet over har idrætsmedicin på programmet blandt det kommende års undervisningsstof. Endvidere har forsvarsministeriet bestemt, at der skal undervises i idrætsmedicin og træningslære på underlægeskolen, som alle værnepligtige læger skal gennemgå.

Ved såvel D.I.F.s som specialforbundenes instruktionskurser undervises der nu i idræts hygiejne af læger, der specielt har sat sig ind i idrættens medicinske problemer.

D.I.F. arbejder dernæst på at give idrætsudøverne en bedre helbreds kontrol og mulighed for, at råd og vejledning med henblik på sportsskader, træning og andre forhold, hvor lægen kan være idrætsudøveren til hjælp. Idrætsforbundet har planer om, så snart

det er praktisk gennemførligt (den største vanskelighed er at skaffe egnede lokaler) at oprette en idrætsmedicinsk poliklinik i København, senere også i Århus. En sådan kliniks opgave skulle være at give idrætsudøvere råd og vejledning med henblik på sportskader og foretage videregående undersøgelser i tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt en eventuel lidelse indicerer helt eller delvis forbud mod idrætsudøvelse. Der kunne her bl. a. foretages grundig undersøgelse af boksere for at konstatere, hvorvidt de har taget skade af boksnings. Klinikken skulle endvidere tjene til videnskabelig forskning af idrættens virkninger bl. a. ved at indsamle et klinisk erfaringsmateriale, foretage funktionsprøver o. lign. Endelig skulle klinikken tjene som uddannelsessted for læger, der ønsker at sætte sig ind i idrættens kliniske problemer.

Den almindelige helbreds kontrol af idrætsudøvere bør efter kommissionens mening udbygges i forbindelse med gennemførelsen af ungdomskommissionens forslag om, at der skal sikres alle unge i alderen 14—21 år gratis helbredsundersøgelse en gang årlig (jfr. betænkningen om beskyttelsesforanstaltninger m. v. samt etablering af en almindelig helbreds kontrol for ungdommen, navnlig side 77—78).

§ 109. *Idrætsforeningerne og fritidsklubarbejdet.*

Det arbejde, der udføres i idrætsorganisationerne, må efter kommissionens mening vurderes meget højt. Det er igennem deres arbejde, at idrætten virkelig er blevet — og formentlig i stadig højere grad bliver — en folkebevægelse og ikke blot en folkeforlystelse, som det er sket i andre lande.

Tallene for medlemmer under 14 eller 15 år i de forskellige organisationer viser også, at man i meget høj grad har forståelse for, at idrætsarbejdet må begynde i barnealderen for at kunne blive en fornøjelig fritidsbeskæftigelse i de unge år, og det meget omfattende turneringssystem, der findes, er lagt til rette på en sådan måde, at så godt som alle får konkurrence af modstandere, der er så nært jævnbyrdige, at så at sige ingen presses ud af idrætten på grund af manglende evner. Således viser idrætsorganisationernes virksomhed, at de er klar over, at idrætten først og fremmest må betragtes som en fritidssyssel, der har sit mål i den enkeltes velbefindende.

Det er også utvivlsomt, at idrætsforeningerne skaffer mange børn og unge, som ellers ikke ville kunne få indhold i fritiden, afløb for deres energi. I ikke ringe omfang har man derigennem løst tilsvarende pædagogiske opgaver, som fritidsklubberne søger at løse. En række af idrætsorganisationerne har desuden ved siden af det egentlige idrætsarbejde et vist almindeligt foreningsarbejde for deres medlemmer. Det gælder i særlig grad foreningerne på landet og herunder navnlig de foreninger, der er tilsluttet De danske Gymnastikforeninger og De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger.

Noget tilsvarende ville være ønskeligt i byerne. Ganske vist medfører den større mængde ungdomsforeninger af forskellig art, der er adgang til der, at mange af idrætsforeningernes medlemmer også er medlemmer af andre foreninger, som kan have betydning for deres fritidsudnyttelse ud over idrætsudøvelsen, men der er dog også mange ganske unge, hvis eneste fritidsmilieu er idrætsforeningen. For disse ganske unge ville det være godt, om fællesskabet fra idrætspladsen kunne blive basis for en bred menneskelig udvikling.

Idrætsforeningerne kunne f. eks. optage et almindeligt klubarbejde for deres ganske unge medlemmer. Navnlig på de tider af året, hvor selve idrætsarbejdet ligger stille, ville man herved kunne sætte de unge i gang på forskellige områder på samme måde, som ung-

domsklubberne søger at gøre det. Dette ville svare til Dansk Vandrelaugs vinterarbejde, der kun omfatter en del af medlemmerne.

Formålet skal altså ikke være at konkurrere med andre foreninger om de unge, men omvendt at sætte unge, der er foreningsfremmede, i gang med forskellige interesser ved siden af idrætten.

Ungdomskommissionen skal pege på, at reglerne om tilskud til fritidsklubber (jfr. kap. 7) gør det muligt for ledelsen af en idrætsforening at oprette en fritidsklub, der fortrinsvis tager sigte på foreningens medlemmer, og få tilskud til en sådan klub efter samme regler, som andre fritidsklubber får tilskud efter. Man skal meget anbefale, at idrætsforeningerne benytter sig af denne mulighed, hvilket formentlig også vil være i mere snæver idrætslig interesse, da en del af de ganske unge ellers i vinterens løb vil tabe interessen for idrætten og ikke melde sig, når foråret kommer.

De idrætssagkyndige, som har deltaget i kommissionens arbejde med dette kapitel, har imidlertid udtrykt tvivl overfor, om foreningerne er i stand til at magte de således forøgede opgaver, idet den frivillige arbejdskraft, som bærer arbejdet i idrætsforeningerne, hidtil har haft fuldt op at gøre med det rent idrætslige, ligesom det vil være forbundet med store vanskeligheder at skaffe de fornødne lokaler.

Efterhånden som tipstjenestens midler kan komme idrætsforeningernes lederuddannelse tilgode, vil der imidlertid være mulighed for, at lederne kan spænde over mere og bl. a. tage den her nævnte opgave op.

Lokalespørgsmålet bør kunne løses i forbindelse med den samlede løsning af spørgsmålet om tilvejebringelse af fritidslokaler og idrætsanlæg. Såvel i sognekommunerne som i byerne bør idrætsforeningerne i samarbejde med de øvrige foreninger være med til en samlet planlægning af fritidsanlæggene.

SAMMENDRAG

Sammendrag.

Med nærværende betænkning er ungdomskommissionens undersøgelser og drøftelser vedrørende ungdommens fritid afsluttet. To tidligere betænkninger behandler særlige felter, nemlig Ungdommens friluftsliv og Fritidslokaler på landet. Begge disse betænkninger udkom i vinteren 1950—51. Desuden er forskellige fritidsspørgsmål blevet berørt i betænkningerne om den tilflyttede ungdoms særlige problemer (1948) og om de værnepligtiges forhold (1949).

I modsætning til, hvad der var tilfældet ved de to særlige betænkninger, har man i denne betænkning søgt at undgå mange enkeltheder og i stedet lagt mere vægt på drøftelsen af de principielle synspunkter. Selv om der på en række punkter stilles forslag, har man ment, at fritidsområdet har en så nær forbindelse med den almindelige kulturpolitik, at det kun i begrænset omfang er muligt at se de foreliggende problemer som isolerede ungdomsproblemer. Under hensyn til den begrænsede opgave, der ved kommissoriet var stillet kommissionen, er man derfor på en række punkter meget tilbage for at tage de pågældende felter op til en mere omfattende behandling.

Indledningsvis gives en kortfattet redegørelse for ungdomsårenes særpræg, psykologisk set. Den sammenfatter ungdomskommissionens syn på ungdomsårene og afrunder dermed kommissionens arbejde som helhed, samtidig med at den danner baggrunden for den foreliggende betænkningens behandling af ungdommens fritidsproblemer.

Det følgende kapitel 2 giver som baggrund for vurderingen af fritidsudnyttelsen i vore dage en kort oversigt over ungdoms- og fritidsforhold gennem det sidste halvandet hundrede år, idet den sociale og økonomiske omvæltning, der er foregået, har berørt hele grundlaget for den folkelige kultur, således at mange af de fritidsproblemer, der forekommer i det moderne samfund, er opstået som følge af en lang, historisk udvikling.

Betænkningens tredje kapitel, der bl. a. støtter sig til kommissionens ungdoms-enquete, som blev offentliggjort i 1951 under titlen Den danske ungdom, opridser hovedtrækkene af ungdommens fritidsforhold i det nutidige danske samfund. Der gøres opmærksom på forskellene mellem fritidsudnyttelsen i by og på land og mellem forskellige kommuner. Desuden vises det, hvorledes der er sammenhæng mellem socialt milieu, skoleuddannelse og fritidsudnyttelse, idet de unge fra de dårligste kår har den korteste skoleuddannelse og den ringeste fritidsudnyttelse. Endelig påpeges det, at hjemmet spiller en stor rolle for den faktiske fritidsudnyttelse, idet ca. halvdelen af de unges aftener anvendes til hjemmeliv, og „hjemmeinteresser“ nævnes lige så hyppigt blandt de unges hovedinteresser som „udeinteresser“.

Kapitlet er illustreret dels med fiktive skildringer af ungdommens forhold i en sognekommune, en købstad og et kvarter i København, dels med de i bilag 1 meddelte skildringer af forholdene i fire jyske sognekommuner.

Betænkningens hovedsynspunkter er samlet i kapitel 4. Kommissionen mener ikke, at der er grund til at istemme den så almindelige jamren over ungdommens fritids-

udnyttelse, men ser den faktiske situation som et godt udgangspunkt for et arbejde på en yderligere forbedring.

Dette arbejde må tage hensyn til vor viden om fritidens funktioner. Udover at fritiden skal tjene til hvile og rekreation, må man lægge vægt på, at den åbner en række muligheder for kontakt med andre mennesker end dem, man er sammen med i arbejdet. Af denne grund og ved, at man kan fordybe sig i selvvalgte beskæftigelser og derigennem udvide sin erfaringskreds, bliver fritiden en rigdomskilde, som gør tilværelsen mere omfattende for den enkelte og udfylder de savn, som det ofte mekaniske og ensformige arbejde skaber. Det er også væsentligt, at fritiden giver plads for livsglæden —• for leg i ordets videste betydning.

Udbyttet af fritiden er imidlertid afhængigt af, at den anvendes med omtanke. Det er hverken ønskeligt, at de unge lader sig drive med strømmen, eller, som velmenende mennesker ofte synes at kræve, at de skal beskæftige sig med alle mulige gode ting. Man må være på vagt overfor ethvert regereri, som fratager de unge retten til selv at vælge deres fritidsbeskæftigelse. Det er derimod vigtigt at sikre, at de forskellige former for fritidsudnyttelse faktisk står åbne for de unge, således at de ikke af uvedkommende årsager bliver begrænset i deres valgmuligheder. Det er afgørende, at de unge kan foretage et bevidst valg af fritidsbeskæftigelser, således at de finder frem til netop den kombination, der bedst svarer til deres behov og interesser.

I denne sammenhæng må det understreges, at det frie ungdomsarbejde, der bæres af de unges egen indsats, er udtryk for meget værdifulde traditioner i dansk folkeligt liv, og at det også i fremtiden må være det bærende i ungdommens fritidsliv. På visse punkter bør det frie ungdomsarbejde utvivlsomt have en vis bistand fra det offentlige, men denne hjælp må under ingen omstændigheder medføre en beskæring af ungdomsarbejdets frihed.

Endelig peger man på hjemmenes store betydning for ungdommens fritidsudnyttelse. Selv om boligforholdene for mange er vanskelige, bør og kan mange fritidsbeskæftigelser finde deres plads i hjemmene, blot de voksne giver de unge de fornødne muligheder herfor. De fritidsinteresser, som må dyrkes uden for hjemmene, vil iøvrigt ofte give de unge større udbytte, hvis forældrene er interesserede i og forstående overfor dem.

I kapitlerne 5—8 behandles den organiserede fritidsvirksomhed, i hvilken forbindelse spørgsmålet om, hvorvidt der findes en „foreningskrise“, drøftes. Medlemstallene for en række ungdomsforeninger med ideologisk, politisk eller kulturelt præg viser en tilbagegang på mellem 20 og 30 pct. fra 1947 til 1951. Hvis man derimod foretager en sammenligning mellem tallene fra 1939 og 1951, ses det, at det samlede medlemstal f. eks. i de politiske ungdomsforeninger kun er gået ca. 1 pct. tilbage, mens det samlede antal unge i alderen 15—24 år i samme tid faldt med 8 pct., således at den grad, hvori ungdommen er organiseret politisk, er steget fra 1939 til 1951. De foreninger, der beskæftiger sig med idrætsudøvelse og friluftsliv, viser tilmed en væsentlig stigning i medlemstallet, uanset at antallet af unge er faldet.

Baggrunden for drøftelsen af foreningsproblemerne er blandt andet givet i bilagene 3 og 4, der redegør for foreningernes forhold henholdsvis på grundlag af ungdomskommissionens foreningsenquete, der blev foretaget i 1946, og på grundlag af oplysninger fra 1952.

Selv om en eventuel foreningskrise ikke har fået udtryk i medlemstallene, er det dog tydeligt, at foreningslivet er udsat for en stigende konkurrence fra andre fritidsfaktorer, bl. a. aftenskolen, ungdomsklubben og forlystelseslivet, og at de økonomiske vanskeligheder, som foreningerne lider under, er med til at svække dem i denne konkurrence.

Kommissionen stiller derfor (i kapitel 6) forslag om en begrænset offentlig støtte til foreningerne. Denne støtte sættes ind på to punkter, nemlig lederuddannelsen og lokale-spørgsmålet.

Med hensyn til lederuddannelsen foreslås det, at der ydes støtte til lederkursus, der arrangeres af enkelte landsforeninger, lokale ungdomsorganisationers fællesråd eller kommunale ungdomsudvalg, samt at der gives Dansk Ungdoms Fællesråd mulighed for at ansætte foreningskonsulenter, som kan stå til rådighed såvel for foreninger, der er tilsluttet fællesrådet, som for udenforstående foreninger.

Et mindretal inden for kommissionen (Alice Bruun, Dahlgaard, le Maire) kan dog ikke tilslutte sig støtten til lederkursus, da det finder det betænkeligt, at der på denne måde ydes støtte til ideologisk prægede foreninger.

Lokalespørgsmålet er meget alvorligt for mange foreninger, og kommissionen udtaler, at det efter dens opfattelse må være en moralsk pligt for kommunerne at fremskaffe egnede lokaler til brug for ungdomsforeningerne. Samtidig foreslår man, at der ved den forestående ændring af aften- og ungdomsskolelovgivningen indføres en bestemmelse, hvorved kommunerne får pligt til at yde tilskud til delvis dækning af foreningernes lokaleudgifter, således som det allerede sker i en række større kommuner, dog således at staten afholder halvdelen af udgiften. Tilskuddet foreslås sat til 75 pct. af det beløb, hvormed lokaleudgifterne overstiger 2 kr. pr. medlem. Ydelsen af den økonomiske hjælp vil dog ikke overflødiggøre en energisk indsats for at skaffe virkelig egnede og nogenlunde billige lokaler til brug for ungdomsforeningernes arbejde.

På ungdomsklubområdet findes der en udbygget støtteordning, som kommissionen i kapitel 7 giver sin tilslutning. Ungdomsklubberne har i de senere år fået stigende tilslutning og udført et nyttigt arbejde blandt de 14—18-årige, som her har fundet uforpligtende tilholdssteder, hvor de under betryggende forhold kommer i kontakt med andre unge. Kommissionen fremsætter en række bemærkninger til tilskudsordningens nærmere udformning og anbefaler, at andre foreninger, der beskæftiger sig med ungdommen, f. eks. idrætsforeningerne, tager et ungdomsklubarbejde op som supplement til deres almindelige arbejde.

Skolevæsenet har i en række kommuner indført en egentlig fritidsvirksomhed for eleverne. Denne behandles i kapitel 8, hvor man peger på, at de fritidsvaner, der skabes i skolealderen, er af største værdi som grundlag for fritidsudnyttelsen i ungdomsårene. Kommissionen anbefaler derfor, at flere kommuner indfører en sådan fritidsvirksomhed, og at denne støttes af staten som et naturligt led i skolevæsenet. Det er dog vigtigt, at en sådan fritidsvirksomhed holdes inden for passende grænser, således at den hverken bliver en konkurrent til foreninger og klubber eller drager børnene og de unge bort fra hjemmene. Skolens betydning for skabelsen af gode fritidsvaner tages iøvrigt op ved gennemgangen af de enkelte interesseområder, hvor man vil kunne støtte sig til skolens indsats. Der foreslås ikke indført nye fag eller emner — bortset fra at man med henblik på filmens store indflydelse på børn og unge foreslår filmkundskab indført på en beskeden plads på skoleplanen — men kommissionen understreger, at undervisningen f. eks. i dansk, sang, tegning, sløjd, håndarbejde og gymnastik i endnu højere grad, end det nu er tilfældet, kan lægges sådan til rette, at den støtter bestræbelserne for at give børnene og de unge rigere fritidsinteresser.

Betænkningens tredje del behandler skoling og læsning. Man har ment, at det lå udenfor kommissionens arbejdsfelt at beskæftige sig med de generelle spørgsmål, som be-

rører radioen, bogspredningen og den periodiske presse. Med hensyn til biblioteksvæsenet påpeger man dog, at dette særlig i landkommunerne endnu ikke er fuldt udbygget, og at ungdommen i så ringe grad benytter bibliotekerne, at biblioteksorientering i skolerne og særlig vejledning af de unge lånere i bibliotekerne må siges at være højst påkrævet.

I kapitel 11 har man på grundlag af ungdomsenqueten og en gallupundersøgelse, der er optrykt som betænkningens bilag 2, givet en analyse og en vurdering af ungdommens læsevaner. Det fremgår af statistikken, at læsningen er stærkt præget af ugeblade og meget let litteratur, og at en vis, omend ret lille, del af ungdommen overhovedet intet læser.

Væsentligt er det, at man ikke har kunnet konstatere nogen påvirkning af læsevanerne, som skyldes skoleundervisningen. Med udgangspunkt heri anbefaler kommissionen, at skolernes litteraturundervisning lægges om, således at man søger at påvirke elevernes læsevaner bl. a. gennem kritisk beskæftigelse med den litteratur, som de unge faktisk læser.

Den frie ungdomsundervisning er genstand for drøftelse i kapitel 10, hvor der stilles forskellige forslag. Således går man ind for, at studiekredsarbejdet og foredragsvirksomheden støttes ved gennemførelsen af en båndoptagerservice i forbindelse med bibliotekerne, hvorved bl. a. radioens materiale kunne nyttiggøres i højere grad. Der foreslås givet Udvalget for folkeoplysningens fremme et forøget tilskud til arbejdet med at billiggøre fagbøger til brug på højskoler og i studiekredse og aftenskoler m. v. Foredragsvirksomheden, som af økonomiske grunde synes at have fået mindre betydning i de senere år, foreslås støttet efter de retningslinier, der hidtil er anvendt i forbindelse med støtten til folkeuniversitetsforedrag. En sådan støtteordning bør administreres ved et samarbejde mellem de forskellige oplysnings- og ungdomsorganisationer.

Højskolearbejdet foreslås støttet ved, at der ydes tilskud til kortere kursus af højskolekarakter, og man går ind for en særlig støtte til de unge, som berøres af de 18 måneders militærtjeneste, idet de af økonomiske og andre grunde vil have svært ved at komme på højskole, hvis der ikke ydes dem en særlig håndsrækning.

I kapitel 12 påpeges det, at museerne har en række opgaver i forbindelse med ungdomsopdragelsen og folkeoplysningen, men at dels de begrænsede bevillinger, der står til deres rådighed, dels åbningstiderne, der på hverdage altid falder inden for normal arbejdstid, vanskeliggør arbejdet. Det er vigtigt, at man understøtter bestræbelserne for at gøre museerne mere levende og bringe dem mere i kontakt med publikum.

Kommissionen mener, at man ikke bør undervurdere forlystelsernes værdi. Den underholdning og adspredelse, som de byder på, kan ofte være med til at dække vigtige psykiske behov hos de unge. Det er imidlertid vigtigt at underkaste forlystelseslivets udformning en nærmere undersøgelse, fordi det ikke sjældent rummer farer. Som eksempel på, hvorledes der kan skabes smukke og tiltalende rammer om folkelige arter af forlystelser, fremhæves Tivoli i København og de svenske folkeparker. Disse kunne med udbytte tages som mønster for sommerforlystelseslivet i købstæder og større stationsbyer her i landet.

Teatret er, som det siges i kapitel 14, udtryk for en værdifuld kulturtradition, som man gerne ønsker ungdommen bragt i forbindelse med. I de større byer løses denne opgave i hvert fald delvis af Dansk Skolescene og ved forskellige rabatordninger, men forboldene er langt vanskeligere på landet. Der foreslås større støtte til Landsskolescenen samt støtte til visse af amatørteaterbevægelsens udgivelser og kursus. Man understreger i denne forbindelse amatørteaterarbejdets store betydning såvel for ungdommen som for teatret.

Det svarer til den rolle, som filmen spiller for vor tids ungdom, at kapitlet om filmen (kapitel 15) er det mest omfattende i betænkningen. Det drøftes, på hvilket måde fil-

mene indvirker på de unge tilskuere, og maD støtter sig herved bl. a. på en analyse af ungdoms-enquetens filmmateriale, som er foretaget af direktør Ebbe Neergaard, Statens Filmcentral, og som er optaget som bilag 6 til betænkningen. Analysen synes at vise, at mange af de film, som de unge nar foretrukket, såvel kunstnerisk som indholdsmæssigt lå på et ret højt niveau, således at man har grund til at anse filmen som en positiv faktor i mange unges tilværelse. På den anden side medfører filmens væsen, der gør den så egnet som påvirkningsmiddel, at den ukritiske tilskuer kan blive præget af den i uheldig retning. Ungdommen må derfor efter kommissionens mening blive mere bevidst i sin holdning over for filmene, således at den passivitet, der præger en stor del af biografpublikummet, viger for en mere udpræget stillingtagen til den enkelte film. I dette arbejde har både hjemmene, skolen og foreningerne opgaver.

Anvendelsen af smalfilm i skoler og foreninger er belyst gennem en oversigt over forskellige udlejningsselskabers og Statens Filmcentrals virksomhed, og det understreges, at der navnlig af Statens Filmcentral er skabt store muligheder for foreningernes udnyttelse af filmen. En yderligere anvendelse af film i foreningerne forudsætter imidlertid, at det er langt lettere at få adgang til et tonesmalfilmapparat, end tilfældet er nu. Der foreslås derfor en udbygning af den eksisterende tilskudsordning, hvorved filmfonden har støttet anskaffelsen af apparater, mod at disse stilles til rådighed for alle interesserede, samt en større anvendelse af tilskuddene til undervisningsmateriel i aftenskolen til indkøb af filmgengivere.

Kommissionen beskæftiger sig iøvrigt med spørgsmålet om adgangen til at vise spillefilm i foreningerne som et led i filmoplysende arbejde, og man stiller i denne forbindelse bl. a. forslag om ændring i biografloven, hvorefter der skulle blive mulighed for at meddele sognegårde, højskoler m. v. en begrænset bevilling, gældende alene for opførelse af kulturfilm og film, der i særlig grad er egnede til forevisning for børn eller unge, og som ikke indgår i biografernes løbende repertoire. Desuden foreslås det, at lokale kulturinstitutioner inddrages i kredsen af institutioner, der kan opnå almindelige biografbevillinger.

Dansen er i sig selv en naturlig adspredelse for ungdommen, men den er, som omtalt i kapitel 16, ofte henvist til restauranter og kroer, hvor den på uheldig måde optræder sammen med drikkeri. Kommissionen understreger foreningsledernes ansvar for ballernes form, og desuden foreslår man, at der oprettes egentlige dansehaller for ungdommen under ledelse, der er interesseret i ungdomsarbejdet.

En mindre gruppe af ungdommen har ikke lært at danse, og da den formentlig heller ikke i fremtiden vil kunne nås af de private danseskoler, foreslås det, at en vis, elementær danseundervisning bliver indføjlet i skolernes fritidsvirksomhed.

Forlystelsesafsnittet afrundes med kapitel 17, der behandler spørgsmål i forbindelse med restaurationsliv, spiritusforbrug, tobaksforbrug, spil og omrejsende tivolier.

I kapitel 18 påpeges det, at den ret store musikinteresse blandt ungdommen ikke i tilstrækkelig grad bliver imødekommet gennem skolernes arbejde, og man anbefaler derfor, at sangundervisningen i højere grad, end tilfældet er nu, udbygges med en vis grundlæggende musikopdragelse. Dette område egner sig iøvrigt særlig godt for skolernes fritidsvirksomhed. Kommissionen viser herudover hen til muligheden for at indføre vandrelærere til støtte for musikundervisningen på landet, og man foreslår, at der under aftenskoleloven skal kunne oprettes hold i instrumentalmusik, hvorved der bør gives de mest vidtgående dispensationer med hensyn til deltagerantallet, som loven muliggør.

Med hensyn til hobby virksomhed, navnlig husflid, håndarbejde og kunstneriske fritidssysler spiller skolens — både folkeskolens og ungdomsskolernes — muligheder for at

sætte de unge i gang en stor rolle, og i kapitel 19 anbefales forskellige omlægninger i undervisningen, som allerede er foretaget i mange skoler, og som kan virke igangsættende på eleverne.

Idrætten kan med rette siges at være Danmarks største ungdomsbevægelse, og det er, som det fremgår af kapitel 20, kommissionens opfattelse, at den rummer store værdier for ungdommen. Gennemførelsen af loven om tipning har muliggjort løsningen af en række centrale idrætsopgaver og bl. a. givet en forbedret økonomisk basis for lederuddannelsen. Forsåvidt idrætsanlæggene angår, er der imidlertid endnu store uløste problemer ude i kommunerne. Kommissionen anbefaler, at idrætsorganisationerne lægger større vægt på at udanne lederne også på de områder, der vedrører de almindelige ungdoms- og foreningsproblemer, ligesom man gør opmærksom på, at de gældende støtteregler gør det muligt for idrætsforeningerne at oprette ungdomsklubber i tilknytning til deres øvrige arbejde.

BILAG

Fritidsforhold in. v. i fire jyske landkommunen

I efteråret 1949 besøgte repræsentanter for ungdomskommissionens sekretariat en række kommuner. Formålet hermed var at få et indtryk af baggrunden for ungdomsvennetens resultater, og besøgene kom til at danne grundlaget for redegørelser for forholdene i de pågældende kommuner. Som eksempel herpå aftrykkes i det følgende sådanne redegørelser for fire jyske landkommuner. Man har dog foretaget et mindre antal ændringer med henblik på at forhindre identificering af de pågældende kommuner. De til redegørelserne knyttede kortskitser modsvarer ikke de virkelige, geografiske forhold i de undersøgte kommuner.

Det understreges, at redegørelserne er udarbejdet i 1949.

I.

A—B kommune er beliggende ved Jyllands østkyst.

Kommunen har ca. 1500 indbyggere, der hovedsagelig ernærer sig ved landbrug. Jorden er god og hører til Jyllands allerbedste. Landbrugsbefolkningen er organiseret i faglige sammenslutninger og benytter sig i stor udstrækning af konsulenter på planteavlens, kvægavlens og fjerkræavlens områder. Landbrugets dominerende rolle i kommunen fører med sig, at der kun findes forholdsvis få arbejdere, samtidig med at en særlig stor del af de unge er medhjælpere. Industri og håndværksmæssig virksomhed spiller kun en ringe rolle i kommunen og har været stagnerende igennem en årrække.

Kommunen er delt i 2 sogne: A og B. Der er 4 samlede bebyggelser i kommunen, A, C, D og E. A og C, der begge er stationsbyer, er størst. Fra den nærmeste større by, F, udgår 2 banelinier, der berører kommunen, dels banen F—G, der går midt igennem kommunen, dels banen F—H, som berører det vestligste hjørne af kommunen. Trafikforbindelserne til F er gode for en væsentlig del af befolkningen i A—B kommune, idet der daglig går tog i hver retning 7 gange. Afstanden til F er i kommunens vestlige del gennemsnitlig 3 km., og i kommunens østligste del ca. 7 km.

Den politiske interesse, der blandt de ældre er stor, er stærkt præget af kommunens erhvervsstruktur. Ved folketingsvalget i 1947 stemte 43 pct. på Venstre, 30 pct. på Socialdemokratiet, 16 pct. på Retsforbundet, 5 pct. på Det radikale Venstre, 3 pct. på Dansk Samling, 2 pct. på Det konservative Folkeparti og 1 pct. på Danmarks kommunistiske Parti. I sognerådet sidder 4 venstremænd, 2 socialdemokrater, 2 retsstatsmænd og 1 radikal.

Der er kirke såvel i A som i B. Præsten bor i A. Det kirkelige liv omkring folkekirken er ikke særlig fremtrædende. Virkeligt kirkeliv findes kun omkring den valgmenighed, der har bestået i F siden slutningen af forrige århundrede. Valgmenighedspræsten samler unge til møde i F, hvorefter enkelte kommer fra A—B. I forbindelse med valgmenigheden er der en grundtvigsk friskole i sognet, beliggende lidt syd for C.

Der er 4 skoler i kommunen, herunder den nævnte friskole, der har ca. 20 elever. Der er folkeskole i henholdsvis D, A og E. I F er der såvel en kommunal som en privat

realskole. En del unge, særlig fra C stationsby, søger til realskolerne. Nogle enkelte unge fra kommunen går i gymnasiet i amtsbyen I og tager hver dag frem og tilbage med toget. Der er ingen fagskoler i kommunen, men landbrugsfaglig undervisning foregår lejlighedsvis i C, arrangeret af landboforeningen for J herred. Denne forening arrangerer endvidere undertiden huslige kursus for piger. Nogle unge tager del i landbrugsfaglig undervisning i F, arrangeret af byens landbrugsfaglige ungdomsklub, der er en afdeling under den stedlige landboforening. I F er der endvidere en teknisk skole. Nogen efterskole findes ikke i øjeblikket i kommunen. For 7 år siden oprettedes i tilknytning til friskolen en efterskole, men for et par år siden måtte den nedlægges som følge af for ringe tilslutning. Den sidste vinter, skolen var i gang, arbejdede den endda uden statstilskud som følge af et for lille elevtal. Der afholdes gennemsnitlig hver anden vinter aftenskole i A. Denne samler ca. 15 elever 2 gange om ugen. I den ene time undervises i regning og i den anden i dansk og samfundskundskab. Den 60-årige lærer, som underviser i aftenskolen, går kun igang med et nyt hold, når de unge fremsætter ønske derom, og dette sker i almindelighed kun, når der en vintersæson ikke har været nogen undervisning.

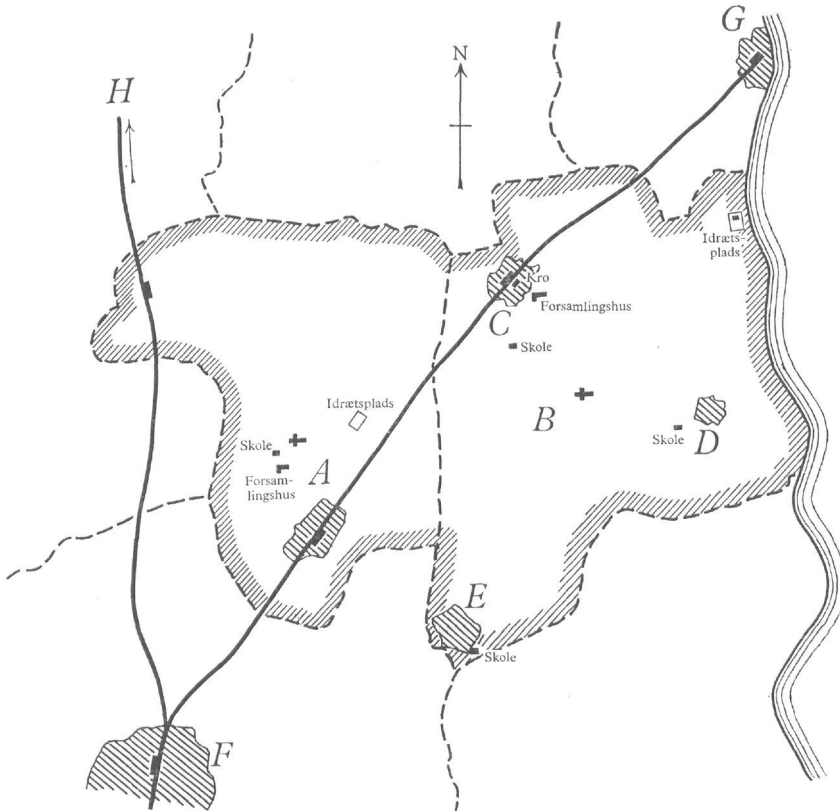
I E skole har der i de sidste 15 år været aftenskole 2 vintre og ellers intet udover, at der i nogle år har været en ugentlig sangaften for blandet kor, men tilslutningen har været stærkt aftagende, og højst 4—5 unge har deltaget, resten har været ældre personer.

Den vigtigste aktivitet i kommunen af betydning for ungdommen grupperer sig omkring D skole. Den energiske lærer her har igennem en lang årrække holdt aftenskole. Foruden i de almindelige undervisningsfag er der blevet undervist i husflid og håndarbejde, men det viste sig, at når de unge skulle samles om fagene i skolestuen, var tilslutningen så ringe, at det gerne endte i sløjdsalen. Det gik efterhånden op for læreren, at ville man have fat i de unge, måtte man samle dem uden egentlig at undervise. Læreren har derfor startet en slags ungdomsklub og indrettet særlige lokaler i skolen til brug for ungdommen. Der er således indrettet en opholdsstue, hvor enkelte tidsskrifter og aviser ligger fremme, og et biblioteksværelse, som indeholder den del af kommunens bibliotek, der er udstationeret i D. På den måde har de unge et sted, hvor de kan søge hen og tilbringe nogle aftener under hyggelige omgivelser, og de stimuleres måske samtidig til at låne bøger på biblioteket. Læreren har for egne midler indkøbt brugte møbler fra flygtningelejrene og ladet de unge gøre dem i stand.

De unge møder 2 gange ugentligt — sidste vinter deltog ca. 15 unge i 2 ugentlige husflidsaftener (træhusflid), og 4—5 unge udgjorde et tegnehold. Eleverne betalte materialerne selv. Foregående år havde man også et hold for kajakbygning. Man bruger sløjdsalen, gymnastiksalen, skolestuen (til film) og biblioteksstuen. Hver aften serveres der i opholdsstuen kaffe og brød, for hvilket de unge betaler 50 øre. Bagefter er der gerne lidt musik, idet nogle af de unge spiller guitar, violin og harmonika.

Endvidere afholdes der i løbet af vinteren 4—5 foredrags- og diskussionsaftener for alle unge, i forbindelse med hvilke der ofte er bal. Omkring 40—60 unge deltager i disse arrangementer, der er gratis, og som foregår i skolens gymnastiksal. Det kan nævnes, at sidste vinter sang et sangkor een aften, en anden aften blev der holdt foredrag af en dansk soldat, som havde været i Indien, en af de unge, der har været ved Tysklandsbrigaden, talte en tredje aften, I politiorkester har givet en koncert, og I Stiftstidendes jubilæumsfilm har været forevist. Disse arrangementer er som regel gratis.

I indeværende sæson har man planer om i væsentlig grad at udvide dette arbejde. Man påtænker således at etablere hold for syning, læder- og plastikarbejde, horn- og ben-

arbejde samt et husholdningskursus. Vedrørende sløjdarbejdet kan nævnes, at en af eleverne skal lave en motordreven drejbænk til træarbejde. Læreren følger det princip så vidt muligt at lade de unge selv bestemme, hvilke fag der skal arbejdes med. De mange forskellige emner, der tænkes taget fat på i vinter, vil rejse visse lokale vanskeligheder.

I kommunen er der et kommunalt bibliotek med en årlig omsætning på ca. 4 000 kr.

Da kommunen er ret vidtstrakt, har man anset det for formålstjenligt at fordele bogbestanden på 4 udlånssteder — hovedbestanden findes dog i C stationsby. På denne måde har beboerne lettere adgang til bogudlån, men til gengæld er der ikke nogen egentlig læsestue i kommunen.

I C sker bogudlånet fra et privat værelse, biblioteket har lejet. I A benyttes selve skolestuen, i E benyttes et lille værelse, der tilhører skolen, og som formentlig er beregnet til sløjdværelse. I D skole er der på skolen indrettet et særligt lokale, hvorfra bogudlånet sker, og hvor der også er plads til enkelte læsende.

Det centrale i bibliotekets bogbestand udgøres af en standardsamling, anbefalet af biblioteksfolk. Ved yderligere bogindkøb indhentes råd hos stadsbibliotekaren i I. Biblioteket råder mellem 1 000 og 1 200 bøger. Der gøres ikke noget særligt fra bibliotekets side for at fremme bogudlånene, bortset fra at de lokale blade nu og da minder om bibliotekets eksistens. Nogen studiekredsvirksomhed i forbindelse med biblioteket findes ikke. Da lånerne alder ikke står opført på bibliotekets kartotek kort, kan antallet af unge blandt lånerne ikke opgøres, men bibliotekarerne udtaler, at kun få unge låner bøger.

Private bogindkøb foregår i F by. En af boghandlerne dér har etableret en læsekreds, der også har medlemmer i A—B kommune.

I B sogn er følgende foreninger af betydning for ungdommen: Gymnastikforeningen, foredragsforeningen, skytteforeningen og ungdomsklubben. I A sogn: Ungdomsforeningen og A—B foredragsforening. Lokale, politiske foreninger eksisterer ikke. Der har for nogle år siden eksisteret en lokal D.s.U.-forening, men den virkede kun kort tid. Venstres Ungdom i F har nogle enkelte medlemmer i A—B kommune, men dermed er også alt sagt om den politiske virksomhed blandt de unge i kommunen.

Den for ungdomslivet vigtigste forening i B sogn er gymnastikforeningen. Der er 47 aktive medlemmer, der alle er unge, og 150 passive medlemmer. Foreningen arrangerer hver uge vinteren igennem gymnastik i C forsamlingshus. Der er hold for såvel drenge som piger, og tilslutningen er god. Foruden gymnastik afholder foreningen forskellige sammenkomster. Førrige vinter blev der således afholdt et andespil med 100 deltagere, en nytårsfest med præmiedans, amerikansk lotteri m. v., en klubaften, hvor instruktøren fra amtsgymnastikforeningen indledte, og hvor der var oplæsning, sang og kaffebord, samt en balaften med 80 deltagere. Endvidere kan nævnes, at en række medlemmer deltog i et gymnastikstævne i I, og at der blev afholdt en afslutningsaften for deltagerne med sketch, sang og dans. Foreningen ledes af en 25-årig mejerist. I bestyrelsen sidder yderligere en 20-årig mejerist som næstformand, en 24-årig kommis som kasserer, en 20-årig kvindelig bankassistent som sekretær og en 21-årig husassistent som almindeligt bestyrelsesmedlem. Angående foreningens økonomi kan for året 1948—49 anføres, at foreningen betalte 225 kr. for leje af forsamlingshuset, 200 kr. til lederen af gymnastikken, 50 kr. til musikledsagelse, 60 kr. til opvarmning samt 75 kr. til foredragsforeningen, idet gymnastikforeningens medlemmer er kollektivt tilsluttede denne. Aktive medlemmer betaler 8 kr., hvoraf 1 kr. går til amtsgymnastikforeningen og 1 kr. til et medlemsblad, passive medlemmer 2 kr.

Foredragsforeningen i C afholder 6 møder hver vinter. Foreningen har 120 individuelt tilsluttede medlemmer. De unge spiller ikke nogen større rolle for foreningen. De i almindelighed få unge, der deltager i møderne, er medlemmer i gymnastikforeningen og dermed tilsluttet foredragsforeningen. Møderne afholdes i forsamlingshuset i C og bekendtgøres ved opslag i butikkerne, foruden at programmet er anført på medlemskortet. Tilslutningen til møderne er på omkring 80—120 personer; når der vises lysbilleder eller film, er tilslutningen særlig stor. Sidste vinter blev afholdt følgende møder: Forfatteren Richard Gandrup holdt et kristeligt foredrag, lektor Bergh talte om Finland, seminarielærer Truelsen læste op, journalist Osvald Møller talte om Sydslesvig og viste film, højskolelærer Juul Andersen holdt et udenrigspolitisk foredrag, og endelig var der en underholdningsaften (sangkor, oplæsning ved hjemlige kræfter, dans). I indeværende vinter agter man at afholde følgende møder: Pastor Svejstrup Nielsen skal tale om Grønland og vise lysbilleder, højskoleforstander Terkelsen skal holde et folkeligt foredrag, en oplæsningsaften af seminarielærer Truelsen, to yderligere foredragsaftener samt en underholdningsaften. Foreningen betaler 40—50 kr. pr. foredrag, foruden at den dækker udgifter ved rejse og ophold. Foreningens formand er den 60-årige friskolelærer.

Skytteforeningen har 32 medlemmer, hvoraf ca. 20 er under 25 år. Foreningen har ved stranden en skydebane, som lejes og benyttes 4 timer ugentlig i løbet af sommeren. Udover skydeøvelser afholder foreningen andespil, fastelavnsfest med bal samt skydekonkurrencer. I indeværende vinter afholder man salonskydning i forsamlingshuset.

Angående ungdomsklubben henvises til det ovenfor anførte.

A ungdoms- og gymnastikforening har ca. 50 aktive og 200 passive medlemmer. Foreningen afholder gymnastik og håndbold flere gange ugentlig i forsamlingshuset i A. Der er hold for karle og for piger samt juniorhold. Foreningen lejer en mindre idrætsplads,

beliggende på en privat landbrugsejendoms jorder. Kommunen dækker $\frac{4}{5}$ af udgifterne herved, men kommunen omgås med planer om at købe et areal og indrette en sportsplads for A sogn. Foruden sporten afholder foreningen bal 3 gange i løbet af vinteren med ca. 150 unge deltagere hver gang samt en årlig underholdningsaften, hvor medlemmerne spiller sketches, synger etc. I indeværende sæson har foreningen planer om at arrangere en dilettantforestilling. Foreningen har ikke forsøgt at afholde foredragsaftener, idet dette bliver for dyrt, og foredragsforeningen jo også har taget denne opgave op. Kontingentet er 10 kr. årlig for aktive medlemmer og 3 kr. for passive. Foreningen betaler en årlig afgift på 1 kr. pr. medlem til amts-gymnastikforeningen og 1 kr. til et medlemsblad. Formanden i foreningen er en 20-årig landbrugsmedhjælper, næstformanden en 21-årig landbrugsmedhjælper, kassereren en 21-årig sparekasseassistent, sekretæren en 20-årig husassistent, og desuden består bestyrelsen af en 23-årig landbrugsmedhjælper, en 18-årig smedelærling og en 19-årig husassistent. Foreningen kundgør sine arrangementer ved opslag hos købmanden og ved annoncering i et lokalt annonceblad eller F Dagblad.

I A er der endvidere foredragsforeningen. Sidste vinter afholdt denne forening 4 møder, således en oplæsningsaften, en aften med foredrag af en højskolelærer, en foredragsaften med lysbilleder om danske i Argentina samt en underholdningsaften. Denne forening betyder dog ikke noget for ungdommen, idet kun 4 unge er medlemmer.

Af større betydning er de ungdomsmøder, som præsten i A sogn lader afholde hver vinter. 5—6 gange i løbet af en vinter samler præsten de unge i præstegården og holder foredrag for dem. Han har således holdt foredrag om f. eks. Peter Sabroe, pastor Niemöller, Niels Finsen og Carl Nielsen. Mødernes afholdelse kundgøres ved en notits i det lokale kirkeblad. Der møder 20—50 unge. De medbringer selv brød og sukker og betaler 25 øre for den kaffe, de får serveret. Det er ikke muligt at få de unge til at sige noget efter foredraget, eventuelt at få en diskussion i gang om foredragets emne; i stedet for læser præsten lidt op, f. eks. af Jakob Knudsen og Mark Twain. Aftenen slutter med sang og en kort aftenandagt.

Der er to forsamlingshuse i kommunen, nemlig i C og A. I forsamlingshuset i C er plads til ca. 200 personer. Det er rejst af en kreds af gårdmænd, der i sin tid trådte til som interessenter. Det er hovedsagelig kun gymnastikforeningen, der benytter forsamlingshuset. Foreningen afholder her såvel gymnastikken som underholdningsaftenerne og betaler herfor 225 kr. i leje om året. Forsamlingshuset ser nogenlunde velholdt ud. Kun salen — ikke omklædningsrummene — kan opvarmes. Toiletforholdene er ringe; man skal ud i det fri for at komme til toiletterne.

I forsamlingshuset i A kan der dækkes op til 200 personer til kaffedrikning. Bygningen ejes af et andelsselskab, der udlejer salen for 25 kr. pr. aften til dans og 15 kr. til foredrag. Forsamlingshuset virker ikke særlig festligt. Det trænger til at blive grundigt istandgjort. Nu og da er der blevet foretaget reparationer; således blev der indlagt nyt gulv for få år siden. Tilsyn og rengøring foretages af en familie, der bor ved siden af. Der afholdes gymnastik 4 gange ugentlig. Iøvrigt benyttes salen til fester. Andelsselskabet, der ejer forsamlingshuset, arrangerer således en årlig høstfest, og A ungdoms- og gymnastikforening benytter salen til sin årlige underholdningsaften. Der er køkken, således at der kan serveres kaffe eller lignende. Spiritusudskænkning finder ikke sted.

I C stationsby er der en kro, C hotel, beliggende vis a vis stationen. Der er her bl. a. et pænt udstyret lokale med siddepladser til ca. 125 — der kan dækkes op til 90. Der findes

en lille scene. Lokalet bruges meget lidt, idet foreningerne ønsker at støtte forsamlingshusene. Gymnastikforeningen bruger lokalet 2 gange årligt, heraf den ene gang til afholdelse af generalforsamling. En forening i C stationsby spiller en gang om året i krosalen en dilettantforestilling af meget jævn standard (Rasmines bryllup, Store Claus og lille Claus, Børsbaronen etc.). Der spilles for fuldt hus 2—3 aftener foruden generalprøven, hvor børn og gamle har fri adgang. I forbindelse med teateraftenerne afholdes dans. Lokalet stilles gratis til rådighed for denne forening og gymnastikforeningen, men ellers opkræves 8 kr. pr. aften. Der finder spiritusudskænkning sted, men der er ikke tvungen servering i forbindelse med møder eller lignende.

Af andre forsamlingslokaler i kommunen kan nævnes D skoles gymnastiksal, hvor der er plads til ca. 120 personer. Salen anvendes til kirkelige møder, ungdomsklubbens underholdningsaftener og en årlig juletræsfest for de unge. Også gymnastiksalen i E skole kan benyttes; den bruges imidlertid kun en gang om året, nemlig til en høstfest.

Der findes 2 idrætspladser i kommunen. Den mindre idrætsplads i A sogn er nævnt under omtalen af A ungdoms- og gymnastikforening. I B sogn er der en stor, velindrettet idrætsplads, beliggende lige ved havet. I amts gymnastikforening ejer grunden og det på grunden opførte hus. Den lokale gymnastikforening i C foretog i sin tid planeringen af grunden og har beplantet pladsen, og de unge medlemmer har selv medvirket ved husets opførelse. Der er 2 omklædningsværelser i dette med ca. 50 knager samt et lederværelse. Der forefindes redskaber til fri idræt, men de bruges meget lidt, da de unge næsten udelukkende spiller håndbold. Banerne er ikke store nok til, at der kan spilles fodbold (de ældre i sognet siger, at jorden er for god til det brug). Efter endt håndboldspil bader de unge; der er fin badestrand. Tidligere havde gymnastikforeningen en svømmelærer, der underviste et par aftener om ugen, men interessen for svømning viste sig at være for ringe blandt de unge.

Der er biograf i F by. Biografen er smukt udstyret, har plads til 300 tilskuere og er centralt beliggende i byen. Der spilles 2 gange daglig om hverdagen og 3 gange om søndagen. Der skiftes repertoire mandag og fredag. De noget lodigere film spilles i almindelighed i dagene mandag—torsdag. Såsnart der er tale om lidt bedre film — i publikums øjne — køres der en hel uge ad gangen. Hamlet-filmen samlede pæn tilslutning i en uge. Alle danske film, der kommer på markedet, spilles. Tilstrømningen synes at være lige god til de danske og de udenlandske film. Forud for hovedfilmen kører man nu Politikens ugerevy. Billetprisen er 40 øre for børn og 1,25—1,60 kr. for voksne.

Kommunen får ikke besøg af teaterselskaber. Dette hænger formentlig sammen med, at der ikke findes en ordentlig scene i kommunen. Medlemmerne af de 2 lokale gymnastikforeninger deltager 2 gange hver vinter i billige teateraftener på I teater, der lejes af amtsgymnastikforeningen. Der er i almindelighed tale om et lystspil med musik. Der etableres ekstra togforbindelse til I for halv pris, og efter teaterforestillingen er der bal. Disse teateraftener samler i reglen stor tilslutning fra kommunen.

Hvad forlystelserne iøvrigt angår, må der henvises **til**, hvad der ovenfor er omtalt under foreningsliv og forsamlingslokaler. I et vist omfang deltager de unge i foreningslivet i F by, således i baller o. lign.

Blandt de personer, der betyder noget for ungdommen i kommunen, må særlig nævnes læreren i D skole, der i stor udstrækning synes at have de unges fortrolighed og er ivrig efter at hane nye veje for at **komme** i kontakt med **de unge og dygtiggøre dem**. **Endvidere** forstår præsten at komme i forbindelse med de unge og samle dem til sine ungdoms-

møder. Friskolelærer en har særlig tidligere betydet noget for de unge gennem de grundtvigske oplæsningsmøder, han lod afholde, og endelig kan nævnes valgmenighedspræsten i F, der har afholdt ungdomsmøder og også samlet deltagere fra A—B kommune.

Ved at samle ungdomslederne i kommunen til et møde har man fået oplysning om, hvilke ønsker ungdommen har, og om de særlige vanskeligheder, der er at kæmpe med i kommunen. Ungdommens hovedinteresse er idrætslivet. Der klages særligt over, at forsamlingshusene er uegnede til håndbold. De er for små til dette spil. Man har forsøgt at spille badminton, men lokaleforholdene er heller ikke egnede hertil. Ungdommen ville foretrække, at der var eet stort centralt beliggende lokale i kommunen, fremfor som nu to forholdsvis små. Endvidere klager man over den manglende udrustning. I forsamlingshuset i C er der i øjeblikket en plint, en buk, en hest og en madras, men disse redskaber siges at være i dårlig stand. Der har tidligere været ribber langs væggene, men disse er taget ned af skønhedshensyn. Man ønsker særligt tove, bom og ribber i forsamlingshusene og henviser til, at ungdommen i byerne har kommuneskolernes store veludrustede gymnastiksale til rådighed, ligesom redskaberne bliver vedligeholdte. Endvidere udtrykker man ønske om, at der indrettes brusebad, således at de unge ikke behøver efter gymnastikken at klæde sig på svedige og snavsede.

Det ejendommelige er, at der i skolen i E findes en fin gymnastiksal, der er større end forsamlingshussalen i såvel A som C, ligesom der dér findes rigeligt med redskaber, tove, ribber etc. og endda også adgang til brusebad. Men vanskeligheden er skolens uheldige beliggenhed. Befolkningstætheden er kun ringe på de kanter, idet A og C er de egentlige befolkningscentre. Endvidere ligger E så nær F by, at hele forenings- og idrætslivet fra den del af kommunen foregår i F.

Et andet problem rejses af de unge fra A sogn. Det kniber med at få ledere til gymnastikken, idet ungdoms- og gymnastikforeningen ikke mener at kunne lønne disse. I C får gymnastiklederen honorar.

En væsentlig del af de unge mænd nærer ønske om at få adgang til at spille fodbold. Ungdomslederne tillægger det imidlertid ikke særlig betydning at give de unge mænd mulighed for at dyrke denne sport.

Udover ønsket om en stor, fælles forsamlingsaal samt helst en særlig gymnastiksal havde ungdomslederne ikke noget ønske om støtte til foreningslivet i kommunen.

Halvor Gille.

II.

K kommune domineres af K stationsby, der er beliggende på jernbanelinjen L—M. Den havde ved folketællingen i 1945 ca. 1 700 indbyggere og er en typisk handelsby. Kommunen havde ved samme tælling ca. 2 600 indbyggere. Byen har gode forbindelseslinjer til oplandet, dels med jernbane, dels gennem et udstrakt rutebilnet.

K by har ingen større industrivirksomheder, bortset fra et eksportslagteri, således at den overvejende del af byens befolkning ernærer sig ved handel og håndværk.

Kommunalbestyrelsen består 1949 af 3 repræsentanter for Socialdemokratiet, 3 for Venstre, 2 for Bylisten og 1 for Husmandslisten. Ved folketingsvalget i 1947 stemte 34 pct. socialdemokratisk, 6 pct. radikalt, 12 pct. konservativt, 31 pct. på Venstre, 6 pct. på Retsforbundet, 2 pct. kommunistisk, 4 pct. på Christmas Møller, 4 pct. på W. Reuter og 1 pct. på Dansk Samling.

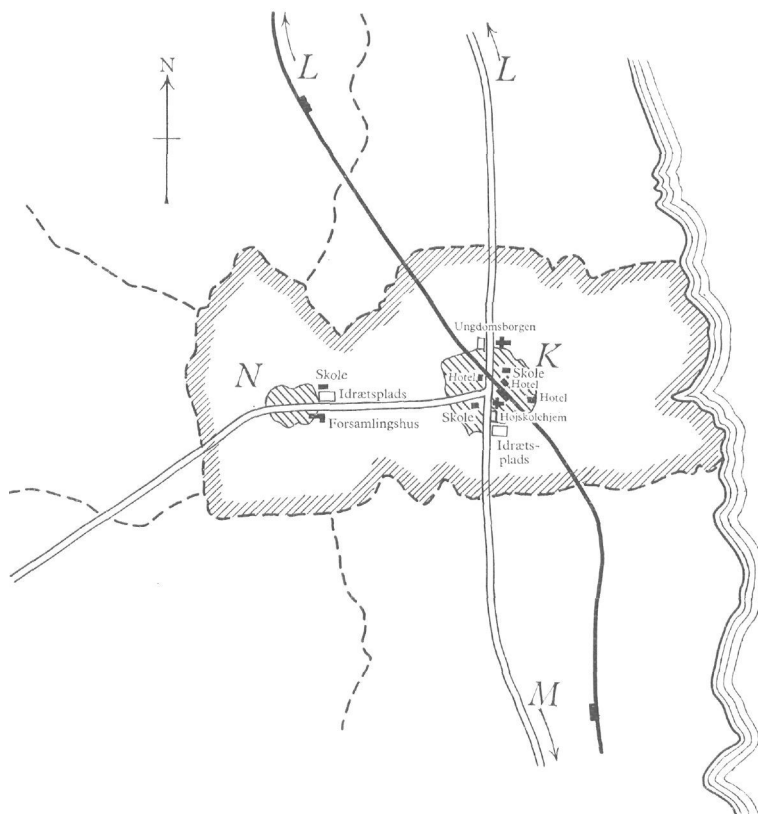
Der findes store og pæne detailbutikker, således at omegnens befolkning hellere tager til K end til de nærliggende købstæder L og M for at gøre deres indkøb. Endvidere findes der store korn- og foderstof handler, installationsforretninger og jernvare- og møbelhandler. Byen har dog en del ufaglærte arbejdere, der hidtil har været beskæftiget ved anlægsarbejder i nærheden, og som kommunen nu har en del vanskelighed med at finde passende beskæftigelse til, idet de for en stor del er tilflyttet kommunen og nu har fået fast bopæl der. Omegnen af K beherskes af store gårde, og man har indtryk af, at der bor en del unge på disse gårde. Disse unge kommer naturligvis for en stor del til K for at handle og søger biografen og de andre forlystelser i byen, men i landsbyen N i K kommune findes et selvstændigt kulturelt liv, og her drives forenings- og sportsliv af landboungdommen. Kommunens beliggenhed i Sønderjylland præger naturligvis livet der, men de tysksindede er i absolut mindretal, og sproget er rent dansk. Endvidere synes man fra dansk side at søge at få tingene til at glide.

I K stationsby findes to kirker, sognekirken og en frimenighedskirke. Den historiske baggrund for disse to kirker må søges i skellet mellem tysk og dansk. Før genforeningen fandtes der som sognepræst en meget nationalt tysk begejstret mand, der arbejdede kraftigt for at fortyske befolkningen. Dette bevirkede, at den danske befolkning dannede en frimenighed og byggede sin egen kirke. Efter genforeningen faldt denne baggrund væk, men dels fik en vis pietetsfølelse menigheden til stadig at stå sammen om frimenighedskirken, og dels evnede den danske sognepræst ikke at samle hele befolkningen i sin kirke. Gudstjenesterne i frimenighedskirken bliver forrettet af sognepræsten i nabosognet. Hverken denne præst eller den egentlige sognepræst har dog gjort noget særligt arbejde for at samle ungdommen.

Der findes dels en stor, moderne kommuneskole, dels en privat mellem- og realskole. Indtil 1945 fandtes endvidere en lille tysk skole, men nu går de fleste af de tyske børn i realskolen. Realskolens oprindelse er ligesom frimenighedskirkens at søge i skellet mellem dansk og tysk, idet den blev startet som privat skole kort efter århundredskiftet for at give forældrene, der ellers var henvist til den tyske kommuneskole, lejlighed til at skaffe børnene dansk skolegang, og den havde et stærkt højskolepræg. Skolebygningen er ældre, og realskolens elever benytter kommuneskolens sportsplads. Kommuneskolen findes i en stor bygning, der blev opført i 1940 med stor gymnastiksal med scene, gode badeforhold og sløjdlokale. Skolekøkken findes i den gamle skolebygning, hvor et stort værelse er overladt kommunebiblioteket.

Om aftenen benyttes de to skoler af teknisk skole og af handelskolen, og endvidere benyttes kommuneskolens gymnastiksal af de forskellige ungdomsforeninger til gymnastik og badminton, ligesom der er adgang til at låne sløjdlokalet. De unge, der søger videre uddannelse ved gymnasier, tager som regel til M (nogle dog til L), og de er alle i stand til at blive boende hjemme, således at man som helhed må sige, at ungdommen har gode uddannelsesforhold, og det er derfor først i en senere alder, at de søger bort fra kommunen. En stor del af oplandets unge søger til K som lærlinge eller elever i de mange handelsforetagender, således at der er relativt mange unge i alderen 15—20 år i byen. I N, en lille landsby ca. 3 km vest for K by, findes endvidere en lille kommuneskole med ca. 50 elever. Omkring 1940 blev der i forbindelse med denne bygget en god gymnastiksal med badeindretning og anlagt en fodboldbane, som også bliver benyttet af den voksne ungdom.

I K findes et mindre bibliotek med ca. 3 000 bøger og med nært samarbejde med biblioteket i M. Biblioteket har som omtalt til huse i den gamle skolebygning og har kun

åbent to aftener om ugen Bibliotekaren er en ældre dame, som er meget interesseret i at få ungdommen til at besøge biblioteket. Således havde hun under krigen holdt læsestue hver aften i biblioteket for de unge, men efter krigen var besøget gået så stærkt ned, at hun har opgivet denne foranstaltning, og nu klager hun stærkt over, at også udlånet var gået tilbage i de senere år.

Som de fleste stationsbyer er K by præget af en mængde forskellige foreninger. Nogle ville endog påstå, at der var over 40 foreninger i byen, men det lykkedes mig dog ikke at finde frem til slet så mange. En stor del af foreningerne har dog ikke andet foreningsliv end afholdelse af et årligt bal, men det betyder, at der er et eller flere baller hver uge i byen. En meget stor del af disse foreninger er naturligvis heller ikke egentlige ungdomsforeninger, men samler hele befolkningen. Af de foreninger, der hovedsageligt samler ungdommen, må nævnes gymnastikforeningen. Dens medlemstal står ganske vist ikke i forhold til dens aktivitet, idet man vist dårligt kan træffe et ungt menneske, der ikke er medlem, men de fleste er kun medlemmer af hensyn til det månedlige bal. Foreningens aktive arbejde udføres dels af et gymnastikhold på ca. 20 deltagere, dels et fodboldhold, der deltager i landsdelens turneringer. Gymnastikforeningen har anlagt en stor idrætsplads uden for byen med støtte af kommunen og modtager endvidere hvert år et vist tilskud til dens drift, ligesom kommunen overlader foreningen skolens gymnastiksal vederlagsfrit.

Det månedlige bal afholdes i den største af byens hotelsale, hvor der er borde og udskænkning i selve salen, og gymnastikforeningen har ikke andet med arrangementet at gøre end at leje sal, engagere orkester og sælge baltegn. Det er dog ikke store beløb, for ening kan tjene på sådan en aften, måske ca. 100 kr.

Endvidere må man nævne D.s.U., der har et par meget energiske og dygtige ledere. Foreningen har dog ikke mere end ca. 30 medlemmer, og ved den generalforsamling, der blev afholdt, medens jeg var i kommunen, mødte kun halvdelen af medlemmerne, og man kan forstå, at ledelsen har svært ved at få medlemmerne aktivt med i arbejdet. En studiekreds, der blev iværksat sidste vinter med radioteknik som emne, måtte opgives efter de første møder på grund af svigtende tilslutning. Man planlægger nu at begynde en studiekreds over D.s.U.s håndbog, og man håber herigennem at få nogle af de ganske unge interesseret i politik. På generalforsamlingen, der var ekstraordinær, idet den ordinære generalforsamling ikke havde været beslutningsdygtig på grund af manglende tilslutning, valgte man derfor en ganske ung mand, der var lærling, til formand for foreningen, medens de ældre forsøgte at holde sig tilbage på mindre betydningsfulde poster. Ved generalforsamlingen blev der endvidere agiteret for, at medlemmerne skulle deltage i et sløjdkursus på kommuneskolen, en studiekreds arrangeret af vælgerforeningen og et week-end-kursus i M.

Foreningen savner lokaler, så man er henvist til et af hotellerne, hvor man bliver nødt til at købe kaffe og brød for at benytte lokalet. Til studiekreds har man dog af og til benyttet biblioteket. Derimod var foreningens økonomi meget god, og man var i stand til at betale en del af den nye formands udgifter i forbindelse med et week-end kursus.

KFUM, der tidligere har været en meget aktiv forening, er i de senere år sygnet noget hen og holder ingen møder, bl. a. fordi en del af de mest energiske medlemmer er rejst fra byen.

KFUK har en lille aktiv gruppe på en halv snes børn, der samles i „Ungdomsborgeren“s lille mødelokale en gang om ugen til oplæsning og lignende underholdning, medens der kun meget sjældent holdes bibeltimer.

De danske Ungdomsforeningers K-afdeling har (3a. 100 medlemmer, men der klages over, at den domineres af de ældre, og at ingen unge sidder i ledelsen. Denne forening holder månedlige foredragsmøder i Højskolehjemmet, men der kommer kun få medlemmer til disse og heraf meget få unge. Foreningen dyrker desuden folkedans med en lærerinde fra realskolen som leder. En gang om ugen bliver der danset i Højskolehjemmets sal, og på disse aftener er der glimrende tilslutning fra de unge.

De danske Ungdomsforeningers N-afdeling har også ca. 100 medlemmer, men her er tilslutningen fra ungdommen betydelig bedre. Til de foredrag, der arrangeres, kommer ofte 60—80 medlemmer, og heriblandt mange unge, ligesom foreningens bestyrelse består af unge mellem 20 og 30 år, medens de lidt ældre, som tidligere havde siddet i bestyrelsen, har trukket sig tilbage fra den direkte ledelse, men står i nær kontakt med den nuværende bestyrelse.

I N driver ungdomsforeningen også gymnastik og fodbold henholdsvis i skolens gymnastiksal og på skolens fodboldbane, hvis anlæg delvis er sket ved frivilligt arbejde fra de unge.

I N findes endvidere en aktiv afdeling af VU, der dog ikke alene omfatter N, men også en stor del af oplandet syd for K. Denne forening har hver vinter haft en vellykket studiekreds foruden større møder fælles med andre afdelinger.

Desuden er en del unge medlemmer af Brandværnsforeningen, Borgerforeningen, Sønderjydsk Forening m. fl.

Foruden de egentlige foreninger bliver der i K drevet et ungdomsarbejde af en ganske særlig karakter. Kommunen har lidt stærkt under, at mange af de unge, særlig de, som bor hos læremestrene, om aftenen driver rundt på gaderne, og ofte har der været mindre

sammenstød mellem de forskellige grupper med forskellige anskuelser af national eller politisk art.

En kreds af unge med lederne af KFUK, KFUM og FDF i spidsen har taget den opgave op at gøre noget positivt for disse unge, der ikke havde noget sted at tilbringe deres fritid, og har derfor taget initiativ til rejsning af en stor barak på en grund, som kommunen har skænket til formålet. Pengene hertil har man skaffet ved salg af løg og hør, der, som fritidsarbejde, blev avlet på en lejet mark. Denne barak, som flot kaldes „Ungdomsborgen“, er indrettet som en slags ungdomsklub, d. v. s. at enhver ung i kommunen uden at være tilmeldt eller tilsluttet nogen klub eller forening kan tilbringe sin aften der. I den store sal, der er indrettet med scene, findes billard, bobspil og bordtennis, og i et tilstødende lokale er der fra en lem servering af kaffe, the, sodavand og wienerbrød, nærmest til butikspriser. Her er der et klaver, og endvidere er der fremlagt forskellige blade, aviser, damspil, skakspil o. l., men der savnes i nogen grad den fornødne ro. Desuden er der 3 mindre rum, der dels benyttes af enkelte foreninger til møder, dels af den tilsynsførende. Tilsynet med „Ungdomsborgen“ sker ved frivillig assistance fra flere af byens borgere, ligesom betjeningen af køkken og serveringen sker uden vederlag. Borgen er åben alle hverdagsaftener med undtagelse af lørdag aften fra kl. 19 til 23. To gange om ugen søger man at underholde de unge ved oplæsning eller foredrag og diskussioner. Selv om tilsynet og betjeningen er gratis, koster driften af denne ungdomsborg ca. 2 000 kr. om året til rengøring, lys, brændsel og vedligeholdelse. Disse midler får man dels ved en indsamling i kommunen, hvor man har mødt stor velvilje, dels ved et mindre tilskud fra kommunen.

Formålet med denne „Ungdomsborg“ er at få de unge væk fra gaderne, og dette er lykkedes godt, blot beklager man, at man ikke med frivillig hjælp kan holde åbent lørdag og søndag, hvor det er særlig tiltrængt. De fleste aftener bliver „Ungdomsborgen“ besøgt af et halvt hundrede unge, og fra ledelsens side vil man søge at give de aftener, som de unge tilbringer her, et noget lodigere indhold, men man måtte erkende, at det ikke var lykkedes at få de unge i tale ved de hidtil arrangerede foredrag eller diskussioner.

Under mit ophold i kommunen blev der derfor arrangeret et møde for repræsentanter for samtlige ungdomsorganisationer i kommunen, idet man mente at kunne få de unge mere interesseret i ledelsen af „Ungdomsborgen“, hvis de forskellige foreninger i højere grad kom med i selve ledelsen og eventuelt fik overladt aftener, som kunne udfyldes af den enkelte forening. Det viste sig dog, at man fra de foreninger, der oprindeligt havde været initiativtagere, og som havde skaffet de midler, for hvilket byggeriet var startet, ikke gerne så andre foreninger (særlig de politiske foreninger) sætte deres præg på aftenerne og også nægtede de politiske foreninger adgang til at benytte de små mødelokaler til deres møder. Drøftelserne herom blev dog ikke endeligt afsluttet, men man blev enig om at søge samarbejde med „Ungdomsringen“ og undersøge mulighederne for tilskud.

Endvidere drøftede man at udstationere nogle bøger fra biblioteket i „Ungdomsborgen“, således at man omdannede lederværelset til læsestue. Biblioteket havde klaget over, at udlånet var gået tilbage, efter at „Ungdomsborgen“ var åbnet, og man ville nu søge at give de unge mulighed for at sidde roligt og læse ved indretning af læsestuen. Biblioteket ønskede ikke, at der skete udlån fra „Ungdomsborgen“, men ville gerne udstationere håndbøger og andre bøger, som de unge kunne læse på stedet.

Der var også forslag fremme om at indrette et hobby værksted, men det ville foreløbig strande på tilvejebringelsen af de fornødne midler, idet kommunen mener, at det er tilstrækkeligt med den sløjdsal, der findes på skolen, og som nogle af foreningerne i fælles-

skab benytter til et sløjdkursus. Endvidere krævede en sådan udvidelse af arbejdet, at man fik større lokaler.

Foruden den omtalte „Ungdomsborg" og Højskolehjemmet findes der tre hoteller med store sale. De fleste af foreningerne benytter disse hoteller til deres fester og møder. Som hovedregel gives der intet for leje af salen, men der bliver dækket kaffeborde eller er servering fra en buffet i selve salen, således at medlemmerne nærmest bliver tvunget til at nyde et eller andet. Dette gælder også de mindre møder, hvor der altid bliver serveret kaffe med wienerbrød. Det er et stort savn for adskillige af foreningerne, at der ikke findes ordentlige lokaler, hvor de kan holde møde uden, at det koster medlemmerne ekstra. KFUK, KFUM, FDF og en frimærkeklub benytter de små mødelokaler i „Ungdomsborgen" gratis. DUI har selv et lille hus i udkanten af byen, og de to spejdetroppe benytter et ret ringe lokale, som de lejer, men alle de øvrige foreninger er henvist til hotellerne eller til Højskolehjemmet, der har en mindre sal. Også her er det nødvendigt at drikke kaffe for at benytte lokalerne, og da salen efterhånden er for lille for de fleste foreningsfester, og mange helst vil have deres fester et sted, hvor der er spiritusbevilling, er det væsentligst ungdomsforeningen, højskoleforeningen og husmoderforeningen, der holder til i Højskolehjemmet.

Ude i N findes der et godt forsamlingshus, som blev indrettet i 1942 i kroens rejsestald af ungdomsforeningen/der havde købt denne meget billigt og fået den ombygget, således at der er en stor sal med scene. Scenen kan adskilles fra salen med en slags 3-delte fløjdøre, og scenen kan derfor benyttes som mindre mødelokale, hvor blandt andet den stedlige skakklub holder til. I forsamlingshuset er der endvidere et godt stort køkken med service til ca. 100 personer. Forsamlingshuset står foreningen i ca. 43 000 kr., og heraf har man fået ca. 15 000 kr. i tilskud fra Den sønderjydske Fond, således at foreningen kun har små forpligtelser i retning af forrentning og afdrag. Tilsynet med forsamlingshuset er overladt en mand, der bor i nærheden, og dette består hovedsagelig i rengøring og fyring, medens serveringen oftest bliver varetaget af foreningen selv.

I K kommune findes kun een lille biograf, der skifter repertoire to gange om ugen og spiller een forestilling hver aften. Desuden findes der som tidligere omtalt 3 hoteller. I almindelighed arrangerer hotellerne ikke selv dans, men som regel er der foreningsbal i det ene eller det andet af hotellerne et par gange om ugen, eller byen besøges af teaterturneer, tryllekunstnere, artister eller lignende, der enten optræder ved offentlige forestillinger eller forestillinger arrangeret af en eller flere af de mange „rummelige" foreninger.

Desuden arrangeres der teateraftener gennem teaterforeningen, som flere af foreningerne er tilsluttet. Foreningerne i N er også tilsluttet teaterforeningen, og af og til kommer der også teaterturneer, der spiller i forsamlingshuset der.

De af kommunens beboere, der søger yderligere lodigere underholdning, tager til de større byer i nærheden, der besøges af de større teaterturneer, og hvor der også trives et vist koncertliv.

Der er adskillige mennesker i K, der nærer en varm interesse for ungdommen, og som gerne vil gøre et arbejde for den. Det er dog bemærkelsesværdigt, at det i meget ringe grad er præsten og lærerne, der betyder noget. For lærernes vedkommende skyldes det for en stor del, at de næsten alle har aftenundervisning ved siden af deres normale skolearbejde, idet de underviser i handelsskolen eller den tekniske skole. Foruden de mennesker, som igennem deres direkte arbejde med ungdommen som spejderførere, FDF-førere, ledere af DsU, KFUM, gymnastikforeningen m. m. kommer i direkte kontakt med

ungdommen og derigennem øver en stor indflydelse på den, findes der yderligere en kreds af mennesker, der er gået ind for ungdommens sag. Således er de fleste af dem, der er tilsynsførende i „Ungdomsborgen“, ikke direkte med i andet foreningsliv, men er alle stærkt kristeligt interesseret.

I N er læreren dog meget aktiv deltager i ungdomslivet og hjælper ved indstudering af amatørskuespil og lignende arrangementer.

Ungdommen i en stationsby er på mange måder nemmere stillet end ungdommen i de rene landdistrikter eller mindre landsbyer, idet der er forholdsvis gode uddannelsesmuligheder og mulighed for at møde andre unge om fælles interesser.

I K savner man særlig mindre foreningslokaler, hvor foreningerne kan samle deres medlemmer til studiekredse eller mindre møder.

Desuden savner man en udvidelse af den bestående „Ungdomsborg“, hvor de unge kan have hobby-værksted eller sidde med stiltfærdige sysler som skakspil, læsning og lignende, ligesom en udvidelse af biblioteket er ønskelig, men man er i kommunen opmærksom på problemerne og vil gerne gøre noget for at afhjælpe savnet, hvis man kunne opnå en sådan støtte, at det blev økonomisk muligt.

Karen Prior.

III.

O—P kommune er beliggende i den vestlige del af Q amt. Den havde ved folketællingen i 1945 ca. 1 100 indbyggere, der hovedsagelig ernærer sig ved mindre landbrug og fiskeri, og den eneste industriprægede virksomhed er et teglværk. Kommunen strækker sig fra fiskerbyen R mod øst til fiskerbyen S mod vest, ca. 10 km. Kommunen har en meget langstrakt form, og da den midterste del er tyndt befolket, idet sandflugt har ødelagt agerjorden, falder kommunen i to dele uden særlig forbindelse. På det kirkelige område har man taget konsekvensen heraf, idet sogneinddelingen går på tværs af kommunegrænsen, således at O kirkeligt går sammen med S, der ligger i en anden kommune, og R går sammen med T, der ligeledes ligger i nabokommunen.

Kommunalbestyrelsen er sammensat af medlemmer, der er valgt på lokalt betingede fælleslister.

R er et lille fiskerleje med ca. 500 indbyggere i vintertiden. Om sommeren præges den meget stærkt af sommergæsterne, og indbyggertallet er da 3 eller 4 gange større. De faste indbyggere er dels fiskere, dels arbejdere, der lever af tilfældigt arbejde, og endelig er der en del handlende, håndværkere og hotelfolk. De handlende har dog som oftest et bierhverv, idet mange butikker særlig er baseret på sommergæsterne.

O, der deles i Øster O og Vester O, er mindre bymæssige bebyggelser. Vester O har en enkelt erhvervsvirksomhed, det tidligere omtalte teglværk, hvor der beskæftiges en del gifte arbejdere, men overhovedet ingen ugifte. Øster O består kun af nogle få huse, der bebos af arbejdere og fiskere.

Den nærmeste større by for O-P kommune er Q. Til denne by har man forbindelse ved en privatbane, der går langs den sydlige kommunegrænse med et sving ind i kommunen ved R. Den har stationer i R, U, V (ved Vester O) og X (ved den vestlige kommunegrænse). Der er en meget ordentlig togforbindelse, idet der går 6 tog hver vej om dagen om vinteren. En enkelt gang om dagen går der også rutebil fra Q til Y, og denne passerer igennem O—P kommune ad hovedvej 00, der fra Q til Y går igennem den vestlige del af kommunen.

Kommunens erhvervsstruktur med mange gårde giver sig udslag i den politiske vægtfordeling. Ved folketingsvalget i 1947 stemte 44 pct. på Venstre, 22 pct. på Socialdemokratiet, 12 pct. radikalt, 10 pct. konservativt, 9 pct. på Retsforbundet, 2 pct. kommunistisk og 1 pct. på Dansk Samling.

Kommunen som helhed synes at have relativt få unge i den aldersklasse, som ungdomskommissionen særlig beskæftiger sig med. De unge fra fiskerbefolkningen søger arbejde på steder, hvor der findes egnede havne, og hvor arbejdet derfor er mindre hårdt, og meget ofte tager de hyre på fiskekuttere, der tager på længere togter, således at de kun er hjemme i kortere perioder og derfor for en stor del ikke tager del i det egentlige ungdomsliv i kommunen. De unge fra landboejendomme søger som regel plads andre steder i landet, idet gårdene er så små, at de ikke kan beskæftige fremmed medhjælp.

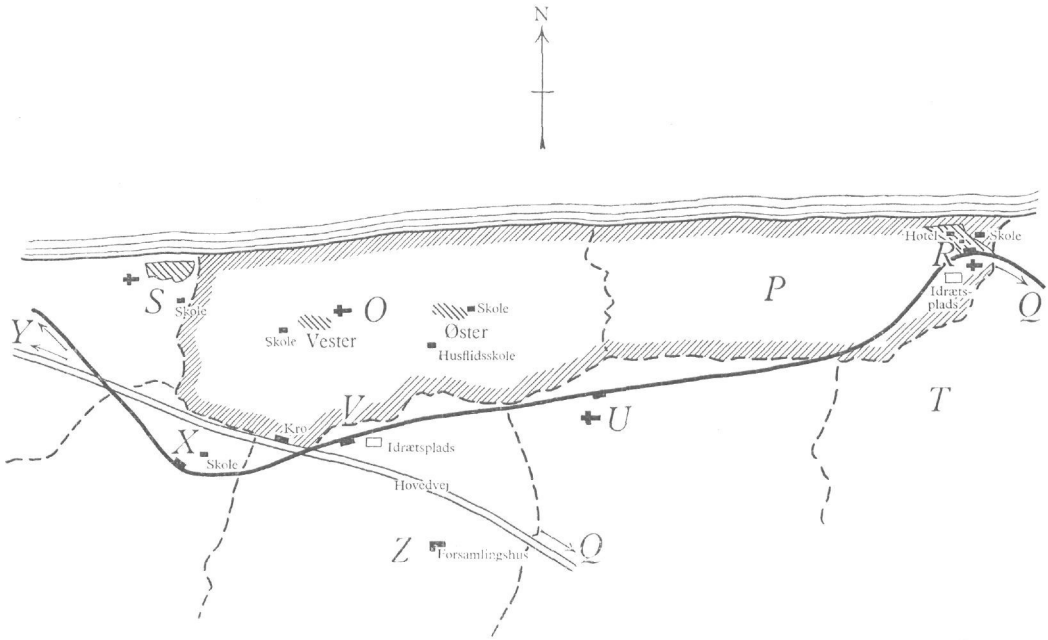
Religiøst går der et ret stærkt skel gennem kommunen. I Øster og Vester O har Indre Mission stor indflydelse, medens befolkningen i R og i kommunerne syd for O—P ikke er særlig kirkeinteresseret. I S lige vest for kommunegrænsen findes der en grundtvigsk friskole, som holder møder, hvortil en del unge kommer, og i en række år har der også i X været drevet en baptistisk friskole og søndagsskole. Skellet mellem missionsfolkene og den øvrige befolkning kommer ikke stærkt til udtryk, når man taler med de ledende mennesker inden for kommunen, men når man ser på foreningslivet, mærker man dog påvirkningen tydeligt.

I kommunen findes der 3 skoler. I R findes en skole med 4 klasser, hvor der virker en lærer og en lærerinde. De ældre børn går i skole om formiddagen, medens de yngre går i skole om eftermiddagen. Skolen har ca. 40 elever, og lærerinden samler uden for skoletiden en del af børnene til frivillig engelskundervisning.

Skolerne i Vester og Øster O har kun 3 klasser, og også her går de ældste børn i skole om formiddagen, medens de yngre går i skole om eftermiddagen. Hver af skolerne ledes af en lærer. I de to skoler har der været drevet aftenskole gennem en årrække på den måde, at skolerne skiftedes til at have undervisningen. Gennemgående har 30—40 elever taget del i aftenskoleundervisningen i de elementære skolefag, og denne er sket på grundlag af bøger, som læreren i Vester O selv har skrevet. Højere, undervisning kan de unge ikke få i O—P kommune. De, der søger realskole, må enten til Y eller til Q, ligesom alle, der søger tekniske skoler, tager til Q. Egentlig husholdningsskole findes der ikke i kommunen, men i R har Dansk Kvindesamfund foranstaltet kursus, som har fundet sted i køkkenet i et af pensionaterne. I O har man af og til haft en konsulent fra Q til at give korte kursus i husholdning, men de har hovedsagelig været besøgt af gifte kvinder. I Øster O findes en husflidsskole, der ledes af en snedker fra O. Skolen, som økonomisk støttes af husflidsforeningen, har lokale i eget hus.

Kommunen har ingen biblioteker, men det nærmeste bibliotek er centralbiblioteket i Q, hvorfra de tre lærere af og til har fået bogkasse. Dette udlån har dog ikke fundet sted de senere år. I R har man i stedet startet 3 læsekredse med 14 familier i hver kreds, således at hver køber en bog, som derefter cirkulerer. I O opgav man igen bogkassen, da læsernes krav til læsestoffet var for uensartede. De ivrigste læsere låner nu selv bøger på biblioteket i Q.

O—P kommune er ikke særlig rig på foreningsliv. I O startedes der for et par år siden en blandet KFUK og KFUM-forening, der ledes af læreren i Øster O. Foreningen har ca. 20 medlemmer og holder møderne rundt i hjemmene. Møderne holdes hver 14. dag og hver anden gang som ren bibeltid, hver anden gang som almindeligt ungdomsmøde.

I R har der været forskellige idrætsforeninger, men de har kun haft kort levetid, således driver man i øjeblikket kun noget fodbold på byens fodboldbane, der er af meget ringe kvalitet. Sidste år startede en kreds af unge en badmintonklub, hvor man spiller badminton i en hotelsal. Denne klub fik i starten en ret god tilslutning. Desuden findes der en skakklub med 14 medlemmer, der holder til i byens konditori.

En del af ungdommen i kommunen deltager i nabokommunernes foreningsliv. Her findes dels en boldklub, dels en ungdomsforening. Boldklubben benytter en bane, der ligger ved V station, og som er anlagt af den derværende kommune. Banen er en god planeret fodboldbane, hvorpå der også drives håndbold af de unge piger. Klubben har bygget et træhus med 2 omklædningsrum ved banen. Det ene omklædningsrum er forsynet med en primitiv styrtebadsanordning. Boldklubben har ca. 20 aktive spillere over 17 år, ca. 20 drenge og 20 unge piger under 17 år. Hvert af holdene træner 2 gange om ugen, og desuden afholder klubben et månedligt bal, hvori naturligvis også de ca. 100 passive medlemmer deltager. Boldklubben er tilsluttet Jydsk Boldspilunion og deltager i dens kampe. Om efteråret foranstalter man en idrætsuge med forskellige opvisninger, bl. a. giver gymnastikholdene under ungdomsforeningerne opvisning ved denne lejlighed. Foreningsballerne afholdes i en kro, der ligger lige inden for O—P's kommunegrænse ved hovedvej 00. Kroen har tidligere ikke haft spiritusbevilling, men efter en kommuneafstemning for et par år siden fik den bevilling. Boldklubbens bestyrelsesmøder afholdes også i denne kro.

Ungdomsforeningen har ca. 100 medlemmer. Foreningen benytter et forsamlingshus i Z til sine sammenkomster. Her holder foreningen sine månedlige møder, hvortil der som regel er indbudt fremmede talere, og som slutter med fælles kaffebord. Mødedeltagerne betaler 1,50 kr. for hvert møde, men medbringer så selv de kager, de vil spise til kaffen. I flere år har foreningen i februar måned spillet dilettantkomedie, som er blevet instrueret af ringeren i U, der tidligere var formand, og som nu er foreningens kasserer, medens en ung gårdmandssøn er formand.

Foreningen driver desuden gymnastikundervisning og folkedans. Da der ikke findes gymnastik ved skolerne, er der specielle børnehold. Kvindegymnastikken ledes

af en ung gårdmandskone, der har deltaget i et kort delingsførerkursus på Snoghøj, mens gymnastikken for mændenes vedkommende ledes af en gårdmandssøn.

Fra denne forenings side klages der stærkt over det skel, som på grund af Indre Missions påvirkning går gennem befolkningen, idet ingen af de unge fra de indremissionske hjem deltager hverken i folkedansen eller gymnastikken. Gymnastiktræningen foregår 2 gange om ugen, således at børnene har gymnastik fra kl. 19—20 og de voksne fra kl. 20—21. Til børnegymnastikken er der ingen musik, men børnene synger til en del af øvelserne, medens der til kvindegymnastikken er klaverledsagelse. Til folkedansene spilles der violin. Børneholdene er på ca. 25 piger og ca. 25 drenge, og de voksne hold er på ca. 20. Børnene betaler 2,50 kr. om året for at deltage i gymnastikken, medens de voksne betaler 5 kr. Heraf af holdes et „passende“ honorar til lærerkræfterne, hvilket sidste år beløb sig til 150 kr. for den kvindelige leders vedkommende. Foreningen afholder desuden 3—4 baller om året, og de afholdes ligesom foreningens møder og gymnastik i forsamlingshuset. Lejen af forsamlingshuset beløber sig til 400 kr. om året for alle foreningens møder og arrangementer. Der må ikke finde spiritusudskænkning sted. Formanden erklærede, at der ikke skete væsentlige overtrædelser af dette forbud, men man havde bortvist nogle, som havde været beruset ved et bal. En fuldstændig kontrol var det selvsagt umuligt at føre.

Foreningens økonomi er temmelig god, idet de enkelte mødearrangementer hviler i sig selv, og igennem dilettantkomedierne og eventuelt andespil ved juletid får man dækning for de udgifter ved gymnastik- og danseundervisningen, som deltagerne ikke fuldt ud dækker igennem kontingentet.

Foruden det mere organiserede foreningsliv samler de to præster kommunens ungdom i præstegårdene ved månedlige sammenkomster, hvor der dels holdes andagt, dels er underholdning ved oplæsning eller foredrag, som præsten selv holder. I den ene præstegård er det dog kun en 10—12 unge, der kommer til disse møder, og det er som regel dem, der er blevet konfirmeret i det sidste år. I den anden præstegård er tilslutningen til møderne noget bedre.

Desuden samler friskolelærerinden i S en række unge, som regel tidligere elever, om et arbejde, der tangerer Dansk-Nordisk Ungdomsforbunds, og lederen af den tidligere nævnte baptistskole samler de unge fra denne menighed til møder og udflugter, men begge disse kvinder er ældre mennesker, der gennem deres særegne personlighed er i stand til at samle de unge, og der synes ikke at være nogen til at videreføre arbejdet.

Da kommunen har den særegne langstrakte form, og den mere bymæssige bebyggelse i kommunen findes i yderkanterne, har kommunen ikke noget centralt forsamlingslokale. I R findes en række badhoteller og pensionater, og disse stiller uden for sæsonen deres lokaler til rådighed for eventuelle foreningsarrangementer mod meget lav leje. Således drives badminton i en hotelsal, og skakklubben holder til i et konditori. Gymnastikundervisningen fandt også i en årrække sted i en hotelsal, hvor man havde fået opstillet gymnastikredskaberne, som tilhørte kommunen, og som også benyttedes af skolebørnene, men man var ikke tilfreds med de hygiejniske forhold der, og da der oprettedes en større skole for ungdom, blev gymnastikredskaberne opstillet i denne skoles sal, og al gymnastik flyttede dertil. Nu da den skulle nedlægges, vidste man ikke, hvor man skulle fortsætte gymnastikken.

I O findes der af forsamlingslokaler kun missionshuset. Dette er bygget omkring 1905 og har en sal på ca. 8 X 8 m foruden et mindre lokale, der anvendes til søndagsskole. Salen benyttes i første række til missionsmøder og desuden til festligheder som bryllupper

og andre familiefester, men da KFUK og KFUM som regel holder deres møder i hjemmene, kan man ikke sige, at missionshuset benyttes meget af ungdommen.

I Øster O ligger husflidsskolen, der er indrettet i det gamle fattighus engang i tyverne. Der bliver givet kursus i husflid der, men man har ikke indtryk af, at det er noget egentligt samlingssted for de unge.

Som tidligere nævnt spiller nabokommunernes foreningsliv en betydelig rolle for ungdommen i O—P kommune.

Afdelingen af De danske Ungdomsforeninger samles i et forsamlingshus i Z lidt syd for O. Dette forsamlingshus er meget gammelt og misrøgtet. Det blev bygget i slutningen af forrige århundrede i forbindelse med andelsmejeriet, men medens man har bygget et nyt andelsmejeri, har man ikke fornyet forsamlingshuset. Forsamlingshuset rummer en sal, hvor der kan dækkes til ca. 100 personer. Endvidere er der et mindre redskabsrum og et lille køkken. Salen kan opvarmes ved hjælp af en stor kakkelovn, normalt bliver der dog ikke fyret til gymnastik og folkedans, men kun til møderne.

Man har visse planer om at forny eller ombygge forsamlingshuset, men der er tilsyneladende ingen, der rigtig vil tage initiativ til at indsamle de fornødne penge.

Syd for kommunen i S findes et forlystelsessted, som om sommeren samler mange unge, idet der hver dag er dans. Om vinteren udlejes lokalene til privat selskabelighed eller møder hovedsagelig for beboerne i kommunen syd for O—P.

På grænsen mellem O og nabokommunen i syd findes endvidere som tidligere nævnt en kro. Denne har en stor sal, som benyttes af gymnastikforeningen og de forskellige landboforeninger og politiske foreninger samt til privat selskabelighed. Det koster ca. 50 kr. at leje salen, og kroejeren har naturligvis desuden indtægt af deltagernes fortæring i restaurationen. Ved mindre møder benyttes også denne kros restaurationslokaler, og ved disse betales intet i leje af selve lokalet, men der serveres altid kaffe med wienerbrød til deltagerne.

I R findes en biograf, der spiller 4 gange om ugen, og som af og til giver forestilling i den foran nævnte kro. Bortset herfra er der ingen forlystelser i kommunen om vinteren, men om sommeren er der dans på flere af hotellerne, ligesom der her arrangeres forskellig underholdning af hensyn til badegæsterne.

I kroen arrangeres der foruden biograf forestillinger af og til teaterforestillinger eller optræden af underholdende art, men ellers tager befolkningen til Q eller Y, hvor der er biograf, når den skal more sig. Det er meget almindeligt, at en flok unge slår sig sammen om en bil for at komme til dans i Q.

I O—P kommune findes som nævnt meget få unge, og de personer, som betyder noget, synes også alle at høre til den ældre generation, idet de unge, som har initiativ, søger bort. Fra sognerådets side møder ungdommen tilsyneladende en vis velvilje, men på grund af kommunens langstrakte form og manglende centrum er det ret beskedent, hvad der faktisk er blevet ydet. De to lærere i O har en varm interesse for ungdommen, og den ene har også forstået at samle visse dele af ungdommen. Ligeledes har den ene præst og de to friskolelærerinder ofret meget på ungdommens fritidsudnyttelse, men hver har kun kunnet samle en mindre kreds, som afgrænsedes på grund af de religiøse forhold i kommunen, og nogen større samlende personlighed findes ikke.

Forholdene i O—P kommune er særligt vanskelige for de unge, der bor i den vestlige del, da der fuldstændig savnes et virkeligt forsamlingssted der. Men selv i R, hvor lokaleforholdene er bedre, savnes et sted, hvor de unge kan mødes uden at behøve at gå på restaurant,

Når man færdes i kommunen uden for den normale arbejdstid, møder man mange steder grupper af unge, der står og sludrer på tilfældige steder, således at man får et klart indtryk af, at der savnes et eller flere fritidslokaler, idet et enkelt ikke ville tilfredsstille behovet på grund af kommunens store udstrækning. Endvidere savner man et sted, hvor foreninger kan holde møder, og hvor der kan drives gymnastik under tilfredsstillende forhold. Som tidligere nævnt savner kommunen endvidere et bibliotek, da det jo er ret bekosteligt at skulle tage til Q for at låne bøger, men også til løsning af dette forhold er mulighederne meget små, fordi kommunen mangler et naturligt centrum.

Karen Prior.

IV.

Æ kommune ligger ca. 11 km syd for 0, der er den nærmeste købstad. Af stationsbyer i nærheden er der Å, hvortil afstanden er ca. 6 km. Kommunen forbindes med begge disse byer ved en privat jernbane, der befares med skinnebusser, således at jernbaneforbindelsen er udmærket, idet kørselstiden fra 0 udgør omkring 30 minutter, medens kørselstiden til Å andrager ca. 10 minutter. Kommunen ligger ikke langt fra landevejen mellem 0 og AA. Iøvrigt er der også rutebilforbindelse til både 0 og Å.

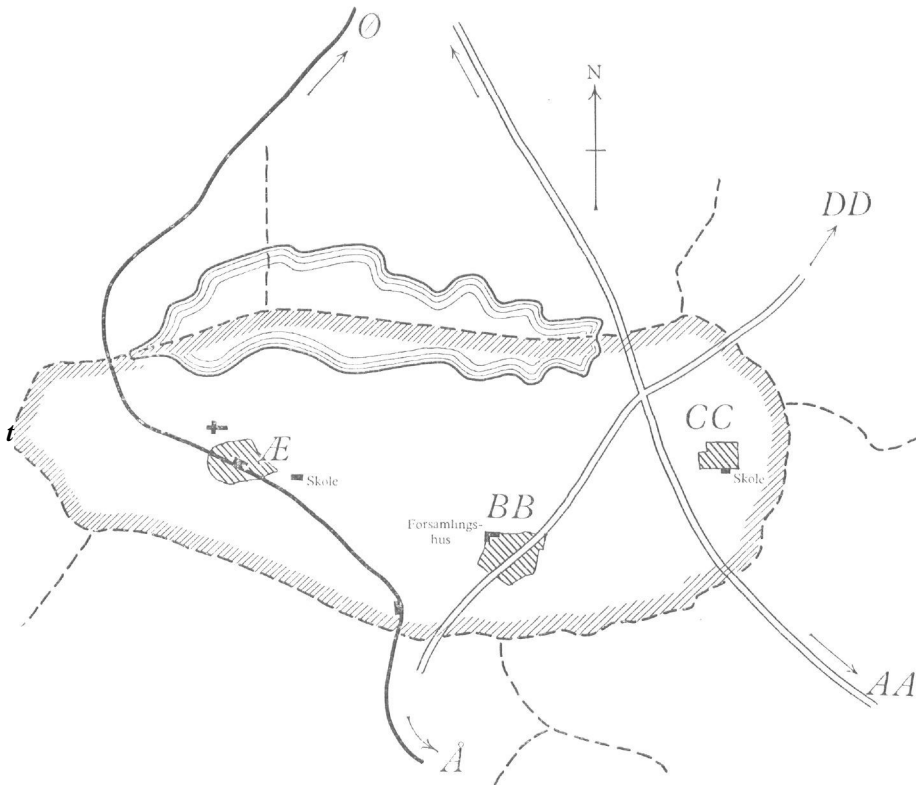
Kommunens areal er på ca. 21 km², og den er efter udstrækning en forholdsvis lille kommune sammenlignet med kommunerne på den pågældende egn, idet den gennemsnitlige størrelse for sognekommunerne i AA amt er godt 33 km². Den væsentligste del af kommunens areal optages af dyrket landbrugsjord. Dog findes der en enkelt større skov midt i kommunen, samt flere mosestrækninger. Ca. halvdelen af den nordlige kommunegrænse går gennem *Æ sø*, der er en ret stor sø, og som spiller en betydelig rolle for badelivet i *Æ* og de øvrige omliggende kommuner. I kommunen findes kun en enkelt mindre bebyggelse, BB, der ligger midt i kommunen, og hvortil der er gode adgangsveje fra alle dele af kommunen. Her findes mejeriet, bager, købmand, forsamlingshuset, missionshuset, biblioteket m. m. Endvidere må nævnes den mere samlede bebyggelse, *Æ by*, hvor præstegården og jernbanestationen ligger, men som ikke tilnærmelsesvis har den rolle, som BB spiller som det bymæssige samlingspunkt.

Ved folketællingen i juni 1945 havde kommunen ca. 800 indbyggere. Kommunens befolkningstæthed svarer til, hvad der gælder for samtlige sognekommuner i AA amt under eet. Befolkningens erhvervsfordeling fremgår af følgende opstilling, der hidrører fra folketællingen 1940.

	pct.
Landbrug m. v.	70
Industri og håndværk	16
Handel og omsætning	2
Transporterhverv	3
Administration og liberale erhverv	2
Formue, rentenydere	7

100

Det fremgår heraf, at kommunen er en udpræget landbrugskommune, idet over to trediedele af kommunens indbyggere skaffer sig til livets ophold ved landbruget. Den over-

vejende del af landbrugene er ret små, jfr. følgende oplysninger vedr. landbrugsejendommens fordeling efter arealets størrelse.

Antal brug under 10 ha	55
på 10—20	49
20—50	22
50—100	2

Ialt... 128

Den overvejende del af brugene er på under 20 ha, hvorfra følger, at folkehold på ejendommene udover de hjemmевærende børn er ret sjældent. En stor del af de unge i den heromhandlede aldersgruppe — 15—24 år — vil derfor være hjemmeboende. Af en optælling fra kommunens folkeregister pr. 16. september 1949 fremgår det, at der på dette tidspunkt var ialt 119 personer indenfor den pågældende aldersgruppe, hvorfra 71 mænd og 48 kvinder. Af disse var 9 kvinder og 2 mænd eller ialt 11 personer gifte. Af resten, 108 personer, var 61 hjemmeboende, hvorfra 40 mænd og 21 kvinder, eller over halvdelen af de unge i aldersgruppen 15—24 år. Da der udover et enkelt teglværk og tørvemoser i kommunen og nabokommunerne ikke findes industri, overstiger fraflytningen af de unge mennesker betydeligt tilgangen, dette bl. a. fordi — som sognerådsformanden har oplyst — de fleste ejendomme går i arv fra far til søn, hvorfor de øvrige søskende må finde sig beskæftigelse andetsteds. I befolkningsmæssig henseende må kommunen derfor betegnes som stagnerende, hvilket fremgår af, at befolkningstallet fra 1940 til 1945 kun steg med 15 personer. Dette gælder iøvrigt om samtlige sognekommuner på den pågældende egn.

Landbrugserhvervets dominerende stilling i kommunen præger befolkningens fordeling efter politiske anskuelser. Ved folketingsvalget i oktober 1947 blev der ialt afgivet ca. 400 stemmer. Heraf faldt 64 pct. på Venstre, ca. 14 pct. på Socialdemokratiet, 11 pct. på Det radikale Venstre og 10 pct. på Retsforbundet. Af samtaler med befolkningen får man det indtryk, at partiskellene ikke spiller nogen større rolle, hvilket iøvrigt fremgår af stemmeafgivningen ved kommunevalgene. Ved kommunevalget i 1946 var der kun een ren partiliste, nemlig Socialdemokratiet, der intet mandat opnåede. De øvrige stemmer blev afgivet på tre lokale lister, F., G., og H., hvor skillelinien — har man indtryk af — mere er af religiøs end af partipolitisk art, nemlig mellem på den ene side de indremissionske og på den anden de „andre“, der mere i overensstemmelse med traditionen end ud fra en bevidst formuleret religiøs anskuelse kalder sig „grundtvigianere“. Den indremissionske bevægelse spiller en betydelig rolle, idet den er omend ikke den eneste, så dog den stærkeste, mest udbredte og bevidst velorganiserede bevægelse i kommunen. Dette har den været siden 80'erne, hvor også Æ blev ramt af den dengang almindelige „vækkelsesbølge“. Om styrkeforholdet mellem denne og de øvrige religiøse retninger kan menighedsrådets sammensætning oplyse, idet dette består af 6 repræsentanter for Indre Mission og 1 repræsentant for grundtvigianerne. Også flertallet i sognerådet er indremissionsk. Dette spiller en betydelig rolle for ungdomsarbejdet i kommunen, idet hvad der her findes af aktivt ungdomsarbejde så godt som udelukkende udføres af organisationer, der mere eller mindre har tilknytning til den indremissionske bevægelse.

Af skoleformer findes der i kommunen kun den almindelige folkeskole. Der er to lærere med hver sin skole i henholdsvis Æ by i den vestlige del og i CC i den østlige del af kommunen. Skal de unge have højere undervisning, må de søge til O, Å eller DD. I alle de nævnte byer findes realskoler og i den førstnævnte gymnasium og seminarier. Disse søges dog kun i meget ringe omfang af unge fra kommunen. Af andre skoleformer for fortsat undervisning udover folkeskolen, såsom højskoler, efterskoler, faglige skoler m. m., findes ingen i kommunen. Derimod er der foranstaltet en frivillig aftenskole under ledelse af læreren i Æ skole. Denne søges ret godt, idet knapt 60 pct. af mændene og godt 40 pct. af kvinderne mellem 15—24 år har gennemgået den frivillige aftenskole, der har strakt sig over mindst $\frac{1}{2}$ år. Unge, der ønsker at gå på højskole, efterskole, landbrugsskole o. l., må søge disse udenfor kommunen, og hertil er der i flere tilfælde ydet tilskud af det offentlige. Det drejer sig navnlig om ophold på skoler i Rønne, Børkop, Tommerup, Nr. Nissum, Haslev, Hammerum, Luthersk Missionsforenings højskole i Hillerød, Vejlbj landbrugsskole, Levring efterskole m. m.

Endvidere er der i kommunen afholdt forskellige kursus i tilknytning til foreninger, jfr. herom nedenfor.

I kommunen findes et sognebibliotek, der søges af 116 lånere (september 1949). Bestyreren af biblioteket oplyser, at ca. 30 unge mennesker er faste lånere. Biblioteket er beliggende i BB — der er den eneste del af kommunen, der kan bære betegnelsen bymæssig bebyggelse — i et lokale, som mejeriet har stillet til disposition. Lokalet er ikke et selvstændigt bibliotekslokale, idet dets hovedfunktion er at virke som kontor for mejeriet, idet mejeriet herfra udbetaler mælkepenge. Endvidere anvendes det også to gange om måneden, den 1. og den 15., som kontor for den lokale sparekasse. Forsåvidt disse dage falder sammen med bibliotekets åbningstider — mandag kl. 15—16 og fredag kl. 19—20 — må bogudlånet foregå samtidig med, at sparekassens kunder ekspederes. Iøvrigt omfatter biblioteket en ca. 300—400 bind, der rummes i to reoler. Lokalet er meget nødtørftigt udstyret og kan ikke

siges at være et sted, der indbyder til længere ophold. Belysningsforholdene er dårlige, idet der kun findes een lampe i lokalet, anbragt i den ene side af værelset, således at lyset fra denne lampe kun vanskeligt når hen i værelsets modsatte ende, hvor reolerne er anbragt. I de tilfælde, hvor biblioteket holder åbent om aftenen, vanskeliggør dette i høj grad lårernes læsning af bogtitlerne.

Biblioteket bestyres af en arbejdsmand, formand for den lokale afdeling af Dansk Arbejdsmandsforbund —• dog er det praktiske arbejde især overladt dennes hustru. Begge efterlader det indtryk, at de med megen interesse går op i arbejdet.

Der er ikke afholdt studiekredse i tilknytning til biblioteket.

Det er navnlig sports- og idrætsforeninger, ungdomsforeninger og religiøse foreninger, der samler ungdommem i Æ.

Disse foreninger er:

- 1) KFUM i Æ,
- 2) KFUK i Æ,
- 3) BB gymnastik- og idrætsforening og
- 4) Æ husfiidsforening.

De to første dækker både sporten og den religiøse aktivitet, idet den organiserede idræt, der findes i kommunen, alene udøves af disse foreninger. Til trods for navnet drives der hverken gymnastik eller organiseret idræt af BB gymnastik- og idrætsforening, idet dens virksomhed alene består i nogle gange om året at arrangere baller i forsamlingshuset. De unge er ofte medlemmer af de i nabokommunerne værende foreninger af lignende art. Det er ikke usædvanligt, at de unge er medlemmer af 3—5 af den art foreninger, hvis hovedformål er at organisere baller.

KFUM i Æ (bortset fra idrætsafdelingen) havde pr. 1. januar 1949 ialt 15 aktive medlemmer, hvoraf 11 i alderen 14—24 år og 4, der var 25 år og derover. Formanden er en 33-årig gårdejer. Alle de øvrige bestyrelsesmedlemmer er på samme alder eller yngre. 2 heraf er gårdejere, 1 mekanikerlærling, 1 landbrugsmedhjælper og 1 gårdbestyrer. Man samles i missionshuset, hvis mødesal er til disposition gratis, eller —• hovedsageligt — i medlemmernes hjem, hvor man mødes på skift.

Victor Andreassen.

DANSK GALLUP INSTITUT

Oplysninger om visse fritidsforhold og forbrugsvaner
blandt 18—24-årige.

Det foreliggende materiale belyser vanerne blandt 18—24-årige med hensyn **til**: hvilke ugeblade læses regelmæssigt hver uge (tabel 2), hvad og hvor meget man ryger daglig (tabel 3—6), forbruget samt arten af vin, spiritus og øl (tabel 7—11), hyppigheden af restaurantbesøg (tabel 12), hyppigheden af biografbesøg (tabel 13), hvilken sport, der drives (tabel 14), omfanget af hobbies samt det anslåede årlige beløb, hobbies koster (tabel 15), aftenskoler og kursus (tabel 16).

Materialet er indsamlet i februar 1950 og udgør en del af en landsomfattende undersøgelse af voksne personers forbrugervaner på en lang række punkter, der er foretaget af dette Institut for Berlingske Tidende.

Undersøgelsen, der omfatter ialt ca. 6 000 personer og ca. 250 spørgsmål, er gennemført efter kvotametoden af Institutets ialt 120 interviewere, der er strategisk spredt over hele landet, og således at alle dele af landet har den rigtige vægt i materialet i forholdet **til** befolkningens sammensætning.

København, den 14. maj 1952.

DANSK GALLUP INSTITUT

Chr. Ditlev Reventlow

(sign.)

Tabel 1. Materialets sammensætning.

	antal	pct.
kvinder	497	50,5
mænd	488	49,5
ialt 18—24-årige. . .	985	100,0
gift	351	35,6
ikke gift	634	64,4
	985	100,0
hovedstad	277	28,1
provinsbyer med forstæder	278	28,2
stationsbyer, bymæssig bebyggelse	73	7,5
landdistrikter	357	36,2
	985	100,0

Tabel 2. Regelmæssigt hver uge læste ugeblade. (Hele materialet).

	Total	Kvinder	Mænd	Gift	Ugift	Hoved- stad	Pro- vmsby	Landdistrikt Stations- ,
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
Hjemmet	30	30	31	31	29	33	34	25
Familie Journalen	28	30	27	31	27	32	32	24
Ugerevyen	17	15	20	21	15	21	20	13
Alt for Damerne	16	25	6	23	11	16	20	12
Billedbladet	15	15	15	16	15	19	19	10
Tempo	14	16	12	16	13	15	18	11
Dansk Familieblad	11	12	10	13	10	9	17	8
Ude og Hjemme	11	14	7	13	9	14	15	6
Skipper Skræk	10	8	12	11	9	15	12	5
Søndags B. T.	7	8	6	7	7	10	11	2
Det røde Aftenblad	6	8	3	8	4	6	12	2
Hus og Hjem	6	6	5	7	5	5	5	6
Landet	5	3	6	2	6	1	0	10
Flittige Hænder	4	6	2	7	2	3	6	3
Tidens Kvinder	4	6	2	2	4	5	5	2
Nordisk Mønstertidende	3		5	1	6	2	7	2
andre	5	4	5	4	5	8	5	2
ikke læsere	28	23	32	19	32	26	23	31
Gennemsnitligt antal uge- blade pr. læser	2,6	2,7	2,6	2,7	2,6	2,9	3,1	2,1

Note: Spørgsmålet lød: Hvilke ugeblade læser De regelmæssigt hver uge?

Tabel 3. Fordeling efter rygningens art. (Hele materialet).

	Total	Kvinder	Mænd	Gift	Ugift	Landdistrikt		
						Hoved- stad	Pro- vins by	Sta- tionsby
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
ryger ikke	29	41	17	33	27	31	22	32
ryger kun cigaretter	43	57	29	44	43	53	55	29
ryger cigaretter og pibe	20	1	39	14	22	11	14	29
ryger kun pibe	4	—	9	5	4	1	5	6
ryger cigaretter og pibe og ci- garer og/eller cerutter	2	—	3	1	2	2	1	2
ryger cigarer (cerutter) og pibe eller cigaretter	1	0	2	1	1	1	2	1
ryger kun cigarer eller cerutter	1	1	1	2	1	1	1	1
	100	100	100	100	100	100	100	100

Note: Spørgsmålet lød: Ryger De? (Hvis „ja“). Hvad og hvor meget ryger De om dagen?

Tabel 4. Cigaretrygerne fordelt efter dagligt forbrug. (65 p et. af hele materialet).

	Total	Kvinder	Mænd	Gift	Ugift	Landdistrikt		
						Hoved- stad	Pro- vmsby	Sta- tionsby
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
1 stk. cigaretter	.6	8	4	6	6	4	4	9
2 — —	.16	21	12	17	15	8	20	18
3 — —	.12	12	12	15	10	8	10	16
4 — —	.7	8	7	6	8	6	6	9
5 — —	.15	18	12	12	16	14	15	15
6—7 — —	.9	8	11	8	10	9	11	9
8—9 — —	.4	6	4	7	4	5	4	4
10—14 — —	.19	12	25	16	21	27	19	15
15—19 — —	.5	3	5	8	3	9	4	2
mindst 20 stk	.5	3	6	4	5	9	6	1
ved ikke	.2	1	2	1	2	1	1	2
ialt...	100	100	100	100	100	100	100	100
gennemsnitligt antal cigaretter								
pr. cigaretryger	7,1	5,8	8,2	6,9	7,2	9,3	7,3	5,4

Note: Spørgsmålet lød: Hvormange cigaretter ryger De om dagen?

Tabel 5. Piberygerne fordelt efter dagligt forbrug. (27 p et. af hele materialet).

	Total (mænd)	Gift	Ugift
	pct.	pct.	pct.
1 stop*)	.3	4	3
2 —	.12	8	14
3 —	.5	3	6
4 —	.5	4	5
5 —	.13	8	15
6—7 —	.12	13	10
8—9 —	.3	1	4
10—14 —	.25	22	25
15—19 —	.8	12	7
mindst 20 stop	.12	22	9
ved ikke	.2	3	2
	ialt... 100	100	100
gennemsnitligt antal stop	6,7	6,6	6,7

Note: Spørgsmålet lød: Hvor mange stop pibetobak ryger De om dagen?

*) Ved kodning af svar, der har anført tobaksforbruget i gram, er 3 gram sat lig 1 stop.

Tabel 6. Cigar- og cerutrygernes daglige forbrug. (4 pct. af materialet).

	Cigarer (antal svar)	Cerutter (antal svar)
1 stk	.5	4
2 —	.3	9
3 —	.2	7
4 —	—	—
5 —	—	2
6—7 —	0	—
8—9 —	—	0
10—14 —	—	—
mindst 10 stk	.2	3
ved ikke	.4	2
	ialt... 18	29
gennemsnitligt antal cigarer/cerutter om dagen	3,5	3,9

Note: Spørgsmålet lød: Hvor mange cigarer/cerutter ryger De om dagen?

Tabel 7. Hyppigheden af vinforbrug. (Hele materialet).

	Nu og da	Kun ved særlige lejligheder	Aldrig	lait
	pct.	pct.	pct.	pct.
total	.14	61	25	100
kvinder	.14	60	26	100
mænd	.14	62	24	100
gift	.9	65	26	100
ugift	.17	58	25	100
hovedstad	.18	63	19	100
provinsby	.19	58	23	100
stationsby/landdistrikt	.8	61	31	100

Note: Spørgsmålet lød: Drikker De vin — hvor ofte?

Tabel 8. Arten af vinforbruget. (75 pct. af materialet).

	Portvin	Madeira	Rødvin	Hvidvin	Sherry	Andet	Ved ikke
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	.68	.59	.47	.39	.38	.10	.11
kvinder	.59	.59	.40	.38	.37	.12	.13
mænd	.76	.59	.53	.40	.40	.10	.10
gift	.66	.57	.43	.39	.36	.9	.10
ugift	.68	.60	.49	.39	.39	.11	.13
hovedstad	.68	.73	.54	.52	.49	.8	.8
provinsby	.72	.65	.53	.44	.47	.8	.12
stationsby/landdistrikt	.64	.44	.36	.26	.24	.15	.14

Note: Spørgsmålet lød: Hvilken slags vin drikker De? (uanset anvendelse eller lejlighed)

Tabel 9. Hyppigheden af spiritusforbrug. (Hele materialet).

	Daglig	Nu og da	Kun ved særlige lejligheder	Aldrig	lait
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	0	14	55	31	100
kvinder		12	53	35	100
mænd	0	15	58	27	100
gift	—	10	59	31	100
ugift	0	16	53	31	100
hovedstad	0	20	59	21	100
provinsby	—	16	62	22	100
stationsby/landdistrikt		8	48	44	100

Note: Spørgsmålet lød: Drikker De spiritus — hvor ofte?

Tabel 10. Arten af spiritusforbruget. (69 pct. af materialet).

	Likør	Snaps	Cognac	Gin	Rom	Whisky	Ved ikke F, . . . ,
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	79	68	28	24	24	20	5
kvinder	85	60	17	19	16	11	5
mænd	74	76	38	29	30	28	5
gift	79	67	27	21	26	20	6
ugift	79	69	29	26	22	20	4
hovedstad	84	61	26	28	25	23	2
provinsby	80	66	35	30	27	23	5
stationsby/landdistrikt	73	77	24	16	20	14	7

Note: Spørgsmålet lød: Hvilken slags spiritus drikker De? (uanset anvendelse og lejlighed).

Tabel 11. Hyppigheden af ølforbrug. (Hele materialet).

	Daglig	Nu og da	Kun ved særlige lejligheder	Aldrig	lait
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	8	38	27	27	100
kvinder	6	25	30	39	100
mænd	10	52	24	14	100
gift	11	31	32	26	100
ugift	7	42	24	27	100
hovedstad	9	39	25	27	100
provinsby	7	41	31	21	100
stationsby/landdistrikt	8	36	26	30	100

Note: Spørgsmålet lød: Drikker De øl — hvor ofte?

Tabel 12. Hyppigheden af restaurantbesøg. (Hele materialet).

	Mere end 1 gang om ugen	S ^{an} S om ugen	1 gang om måneden	Sjældnere	Aldrig	lait
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	2	5	17	34	42	100
kvinder	0	2	12	36	50	100
mænd	3	8	23	32	34	100
gift	1	1	7	38	53	100
ugift	2	7	23	32	36	100
hovedstad	3	5	15	36	41	100
provinsby	2	6	23	33	36	100
stationsby/landdistrikt	1	3	16	32	48	100

Note: Spørgsmålet lød: Omtrent hvor ofte går De ud på restaurant? (ikke forretningsrepræsentation)

Tabel 13. Hyppigheden af biografbesøg. (Hele materialet).

	Mere end 1 gang om ugen	1 gang om ugen	1 gang om maneden	Sjældnere	Aldrig	I alt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
total	7	23	46	21	3	100
kvinder	5	20	48	24	3	100
mænd	11	25	43	18	3	100
gift	3	19	41	31	6	100
ugift	10	25	48	15	2	100
hovedstad	11	27	42	19	1	100
provinsby	11	31	45	11	2	100
stationsby/landdistrikt	4	14	49	28	5	100

Note: Spørgsmålet lød: Omtrent hvor ofte går De i biografen?

Tabel 14. Arten af sportsudøvelse. (Hele materialet).

	Total	Kvinder	Mænd	Gift	Ugift	Hoved- stad	Provins- by	Sta- tionsby Land- distrikt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
gymnastik	25	26	25	17	30	20	27	28
håndbold	13	12	15	6	18	9	11	18
fodbold	11	—	23	7	14	9	13	12
svømning	9	8	9	4	12	10	15	4
badminton	5	4	6	2	7	5	6	5
skiløb	4	4	4	4	5	5	6	3
skøjteløb	4	2	5	1	5	3	6	3
atletik	3	1	6	1	5	4	6	1
jagt	3	—	6	1	4	1	2	6
tennis	3	4	2	2	3	3	5	1
roning	3	1	4	—	4	4	5	1
lejr sport	3	2	4	0	4	6	3	0
sejlsport	2	0	5	1	3	2	6	1
fiskeri	2	3	—	1	2	1	1	2
bordtennis	2	0	3	1	2	2	2	1
andet	6	3	9	4	7	6	8	5
I alt	98	68	129	52	125	90	122	91
driver sport	54	42	67	35	65	49	63	53
driver ikke sport	46	58	33	65	35	51	37	47

Note: Spørgsmålet lød: Driver De sport? — (Hvis „ja“). Hvilken?

Tabel 15. Arten af hobbyudøvelse. (Hele materialet).

	Total	Kvinder	Mænd	Gift	Ugift	Hoved- stad	Provins- by	Sta- tionsby Land- distrikt
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.
strikning	47	92	1	64	38	51	51	42
broderi	14	28	1	16	13	9	17	15
spil (kortspil).	14	11	18	19	12	14	14	15
sprog, musik, sang, dans	13	13	12	10	14	18	12	9
læsning af bøger.	8	8	9	6	9	10	6	8
grammofon	4	4	4	4	4	7	3	1
fotografering	3	2	4	1	4	4	4	1
havearbejde.	3	2	4	5	2	1	2	5
mekanik	3	—	5	4	2	3	4	1
frimærker.	2	—	5	1	3	3	4	1
kunstnerisk arbejde.	2	1	3	1	3	4	2	1
sløjd.	2	0	4	3	1	2	2	2
andet	6	3	10	6	6	11	3	5
betrakter sporten som hobby.		3	1	6	2	4	4	2
ialt...	124	165	86	142	115	141	128	108
har én eller flere hobbies	79	97	62	87	75	88	83	72
har ingen hobby.	21	3	38	13	25	12	17	28
Udøvernes årlige udgift til hob- byen (79 pct. af materialet)								
højst 10 kr.	15	14	17	20	13	15	9	20
11—74 kr.	15	12	16	11	17	18	13	14
75—199 kr.	19	19	20	16	21	20	26	15
200—499 kr.	7	6	8	7	7	9	9	4
mindst 500 kr.	2	2	2	1	2	4		1
ved ikke.	42	47	37	45	40	34	43	46
ialt...	100	100	100	100	100	100	100	100

Note: Spørgsmålene lød: Har De en fritidsbeskæftigelse — hobby? — Hvilken? og hvad regner De med, den koster Dem om året?

Tabel 16. Fordeling efter, om de unge besøger aftenskole og/eller kursus. (79 pct. af materialet).

	Hverken aftenskole eller kursus	Aftenskole	Kursus	I alt
	pct.	pct.	pct.	pct.
total	.76	12	13	101
kvinder	.79	7	14	100
mænd	.73	16	13	102
gift	.89	3	8	100
ugift	.68	16	17	101
hovedstad	.76	13	12	101
provinsby	.71	12	17	100
stationsby/landdistrikt	.78	10	12	100

Note: Spørgsmålet lød: Går De på aftenskole eller kursus?

Ved sammentælling bliver procenterne mere end 100, da enkelte har nævnt både aftenskole og kursus.

Hovedresultaterne af ungdomskommissionens undersøgelser af ungdomsforeningernes forhold.

For at få en baggrund for sine drøftelser vedrørende ungdomsforeningernes forhold lod ungdomskommissionen i *sommeren 1946* foretage et rundspørge til de forskellige ungdomsforeninger (i det følgende kaldet foreningsenqueten).

Uanset at denne undersøgelse fandt sted på et tidspunkt, hvor de fleste ungdomsforeningers medlemstal var usædvanlig stort, og hvor foreningsarbejdet muligvis også i anden henseende var præget af de særlige forhold lige efter besættelsen, har man fundet det rigtigt i nærværende oversigt at sammenfatte de væsentligste af de indhentede oplysninger. Selve ungdomsforeningernes struktur har ifølge foreliggende oplysninger ikke ændret sig væsentligt i den siden undersøgelsen forløbne periode, og i bilag 4 er der givet en kortfattet redegørelse for hver enkelt af foreningernes virksomhed på grundlag af oplysninger indhentet i *foråret 1952*.

Undersøgelsen i 1946 blev foretaget ved, at ungdomskommissionen udsendte spørgeskemaer til en række landsomfattende organisationer, hvis arbejde hovedsagelig tog sigte på ungdommen. Følgende foreninger indgår i det behandlede materiale:

Politiske foreninger:

Danmarks kommunistiske Ungdom (D.K.U.),
Danmarks socialdemokratiske Ungdom (D.s.U.),
Konservativ Ungdom (K.U.),
Radikal Ungdom (R.U.),
Retsforbundets Ungdom (D.R.U.),
Venstres Ungdom (V.U.).

Kristelige ungdomsforeninger:

KFUK,
KFUM.

Afholdsforeninger :

Afholdsungdommens fællesråd,
N.I.O.G.T.'s ungdom.

Skytte- og gymnastikforeninger:

De danske Gymnastikforeninger,
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger.

Folkelige og nationale foreninger:

De danske Ungdomsforeninger,
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund,
Danske Folkedansere,
Grænseforeningens Ungdomsudvalg.

Andre foreninger:

Frivillig dansk Arbejdstjeneste,
Dansk Vandrelaug.

Desuden har man medtaget

børneorganisationerne:

Det Danske Spejderkorps,
Det Danske Pigespejderkorps,
D.U.I.,
F.D.F.,
KFUK-spejderne i Danmark,
KFUM-spejderne i Danmark.

Bortset fra børneorganisationerne blev de nævnte foreninger anmodet om dels at udfylde et skema for hovedforeningerne, dels at udsende skemaer til samtlige lokalforeninger under vedkommende forening. Børneorganisationerne besvarede kun spørgsmålene på hovedforeningsskemaet, da hovedparten af deres medlemmer var under 15 år og dermed faldt uden for den aldersklasse, som ungdomskommissionen særlig beskæftiger sig med.

Hovedforeningerne gav oplysning om medlemstallet, om organisationens opbygning, ejendoms- og lokaleforhold, økonomi, medlems- og lederblade, lederuddannelse samt om en række forhold vedrørende deres arbejdsform.

Lokalforeningerne, hvoraf ca. 5 700 af ialt ca. 7 700 indsendte skemaer, gav oplysning om medlemstal, som hovedregel opdelt på alder og køn, om lokaleforhold, kontingent og daglige virksomhed.

De modtagne skemaer viste imidlertid, at en del af de søgte oplysninger var vanskelige at få frem. Således nøjedes flertallet af hovedforeningerne med at henvise til lokalforeningernes opdeling af medlemstallet efter køn og alder eller gav en ren skønsmæssig opdeling, og en del lokalforeninger har vist sig heller ikke at være i besiddelse af eksakte oplysninger om dette forhold, men har angivet den omtrentlige fordeling. Det var dog særlig oplysningerne fra skytte- og gymnastikforeningerne, der var mangelfulde. Det fremgår af tabel 1, hvor stor en del af materialet, som er uoplyst med hensyn til køn og alder.

Foreningernes medlemstal.

De organisationer, der indgik i undersøgelsen, talte på optællingstidspunktet i 1946 tilsammen 765 353 medlemmer.

Heraf hidrørte 105 852 fra børneorganisationerne, således at de øvrige organisationer havde et samlet medlemstal på 659 501, hvoraf ca. 278 000 kvinder (delvis beregnet). Medlemstallene for de enkelte foreninger fremgår af underbilag 1, og af tabel 1 fremgår medlemstallene for de enkelte kategorier af foreninger, fordelt efter lokalforeningernes hjemsted. Det bemærkes, at en del lokalforeninger har mange af deres medlemmer i andre kommuner end dem, hvor de har deres hjemsted. Således er der navnlig medregnet mange foreningsmedlemmer, der bor i landkommunerne, under lokalforeninger med hjemsted i købstæderne.

Tabel 1. Antal medlemmer 1946 i de forskellige grupper af ungdomsforeninger, fordelt efter køn og lokalforeningernes hjemsted. (Efter lokalforeningernes oplysninger).

	København og Frederiksberg	Købstæ- derne	Landkom- munerne	Hele landet	Medlemstal iflg. hoved- skema	Antal medl., for hvilke der saves spe- cificerede oplysninger.
Politiske foreninger:						
Mænd	7.125	35.902	28.564	71.591		
Kvinder	3.011	20.511	16.624	40.146		
Tilsammen. . .	10.136	56.413	45.188	111.737	124.400	12.663
Kristelige foreninger:						
Mænd	6.622	13.044	14.249	33.915		
Kvinder	3.499	13.111	14.162	30.772		
Tilsammen. . .	10.121	26.155	28.411	647687	78.200	13.513
Afholdsforeninger:						
Mænd	768	3.273	2.569	6.610	...	—
Kvinder	808	3.076	2.115	5.999	...	—
Tilsammen. . .	1.576 "	6.349	4.684	12.609	12.609	—
Skytte- og gymnastikforen.:						
Mænd	634	9.301	56.397	66.332		
Kvinder	883	6.430	45.267	52.580		
"Tilsammen. 7.	1.517*)	15.731 "	101.664	118.912	278.953	160.041
Folkelige og nationale foreninger:						
Mænd	992	3.832	47.406	52.230		
Kvinder	357	3.482	33.368	37.207		
Tilsammen. . .	1.349	7.314	80.774	89.437	110.117	20.680
Andre foreninger:						
Mænd	13.427	6.726	3.381	23.534		
Kvinder	9.684	5.416	2.621	17.721		
Tilsammen. . .	23.111	12 142	6.002	41.255	55.222	13.967
Ungdomsforeninger ialt:						
Mænd	29.568	72.078	152.566	254.212		
Kvinder	18.242	52.026	114.157	184.425		
Tilsammen. . .	47.810	124.104	266.723	438.637	659.501	220.864
Spejder- og andre børneorga- nisationer:						
Mænd	15.953	29.817	22.541	68.311	68.311	
Kvinder	10.363	17.660	9.518	37.541	37.541	—
Tilsammen. . .	26.316	47.477	32.059	105.852	105.852	—

*) Ifølge hovedforeningernes opgørelse er det virkelige antal medlemmer i København og Frederiksberg for disse foreninger langt større. I det følgende har man korrigeret tallene, således at de er i overensstemmelse med hovedforeningernes oplysninger.

Tabel 2. Samlet antal ungdomsforeningsmedlemmer 1946 i de forskellige landsdele, procentvis fordelt efter foreningernes art.

(Efter hovedforeningernes oplysninger)

	København og Frederiksberg pct.	Trøndelag og Købstæderne pct.	Landkom- munerne pct.	Trøndelag og Hele landet pct.
Politiske foreninger.	13,7	37,9	11,9	18,9
Kristelige foreninger.	14,7	18,9	8,0	11,9
Afholdsforeninger.	1,9	3,8	1,1	1,9
Skytte- og gymnastikforeninger..	36,1	21,0	49,7	42,2
Folkelige og nationale foreninger	2,3	6,3	27,4	16,7
Andre foreninger.	31,3	12,1	1,9	8,4
Ialt...	100,0	100,0	100,0	100,0

Som det nærmere ses af tabel 2, omfatter skytte- og gymnastikforeningerne de fleste medlemmer, nemlig 42,2 pct. af samtlige medlemmer. Disse foreninger har deres tyngdepunkt i landkommunerne, hvor de omfatter ca. halvdelen af samtlige i undersøgelsen medtagne foreningsmedlemmer. Den næststørste gruppe er de politiske foreninger, der omfatter knapt $\frac{1}{5}$ af samtlige medlemmer. Disse foreninger er særlig fremtrædende i købstæderne, hvilket formentlig bl. a. skyldes, at de unge i de nærmeste landkommuner er medlemmer i byernes foreninger. Det samme synes at være tilfældet for de kristelige foreninger, hvis medlemstal ialt udgør ca. 12 pct. De folkelige og nationale foreninger, der har ca. 17 pct. af samtlige medlemmer, er den trediestørste gruppe. De har ringe betydning i hovedstaden, medens de er den næststørste gruppe i landkommunerne med ca. 27 pct. af samtlige medlemmer. Det må ved betragtningen af disse tal erindres, at de forskellige foreningers arbejdsområder ikke er skarpt afgrænsede.

Tabel 3. Samlet antal medlemmer i de forskellige grupper af ungdomsforeninger, procentvis fordelt efter alder 1946.

(Beregnet på grundlag af lokalforeningernes oplysninger, sammenholdt med oplysningerne fra hovedforeningerne).

	15 år pct.	15—24 år pct.	25—34 år pct.	35 år og derover pct.	Ialt antal medlemmer
Politiske foreninger:					
Mænd.	—	68,2	28,6	3,2	100
Kvinder.	—	66,4	32,0	1,6	100
Ialt...	—	67,6	29,8	2,6	100
					124.000
Kristelige foreninger:					
Mænd.	23,3	47,6	19,9	9,2	100
Kvinder.	24,6	50,0	17,9	7,5	100
Ialt...	23,9	48,7	19,0	8,4	100
					78.200

	15 år	15—24 år	25—34 år	35 år og derover		lait antal medlemmer
	pct.	pct.	pct.	pct.	pct.	
Afholdsforeninger:						
Mænd	20,2	15,6	64,2	100		
Kvinder	—	20,5	15,6	63,9	100	
lait...	—	20,3	15,6	64,1	100	12.609
Skytte- og gymnastikforeninger:						
Mænd	17,4	47,4	22,6	12,6	100	
Kvinder	25,6	50,1	15,7	8,6	100	
lait...	21,1	48,6	19,5	10,8	100	278.953
Folkelige og nationale foreninger:						
Mænd	55,5	26,9	17,6	100		
Kvinder	—	65,5	22,1	12,4	100	
lait...	—	59,6	24,9	15,5	100	110.117
Andre foreninger:						
Mænd	—	82,1	14,5	3,4	100	
Kvinder	—	82,5	13,9	3,6	100	
lait...	—	82,3	14,2	3,5	100	55.222
Børneorganisationer:						
Mænd	73,5	22,7	2,6	1,2	100	68.311
Kvinder	72,5	23,2	3,5	0,8	100	37.541
lait...	73,1	22,9	2,9	1,1	100	105.852

Tabel 3, der svarer til underbilag 2, hvor der gives tal for hver enkelt af foreningerne, viser en meget varierende aldersfordeling. Foruden børneorganisationerne har kun de kristelige foreninger samt skytte- og gymnastikforeningerne medlemmer under 15 år. De danske Ungdomsforeningers medlemmer mellem 14 og 15 år er henregnet til gruppen 15—24 år.

Bortset fra afholdsforeningerne, hvor flertallet af medlemmerne er over 35 år, har de øvrige foreninger tyngdepunktet i aldersklassen 15—24 år. Dette gælder navnlig for kvinderne, som er relativt svagere repræsenteret blandt foreningsmedlemmerne i de højere aldersklasser end mændene, hvilket bl. a. står i forbindelse med, at mange kvinder ved giftermål træder ud af foreningslivet.

Kvindernes relative andel i ungdomsforeningernes medlemsstab fremgår af tabel 4.

Tabel 4. Kvindelige medlemmer i procent af samtlige medlemmer 1946.

(Efter lokalforeningernes oplysninger sammenholdt med oplysningerne fra hovedforeningerne).

	Kbhvn. og Frbg.	Købstæderne	Land- kommunerne	Hele landet
	pct.	pct.	pct.	pct.
Politiske foreninger	29,7	36,4	36,8	35,9
Kristelige foreninger	34,8	50,4	49,8	47,8
Afholdsforeninger	51,3	48,4	45,1	47,6
Skytte- og gymnastikforeninger	58,2	40,9	44,5	44,2
Folkelige og nationale foreninger	26,5	47,6	41,3	41,6
Andre foreninger	42,1	44,6	43,7	43,1
Tilsammen...	37,7	42,2	43,0	42,2
Børneorganisationer	39,4	37,2	29,7	35,5

I alle grupper af foreninger er kvinderne i mindretal, når man betragter landet som helhed. Lavest ligger kvindeprocenten, når man bortser fra børneorganisationerne, i de politiske foreninger og her igen særlig lavt i hovedstaden.

Da ungdomskommissionen særlig beskæftiger sig med de 15—24-årige, har man i det følgende søgt at belyse denne aldersklasses foreningsdeltagelse. Som tidligere anført har man kun oplysninger om aldersfordelingen for den del af medlemstallet, som dækkes af de indsendte lokalforeningskemaer, men på grundlag heraf har man beregnet nedenstående tal.

*Tabel 5. Antal medlemmer i alderen 15—24 år
i de forskellige grupper af ungdomsforeninger 1946. (Delvis beregnet).*

	Mænd	Kvinder	Af samtlige medlemmer var		
			lalt	Kvinder i alderen 15—24 år	
			pct.	pct.	
Politiske foreninger	55.000	30.000	85.000	35,3	67,6
Kristelige foreninger	20.200	17.950	38.150	47,1	48,7
Afholdsforeninger	1.300	1.200	2.500	48,0	20,3
Skytte- og gymnastikforeninger	73.750	61.800	135.550	45,6	48,6
Folkelige og nationale foreninger	35.700	30.000	65.700	45,7	59,6
Andre foreninger	25.900	19.600	45.500	43,1	82,3
Tilsammen...	211.850	160.550	372.400	43,1	56,6
Børneorganisationer	15.500	8.750	24.200	36,2	22,9

I tabel 5 er de således beregnede tal anført. Det ses ved sammenligning med tabel 1, at de forskellige foreningsgrupper får en anden vægt, når man alene betragter de unge medlemmer.

På grundlag af disse tal er tabel 6 udarbejdet med det formål at vise, hvorledes antallet af foreningsmedlemmer forholder sig til det samlede antal unge i denne alder.

Tabel 6. Antal medlemmer af de undersøgte ungdomsforeninger i alderen 15—24 år i procent af hele befolkningen i denne alder 1946.

	Mandlige medlemmer i alderen 15—24 år i pct. af samt- lige mænd i denne alder	Kvindelige medlemmer i alderen 15—24 år i pct. af samt- lige kvinder i denne alder
	pct.	pct.
Politiske foreninger	17,5	9,6
Kristelige foreninger	6,4	5,7
Afholdsforeninger	0,4	0,4
Skytte- og gymnastikforeninger	23,4	19,7
Folkelige og nationale foreninger	11,4	9,6
Andre foreninger	8,2	6,2
Tilsammen...	67,3	51,2
Børneorganisationer	4,9	2,8
Ialt...	72,2	54,0

Det ses således, at ca. 72 pct. af de unge mænd og ca. 54 pct. af de unge kvinder ville være medlem af en af de nævnte foreninger, hvis alle kun var medlem af een forening. Blandt de unge mænd har skytte- og gymnastikforeningerne samt de politiske foreninger størst udbredelse, idet deres medlemstal svarer til henholdsvis 23,4 pct. og 17,5 pct. af de unge mænd, og dernæst kommer de folkelige og nationale foreninger med 11,4 pct. For de unge kvinder er de tilsvarende tal 19,7 pct., 9,6 pct. og 9,6 pct.

Disse tal giver som anført kun et rigtigt billede af ungdommens samlede deltagelse i foreningslivet, hvis medlemsskab i een forening udelukker medlemsskab i andre foreninger. Som hovedregel vil medlemsskab af en af de politiske foreninger udelukke medlemsskab af andre politiske foreninger, således at de anførte procenter giver et ret godt udtryk for ungdommens tilslutning til disse foreninger, og man kan heller ikke være medlem samtidig af KFUM og KFUK, der er de eneste foreninger med hovedsagelig religiøst formål, der indgår i undersøgelsen; men for de øvrige foreninger gælder det, at man meget vel kan være medlem af flere på en gang; medlemsskab af f. eks. en politisk forening udelukker ikke medlemsskab af en forening af en anden art. Gennem ungdomskommissionens ungdomsenquete, hvor man bl. a. udspurgte de unge om, hvilke foreninger de var medlem af, fandt man, (Den danske ungdom, s. 129), at 14—17 pct. af de unge mænd og 28—48 pct. af de unge kvinder ikke var medlem af nogen forening, men til gengæld var nogle medlem af både 4 og 5 foreninger, særlig i mindre byer, og i sognekommunerne er medlemsskab af flere foreninger almindeligt. Det må bemærkes, at man ved ungdomsenqueten har medtaget langt flere foreninger end ved foreningsenqueten, og at det samlede antal medlemsskaber ved ungdomsenqueten androg fra 152 til 183 pct. af antallet af unge mænd og fra 77 til 149 pct. af antallet af unge kvinder.

Tabel 7. Antal ungdomsforeningsmedlemmer i alderen 15—24 år 1946 i de forskellige forening sgrupper og de forskellige amtsråds kredse sat i forhold til hele befolkningen i denne alder (ifølge folketællingen 1945). (Efter lokalforeningernes oplysninger).

	Politiske foreninger	Kriste- r- eninger	Afholds- forenin- ger	Skytte- og gym- nastikior- eninger	Folkelige ognat. iorenin- ger	Andre for- eninger	Til sammen
	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.
København og Frederiks- berg	5,9	3,9	0,22	12,0	1,2	17,9	41,1
Københavns amtsrkr....	9,2	4,2	0,08	0,6	6,3	6,4	26,8
Roskilde — ...	18,7	3,9	0,46	63,4	3,2	5,2	94,9
Frederiksborg amt	13,5	4,1	0,19	23,5	0,0	4,8	46,1
Holbæk —	23,4	5,8	0,05	31,4	6,6	3,4	70,6
Sorø —	36,2	6,7	0,20	27,2	2,3	3,8	76,5
Præstø —	16,8	2,7	0,22	38,0	15,3	3,3	76,3
Bornholms —	21,9	8,4	0,83	11,5	0,3	3,0	46,0
Maribo —	7,7	2,7	0,28	16,3	3,1	3,5	33,7
Svendborg —	20,2	4,0	0,23	29,3	5,8	1,0	60,5
Odense —	23,4	5,8	0,25	29,7	4,6	4,1	68,0
Vejle —	10,4	8,4	0,45	17,5	20,1	4,0	60,9
Skanderborg —	15,4	6,7	0,55	24,2	8,5	1,1	56,8
Århus —	8,3	5,1	0,31	18,4	1,5	7,6	41,2
Randers —	17,4	9,6	0,42	22,9	6,6	4,1	61,1
Aalborg —	13,2	3,6	0,88	11,5	2,6	6,0	37,7
Hjørring —	19,7	7,3	1,41	13,6	17,0	5,5	64,6
Thisted —	13,5	14,1	0,98	24,4	30,6	1,5	85,1
Viborg —	11,2	7,3	0,16	29,4	17,8	3,0	69,0
Ringkøbing —	9,8	16,0	0,86	30,2	23,7	2,5	83,1
Ribe —	12,7	9,2	0,77	24,6	23,3	4,0	74,6
Haderslev —	9,7	4,9	0,02		46,4	3,4	
Aabenraa amtsrkr.	7,4	3,6	0,07		33,7	2,8	
Sønderborg —	10,9	0,8	0,03		35,8	3,6	
Tønder amt	4,1	1,8	0,05		27,8	1,2	
Hele landet...	13,2	6,0	0,41	21,2	9,9	6,8	57,5

Tabel 7 giver et billede af de enkelte foreningsgruppers betydning i de forskellige amter, og det ses, at der er meget store variationer. Hvor tallene er særlig lave, kan det for en del skyldes manglende oplysninger fra enkelte store lokalforeninger, mens de meget høje tal i enkelte amter må tages som udtryk for en særligt stor foreningstilslutning de pågældende steder. Dette kan suppleres med oplysningerne i tabel 8, der vedrører størrelsen af lokalforeningerne.

Man har som tidligere nævnt modtaget oplysninger fra ca. 5 700 af ialt ca. 7 700 lokalforeninger, og det gennemsnitlige medlemstal i disse lokalforeninger var for landet som helhed 48. Det største gennemsnitstal var 87 for København og Frederiksberg, mens Københavns amtsråds kredse samt Bornholms og Maribo amter havde tal under 30.

Tabel 8. Lokalforeningernes gennemsnitlige medlemstal i de forskellige amter.

	Gennemsnitligt antal medlem- mer pr. lokal- forening		Gennemsnitligt antal medlem- mer pr. lokal- forening
København og Frederiksberg	87	Skanderborg amt	56
Københavns amtsrådskreds	23	Århus amt	46
Roskilde amtsrådskreds	58	Randers amt	47
Frederiksborg amt	40	Aalborg amt	36
Holbæk amt	41	Hjørring amt	43
Sorø amt	60	Thisted amt	39
Præstø amt	59	Viborg amt	42
Bornholms amt	29	Ringkøbing amt	41
Maribo amt	29	Ribe amt	46
Svendborg amt	47	Haderslev amt	58
Odense amtsrådskreds	53	Aabenraa amtsrådskreds	51
Assens amtsrådskreds	52	Sønderborg amtsrådskreds	73
Vejle amt	45	Tønder amt	46

Foreningstekniske forhold. Foreningsledere og funktionærer.

Tabel 9. Aldersfordeling for medlemmer af hovedledelsen, formænd og bestyrelsesmedlemmer i visse hovedforeninger 1946.

	0-10 år	10-20 år	20-24 år	25-30 år	30-35 år	35-40 år	40-45 år	50-59 år	60 år og de over	I alt
Danmarks kommunistiske Ungdom	—	—	2	3	1	—	—	—	—	6
Danmarks socialdemokratiske Ungdom*)	—	—	1	3	2	2	—	2	—	10
Konservativ Ungdom	1	—	—	8	5	1	—	—	—	15
Radikal Ungdom**)	—	—	1	3	4	—	—	—	—	8
Retsforbundets Ungdom***)	—	—	—	3	2	—	—	—	—	5
Venstres Ungdom	—	—	2	2	4	1	—	—	—	9
De danske Gymnastikforeninger	—	—	—	—	2	1	2	2	—	7
De danske Ungdomsforeninger	—	—	—	—	—	—	8	1	—	9
Danske Folkedansere	—	—	—	—	—	—	3	3	3	9
Grænseforeningens Ungdomsudvalg	—	—	—	2	1	1	1	—	—	5
Frivillig dansk Arbejdstjeneste	—	—	1	4	—	—	—	—	—	5
Dansk Vandrelaug	—	—	—	2	7	13	8	2	—	32

*) omfatter kun sekretariatet.

Hovedbestyrelsesmedlemmernes antal og alder ikke oplyst.

**) desuden 23 hovedbestyrelsesmedlemmer uden angivelse af alder.

***) desuden 40 tillidsmænd uden angivelse af alder.

En oversigt over aldersfordelingen for den øverste ledelse i en række hovedforeninger er givet i tabel 9.1 de politiske foreninger lå alderen for hovedforeningens ledere betydelig lavere end for de øvrige foreninger, og den samme tendens gør sig, som det ses af tabel 10, gældende for lokalforeningernes ledere.

Tabel 10. Procentvis aldersfordeling for ulønnede, valgte tillidsmænd i lokalforeningerne 1946.

	15—17 år	18—24 år	25—34 år	35 år og derover	T. i alt pct.	Antal oplyst
Danmarks kommunistiske Ungdom ..	14	76	9	1	100	742
Danmarks socialdemokratiske Ungdom	9	62	25	4	100	1149
Konservativ Ungdom	2	55	40	3	100	514
Retsforbundets Ungdom	—	30	53	17	100	57
Venstres Ungdom	1	32	65	2	100	942
KFUM og KFUK	—	18	41	41	100	2265
De danske Gymnastikforeninger		40	40	20	100	1781
De danske Ungdomsforeninger	2	31	45	22	100	1087
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund		1	28	71	100	71
Danske Folkedansere	—	14	26	60	100	66
Dansk Vandrelaug	5	47	32	16	100	105

Lederne af de mindre, lokale afdelinger i børneorganisationerne er dog også ret unge — mellem 20 og 30 år.

En fordeling af lokalforeningernes ulønnede ledere og tillidsmænd efter erhverv, der kun har kunnet foretages med store vanskeligheder, og som på grund af det indsendte materiales spinkelhed meddeles med forbehold, er optaget som underbilag 3.

Næsten alle hovedforeninger havde ansat et vist antal funktionærer, idet foreningerne, efterhånden som de vokser sig større, dels får en så betydelig administration, at den ikke kan bestrides ved frivillig arbejdskraft, dels er nødt til for at skabe sammenhold og ensartethed i arbejdet at have sekretærer, der kan rejse rundt i landet og instruere de lokale foreningsledere. Dertil kom, at KFUM og KFUK havde en del funktionærer ved de pensionater, soldaterhjem og lign., som de driver, og disse personer bestrider ikke egentligt foreningsarbejde. KFUM og KFUK havde dog selv bortset fra disse funktionærer en væsentlig større stab af lønnede medhjælpere i form af kredssekretærer end de øvrige ungdomsforeninger. For en stor del af foreningerne, især de politiske, gjaldt det, at lønningsbudgettet langt oversteg, hvad foreningen modtog i medlemskontingent. Der synes dog at være en tendens til, at de foreninger, der har hovedparten af arbejdet i landdistrikterne, ikke har så stor lønnet medarbejderstab, som de foreninger, der har hovedvægten i København eller provinsbyerne, hvilket hænger sammen med, at de førstnævnte foreninger mere er organiseret som en række selvstændigt arbejdende foreninger med et vist samarbejde om større fælles opgaver end som foreninger med lokale afdelinger; således havde særlig De danske Gymnastikforeninger og De danske Ungdomsforeninger en i forhold til deres medlemstal meget lille udgift til lønninger.

Den lønnede arbejdskraft, der anvendes af lokalforeningerne, er næsten altid ansat til specielle opgaver, som f. eks. danse-, gymnastik- og idrætsinstruktion, musik

til folkedans eller, for KFUK og KFUM's vedkommende, som ledere af eller medhjælper ved pensionater og restaurationer. Disse sidstnævnte havde som hovedregel kun dette arbejde som det egentlige erhverv, og lønnen rettede sig derefter, medens arbejdet som lærer eller instruktør normalt var bibeskæftigelse, og betalingen var meget forskellig.

De funktionærer, som hovedforeningerne havde ansat, var for en stor del sekretærer eller instruktører (rejsesekretærer) og almindeligt kontorphonale, medens der kun sjældent fandtes lønnede foreningsledere. Sekretærlønnen lå i 1945—46 som regel på ca. 6000 kr., men kunne gå helt ned til 4000 kr. og en enkelt op til 10 000 kr. om året. En stor del af disse sekretærer angaves at have over 48 timer ugentlig for foreningen, og man kan derfor ikke regne med, at de havde biindtægter af større betydning.

Lokaleforhold.

Hovedforeningerne synes som helhed at nøjes med ret beskedne kontorlokaler. Et ikke ringe antal af foreningerne betaler således ikke nogen leje, og hvor der er opgivet et lejebeløb, ligger det aldrig over 25 øre pr. medlem om året og ofte under 10 øre. En del af de organisationer, der ikke opgav nogen lokaleleje, nøjedes formodentlig med formandens hjem som hovedkontor.

Lokalforeningernes lokaleproblem er af ganske anden karakter end hovedforeningernes. Lokalforeningerne har kun i mindre omfang brug for kontorlokaler, men de har derimod behov for mødelokaler, hobbyværksteder og gymnastiksale. Kun et forsvindende lille antal lokalforeninger ejer selv den bygning, hvori møder og sammenkomster afholdes, og de fleste er henvist til at leje lokaler enten for hvert møde for sig eller ved fast lejemål. Om det sidste foretrækkes, er bl. a. afhængig af, hvor stærkt foreningen kan udnytte lokalerne, og hvilken mulighed den har for at dele dem med beslægtede organisationer.

Så godt som alle lokalforeningerne benyttede lejede sale dels til gymnastik, boldspil og folkedans, dels til større møder med foredrag, diskussioner, film eller underholdning, dels til fester eller baller.

En stor del af de gymnastiksale, der benyttedes, ejedes af kommunerne. Man må formode, at det i så fald drejede sig om skolernes gymnastiksale, således at de må antages at være indrettet til formålet med omklædningsrum o. l. Lejen, der betaltes for disse, synes ret ringe, og i en del tilfælde var benyttelsen helt gratis for foreningerne.

De øvrige gymnastiksale fandtes hovedsagelig i forsamlingshusene, der for størstedelen ejedes af aktieselskaber eller interessentskaber. Deres indretning og vedligeholdelse er meget forskellig og mange steder ikke tilfredsstillende, jfr. ungdomskommissionens betænkning vedrørende fritidslokaler på landet. Mange steder var den leje, der betaltes for at leje forsamlingshuset til gymnastik o. l., ret beskeden, mens der betaltes mere, når det lejedes ud til fester, baller o. l. Til trods herfor regnede de fleste af foreningerne, der har idræt på deres program, med en årlig udgift på 100—400 kr. til leje af gymnastiksal m. m. For enkelte af de større foreninger lå udgiften betydeligt højere, og hertil kom for adskillige foreninger et lignende beløb til leje af idrætsplads, selv om et ikke ringe antal af kommunerne stillede disse gratis til rådighed for foreningsidrætten.

Med hensyn til lokaler for større eller mindre møder var vilkårene ret forskellige for de forskellige arter af foreninger, idet KFUM og KFUK ofte kunne benytte lokaler, der ejedes af kirken, og disse lokaler stilledes for en stor del gratis til rådighed eller udlejedes for en meget lav pris; således opgav over $\frac{2}{3}$ af disse organisationers lokalfore-

ninger, at de ingen leje betalte, og kun ca. 10 pct. af disse lokalforeninger betalte mere end 100 kr. om året, medens foreninger, der hovedsagelig er henvist til at benytte forsamlingshusene eller sale ejet af privatpersoner, måtte regne med en årlig udgift til leje af sale på 100—400 kr., hvortil for en del foreninger kommer leje af lokaler til mindre møder.

Som helhed synes lejen af mindre mødelokaler dog at spille en ret ringe rolle for foreningerne, antagelig fordi man i stor udstrækning afholder de mindre møder i hjemmene. En undtagelse danner dog børneorganisationerne, hvis virksomhed netop er lagt an på de regelmæssige, mindre møder, og som derfor ofte har faste mødelokaler. Disse foreningers lokaleudgifter bliver derfor noget højere end de øvrige organisationers; således er det optalt for D.U.I., at ca. $\frac{1}{3}$ af lokalforeningerne betalte over 400 kr. og ca. 15 pct. endog over 600 kr. om året i husleje.

Foreningsblade.

Så godt som alle ungdomsorganisationer udgiver blade, som medlemmerne kan abonnere på, og som ikke forhandles af bladhandlere. For enkelte foreninger er der tvungent abonnement, eller abonnementet er inkluderet i medlemskontingentet; dette gælder således de fleste børneorganisationer og Dansk Vandrelaug. Bladene var på undersøgelsestidspunktet i almindelighed på 12—16 sider, og en del af pladsen blev optaget af annoncer. Det relativt lave sideantal må ses på baggrund af den daværende papirrationering.

De fleste foreninger udsendte deres blad 10—12 gange om året, og oplagene var for de foreninger, hvor bladabonnementet ikke var obligatorisk, ret små i forhold til medlemstallene — dette gjaldt særlig de store landboprægede foreninger, hvor oplaget lå under 5 pct. af medlemstallet.

Knap halvdelen af de undersøgte foreninger havde specielle lederblade. Deres sideantal lå kun på 6—10 sider, men da oplagene var små og abonnementsprisen som regel kun 2—4 kr., gav de fleste underskud, medens flertallet af medlemsblade gav overskud, jfr. iøvrigt de i bilag 4 givne oplysninger om de enkelte foreningers blade.

Ungdomsforeningernes økonomi.

14 af de ved foreningsenqueten adspurgte foreninger har indsendt regnskab for 1945—46, medens 9 kun har givet oplysning om deres indtægter.

Så godt som alle foreninger har et medlemskontingent. Dette opkræves af lokalforeningerne, som lader en del gå videre til hovedorganisationen og eventuelt et mindre beløb til amtsorganisationen eller til dækning af abonnement på foreningsbladet. De ved enqueten meddelte oplysninger om kontingentforholdene er samlet i underbilag 4.

Kontingentet lå gennemsnitlig på ca. 8 kr. om året, men det lå meget forskelligt efter foreningens art. Også indenfor den enkelte forening blev der opkrævet forskelligt kontingent af de enkelte lokalforeninger, og i nogle foreninger var kontingentet gradueret efter medlemmernes alder eller indkomst og for afholdsforeningerne efter køn.

De politiske foreningers årskontingent lå gennemgående på 3 eller 6 kr., for en enkelt var kontingentet dog på 12 kr. for medlemmer med almindelig god indtægt, medens lærlinge og andre med små indtægter kun betalte 6 kr. om året.

KFUM og KFUK havde kontingent på 3—9 kr. efter medlemmernes alder, i De danske Gymnastikforeninger og De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger var det almindeligste kontingent 10—12 kr. og i De danske Ungdomsforeninger 3 kr. Børneorganisationerne havde også ret forskelligt kontingent, således havde de to af spej-

derkorpserne, der lokalt arbejder med temmelig store lokaleudgifter, et kontingent på 12—18 kr. årligt inkl. bladkontingent, medens KFUM og KFUK-spejdenes kontingent lå på ca. 9 kr., og D.U.I.'s kontingent kun var 3 kr., og der i F.D.F. intet kontingent betales, jfr. de i underbilag 1 givne nyere oplysninger om de enkelte foreninger.

Størrelsen af den del af kontingentet, lokalforeningen lod gå videre til hovedorganisationen, var stærkt afhængig af, hvor centraliseret foreningens organisation var, samt af om medlemmerne modtog foreningens blad uden yderligere abonnementsbetaling. Det mest almindelige kontingent til hovedforeningen var 2 kr. pr. år, men enkelte foreninger som f. eks. De danske Ungdomsforeninger, havde kun et kontingent på 0,25 kr. pr. år til hovedforeningen, og Det Danske Spejderkorps modtog alene bladkontingent og bidrag til forskellige fonds fra sine lokalafdelinger, medens D.V.L.'s lokalforeninger indsendte hele kontingentet, 4 kr., til hovedforeningen.

Efter 1946 er der sket en ikke ubetydelig stigning i mange foreningers medlemskontingent, og der kan i denne forbindelse henvises til bilag 4.

Medlemskontingentet er for de fleste hovedforeninger hovedindtægtskilden og udgjorde for disse fra 92 pct. til ca. 30 pct. af foreningernes nettoindtægter. Af andre indtægtskilder for hovedorganisationen kan nævnes:

1. Offentlige tilskud. Disse betød dog kun lidt for ungdomsforeningerne som helhed, idet kun De danske Gymnastikforeninger, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, og Frivillig dansk Arbejdstjeneste modtog offentlige tilskud; sammenlignet med de beløb, hovedorganisationen for disse foreninger modtog gennem medlemskontingentet, var det ikke ubetydelige beløb, men ser man det i forhold til medlemstallet, var det kun ca. 30 øre pr. medlem for f. eks. De danske Gymnastikforeninger. Siden 1946 er der imidlertid som følge af tipsloven stillet væsentligt større midler til rådighed for de foreninger, der drev idræt, eller som havde friluftslivet som hovedinteresse.

2. Tilskud fra andre organisationer eller institutioner modtog særlig de politiske ungdomsorganisationer, hvoraf de fleste fra de respektive vælgerforeninger. For de foreninger, hvor tilskuddets størrelse var oplyst, udgjorde det 2—3 kr. pr. medlem. D.U.I. modtog også et betydeligt tilskud, ca. 1,50 pr. medlem, fra andre organisationer (fagforbund), ligesom Grænseforeningens Ungdomsudvalg og Frivillig dansk Arbejdstjeneste modtog støtte fra andre organisationer eller institutioner.

3. Legater og fonds betød kun forsvindende lidt for ungdomsorganisationerne, men Dansk-Nordisk Ungdomsforbund modtog betydelige beløb til støtte for sit grænsearbejde gennem indsamlede midler, ligesom KFUM og KFUK fik den største del af deres indtægter ad denne vej.

4. Om lotterier, basarer og lignende er det vanskeligt at oplyse, hvor meget det betyder som helhed. Man kan sikkert regne med, at det hovedsagelig er lokalforeninger, der benytter denne indtægtskilde, således afholder F.D.F.'s lokalforeninger basarer, og indtægterne heraf benyttes bl. a. til dækning af et fast kontingent pr. medlem til hovedforeningen. Hovedorganisationerne afholder kun landslotteri med mange års mellemrum eller måske kun en enkelt gang, når der skal skaffes penge til at løse en særlig opgave; således havde kun 3 landsorganisationer afholdt lotteri i 1945—46, og indtægterne herved havde været 25 000 kr., 9000 kr. og 7000 kr.

5. Indtægter ved erhvervsvirksomhed spiller for de hovedorganisationer, der har depot, hvori de effekter, der benyttes af medlemmerne, kan købes, en ikke ubetydelig rolle som indtægtskilde. Dette gjaldt særlig nogle af børneorganisationerne, hvis depoter

også forhandler andet end foreningseffekter og i enkelte tilfælde har udviklet sig til egentlige sportsmagasiner.

6. Medlemsbladene betød for nogle foreninger en indtægtskilde. Dette gjaldt navnlig for foreninger, hvor bladet er obligatorisk for medlemmerne, men andre af medlemsbladene havde så små oplag, at deres regnskab blot balancerede.

7. Af yderligere indtægter, der for enkelte organisationer spillede en vis rolle, kan nævnes indtægter ved fester, møder og stævner.

Om lokalforeningerne har ungdomskommissionen ikke indhentet så fyldige oplysninger, men man kan regne med, at de i stor udstrækning supplerer medlemskontingentet med indtægter fra lotterier, medlemsfester, baller og basarer.

Desuden er det ikke ualmindeligt, at lokalforeningen fastsætter et meget lavt årskontingent for at få så mange som muligt med, men til gengæld opkræver entre ved foredragsmøder og ekstrabetaling for aktiv deltagelse i gymnastik eller lignende.

I nogle tilfælde får lokalforeningerne kommunale tilskud til dækning af lejeudgifter eller i form af, at der stilles lokaler til rådighed, ligesom kommunerne ofte ved anlæg af sportspladser og direkte tilskud støtter idrætsforeningerne. Hvor meget den kommunale støtte betyder, kan ikke oplyses, men ca. 10 pct. af de lokaler, lokalforeningerne benyttede, ejedes af kommuner.

Hovedforeningernes udgifter.

Foruden lønnen til de faste funktionærer, der var den største post på næsten alle hovedforeningers udgiftsside, havde de fleste foreninger betydelige administrationsudgifter, der blandt andet omfattede kontorhjelpe, husleje, porto, telefon, tryksager m. m., men da det var meget forskelligt, hvad denne post omfattede, er det umuligt at drage sammenligninger, ligesom det er meget forskelligt, hvilke opgaver administrationen skal løse.

Repræsentationsomkostninger betød i de fleste foreninger ikke nogen større udgift, og agitationsudgifter var overalt næsten forsvindende små, men man må der tage i betragtning, at de større stævner, som de fleste foreninger afholder, og den dermed følgende avisomtale er en meget effektiv agitation, således at den yderligere agitation, der finder sted, ofte indskrænker sig til nogle plakater eller pjecer.

En anden udgift, som synes at betyde ret lidt, var ledermøder og lederuddannelse. Man kan dog ikke heraf slutte, at det forsømmes af ungdomsforeningerne; men lederne afholder i meget høj grad selv udgifterne dertil, både hvad rejse og selve kursusopholdet angår, eventuelt med et tilskud fra den lokale afdeling.

De enkelte foreningers medlemstal 1946.

Underbilag I.

	Mænd				Kvinder				Ialt mænd og kvinder	Køn og alder nuplyst	Ialt tilg. ho-vedforeninger		
	0—14 år	15—24 år	25—34 år	35 år og derover	Ialt	0—14 år	15—24 år	25—34 år				35 år og derover	Ialt
<i>Politiske foreninger:</i>													
Danmarks kommunistiske Ungdom	—	7873	327	—	8200	—	1362	63	—	1425	9625	2375	12000
Danmarks socialdemokratiske Ungdom	—	9778	3113	1617	14508	—	4456	1005	367	5828	20336	4864	25200
Konservativ Ungdom	—	5616	2805	398	8819	—	2960	1334	127	4421	13240	5960	19200
Radikal Ungdom	—	2452	1218	—	3670	—	1536	912	—	2448	6118	482	6600
Retsforbundets Ungdom	—	124	128	—	252	—	46	59	—	105	357	443	800
Venstres Ungdom	—	22979	12834	310	36123	—	16311	9477	130	25918	62041	—	60600
<i>Kristelige foreninger:</i>													
KFUM og KFUK	7904	16142	6755	3114	33915	7576	15384	5511	2301	30772	64687	13513	78200
<i>Afholdelsesforeninger</i>													
	—	1333	1032	4245	6610	—	1227	935	3837	5999	12609	—	12609
<i>Skytte- og gymnastikforeninger:</i>													
De danske Gymnastikforeninger	6875	16297	4852	2445	30469	9022	15994	4083	2157	31256	61725	84784	146509
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger	4692	15129	10158	5884	35863	4458	10367	4146	2353	21324	57187	75257	132444
<i>Folkelige og nationale foreninger:</i>													
De danske Ungdomsforeninger	—	25014	6939	3408	35361	—	22683	5576	2766	31025	66386	5058	71444
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund	—	2143	5820	5170	13133	—	552	1858	1340	3480	16613	13387	30000
Danske Folkedansere	—	797	884	608	2289	—	883	947	526	2356	4645	382	5025
Grænseforeningens Ungdomsudvalg	—	1038	411	—	1449	—	234	112	—	346	1795	1853	3648
<i>Andre foreninger:</i>													
Frivillig dansk Arbejdsstjeneste	—	379	87	—	466	—	218	37	—	255	721	1	722
Dansk Vandrelaug	—	18953	3314	801	23068	—	14410	2425	631	17466	40534	13966	54500

Medlemmerne i de enkelte foreninger procentvis fordelt efter alder 1946.

Underbilag 2.

	Mandlige medlemmer				Kvindelige medlemmer				Samtlige medlemmer							
	0-14 år		15-24 år		25-34 år		35 år og derover		0-14 år		15-24 år		25-34 år		35 år og derover	
	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal	pet.	tal
<i>Politiske foreninger:</i>																
Danmarks kommunistiske Ungdom	—	96,0	4,0	—	100,0	—	95,6	4,4	—	100,0	—	95,9	4,1	—	100,0	—
Danmarks socialdemokratiske Ungdom	—	67,4	21,5	11,1	100,0	—	76,5	17,2	6,3	100,0	—	70,0	20,2	9,8	100,0	—
Konservativ Ungdom	—	63,7	31,8	4,5	100,0	—	67,0	30,2	2,8	100,0	—	64,8	31,3	3,9	100,0	—
Radikal Ungdom	—	66,8	33,2	—	100,0	—	62,7	37,3	—	100,0	—	65,2	34,8	—	100,0	—
Retsforbundets Ungdom	—	49,2	50,8	—	100,0	—	43,8	56,2	—	100,0	—	47,6	52,4	—	100,0	—
Venstres Ungdom	—	63,6	35,5	0,9	100,0	—	62,9	36,6	0,5	100,0	—	63,3	36,0	0,7	100,0	—
<i>Kristelige foreninger:</i>																
KFUM og KFUK	23,3	47,6	19,9	9,2	100,0	24,6	50,0	17,9	7,5	100,0	23,9	48,7	19,0	8,4	100,0	—
<i>Afholdtforeninger</i>																
Skytte- og gymnastikforeninger:	—	20,2	15,6	64,2	100,0	—	20,5	15,6	63,9	100,0	—	20,3	15,6	64,1	100,0	—
De danske Gymnastikforeninger	22,6	53,5	15,9	8,0	100,0	28,9	51,2	13,1	6,8	100,0	25,8	52,3	14,5	7,4	100,0	—
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger	13,1	42,2	28,3	16,4	100,0	20,9	48,6	19,4	11,1	100,0	16,0	44,6	25,0	14,4	100,0	—
<i>Folkelige og nationale foreninger:</i>																
De danske Ungdomsforeninger	—	70,7	19,6	9,7	100,0	—	73,1	18,0	8,9	100,0	—	71,8	18,9	9,3	100,0	—
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund	—	16,3	44,3	39,4	100,0	—	15,9	45,6	38,5	100,0	—	16,2	44,6	39,2	100,0	—
Danske Folkedansere	—	34,8	38,6	26,6	100,0	—	37,5	40,2	22,3	100,0	—	36,2	39,4	24,4	100,0	—
Grænseforeningens Ungdomsudvalg	—	71,6	28,4	—	100,0	—	67,6	32,4	—	100,0	—	70,9	29,1	—	100,0	—
<i>Andre foreninger:</i>																
Frivillig dansk Arbejdstjeneste	—	81,3	18,7	—	100,0	—	85,5	14,5	—	100,0	—	82,8	17,2	—	100,0	—
Dansk Vandrelaug	—	82,2	14,4	3,4	100,0	—	82,5	13,9	3,6	100,0	—	82,3	14,2	3,5	100,0	—

**Den procentvise fordeling efter erhverv af lokalforeningernes ulønnede ledere
og tillidsmænd 1946.**

	Danmarks kommunistiske Ungdom	Danmarks socialdemokra- tiske Ungdom	Konservativ Ungdom	Retsforbundets Ungdom	Venstres Ungdom	KFUM og KFUK	De danske Gym- nastikforeninger	De danske Ung- domsforeninger	Dansk-Nordisk Ungdomsforbund	Danske Folkeansere	Dansk Vandrelaug
	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.	pet.
1. Gårdejere	—	0	2	2	8	8	8	8	11	2	—
2. Husmænd	—	1	8	7	42	16	24	20	7	4	—
3. Landbrugsmedhjælpere m. v.	3	13	3	10	15	5	9	13	9	2	—
4. Selvstændige i hånd- værk, industri og han- del	0	0	4	7	4	6	5	3	4	7	6
5. Formænd, værkførere, o. l.	0	0	—	—	0	1	0	0	4	—	—
6. Kontor- og butikspers- sonale	9	8	23	16	4	8	4	4	4	6	25
7. Arbejdere, faglærte og ufaglærte	46	51	13	16	4	10	14	9	4	56	29
8. Selvstændige i liberale erhverv	0	1	4	7	2	1	0	0	1	—	2
9. Tjenestemænd og funk- tionærer	3	4	19	16	3	17	8	15	37	21	23
10. Sygeplejersker	1	0	—	—	0	3	—	0	—	—	1
11. Husassistenter	1	8	3	—	14	9	20	21	4	—	1
12. Husmødre, bestyrerinde- r	1	2	2	12	2	15	6	7	9	—	4
13. Studenter, lærlinge og elever	35	12	17	7	2	1	2	0	—	2	8
14. Andre	1	0	2	—	0	0	0	0	6	—	1
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal oplyst	742	1149	514	57	942	2265	1781	1087	71	66	105

Medlemskontingent i forskellige ungdomsforeninger 1946.

/ . Årskontingent til lokalforeningerne.

	Årskontingentet, som medlemmet i 1946 indbetalte til lokalforeningerne, varierede fra—til		Bemærkninger
	kr.	Almindeligt kr.	
Danmarks kommunistiske Ungdom	6—12	6—12	lærlinge 6 kr.
Danmarks socialdemokratiske Ungdom	1—10	4 og 6	
Konservativ Ungdom	3—8	4 og 6	
Retsforbundets Ungdom	2—5	3	
Venstres Ungdom	2—4	3	
KFUM	1,20—12	3 og 6	} gradueret efter alder
KFUK	1,20—12	6 og 9	
Afholdsungdommens fællesråd	1—30	4	gradueret efter alder og køn
N.I.O.G.T.'s ungdom	4—24	6 og 15	.dito
De danske Gymnastikforeninger	1—24	12	gradueret efter alder
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger	1—36	12	dito
De danske Ungdomsforeninger	1—12	1—5	
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund	3—4	3	
Danske Folkedansere	1,50—24	12	
Grænseforeningens Ungdomsudvalg	2—3	2	
Dansk Vandrelaug	4	4	
Det Danske Spejderkorps	12—24	18	} inkl. bladkontingent
Det Danske Pigespejderkorps	12—18	15	
D.U.I.	2—4	3	
F.D.F.	—		
KFUK-spejderne i Danmark	6—9		ofte inkl. bladkontingent
KFUM-spejderne i Danmark	6	6	

27. Lokalforeningernes kontingent til hovedforeningerne og bladkontingent 1946.

	Årligt kontingent til hovedforening pr. medlem kr.	Årligt bladkontingent pr. medlem kr.	Bemærkninger
Danmarks kommunistiske Ungdom	3—6	1,50	
Danmarks socialdemokratiske Ungdom	0,35—2	2,50	
Konservativ Ungdom	0,30	4,00	Blad ofte obligatorisk
Radikal Ungdom	0,50	4,00	
Retsforbundets Ungdom	0,50	0,50	Blad obligatorisk
Venstres Ungdom	0,75—1,25	5,00	Kontingent efter lokalforeningernes størrelse
KFUM	2,00	3,50	Pr. medlem over 17 år
KFUK	2,00	3,50	
Afholdsungdommens fællesråd	ca. 2,00		Forskellige hovedforeninger
N.I.O.G.T.'s ungdom	2,00—4,00	4,00	Kont. efter alder
De danske Gymnastikforeninger	0,10	10,00	
De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger			
De danske Ungdomsforeninger	0,25	12,00	Blad ikke obligat.
Dansk-Nordisk Ungdomsforbund	2,00	10,00	Kontingent mindst 2 kr.
Danske Folkedansere	1,00	2,00	
Grænseforeningens Ungdomsudvalg	0,20—		
Frivillig dansk Arbejdstjeneste	3,60	gratis	
Dansk Vandrelaug	4,00	gratis	
Det Danske Spejderkorps	0,00	3,00	Bladet obligatorisk
Det Danske Pigespejderkorps	3,00	3,00	dito
D.U.I.	1,20		dito
F.D.F.	2,00	1,50—2,00	
KFUK-spejderne i Danmark	1,50	2,75	
KFUM-spejderne i Danmark	0,50—1,50	3,00	Kontingent for ulveunger 0,50, ellers 1,50.

Kort redegørelse for de enkelte ungdomsforeningers arbejde.

(Udarbejdet i 1952).

1. Danmarks kommunistiske Ungdom.

Stiftet: 1906 under navnet „Socialdemokratisk Ungdomsforbund“, der efter en spaltning i 1920 tog navnet „Kommunistisk Ungdomsforbund“.

Pr. 1. januar 1952: ca. 9200 medlemmer.

Formål: D.K.U. vil samle den danske ungdom og samarbejde med alle, der stiller sig på frihedens og på et sandt demokratisk grundlag, til fælles kamp for freden, for udvidelse af ungdommens politiske, demokratiske, økonomiske og kulturelle rettigheder. D.K.U. vil værne landets frihed og selvstændighed, aktivisere ungdommen og arbejde for at skabe et socialistisk samfund. Derfor vil foreningen give ungdommen kendskab til den marxistiske lære. D.K.U. er medlem af Demokratisk Ungdoms Verdensforbund for her at arbejde for sammenhold og kammeratskab med ungdom i alle lande, uanset race, tro eller nationalitet.

Organisationen har ca. 100 lokalforeninger samlet i kredse, og man arbejder med studiekredse af politisk og kulturel art, åbne foredrags- og diskussionsmøder og har desuden sangkor, folkedansegrupper o. lign.

Landsorganisationen udgiver medlemsbladet „Fremad“ med et oplag på ca. 7500, der hidtil er udkommet 12 gange årlig, pris 35 øre pr. stk. Fra 1. marts 1952 er „Fremad“ blevet udsendt hver 14. dag, pris 25 øre. Lederuddannelsen sker dels ved ugekursus i påske- og juleferien, dels på week-end kursus og i studiekredse, der afsluttes med D.K.U.-prøven. Kurserne foregår oftest på D.K.U.-skolen i Tokkekøb hegn, der kan rumme 50 deltagere. Alle udgifter afholdes af deltagerne selv. Foreningen optager unge fra 15-års-alderen, og hovedparten er under 24 år.

Medlemmerne betaler et kontingent på 6 eller 12 kr. årlig efter indtægt, heraf halvdelen til hovedforeningen, som yderligere modtager et tilskud fra partiet og hvert år foretages indsamlinger blandt medlemmerne.

2. Danmarks socialdemokratiske Ungdom.

Stiftet: De første socialdemokratiske klubber stiftedes 1884. Grundlaget for den nuværende organisation lagdes i 1920, efter at Socialdemokratisk Ungdomsforbund, der stiftedes i 1906, var sprængt.

Pr. 1. januar 1952: 20 000 medlemmer.

Organisationens formål er at samle og organisere arbejderungdommen for derigennem at bibringe den politiske forståelse og oplysning om socialismen, dens mål og midler og at dygtiggøre ungdommen til kamp mod den kapitalistiske samfundsorden.

I organisationen, der omfatter 280 lokalforeninger, der igen er samlet i 20 kredse, arbejdes der dels med politisk agitation, dels med foredrags- og diskussionsmøder samt

med studiekredse af kulturel og politisk art. Endvidere dyrkes der musik og sang, drives idræt og arrangeres ture og lejre, og man har et omfattende internationalt arbejde gennem „Socialistisk Ungdoms Internationale“ med omfattende rejse- og kursusvirksomhed.

Hovedorganisationen udgiver bladet „Ungdomslederen“ med et oplag på 3000, der udkommer 6 gange årlig, årsabonnement 2,00 kr., samt månedsbladet „Fri ungdom“ med et oplag på 10 000, årsabonnement 4,50 kr.

Lederuddannelsen sker gennem lands- og kredslederkursus, der enten er ugekursus eller week-end kursus, samt ved omfattende rejseinstruktørvirksomhed og i den årlige landslejr.

Medlemmerne betaler et kontingent på 18 kr. årlig, heraf 4,20 kr. til hovedforeningen og ca. 1,20 kr. til kredsen. Hovedorganisationen modtager tilskud, bl. a. fra Socialdemokratisk forbund, og har indtægter fra salg af forlagsvarer, landslotten m. v.

Foreningen optager unge fra det fyldte 14. år. Pr. 1. januar 1952 var 24,9 pct. kvinder, og af samtlige medlemmer var:

29,1 pct. under 18 år,
28,3 pct. 18—22 år og
42,6 pct. over 22 år.

3. *Konservativ Ungdoms landsorganisation.*

Stiftet: Første forening 1903. Landsorganisationen 1904.

Pr. 1. januar 1952: ca. 15 000 medlemmer.

Organisationens formål er i samarbejde med Det konservative Folkeparti at kæmpe for rigets og folkets frihed, uafhængighed og fulde suverænitet samt det snævrere mulige fællesskab i Norden.

Foreningen er en sammenslutning af 148 lokalforeninger samt 64 sognetillidsmænd, som er organiseret i 24 amtsorganisationer. Der arbejdes med studiekredse, foredrag og diskussionsmøder.

Hovedorganisationen udgiver medlemsbladet K.U., der er obligatorisk og har et oplag på ca. 14 000. Det udkommer månedlig.

Lederuddannelsen sker dels ved korrespondancekursus i forbindelse med et påskekursus, dels ved talerkursus og andre instruktørkursus. Endvidere afholdes landslejr og forskellige stævner.

Foreningen optager unge i alderen 14—35 år. Kontingentet, medlemmerne betaler, er forskelligt i de forskellige lokalafdelinger og ligger fra 4 kr. til 12 kr., hvoraf 2 kr. indbetales til hovedorganisationen og bl. a. dækker abonnement på bladet. Hovedorganisationen modtager desuden tilskud fra Det konservative Folkeparti og afholder hvert år et landslot. Endvidere har organisationen indtægter fra udgivelse af bøger og pjecer.

4. *Radikal Ungdoms Landsforbund.*

Radikal Ungdoms Landsforbund er stiftet den 14. maj 1911.

Pr. 1. august 1951: ca. 6200 medlemmer.

Dets formål er at organisere den danske ungdom om et oplysende og agitatorisk politisk arbejde på grundlag af Radikal Ungdoms program og i samarbejde med andre landes radikale ungdom.

Forbundet er en sammenslutning af 75 enkeltforeninger med egen ledelse og egne vedtægter. Det ledes af en hovedbestyrelse på 30 medlemmer, hvoraf de 24 er amtsvalgte. Den daglige administration overlades et 5 mands-forretningsudvalg.

Der arbejdes i enkeltforeningerne med oplysende møder af politisk, kulturel og folkelig karakter, diskussionsaftener, studiekredse, fællesudflugter og selskabelige sammenkomster.

Forbundet arrangerer hver vinter kursus for foreningsledere i København og herudover en række lokalkursus for aktive medlemmer. Endvidere udsender forbundet organisationsinstruktører til foreningerne, skaffer disse politiske talere eller film, fremskaffer studiekreds- og propagandamateriale og hjælper eventuelt svage foreninger økonomisk. Udadtil drives et betydeligt arbejde, i særdeleshed med udvekslingsarrangementer i forbindelse med nabolandenes ligesindede ungdomsorganisationer.

Forbundets medlemsblad „Tidens Tanker“ udsendes hver måned i et oplag på 2000. Det er ikke obligatorisk for medlemmerne. Et årsabonnement koster 6 kr.

Enkeltforeningernes aktive medlemmer må ifølge forbundets love ikke være fyldt 35 år. For disse betales et kontingent til forbundet, som for tiden udgør 75 øre. Enkeltforeningernes årskontingent varierer fra 2 til 10 kroner.

Foruden medlemskontingenterne skaffer forbundet sig indtægter ved forhandlingen af mindre tryksager og et årligt landslotten. Der modtages endvidere tilskud fra Det radikale Venstre og den radikale presse.

5. *Danmarks Retsforbunds Ungdom.*

Stiftet: 1929.

Formål: At arbejde for retsstatens indførelse.

Pr. 1. januar 1952: ca. 800 medlemmer.

Foreningen har 31 lokalafdelinger og arbejder med studiekredse, offentlige møder og agitationsvirksomhed.

I forbindelse med landsdelskurser, hvor alle medlemmer kan deltage, afholdes talerkurser og forhandlingsmøder.

Foreningen udgiver bladet „Retsforbundets ungdom“, der udkommer 10 gange årlig i et oplag på ca. 1000 og koster 4 kr. i årsabonnement.

Medlemmerne betaler et kontingent, der fastsættes af lokalafdelingen og varierer fra 2 til 12 kr., hvoraf 1,50 kr. indbetales til hovedforeningen, der modtager tilskud fra en støtteforening (100 mandsforeningen).

6. *Venstres Ungdom.*

Stiftet: Første forening 1908, landsorganisationen 1912.

Pr. 1. januar 1952: 47 481 medlemmer.

Formål: I tilslutning til de liberale ideer at arbejde for politisk, social og historisk oplysning blandt ungdommen, at virke for forståelsen af de nationale og folkelige fællesværdier og at sprede oplysning om mellemfolkelige spørgsmål.

Landsorganisationen består af 155 lokalforeninger plus 34 afdelinger for gymnasiaster, 15 for seminarister og 2 for studenter. Lokalforeningerne er samlet i amtsorganisationer og desuden danner gymnasiaster, seminarister og studenter særlige landssammenslutninger. De enkelte lokalforeninger arbejder selvstændigt. Der arbejdes i foreningerne med studiekredse, foredrag og lignende.

Landsorganisationen udgiver det obligatoriske medlemsblad „Dansk Folkestyre“, der udkommer 10 gange om året i 50 000 eksemplarer. Abonnementspris 6 kr. årlig. Desuden udgiver landsorganisationen „VU-Lederen“, der udkommer 6 gange årligt.

Uddannelsen af lederne foregår bl. a. på landsorganisationens egen skole „Bredablik“ i Holte, der drives uden statstilskud. Skolen har plads til 35 elever. Hver vinter holdes der et 2—3 måneders kursus for kvinder og mænd, og desuden arrangeres der kursus for journalister, gymnasiaster og studenter, ligesom der hvert år holdes kursus i kommunalkundskab, aktuel politik o. s. v. Foreningens årlige landskursus med 4—700 deltagere holdes i København.

Medlemmerne betaler fra 4,50 til 6,00 kr. i kontingent. Heraf betales 1,50 kr. til det obligatoriske medlemsblad, fra 0,75 til 1,50 kr. i kontingent til landsorganisationen efter foreningernes størrelse og et mindre kontingent til amtsorganisationerne. I de fleste tilfælde betales der entre til møderne. Landsorganisationen modtager intet tilskud fra partiet Venstre. Hvert år holdes et landslotteri, hvis overskud går til foreningens arbejde. Aldersgrænsen for optagelse som medlem er opad 35, nedad findes ingen aldersgrænse.

7. *Dansk Samlings Ungdom.*

Under Dansk Samling er nedsat et særligt ungdomsudvalg, der har til opgave at tilrettelægge arbejdet for de unge i partiet.

De unge arbejder særlig i studiekredse og med andet oplysningsarbejde, men er ikke organisatorisk adskilt fra de ældre.

8. *KFUM og KFUK i Danmark.*

Stiftet: KFUM 1878 og KFUK 1883.

Pr. 1. januar 1952 23 560 medlemmer i KFUK, 24 746 medlemmer i KFUM og 4704 medlemmer i fællesforeninger. KFUM og KFUK i Danmark vil på folkekirkens grund gøre et direkte kristeligt, vækkende og bevarende arbejde iblandt dansk ungdom og i så vid udstrækning som muligt tjene ungdommen med alt, hvad der hører til et sundt, kristent ungdomsliv ved gennem foreningslivet og det kristne kammeratskab at imødekomme ungdommens kulturelle og menneskelige behov og derved dygtiggøre den til opgaven som danske borgere.

KFUM og KFUK i Danmark er tilsluttet KFUM og KFUK's Verdensforbund.

Foreningen er delt i ca. 1400 lokalforeninger og 36 kredse, og arbejdet er tilrettelagt efter de forskellige aldersklasser, idet man har særlige afdelinger for de yngste, for gymnasiaster, for de 17—20 årige og for de 20—35 årige. Der arbejdes med bibelkredse, forskellige kursus, foredrag, udflugter, lejre, sang, idræt, husflid, og mange steder har man egentligt klubliv, ligesom en del lokalforeninger driver restaurations- eller pensionsvirksomhed. Endvidere gøres der igennem foreningen et socialt arbejde, bl. a. gennem fritidshjem, banegårdsarbejde, KFUM's soldatermission; tillige har bevægelsen et særligt arbejde for ydre mission, ligesom KFUM- og KFUK-spejderne og KFUM og KFUK's Idrætsforbund røtter særlige opgaver i bevægelsen.

Hovedorganisationen udgiver „De unges blad“, der udkommer 1. og 15. i hver måned. Abonnementsprisen er 4,50 kr. årlig, og dets oplag er på ca. 13 000. Endvidere udgives lederbladet „Ungdomsarbejderen“, der udsendes månedlig til lederne i lokalforeningerne. Desuden udsendes „Gymnasiastbladet“, et blad for idrætsfolkene, blade for henholdsvis KFUM's og KFUK's ydre missionsarbejde samt forskellige lederblade for specialafdelingerne.

Lederuddannelse finder sted dels gennem det arbejde, der udføres af rejsesekretærer, hvoraf 2 særlig tager sig af den lokale lederuddannelse og desuden arrangerer lederkursus af forskellig varighed, dels ved sekretærkursus, gymnastiklederkursus, husflidskursus. Foreningerne har taget initiativet og indsamlet midler til oprettelse af Hoptrup højskole, Haslev udvidede højskole og efterskolen i Rinkeby. På Haslev udvidede højskole uddannes bl. a. sekretærer, ligesom dette for KFUK's vedkommende sker på menigheds-højskolen i Marthabo.

Medlemmerne betaler forskelligt kontingent i lokalforeningerne. Det varierer fra 6 til 25 kr. årlig efter sted.

Til landsforbundet indbetales 3 kr. pr. medlem over 17 år, og herudover får landsbevægelsen midler til arbejdet ved en indsamling i Danmarks kirker i påsken. Tillige har den indtægter fra fastelavns-, sommer- og efterårsmøder, fra gaver og gennem salg af emblemer og tryksager o. lign.

9. *De danske Gymnastikforeninger.*

Stiftet: 1929.

Pr. 1. januar 1951: 151255 medlemmer, heraf 52 997 børn.

Formål: Gennem gymnastik og andet opdragende ungdomsarbejde at arbejde for en legemlig og åndelig sund ungdom.

Sammenslutningen består af ca. 1400 lokalforeninger samlet i 26 amtsorganisationer, og man arbejder først og fremmest med gymnastik, idræt og boldspil for børn, unge og ældre. Lokalforeningerne har ofte samarbejde med foreninger under De danske Ungdomsforeninger eller foredragsforeninger, og hvor sådanne foreninger ikke findes, tager gymnastikforeningen disses arbejde op, således at arbejdet i ca. 250 kredse også omfatter foredragsvirksomhed, studiekredsarbejde, amatørforestillinger, folkedans, aftenskole og festlige sammenkomster.

Hovedorganisationen udgiver bladet „Ungdom og Idræt“, der udkommer ugentlig med et oplag på ca. 4000 og koster 10—11 kr. i årsabonnement.

Sammenslutningen afholder hvert år 3—8 dages kursus for foreningsledere, håndboldspillere samt håndbold- og idrætsledere, og lignende kursus afholdes af amtsorganisationerne. Delingsføreruddannelse foregår ikke i foreningen, men på delingsførerskoler i forbindelse med højskoleophold, og amtsforeningerne betaler det beløb, uddannelsen koster udover almindeligt højskoleophold. Sammenslutningen arrangerer landsturnering i håndbold og hvert 4.—5. år nordisk gymnastiklejr, landsgymnastikstævne o. lign. Organisationer er ejer af Fuglsølejren med ca. 300 sovepladser, der anvendes til kursus og ferieophold samt som vandrerhjem.

Medlemmerne betaler meget forskelligt kontingent til lokalforeningen, 1—12 kr. og dertil ekstra for deltagelse i gymnastik o. lign., og heraf går 20 øre årlig til hovedorganisationen, der modtager direkte statstilskud, hvis størrelse dog afhænger af de midler, der indkommer gennem tipning.

10. *De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger.*

Stiftet: 10. februar 1861.

I 1951—52: 150 414 medlemmer, heraf 31 570 børn.

Formål: Gennem opøvelse i al sund idræt samt gennem tale, skrift og sang at skabe en vågen og sund dansk ungdom til styrkelse af fædrelandskærligheden og forsvarsviljen i folket.

Forbundet har ca. 1500 kredse samlet i 38 amtsforeninger. Medlemmerne inddeles i grupperne 1) skydning, 2) gymnastik og 3) al anden idræt. Under gymnastikgruppen hører også folkedanserne. En del kredse har interne medlemsmøder med foredrag eller fremvisning af film af såvel teknisk som kulturel art.

Til hjælp for lederuddannelse afholdes der uge- eller 3-dages kursus for skydeledere, amtskydeinstruktører, gymnastikledere m. v. Endvidere afholdes der dommereksamen. Delingsførerne uddannes gennem kursus på en række højskoler.

Sammenslutningen udgiver månedsbladet „Dansk Idræt“, der udkommer i et oplag på 5000 eksemplarer og udsendes gratis til kredslederne. Medlemmerne betaler abonnementsprisen 10 kr.

De enkelte kredse fastsætter selv deres kontingent, der varierer stærkt efter disciplinen, der dyrkes, og kan ligge fra 2 kr. for børnegymnastik til ca. 15 kr. for skytter.

Særlig skytterne har udover kontingentet ret store udgifter i forbindelse med selve skydningeD. Hovedorganisationen modtager intet kontingent, men råder over tilskud fra tipsmidlerne.

11. *De danske Ungdomsforeninger.*

Stiftet: 5. januar 1903.

Pr. 1. april 1952: 46 435 medlemmer.

De danske Ungdomsforeninger er en landssammenslutning af ungdomsforeninger, hvis formål og arbejdsmidler er i nær slægt med den danske folkehøjskoles. Det er foreningens formål at fremme sammenhold og fællesskabsfølelse mellem de unge og ved folkelig og kristelig oplysning at hjælpe dem frem mod målet: en vågen dansk, kristen ungdom.

Landsorganisationen har 537 tilsluttede foreninger samlet i 36 hovedkredse. Foredrag, oplæsning og sang forekommer på de fleste mødeaftener, dertil kommer lejlighedsvis diskussion, opførelse af skuespil, studiekredse, udflugter og festaftener med daDs. En del steder, navnlig i Sønderjylland driver foreningerne tillige gymnastik og boldspil.

Organisationen støtter de danske ungdomsforeninger i Sydslesvig og det grundtvigske soldaterarbejde og har samarbejde med tilsvarende ungdomsorganisationer i de øvrige nordiske lande.

Sammenslutningen udgiver medlemsbladet „Dansk ungdom“, der udkommer ugentlig med et oplag på ca. 2000 eksemplarer. Årsabonnement 21 kr.

Til hjælp for uddannelsen af ledere og medhjælpere afholdes ugekursus i sommerferien, ledermøder og vinterstævner på ca. 3 dage.

De tilsluttede foreninger optager medlemmer over 14 år.

Medlemskontingentet fastsættes af lokalforeningerne. Det varierer fra 2—10 kr. årlig, heraf 0,50 kr. til hovedorganisationen. Desuden betaler medlemmerne undertiden for de enkelte møder og sammenkomster.

12. *Dansk-Nordisk Ungdomsforbund.*

Stiftet: 26. september 1933.

Pr. 1. juni 1951: ca. 9300 personligt tilmeldte medlemmer, desuden findes der kollektivt tilsluttede medlemmer og enkelte institutioner, der støtter arbejdet.

Formål: At fremme det frie folkelige ungdomsarbejde i dansk og nordisk ånd samt virke for udbredelse af dansk-nordisk kultur, så langt dansk folkegrund når i Sønder-

jylland, at fremme forbindelsen og samarbejdet mellem Nordens folk. Forbundet har ca. 33 amtskredse og ca. 1900 tillidsmænd. Tillidsmændene udfører et oplysnings- og hvervearbejde indenfor deres område. Man arbejder med foredragsmøder, studiekredse, sangkor, stævner og lign.

D.N.U. driver vandrerrhjemmene Grænsehjemmet og Jyndevedhus og søger bl. a. gennem salg af lodsedler at skaffe penge til rejsning af fritids- og vandrerrhjem i Sydslesvig.

Medlemmerne betaler 3 kr. pr. år i kontingent, hvoraf en del udbetales til hovedorganisationen, medens resten administreres af amtsorganisationen.

13. Danske Folkedansere.

Stiftet: 20. oktober 1929.

Formål: Gennem arbejde med folkedans, folkedragter og gi. spillemandsmusik at vække interesse herfor samt for hjemstavnsarbejdet i almindelighed, samtidig med at man gennem arbejdet søger at højne forlystelseslivet.

Foreningen har 126 lokalforeninger, der arbejder med danseøvelser, møder med foredrag, folkemusik og -sang, kursus i syning og vævning.

Landsforeningen afholder ugekursus for ledere af folkedans og for spillemænd samt 1—2 dages instruktionskursus. Endvidere afholdes hvert år folkedansstævner, dels nationale, dels nordiske eller mellemfolkelige.

Foreningen udgiver bladet „Hjemstavnsliv“, der udkommer een gang om måneden med et oplag på ca. 2500.

Abonnementspris: 3,50 kr.

Kontingentet, medlemmerne betaler, er forskelligt for de enkelte lokalforeninger og ligger mellem 3 kr. og 7 kr., heraf indbetales 1 kr. pr. medlem til landsforeningen.

14. Grænseforeningens Ungdomsudvalg.

Stiftet: 1920.

1951: 3105 medlemmer.

Formål: At interessere medlemmerne for grænse spørgsmålet i den danske ungdom, herunder at søge dannet ungdomskredse, foreninger o. lign. i tilslutning til de bestående foreninger under Grænseforeningen eller i form af selvstændige foreninger.

Grænseforeningens ungdomsudvalg er et udvalg under Grænseforeningens hovedstyrelse med vidtstrakte beføjelser med hensyn til ungdomsarbejdets tilrettelæggelse.

Ungdomsarbejdet under Grænseforeningen er dels organiseret i ca. 20 selvstændige ungdomsafdelinger, dels i ca. 15 ungdomskredse i tilslutning til lokalforeningen og endelig gennem arbejdet i selvstændige lokalforeninger.

Man arbejder med foredrag, diskussionsmøder, studiekredse, film, amatørskuespil, ture o. l.

Bladet udkommer kvartalsvis og udsendes til de tilsluttede foreninger. Medlemmerne betaler ca. 3 kr. i kontingent, varieret efter hvilken forening ungdomsarbejdet udgår fra og modtager desuden tilskud fra Grænseforeningen.

Lederuddannelsen sker hovedsagelig gennem kursus på en enkelt dag og gennem Grænseforeningens grænselandskursus på 1 uge, der afholdes på Grænsehjemmet. Ungdomskredsene afholder endvidere et fællesmøde hvert år.

I januar 1952 nedsattes desuden et kontaktudvalg under Grænseforeningen med det formål at medvirke til, at interesserede ungdomsorganisationer indfører oplysning om grænselandet i deres arbejde, at tilrettelægge kursus og ture og iøvrigt at være til rådighed med praktisk hjælp, når det ønskes. I udvalgets arbejde deltager D.s.U., K.U., R.U., D.R.U., V.U., KFUM, KFUK, De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger, De danske Ungdomsforeninger, Dansk-Nordisk Ungdomsforbund, Grænseforeningens Ungdomsudvalg, Ungdommens Sydslesvigmøder, F.D.F., KFUK-spejderne og KFUM-spejderne.

15. *Frivillig dansk Arbejdstjeneste.*

Stiftet: 13. oktober 1940.

Pr. 1. januar 1952: ca. 400 medlemmer.

Formål: At samle ungdom til fællesarbejde i lejre, således at der derved øves en kristen, folkelig og mellemfolkelig opdragelse.

Foreningen har ingen lokalafdelinger. Hovedarbejdet er arbejdslejre i Danmark og Sydslesvig, bl. a. arkæologiske udgravninger for Nationalmuseet. I lejrene afholdes terrain- og sportsøvelser, foredrag m. v. Desuden udsendes grupper til arbejdslejre i udlandet.

Medlemmerne betaler 5 kr. om året til foreningen, som modtager et mindre offentligt tilskud.

16. *Dansk Vandrelaug.*

Stiftet: 18. maj 1930.

Pr. 31. december 1951: ca. 66 000 medlemmer.

Formål: Arbejde for udbredelse af sund vandre- og cyklesport, hjælpe unge på rejser i Danmark og udlandet samt virke for oprettelse af vandrerhjem.

Foreningen har 85 lokalafdelinger, der hver ledes af et repræsentantskab. Der er 22 amtsledere, som er mellemlid mellem hovedorganisationen og afdelingerne. Dansk Vandrelaug's lokalafdelinger arbejder med studiekredse, sang, amatørteater, fotografering, folkedans, vandrer- og cykelture, men det er kun en del af medlemmerne, der tager del i dette mere aktive arbejde, idet medlemsskabet for mange kun skyldes den omstændighed, at de ønsker et vandrerkort for at kunne benytte Herbergs-Ringens vandrerhjem. Alle medlemmer modtager gratis hver måned foreningens medlemsblad „Dansk Vandrelaug“, og man søger derigennem at lære også de vandrere, der ikke tager aktivt del i foreningens arbejde, at få det rigtige ud af turene, at vise hensyn og god vandrerkultur. Dansk Vandrelaug udsender desuden gratis til alle medarbejdere Dansk Vandrelaug's Medarbejderblad.

Hovedorganisationen arrangerer gennem sin rejseafdeling, Ungdommens Rejsebureau, billige ture i ind- og udlandet.

For medarbejderne arrangeres der hvert år et medarbejderkursus, og de enkelte amter og byer arrangerer medarbejderskoler eller stævner, der strækker sig over en eller flere dage. Hovedorganisationen dækker en del af de med disse kurser forbundne udgifter.

Dansk Vandrelaug ejer og driver selv 6 vandrerhjem.

Medlemmerne betaler et kontingent på 5 Kr. årlig, der ubeskåret går til hovedorganisationen, der desuden har indtægt ved salg af forskellige effekter. Foreningen har endvidere modtaget tipstilskud. Lokalafdelingerne kan få tilskud til arbejdet, samt et tilskud på 12 øre pr. udsendte lokalblade, der udgives i de lokale afdelinger.

17. *Det Danske Spejderkorps.*

Stiftet: November 1909.

Pr. 1. januar 1952: 21 804 medlemmer, heraf 9564 ulve, 7824 spejdere, 1071 skovmænd (16—18 år), 620 rovere (over 18 år) og 2464 førere.

Formål: At udvikle dansk ungdom i overensstemmelse med spejderlovens forskrifter, idet man stræber efter at fremkalde og styrke en bevidst fædrelandsfølelse, at skærpe de unges pligtfølelse over for hjemmet, at hæve de unges æresbegreb, således at de stiller forøgede krav til sig selv og til hinanden i henseende til ærlighed, ordholdenhed, redelighed og kammeratskab, alt under hævde af enhvers frihed i politisk og religiøs henseende, at øve ungdommen i anspændelse af energi og punktlighed i udførelsen af hverv, at vænne ungdommen til med godt humør at underkaste sig disciplin, at føre ungdommen ud til et sundt og friskt liv i naturen, at gøre ungdommen praktisk og skærpe sanserne, at bringe ungdommen en forøget legemlig modstandskraft og en fornøjelig, frisk og nyttig anvendelse af fritiden.

Korpset omfatter 400 flokke, 395 troppe og 65 rovertroppe samlet i kolonner, divisioner og distrikter.

Der arbejdes med ugentlige møder samt ture og lejre.

Korpset udgiver medlemsbladet „Spejdernes Magasin“, der er obligatorisk og udkommer 10 gange årligt og koster 60 øre pr. nr. Desuden lederbladet „Spejdersport“, der er obligatorisk for førerne.

Korpset arrangerer hvert år flere førertræninger, som hovedregel teltlejre på ca. 1 uge.

Spejderne betaler et kontingent, der fastsættes af den enkelte trop, hvoraf 6 kr. årlig indbetales til korpset for bladet. Korpset har desuden indtægter fra depotet og har modtaget tipsmidler som tilskud til førertræningen og det almindelige arbejde.

18. *Det Danske Pigespejderkorps.*

Stiftet: 10. oktober 1910.

Pr. 1. januar 1952: 12 530 medlemmer.

Formål: I overensstemmelse med den internationale spejderbevægelses ide at virke til gavn for dansk kvindelig ungdoms åndelige og legemlige udvikling.

Korpset er opdelt i 6 distrikter, 36 divisioner og 250 troppe.

Arbejdet er opdelt efter børnenes alder i blåmejsarbejde (8—11-årige), spejderarbejde (11—16-årige) og seniorarbejde for spejdere over 16 år.

Man arbejder med ugentlige møder samt ture og lejre, hvorigennem spejderne opøves i selvstændighed, hjælpsomhed og godt kammeratskab samt trænes i forskellige praktiske færdigheder, så de står godt rustet til at klare sig selv og hjælpe andre.

Korpset udsender medlemsbladet „Pigespejderne“, der er obligatorisk for spejdere over 11 år og koster 3 kr. om året.

Herudover betales et kontingent, der fastsættes af den enkelte trop og som regel ligger omkring 15 kr. årlig og højst må være 21 kr. inkl. bladkontingent, hvoraf 6 kr. udbetales til korps og division og 3 kr. til bladet.

Korpset har desuden indtægter fra depotet og har modtaget tipstilskud til førertræninger og det almindelige arbejde.

Korpset udsender endvidere et førerblad.

Korpset afholder hvert år flere førertræninger, dels som påskekursus, dels som teltleire i sommertiden.

19. *De Unges Idræt's landsforbund.*

Stiftet: 10. november 1905.

Pr. 1. december 1951: 11 888 medlemmer.

Formål: D.U.I. er en fritidsorganisation, der har til formål at samle børn i alderen 8—16 år til forskellige fritidssysler, der i deres karakter skal tjene til at udvikle børnenes ansvarsfølelse og deres selvstændighed, give dem kendskab til kulturelle værdier og til sociale forhold samt til forståelse af dansk demokratisk samfundsliv. Formålet er også at bidrage til børnenes fysiske opdragelse igennem et hærdende idræts- og friluftsliv. Arbejdet bør foregå efter den moderne arbejdsskoles principper, således at arbejdet i D.U.I. tjener som et socialt supplement til hjemmets og skolens opdragelse og undervisning.

D.U.I.'s formål søges løst ved:

At gennemføre egnede fritidssysler, der kan udvikle barnets karakteregenskaber. At samle børnene til et sundt og friskt frilufts arbejde, (lejrLiv, ferierejser og vandringer).

Gymnastik og idræt, der kan tjene til at give børnene en sund og harmonisk legemsudvikling,

Afholdelse af møder med foredrag om samfundsforhold, rejser o. a.

Afholdelse af gode og festlige sammenkomster til fremme af kammeratskabs- og solidaritetsfølelsen.

Oprettelse af hjem med egnede lokaler til børnearbejdet.

International børneudveksling.

Forbundet omfatter ca. 150 afdelinger, der er samlet i 18 kredse. En forældre-kreds tæller 9443 medlemmer. Arbejdet er forskelligt efter børnenes alderstrin, og afdelingerne opdeles i grupper på 8—10, 10—12, 12—14 og 14—16 årige. Lederne skal helst være over 21 år og medhjælperne over 17 år. Forbundet udsender medlemsbladet „Falken“, der udkommer 10 gange årligt, og lederbladet „Børnelederen“.

Lederuddannelsen sker dels gennem lokale lederkursus og møder, dels gennem påske- eller sommerkursus arrangeret af landsforbundet.

Medlemmer betaler 6 kr. pr. år, og desuden betaler medlemmer af forældre-kredsen mindst 2 kr. pr. år. Organisationen modtager tilskud, bl. a. fra De samvirkende Fagforbund.

20. *Frivilligt Dreng-Forbund.*

Stiftet: 27. oktober 1902.

Pr. 1. januar 1952: 24 797 medlemmer.

Formål: Berede vejen for Kristi riges udbredelse blandt drenge, dygtiggøre i idræt af praktisk betydning, indøvelse af disciplin, punktlighed, høflighed og selvrespekt.

Forbundet er opdelt i ca. 300 kredse, der samles i 21 distrikter. Arbejdet er delt efter drengenes alder i poge-, pilte- og væbnerklasser, og man arbejder med gymnastik, boldspil, naturkendskab, ture, lejr-sport, træning i forskellige praktiske færdigheder, musik og kristendoms-kundskab.

Endvidere råder forbundet over godt 100 faste lejre, hvor en eller flere kredse kan arrangere sommerlejre på 8—14 dage for drenge over 10 år.

Lederuddannelsen finder dels sted gennem kredsenes patruljefører- og instruktørskoler og distrikternes delingsførerskoler, dels gennem landsforbundets instruktionslejre, skoler og delingsførerkursus.

Forbundet udsender medlemsbladet „Danske Drengene“ med et oplag på 24 000. Bladet udsendes 10 gange årlig, og abonnementsprisen er 2,50 kr. for medlemmer. Endvidere udsendes lederbladene „Patruljeførerbladet“ og „Førerbladet“.

Lokalafdelingen opkræver intet medlemskontingent, men af de midler, der indkommer gennem basarer o. l., indbetales 2,50 kr. pr. medlem til forbundet, som desuden har indtægter gennem salg af udstyr, tryksager o. l. Forbundet har desuden modtaget tilskud fra de tipsmidler, der er stillet til rådighed for ungdommens friluftsliv.

21. *KFU K-Spejderne i Danmark.*

Stiftet: 4. maj 1919.

Pr. 1. januar 1952: 18 175 medlemmer, heraf 4529 grønsmitter, 10 288 junior-spejdere, 324 stifindere og 3034 førere.

Formål: Gennem kristne føreres arbejde at udbrede Guds rige blandt børn og unge i overensstemmelse med spejderloven og det internationale spejderløfte, at udføre en forebyggende og bevarende gerning ved at beskæftige spejderne med sunde og nyttige interesser i deres fritid.

Korpset har 650 troppe, 100 divisioner og 10 distrikter.

Arbejdet er tilrettelagt efter børnenes alder i grønsmittearbejde (8—11 år), juniorarbejde (11—ca. 16 år) og stifinderarbejde (over 16 år).

Man arbejder som i de andre spejderkorps med ugentlige møder, ture og lejre, endvidere afholdes bibeltimer, eller spejderne deltager i hovedforeningens møder.

Korpset afholder hvert år flere førertræninger, dels som vintertræninger og dels som lejre i sommertiden.

Korpset udgiver medlemsbladet: „Spejderbladet“, der udkommer 10 gange årlig. Bladet er obligatorisk og koster 3 kr. årlig. Endvidere udsendes lederbladet „Førerkredsen“ 10 gange årlig.

Spejderne betaler 10 kr. om året inkl. bladkontingent, og heraf får korpset 6,20 kr. Korpset har desuden indtægter fra depotet.

22. *KFUM-Spejderne i Danmark.*

Stiftet: 1910.

Pr. 30. maj 1951: 15 367 medlemmer, hvoraf 4560 ulveunger, 7540 spejdere, 697 ridderspejdere og resten førere.

Formål: Guds riges udbredelse blandt drenge og unge mænd. Under kristne mænds førerskab og ved deres forkyndelse og eksempel søges spejderne opdraget til åndelig og legemlig sundhed, til personlig afgørelse for Jesus Kristus, til sand kristen mandighed og til et liv i tjeneste.

Korpset har 406 grupper og 56 divisioner og søger at opdrage drengene i overensstemmelse med formålsparagraffen gennem det praktiske spejderarbejde på møder, ture og i lejre, ligesom det tilstræbes at opdrage drengene til gode samfundsborgere, til hjælpetjeneste og til forståelse af det internationale spejderbroderskab efter Baden Powells principper.

Korpset udgiver medlemsbladet „Væbneren“, der udsendes 11 gange årlig og er obligatorisk for medlemmerne.

Desuden udsendes lederbladet „Førermeddelelser“.

Korpset arrangerer flere årlige lederkursus, dels som lejre, dels på højskoler i påsken eller efterårsferien.

Spejderne betaler et kontingent, der fastsættes af den enkelte trop, heraf indbetales 6 kr. årlig til korpset inkl. bladkontingent. Korpset har desuden indtægter fra depotet og har modtaget tilskud fra tipsmidlerne til ledertræning og til det almindelige arbejde.

10. april 1947.

Justitsministeriets udvalg vedr. biografteaterspørgsmålet.

I kommissoriet for den af regeringen under 17. oktober 1945 nedsatte ungdomskommission er det bl. a. udtalt, at kommissionen skal foretage de fornødne undersøgelser af ungdommens særlige problemer og behov og på grundlag heraf fremsætte egnede forslag. Kommissionen vil herved blandt andet have til opgave at undersøge ungdommens muligheder for en sund udnyttelse af fritiden.

Kommissionen har ladet spørgsmålet om ungdommens forlystelser behandle i en særlig arbejdsgruppe. Denne arbejdsgruppe foretager blandt andet forskellige undersøgelser med særligt henblik på spørgsmålet om ungdommens indstilling til filmen, ligesom drøftelser finder sted med personer og institutioner, der har føling med de herhenhørende problemer.

Yderligere materiale til belysning af nlmsspørgsmålet bliver tilvejebragt gennem en af kommissionen iværksat omfattende enquete, omfattende et repræsentativt udsnit af de unge i alderen 15—24 år.

En sammenfattende indstilling fra ungdomskommissionen angående de foranstaltninger, der bør iværksættes for at sanere og frugtbar gøre ungdommens kontakt med filmen, vil derfor først kunne afgives, når hele dette ad forskellige veje fremkomne materiale har været bearbejdet og er blevet gennemdrøftet.

Nedsættelsen af justitsministeriets udvalg angående biografteaterspørgsmålet og muligheden for, at et lovgivningsarbejde i tilknytning hertil vil blive iværksat inden for en nærmere fremtid, har imidlertid bevirket, at ungdomskommissionen allerede på indeværende tidspunkt mener at burde henlede opmærksomheden på forskellige forhold, hvortil man på det foreliggende vil kunne tage stilling, og som efter kommissionens skøn bør tages i betragtning, såfremt lovregler udformes; disse regler vil ellers ikke kunne sikre en ordening, der i rimeligt mål tilgodeser ungdommens tarv, altså et hensyn, der selvsagt netop indenfor filmsvæsenet bør være særdeles tungtvejende.

Man har skønnet, at børnenes og ungdommens nlmsproblemer er så intimt sammenknyttede, at den stedfindende undersøgelse burde tage stilling til dette problemkompleks i dets helhed, hvorfor også spørgsmålet om børnenes filmsbehov efter aftale mellem arbejds- og socialministeriet og justitsministeriet er inddraget under kommissionens arbejde, uanset at ungdomskommissionen ikke iøvrigt tager sigte på så lave aldersklasser. Spørgsmålet om børnenes biografbesøg har efter ungdomskommissionens opfattelse så stor social og pædagogisk betydning, at det påkalder en samfundsmæssig interesse.

Muligt vil man nå dertil, at *aldersgrænserne i censurmæssig henseende* bør omlægges; hertil tør man imidlertid ikke på det nu foreliggende tage stilling. Under alle omstændigheder vil det imidlertid være givet, at der forefindes et meget betydeligt behov for egnede

børnefilm, og at den nuværende produktion ikke formår at dække dette behov på en sådan måde, at man kan være tjent dermed. Allerede nu afholder biografteatrene i vidt omfang særlige forestillinger søndag eftermiddag til nedsat billetpris. Flertallet af de film, der her vises, er imidlertid underlødige i den ene eller anden retning og giver ikke børnene det udbytte og den fornøjelse, som man burde kunne forvente, ligesom adgangen til disse forestillinger ofte ikke er tilrettelagt under tilstrækkeligt hensyn **til**, at de fortrinsvis burde kunne besøges af børn. Uden tvivl vil det derfor være af megen betydning, om *de fornødne forudsætninger for fremskaffelse og forevisning af egnede børnefilm kunne tilvejebringes*.

Såfremt man ved en kommende lov skulle fremme de bestræbelser, der udfoldes på dette felt, måtte dette efter ungdomskommissionens mening for det første bestå deri, at produktion af børne- og ungdomsfilm blev inddraget blandt de formål, hvortil der ydes støtte af filmsfonden. Tilskudene ville formentlig kunne ydes dels til Dansk Kulturfilm, dels til egentlige private filmsselskaber, der iværksætter en produktion af film af den omhandlede art. Dernæst ville det utvivlsomt være af betydning, om det blev betonet som en *op gave for Statens filmcentral at fremskaffe egnede børne- og ungdomsfilm*. I forbindelse hermed måtte der da drages omsorg for, at der i fornødent omfang blev stillet valuta til rådighed for filmcentralen til import af sådanne film.

Endvidere anser man det for påkrævet, at der ved en ændring af loven om *afgift af offentlige forestillinger og fremvisninger tilvejebringes hjemmel for helt eller delvis at fritage film, der er særlig egnede til forevisning for børn, for forlystelsesaftgift*. Herigennem skulle det opnås at bibeholde de lave billetpriser ved børneforestillingerne samtidig med, at man yder producenterne kompensation for børnefilmens lavere spilleindtægt og således stimulerer produktionen af sådanne film. Også film, der er særlig værdifulde fra et ungdomssynspunkt, bør efter kommissionens skøn kunne opnå afgiftslempelse. Det vil formentlig være hensigtsmæssigt, at der i tilknytning til filmsrådet oprettes et særligt pædagogisk rådgivende organ, for hvilket spørgsmålet om skattelempelse kan forelægges.

I et vist omfang vil oprettelse af særlige børnebiografer eller iværksættelse af faste børneforestillinger muligt være formålstjenlige foranstaltninger. Til en generel løsning af problemet kan man dog ikke nå ad denne vej, idet sådanne biografteatre kun kan blive fåtallige og derfor vil blive placeret fjernt fra børnenes hjem.

Derimod kunne det meget vel tænkes, at *biografteatre burde knyttes til kommunale kulturinstitutioner, ungdomsudvalg, sognegårde og kulturcentre*, hvor adskilligt ungdomsarbejde i fremtiden antagelig vil blive samlet. Såfremt bevillingssystemet opretholdes, ville det være særdeles ønskeligt, om disse centre for det kulturelle arbejde kunne inddrages i kredsen af institutioner, der kan opnå biografbevilling, idet forevisning af gode film netop må ses som et betydningsfuldt led i det folkelige kulturarbejde. Når sognegårdene og kulturcentrene således får det fornødne apparatur til filmsforevisning, vil det også kunne forventes, at dette ikke alene bliver benyttet til almindelige biografforestillinger, men også til særlige foranstaltninger af et egentlig kulturelt tilsnit eller med særlig henblik på børnene og ungdommen.

Løvrigt ville det formentlig være praktisk, om der i et vist omfang — navnlig i tilfælde, hvor biograftætheden gør det tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til at give en ny bevilling — kunne tildeles sognegårde, kulturcentre, højskoler og lignende institutioner *en begrænset bevilling*, gældende alene for opførelse af kulturfilm og film, der i særlig grad er egnede til forevisning for børn eller unge, og som ikke indgår i de ordinære biografteatres løbende repertoire. Endvidere skal man i denne forbindelse henlede opmærksomheden på

det ønskelige i, at der ved opslag af bevillinger tages hensyn til byggeplaner, som tager sigte på et kulturelt ungdomsarbejde.

Et spørgsmål, der må tillægges overordentlig stor betydning, og hvis løsning i høj grad trænger sig på, er bevarelsen af særlig *værdifulde ældre film*, som børn eller unge vil kunne have udbytte af at se; navnlig for ungdommens vedkommende gælder det utvivlsomt, at der i årenes løb er produceret talrige film, der vil være overordentlig *velegnede*. Sådanne film bør eventuelt ved udlejernes foranstaltning, eventuelt gennem Statens filmcentral, arkiveres og stilles til rådighed for særlige forestillinger på de steder, hvor børnene eller ungdommen samles.

Man skal i denne forbindelse bemærke, at det overfor kommissionen har været anført og også i dagspressen har været refereret, at *talrige fortrinlige film*, der i høj grad ville være egnede til forevisning for ungdommen, nu i *en nær fremtid agtes destruerede* som ikke længere henhørende til det løbende repertoire. Man skal meget henstille, at dette forhold tages op til undersøgelse af udvalget; dette så meget mere som destrueringen efter det fremkomne ikke alene skulle være krævet af producenterne, men også er begrundet i krav fra offentlig side. Såfremt en sådan destruering skal afværges, vil det dog måske være nødvendigt at give producenterne sikkerhed for, at de pågældende film ikke anvendes i konkurrence mod film af det løbende repertoire, men kun ved særlige forestillinger, hvorved altså i denne forbindelse navnlig tænkes på forestillinger for unge.

Man skal iøvrigt henlede opmærksomheden på, at spørgsmålet om bevaring af spillefilm, der skønnes egnede for kulturarbejdet, muligt vil kunne løses gennem *indførelse af en afleveringspligt* i lighed med de gældende regler om aflevering af tryksager til de statslige biblioteker. Såfremt en sådan afleveringspligt blev lovfæstet, kunne der eventuelt samtidig fastsættes nærmere regler om benyttelsen af de afleverede kopier.

Uden for biografteatrene har ungdommen, som forholdene er i øjeblikket, praktisk taget ikke mulighed for at se film af blot nogen lødighed. Årsagen hertil er at søge i en mellem Foreningen af Filmudlejere i Danmark og Fællesrepræsentationen for Danmarks Biografteatre indgået aftale, hvorefter film udlejterne er forpligtede til kun at udleje eller udlåne film til sådanne personer eller korporationer, der driver biografvirksomhed i medfør af almindelig bevilling eller polititilladelse. Efter kommissionens opfattelse ville det være særdeles ønskeligt, at ungdommen kunne få lejlighed **til** at se gode film i foreninger, skoler og lignende, og dette kan formentlig — foruden ved at knytte eventuelle bevillinger til sognegårde og lignende kulturelle centre, ifr. ovenfor — kun ske ved indgreb fra samfundsmyndighedernes side. Man skal derfor henstille til udvalget, at *spørgsmålet om begrænsning af aftalefriheden få det her omhandlede område inddrages under overvejelserne* om en ændring af den gældende lovgivning om biografteatervæsenet. Man skal herved henvise til, at der på et enkelt punkt allerede er sat grænser for udlejernes dispositionsfrihed, nemlig ved bestemmelsen i lovens § 17, stk. 2, hvorefter udlejning af en enkelt film ikke fra udlejerens side må betinges af, at der skal aftages flere film; iøvrigt et forbud, der — efter hvad der foreligger oplyst — til stadighed overtrædes i realiteten. Et absolut forbud mod aftaler som de ovenfor omhandlede vil næppe være påkrævet, men det ville efter kommissionens skøn være af stor betydning, om der for eksempel i loven kunne indføres en bestemmelse om, at aftaler mellem filmsudlejere og bevillingshavere, der går ud på eller kan medføre en begrænsning af foreningers, skolars eller andre kulturelle institutioners adgang til at leje film til forevisning inden for vedkommende organisations eller institutions egne rammer, skal forelægges en offentlig myndighed til godkendelse. Med henblik på film til ungdomsformål burde i så fald sådan godkendelse tage forbehold med hensyn til film, der af et pædagogisk

rådgivende organ er udpegede som egnede ungdomsfilm, og som ikke indgår i de ordinære biografteatres løbende repertoire.

Endelig skal man fremhæve, at en *højnelse af rejsebiografernes standard* — såvel i kulturel som i teknisk henseende — må anses for særdeles påkrævet, navnlig i betragtning af at disse biografer for en ikke ringe del af landbefolkningen er den lettest tilgængelige form for filmisk adspredelse. Ungdomskommissionen ville anse det for ønskeligt, om hele rejsebiografvirksomheden kunne afløses af en ordning, hvorefter arrangementet af filmforevisninger i de egne af landet, hvor spørgsmålet er af betydning, overgik til lokale institutioner — ungdomsudvalg, sognegårde o. lign. — i samarbejde med Statens filmcentral — eller en i forbindelse med denne stående central institution, der kunne sørge for udstationering eller rundsending af såvel forevisningsapparater som film. Subsidiært skal man pege på det rimelige i, at der — såfremt bevillingssystemet opretholdes — ikke stilles mindre krav til personer, der driver rejsebiografvirksomhed end til bevillingshavere til faste biografteatre.

Det skal sluttelig påny understreges, at ungdomskommissionen til sin tid, når det af kommissionen indsamlede materiale er bearbejdet og har været gjort til genstand for fornøden drøftelse, vil fremkomme med en samlet indstilling vedrørende de forskellige spørgsmål i forbindelse med børns og unges forhold til film, hvoraf kun enkelte her har kunnet berøres.

P. k. v.

Hal Koch

Henning Friis.

Forsøg på en analyse af ungdommens filmsmag på grundlag af ungdoms - enqueten november—december 1946.

Af *Ebbe Neergaard*,
Statens Filmcentral.

På opfordring har jeg foretaget en nærmere bearbejdelse af det materiale angående ungdommens valg af foretrukne film, som indeholdes i tabel 122 på side 141—142 i Ungdomskommissionens rapport *Den danske ungdom* (1951) over den i november—december 1946 foretagne ungdomsenquete. For målet med denne bearbejdelse skulle være at forsøge at give en nogenlunde detaljeret analyse af ungdommens smag med hensyn til film.

Til baggrund for bearbejdelsen har jeg gennemgået programhæfter og den københavnske kritik for de i tabellen, som er aftrykt omstændige, nævnte 26 film, af hvilke jeg har set de fleste. Jeg har undersøgt, hvornår de pågældende film er produceret, hvornår de havde Danmarkspremière (eller, hvor det havde mere interesse: repremiere efter 2. verdenskrig i Danmark), og fra udlejningsselskaberne er oplyst, hvor mange tilskuere i Danmark der indtil juni 1952 har set de pågældende film. Endelig har jeg konfereret med det ikke offentliggjorte materiale fra ungdomsenqueten.

Selve bearbejdelsen har bestået i et forsøg på at karakterisere de af ungdommen foretrukne film med særligt henblik på, hvilke egenskaber ved filmene der har virket særligt fængslende på det unge publikum, og herefter er filmene søgt inddelt i grupper, ikke efter de almindeligt fastslåede filmiske og kommercielle genrer, men efter hvilken mental funktion de må antages at have haft hos publikum, hvilket åndeligt behov, de må have tilfredsstillet. I den henseende har jeg måttet bygge på mine erfaringer som film-anmelder og filmskribent gennem mange år, som lærer og som leder af Statens Filmcentral samt på mit kendskab til psykologi, psykoanalyse og sociologi.

Som påpeget i undersøgelsens tekst er valget af film præget af det særlige repertoire, der præsenteredes i Danmark lige efter 2. verdenskrig, hvilket i visse henseender var en fordel, mens det i andre henseender kan siges at gøre udvalget af film mindre *alment* typisk. Der er for mig ingen tvivl om, at det ville være overordentlig nyttigt for forståelsen af dansk ungdoms behov med hensyn til spillefilm, om man nu, da repertoireet ikke mere er præget af 2. verdenskrig og specielt af modstandskampen under denne, kunne foretage endnu en tilsvarende undersøgelse af ungdommens valg af film.

Supplerende oplysninger fremgår af den s. 305 følgende af mig udarbejdede tabel.

De ved ungdomsenquæten 1946 hyppigst nævnte film.

(Den danske ungdom, 1951, tabel 122, s. 141 f.)

	Nævnt af		
	mænd	kvinder	lait
<i>Hovedstaden:</i>			
1. Casablanca (amerikansk)	105	117	222
2. At være eller ikke være (amerikansk)	107	98	205
3. Det syvende slør (engelsk)	64	127	191
4. Går du min vej? (amerikansk)	53	82	135
5. Himlen må vente (amerikansk)	63	70	133
6. Kampen om jernbanerne (fransk)	82	10	92
7. Den røde pimpernel (engelsk)	38	49	87
8. De røde enge (dansk)	53	33	86
9. The Sullivans (amerikansk)	30	46	76
10. Jeg elsker en anden (dansk)	12	59	71
<i>Provinsbyer:</i>			
1. Tyven fra Bagdad (engelsk)	214	226	440
2. De røde enge (dansk)	94	109	203
3. Commandos (amerikansk)	115	71	186
4. Hattemagerens slot (engelsk)	62	88	150
5. Diskret ophold (dansk)	15	97	112
6. Den røde pimpernel (engelsk)	66	42	108
7. Brevet fra afdøde (dansk)	25	65	90
8. Jeg elsker en anden (dansk)	16	72	88
9. Det syvende slør (engelsk)	17	58	75
10. Sorte roser (svensk)	24	41	65
<i>Stationsbyer:</i>			
1. De røde enge (dansk)	54	28	82
2. Den gyldne stad (tysk)	11	28	39
3. Tyven fra Bagdad (engelsk)	17	20	37
4. Landmandsliv (svensk)	19	18	37
5. Pimpernel Smith (engelsk)	16	17	33
6. Op med lille Martha (dansk)	20	12	32
7. Junglebogen (amerikansk)	20	8	28
8. Ordet (svensk)	6	18	24
9. Cardby på sporet (engelsk)	20	4	24
10. The Sullivans (amerikansk)	9	10	19
<i>Landkommuner :</i>			
1. De røde enge (dansk)	294	178	472
2. Det ligger i luften (engelsk)	159	68	227
3. Den gyldne stad (tysk)	31	64	95
4. Katrina (svensk)	27	60	87
5. The Sullivans (amerikansk)	36	46	82
6. Ordet (svensk)	44	35	79
7. Diskret ophold (dansk)	29	49	78
8. Landmandsliv (svensk)	43	30	73
9. Tyven fra Bagdad (engelsk)	36	31	67
10. Den usynlige hær (dansk)	44	22	66

*Samlede stemmetal og listenummer samt dansk premieredato og det totale tilskuerantal
for de 26 foretrukne film.*

	Hoved- staden	Provins- byer	Stations- byer	Land- komm.	Premiere- måned	Det totale tilsk. antal f. hele l.
Casablanca	222 (1)	●	●	●	nov. 46	619 000
At være eller ikke være	205 (2)	●	●	●	okt. 46	575 000
(*) Det syvende slør	191 (3)	75 (9)	4 ●	36 ●	apr. 46	550 000
Går du min vej?	135 (4)	46 (19)	●	●	okt. 46	350 000
Himlen må vente	133 (5)	53 (16)	●	●	okt. 46	441 000
Kampen om jernbanerne	92 (6)	32 ●	●	●	nov. 46	230 000
Den røde pimperl	87 (7)	108 (6)	1	0	(aug. 46)	450 000
* De røde enge	86 (8)	203 (2)	82 (1)	472 (1)	dec. 45	1 330 000
(*) The Sullivans	76 (9)	32	19 (10)	82 (5)	aug. 45	710 000
Jeg elsker en anden	71 (10)	88 (8)	0 ●	26 ●	sept. 46	1 030 000
* Tyven fra Bagdad	25	440 (1)	37 (3)	67 (9)	marts 46	1 045 000
Commandos	29	186 (3)	●	●	okt. 46	173 000
Hattemagerens slot	●	150 (4)	●	●	okt. 46 ¹⁾	250 000
(*) Diskret ophold	21	112 (5)	11 ●	78 (7)	aug. 46	810 000
Brevet fra afdøde	38 (18)	90 (7)	●	●	okt. 46	408 000
Sorte roser	0	65 (10)	●	●	sept. 46	152 000
* Den gyldne stad	12	57 (13)	39 (2)	95 (3)	febr. 43 ²⁾	...
* Landmandsliv	0	0	37 (4)	73 (8)	apr. 46	670 000
* Pimperl Smith	36 (23)	14	33 (5)	0	maj 45	800 000
* Op med lille Martha	53 (15)	43 (20)	32 (6)	31 (19)	sept. 46	1 000 000
* Junglebogen	11	58 (12)	28 (7)	34 (18)	jan. 46	830 000
* Ordet	0	35 (23)	24 (8)	79 (6)	dec. 45	270 000
(*) Cardby på sporet	0	19	24 (9)	●	juli 46	146 000
* Det ligger i luften	0	29	18 (11)	227 (2)	(5. maj 45)	1 300 000
* Katrina	0	13	8	87 (4)	aug. 43	945 000
* Den usynlige hær	3	0	0	66 (10)	okt. 45	1 049 000

* foran filmens titel betyder, at filmen sandsynligvis på undersøgelsens tidspunkt har været vist over hele landet, også i de i undersøgelsen inddragne byer og kommuner.

(*) foran titlen betyder, at filmen på undersøgelsens tidspunkt var nået langt ud, men at det ikke er sikkert, at den har været vist i alle de i undersøgelsen inddragne (mindre) byer og landkommuner.

Efter stemmetallet er i parentes anført det nummer, filmen har fået på landsdelens liste over foretrukne film. Der er to symboler på manglende stemmer på en film. • betyder, at der ikke kunne være stemmer i den pågældende landsdel, da filmen endnu ikke på undersøgelsens tidspunkt havde været vist i den pågældende landsdel, o er „ægte nul“: Filmen har været vist i den pågældende landsdel, men ingen har stemt for den. • efter et *tal* betyder, at stemmeantallet næppe giver fuldgyldigt udtryk for filmens anseelse i den pågældende landsdel, da den næppe kan være blevet vist i alle byer og kommuner i landsdelen.

Tallene for totale tilskuerantal for hele landet er anført efter angivelser fra de pågældende films udlejere i juni 1952. Det normale gennemsnitlige tilskuerantal for en udenlandsk film i Danmark antages at ligge omkring 150 000. For danske film antages det at være ca. seks gange så højt, op mod 900 000.

Parentes omkring premieremåned angiver repremiere.

1) i provinsen, i København januar 1947. 2) ikke vist efter 5. maj 1945.

Det første spørgsmål, der melder sig, er:

er disse stemmetal tilstrækkeligt store til, at man tør antage, at de giver et typisk billede af smagen hos dansk ungdom?

Til ungdomsenkøten var udtaget 10 230 unge, der med føje måtte anses for at være repræsentative for dansk ungdom. Af disse deltog dog ca. 20 pct. ikke af forskellige grunde. Der indkom 8 416 besvarede spørgeskemaer. Da hver af de unge opfordredes til at nævne to film, som de foretrak, giver det 16 832 *mulige* stemmer, idet der ikke tages **hensyn** til, om nogle ikke har nævnt nogen film eller kun een. Ved en opstilling af det antal stemmer indenfor hver landsdel, der har samlet sig om de indenfor landsdelen foretrukne ti film, i forhold til det antal stemmer, der i bedste fald *kunne* være afgivet, kan man udregne, hvor stor en procentdel af de unge, der har samlet sig om ti foretrukne film.

Hovedstaden	1 298	stemmer af	4 712	mulige = ca. 27,5 pct.	
Provinsbyer	1 517	— -	5 084	— = - 29,8 —	
Stationsbyer	355	— -	1 240	— = - 28,6 —	
Landkommuner	1 326	— -	5 796	— = - 22,8 —	
Ialt...		4 496	stemmer af	16 832	mulige = ca. 26,7 pct.

Over en fjerdedel af alle de stemmer, der *kunne* afgives på *alle* de (mange hundrede) af de unge sete og nævnte film har altså kunnet koncentrere sig om fire lister over foretrukne film, hvis samlede antal — da flere af dem går igen på forskellige lister — udgør 26. Efter min mening tør man tage det udtrykte valg af foretrukne film som typisk for ungdommens smag på det pagældende tidspunkt.

I. De enkelte film.

Herefter skal de i hver landsdel foretrukne film gennemgås, idet hovedstaden tages først.

Efter hver filmtitel anføres en signatur i bogstaver og tal, hentydende til filmens placering på listerne. H betyder: hovedstaden — P: provinsbyerne — S: stationsbyerne — L: landkommunerne.

Det efter hvert af disse bogstaver anførte tal angiver placering på vedkommende landsdels liste, f. eks. H 1 betyder: nr. 1 på hovedstadens liste.

Efter denne listesignatur anføres i parentes stemmetallene for vedkommende film således: (m: 105, k: **117** = 222), hvilket betyder, at 105 mænd og 117 kvinder, ialt 222 personer, har stemt for vedkommende film som en af de to film, de foretrak. —• Første gang en filmtitel nævnes, anføres ikke blot signatur og stemmetal for vedkommende landsdel, men også for andre landsdele, hvor filmen har været blandt de ti hyppigst nævnte. Således vil man for eksempel efter titlen *De røde enge* finde følgende signaturer med herunder anførte betydning:

H 8 (m: 53, k: 33 = 86) betyder: nr. 8 på hovedstadens liste, stemmetal: 53 mænd, 33 kvinder, ialt 86 stemmer.

P 2 (m: 94, k: 109 = 203) betyder: nr. 2 på provinsbyernes liste, stemmetal: 94 mænd, 109 kvinder, ialt 203 stemmer.

S 1 (m: 54, k: 28 — 82) betyder: nr. 1 på stationsbyernes liste, stemmetal: 54 mænd, 28 kvinder, ialt 82 stemmer.

L 1 (m: 294, k: 178 — 472) betyder: nr. 1 på landkommunernes liste, stemmetal: 294 mænd, 178 kvinder, ialt 472 stemmer.

I linjen under titel og signatur anføres filmens nationalitet og genre, år for produktion og måned for Danmarkspremiere (i reglen i hovedstaden).

I næste linje angives, hvad jeg kalder filmens „stjerneværdi“, det vil sige, hvorvidt de førende skuespillere i filmen må antages at have trukket publikum til biografen.

Derefter følger i ny linje en kort karakteristik af filmen, idet jeg herved har fremhævet de elementer, som må formenes at have virket tiltrækkende på publikum.

I næstsidste linje anføres en sammenfatning af filmens publikumsmæssige „appeal“, hvorefter afsluttes med en sammenfatning af dagbladskritikkens syn på filmen, idet jeg, undtagen for een films vedkommende, ved Det danske filmmuseums hjælp har haft lejlighed til at gennemse anmeldelser af de nævnte film. Det kan tilføjes, at jeg personlig har set de fleste af de omtalte 26 film.

Karakteristik af de ti i hovedstaden hyppigst nævnte film.

CASABLANCA. H 1 (m: 105, k: 117 = 222).

Amerikansk antinazistisk melodrama. Prod. 1943. Prem. november 1946.

Stor stjerneværdi: Ingrid Bergman, Humphrey Bogart, Claude Rains, Paul Henreid, Sydney Greenstreet, Peter Lorre, Conrad Veidt.

Kærlighedshandling. Kriminal- og spion-handling, eksotisk miljø, lækker musik, effektfulde optrin.

En udpræget „publikumsfilm“.

Kritikken noget forbeholden: ikke kunst, men knagende dygtigt lavet underholdning.

AT VÆRE ELLER IKKE VÆRE (TO Be or Not to Be). H 2 (m: 107, k: 98 = 205).

Amerikansk antinazistisk satirisk lystspil-farce. Prod. 1942. Prem. oktober 1946.

Nogenlunde stjerneværdi: Carole Lombard, Jack Benny, Felix Bressart — samt instruktøren: Ernst Lubitsch.

Kærlighedshandling. Spionhandling. Farce og satire over nazister og skuespillere.

Farce og satirisk lystspil overdøver kærlighedsmotivet noget, derfor vel foretrukket af flere mænd end kvinder.

Kritikken særdeles anerkendende.

DET SYVENDE SLØR (The Seventh Veil). H 3 (m: 64, k: 127 = 191); P 9 (m: 17, k: 58 = 75).

Britisk psykologisk melodrama. Prod. 1945. Prem. april 1946.

Ret stor stjerneværdi: James Mason, Ann Todd.

Udpræget kærlighedshandling. Sadistisk-masochistiske elementer. Musik. „Mystisk“ virkende hypnose og psykiatrisk behandling.

En udpræget „kvindefilm“.

Kritikken overvejende anerkendende: en særpræget film, spillet (navnlig Ann Todds) roses.

GÅR DU MIN VEJ? (Going My Way?). H 4 (m: 53, k: 82 = 135).

Amerikansk katolsk betonet sentimentalt hyggespil. Prod. 1944. Prem. oktober 1946.
Stor stjerne værdi: Bing Crosby, Barry Fitzgerald.

Fordulgt kærlighedshandling. Munterhed og elskelighed, sentimentalitet. Fader-søn-
lignende forhold mellem de mandlige hovedpersoner.

Ret udpræget „kvindofilm“.

Kritikken forbeholden, i visse tilfælde afvisende.

HIMLEN MÅ VENDE (Heaven Can Wait). H 5 (m: 63, k: 70 = 133).

Amerikansk elegant satirisk lystspil. Prod. 1943. Prem. oktober 1946.

Stor stjerneværdi: Gene Tierney, Don Ameche, Charles Coburn, Laird Cregar, Eugene
Palette — samt instruktøren Ernst Lubitsch.

Udpræget kærlighedshandling, omend med satirisk forbehold. Megen fin munterhed,
elegant letsind, noget „fræk“. Farvefilm.

I hovedsagen en film for den kræsne.

Kritikken meget anerkendende, men adskillige sætter den ikke så højt som „At være
eller ikke være“.

KAMPEN OM JERNBANERNE (Bataille du rail). H 6 (m: 82, k: 10 = 92).

Fransk dokumentarisk betonet spillefilm om modstandsbevægelsen. Prod. 1945.
Prem. november 1946.

Ingen stjerneværdi, rollerne udføres af ukendte mennesker.

Handlingsfilm med kraftigt politisk motiv.

Udpræget mandfolkefilm.

Kritikken særdeles anerkendende.

DEN RØDE PIMPERNEL (The Scarlet Pimpernel). H 7 (m: 38, k: 49 = 87); P 6 (m: 66, k:
42 = 108).

Britisk historisk-romantisk eventyrefilm. Prod. 1935. Re-prem. august 1946.

Stor stjernevær di: Leslie Howard, Merle Oberon, Raymond Massey.

Spændende handling, elegance, vittigt spil. Efter baronesse Orczys roman.

En film for alle grupper.

Anerkendende kritik.

DE RØDE ENGE. H 8 (m: 53, k: 33 = 86). P 2 (m: 94, k: 109 = 203). S 1 (m: 54, k: 28 = 82).
L 1 (m: 294, k: 178 = 472).

Dansk handlingsfilm om modstandsbevægelsen. Prod. 1945. Prem. december 1945.

Stor stjerneværdi: Poul Reichhardt, Lisbeth Movin, Lau Lauritzen, Preben Neer-
gaard.

En alvorlig folkelig film på højt niveau, dansk films monument over modstands-
bevægelsen, med alle de typiske træk af denne. Efter Ole Juuls roman.

Omend overvejende en film for mænd, dog en film „for alle“.

Kritikken: meget fin.

THE SULLIVANS (Der var fem brødre) H 9 (m: 30, k: 46 = 76). S 10 (m: 9, k: 10 = 19).
L 5 (m: 36, k: 46 = 82).

Amerikansk folkeligt familjedrama på krigsbaggrund. Prod. 1944. Prem. august 1945.
Mådeholden stjerne vær di: Thomas Mitchell, Anne Baxter, Bobby Driscoll.

Familj esammenhold, humor, ædelhed, heroisk tragisk udgang.

Omend en folkelig film „for alle“, dog noget større tiltrækning for kvinder.

Kritikken: Dels særdeles anerkendende, dels ret afvisende overfor det sentimentale i filmen.

JEG ELSKER EN ANDEN. H 10 (m: 12, k: 59 = 71). P 8 (m: 16, k: 72 = 88).

Dansk lystspil. Prod. 1946. Prem. september 1946.

Stor stjerneværði: Marguerite Viby, Ebbe Rode, Ib Schønberg.

„Frisk“ og „sød“ folkekomedie, med ungpigeidealet i kvindelig hovedrolle.

Udpræget kvindefilm.

Kritikken overvejende pæn, omend fra flere sider ret nedladende.

Sammenfattende kan man om det unge hovedstadspublikum sige, at dets smag er god (overfor 6 af de 10 film var kritikken særdeles eller overvejende anerkendende), men dets hukommelse synes kort: kun to af de ti film var, da svarene blev afgivet, mere end tre måneder gamle, og de rangerer ret langt nede på listen (nr. 8 og 9). Det må dog herved bemærkes, at man ved ungdomsenketen udtrykkeligt opfordrede de unge til at nævne to film, som „de havde set i den senere tid“.

Mandesmag og kvindesmag er ofte ret forskellige: pigerne kan lide det psykologiserende (*Det syvende slør*), det sentimentale (*Går du min vej?* — *The Sullivans*) og (kysk) kærlighed (*Jeg elsker en anden*); unge mænd foretrækker kamp og handling: *De røde enge* og *Kampen om jernbanerne*, hvilken sidste pigerne ligefrem ikke kan fordrage, formodentlig fordi der ikke er antydning af „kærlighed“ i den film.

Men begge parter kan forenes om det store, handlingsmættede, politisk kæmpende kærlighedsmelodrama som *Casablanca* — så mange ingredienser samt Ingrid Bergman og den „spændende“, maskulint forbeholdne Humphrey Bogart skal der til for at behage alle.

Karakteristik af de i provinsbyerne hyppigst nævnte film.

Der anføres kun de film, som ikke har været i listen fra hovedstaden.

TYVEN FRA BAGDAD (The Thief of Bagdad). P 1 (m: 214, k: 226 = 440). S 3 (m: 17, k: 20 = 37). L 9 (m: 36, k: 31 = 67).

Britisk eventyrfilm. Prod. 1940. Prem. marts 1946.

Nogen stjerneværði: Sabu, Conrad Veidt, June Duprez.

Festlig, „mystisk“ og spændende; flotte tricks; kærlighed, skønne kvinder. Farvefilm. Efter „1001 nat“.

Oplagt publikumsfilm, usædvanlig stort stemmetal.

Kritikken: pragtfuldt eventyr for barnlige og muntre sjæle.

COMMANDOS. P 3 (m: 115, k: 71 = 186).

Amerikansk krigsfilm om Norge. Prod. 1943. Prem. oktober 1946.

Stor stjerneværdi: Paul Muni, Sir Cedric Hardwicke.

Voldsomt handlingsbetonet med politisk motiv.

Overvejende en film for mænd.

Kritikken i hovedsagen meget anerkendende, omend den giver udtryk for nogen træthed ved krigsfilm.

HATTEMAGERENS SLOT (The Hatter's Castle). P 4 (m: 62, k: 88 = 150).

Britisk melodrama. Prod. 1941. Prem. i provinsen oktober 1946, i København januar 1947 (efter at enqueten havde fundet sted).

God stjerneværdi: James Mason, Deborah Kerr.

Indspillet efter roman af A. J. Cronin. Spændende uhygge, psykopatisk sadistisk faderskikkelse.

Synes navnlig at appellere til kvinderne.

Kritikken hovedsagelig afvisende: titelfiguren spilles dårligt, filmen ringere end bogen.

DISKRET OPHOLD. P 5 (m: 15, k: 97 = 112). L 7 (m: 29, k: 49 = 78).

Dansk folkeligt problemdrama. Prod. 1946. Prem. august 1946.

God stjerneværdi: Ib Schønberg, Grethe Holmer, Betty Helsingreen, Vera Gebuhr, Lily Broberg, Preben Lerdorff-Rye, Preben Neergaard.

Unge pigers „spændende“ hverdagsproblemer.

Ganske udpræget kvindefilm.

Kritikken pæn: en folkelig succes, skabt af en nutidig instruktør med sans for ægt-hed i spil og miljø.

BREVET FRA AFDØDE. P 7 (m: 25, k: 65 = 90).

Dansk melodrama. Prod. 1946. Prem. oktober 1946.

God stjerneværdi: Sonja Wigert, Eyvind Johan-Svendsen, Gunnar Lauring, Karin Nellemose, Inge Hvid-Møller, Preben Lerdorff-Rye.

„Spændende“, diabolisk-sadistisk kærlighedshandling, kriminalindslag.

Overvejende en kvindefilm.

Kritikken meget forbeholden: spillet anerkendes, men manuskriptet anses for tomt og umenneskeligt, og filmens slutning virker som en kold douche.

SORTE ROSER. P 10 (m: 24, k: 41 = 65).

Svensk kærlighedstragedie. Prod. 1945. Prem. september 1946.

Stor stjerneværdi: Viveca Lindfors.

Lidenskabelig kærlighedshandling, spænding mellem det „frie“ uborgerlige og det patriarkalsk borgerlige.

Overvejende en kvindefilm.

Kritikken ret forbeholden: afvisende overfor det melodramatiske manuskript og i det store og hele skeptisk med hensyn til Viveca Lindfors' talent.

Det må bemærkes, at publikum i provinsen ikke har været stillet overfor helt det samme udvalg af film som hovedstadens, dels fordi der er færre biografer, så at udsalget

af film må blive snævrere, dels fordi filmene ofte kommer senere (herfra er i ovenstående liste *Hattemagerens slot* en undtagelse, idet den på undersøgelsens tidspunkt havde haft premiere i provinsen, men ikke var vist i København).

De danske film spiller en større rolle for provinsbyernes unge end for hovedstadens. Danske film var nr. 8 og 10 på hovedstadens liste — på provinsbyernes er nr. 2, 5, 7 og 8 danske. Det fremgår tydeligt af stemmetallene, at det ganske overvejende er de unge piger, der foretrækker dem: nr. 2: m: 94, k: 109 — nr. 5: m: 15, k: 97 — nr. 7: m: 25, k: 65 — nr. 8 : m: 16, k: 72. Særlig grelt er forholdet overfor Ole Palsbos *Diskret ophold*. Den handler om unge piger, der skal have et barn uden at være gift og derfor tager ophold hos en rar jordemoder — den slags kan de unge mænd bestemt ikke lide, mens den er nr. 3 på pigernes liste. Det er i flere tilfælde tydeligt, at de unge kvinder lokkes af kvindelige stjerner: Marguerite Viby i *Jeg elsker en anden* (der er også børn i den!), Viveca Lindfors i *Sorte roser*. — For provinsens vedkommende svarer *Tyven fra Bagdad* på det pågældende tidspunkt til *Casablanca* for København, den kan alle forene sig om.

De film, der går igen fra hovedstadslisten, viser samme smagsdifferentiering: det er pigerne, der foretrækker *Jeg elsker en anden* og *Det syvende slør*. En undtagelse udgør *De røde enge*, som har flest kvindestemmer i provinsen, mens der er mandeflertal for den både i hovedstaden, stationsbyerne og landkommunerne. Nogen forklaring på dette forhold tør ikke fremsættes. — En film med en sadistisk faderskikkelse som *Hattemagerens slot* samler flere kvindestemmer end mandsstemmer — en modstand skampfilm som *Commandos* samler flest mænd.

Fire af de ti film fik fine kritikker og yderligere tre pæne omtaler — smagsniveauet synes ikke meget lavere end i hovedstaden. De tre resterende, som fik en ilde medfart af kritikken, har alle samlet flere kvindestemmer end mandsstemmer, hvilket næppe uden videre er ensbetydende med, at de unge piger har en dårligere smag. Næsten alle hovedstadskritikerne er (og var dengang) mænd, og pigerne er søde til at finde deres eget frem i en film, selv om helheden ikke er så god.

Karakteristik af de i stationsbyerne foretrukne film.

DEN GYLDNE STAD (Die goldene Stadt). S 2 (m: 11, k: 28 = 39). L 3 (m: 31, k: 64 = 95).

Tysk folkeskuespil. Prod. 1942. Prem. februar 1943. Ikke vist efter maj 1945.

God stjerneværdi: Kristina Söderbaum, Eugen Klöpfer.

En bondepiges dramatiske kærlighedshistorie i den „fordærvede“ storby. En udtalt patriarkalsk baggrund: forholdet mellem den imponante fader og den følsomme, længselsfulde datter. „Første europæiske farvefilm“.

Overvejende kvindefilm. Af særlig interesse for landbougdommen.

Kritikken var ved filmens fremkomst afskåret fra at tage stilling til Blut-und-Boden-mentaliteten.

LANDMANDSLIV. S 4 (m: 19, k: 18 = 37). L 8 (m: 43, k: 30 = 73).

Svensk hyggefilm. Prod. 1943. Prem. april 1946.

Stor stjerneværdi: Edvard Persson, George Fant.

Idealisering af livet på landet i gamle dage (filmatisering af Fritz Reuters „Ut mine Stromtid“), som en slags fortsættelse af den eventyrlige Persson-sukces under krigen „Landevejskroen“. Hygge, humor, sentimentalitet, kærlighed.

„Familiefilm" af særlig interesse for landbefolkningen.

Kritikken for så vidt anerkendende, med forbehold overfor genren, filmen sammenlignes med Morten Korch og „Nøddebo præstegård".

PIMPERNEL SMITH. S 5 (m: 16, k: 17 = 33).

Britisk antinazistisk eventyrfilm. Prod. 1941. Prem. maj 1945.

Stor stjerneværdi: Leslie Howard, Francis Sullivan.

Spændende spionhandling, elegant og vittigt spil, latterliggørelse af nazisterne, nogen kærlighed. Virkede som en moderne udgave af succes'en „Den røde Pimpernel".

En film „for alle".

Kritikken anerkendende.

OP MED LILLE MARTHA. S 6 (m: 20, k: 12 = 32).

Dansk farce. Prod. 1946. Prem. september 1946.

Ret ringe stjerneværdi: Kjærulff-Schmidt, Lily Broberg, Erika Voigt.

Vild farce og pjank à la „Charlie's tante" med et som kvinde forklædt mandfolk.

En film for børn og barnlige sjæle.

Kritikken overvejende absolut afvisende.

JUNGLEBOGEN (The Jungle Book). S 7 (m: 20, k: 8 = 28).

Amerikansk eventyrfilm. Prod. 1942. Prem. januar 1946.

Nogen stjerne værdi: Sabu.

Filmatisering af Kiplings roman, „stamfader" til Tarzan-serierne af bøger og film. Jungleromantik, „tilbage til naturen", dermed let anarkistisk anstrøg. Sadistisk anstrøg. Farvefilm.

En film for børn og barnlige sjæle.

Kritikken kun delvis anerkendende, men vendte sig mod censurens børneforbud, som da også blev ophævet.

ORDET. S 8 (m: 6, k: 18 = 24). L 6 (m: 44, k: 35 = 79).

Svensk religiøs film. Prod. 1943. Prem. december 1945.

Nogen stjerneværdi: Victor Sjöström, Rune Lindström, Gunn Wallgren, Wanda Rothgardt, Holger Löwenadler.

Filmatisering over Kaj Munks skuespil.

En film for de alvorlige.

Kritikken ikke udelt anerkendende.

CARDBY PÅ SPORET (The Patient Vanishes). S 9 (m: 20, k: 4 = 24).

Britisk kriminalfilm. Prod. 1941. Prem. juli 1946.

Ret betydelig stjerneværdi: James Mason.

Filmatisering af en af David Humes kriminalromaner med yndet skuespiller som den berømte titelfigur. Rask kriminalhandling med tilhørende sadistiske elementer.

En film for de mere enkle og primitive.

Kritikken overvejende anerkendende med forbehold overfor genrens håndfaste karakter.

Stationsbyernes relativt fåtallige publikum af unge er enige med provinsbyernes og landkommunernes om, at *De røde enge* er en fortræffelig film. Om den og *The Sullivans* kan de lige enes med hovedstadens, men filmene kom så sent ud i de små flækker — og hovedstadens unge glemmer så hurtigt — at det er vanskeligt at sammenligne med hensyn til valgte film.

Det almindelige smagsniveau herude ligger noget lavere. Der er en af kritikken ganske afvist film blandt de ti foretrukne, og de unge mænds stemmer har fået en film af den ret primitive kriminalgenre med. *Landmandsliv* tilhører også en meget enkel genre. Kritikken er forbeholden overfor mere end halvdelen af de ti.

Stationsbyernes unge er på mange punkter enige med de rene landkommuner. De to miljøer har følgende fælles: *De røde enge* —• *Den gyldne stad* —• *Tyven fra Bagdad* — *Landmandsliv* — *Ordet* — og *The Sullivans*. Tre af disse udspilles helt eller delvis på landet, een af dem i en amerikansk småby. — Yderligere kommentarer til disse film vil blive fremsat under omtalen af den talmæssigt vigtige gruppe landbougdommens valg af film.

De i landkommunerne foretrukne film.

DET LIGGER I LUFTEN (It's in the Air). L 2 (m: 159, k: 68 = 227).

Britisk farce. Prod. 1938. Repremiere: 5. maj 1945.

Stor stjerneværdi: George Formby.

Vilde og spændende farcesituationer (f. eks. tossede flyveture), den lille oversete mand sejrer, iørefaldende musik og sang. Militærfarce.

En elskværdig film, der mest appellerer til de unge mænd.

Kritikken kendes ikke, men filmen er vistnok anset for at være en af de bedre Formby-farcer.

KATRINA. L 4 (m: 27, k: 60 = 87).

Svensk bondelivsskildring. Prod. 1943. Prem. august 1943.

Pæn stjerne værdi: Martha Ekström, Birgit Tengroth, George Fant, Erik Faustman, Frank Sundström.

Filmatisering af Sally Salminens populære roman. Hverdags-heroisk kvindeskæbne, landligt miljø, smukke naturbilleder, fint spil, solid kærlighedshandling, kontrast mellem soliditet og letsind.

Udpræget kvindefilm af interesse for landbougdom.

Kritikken anerkendende: en folkelig film med godt spil.

DEN USYNLIGE HÆR. L 10 (m: 44, k: 22 = 66).

Dansk handlingsfilm om modstandsbevægelsen. Prod. 1945. Prem. oktober 1945.

Stor stjerne værdi: Bodil Kjer, Poul Reichhardt, Ebbe Rode, Mogens Wieth, Lau Lauritzen.

Fint udarbejdet spændende sabotageepisode, smukt spil, menneskelige problemer på baggrund af besættelsestidens livsbetingelser.

På grund af sabotageskildringen vel foretrukket af unge mænd.

Kritikken særdeles anerkendende.

Af de ti film, som landbougdommen har valgt, er de fem sådanne, i hvilke handlingen helt eller overvejende udspilles på landet: *Den gyldne stad* — *Katrina* — *Ordet* — *Diskret ophold* — *Landmandsliv*, mens een, *The Sullivans*, foregår i en lille by. Tre af de valgte film er danske — tre er svenske (deraf een på dansk litterært grundlag: *Ordet*).

To af filmene er gamle — endog i betragtning af at filmene i reglen når sidst ud på landet: *Den gyldne stad* og *Katrina*, der begge havde Danmarkspremière i 1943, tre år før undersøgelsen blev foretaget. Af disse to har *Den gyldne stad* endda ikke været vist i Danmark efter maj 1945. De unge på landet har husket godt, navnlig altså stærkt dramatiske film som disse, der har en ung bondepiges tragiske skæbne som hovedtema. For begge films vedkommende er der over dobbelt så mange unge kvinder som mænd, der har foretrukket dem.

Ingen anden film har samlet så mange stemmer som *De røde enge* på landet. Men iøvrigt er stemmerne herude mere spredt fordelt end i de andre landsdele. Det skyldes blandt andet, at udvalget er mere tilfældigt og forskelligt de forskellige steder, men også, at landbougdommen husker film længere, og endelig sandsynligvis, at smagen differentierer mere: en farce står som nr. 2 —• men fem af de valgte film er udpræget seriøse: *Den gyldne stad* —• *Katrina* — *Ordet* — og *Den usynlige hær* — samt *De røde enge*, rekordtageren, der kan samle „alle“, d. v. s. folk af mange smagskategorier.

Selv om flertallet af de på landet foretrukne film har kvalitet i en eller anden retning, har kritikken dog overfor halvdelen taget forbehold, enten angående det kunstneriske, mentaliteten eller selve genren. Smagsniveauet kan ikke siges at være ringe, men er måske noget mere usikkert end i hovedstad og provins.

II. De 26 foretrukne films funktion hos det unge publikum.

Biografbesøgets „funktion“ bestemmes ofte som: underholdning, adspredelse, afspænding for det unge publikum. Visse films forekomst blandt de foretrukne synes at støtte denne antagelse: *Det ligger i luften* (L 2) — *Op med lille Martha* (S 6) — eller *Casablanca* (H 1).

For andre films vedkommende synes funktionen at være mindre vag, selv om der ikke ved nogen film kan påvises et klart *nyttefoimål*. Men f. eks. *Det syvende slør* (H 3, P 9) kan næppe i første række tilfredsstillende karakteriseres som „underholdende“ eller „adspredende“ —• måske som „afspændende“. *Den gyldne stad* (S 2, L 3) er en seriøs film, som synes at have gjort et dybere indtryk end almindelig underholdning og efter al sandsynlighed er valgt af så mange af *særlige* årsager, den rummer en mere specifik appeal end det „underholdende“. Det samme tør sikkert siges om i hvert fald den noget tunge *Katrina* (L 4), eller om den sadistisk betonede *Hattemagerens slot* (P 4). Meget tyder da på, at filmene, eller adskillige af dem, har i hvert fald desuden en anden mental funktion ud over det „underholdende“.

Så meget er sikkert, at mange af de unge har deres problemer at slås med, og det ville være rimeligt, om de benyttede biografbesøget til at søge dem om ikke løst, så dog udløst eller „ud-levet“ gennem filmoplevelsen.

Forsøgsvis kan man da inddele filmene i visse grupper efter deres fremherskende mentalitet, hvilket til en vis grad svarer til visse genrer, men altid med hovedinteressen lagt på den mentale funktion, som filmene efter almindelige psykologiske erfaringer må

antages at have i publikum. Jeg understreger, at denne inddeling og karakteristik af mental funktion er og må være et eksperiment.

1. De strenge **film**. Det virker påfaldende, at flere film, som ikke alene er overvejende seriøse, men giver udtryk for en ikke ringe strenghed i livssynet, er blandt de foretrukne. *Den gyldne stad* (S 2, m: 11, k: 28 = 39; L 3, m: 31, k: 64 = 95), der navnlig er foretrukket af unge kvinder på landet, har en dominerende faderskikkelse, hvis ånd den unge pige søger at frigøre sig fra ved at undfly til det udvendigt strålende hovedstadsmiljø — men frigørelsen mislykkes totalt: den gyldne stad er glimmer og flitter, hun forføres, hun vender hjem, hun modtages med hårdt fordømmende kulde, hun straffer sig selv ved at tage sit liv. — Har de ret mange, der har stemt for denne film, godkendt dens moral? Har de følt, at der var noget sødt retfærdigt i dens tragedie, i den yndige unges selvtilintetgørelse? Har den strenge fadermoral sejr i døden forløst en trang til underkastelse?

I *Katrina* (L 4, m: 27, k: 60 = 87) overtager filmens unge bondepige på en måde faderens rolle: hun må gøre sig karakterstærk og myndig, fordi den mand, hun lader sig betage af og gifter sig med, er karaktersvag. Men hun bevarer — sådan som hun fremstilles af Martha Ekström — samtidig sin kvindelighed. Strenghed og mildhed er forenet. Hun bliver *fri* gennem strenghed — sådan kan det måske udtrykkes.

Ordet (S 8 — L 6) rummer noget lignende motiver: Mikkels Borgen-skikkelsen i Sjöströms udførelse har strengheden, som delvis opvejes af Rune Lindströms Johannes' mildhed, og som mildnes til slut.

Er de tre film, valgt på landet og i stationsbyerne, karakteristiske for mentale træk i landmiljøet og for dele af landbougdommen?

Men der er film i de andre miljøer, som kan minde noget om dem.

Sorte roser (P 10), en intens film om et kærlighedsforhold, rummer et strengt livssyn, en bukken under i døden i kampen for kærlighedens frihed.

Brevet fra afdøde (P 7, m: 25, k: 65 = 90) — *Hattemagerens slot* (P 4, m: 62, k: 88 = 150) og *Det syvende slør* (H 3, m: 64, k: 127 = 191; P 9, m: 17, k: 58 = 75) domineres alle tre af en sadistisk mandsskikkelse — fader eller i visse henseender faderlignende — stillet overfor filmenes yndige unge kvinde, der lider passivt. *Det syvende slør*, der slutter med, at den unge kvinde „får“ den brutale mand, hvis sadisme var udtryk for skuffet kærlighed og maskulin bitterhed, har voldsom overvægt i kvindestemmer i begge miljøer, også de to andre har overvejende kvindestemmer.

Og bortset fra *Ordet*, som på landet får lidt flere stemmer fra mænd end fra kvinder, er alle nævnte „strenge“ film „kvindefilm“.

Det ligger næppe alene i, at der i dem alle (undtagen lige *Ordet*) er en ung tiltrækkende pige i en hovedrolle — skønt det uden tvivl har ikke ringe betydning. Også strengheden i kvindens forhold har — ja, netop *ikke* virket frastødende, men åbenbart tiltrækkende.

Det kunne tyde på, at mange unge — navnlig piger — får levet en vis strenghed i de krav, der stilles til dem i hjem og samfund, ud ved at se film med et i visse henseender åndeligt sadistisk-masochistisk præg. Er de — på grund af kvindens særlige opgaver i livet og hendes stilling i vort samfund — tilbøjelige til at bøje sig for strenge følelsesmæssige og moralske krav?

2. Kvindefilm. Foruden de „strenge“ film er der yderligere nogle, som udpræget er foretrukket af kvinder:

JEG ELSKER EN ANDEN. H 10, m: 12, k: 59 = 71; P 8, m: 16, k: 72 = 88 (nr. 6 på pigernes liste i H — nr. 5 blandt pigerne i P), og
DISKRET OPHOLD. P 5, m: 15, k: 97 = 112; L 7, m: 29, k: 49 = 78 (nr. 3 blandt piger i P — nr. 5 blandt piger i L).

Jeg elsker en anden er idyl, humør og kærlighed, koncentreret om den kvikke, søde, renfærdige og lidt køligt-knibske Marguerite Viby. I modsætning til de strenge film er den *udpræget* problemfri, når der tænkes på *personlige* problemer — idet det sociale problem, filmen rummer: at der er for få og små børnehaver, opstilles og løses så individuelt-pjanket, at det ikke kan tages seriøst, men kun kan opfattes som dekorativt: nuttede småbørn. Hvad der i mental-funktionsmæssig henseende uden tvivl er væsentligst i filmen, er den strålende *frihed*, personlige og åndelige frihed, der er over Viby. Martha Ekström i *Katrina* (L 4) udøvede en *noget* lignende funktion som ideal på Landet — men Viby er uden antydning af streghed. Også hun har en sløj løj ser at bakse med (Ebbe Rode som komisk fuld, men dog meget romantisk virkende ung herre). Men hun omvender ham bare gennem kærlighed. I *Katrina* er konfliktstoffet ikke skjult — i Viby-filmene lukkes øjnene for det. Denne film er nok den af de 26, der kommer nærmest ved den udskregne type „ønskedrømsfilm“. Alligevel kan den ikke — eller kun i visse henseender — opstilles som absolut modsætning til *Katrina* og andre strenge film. Den berører problemet kvindens frihed. I den svenske film er det streng frihed — i den danske: let og glad frihed.

Den anden udprægede kvindefilm, *Diskret ophold*, er også dansk. Sammenlignet med *Jeg elsker* — er den realistisk, men dog kun relativt realistisk. Konfliktstoffet: ugifte unge" kvinders problemer når de skal have et barn, omgivelsernes reaktion, forholdet til barnets far o. s. v. — kommer ganske åbenbart den kvindelige ungdom ved (i hvert fald i provinsen og på landet, men måske ikke så meget i hovedstaden, hvor den har fået 21 stemmer, deraf 15 kvinder, altså er glemt i tiden fra august til november-december). Filmen er måske den blandt de 26 film, som kommer nærmest ved at være „nyttefilm“, at virke oplysende. Også den rører på sin måde ved problemet kvindens frihed. — Og de unge mænd, navnlig i provinsbyerne, bryder sig til gengæld påfaldende lidt om den. De sølle 15 unge mænd mod de 97 piger virker næsten komisk demonstrativt.

3. Frihedsfilm. Den mest udprægede mandofilm blandt de 26 er:

KAMPEN OM JERNBANERNE (H 6, m: 82, k: 10 = 92).

Andre film med overvejende mandlige stemmer er:

DE RØDE ENGE (H 8, m: 53, k: 33 = 86; — S 1, m: 54, k: 28 = 82; — L 1, m: 294, k: 178 = 472; — men: P 2, m: 94, k: 109 = 203).

COMMANDOS (P 3, m: 115, k: 71 = 186).

DEN USYNLIGE HÆR (L 10, m: 44, k: 22 = 66).

Fælles for disse fire film er, at de handler om frihedskampen under 2. verdenskrig — een foregår i Frankrig, een (amerikansk) i Norge og to i Danmark.

Kan de med rette siges at modsvare de „strenge“ film, som overvejende samlede kvindeflertal? Ikke egentlig. De fire frihedsfilm er — ligesom de strenge — seriøse film, men der er megen forskel. De strenge film rummer en *familjekonflikt*, der er noget „indeklemt“, noget uforløst over dem, som i flere tilfælde kulminerer i selvdestruktion for den

kvindelige hovedpersons vedkommende. I frihedsfilmene er det en national konflikt, der er aldeles fremherskende, og den udløses til bunds i handling, kamp uden nåde. Man bemærker, at den blandt de fire film, som har samlet det ringeste antal stemmer, er den, i hvilken dette enkle kampmotiv er mindst enkelt, idet *Den usynlige hær* går en del ind på person)ighedskonflikter, tøven, usikkerhed; den reddes dog med blandt de foretrukne 26, uden tvivl på grund af en vel tilrettelagt forløsende sabotageskildring, som samler tilstrækkeligt mange unge mandsstemmer.

Yderligere nogle film er nært beslægtede med de fire frihedsfilm:

PIMPERNEL SMITH (S 5, m: 16, k: 17 = 33),

AT VÆRE ELLER IKKE VÆRE (H 2, m: 107, k: 98 = 205),

CASABLANCA (H 1, m: 105, k: 117 = 222).

Disse tre handler, selv om der er blandet op med andre motiver, i hovedsagen om kamp mod nazisme, for frihed. Mands- og kvindestemmer er overfor dem nogenlunde i ligevægt — Leslie Howard er en dejlig mand — kærligheden mellem Ingrid Bergman og Humphrey Bogart drager mange kvinder.

Alle disse syv film er tidsaktuelle i forhold til undersøgelsesperioden, hvor mindet om krigen og frihedskampen levede stærkt i alle kredse. Forekomsten af disse film, selve tidspunktet for undersøgelsen, er efter min mening et plus for den. De syv film, af hvilke flere har meget høje stemmetal, viser, at det unge publikum lever stærkt med i store og væsentlige politiske spørgsmål — i hvert fald, såfremt de synes at berøre dem personligt på en eller anden måde. Besættelsestiden i Danmark angik enhver personligt. Konflikten var iøjnefaldende, den var for det aldeles overvejende flertal let at tage stilling i, og den kunne uden tvivl symbolisere eller udløse manges form for personlig konflikt, der så at sige objektiviseredes.

Tør man antage, at når frihedsfilmene er så populære (navnlig blandt unge mænd) ligger det for en del i, at personlige konflikter forløses eller overdøves ved at tilskueren rives med af (identificerer sig med) målbevidst, overvejende destruktiv aktivitet, der bæres af et ædelt formål: frihedens genoprettelse? Tør det måske på grundlag af dette ungdommens valg siges, at filmene hjælper dem til at forvandle en aggressiv vrede, der er lukket inde, til (fantasien om) målbevidst aktivitet af heroisk art? Er frihedskampen mange unges egen frihedskamp?

4. Eventyret. Det frit fabulerende eventyr rummer mange af naturalistiske hensyn uhæmmede muligheder for at symbolisere ønsker, konflikter, håb. Er filmene vor tids folkeeventyr?

En af de mest populære blandt de 26 foretrukne film er *Tyven fra Bagdad*. Den er nr. 1 på provinsbyernes liste (214 m, 226 k: = 440), nr. 3 på stationsbyernes (m: 17, k: 20 = 37) og nr. 9 på landet (m: 36, k: 31 = 67) — mens den allerede var glemt i hovedstaden (kun 25 huskede den 8—9 måneder efter Københavnspremièren).

Hovedpersonen i *Tyven fra Bagdad* (efter „1001 nat“) er en charmerende, kvik lille tyveknægt, spillet af Sabu. Han stjæler gudens øje, den røde kæmperubin — det vogtende øje med kærlighedens røde farve. Hans tjener er en kæmpe stor ånd, der kommer ud af en flaske. Drengen behersker kæmpen. En lille tyv, som enhver kan identificere sig med og sympatisere med, stjæler kærligheden og fremmer kærligheden — den lille sønneke her-

sker over den store ånd. Det er helt freudsk. Man flyver lien over jorden på et magisk tæppe og er fri. Et eventyr som dette er i ikke mindre grad end frihedsfilmene en lovsang til frihed.

Blandt de foretrukne film er også *Junglebogen* (efter Kipling) (S 7, m: 20, k: 8 = 28; — P 12, m: 16, k: 42 = 58; — L 18, m: 25, k: 9 = 34; — — men kun 11 i hovedstaden husker og kan lide den efter 10—11 måneders forløb). Også et eventyr, en drøm. Drengen, sønnen, den lille, er fri i skovene. Han er ven med dyrene — de fleste da. Hans fjenderer tigreren og slangen——og menneskene, de voksne. Man er udenfor, og imod, samfundet i denne film — de voksnes samfund. Man er tilbage i en barneverden, hvor kun enkle, barnlige love gælder, junglens lov, ædel, hård, klar. Alt er så simpelt.

Junglebogen er måske mere en drenget ønskedrøm af harmløs anarkistisk art end et eventyr. *Tyven fra Bagdad* er et rigtigt eventyr. Den lille, svage sejrer ved snedighed og frækhed og hjælper de unge til kærlighed. Det er motivet fra Chaplin — fra den gamle comedia dell'arte — fra folkeeventyrene — og (i reglen bortset fra det med kærligheden) fra dem jeg har kaldt „frihedsfilmene“. Frihedsfilmene er eventyr, eventyret er en frihedsfilm. Afstanden er ikke stor.

Chaplin og comedia dell'arte nævnedes: også *farcen* er et eventyr. Mon ikke *Det ligger i luften's* store popularitet på landet (L 2, m: 159, k: 68 = 227) kan forklares? En af disse umilitaristiske militærfarce, hvor en *meget* civil ung mand er helt, fordi han er så civil. Han støder an mod ethvert militært reglement og enhver form for ydre pli. Han er uden respekt og gør grin med oversergenten. Han er umiddelbar og glad og synger sødt og muntert til banjo, egentlig kan ingen stå for ham. Han er barnet i de voksnes hårde regulativredne verden, og han sejrer. Javel, han får også kaptajnens yndige datter, men det er konvention, ikke overbevisning, han er præseksuel, om man så tør sige. Han klarer *alt* ved at gøre det forkert, han er med andre ord geniet, der løser problemerne ved at bryde reglerne. Og hans mest geniale træk er, at han i modsætning til alle andre i filmen er helt almindelig, uden fortrin, uden skønhed, uden mandighed, men fjoget og forkert som en hund i et spil kegler og netop derfor sejrer. For han er fri. Alle de andre er typer, ensidige karakterer med een sindsegenskab og een funktion — *han* er *derfor* alene *menneske*. Det er eventyret om Klodshans, om den yngste søn, om den mindste og svageste og uglesete, om dig og mig.

Den anden foretrukne farce, *Op med lille Martha*, er ikke nær så klart eventyr. Den er nr. 6 i stationsbyerne (m: 20, k: 12 = 32), nr. 15 i hovedstaden (m: 22, k: 31 = 53), nr. 19 på landet (m: 22, k: 9 = 31) og nr. 20 i provinsbyerne (m: 27, k: 16 = 43). Den bæres vel nogenlunde oppe af, at den *er* en farce, tilhører en af navnlig unge mænd yndet genre, og dansk. Men dens fortælling om en ung mands pudsige oplevelser forklædt som kvindesagskvinde, der ender på rigsdagen, er ikke i centrum, sådan som Formby-farcen.

Endnu et eventyr: den gamle filmatisering af baronesse Orczys *Den røde Pimpernel* (H 7, m: 38, k: 49 = 87; P 6, m: 66, k: 42 = 108); den dejlige elegante helt (Leslie Howard) anstiller sig dum, forfængelig og lapset og tager over og redder „alle“ aristokraterne fra den franske revolutions skrækelige pøbel. Den tilsyneladende dumme, der er så vældig smart og dygtig — motivet minder om Formby-farcens, og der er ikke få farcemomenter midt i spændingen i *Den røde Pimpernel*. I denne politiske historie tør man vistnok trygt se bort fra ethvert reelt politisk moment og kan opfatte den som en oplagt „frihedsfilm“ (indspillet før frihedsbevægelsernes tid). Men filmens sociale synspunkter er bundreaktionære: kun de fine er sympatiske, de ufine er meget ufine.

5. **Svagt repræsenterede eller manglende filmtyper.** Blandt de 26 foretrukne film er kun een ren *kriminalfilm*, *Cardby på sporet*, den er endda placeret langt nede i den mindste miljøgruppe: S 9, m: 20, k: 4 = 24, med tydelig mandeovervægt. Men der er i andre af de foretrukne film kriminalfilmlignende elementer, først og fremmest i en del af frihedsfilmene, bl. a. *Casablanca* (hemmeligt politi, spionage, bestikkelse, mord), *De røde enge* (opdagelse af stikkeren, flugt fra fængslet), *Pimpernel Smith* (helten narrer Gestapo) — svagere i flere andre.

Kriminalfilmens mentale funktion i ungdommen har været stærkt diskuteret, og dens eventuelle skadelige virkninger. Meget tyder på, at ængstelsen for, at den stimulerer til efterligning af forbryderiske handlinger, er stærkt overdrevet og i hvert fald i Danmark i det store og hele er uberettiget. Tværtimod er det efter psykologers og psykiateres mening snarere muligt, at den skaffer de unge udløsning for tilbageholdt aggression på en socialt set harmløs måde. Det er sandsynligt, at den har samme funktion som frihedsfilmene, de unge tilskuere kan få luft for anarkistisk oprørslust og kan til slut leve med i, at alt *dog* bliver trygt, idet loven sejrer.

Idyllen er også ret svagt repræsenteret i udvalget. *Går du min vej* turde være den vigtigste; den er ikke nået længere ud end til hovedstaden og foretrækkes af kvinder: H 4, m: 53, k: 82 = 135. *Jeg elsker en anden* er overvejende idyl — og klar kvindofilm: H 10 (m: 12, k: 59 = 71), P 8 (m: 16, k: 72 = 88). *Landmandsliv* er gammeldags idyl med den buttede og derfor som hyggelig ansete Edvard Persson i hovedrollen: S 4 (m: 19, k: 18 = 37), L 8 (m: 43, k: 30 = 73). Desuden er der ret stærke idyltræk i *The Sullivans*: H 9 (m: 30, k: 46 = 76), S 10 (m: 9, k: 10 = 19), L 5 (m: 36, k: 46 = 82).

Sammenholdt med de strenge film viser idyllen ambivalensen i ungdommens, navnlig kvindernes, holdning. Frihedstrangen, oprøret mod familjebindingen, antydes ret ofte også i idyllen, f. eks. i den unge præst (Bing Crosby) og hans holdning til den ældre præst (Barry Fitzgerald) i *Går du min vej?* Men det fører slet ikke til konflikt, den anes og frygtes, men udglattes, familjebindingen sejrer, ikke ved at konfliktstoffet løses eller fjernes, men ved at det pludselig ikke *er* der, det benægtes. Det kan gøres, og det sker ofte, ved at ung kærlighed afseksualiseres, som tilfældet er i *Jeg elsker en anden*, hvor Viby sejrer i kønskonkurrencen over „den onde søster“-typen Erni Arneson, som har sex, ved ikke at bruge sit, men ved at være søsterlig og moderlig overfor den elskede. Tilsvarende afseksualiseret er Bing Crosby som den unge katolske pater i *Går du min vej?*, hvorved alvorlige konflikter undviges. Tilsammen synes idyl + streng film at indprente, at sex er synd: pigen i *Den gyldne stad* må dø, fordi hun vovede at bryde ud af fader-miljøet for at kaste sig ud i storbyens her som lastefuldt seksualpræget karakteriserede miljø; pigen i *Sorte roser* må dø, fordi hun brød ud af det trygge, beherskede bondemiljø og hengav sig til en kunstner, en miljøfremmed. På den måde bliver der ingen idyl — er læren. Begge typer er altså blandt de foretrukne.

Endelig endnu en type, meget svagt repræsenteret: *den umoralske film*. Mens idyl-film og streng film ikke er modsætninger, men to sider af samme moral, er den umoralske film begge de to førstnævntes modsætning. Der er kun een af den slags blandt de 26: *Himlen må vente*, foretrukket i hovedstaden, nr. 5 der: m: 63, k: 70 = 133. Det er ikke fordi den er så farligt umoralsk, men den erkender, at der er elskov til, og at den betyder meget, og samtidig tager den meget let på dette ellers så skæbnetunge — Lubitsch ironiserer over borgerlig moral og viser ironisk sympati for sin letsindige hovedfigur, skørtejægeren. Nej, det kan næppe være noget for dem, der tager tungt på moralen, eller for idyllikerne, der lukker øjnene. Det er nok en ret „frigørende“ film, lidt farlig. Desværre var den ikke på

undersøgelsestidspunktet nået ud over Hovedstaden — det havde været interessant at følge dens skæbne i de andre miljøer, der har større forkærlighed for det strenge og for idyllen, to typer som kun er repræsenteret med een hver i Hovedstaden. Andie (i al skikkelighed) umoralske eller letfærdige film findes ikke blandt de foretrukne. *Den gyldne stad* og *Sorte roser* er ikke umoralske, for der soner hun jo og dør!

De gammeldags karriere-, giftermåls- og penge-film, som f. eks. Mary Pickford var en mester i at lave, findes ikke på listerne og produceres vel i det hele taget sjældent mere. Bevares, Formby får den „rigtige“ (kaptajnens kønne datter) i filmens slutning, for en ordens skyld — og Viby bliver velhavende gift i *Jeg elsker en anden*, måske den af de 26 film, der kommer nærmest ved den forældede karriere-giftermåls-penge-ønskedrømsfilm. Typen er dog åbenbart nutildags ganske uden betydning.

III. Sammenfattende bemærkninger.

Filmene virker udløsende og befrier — og de fastholder, binder. Deres funktion er ambivalent. Mest udpræget er det ved de „strenge“ film, der har flest kvindestemmer: man bryder med miljøet, med faderen — man lever med i hed elskov — man straffer sig selv, man soner. Man akcepterer altså moralen, og man dømmer sig selv og andre, der har lignende lyster. — Noget tilsvarende i frihedsfilmene (og eventyret, farcen og kriminal-filmene), der foretrækkes af unge mænd: man er med til at slå, til at dømme den asociale, men man lever samtidig med i dette frie asociale (som findes både hos frihedskæmpere, detektiver og farcehelte, der bryder de konventionelle love for et godt formåls skyld — og hos nazister, tyve og mordere, som altså bare får deres straf) — og til slut affinder man sig glad ved loven og lovlige tilstande, tryghed og orden.

Skal man sammenligne hovedstad, provinsby og land (omfattende S og L) må det vist siges, at H viser en smule større letsind, d. v. s. er mindre naivt i følelsernes vold; trænet af storstadslivet (og mange slags film) ser de unge mere bevidst og dermed mere kunstnerisk-kritisk på filmoplevelsen. En ironisk-satirisk, ikke-naiv frihedsfilm som *At være eller ikke være* står højt på H-listen, — en „farlig“ og „umoralsk“ film som *Himlen må vente* har mange tilhængere her, — og en sagligt dokumentarisk præget film uden mindste sukkergodt som *Kameen om jernbanerne* har et relativt imponerende antal tilhængere — blandt de unge mænd, hvis smag synes mindre naiv end de unge pigers.

Gennem mange år er det hævdet, at ikke mindst det unge publikum går i biografen for at flygte fra den hverdagsgrå virkelighed. Man har talt om „escapisme“, „opium for folket“, skadelige ønskedrømme, der gør tilskueren fremmed for de aktuelle problemer, gør ham passiv. Bestyrkes denne anskuelse af ungdommens valg af film i 1946?

Overfor opiums- og escapisme-teorien har i den senere tid filmteoretikere i USA (se bl. a. Jay Haleys artikel „The Appeal of the Moving Picture“ i *The Quarterly of Film, Radio, and Television*, vol. VI, no. 4, sommer 1952 — med henvisninger til bl. a. Rudolf Arnheim og Walter Lippman) hævdet, at denne anskuelse sikkert er for ensidig. Disse teoretikere og sociologer (som vel at mærke er uafhængige af filmindustrien) mener, at publikum snarere i så stort tal søger til biograferne for at finde hjælp, afklaring af hverdagsproblemer, en følelse af sikkerhed. Walter Lippman mener, at verden idag er blevet så uoverkommelig og kompliceret, og at de fleste mennesker har så vanskeligt ved at tilpasse sig deres reale miljø (the real environment), at de underbevidst søger at digte sig et skin-miljø (a pseudo environment), i hvilket problemerne er så forenklede og afklarede, at de kan overkommes.

Men dette skin-miljø er ikke en drømmeverden, men hverdagens — blot at det er gjort overskueligt, der er lavet en overkommelig orden i det. De fiktive handlingsfilm skulle efter disse teoretikers mening være et af tidens vigtigste midler til at hjælpe med at danne dette skin-miljø, og dette er årsagen til det enorme behov for spillefilm, som navnlig ungdommen har.

Prøven overfor denne teori må formentlig i det foreliggende tilfælde bestå i at undersøge, om ungdommen i 1946

- 1) afgav deres svar med hensyn til foretrukne film uden væsentlig påvirkning fra dagbladskritikken ;
- 2) skyede realistiske problemfilm eller følte sig tiltrukket af dem;
- 3) foretrak et realistisk, evt. folkeligt miljø, svarende til deres eget, eller følte sig tiltrukket af et forløjet miljø og konventionelt-uægte typer;
- 4) kort sagt: søgte virkelighed — eller ønskedrømme.

Ved en gennemgang af disse spørgsmål skulle det være muligt at belyse filmenes sociologiske funktion i det foreliggende tilfælde.

1. De unge og dagbladskritikken.

Det kunne være naturligt at spørge, om ungdomsenqueten nu virkelig giver ægte udtryk for de unges smag, eller om de ikke er påvirkede af dagbladskritikken og evt. svarer „artigere“ og „pænere“ end de virkelig mener. Publikums mening overfor kritikernes mening kan bedst belyses ved at stille de totale tilskuertal for hele landet, sådan som det fremgår af tabellen side 305, overfor kritikernes bedømmelse, som — meget groft, det indrømmes — kan sammenfattes og udtrykkes ved hjælp af de almindeligt anvendte skolekarakterer, således at ug og ug ÷ udtrykker, at kritikere enstemmigt og varmt har anerkendt filmen, mg og mg ÷ udtrykker, at kritikken i hovedsagen var pæn, men at man har taget noget forbehold overfor for eksempel filmens genre, mens g og tg repræsenterer mer eller mindre kraftig eller absolut afstandstagen fra den pågældende film. Hvad tilskuertallet angår, kan man — for at lette sammenligningen mellem kritikernes dom og publikums — inddele det i grupper udtrykt ved tal, nemlig:

- 1 a: over 1 000 000 tilskuere,
 1 b: — 800 000 — , indtil 999 999,
 2 : — 550 000 — , — 799 999,
 3 : — 350 000 — , — 549 999,
 4 : under 250 000 ned til 145 000 tilskuere.

Det kan i denne forbindelse bemærkes, at det normale antal tilskuere i Danmark for danske film regnes at ligge mellem 800 000 og 900 000, mens tilskuerantallet for de fleste udenlandske film ligger på omkring 150 000.

Filmens navn	Kritikernes dom	Publikums dom
Casablanca (H 1)	mg	2
At være eller ikke være (H 2).	ug	2
Det syvende slør (H 3, P 9).	mg +	2
Går du min vej ? (H 4).	g	3
Himlen må vente (H 5).	ug ÷	3
Kampen om jernbanerne (H 6).	ug	4

Filmens navn	Kritikernes dom	Publikums dom
Den røde pimpernel (H 7, P 6)	ug ÷	3
De røde enge (H 8, P 2, S 1, L 1)	ug	la
The Sullivans (H 9, S 10, L 5)	mg ÷	2
Jeg elsker en anden (H 10, P 8)	mg f	la
Tyven fra Bagdad (P 1, S 3, L 9)	mg	la
Commandos (P 3)	mg +	4
Hattemagerens slot (P 4)	g	4
Diskret ophold (P 5, L 7)	mg	Ib
Brevet fra afdøde (P 7)	g	3
Sorte roser (P 10)	g	4
Den gyldne stad (S 2, L 3)	?	?
Landmandsliv (S 4, L 8)	mg ÷	2
Pimpernel Smith (S 5)	mg +	Ib
Op med lille Martha (S 6)	tg	la
Junglebogen (S 7)	mg ÷	Ib
Ordet (S 8, L 6)	g +	4
Cardby på sporet (S 9)	mg ÷	4
Det ligger i luften (L 2)	?	la
Katrina (L 4)	mg +	Ib
Den usynlige hær (L 10)	ug ÷	la

Hvis en af kritikernes ug(÷)-film hører til i publikums gruppe 1, er der fin overensstemmelse i bedømmelsen, eller hvis en af kritikernes mg(+ ÷)-film hører til gruppe 2 eller en g(+)-film til gruppe 3, og en tg-film til gruppe 4. Overfor følgende film er der *overensstemmelse mellem kritikere og publikum*:

Casablanca (H 1): mg 2. *Det syvende slør* (H 3, P 9): mg +2. *Går du min vej?* (H 4): g 3. *De røde enge* (H 8, P 2, S 1, L 1): ug 1 a. *Brevet fra afdøde* (P 7): g 3. *Landmandsliv* (S 4, L 8): mg ÷ 2. *Den usynlige hær* (L 10): ug ÷ 1 a. *The Sullivans* (H 9, S 10, L 5): mg ÷ 2. Angående 8 af de 26 film stemmer kritikere og publikum fuldt overens, idet begge parter finder 6 af dem fortrinlige eller pæne (fra ug til mg ÷, fra 1 til 2), mens hele landets publikum som helhed er enige med kritikerne i, at 2 af filmene er mer eller mindre sløje. Men — disse to sløje film forekommer altså i listerne over de ti foretrukne film ved ungdomsenqueten. I disse enkelte tilfælde er altså hele landets publikum ikke fuldstændig af samme mening som enqueten.

Nogenlunde overensstemmelse mellem kritikernes og det store publikums mening tør man vel konstatere, når kritiker-ug svarer til publikums 2, kritiker-mg svarer til publikums 1 eller 3, kritiker-g modsvarer publikums 2 eller 4, og kritiker-tg modsvarer 3. I følgende tilfælde, hvor der kun er *nogenlunde overensstemmelse* mellem kritikere og publikum, er kritikernes dom gunstigere end publikums: *At være eller ikke være* (H 2): ug 2. *Sorte roser* (P 10): g 4. *Ordet* (S 8, L 6): g +4. *Hattemagerens slot* (P4): g 4. Og i følgende tilfælde, stadig med nogenlunde overensstemmelse, er publikum mildere stemt end kritikerne: *Tyven fra Bagdad* (P 1, S 3, L 9): mg 1 a. *Diskret ophold* (P 5, L 7): mg 1 b. *Pimpernel Smith* (S 5): mg + 1 b. *Junglebogen* (S 7): mg ÷ 1 b. *Katrina* (L 4): mg + 1 b. *Jeg elsker en anden* (H 10, P 8): mg —1 a. I 4 tilfælde er kritikerne altså noget velvilligere end

publikum, mens de er lidt strengere overfor 6 af filmene. Smagsdifferencen er dog i nogle tilfælde, f. eks. ved *Diskret ophold*, *Pimpernel Smith* og *Katrina* temmelig ringe og kan siges at bero på et skøn. Er man large kan man gerne føje disse 3 til de 8, overfor hvilke kritik og hele publikum er af samme mening.

Kraftig divergens i smag hos kritikere og det store publikum er der i 6 tilfælde. Overfor 5 af filmene er kritikken langt gunstigere stemt end hele landets publikum: *Himlen må vente* (H 5): ug ÷ 3. *Kampen om jernbanerne* (H 6): ug 4. *Den røde pimpernel* (H 7, P 6): ug ÷ 3 (men her er der tale om en re-première, hvilket kan forklare publikums relativt beskedne •• men dog pæne — tilstrømning). *Commandos* (P 3): mg + 4. *Cardby på sporet* (S 9): mg ÷ 4. Man bemærker, at flertallet af de film, som kritikken har bedømt velvilligere end hele landet publikum, er udvalgt også af hovedstadens unge. Een film har kritikken været langt mere afvisende overfor end publikum, det er *Op med lille Martha* (S 6): tg, men 1 a, en million tilskuere. I hovedstaden blev den kun nr. 15, i provinsbyerne kun nr. 20 på de unges lister. Det bekræfter yderligere, at kritik og publikum (unge) i hovedstaden og delvis i provins er mere enige end kritikerne og landbefolkningen. Dette *han* fortolkes sådan, at navnlig hovedstadens unge i højere grad retter sig efter kritikken end landbo ungdommen (hvad der ikke ville være mærkeligt, da det er hovedstadspressens kritik, der her er tale om). Men det kan naturligvis lige så godt forklares ved, at hovedstadens unge ganske simpelt har en smag, der nogenlunde svarer til kritikernes. De lever i samme miljø og har samme tilbud af film.

Helhedsindtrykket er dog efter min mening, at både det store publikums og den her adspurgte ungdoms smag i så mange ret udprægede tilfælde afviger fra kritikernes, at man ikke tør tale om smagsafhængighed, endsige snobberi overfor kritikken, men rimeligvis blot skal konstatere en ganske naturlig, nogenlunde overensstemmelse i smag, som både kan skyldes en moderat påvirkning fra anmelderne og et vist fællesskab i forudsætninger. De foretrukne film skal nok være et ægte udtryk for de unges mening.

Forholdet mellem det store publikum og ungdomsenquetens unge kan kort belyses. 6 af de af de unge i 1946 foretrukne film tilhører det store publikums klasse 1 a, millionfilmene, set af hele det virkelig aktive biografpublikum i Danmark. Af disse seks er fire danske: *De røde enge*, som er blandt de foretrukne over hele landet, og hos kritikerne. — *Jeg elsker en anden*, som i 1946 kun havde begyndt sin sejrsgang — *Op med lille Martha*, som altså kunne nå millionen, skønt den hverken interesserede kritikerne eller ungdommen i hovedstad og provins — samt *Den usynlige hær*, der var over et år gammel, men dog huskedes på landet. Og der er to udenlandske blandt millionfilmene, begge britiske: *Tyven fra Bagdad*, en farve-eventyrfilm, og farcen *Det ligger i luften*. Endnu fire af de af 1946-ungdommen foretrukne film har særligt fine tilskuertal hos det store publikum, mellem 800 000 og en million. Det er en dansk, en britisk, en svensk og en amerikansk, som dog har stærkt britisk islæt, nemlig *Diskret ophold* — *Pimpernel Smith* — *Katrina* — og *Junglebogen*; et folkeligt problemstykke, en frihedsfilm med en tiltrækkende helt, en folkelig psykologisk film og en eventyrfilm.

Udpræget forskel mellem ungdomsenquetens unge på den ene side og det totale danske publikum på den anden side kan der kun siges at være i de tilfælde, hvor en film står placeret højt oppe på en af de unges lister (har et relativt anseeligt stemmetal), men samtidig hører til gruppe 4 (under 250 000 tilskuere) hos det store publikum. Det drejer sig om hovedstadens (og kritikernes) valg af *Kampen om jernbanerne* (H 6), Provinsens valg af *Commandos* (P 3), overfor hvilken kritikken nok udtrykte anerkendelse, men træthed ved krigsfilm, og af *Hatemagerens slot* (P 4), hvor kritikerne og det store publikum altså synes enige. Andre film fra totalpublikumets minne 4 står så langt nede

lister, at man ikke tør tale om kraftig uoverensstemmelse i smag: *Sorte roser* (P 10) — *Ordet* (S 8, L 6) og *Cardby på sporet* (S 9). I det store og hele er der altså ret god overensstemmelse mellem den smag, der er udtrykt gennem ungdomsenqueten, og smagen hos det store publikum, som uden tvivl tør formodes at bestå af overvejende unge.

2. Problemer eller ikke?

Halvdelen af de foretrukne film er udpræget seriøse. Det tyder ikke på nogen voldsom flugt fra hverdagens problemer. Ikke mindre end 16 af de 26 film tør — med større eller ganske ringe eller intet forbehold — karakteriseres som problemfilm. Der er de 7 *frihedsfilm*, de rummer både et socialt, et politisk og ganske givet også et personligt problem for flertallet af de unge tilskuere — et par af dem i relativt lystig form: *At være eller ikke være*, eller *Pimpernel Smith* — de fleste dødsensalvorlige: *De røde enge* — *Kampen om jernbanerne* — *Den usynlige hær* — *Commandos*. Der er 2 religiøse film: *Ordet*, som er alvorlig, og *Går du min vej?*, som nok er temmelig overfladisk og lækker som problemfilm betragtet. *Det syvende slør* er en psykologisk problemfilm, og *Brevet fra afdøde* er det også, selv om den var mindre vellykket. De hører til de „strenge“ film, og det gør 4 film om *familieproblemer* også: *Hattemagerens slot* — *Sorte roser* — *Den gyldne stad* og *Katrina*. Endelig er der en beskeden, men udpræget problemfilm til, den om hvad der sker, hvis man skal have et barn udenfor ægteskab: *Diskret ophold*. Den havde, som det vil huskes, ikke så få tilhængere blandt de unge piger — men her var et tilfælde, hvor mange unge mænd åbenbart flygtede for problemerne!

Men mon der ikke i og for sig er problemer for de unge i de resterende 10 tilsyneladende problemfrie film? Det kommer ganske an på, hvad man forstår ved „problemer“. Det må betænkes, at der overfor spillefilm overvejende er tale om en ikke-intellektuel, følelsesmæssig oplevelsesform, og spørgsmålet „problem“ må ses i lyset af denne kendsgerning. En film som den meget populære intellektuelt og socialt set „problemfri“ *Det ligger i luften* kan — som det er søgt påvist i analysen af den i afsnittet om eventyret — ganske givet løse op for en del knuder i et ungt sind, ikke blot ved at more harmløst, ikke blot ved at opmuntre, men ved at bidrage til at skabe en ung mands pseudo-miljø. Og noget lignende gælder de to eventyrfilm, navnlig — som søgt påvist — den ligeledes ovenud populære *Tyven fra Bagdad*, og andre af de lette, problemfrie film. Kun få, som *Jeg elsker en anden*, der ligeledes nåede over millionen og var med på to lister, hovedsagelig takket være pigestemmer, har ret udpræget noget af den gammeldags ønskedrømsstemning over sig, men er det flugt? Den udspilles dog delvis i hverdagsmiljø (børnehaven m. m.) — men det rigmandsmiljø, som også ses i den, er temmelig ukontrollabelt og konventionelt.

Der er intet i ungdomsenquetens resultater med hensyn til film, som modsiger de af Haley og Arnheim fremsatte synspunkter, og efter min personlige mening synes de valgte film snarest at bekræfte, at ungdommen ikke benytter filmene så meget til at flygte fra hverdagen som til at lette spændingerne i sindet — spændinger, som kan være skabt af den unges tilpasningsvanskeligheder overfor et kompliceret samfund og indenfor et miljø, der er tilbøjeligt til at stille store krav, bl. a. af moralsk art, som kan være vanskeligt forenlige med de naturens kræfter, der rører sig i den unge. Også de „strenge“, tragiske film, i hvilke for eksempel den unge kvindelige hovedperson soner sin „synd“ ved at tage sit liv, kan sikkert virke således „ordnende“ og „afklarende“ ved at tilskueren gennem sin medleven får gennemlidt de strenge kravts konsekvenser på en overdreven, dramatisk lov-bunden måde som han (eller måske navnlig hun) ikke kunne opleve så klart, befriende klart,

i sit personlige liv, i hvert fald ikke uden alvorlig personlig risiko og lidelse. De gamle tanker om tragediens funktion i menneskesindet (Katharsis) har deres gyldighed også med hensyn til mange af de mest yndede film.

Det er således muligt (jeg personlig mener: sandsynligt), at publikums holdning overfor filmene i biografen er af noget mere aktiv karakter end almindelig antaget, idet jo biografpublikummets passivitet ofte fremhæves som særlig karakteristisk. Man har fremhævet, at denne passivitet var farlig for så vidt som den skulle gøre tilskueren modtagelig for de momenter af propaganda, der kan findes latent i underholdningsfilmene, ofte i form af stereotyper med hensyn til opfattelsen af racer, nationer og samfundsklasser. Ud fra denne opfattelse har man ret ensidigt heftet sig ved filmenes propagandavirkning og har iøvrigt ladet deres virkning på publikum ligge upåagtet. Efter min opfattelse er muligheden for propagandistisk påvirkning stadigvæk så vigtig, at den kalder på agtpågivenhed og fremkalder ønsket om en mere bevidst holdning overfor filmenes budskab fra publikums side. Men man bør blot ikke standse her. Spillefilmens bidrag til dannelsen af „skinmiljøet“, til åndelig og personlig orientering, til en forenkling og ordening af livet for den enkelte tilskuer, er muligvis en endnu vigtigere side af spørgsmålet om deres mentale funktion.

3. Miljøet, reelt eller forløjet?

9 af de udvalgte 26 film udspilles i rent *folkeligt miljø*, nemlig:

Kampen om jernbanerne (H 6).

De røde enge (H 8, P 2, S 1, L 1).

The Sullivans (H 9, S 10, L 5).

Diskret ophold (P 5, L 7).

Den gyldne stad (S 2, L 3).

Landmandsliv (S 4, L 8).

Op med lille Martha (S 6).

Ordet (S 8, L 6).

Katrina (L 4).

Af film, der foregår i folkeligt miljø, har H således valgt 3, P har valgt 2, men S har 6 og L har 7. Hvis man skulle dømme efter miljøet i filmene, skulle det betyde, at landbougdommen har stærkest trang til at beskæftige sig med egne problemer, leve med mennesker, som de føler, de kender. Noget er der nok om det, men billedet er dog næppe helt så enkelt. For det må dog også komme an på, om det folkelige miljø, der gengives, er ægte eller for eksempel så idylliseret, at det bliver forløjet. Dette er nok tilfældet i *Landmandsliv*, og heller ikke *Op med lille Martha* føler man sig ganske sikker overfor.

Tilsvarende bør man næppe heller lade sig vildlede af, at hovedstadens unge blandt de 10 film, de har foretrukket, har ikke mindre end 6, der udspilles i et *finere borgerligt miljø*, idet hertil også er regnet „interessante“ og „frie“ kunstnerkredse — eller at P ligeledes har 6 sådanne „fine“ film, mens S kun har 2 og L kun een i finere miljø (og denne ene, *Den usynlige hær*, er endda ikke stærkt præget af finheden). Her er listen:

Casablanca (H 1).

At være eller ikke være (H 2).

Det syvende slør (H 3, P 9).

Himlen må vente (H 5).

Den røde pimpernel (H 7, P 6).

Jeg elsker en anden (H 10, P 8)
Hattemagerens slot (P 4).
Brevet fra afdøde (P 7).
Sorte roser (P 10).
Pimpernel Smith (S 5).
Cardby på sporet (S 9).
Den usynlige hær (L 10).

Det afgørende her er ikke en mer eller mindre mekanisk opregning af fine eller folkelige miljøer i filmene, men om miljøpræget er ægte — ægte ikke blot hvad angår detaljer i interiører og exteriører, men også, og navnlig, i psykologisk og kunstnerisk henseende: i de agerende personers forhold til omgivelserne, i kameraets og belysningens „vilje" til at skabe en fiktiv verden, som ikke behøver være en dokumentarisk korrekt gengivelse af hverdagens virkelighed, men en artistisk gengivelse, som er i fuld og ærlig overensstemmelse med virkelighedslivets væsentlige elementer og deres indbyrdes sande forhold. — Således anskuet tør man da sikkert sige, at ikke blot miljø og typer i f. ex. de realistisk-folkelige *Kampen om jernbanerne* og *De røde enge* er ægte og livsnære, men at også det morsomme kunstnermiljø i Lubitschs *At være eller ikke være* på sin vis er ægte og realistisk, fordi det er gennemkunstnerisk gengivet, det vil sige har et nært og levende forhold til menneskelig virkelighed. På samme måde er det letsindige og rige miljø og dets letfærdige og overfladiske mennesker i hans *Himlen må vente* artistisk realistisk, og kun en meget overfladisk eller yderst hårdkogt „social" betragtning vil kunne beskylde denne film i „fint" miljø for at være uægte, forløjet eller ønskedrømspræget.

Således betragtet er i hvert fald omkring halvdelen af de foretrukne film absolut tilforladelige og ægte i miljø og typer, enten i dokumentarisk-realistisk forstand eller i artistisk henseende. Blandt de første kan nævnes: *Kampen om jernbanerne* — *De røde enge* — *Commandos* — *Katrina* og måske *Ordet* — blandt de artistiske sådanne som *At være eller ikke være* — *Det syvende slør* — *Himlen må vente* — *Hattemagerens slot* — *Diskret ophold* — *Den gyldne stad* — *Den usynlige hær* og måske *Pimpernel Smith*. Herudover må visse film siges at være irrelevante med hensyn til miljø, for eksempel *Tyven fra Bagdad* og *Junglebogen*, og man tør måske tage *Det ligger i luften* med.

Mer eller mindre suspekte i miljømæssig henseende er: *Casablanca* —• *Går du min vej?* — *The Sullivans* (idyllisering) — *Jeg elsker en anden* — *Brevet fra afdøde* (for konventionelt) — *Landmandsliv* (idylliseret) — og vistnok også *Sorte roser* — *Op med lille Martha* — og *Cardby på sporet*.

4. Virkelighed eller ønskedrøm — hjælp eller flugt?

Overfor i hvert fald de fem første af ovennævnte miljømæssigt suspekte film nærer man nogen mistanke om, at deres funktion kan være escapistisk. Det lækre, fremmedartede restaurationsmiljø i *Casablanca* kan ikke have megen relation til de unges hverdag og virkelighed, trods filmens frihedskampmotiv. Men måske Ingrid Bergman og Humphrey Bogart, elskerparret, kan have det? Denne tragiske, bitre kærlighed kan måske *hjælpe?* — Det muntert-idylliske kirkemiljø i *Går du min vej?* — hvad har det med de unges hverdag at gøre? Men måske Bing Crosby har det? Denne afholdende og *dog* glade unge mand —• måske han kan hjælpe? — Og Marguerite Viby i *Jeg elsker en anden* — mon ikke hun kan hjælpe navnlig unge piger til at bære megen surhed og forvirring i hjemmet og på kontoret ved at

vise sig så ukueligt munter, frisk og sød? Den noget vel idylliske *The Sullivans* foregår i et beskedent småborgermiljø — måske er det virkelig en hjælp at få dette miljø løftet op i det heroisk-rørende? Eller er det løgn og skadeligt? Selv adskillige af de ellers ret hårdkogte kritikere faldt for denne film — den må have en tiltrækkende funktion, men er den gavnlig eller skadelig? Kan tilfredshed og sikkerhedsfølelse købes for dyrt? Det samme spørger man om, stillet overfor den meget idylliserende *Landmandsliv*. Men man (publikum) må have noget at leve på og leve for. Og giver man dem ikke andet, så har de kun filmene! Dét burde man måske betænke inden man altfor skarpt angriber filmene og deres enorme publikum.

Om denne sidste gruppe film, de noget forlorent-romantiserende, kan være positiv psykologisk-realistisk hjælp til at danne et psykisk nødvendigt skin-miljø — eller om de ganske overvejende tjener som anledning til flugt fra hverdagen og således gør de unge fremmede overfor problemerne og en grad mindre egnede til at leve livet sjæleligt sundt — det er og må, med den ringe viden vi endnu har, blive et fortolknings-, ja næsten et tros-spørgsmål.

Men hvad i hvert fald hovedparten af de resterende foretrukne film angår, er de af en sådan art, at man næppe med føje kan tillægge dem en escapistisk virkning. De kan være dokumentariske i stil og livsopfattelse som *Kampen om jernbanerne* og *De røde enge* og dermed livsnære — eller de kan være psykologiske pletsrud, som gennem valget af enkle og først og fremmest elementære mennesketyper og livsforløb virker af klarende, lige fra *Diskret ophold* og *Den gyldne stad* til *Det ligger i luften* og den symbolkraftige *Tyven fra Bagdad*.

Selv om dette forsøg på en psykologisk analyse af foretrukne film er foretaget ud fra en redelig vilje til at forstå, hvad der rører sig i ungdommen, tør det dog ikke gøre krav på at være videnskabelig eksakt eller statistisk sikkert—det drejer sig nu engang om forståelse af menneskesind hos store grupper, måske det vanskeligste objekt for forskning. For så vidt er det et letsindigt foretagende at give sig til at sige noget om 8 000 unge menneskers sjæleliv i biograferne! Men noget ville være nået, om dette arbejde har kunnet virke som et forsvar for en publikums-psykologisk holdning, der forekommer forfatteren mere frugtbar end en intellektuel-overlegen holdning overfor publikums reaktioner eller en angst for og mistillid til store menneskegrupperes sjælelige behov. Det er i hvert fald en kendsgerning, at der her foreligger uomstødelige beviser for, at en vis række film har virket stærkt dragende på tusinder, ja millioner af unge danske biografgængere. Man kan anvende denne kendsgerning til at udtrykke skepsis overfor menneskenaturens sundhed i vores tid, eller man kan anvende den til at søge at begrunde sin tro på menneskers sunde evne til at anvende det materiale, deres sind får at arbejde med, til at skabe sig sjælelig balance, større lykkefølelse og smukkere evne til at leve livet aktivt. Forfatteren af dette har været af den overbevisning, at den sidstnævnte fortolkning af kendsgerningerne er den, der i ringeste omfang er behæftet med subjektive fordomme og i højeste grad støtter sig til, hvad man ellers mener at vide om ungdommens livsholdning.

Men måske tør man til slut have lov at udtrykke en tvivl med hensyn til, om filmproducenterne altid er sig fuldt bevidst, hvilken magt de råder over gennem spillefilmene, og om de er sig det sociale ansvar bevidst, som må følge heraf. Stillet overfor dette spørgsmålstegn i nutidens kulturelle liv ville det være anbefalelsesværdigt, om man af alle kræfter arbejdede for at give ungdommen midler i hænde til i så høj grad som muligt at kunne tage bevidst stilling til den påvirkning, den er ude for i biograferne.

Børnefilm.)*

Fortegnelse udarbejdet af Statens Filmcentral.

I. I udlejning fra Statens Filmcentral.

A. Børnespillefilm.

1. Fremstillet med henblik på børn i ca. 4—10-års alderen.

	Findes som	Varighed
	16 mm 35 mm	i min.
GODDAG, DYR (stum), dansk	X	8
PÅ BESØG HOS KONG TINGELING (stum), dansk	x	17
HVAD FATTER GØR (tone), dansk	X	10
BØRNEBESØG I FILMMAGASIN I—III (stum), dansk	X	24
HOS ISBJØRNERNE I ZOOLOGISK HAVN (stum, tone) dansk	X	6
VÆDDELØBET MELLEM HAREN OG PINDSVINET (stum), tysk, danske tekster	X	17
BORD DÆK DIG (stum), tysk, danske tekster	X	43
BYMUSEN OG MARKMUSEN (stum), tysk, danske tekster	X	16
JULEDRØMMEN (tone), czekisk, ingen tale	X X	10
CAROLINE STIKKER AF (stum), fransk	X	31
DEN GLADE HAVE (tone), russisk	X	10
MUSIK I SKOVEN (tone), russisk	X	10
HISTORIEN OM DEN GAMLE EG (tone), russisk	X	10
LILLE GRÅHALS (tone), russisk	X	20
NYTÅRSAFTEN (tone), russisk	X	10
FEJGE FEDJA (tone), russisk	X	20

2. Fremstillet med henblik på børn i ca. 10—15-års alderen.

	Findes som	Varighed
	16 mm 35 mm	i min.
MIN FAR HAR PENGE (stum), dansk	X	54
TAK FOR SIDST (stum, tone), dansk	X	74
ÆRLIGHED VARER LÆNGST (stum), dansk	X	40
FØRSTE MAND PÅ HOLDET (stum), dansk	X	70

*) Man har kun medtaget a) film, som udlejes fra Statens Filmcentral, hvadenten det drejer sig om danske eller udenlandske, b) biografilm, som er dansk-producerede og udlejes af private selskaber. Man har altså ikke medtaget sådanne udenlandske børnefilm, som udlejes af private selskaber.

	Findes som		Varighed i min.
	16 mm	35 mm	
DET ORDNER VI (stum), dansk	X		52
DRENGE TIL SKOVS (stum), dansk	X		36
HANS OG KIRSTEN (stum), dansk	X		38
KOLONIDRENGE (stum), dansk	X		23
SOMMERTUREN (stum), dansk	X		36
BORT FRA BYEN (stum), dansk	X		43
CHICO (tone), amerikansk		X	55
BREVE FRA RHODESIA:			
brev I (tone), britisk, dansk tale		X	9
TT		v	7
ll		x	i
— IV —		A	v
— y —		X	6
— y —		X	7
CIRKUSDRENGEN (tone), britisk	X	X	50
DEN HEMMELIGE TUNNEL (tone), britisk		X	48
PRAMMEN ER LADET MED (tone), britisk	X	X	32
UNDER DET FROSNE VANDFALD (tone), britisk		X	43
Vi FANGER HESTETYVENE (tone), britisk		X	76

3. Fremstillet for det almindelige biograf publikum, har vist sig egnet for børn.

KONGEN BØD (tone), dansk	X	X	105
FOR FRIHED OG RET (grundlovsfilmen), er egnet efter forberedelse af publikum, (tone), dansk	X	X	92
DEN GLEMTE LANDSBY (tone), amerikansk, dansk tale	X	X	68
CHAPLIN SOM VAGABOND (stum, tone), amerikansk	X		18
CHAPLIN PÅ BRØNDKUR	X		19
CHAPLIN SOM EMIGRANT	x		20
CHAPLIN SOM EVENTYRER	X		18
CHAPLIN SOM GREVE	X		20
CHAPLIN SOM BOLITIBETJENT	X		19
CAVALCADE OF LAUGHS (Chaplin), (stum, tone), amk.	x		102
CHASE ME, CHARLIE (Chaplin), (stum, tone), amerik.	x		90
DUKKERNES OPRØR (tone), czekisk, ingen tale	X	X	14

B. Dokumentarfilm egnede for større børn og unge mennesker. (12 år og opefter).

VEJEN MOD NORD (tone), dansk	X	X	12
SKRUBTUDSEN (stum, tone), dansk	X	X	9
84 PETERSEN (tone), dansk	X	X	9
I LÆRE (tone), dansk	X	X	11
BENTE GÅR TIL SYGEPLEJEN (tone), dansk	X	X	8
I FORMERLÆRE (tone), dansk	X		11

	Findes som		Varighed i min.
	16 mm	35 mm	
MIKKEL (tone), dansk	X	X	24
HER ER BANERNE (tone), dansk	X	X	25
UNGDOM OG BØGER (stum, tone) dansk (stum-udgaven, 38 min.)	X	X	24
SIKKERHED I LUFTEN (tone), dansk	X	X	36
PETER MÅ VENDE (tone), dansk	X	X	11
VEJEN TIL SØEN (tone), dansk	X	X	11
Du DANSKES VEJ (tone), dansk	X	X	11
GÅRDEN HEDDER VIKAGARDUR (tone), dansk	X	X	12
KØBENHAVNSTUREN (tone), dansk	X	X	11
HUGORMEN (tone), dansk	X	X	10
STOP TYVEN (tone), dansk	X	X	11
BETAL DIN SKAT MED GLÆDE (tone), dansk	X	X	10
OM IGEN FRU JENSEN (tone), dansk	X	X	4
PÅ DYKKERSKOLE (tone), dansk	X	X	11
FØLLET (tone), dansk	X	X	11
S. O. S. KINDTAND (tone), dansk	X	X	7
Vi SNAKKER FÆRDSEL (tone), dansk	X	X	4
SORØ AMTS HISTORISKE MINDER (tone), dansk	X	X	13
LIVREDNINGSFILMEN (stum, tone), dansk	X		18
FREMTIDENS VINGER (tone), amerikansk, dansk tale . . .	X		15
TENNESSEEDALEN (tone), amerikansk, dansk tale	X		29
SHEEPDOG (tone), britisk	X		16
ROVDYRENES BØRNEHAVE (tone), russisk, dansk bearb.	x	X	11
BJØRNEJAGTEN (tone), svensk	X	X	10
MORGENGRY (tone), svensk	X	X	7
VINDEN FRA VEST (tone), svensk	X	X	18
I KAJAK PÅ EN BJERGFLOD (stum), tysk	X		14

II. Danske film i udlejning fra private udlejningsselskaber.

1. Fremstillet med henblik på børn.

FYRTØJET, tegnefilm (Palladium).
 HOLD FINGRENE FRA MOR (Palladium).
 VORES 4. FAR (Palladium).
 PALLE ALENE I VERDEN (Nordisk Film).
 DE POKKERS UNGER (Nordisk Film).
 VESTERHAVSDRENGE (Nordisk Film).

2. Har vist sig egnet for børn.

HAN, HUN OG HAMLET (Fy og Bi-film, Palladium).
 VESTER VOVOV (Fy og Bi-film, Palladium).
 MED FULD MUSIK (Fy og Bi-film, Palladium).
 PROFESSOR PETERSENS PLEJEBØRN (Fy og Bi-film, Palladium).
 HØJT PÅ EN KVIST (Fy og Bi-film, Palladium).

CALLE OG PALLE (Bivognen, Palladium).
HER ER VI IGEN (Fy og Bi-film, Palladium).
MILLIONÆRDRENGEN (Palladium).
FAMILIEN GELINDE (Palladium).
ELVERHØJ (Palladium).
TEATERTOSSET (ASA).
FRK. VILDKAT (ASA).
NØDDEBO PRÆSTEGÅRD (Nordisk Film).
SÅ TIL søs (Nordisk Film).
MILLE, MARIE OG MIG (Nordisk Film).
EN PIGE MED PEP (Nordisk Film).
EN SØNDAG PÅ AMAGER (Nordisk Film).

